

พระวินัยปิฎก

เล่ม ๘

ปรีวาร

ขออนบ้น้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

มหาวิภังค์ ๑๖ มหาวาร

กัถลปัญญติวาร ที่ ๑

[๑] พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ ณ ที่ไหน ทรงปรารภใคร เพราะเรื่องอะไร ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุปันนบัญญัติ สัพพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติ สาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ เอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ บรรดาปาติโมกขุทเทศ ๕ ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น จัดเข้าในอุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ อย่าง เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาอิทธิ ๔ เป็นอิทธิอย่างไร บรรดาสมณะ ๗ ย่อมระงับด้วยสมณะเท่าไร ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นวินัย ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอกิวินัย ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นปาติโมกข์ ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอธิปาติโมกข์ อะไรเป็นวิบัติ อะไร

เป็นสมบัติ อะไรเป็นข้อปฏิบัติ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ เพราะทรงอาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไร พวกไหนศึกษา พวกไหนมีศึกษา อันศึกษาแล้ว ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น ตั้งอยู่ในใคร พวกไหนยอมทรงไว้ เป็นถ้อยคำของใคร ใครนำมา.

ปาราชิกกัณฑ์

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๑

[๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระสุทิน กลันทบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระสุทิน กลันทบุตร เสพเมถุนธรรมในปุราณ-
ทศียิกา

ถ. ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นน-
บัญญัติ หรือ

ค. มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๒ อนุป็นนบัญญัติ ไม่มี ในปาราชิก-
สิกขาบทที่ ๑ นั้น

ถ. มีสัพพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติ หรือ

ค. มีแต่สัพพัตถบัญญัติ

ถ. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ

- ค. มีแต่สาธารณบัญญัติ
- ค. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ
- ค. มีแต่อุกโตบัญญัติ
- ค. บรรดาปาติโมกขบทที่ ๕ ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น จัดเข้าในอุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน
- ค. จัดเข้าในนิทาน นับเนื่องในนิทาน
- ค. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร
- ค. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๒
- ค. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร
- ค. เป็นศีลวิบัติ
- ค. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน
- ค. เป็นอาบัติกองปาราชิก
- ค. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ อย่าง ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
- ค. เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา
- ค. บรรดาอธิกรณ์ ๔ เป็นอธิกรณ์อะไร
- ค. เป็นอาปัตตาทิกรณ์
- ค. บรรดาสมณะ ๗ ระวังด้วยสมณะเท่าไร
- ค. ระวังด้วยสมณะ ๒ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฎิญาตภระ ๑
- ค. ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นวินัย ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอภิวินัย

ค. พระบัญญัติเป็นวินัย การจำแนกเป็นอภิวินัย

ก. ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นปาติโมกข์ ในปาราชิก-
สิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอธิปาติโมกข์

ค. พระบัญญัติเป็นปาติโมกข์ การจำแนกเป็นอธิปาติโมกข์

ก. อะไรเป็นวิบัติ

ค. ความไม่สังวรเป็นวิบัติ

ก. อะไรเป็นสมบัติ

ค. ความสังวรเป็นสมบัติ

ก. อะไรเป็นข้อปฏิบัติ

ค. ข้อที่ภิกษุสมาทานอาปทานโกฎกศีลตลอดชีวิตว่า จักไม่ทำกรรม
เห็นปานนี้ แล้วศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย เป็นข้อปฏิบัติ

ก. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ เพราะทรง
อาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไร

ค. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ เพราะทรง
อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อ
ความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มี
ศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะ
อันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส เพื่อ
ความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความดำรงมั่นแห่งพระสังฆกรรม
๑ เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย ๑

ก. พวกไหนศึกษา

- ค. พระเสกขะและกัลยาณปฤชณศึกษา
- ค. พวกไหนมีสิกขาอันศึกษาแล้ว
- ค. พระอรหันต์มีสิกขาอันศึกษาแล้ว
- ค. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น ตั้งอยู่ในใคร
- ค. ตั้งอยู่ในสิกขากามบุคคล
- ค. พวกไหนยอมทรงไว้
- ค. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ ย่อมเป็นไปแก่พระเถระพวกใด พระเถระพวกนั้นยอมทรงไว้
- ค. เป็นถ้อยคำของใคร
- ค. เป็นพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
- ค. ใครนำมา
- ค. พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา.

รายนามพระเถระ

[๓] พระเถระเหล่านี้ คือ พระอุบาลี

พระทาสกะ พระโสณเถระ พระติคควะ รวม
เป็นห้าทั้งพระโมคคัลลิตบุตร นำพระวินัยมา
ในทวีปชื่อว่าชมพู อันมีสิริ แต่นั้น พระ-
เถระผู้ประเสริฐมีปัญญามากเหล่านี้ คือ พระ
มหินทะ ๑ พระอัญญา ๑ พระอุตตยะ ๑
พระสัมพละ ๑ พระเถระชื่อภัททะผู้เป็น
บัณฑิต ๑ มาในเกาะสิงหพนี้ แต่ชมพูทวีป

พวกท่านสอน พระวินัยปิฎกในเกาะตาม-
ป้อนณิ สอนนิกาย ๕ และปกรณ์ ๗ แล้ว
ภายหลังพระอริยฐานะผู้มีปัญญา พระติสสทัต-
ตะผู้ฉลาด พระกาฬสมณะผู้องอาจ พระ-
เถระมีชื่อว่าทิมะ พระทิมสมณะผู้บัณฑิต
ต่อมาอีก พระกาฬสมณะ พระนาคเถระ
พระพุทธรักจิต พระติสสเถระผู้มีปัญญา
พระเทวเถระผู้ฉลาด ต่อมาอีก พระสมณะ
ผู้มีปัญญาและเชี่ยวชาญในพระวินัย พระ-
จูพนาถ ผู้พหูสูต ดุจช้างข้ามัน พระเถระ
ชื่อฉัมมปาติตะ อันสาธุชนบูชาแล้วในโรหน
ชนบท ศิษย์ของพระธรรมปาติตะนั้น มี
ปัญญามาก ชื่อพระเขมะ ทรงจำพระไตร-
ปิฎกรุ่งเรืองอยู่ในเกาะ ด้วยปัญญา ดุจ
พระจันทร์ พระอุปติสสะผู้มีปัญญา พระ-
บุสสะเทวะผู้มหากถึก ต่อมาอีก พระสมณะ
ผู้มีปัญญา พระเถระชื่อบุปผะ ผู้พหูสูต พระ
มหาสีวะผู้มหากถึก ฉลาดในพระปิฎกทั้ง-
ปวง ต่อมาอีก พระอุบาลี ผู้มีปัญญา เชี่ยว
ชาญในพระวินัย พระมหานาค ผู้มีปัญญา
มาก ฉลาดในวงศ์พระสังฆกรรม ต่อมาอีก

พระอภยะ ผู้มีปัญญา จลตในพระปิฎก

ทั้งปวง พระติสสเถระ ผู้มีปัญญาเชี่ยวชาญ

ในพระวินัย ศิษย์ของพระติสสเถระนั้น มี
ปัญญามาก ชื่อปุตตะ เป็นพหูสูต ตามรักษา
พระศาสนา อยู่ในชมพูทวีป พระอุพภายะ
ผู้มีปัญญาและเชี่ยวชาญในพระวินัย พระ-
ติสสเถระ ผู้มีปัญญา จลตในวงศ์พระ
ลัทธธรรม พระอุพาทวะ ผู้มีปัญญาและ
เชี่ยวชาญในพระวินัย และพระสิวลเถระ ผู้
มีปัญญา จลตในพระวินัยทั้งหมด พระเถระ
ผู้ประเสริฐมีปัญญามากเหล่านี้ รู้พระวินัย
จลตในมรรคา ได้ประกาศพระวินัยปิฎกไว้
ในเกาะตามปัพณิ.

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๒

[๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา-
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระธัญญะ กุมภการบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระธนิยะ กุมภการบุตร ถือเอาไม้ของหลวง ซึ่ง
ไม่ได้รับพระราชทาน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ อนุป็นบัญญัติไม่มี บรรดาสมุฏฐาน
แห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิตมี
ใช้วาจา บางที่เกิดแต่วากกับจิต มีใช้กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต...

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๓

[๕] ถามว่า ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ ทรงบัญญัติ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุมารูปด้วยกัน

ด. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุมารูปด้วยกัน ปลงชีวิตกันและกัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ อนุป็นบัญญัติไม่มี บรรดาสมุฏฐานแห่ง
อาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มีใช้วาจา
บางที่เกิดแต่วากกับจิต มีใช้กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต...

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๔

[๖] ถามว่า ปาราชิกสิกขาบทที่ ๔ ทรงบัญญัติ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัคคุมุทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ถูกภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัคคุมทา กล่าวสรรเสริญ อุตริ-
มนุสสรรมของกันและกัน แก่พวกคฤหัสถ์.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ อนุป็นบัญญัติไม่มี บรรดาสมุฏฐานแห่ง
อาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต ไม่ใช่วาจา
บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ...

ปาราชิก ๔ สิกขาบท จบ

หัวข้อประจำกัณฑ์

[๗] ปาราชิก ๔ คือ เมถุนกรรม ๑ อทินนาทาน ๑ มนุสสวิคคหะ ๑
อุตริมนุสสรรม ๑ เป็นวัตถุแห่งมูลเฉท หากความสงสัยมิได้ ดังนี้แล.

กัถลปัญญาติวาร

[๘] พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
พระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสส แก่ภิกษุผู้พยายามปล่อยยอสุจิ ณ ที่ไหน
ทรงปรารภใคร เพราะเรื่องอะไร ในสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ
อนุบัญญัติ อนุป็นบัญญัติ สัพพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติ สาธารณบัญญัติ
อสาธารณบัญญัติ เอกโตบัญญัติ อุทโตบัญญัติ หรือ บรรดาปาติโมกขบทเทศ ๕
สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น หยั่งลงในอุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน
มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร บรรดาอาบัติ
๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ อย่าง ย่อมเกิดขึ้น
ด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ เป็นอธิกรณ์อย่างไร บรรดาสมณะ ๗

ย่อมระงับด้วยสมณะเท่าไร ในสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นวินัย ในสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอภิวินัย ในสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นปาติโมกข์ ในสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอธิปาติโมกข์ อะไรเป็นวิบัติ อะไรเป็นสมบัติ อะไรเป็นข้อปฏิบัติ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติสังฆาติเสตแก่ภิกษุผู้พยายามปล่อยขอสัจ เพราะทรงอาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไร พวกไหนศึกษา พวกไหนมีสิกขาอันศึกษาแล้ว สังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๑ นั้น ตั้งอยู่ในใคร พวกไหนยอมทรงไว้ เป็นถ้อยคำของใคร ใครนำมา.

สังฆาติเสตกัณฑ์

คำถามและตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๑

[๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตแก่ภิกษุผู้พยายามปล่อยขอสัจ ๑ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

๑. ทรงปรารภใคร

๒. ทรงปรารภท่านพระเสยยสกะ

๓. เพราะเรื่องอะไร

๔. เพราะเรื่องที่ท่านพระเสยยสกะพยายามปล่อยขอสัจด้วยมือ

๕. ในสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นนบัญญัติ หรือ

ค. มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ อนุปันนบัญญัติไม่มี ในสังฆาติเสส
สิกขาบทที่ ๑ นั้น

ก. มีสัพพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติ หรือ

ค. มีแต่สัพพัตถบัญญัติ

ก. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ

ค. มีแต่อาสาธารณบัญญัติ

ก. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ

ค. มีแต่เอกโตบัญญัติ

ก. บรรดาปาติโมกขุเทศ ๕ สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น หยั่งลง
ในอุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน

ค. หยั่งลงในนิทาน นับเนื่องในนิทาน

ก. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร

ค. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๑

ก. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร

ค. เป็นศีลวิบัติ

ก. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน

ค. เป็นอาบัติกองสังฆาติเสส

ก. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ อย่าง สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น
ย่อมเกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ค. ย่อมเกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิตมิใช่วาจา

ก. บรรดาอธิกรณ์ ๔ เป็นอธิกรณ์อะไร

- ค. เป็นอาปตตาทิกรณ
- ค. บรรดาสมณะ ๗ ระวังด้วยสมณะเท่าไร
- ค. ระวังด้วยสมณะ ๒ อย่าง คือ สัมมาวินัย ๑ ปฎิญาตภระ ๑
- ค. ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นวินัย ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอภิวินัย
- ค. พระบัญญัติเป็นวินัย การจำแนกเป็นอภิวินัย
- ค. ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นปาติโมกข์ ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอธิปาติโมกข์
- ค. พระบัญญัติเป็นปาติโมกข์ การจำแนกเป็นอธิปาติโมกข์
- ค. อะไรเป็นวิบัติ
- ค. ความไม่สังวรเป็นวิบัติ
- ค. อะไรเป็นสมบัติ
- ค. ความสังวรเป็นสมบัติ
- ค. อะไรเป็นข้อปฏิบัติ
- ค. ข้อที่ภิกษุสมาทานอาปณโกฎีกศีลตลอดชีวิตว่า จักไม่ทำกรรมเห็นปานนี้ แล้วศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย เป็นข้อปฏิบัติ
- ค. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้พยายามปล่อยอธิ เพราะทรงอาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไร
- ค. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้พยายามปล่อยอธิ เพราะทรงอาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่อ

อยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดใน
ปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของ
ชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อ
ความดำรงมั่นแห่งพระสังฆกรรม ๑ เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย ๑

ถ. พวกไหนศึกษา

ต. พระเสกขะและกัลยาณปุถุชนศึกษา

ถ. พวกไหนมีสิกขาอันศึกษาแล้ว

ต. พระอรหันต์มีสิกขาอันศึกษาแล้ว

ถ. ตั้งอยู่ในใคร

ต. ตั้งอยู่ในสิกขากามบุคคล

ถ. พวกไหนย่อมทรงไว้

ต. สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ ย่อมเป็นไปแก่พระเถระพวกใด พระเถระ
พวกนั้นย่อมทรงไว้

ถ. เป็นถ้อยคำของใคร

ต. เป็นพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

ถ. ใครนำมา

ต. พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา.

รายนามพระเถระ

พระเถระเหล่านี้ คือ พระอุบาลี

พระทาสกะ พระโสณกะ พระติคคะ รวม

เป็นห้าทั้งพระโมคคัลลิตบุตร นำพระวินัยมา
ในทวีปชื่อว่า ชมพู อันมีสิริ แต่นั้น
พระเถระผู้ประเสริฐ มีปัญญามากเหล่านี้
คือ พระมหินทะ ๑ พระอิฎฐิยะ ๑ พระ-
อุตติยะ ๑ พระสัมพละ ๑ ...พระเถระผู้
ประเสริฐมีปัญญามากเหล่านี้ รู้พระวินัย
ฉลาดในมรรคา ได้ประกาศพระวินัยปิฎก
ไว้ในเกาะตามพืณณิ.

คำถามและคำตอบสังฆาภิเสตสิกขาบทที่ ๒

[๑๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาภิเสตแก่ภิกษุผู้ถึงความเคล้าคลึง
ด้วยกายกับมาตุคาม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๓

[๑๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตแก่ภิกษุผู้พูดเคาะมาตุคาม ด้วยวาจาชั่วหยาบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ณ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีพูดเคาะมาตุคาม ด้วยวาจาชั่วหยาบ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่วากับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๔

[๑๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตแก่ภิกษุผู้กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกาม ในสำนักมาตุคาม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ณ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายี กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกาม
ในสำนักมาตุคาม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓ ...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๕

[๑๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา-
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตแก่ภิกษุผู้ถึงความเป็นผู้เกี่ยวข้อง
คือ ฌ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ฌ พระนครสาวัตถิ

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ด. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีถึงความเป็นผู้เกี่ยวข้องคือ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่
วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายนับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กาย
กับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา
และจิต ...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๖

[๑๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตแก่ภิกษุผู้ให้ทำกุฎีด้วยอาการขอ
เอาเอง ฌ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ เมืองอาฬวี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุชาวเมืองอาฬวี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุพวกเมืองอาฬวีให้ทำกุฎีด้วยอาการขอเอาเอง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๗

[๑๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสแก่ภิกษุผู้ให้ทำวิหารใหญ่ ณ
ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระฉันทะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระฉันทะแผ้วถางพื้นที่วิหาร ได้สั่งให้ตัดต้นไม้
ที่เขาสมมติว่าเป็นเจดีย์ต้นหนึ่ง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖ ...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๘

[๑๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตแก่ภิกษุผู้ตามกำจัดภิกษุ
ด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกอันหามูลมิได้ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระเมตติยะและพระกุมมชกะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระเมตติยะ และพระกุมมชกะตามกำจัดท่านพระ
ทัพพมัลลบุตร ด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกอันหามูลมิได้.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๑ . . .

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๙

[๑๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตแก่ภิกษุผู้ถือเอาเอกเทศ
บางอย่างแห่งอริกณอันเป็นเรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเลศ ตามกำจัดภิกษุด้วย
ธรรมอันมีโทษถึงปาราชิก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระเมตติยะและพระกุมมชกะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องทีพระเมตติยะและพระภุมมชกะ ถือเอาเอกเทศบาง
อย่างแห่งอิทธิกรณันเป็นเรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเลศ ตามกัจจกัถนพระทัฬพะ-
มัลลบุตร ด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓ ...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๑๐

[๑๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตแก่ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ผู้
ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณุภาสน์กว่าจะครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระเทวทัต

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องทีพระเทวทัต ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อม
เพரியง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา กับจิต ...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๑๑

[๑๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตแก่พวกภิกษุผู้ประพฤติ

ตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ผู้ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณภาสน์กว่าจะครบ ๓ จบ
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องภิกษุหลายรูป ได้ประพฤติตามพระเทวทัตผู้ตะเกียก
ตะกายเพื่อทำลายสงฆ์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา กับจิต ...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๑๒

[๒๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตแก่ภิกษุผู้ว่ายาก ไม่สละ
กรรมเพราะสวดสมณภาสน์กว่าจะครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระฉนณะ

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระฉนณะ อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่โดย
ชอบธรรม ได้ทำตนให้เป็นผู้อันใคร ๆ ว่ากล่าวไม่ได้.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา กับจิต ...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑๓

[๒๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสแก่ภิกษุผู้ประทุษร้ายสกุล ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณฐานันท์กว่าจะครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุพวกพระอัสสชิ และพระปุนัพพสุกะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะถูกสงฆ์ลงปีพพานิชยกรรม แล้วกลับหาว่า ภิกษุทั้งหลายถึงความพอใจ ถึงความขัดเคือง ถึงความหลง ถึงความกลัว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา กับจิต ...

สังฆาติเสส ๑๓ สิกขาบท จบ

หัวข้อประจำกัณฑ์

[๒๒] สังฆาติเสส ๑๓ สิกขาบท คือ ปล่อยน้ำสุกกะ ๑ เคล้าคลึงกาย ๑ วาจาชั่วหยาบ ๑ บำเรอตนด้วยกาม ๑ เทียวชักสื้อ ๑ สร้างกุฎี ๑ สร้างวิหาร ๑ ปาราชิกาบัติไม่มีมูล ๑ อ่างเลศบางอย่าง ๑ ทำลายสงฆ์ ๑ ประพฤติตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ๑ ว่ายาก ๑ ประทุษร้ายสกุล ๑.

กัถปญญัตติวาร

[๒๓] พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติอนิยตสิกขาบทที่ ๑ ณ ที่ไหน ทรงปรารภใคร เพราะเรื่องอะไร ในอนิยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นนบัญญัติ สัพพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติ สาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ เอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือบรรดาปาติโมกขุเทศ ๕ อนิยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น หยั่งลงในอุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร บรรดาอาบัติ ๗ กองเป็นอาบัติ กองไหน บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ อย่าง เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ เป็นอธิกรณ์อย่างไร บรรดาสมณะ ๗ ย่อมระงับด้วยสมณะเท่าไร ในอนิยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นวินัย ในอนิยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอกวินัย ในอนิยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นปาติโมกข์ ในอนิยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอธิปาติโมกข์ อะไรเป็นวิบัติ อะไรเป็นสมบัตติ อะไรเป็นข้อปฏิบัติ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติ อนิยตสิกขาบทที่ ๑ เพราะทรงอาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไร พวกไหนศึกษา พวกไหนมิศึกษาอันศึกษาแล้ว อนิยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น ตั้งอยู่ในใคร พวกไหนยอมทรงไว้ เป็นถ้อยคำของใคร ใครนำมา.

อนิยตกัณฑ์

คำถามและคำตอบ อนิยตสิกขาบทที่ ๑

[๒๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติอนิยตสิกขาบทที่ ๑ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีผู้เดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับคือใน
อาสนะกำบัง พอจะทำการได้ กับมาตุคามผู้เดียว

ถ. ในอนิยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นนบัญญัติ
หรือ

ต. มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ อนุป็นนบัญญัติ ไม่มีในอนิยตสิกขาบท
ที่ ๑ นั้น

ถ. มีสัมพัทธบัญญัติ ปเทศบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่สัมพัทธบัญญัติ

ถ. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่สาธารณบัญญัติ

ถ. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ

ค. มีแต่เอกโตบัญญัติ

ถ. บรรดาปาติโมกขุเทศ ๕ อนิยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น หยั่งลงใน
อุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน

ต. หยั่งลงในนิทาน นับเนื่องในนิทาน

ถ. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร

ต. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๔

- ก. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร
- ค. บางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ.
- ก. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน
- ค. บางที่เป็นอาบัติกองปาราชิก บางที่เป็นอาบัติกองสังฆาติเสส
บางที่เป็นอาบัติกองปาจิตตีย์
- ก. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ อย่าง อนियตสิกขาบทที่ ๑ นั้น
เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
- ค. เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา
- ก. บรรดาอธิกรณ์ ๔ เป็นอธิกรณ์อะไร
- ค. เป็นอาปัตตาทิกรณ์
- ก. บรรดาสมณะ ๗ ระวังด้วยสมณะเท่าไร
- ค. ระวังด้วยสมณะ ๓ อย่าง คือ บางที่ระวังด้วยสัมมุขาวินัยกับ
ปฎิญาตภระ บางที่ระวังด้วยสัมมุขาวินัย บางที่ระวังด้วยติณวัตถารกะ
- ก. ในอนियตสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นวินัย ในอนियตสิกขาบทที่ ๑
นั้น อะไรเป็นอภิวินัย
- ค. พระบัญญัติเป็นวินัย การจำแนกเป็นอภิวินัย
- ก. ในอนियตสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นปาติโมกข์ ในอนियตสิกขาบท
ที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอธิปาติโมกข์
- ค. พระบัญญัติเป็นปาติโมกข์ การจำแนกเป็นอธิปาติโมกข์
- ก. อะไรเป็นวิบัติ
- ค. ความไม่สังวรเป็นวิบัติ

ก. อะไรเป็นสมบัติ

ข. ความสังวรเป็นสมบัติ

ค. อะไรเป็นข้อปฏิบัติ

ข. ข้อที่ภิกษุสมาทานอาปทานโกฏิกศีลตลอดชีวิตว่า จักไม่ทำกรรม
เห็นปานนี้ แล้วศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย เป็นข้อปฏิบัติ

ก. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติอนัตตสิกขาบทที่ ๑ เพราะทรง
อาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไร

ข. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติอนัตตสิกขาบทที่ ๑ เพราะทรง
อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อ
ความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุ
ผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัด
อาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑
เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความดำรงมั่นแห่งพระ
สังฆกรรม ๑ เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย ๑

ก. พวกไหนศึกษา

ข. พระเสกขะและกัลยาณปุถุชนศึกษา

ค. พวกไหนมีสิกขาอันศึกษาแล้ว

ข. พระอรหันต์มีสิกขาอันศึกษาแล้ว

ก. อนัตตสิกขาบทที่ ๑ นั้น ตั้งอยู่ในใคร

ข. ตั้งอยู่ในสิกขากามบุคคล

ค. พวกไหนยอมทรงไว้

ค. อนนิตตสิกขาบทที่ ๑ ย่อมเป็นไปแก่พระเถระพวกใด พระเถระพวกนั้น ย่อมทรงไว้

ค. เป็นถ้อยคำของใคร

ค. เป็นพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

ค. ใครนำมา

ค. พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา.

รายนามพระเถระ

พระเถระเหล่านี้ คือ พระอุบาลี

พระทาสกะ พระโธณกะ พระติคควะ รวม

เป็นห้าทั้งพระโมคคัลลีนุตร นำพระวินัยมา

ในทวีปชื่อว่า ชมพูอันมีสิริ แต่นั้นพระเถระ

ผู้ประเสริฐ มีปัญญามาก เหล่านี้ คือ

พระมหินทะ ๑ พระอิฎฐิยะ ๑ พระอุตตยยะ ๑

พระสัมพละ ๑... พระเถระผู้ประเสริฐ มี

ปัญญามากเหล่านี้รู้พระวินัยฉลาดในมรรคา

ได้ประกาศพระวินัยปิฎกไว้ในเกาะตาม-

พบัณณิ.

คำถามและคำตอบอนนิตตสิกขาบทที่ ๒

[๒๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติอนนิตตสิกขาบทที่ ๒ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ก. ทรงปรารภใคร

ข. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ค. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีผู้เดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับ
มาตุคามผู้เดียว

ก. ในอนนยตสิกขาบทที่ ๒ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุปันนบัญญัติ
หรือ

ข. มีแต่บัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ อนุปันนบัญญัติ ไม่มีในอนนยต
สิกขาบทที่ ๒ นั้น

ค. มีสัมพัทธบัญญัติ ปเทศบัญญัติ หรือ

ด. มีแต่สัมพัทธบัญญัติ

ก. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ

ข. มีแต่อาสาธารณบัญญัติ

ค. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ

ด. มีแต่เอกโตบัญญัติ

ก. บรรดาปาติโมกขบทเทศ ๕ อนนยตสิกขาบทที่ ๒ นั้น หยั่งลงใน
อุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน

ข. หยั่งลงในนิทาน นับเนื่องในนิทาน

ค. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร

ด. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๔

- ก. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร
- ค. บางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ
- ก. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน
- ค. บางที่เป็นอาบัติกองสังฆาทิเสส บางที่เป็นอาบัติกองปาจิตตีย์
- ก. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ อย่าง อนียตสิกขาบทที่ ๒ นั้น
เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
- ค. เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา
บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา กับจิต
- ก. บรรดาอธิกรณ์ ๔ เป็นอธิกรณ์อะไร
- ค. เป็นอาปัตตาทิกรณ์
- ก. บรรดาสมณะ ๗ ระวังด้วยสมณะเท่าไร
- ค. ระวังด้วยสมณะ ๓ อย่าง คือ บางที่ระวังด้วยสัมมุขาวินัยกับ
ปฎิญาตภระ บางที่ระวังด้วยสัมมุขาวินัย บางที่ระวังด้วยติณวัตถารกะ.

อนียต ๒ สิกขาบท จบ

หัวข้อประจำกัณฑ์

[๒๖] อนียต ๒ สิกขาบท คือ สิกขาบทว่าด้วยอาสนะกำบังพอจะทำการได้ ๑ อาสนะกำบังไม่ถึงขนาดนั้น ๑ อันพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ ผู้คงที่ ทรงบัญญัติไว้ดีแล้วแล.

นิสสัยกัณฑ์

คำถามและคำตอบกฐินวรรคที่ ๑

[๒๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้เก็บอดิเรกจีวรล่วง ๑๐ วัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เก็บอดิเรกจีวร.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายวาจา กับจิต...

[๒๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้อยู่ปราศจากไตรจีวรสิ้นราตรีหนึ่ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องทีภิกษุหลายรูปฝากจีวร ไว้ในมือของภิกษุทั้งหลาย แล้ว มีแต่ผ้าอุตราสงค์กับผ้าอังตราวาสก หลีกไปสู่จาริกในชนบท.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางทีเกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางทีเกิดแต่กาย วาจา กับจิต...

[๒๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รับอากาลจีวรแล้วเก็บไว้เกินเดือนหนึ่ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องทีภิกษุหลายรูปรับอากาลจีวร แล้วเก็บไว้เกินเดือนหนึ่ง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย สมุฏฐาน ๒ คือ บางทีเกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางทีเกิดแต่กาย วาจา กับจิต...

[๓๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ใช้ ภิกษุณีมิใช่ญาติให้ชักจีวรเก่า ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายี ใช้ภิกษุผู้มีโชญาติให้ชักจิวรเก่า.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

[๑๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคียปาจิตติย์ แก่ภิกษุผู้รับจิวร
จากมือภิกษุผู้มีโชญาติ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายี รับจิวรจากมือภิกษุผู้มีโชญาติ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๑๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคียปาจิตติย์ แก่ภิกษุผู้ขอจิวร
กะพ่อเจ้าเรือนก็ดี กะแม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มีโชญาติ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ขอจีวร กะเศรษฐีบุตรผู้มี
มิใช่ญาติ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๑๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตติย์ แก่ภิกษุขอจีวร
ยิ่งกว่านั้น กะพ่อเจ้าเรือนก็ดี กะแม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ไม่รู้ประมาณแล้วขอจีวรเป็นอันมาก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

[๑๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตติย์ แก่ภิกษุอื่นเขา
ไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนผู้มีมิใช่ญาติแล้วถึงการกำหนดในจีวร
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทศากยบุตร

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องท่านพระอุปนันทศากยบุตร เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน
เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนผู้มีโชติแล้วถึงการกำหนดในจีวร.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

[๑๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคียปาจิตติย์ แก่ภิกษุผู้อันเขา
ไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนทั้งหลายผู้มีโชติแล้วถึงการ
กำหนดในจีวร ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ น พระนครสาวตถิ

ด. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทศากยบุตร

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร อันเขาไม่ได้ปวารณาไว้
ก่อน เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนทั้งหลายผู้มีโชติแล้วถึงการกำหนดในจีวร.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

[๑๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคียปาจิตติย์ แก่ภิกษุผู้ยังจีวร
ให้สำเร็จด้วยการทวงเกิน ๓ ครั้ง ยืนเกิน ๖ ครั้ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร อัญญาชกกราบเรียนว่า
ขอพระคุณเจ้าจงรอสักวัน หนึ่ง ก็มีได้ร้อ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

กฐินวรรค ที่ ๑ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๓๗] อติเรกจีวร ๑ ราตรีเดียว ๑ อกาลจีวร ๑ ชักจีวรเก่า ๑ รับ
จีวรเป็นข้อที่ ๕ ขอจีวร ๑ ขอเกินกำหนด ๑ เขามิได้ปวารณา ๒ สิกขาบทกับ
ทวง ๓ ครั้ง.

คำถามและคำตอบโกสิยวรรคที่ ๒

[๓๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำ
สันถัตเจือด้วยไหม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ เมืองอาฬวี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เข้าไปหาพวกช่างโหนด แล้วพูดอย่างนี้ว่าท่านทั้งหลาย ของงัดตัวใหม่ให้มาก จงให้แก่พวกฉันบ้าง แม้พวกฉันก็ปรารถนาจะให้ทำสันถัดเจ็ดด้วยใหม่.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ . . .

[๓๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคิยาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำสันถัดแห่งขณเจียมคำล้วน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ให้ทำสันถัดแห่งขณเจียมคำล้วน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ . . .

[๔๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคิยาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไม่ถือเอาขณเจียมขาว ๑ ส่วน ขณเจียมแดง ๑ ส่วน แล้วให้ทำสันถัดใหม่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ถือเอาชายขมเจียมขวานิดหน่อย
เท่านั้น แล้วให้ทำสันถัตตขมเจียมด้าล้วนเช่นนั้นแหละ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

[๔๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตติย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำ
สันถัตตทุกปี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ค. เพราะเรื่องอะไร

ถ. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปให้ทำสันถัตตทุกปี.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๔๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตติย์ แก่ภิกษุผู้ไม่ถือ
เอาสันถัตตเก่าโดยรอบหนึ่งคืบพระสุคต แล้วให้ทำสันถัตตสำหรับนั่งใหม่ ณ
ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปทิ้งสันถัต แล้วสมათานอารัญญิกชุกงค์
บิณฑปาติกชุกงค์ ปิงสุกติกชุกงค์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

[๔๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รับ
ชนเจียมแล้วเดินทางไปเกิน ๓ โยชน์ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่ง รับชนเจียมแล้วเดินทางไปเกิน ๓
โยชน์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๒ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่
วาจา...

[๔๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุใช้ภิกษุณี
ผู้มีโชฎฐาติให้ชักชนเจียม ณ ที่ไหน

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ใช้ภิกษุผู้มีโชติให้ชักชวนเจียม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วย

สมุฏฐาน ๖...

[๔๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รับรูปียะ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทสากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทสากยบุตร รับรูปียะ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุ-

ฏฐาน ๖...

[๔๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ถึงความแตกเปลี่ยนด้วยรูปียะมีประการต่าง ๆ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ถึงความแตกเปลี่ยนด้วยรูปะมี
ประการต่าง ๆ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

[๔๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ถึงการ
ซื้อและขายมีประการต่าง ๆ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทสากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทสากยบุตร ถึงการซื้อและขายกับ
ปริพาชก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

โกสิยวรรค ที่ ๒ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๔๘] สันถัดเจือใหม่ ๑ คำล้วน ๑ ไม่ได้ส่วน ๑ ทำทุกปี ๑
สันถัดเก่า ๑ กัณฑ์การนำขณเจียมไป ๑ ชักขณเจียม ๑ รับริปะยะ ๑ แลกเปลี่ยน
และซื้อขาย มีประการต่าง ๆ ๒ สิกขาบท.

คำถามและคำตอบปิตตวรรคที่ ๓

[๔๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้เก็บอดิเรกบาตรไว้เกิน ๑๐ วัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เก็บอดิเรกบาตร.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายวาจา กับจิต...

[๕๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้มีบาตรมีรอยร้าวหย่อน ๕ แห่ง ให้จ่ายบาตรใหม่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ ลิกกชนบท

ถ. ปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ผู้มีบาตรทะลุเพียงเล็กน้อยบ้าง ร้าวเพียงเล็กน้อยบ้าง เพียงเป็นรอยขีดบ้าง ก็ขอบาตรเป็นอันมาก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบนี้เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

[๕๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคิยาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รับ
ประเคนเภสัชแล้วเก็บไว้เกิน ๗ วัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องทีภิกษุหลายรูปรับประเคนเภสัชแล้วเก็บไว้เกิน ๗ วัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบนี้เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนในกฐินลิกขาบท)...

[๕๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคิยาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้แสวงหา
ผ้าอาบน้ำฝน เมื่อฤดูร้อนเหลือเกินกว่า ๑ เดือน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แสวงหาผ้าอาบน้ำฝน เมื่อฤดูร้อน
เหลือเกินกว่า ๑ เดือน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

[๕๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้ให้จีวร
แก่ภิกษุเอง แล้วโกรธ น้อยใจ จึงเอาค้อนมา ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทสากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทสากยบุตร ให้จีวรแก่ภิกษุเองแล้ว
โกรธ น้อยใจ จึงเอาค้อนมา.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓...

[๕๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ขอด้วย
มาเอง ให้ช่างหูกทอจีวร ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ขอด้วยมาเองแล้ว ใช้ช่างหูกทอจีวร.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

[๕๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคิยปาจิติย์ แก่ภิกษุผู้อันเขา
ไม่ได้พิจารณาไว้ก่อน เข้าไปหาช่างหูกของพ่อเจ้าเรือนผู้มีโชญาติ แล้วถึงความ
กำหนดในจิวร ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร เขาไม่ได้พิจารณาไว้
ก่อนเข้าไปหาช่างหูกของพ่อเจ้าเรือนผู้มีโชญาติ แล้วถึงความกำหนดในจิวร.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบที่ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

[๕๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคิยปาจิติย์ แก่ภิกษุผู้รับ
อัจเจกจิวร แล้วเก็บไว้เลยสมัยจิวรกาล ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

๓. เพราะเรื่องทีภิกษุหลายรูปรับอัจเจกจิวร แล้วเก็บไว้เลยสมัย
จิวรกาล.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนในกฐินสิกขาบท)...

[๕๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคิยาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้เก็บจิวร
๓ ผืน ผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้าน แล้วอยู่ปราศเกิน ๖ ราตรี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

๓. ทรงปรารภใคร

๓. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

๓. เพราะเรื่องอะไร

๓. เพราะเรื่องทีภิกษุหลายรูปเก็บจิวร ๓ ผืน ผืนใดผืนหนึ่งไว้ใน
ละแวกบ้าน แล้วอยู่ปราศเกิน ๖ ราตรี.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนในกฐินสิกขาบท)...

[๕๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคิยาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้
น้อมลากที่เขา น้อมมาจะถวายสงฆ์ มาเพื่อตน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

๓. ทรงปรารภใคร

๓. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

๓. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์รู้อยู่ น้อมลากที่เขา น้อมมาจะถวายสงฆ์ มาเพื่อตน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย สมุฏฐาน ๓ ...

ปิตตวรรค ที่ ๓ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๕๕] อติเรกบาตร ๑ กับบาตรมีรอยร้าวหย่อน ๑ เกสัช ๑ ผ้า อาบน้ำฝน ๑ โกรธชิงจีวร ๑ ช่างหูก ๒ ลิกขาบท กับอัจเจกจีวร ๑ อยู่ปราศ ๖ ราตรี ๑ น้อมลากมาเพื่อตน ๑.

นิสสัยปาจิตติย ๓๐ ลิกขาบท จบ

ปาจิตติยกัณฑ์

คำถามและคำตอบมุสาวาทวรรคที่ ๑

[๖๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตติยในเพราะสัมปชานมุสาวาท ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระหัตถกศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระหัตถกศากยบุตร เจริญกับพวกเดียรถีย์กล่าว
ปฏิเสธแล้วรับ กล่าวรับแล้วปฏิเสธ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย
บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ...

[๖๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ในเพราะโอมสวาท ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ทะเลาะกับพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก
ค่าภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓ ...

[๖๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ในเพราะส่อเสียดภิกษุ
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เก็บเอาคำส่อเสียด ไปบอกแก่ภิกษุผู้หมางกัน เกิดทะเลาะกัน ถึงการวิวาทกัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓...

[๖๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้สอนธรรมแก่อนุปลัมบันว่าพร้อมกัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์สอนธรรมแก่อุบาสกอุบาสิกาว่าพร้อมกัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่จากา มิใช่กาย มิใช่จิต บางที่เกิดแต่จากับจิต มิใช่กาย...

[๖๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้สำเร็จการนอนร่วมกัน อนุปลัมบันยิ่งกว่า ๒-๓ คัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ เมืองอาฬวี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องภิกษุหลายรูป สำเร็จการนอนร่วมกับอนุปสัมบัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุปบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแก่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่
กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๖๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุ ผู้สำเร็จการนอนร่วมกับ
มาตุคาม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอนรุทธะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องของท่านพระอนรุทธะนอนร่วมกับมาตุคาม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๒ (เหมือนเอฟกโลมสิกขาบท)...

[๖๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา-
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้แสดงธรรมแก่มาตุคาม
ยิ่งกว่า ๕-๖ คำ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านอุทายีแสดงธรรมแก่มาตุคาม.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๒ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนปทโสธัมมสิกขาบท)...

[๖๗] ถาว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา-
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้บอกอุตริมนุสกรรม
อันมีจริงแก่นุปสัมบัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัคคุมทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัคคุมทา พรรณนาคุณแห่งอุตริ-
มนุสกรรมของกันและกัน แก่พวกคฤหัสถ์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๓ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่วาจา มิใช่กาย
มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับวาจามิใช่จิต...

[๖๘] ถาว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้บอกอาบัติชั่วหยาบของ
ภิกษุแก่นุปสัมบัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์บอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุแก่นุป-
สัมบัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๓ (เหมือนอทินนาทานสิกขาบท)...

[๖๕] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา-
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้ชุดดิน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ เมืองอาฬวี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุพวกเมืองอาฬวี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุพวกเมืองอาฬวีชุดดิน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๓...

มุตาวาทรรค ที่ ๑ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๗๐] พุดเทจ ๑ คำ ๑ ส่อเสียด ๑ สอนว่าพร้อมกัน ๑ นอน ๒
แสดงธรรม ๑ บอกอุตริมนุสธรรม ๑ อาบัติชั่วหยาบ ๑ ชุดดิน ๑.

คำถามและคำตอบภูตคามวรรคที่ ๒

[๗๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ ในเพราะพราภูกตคาม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ เมืองอาฬวี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุพวกเมืองอาฬวี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุพวกเมืองอาฬวีตัดต้นไม้.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฺฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมณฺฐาน

๓ . . .

[๗๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ในเพราะแกล้งกล่าวคำอื่น ในเพราะทำให้ลำบาก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระฉนฺนะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉนฺนะ ถูกสงฆ์ซักถามอยู่ด้วยอาบัติในท่ามกลาง สงฆ์กลับเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนเสีย.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฺฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมณฺฐาน ๓ . . .

[๗๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ ในเพราะความเป็นผู้โพนทะนา ในเพราะความเป็นผู้ป่นว่า ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชกฤหิ

๑. ทรงปรารภใคร

๒. ทรงปรารภพระเมตตियะและพระกุ่มมชกะ

๓. เพราะเรื่องอะไร

๔. เพราะเรื่องที่พระเมตตियะและพระกุ่มมชกะยังภิกษุทั้งหลายให้ยกโทษท่านพระทัฬหฬลบุตร.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ ...

[๗๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้วางเตียงก็ดี ตั้งก็ดี ฟูกก็ดี เก้าอี้ก็ดี อันเป็นของสงฆ์ในที่แจ้งแล้วไม่เก็บ ไม่บอกสั่ง หลีกไปเสีย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

๑. ทรงปรารภใคร

๒. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

๓. เพราะเรื่องอะไร

๔. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูป วางเสนาสนะอันเป็นของสงฆ์ ในที่แจ้งแล้วไม่เก็บ ไม่บอกสั่ง หลีกไปเสีย.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท)...

[๖๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา-
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ปู้ที่นอนในวิหารเป็น
ของสงฆ์แล้วไม่เก็บ ไม่บอกสั่ง หลีกไปเสีย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระสัตตรสวัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระสัตตรสวัคคีย์ปู้ที่นอนในวิหารเป็นของสงฆ์แล้ว
ไม่เก็บ ไม่บอกสั่ง หลีกไปเสีย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท)...

[๖๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้ที่อยู่ สำเร็จการนอน
แซกแซงภิกษุผู้เข้าไปก่อนในวิหารของสงฆ์ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์สำเร็จการนอนแซกแซงภิกษุผู้เฒ่า.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๗๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้โกรธขัดใจ นุคคร่าภิกษุจากวิหารของสงฆ์ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์โกรธ ขัดใจ นุคคร่าภิกษุทั้งหลายจากวิหารของสงฆ์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ ...

[๗๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้นั่งทับเตียงก็ดี ตั้งก็ดี อันมีเท้าเสียบบนร้านในวิหารเป็นของสงฆ์ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่ง นั่งทับเตียงอันมีเท้าเสียบบนร้านในวิหารเป็นของสงฆ์โดยแรง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่ วาจา...

[๗๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้อำนวยให้พอก ๒-๓ ชั้น แล้วอำนวยยิ่งกว่านั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระฉนฺนนะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระฉนฺนนะให้มุงวิหารที่สร้างสำเร็จแล้วบ่อย ๆ ให้โบกฉาบบ่อย ๆ วิหารหนักเกินไปก็ทลายลง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย สมุฏฐาน ๖ ...

[๗๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต- สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้รู้ชื่อว่า นำมีตัว สัตว์ เอรอดหญ้าก็ดี ดินก็ดี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ เมืองอาฬวี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุพวกเมืองอาฬวี

บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่จาก มิใช่กาย มิใช่จิต บางที่เกิดแต่จากกบจิต มิใช่กาย...

[๘๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้สั่งสอนภิกษุณี เมื่อพระอาทิตย์อัสดงแล้ว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระจูฬปันถก

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระจูฬปันถก สั่งสอนภิกษุณี เมื่อพระอาทิตย์อัสดงแล้ว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนปทโสธัมมสิกขาบท)...

[๘๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้เข้าไปสู่ที่อาศัยแห่งภิกษุณีแล้ว สั่งสอนพวกภิกษุณี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ สักกชนบท

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เข้าไปสู่ที่อาศัยแห่งภิกษุณีแล้วสั่งสอนพวกภิกษุณี.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนในกฐินสิกขาบท)...

[๘๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้กล่าวว่า พวก
ภิกษุกล่าวสอนพวกภิกษุณีเพราะเหตุอามิส ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์กล่าวว่า พวกภิกษุสั่งสอนพวกภิกษุณี
เพราะเหตุอามิส.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓...

[๘๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้จิวรแก่ภิกษุณี
ผู้มีชัญชาติ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่งได้ให้จิวรแก่ภิกษุณีผู้มีชัญชาติ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ ...

[๘๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้เย็บจีวรเพื่อ
ภิกษุณีผู้มีไช้ญาติ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีเย็บจีวร เพื่อภิกษุณีผู้มีไช้ญาติ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖ ...

[๘๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ชักชวนภิกษุณี
แล้วเดินทางไกลร่วมกัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ชักชวนพวกภิกษุณี เดินทางไกล
ร่วมกัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่
กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่กาย
วาจาและจิต ...

[๘๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ชักชวนภิกษุณี
แล้วโดยสารเรือลำเดียวกัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ชักชวนพวกภิกษุณีแล้วโดยสารเรือ
ลำเดียวกัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔ ...

[๘๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้ยู่ฉันนิชฌาต
อันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระเทวทัต

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระเทวทัตรู้อยู่ ฉันทบิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำให้
ถวาย.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๕๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้เดียว สำเร็จการ
นั่งในที่ลับกับภิกษุณีผู้เดียว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีผู้เดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับ
ภิกษุณีผู้เดียว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

โอวาทวรรคที่ ๓ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๕๒] ไม่ได้รับสมมติสั่งสอน ๑ พระอาทิตย์อัสดง ๑ ที่อาศัย ๑
เหตุามิส ๑ ให้จีวร ๑ เย็บจีวร ๑ ชักชวนกันแล้วเดินทาง ๑ ชักชวนกัน
แล้วโดยสารเรือ ๑ ภัตที่ภิกษุณีแนะนำให้ถวาย ๑ นั่งในที่ลับ ๑.

คำถามและคำตอบโภชนวรรคที่ ๔

[๕๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ฉันอาหารในโรงทานยิ่งกว่าครั้งหนึ่งนั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ อยู่ฉันอาหารในโรงทานเป็นประจำ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอภกโถมสิกขาบท)...

[๕๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ ในเพราะฉันเป็นหมู่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงประรรภพระเทวทัต

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระเทวทัตพร้อมด้วยบริษัท เทียวขอในสกุลทั้งหลาย มาฉัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๓ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอภกโถมสิกขาบท)...

[๕๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ ในเพราะโทษนะที่หลัง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

เพราะเรื่องภิกษุหลายรูป รับนิมนต์ไว้ในที่แห่งหนึ่งแล้ว ฉะนั้นในที่อื่น.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๓ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท)...

[๕๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รับขนมเต็ม ๒-๓ บาตร แล้วรับยิ่งกว่านั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องภิกษุหลายรูปไม่รู้จักประมาณรับ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๕๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ฉันเสร็จ ห้ามภัตแล้ว ฉันของขบเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ที่ไม่เป็นเดน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องทีภิกษุหลายรูปฉันเสร็จ ห้ามภัตแล้ว ฉันในที่แห่งอื่น.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท)...

[๕๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้นำของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี อันไม่เป็นเดน ไปล่อภิกษุผู้ฉันเสร็จ ห้ามภัตแล้ว ให้ฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องทีภิกษุรูปหนึ่ง นำของฉันอันไม่เป็นเดนไปล่อภิกษุผู้ฉันเสร็จ ห้ามภัตแล้ว ให้ฉัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓...

[๕๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ฉันทของเขี้ยวก็ดี ของฉันทก็ดี ในเวลาวิกาล ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระสัตตรสวัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระสัตตรสวัคคีย์ฉันทโกชนะในเวลาวิกาล

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท)...

[๑๐๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ฉันทของเขี้ยวก็ดี ซึ่งรับประเคนไว้ค้างคืน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระเวฬุสีละ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระเวฬุสีละ ฉันทโกชนะที่รับประเคนไว้ค้างคืน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท)...

[๑๐๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ขอโภชนะอันประณีต เพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔ ...

[๑๐๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้กลืนอาหารที่เขาไม่ได้ให้ล่วงช่องปาก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่ง กลืนอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ ล่วงช่องปาก.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท)...

โกชนวรรค ที่ ๔ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑๐๓] อาหารในโรงทาน ๑ ฉันทเป็นหมู่ ๑ โภชนะที่หลัง ๑ เต็ม ๒
บาตร ๑ ห้ามภัต ๑ เวลาวิกาล ๑ ของเคี้ยว ๑ รับประทานไว้ค้างคืน ๑
โภชนะประณีต ๑ อาหารที่เขาไม่ได้ให้ล่วงช่องปาก ๑.

คำถามและคำตอบเฉลยวรรค ที่ ๕

[๑๐๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ของเคี้ยวที่ดี
ของฉันทก็ดี แก่เอจลก็ดี แก่ปริพาชกก็ดี แก่ปริพาชิกาก็ดี ด้วยมือของตน
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอานนท์

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอานนท์เข้าใจว่า ขนมหันหนึ่ง ได้ให้ขนม
๒ ชัน แก่ปริพาชิกนางหนึ่ง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท)...

[๑๐๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ชวนภิกษุว่า มาเถิด คุณ เราจักเข้าไปสู่บ้านหรือสำนัก เพื่อบิณฑบาตด้วยกัน แล้วให้เขาถวายก็ดี ไม่ให้ถวายก็ดีแก่เธอ แล้วส่งกลับไปเสีย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ชวนภิกษุว่า มาเถิด คุณ เราจักเข้าไปสู่บ้านเพื่อบิณฑบาตด้วยกัน ไม่ให้เขาถวายแก่เธอ แล้วส่งกลับไป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓...

[๑๐๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้สำเร็จการนั่งแทรกแซงในสโภชนสกุล ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร สำเร็จการนั่งแทรกแซงในสโภชนสกุล.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๑๐๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบัง กับมาตุคาม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุปน์นทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปน์นทศากยบุตร สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบัง กับมาตุคาม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๑๐๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้เดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับมาตุคามผู้เดียว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุปน์นทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปน์นทศากยบุตร ผู้เดียวสำเร็จการนั่งในที่ลับกับมาตุคามผู้เดียว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๑๐๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุรับนิมนต์แล้ว
มีภัตรอยู่ ไม่บอกลาภิกษุซึ่งมีอยู่ ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในสกุลทั้งหลาย ก่อน
เวลานั้นก็ดี หลังเวลานั้นก็ดี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร รับนิมนต์แล้ว มีภัตร
อยู่ ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในสกุลทั้งหลาย ก่อนเวลานั้น หลังเวลานั้น.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๔ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท)...

[๑๑๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ขอเภสัชยิ่งกว่า
กำหนดนั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ สักกชนบท

ถ. ทรงปรารภใคร

ท. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ อัมมทานามสากยะกล่าวว่า วันนี้
ของท่านจรงอ ก็มีได้ร่อ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๑๑๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไปเพื่อคูกองทัพ
ซึ่งยกออกไป ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ได้ไปเพื่อจะคูกองทัพซึ่งยกออกไป.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท)...

[๑๑๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้อยู่ในกองทัพ
เกินกว่า ๓ คีน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์อยู่ในกองทัพเกินกว่า ๓ คีน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท)...

[๑๑๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไปสู่สนามรบ
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ได้ไปสู่สนามรบ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท)...

อเจลกวรรค ที่ ๕ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑๑๔] ให้แก่อเจลก ๑ ส่งภิกษุกลับไป ๑ สโกชนสกุล ๑ นั่งใน
ที่ลับ ๒ สิกขาบท ภิกษุมืออยู่ ๑ เกสัช ๑ ดอกงาช้างที่ยกออกไป ๑ อยู่เกิน
๓ ราตรี ๑ ไปสู่สนามรบ ๑.

คำถามและคำตอบสุราเมรยวรรค ที่ ๖

[๑๑๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ ในเพราะดื่มสุราและเมรัย
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระสาเกตะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระสาเกตะดื่มน้ำเมา.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับจิต
มิใช่วาจา...

[๑๑๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ในเพราะจี้ด้วยนิ้วมือ ณ
ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ใช้นิ้วมือจี้ภิกษุให้หัวเราะ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๑๑๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ในเพราะเล่นน้ำ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระสัตตรสวัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระสัตตรสวัคคีย์เล่นน้ำในแม่น้ำอจิรวดี.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสภุมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สภุมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๑๑๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ในเพราะความไม่เอื้อเพื่อ
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระนันทะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระนันทะได้ทำความไม่เอื้อเพื่อ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสภุมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สภุมุฏฐาน ๑...

[๑๑๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้หลอนภิกษุ ณ
ที่ไหน.

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์หลอนภิกษุ

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย

สมุฏฐาน ๓ ...

[๑๒๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ติดไฟผิง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ ภักคชนบท

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปก่อไฟผิง.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๒ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ ...

[๑๒๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้อบน้ำหย่อนกิ่งเดือน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปเห็นพระราชาแล้ว ก็ยังไม่รู้จักประมาณ
อาบน้ำ

ถ. มีศัพท์ตถบัญญัติ ปเทศบัญญัติ หรือ

ค. มีแต่ปเทศบัญญัติ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๖ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอפקโลมสิกขาบท)...

[๑๒๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไม่ถือเอาวัตถุ
สำหรับทำให้เสียสี ๓ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วใช้จีวรใหม่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องภิกษุหลายรูปจำจีวรของตนไม่ได้

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอפקโลมสิกขาบท)...

[๑๒๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้วิกัปจีวรเอง
แก่ภิกษุก็ดี แก่ภิกษุณีก็ดี แก่สิกขมานาก็ดี แก่สามเณรก็ดี แก่สามเณรีก็ดี
แล้วใช้สอยจีวรนั้น ซึ่งไม่ให้เขาถอนก่อน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุปัฏฐากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร วิกัปปจิรวรเองแก้ภิกษุ แล้วใช้สอยจิรวรนั้น ซึ่งไม่ให้เขาถอนก่อน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย สมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท)...

[๑๒๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก้ภิกษุผู้ช้อนบาตรก็ดี จีรวรก็ดี ผ้าปูนั่งก็ดี ก่องเข็มก็ดี ประคดเอวก็ดี ของภิกษุ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ช้อนบาตรบ้าง จีรวรบ้าง ผ้าปูนั่งบ้าง ก่องเข็มบ้าง ประคดเอวบ้าง ของภิกษุทั้งหลาย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย สมุฏฐาน ๓ ...

สุราเมรยวรรค ที่ ๖ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑๒๕] สุรา ๑ จีด้วยนิ้วมือ ๑ เล่นน้ำ ๑ ไม่เอื้อเพื่อ ๑ หลอน ภิกษุ ๑ ดัดไฟผิง ๑ อาบน้ำ ๑ วัตถุทำให้เสียสี ๑ วิกัปป ๑ ช้อนจิรวร ๑.

คำถามและคำตอบสัปปาณกวรรคที่ ๗

[๑๒๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้แก่งฆ่าสัตว์ให้ตาย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีแก่งฆ่าสัตว์ให้ตาย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓...

[๑๒๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้ยู่บริโภคน้ำมีตัวสัตว์ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์รู้ยู่ บริโภคน้ำมีตัวสัตว์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓...

[๑๒๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้ที่อยู่พื้นอธิกรณ์ที่ทำเสร็จแล้วตามธรรม เพื่อทำอีก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์รู้ที่อยู่ พื้นอธิกรณ์ที่ทำเสร็จแล้วตามธรรมเพื่อทำอีก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓...

[๑๒๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้ที่อยู่ปิดอาบัติชั่วหยาบของภิกษุ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่งรู้ที่อยู่ปิดอาบัติชั่วหยาบของภิกษุ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต...

[๑๓๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู่อยู่ยังบุคคลผู้มีอายุหย่อน ๒๐ ปี ให้อุปสมบท ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปรู่อยู่ยังบุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ให้อุปสมบท.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ ...

[๑๓๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู่อยู่ชกชวนแล้วเดินทางไกลสายเดียวกันกับพวกพ่อค้าผู้เป็นโจร ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่งรู่อยู่ ชกชวนเดินทางไกลสายเดียวกันกับพวกพ่อค้าผู้เป็นโจร.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบพนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่กาย วาจา
และจิต...

[๑๓๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ชักชวนเดินทาง
ไกลสายเดียวกันกับมาตุคาม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่งชักชวน เดินทางไกลสายเดียวกันกับ
มาตุคาม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบพนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๔...

[๑๓๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไม่สละทิฏฐิอัน
ชั่วช้า เมื่อสวดสมณุภาสน์จบหนที่ ๓ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระอริฏฐะ ผู้เคยเป็นคนฆ่าแรง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระอริกฐะ ผู้เคยเป็นคนมาแรง ไม่สละทักขิอัน
ชั่วช้า เมื่อสวดสมณภาสน์จบหน้าที่ ๓.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมณฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต...

[๑๓๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้ยู่กินร่วมกับ
พระอริกฐะผู้กล่าวอย่างนั้น มีกรรมอันสมควรยังไม่ได้ทำ ยังไม่ได้สละทักขิ
นั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ รู้ยู่กินร่วมกับพระอริกฐะ ผู้กล่าว
อย่างนั้น มีกรรมอันสมควรยังไม่ได้ทำ ยังไม่ได้สละทักขินั้น.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมณฐาน ๓ ...

[๑๓๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้ยู่เกลี้ยกล่อม
สมณฑุเทศผู้ถูกสงฆ์นาสนะอย่างนั้นแล้ว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ รื้ออยู่เกลี้ยกล่อมกัณทกะ สมณทูเทศ ผู้ถูกสงฆ์นาสนะอย่างนั้นแล้ว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย สมุฏฐาน ๓ ...

สัปปาณกวรรค ที่ ๗ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑๓๖] แกล้งฆ่าสัตว์ให้ตาย ๑ บริโภคน้ำที่มีตัวสัตว์ ๑ ฟืนอธิกรณ ที่ทำเสร็จแล้วตามธรรม ๑ รื้ออยู่ปิดอาบัติชั่วหยาบ ๑ อายุหย่อน ๒๐ ปี ๑ ชักชวนเดินทางกับพวกพ่อค้าผู้เป็นโจร ๑ ชักชวนเดินทางกับมาตุคาม ๑ กิน ร่วม ๑ เกลี้ยกล่อมสมณทูเทศผู้ถูกสงฆ์นาสนะแล้ว ๑.

คำถามและคำตอบสหธรรมิกวรรคที่ ๘

[๑๓๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้อันภิกษุทั้งหลาย ว่ากล่าวอยู่โดยชอบธรรม กล่าววว่า แนะเธอ ฉันจักยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ ตลอดเวลาที่ยังไม่ได้สอบถามภิกษุอื่นผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระฉันทะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระฉันทะ อธิษฐานทั้งหลายว่าท่านอยู่โดยชอบ
ธรรม กล่าวว่ ณะเธอ ฉันทะยังไม่ศึกษาในสิกขาบถนี้ ตลอดเวลาที่ยัง
ไม่ได้สอบถามภิกษุอื่นผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบถนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓ ...

[๑๓๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ก่นพระวินัย ณ
ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ก. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ก. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ก่นพระวินัย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบถนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓ ...

[๑๓๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุ ในเพราะความ
เป็นผู้แสรังทำหลง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ก. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ก. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แสรังทำหลง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓...

[๑๔๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้โกรธ ขัดใจ ให้ประหารภิกษุ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์โกรธ ขัดใจ ให้ประหารแก่ภิกษุทั้งหลาย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๑ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๑๔๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้โกรธ ขัดใจ เจือหอกคือฝ่ามือแก่ภิกษุ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์โกรธ ขัดใจ เนื้อหอกคือฝ่ามือ แก่
ภิกษุทั้งหลาย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏ-
ฐานอันหนึ่ง คือเกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๑๔๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้กำจัดภิกษุด้วย
อาบัติสังฆาทิเสสหามูลมิได้ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์กำจัดภิกษุด้วยอาบัติสังฆาทิเสสหา
มูลมิได้.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏ-
ฐาน ๓ ...

[๑๔๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้แก่งก่อกวาม
รำคาญแก่ภิกษุ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แก่งก่ความรำคาญแก่ภิกษุทั้งหลาย.
มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏ-
ฐาน ๓ ...

[๑๔๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยื่นแอบฟังความ
เมื่อภิกษุทั้งหลายเกิดบาดหมางกัน เกิดทะเลาะกัน ถึงการวิวาทกัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ยื่นแอบฟังความ เมื่อภิกษุทั้งหลายเกิด
บาดหมางกัน เกิดทะเลาะกัน ถึงการวิวาทกัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏ-
ฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่กาย วาจา และ
จิต ...

[๑๔๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ฉันทะ เพื่อ
กรรมอันเป็นธรรมแล้ว ถึงธรรมคือความบ่นว่าในภายหลัง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ให้ฉันทะ เพื่อกรรมอันเป็นธรรมแล้ว ถึงธรรมคือความบ่นว่าในภายหลัง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานอาบัติ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ ...

[๑๔๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต- สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตติย์ แก่ภิกษุผู้เมื่อเรื่องอันจะ พึงวินิจฉัยยังเป็นไปอยู่ในสงฆ์ ไม่ให้ฉันทะแล้วลุกจากอาสนะกลับไปเสีย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ก. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ก. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่ง เมื่อเรื่องอันจะพึงวินิจฉัยยังเป็นไปอยู่ ในสงฆ์ ไม่ให้ฉันทะแล้วลุกจากอาสนะกลับไปเสีย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏ- ฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต. ...

[๑๔๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต- สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตติย์ แก่ภิกษุผู้พร้อม กับ สงฆ์ผู้ พร้อมเพรียงกันให้จีวร แล้วถึงธรรมคือความบ่นว่าในภายหลัง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ก. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ก. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ผู้พร้อมทั้งสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันให้
จิวรแก่ภิกษุ แล้วถึงธรรมคือความบ่นว่าในภายหลัง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏ-
ฐาน ๓...

[๑๔๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู่อยู่ น้อมลาก
ที่เขา น้อมไปจะถวายสงฆ์ มาเพื่อบุคคล ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ผู้รู่อยู่ น้อมลากที่เขา น้อมไปจะถวาย
สงฆ์มาเพื่อบุคคล.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓...

สหธรรมมิกวรรคที่ ๘ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑๔๙] ภิกษุกถาวัชโดยชอบธรรม ๑ ก่นวินัย ๑ . แสร้งทำหลง ๑
ให้ประหาร ๑ เจื่อหอกคือฝ่ามือ ๑ อาบัติสังฆาติเสสไม่มีมูล ๑ ก่อความ
รำคาญ ๑ ยืนแอบฟังความ ๑ กรรมอันเป็นธรรม ๑ วินิจฉัย ๑ สงฆ์ผู้
พร้อมเพรียงกันให้ ๑ น้อมลากมาเพื่อบุคคล ๑.

คำถามและคำตอบบราหฺวรงค์ที่ ๕

[๑๕๐] ถาถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไม่ได้รับบอก ก่อน เข้าไปสู่ภายในพระตำหนักหลวง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอานนท

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอานนทยังไม่ได้รับบอกก่อน เข้าไปสู่ภายในพระตำหนักหลวง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท)...

[๑๕๑] ถาถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้เก็บรัตนะ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องทีภิกษุรูปหนึ่งเก็บรัตนะ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๒ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ ...

[๑๕๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไม่บอกลาภิกษุที่มีอยู่เข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ณ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ไม่บอกลาภิกษุที่มีอยู่ แล้วเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๓ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท)...

[๑๕๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำกล่องเข็ม แล้วด้วยกระดุกก็ดี แล้วด้วยงาก็ดี แล้วด้วยเขากี่ดี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ สักกชนบท

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ณ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปไม่รู้จักประมาณ ขอกกล่องเข็มเป็นจำนวนมาก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๑๔๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำเตียงก็ดี ตั้งก็ดี เกินประมาณ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทะ ศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทะ ศากยบุตร ให้ทำเตียงสูง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๑๕๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำเตียงก็ดี ตั้งก็ดี เป็นของหุ้มนุ่น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ให้ทำเตียงก็ดี ตั้งก็ดี เป็นของหุ้มนุ่น.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๑๕๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำผ้าปูนั่ง
เกินประมาณ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ให้ทำผ้าปูนั่งไม่มีประมาณ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบท
นี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ ...

[๑๕๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำผ้าปิดฝั
เกินประมาณ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ฉัพพัคคีย์ใช้ผ้าปิดฝัไม่มีประมาณ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖ ...

[๑๕๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำผ้าอาบน้ำ
ฝนเกินประมาณ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ใช้ผ้าอาบน้ำฝน ไม่มีประมาณ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏ-
ฐาน ๖...

[๑๕๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำจีวรมีประ-
มาณเท่าจีวรพระสุคต ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอานนท์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอานนท์ ใช้จีวรมีประมาณเท่าจีวรพระสุคต.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏ-
ฐาน ๖...

ราชวรรค ที่ ๕ จบ

หัวข้อประจําวรรค

[๑๖๐] ภายใ้พระตำหนักหลวง ๑ เก็บ ๑ ไม่อําลาแล้วเข้าบ้าน ๑
กล่อ้งเข็ม ๑ เตียง ๑ เตียงหุ้มนุ่น ๑ ผ้าปูนั้ง ๑ ผ้าปิดฝั ๑ ผ้าอาบนํ้าฝน ๑ ใช้
จิวรเท่าสุคตจิวร ๑.

ปาจิตตีย์ ๘๒ สิกขาบท จบ

หัวข้อบอกรวรรคเหล่านั้น

[๑๖๑] ววรรคเหล่านั้น คือ มุสาวาทวรรค ๑ ภูตคามวรรค ๑
โอวาทวรรค ๑ โภชนวรรค ๑ อเจลกวรรค ๑ สุราเมรยวรรค ๑ สัปปาณก-
วรรค ๑ สหธรรมิกวรรค ๑ รวมเป็น ๘ กับราชวรรค.

ปาฏิเทศนียกัณท

คํถามและคํตอบสิกขาบทที่ ๑

[๑๖๒] ถาถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทศนียะ แก่ภิกษุผู้เข้าไปสู่ละ
แวกบ้านแล้วรับของเคี้ยวก็ดี ของนํ้าก็ดี ด้วยมือของตนจากมือของภิกษุณีผู้
มิใช่ญาติแล้วฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่ง เข้าไปสู่ตะแวงบ้านแล้วรับอมิสจากมือของภิกษุณี ผู้มิใช่ญาติ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

คำถามและคำตอบสิกขาบทที่ ๒

[๑๖๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนีเย แก่ภิกษุผู้ไม่ห้ามภิกษุณีผู้สังเสียดแล้วฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ไม่ห้ามภิกษุณีผู้สังเสียดอยู่.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายวาจา และจิต...

คำถามและคำตอบสิกขาบทที่ ๓

[๑๖๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนีเย แก่ภิกษุ ผู้รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ในสกุลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะด้วยมือของตนแล้วฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ด. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุหลายรูปไม่รู้ประมาณแล้วรับ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๒ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิด
ด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กาย
กับจิต มิใช่วาจา...

คำถามและคำตอบสิกขาบทที่ ๔

[๑๖๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนียะ แก่ภิกษุผู้รับของเคี้ยว
ก็ดี ของฉันก็ดี อันเขาไม่ได้บอกให้รู้ไว้ก่อน ในเสนาสนะป่า ด้วยมือของ
ตนในวัดที่อยู่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ สักกชนบท

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ด. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุหลายรูปไม่บอกว่าโจรอาศัยอยู่ในอาราม.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิด
ด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กาย
วาจา และจิต...

ปาฏิเทสนียะ ๔ สิกขาบท จบ

หัวข้อประจำกัณฑ์

[๑๖๖] ปาฏิเทสนียะ ๔ สิกขาบท คือ ภิกษุณีมิใช่ญาติ ๑ ภิกษุณีตั้งเสีย ๑ สกฺกเสกขะ ๑ เสนาสนะป่า ๑ อันพระสัมพุทธเจ้าทรงประกาศแล้ว.

เสขียกัณฑ์

คำถามและคำตอบปริมัตถลววรรคที่ ๑

[๑๖๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนุ่งผ้าเลื่อยหน้าหรือเลื่อยหลัง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ด. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นุ่งผ้าเลื่อยหน้าบ้าง เลื่อยหลังบ้าง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๑๖๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนุ่งผ้าเลื่อยหน้าหรือเลื่อยหลัง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

๓. เพราะเรื่องอะไร

๓. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ห่มผ้าเลื้อยหน้าบ้าง เลื้อยหลังบ้าง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายจับจิต มิใช่วาจา...

[๑๖๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก้ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อเปิดกายเดินไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

๓. ทรงปรารภใคร

๓. ทรงแปรารภพระฉัพพัคคีย์

๓. เพราะเรื่องอะไร

๓. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เปิดกายเดินไปในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๗๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก้ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อเปิดกายนั่งในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

๓. ทรงปรารภใคร

๓. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

๓. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เปิดกายนั่งในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๗๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
คะนองมือหรือเท้า เดินไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เปิดกายเดินไปในละแวกบ้าน

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๗๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
คะนองมือหรือเท้า นั่งในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์คะนองมือบ้างเท้าบ้าง นั่งในละแวก
บ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๗๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อแลดูในที่นั้น ๆ เดินไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แลดูในที่นั้น ๆ เดินไปในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๗๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อแลดูในที่นั้น ๆ นั่งในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์และในที่นั้น ๆ นั่งในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๗๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงเห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
เดินเวกผ้าไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เดินเวกผ้าไปในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๗๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
นั่งเวกผ้าในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ นั่งเวกผ้าในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

ปริมณฑลวรรค ที่ ๑ จบ

คำถามและคำตอบอุชัคฌิกวรรคที่ ๒

[๑๗๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อเดินหัวเราะไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เดินหัวเราะเสียงดังไปในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจาและจิต.

[๑๗๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั่งหัวเราะในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั่งหัวเราะเสียงดังในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย กวาจา และจิต.

[๑๗๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อเดินพูดเสียงดังลั่นในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เดินพูดเสียงดังลั่นในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนสมนุภาสนสิกขาบท).

[๑๗๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั่งพูดเสียงดังลั่นในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั่งพูดเสียงดังลั่นในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนสมนุภาสนสิกขาบท).

[๑๘๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อเดินโคลงกายไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เดินโคลงกายไปในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งสมบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๘๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั่งโคลงกายในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั่งโคลงกายในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๘๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อเดินไกวแขนไปในสะเวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เดินไกวแขนไปในสะเวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๘๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั่งไกวแขนในสะเวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั่งไกวแขนในสะเวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๘๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อเดินโคลงศิรชะไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เดินโคลงศิรชะไปในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๘๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั่งโคลงศิรชะในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั่งโคลงศิรชะในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

อุชชัคฌิกวรรค ที่ ๒ จบ

คำถามและคำตอบข้มภคตวรรคที่ ๓

[๑๘๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อเดินค้ำกายไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เดินค้ำกายไปในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๘๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั่งค้ำกายในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั่งค้ำกายในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๘๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
เดินคลุมศีรษะไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ เดินคลุมกายตลอดศีรษะไปในละแวก
บ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๘๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
นั่งคลุมศีรษะในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั่งคลุมกายตลอดศีรษะ ในละแวกบ้าน

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๑ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๕๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่พระภิกษุผู้อาศัยความไม่
เอื้อเพื่อเดินกระโหรงเท้าไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เดินกระโหรงเท้าไปในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๕๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
นั่งรัดเข้าในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั่งรัดเข้าในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๕๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
รับบิณฑบาตโดยไม่เคารพ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาตโดยไม่เคารพ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๕๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แลดูในที่นั้น ๆ รับบิณฑบาต ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แลดูในที่นั้น ๆ รับบิณฑบาต.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกขาบท).

[๑๕๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อรับแต่แองมาก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์รับแต่แองมาก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกขาบท).

[๑๕๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อรับบิณฑบาตจนพูนบาตร ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาตจนพูนบาตร.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

ขั้มภกตวรรคที่ ๓ จบ

คำถามและคำตอบปัญหาปาตวรรคที่ ๔

[๑๕๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ฉันทินิณฑบาตโดยไม่เคารพ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ฉันทินิณฑบาตโดยไม่เคารพ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๕๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แลดู ในที่นั้น ๆ ฉันทินิณฑบาต ณ ที่ไหน

ค. ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่ฉัพพัคคีย์แลดูในที่นั้น ๆ ฉันทินิณฑบาต.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๕๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต.
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ฉันทินชบาตให้แหงนในที่นั้น ๆ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ณ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ฉันทินชบาตให้แหงนในที่นั้น ๆ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๐๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต.
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ฉันทินแต่แกลงมาก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ณ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ฉันทินแต่แกลงมาก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๐๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความ ไม่เอื้อเพื่อ
ฉันทินชบาตขุ้มแต่ยอดลงไป ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ ที่ไหน

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ฉันทินชบาตขุ้มแต่ยอดลงไป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๐๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความ ไม่เอื้อเพื่อ
กลบแกงบ้าง กับบ้าง ด้วยข้าวสุก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์กลบแกงบ้าง กับบ้าง ด้วยข้าวสุก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๐๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ขอแกลงบ้าง ข้าวสุกบ้าง เพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉนั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ขอแกลง ข้าวสุกบ้าง เพื่อประโยชน์
แก่ตนมาฉนั้น.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบพนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่กาย
วาจ และจิต.

[๒๐๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แลดูบาตรของภิกษุรูปอื่น ด้วยหมายจะยกโทษ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แลดูบาตรของภิกษุรูปอื่นด้วยหมายจะ
ยกโทษ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๐๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ทำคำข่าวให้ใหญ่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ทำคำข่าวให้ใหญ่.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๐๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ทำคำข่าวให้ยาว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ทำคำข่าวให้ยาว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

ปิณฑปาตวรรค ที่ ๔ จบ

คำถามและคำตอบกพพวรรค ที่ ๕

[๒๐๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
เมื่อคำขำยังไม่ถึงปาก อ้าปากไว้ทำ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ เมื่อคำขำยังไม่ถึงปากอ้าปากไว้ทำ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๐๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ฉันสอดมือทั้งหมดเข้าไปในปาก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ฉันสอดมือทั้งหมดเข้าปาก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๐๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
พูดทั้งคำขำมีในปาก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์พูดทั้งคำขำมีในปาก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบพนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง คือ เกิดแต่ กายวาจา และจิต.

[๒๑๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ฉันทนเคาะคำขำ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ฉันทนเคาะคำขำ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบพนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบพ).

[๒๑๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ฉันทักคำข้าว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ฉันทักคำข้าว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๑๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ฉันทักกระพุงแก้มให้ดูย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ฉันทักกระพุงแก้มให้ดูย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๑๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนันสลัดมือ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ช. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นันสลัดมือ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๑๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนันโปรยเมถ์คข้าว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ช. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นันโปรยเมถ์คข้าว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๑๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั้นแลบลิ่น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั้นแลบลิ่น.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๑๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั้นดังจับ ๆ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั้นดังจับ ๆ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

กพพวรรค ที่ ๕ จบ

คำถามและคำตอบสูตรวรรคที่ ๖

[๒๑๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั้นดังซู้ด ๆ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ช. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปดื่มมสคดังซู้ด ๆ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๑๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั้นเสียมือ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ช. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั้นเสียมือ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๖๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั้นขอชบาตร ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั้นขอชบาตร.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๖๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั้นเสียมฝักปาก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั้นเสียมฝักปาก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๒๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อรับโอนน้ำด้วยมือเปื้อนอมิส ฌ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ฌ ภักคชนบท

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปรับโอนน้ำด้วยมือเปื้อนอมิส.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา.

[๒๒๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อเทน้ำล้างบาตรมีเมล็ดข้าวในละแวกบ้าน ฌ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ฌ ภักคชนบท

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปเทน้ำล้างบาตรมีเมล็ดข้าวในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ กายกับจิต มิใช่วาจา.

[๒๒๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลมีร่มในมือ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลมีร่มในมือ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบท
นี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่จากกับจิต มิใช่กาย.

[๒๒๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลมีไม้พลองในมือ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ นครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลมีไม้พลองในมือ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายวาจากับจิต มิใช่กาย.

[๒๒๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลมีศาสตราในมือ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ นครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลมีศาสตราในมือ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่จากกับจิต มิใช่กาย.

[๒๒๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลมีอาวุธในมือ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลมีอาวุธในมือ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่จากกับจิต มิใช่กาย.

สุรสุรวรรค ที่ ๖ จบ

คำถามและคำตอบปาฐกาวรรคที่ ๗

[๒๒๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลสามเชิงเท้า ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ แสดงธรรมแก่บุคคลสามเชิงเท้า.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบพนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่จากกบจิต มิใช่กาย.

[๒๒๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลสามรองเท้า ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ แสดงธรรมแก่บุคคลสามรองเท้า.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบพนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่จากกบจิต มิใช่กาย.

[๒๒๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลไปในยาน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลไปในยาน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมฺภูฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมฺภูฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่จากกบจิต มิใช่กาย.

[๒๓๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลผู้อยู่บนที่นอน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ แสดงธรรมแก่บุคคลผู้อยู่บนที่นอน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมฺภูฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมฺภูฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่จากกบจิต มิใช่กาย.

[๒๓๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งรัดเข่า ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งรัดเข้า.

มีบัญญัติ ๑ อันบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบท
นี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่จากจิต มิใช่กาย.

[๒๓๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลผู้โปกศิระยะ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้โปกศิระยะ

มีบัญญัติ ๑ อันบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบท
นี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่จากจิต มิใช่กาย.

[๒๓๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลผู้คลุมศิระยะ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้คลุมศีรษะ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบท
นี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่จากจิต มิใช่กาย.

[๒๓๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
นั่งอยู่ที่แผ่นดินแสดงธรรม แก่บุคคลผู้นั่งบนอาสนะ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ นั่งอยู่ที่แผ่นดินแสดงธรรมแก่บุคคล
ผู้นั่งบนอาสนะ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่จากจิต มิใช่กาย.

[๒๓๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
นั่งบนอาสนะต่ำแสดงธรรม แก่บุคคลผู้นั่งบนอาสนะสูง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ นั่งบนอาสนะต่ำแสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งบนอาสนะสูง.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา.

[๒๓๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อยืนอยู่แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ยืนอยู่แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่ง.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย.

[๒๓๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อก้าวไปข้างหลัง แสดงธรรมแก่บุคคลผู้เดินไปข้างหน้า ณ ที่ไหน
· มีลักลั่นอยู่ที่นี้ น่าจะเป็นวาจากับจิต มิใช่กาย ว.ส.

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เดินไปข้างหลัง แสดงธรรมแก่บุคคลผู้เดินไปข้างหน้า.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต.

[๒๓๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อเดินไปนอกทาง แสดงธรรมแก่บุคคลผู้เดินในทาง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เดินไปนอกทาง แสดงธรรมแก่บุคคลผู้เดินในทาง.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต.

[๒๓๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อยืนถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ยืนถ่ายอุจจาระ หรือถ่ายปัสสาวะ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา.

[๒๔๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงบนของเจียวสด ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วน

ขะพะลงบนของเจียวสด.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา.

[๒๔๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ถ่ายอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง บ้วน
เชพะบ้าง ลงในน้ำ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือเกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา.

ปาฐกถาธรรม ที่ ๗ จบ

เสขิยะ ๗๕ สิกขาบท จบ

กัถปญฺญัตติวาร มหาวิภังค์จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๒๔๒] นุ่งห่มเป็นปริมณฑล ปกปิดกาย สำรวมดี มีตาทอดลง
เวกผ้า หัวเราะลั่น มีเสียงดัง โคลงกาย ไกวแขน โคลงศีรษะรวม ๓ ค้ำกาย
คลุมศีรษะ กระทบไหล่ รัศเข้า รับบิณฑบาตโดยเอื้อเพื่อ แลดูในบาตร แง
พอสสมควร รับบิณฑบาตเสมอขอบ นันบิณฑบาตโดยเอื้อเพื่อ แลดูในบาตร
นันบิณฑบาตไม่แหง นันแกงพอสสมควร ขยุ่มแต่ยอด กลบ ขอ เฟ่ง
โพนทะนา ไม้ใหญ่กลมกล่อม ช่องปาก มือทั้งหมด ไม้พุด นันเดาะ นันกัถ
นันทำให้ตู่ย สักตมือ นันโปรยเมถัดข้าว นันแลบลิ้น นันเสียงจับ ๆ ชู้ด ๆ

เลียมือ ขอดบาตร เลียริมฝีปาก เปื้อนอาภิส น้ำมีเมล็ดข้าว พระตถาคต
ทั้งหลายย่อมไม่ทรงแสดงสัทธรรม แก่บุคคลผู้มีร่มในมือ มีไม้พลองในมือ
มีศาสตราวุธในมือ สวมเชิงเท้า สวมรองเท้า ไปในยาน อยู่บนที่นอน นั่ง
รัดเข้า โปกศิระษะ คลุมศิระษะ ที่แผ่นดิน อาสนะต่ำ ยืนอยู่ เดินไปข้างหลัง
เดินไปนอกทาง ไม่ยืนถ่าย ถ่ายบนของเจิวสค และในน้ำ.

หัวข้อบอกรรคเหล่านั้น

[๒๔๓] ปริมัตถาวรค ๑ อุชัคฌิกวรรค ๑ ชัมภกตวรรค ๑
ปิณฑปาตวรรค ๑ กพพวรรค ๑ สุรสุรวรรค ๑ ปาทุกาวรรค ๑ เป็นที่ ๗ แล.

กตปัตติวารที่ ๒

คำถามและคำตอบอาบัติในปาราชิกกัณฑ์

ปาราชิก ๔ สิกขาบท

[๒๔๔] ถามว่า ภิกษุเสพเมถุนธรรม ต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุเสพเมถุนธรรม ต้องอาบัติ ๓ คือ เสพเมถุนธรรมใน
สรีระที่สัตว์มิได้กัด ต้องอาบัติปาราชิก ๑ เสพเมถุนธรรมในสรีระที่สัตว์กัด
แล้วโดยมาก ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ สอดองค์กำหนดเข้าในปากที่อ้า มิได้
ถูกต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

ภิกษุเสพเมถุนธรรม ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

[๒๔๕] ถามว่า ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ ต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ ต้องอาบัติ ๓ คือ ถือเอา
ทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้เป็นส่วนแห่งโจรกรรมมีราคา ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕
มาสก ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้เป็นส่วนแห่งโจรกรรม
มีราคาเกินกว่า ๑ มาสก หรือหย่อนกว่า ๕ มาสก ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ ถือ
เอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้เป็นส่วนแห่งโจรกรรม มีราคามาสกหนึ่ง หรือหย่อน
กว่ามาสกหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

[๒๔๖] ถามว่า ภิกษุแกล้งพรากกายมนุษย์จากชีวิตต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุแกล้งพรากรากายมนุษย์จากชีวิต ต้องอาบัติ ๓ คือ ขุดบ่อ เจาะจงมนุษย์ว่าจักตกลงตาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เมื่อตกแล้ว ทุกขเวทนา เกิดขึ้น ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๖ ตาย ต้องอาบัติปาราชิก ๑.

ภิกษุแกล้งพรากรากายมนุษย์จากชีวิต ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

[๒๔๙] ถามว่า ภิกษุกถ่าวอวคอุตริมนุสสรธรรม อันไม่มี ไม่เป็นจริง ต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุกถ่าวอวคอุตริมนุสสรธรรม อันไม่มี ไม่เป็นจริง ต้องอาบัติ ๓ คือ ภิกษุมีความปรารถนาลามก ถูกความปรารถนาครอบงำ ถ่าวอวคอุตริมนุสสรธรรมอันไม่มี ไม่เป็นจริง ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ภิกษุกถ่าวว่า ภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้นเป็นพระอรหันต์ เมื่อผู้ฟังเข้าใจความ ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ เมื่อไม่เข้าใจความ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

ภิกษุกถ่าวอวคอุตริมนุสสรธรรมอันไม่มี ไม่เป็นจริง ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

ปาราชิก ๔ สิกขาบท จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในสังฆาติเสสกัณฑ์

สังฆาติเสส ๑๓ สิกขาบท

[๒๕๘] ถามว่า ภิกษุพยายามปล่อยอสุจิ ต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุพยายามปล่อยอสุจิ ต้องอาบัติ ๓ คือ ตั้งใจพยายาม อสุจิเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาติเสส ๑ ตั้งใจพยายามแต่อสุจิไม่เคลื่อน ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ เป็นทุกกฏในประโยค ๑.

[๒๔๕] ภิกษุถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม ต้องอาบัติ ๓ คือ ถูกต้องกายด้วยกาย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ เอากายถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ เอาของเนื่องด้วยกาย ถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๒๕๐] ภิกษุพุดเคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ต้องอาบัติ ๓ คือ พุดชมก็ดี พุดติ่งก็ดี พาดพิงวิัจจมรรค ปีสสาวมรรค ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ พุดชมก็ดี พุดติ่งก็ดี พาดพิงอวัยวะใต้รากขวัญลงมา เนื้อห้าวเข้าขึ้นไป เว้นวิัจจมรรค ปีสสาวมรรค ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ พุดชมก็ดี พุดติ่งก็ดี พาดพิงของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๒๕๑] ภิกษुक่ล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกาม ต้องอาบัติ ๓ คือ ก่ล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกาม ในสำนักมาตุคาม ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ก่ล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกาม ในสำนักบัณเฑาะก์ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ ก่ล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกาม ในสำนักคิรัจฉาน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๒๕๒] ภิกษุถึงความเป็นผู้เที่ยวชักส่ือ ต้องอาบัติ ๓ คือ รับค้ำ นำไปบอก กลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ รับค้ำ นำไปบอก แต่ไม่กลับมาบอก ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ รับค้ำ แต่ไม่บอก ไม่กลับมาบอก ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๒๕๓] ภิกษุให้ทำกุฎิ ด้วยอาการขอเอาเอง ต้องอาบัติ ๓ คือ ให้ทำเป็นทุกกฏในประโยค ๑ เนื้อก่อนดินอีกก่อนหนึ่งยังไม่มา ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ เนื้อก่อนดินนั้นมาแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๒๕๔] ภิกษุให้ทำวิหารใหญ่ ต้องอาบัติ ๓ คือ ให้ทำเป็นทุกกฏ ในประโยค ๑ เมื่อก่อนคืนอีกก่อนหนึ่งยังไม่มา ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ เมื่อก่อนคืนนั้นมาแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๒๕๕] ภิกษุตามกำจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก อันหามูลมิได้ ต้องอาบัติ ๓ คือ ไม่ให้ทำโอกาส ประสงค์จะให้เคลื่อน โจอท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ กับสังฆาทิเสส ๑ ให้ทำโอกาสประสงค์จะดำ โจอท ต้องอาบัติโอมสวาท ๑.

[๒๕๖] ภิกษุถือเอาเอกเทศบางอย่าง แห่งอธิกรณ์อันเป็นเรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเทศ ตามกำจัดภิกษุด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิก ต้องอาบัติ ๓ คือ ไม่ให้ทำโอกาส ประสงค์จะให้เคลื่อน โจอท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ กับสังฆาทิเสส ๑ ให้ทำโอกาส ประสงค์จะดำ โจอท ต้องอาบัติโอมสวาท ๑.

[๒๕๗] ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ถูกสวดสมณูภาสน์กว่าจะครบ ๓ จบ ไม่สละอยู่ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๒๕๘] ภิกษุทั้งหลายผู้พระพฤติตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ถูกสวดสมณูภาสน์กว่าจะครบ ๓ จบ ไม่สละอยู่ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบบัญญัติ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๒๕๙] ภิกษุผู้ว่ายาก ถูกสวดสมณูภาสน์กว่าจะครบ ๓ จบ ไม่สละอยู่ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๒๖๐] ภิกษุผู้ประทุษร้ายสกุล ถูกสวดสมณภูมิกว่า จะครบ ๓ จบ ไม่สละอยู่ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจา สองครั้ง ต้องอาบัติอุตถัจจย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาติเสส ๑.

สังฆาติเสส ๑๓ สิกขาบท จบ

อาบัติในนิสัคคิยกัณฑ์

กฐินวรรคที่ ๑

[๒๖๑] ภิกษุยังอดิเรกจีวรให้ล่วง ๑๐ วัน ต้องอาบัติ ๑ คือ นิสัคคิยปาจิตตีย์.

[๒๖๒] ภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวรสิ้นราตรีหนึ่ง ต้องอาบัติ ๑ คือ นิสัคคิยปาจิตตีย์.

[๒๖๓] ภิกษุรับอากาลจีวรแล้ว ให้ล่วงเดือนหนึ่งต้องอาบัติ ๑ คือ นิสัคคิยปาจิตตีย์.

[๒๖๔] ภิกษุใช้ภิกษุณีผู้มีไช้ญาติ ให้ซักจีวรเก่า ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ซัก เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ซักเสร็จแล้ว เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๖๕] ภิกษุรับจีวรจากมือภิกษุณีผู้มีไช้ญาติ ต้องอาบัติ ๒ คือ รับเป็นทุกกฏในประโยค ๑ รับจีวรแล้ว เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๖๖] ภิกษุขอจีวรต่อพ่อเจ้าเรือนก็ดี ต่อแม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มีไช้ญาติ ต้องอาบัติ ๒ คือ ขอเป็นทุกกฏในประโยค ๑ ขอได้แล้ว เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๖๗] ภิกษุขอจีวรต่อพ่อเจ้าเรือนก็ดี ต่อแม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติยิ่งกว่ากำหนดนั้น ต้องอาบัติ ๒ คือ ขอ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ขอได้ แล้วเป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๖๘] ภิกษุอันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนผู้มิใช่ญาติแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร ต้องอาบัติ ๒ คือ ถึงการกำหนด เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ถึงการกำหนดแล้ว เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๖๙] ภิกษุอันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนหลายคนผู้มิใช่ญาติ แล้วถึงการกำหนดในจีวร ต้องอาบัติ ๒ คือ ถึงการกำหนด เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ถึงการกำหนดแล้ว เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๗๐] ภิกษุยังจีวรให้สำเร็จด้วยทวงเกิน ๓ ครั้ง ด้วยยื่นเกิน ๖ ครั้ง ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้สำเร็จ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้สำเร็จแล้ว เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

กฐินวรรคที่ ๑ จบ

โกถียวรรค ที่ ๒

[๒๗๑] ภิกษุทำสันถัดเจือด้วยไหม ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ทำเป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำเสร็จแล้ว เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๗๒] ภิกษุทำสันถัดด้วยขนเจียมดำล้วน ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ทำเป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำเสร็จแล้ว เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๗๓] ภิกษุไม่ถือเอาขนเจียมขาว ๑ ส่วน ขนเจียมแดง ๑ ส่วน แล้วให้ทำสันถัดใหม่ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำเสร็จแล้ว เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๗๔] ภิกษุให้ทำสันถัตทุกปี ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ทำเป็นทุกกฏ ในประโยค ๑ ให้ทำเสร็จแล้ว เป็นนิสัคคิยาจิตตีย์ ๑.

[๒๗๕] ภิกษุไม่ถือเอาคืบสุดศอกโดยรอบแห่งสันถัตเก่า แล้วให้ทำ สันถัตสำหรับนั่งใหม่ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ ทำเสร็จแล้ว เป็นนิสัคคิยาจิตตีย์ ๑.

[๒๗๖] ภิกษุรับขมเจียมแล้วเดินทางเกิน ๓ โยชน์ ต้องอาบัติ ๒ คือ เกิน ๓ โยชน์ไปก้าวที่ ๑ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เกินไปก้าวที่ ๒ เป็น นิสัคคิยาจิตตีย์ ๑.

[๒๗๗] ภิกษุใช้ภิกษุณีผู้มีไช้ญาติให้ชักขมเจียม ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ชัก เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ชักแล้ว เป็นนิสัคคิยาจิตตีย์ ๑.

[๒๗๘] ภิกษุรับรูปิยะ ต้องอาบัติ ๒ คือ รับ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ รับแล้ว เป็นนิสัคคิยาจิตตีย์ ๑.

[๒๗๙] ภิกษุถึงความแลกเปลี่ยนด้วยรูปิยะมีประการต่าง ๆ ต้องอาบัติ ๒ คือ ถึง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ถึงแล้ว เป็นนิสัคคิยาจิตตีย์ ๑.

[๒๘๐] ภิกษุถึงการซื้อและขายมีประการต่าง ๆ ต้องอาบัติ ๒ คือ ถึง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ถึงแล้ว เป็นนิสัคคิยาจิตตีย์ ๑.

โกถียวรรค ที่ ๒ จบ

ปัตตวรรค ที่ ๓

[๒๘๑] ภิกษุเก็บอติเรกบาตรล่วง ๑๐ วัน ต้องอาบัติ ๑ คือ นิสัคคิยาจิตตีย์.

[๒๘๒] ภิกษุมีบาตร มีรอยร้าวหย่อน ๕ แห่ง ให้จ่ายบาตรอื่นใหม่ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้จ่าย เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้จ่ายแล้ว เป็นนิสัสคิยปาจิตติย์ ๑.

[๒๘๓] ภิกษุรับประเคนเภสัชแล้วเก็บไว้เกิน ๗ วัน ต้องอาบัติ ๑ คือ นิสัสคิยปาจิตติย์.

[๒๘๔] ภิกษุแสวงหาจีวร คือ ผ้าอาบน้ำฝน เมื่อฤดูร้อนยังเหลือเกิน ๑ เดือน ต้องอาบัติ ๒ คือ แสวงหา เป็นทุกกฏในประโยค ๑ แสวงหาได้แล้วเป็นนิสัสคิยปาจิตติย์ ๑.

[๒๘๕] ภิกษุให้จีวรแก่ภิกษุเองแล้ว โกรธ ขัดใจ ซิงเอามา ต้องอาบัติ ๒ คือ ซิงเอามา เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ซิงเอามาแล้ว เป็นนิสัสคิยปาจิตติย์ ๑.

[๒๘๖] ภิกษุขอผ้ามาเองแล้ว ให้ช่างหูกทอจีวร ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ทอ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทอเสร็จแล้ว เป็นนิสัสคิยปาจิตติย์ ๑.

[๒๘๗] ภิกษุอันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาช่างหูกของพ่อเจ้าเรือนผู้มีโชฎฐาติ แล้วถึงความกำหนดในจีวร ต้องอาบัติ ๒ คือ ถึงความกำหนดเป็นทุกกฏในประโยค ๑ ถึงความกำหนดแล้ว เป็นนิสัสคิยปาจิตติย์ ๑.

[๒๘๘] ภิกษุรับอัจเจกจีวรแล้ว เก็บไว้เกินสมัยที่เป็นจีวรกาล ต้องอาบัติ ๑ คือ นิสัสคิยปาจิตติย์.

[๒๘๙] ภิกษุเก็บจีวร ๓ ผืน ๆ ใดผืนหนึ่ง ไว้ในละแวกบ้านแล้วอยู่ปราศเกิน ๖ ราตรี ต้องอาบัติ ๑ คือ นิสัสคิยปาจิตติย์.

[๒๕๐] ภิกษุรู้อยู่ น้อมลากที่เขา น้อมไว้เป็นของจะถวายสงฆ์ มาเพื่อ
ตนต้องอาบัติ ๒ คือ น้อมมา เป็นทุกกฏในประโยค ๑ น้อมมาแล้ว เป็น
นิสสัคคียปาจิตติย์ ๑.

ปิตตวรรค ที่ ๓ จบ

นิสสัคคียปาจิตติย์ ๓๐ สิกขาบท จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในปาจิตติยกัณฑ์

มุสาวาทวรรค ที่ ๑

[๒๕๑] ถามว่า ภิกษุก้าวเท้าทั้งรู้อยู่ ต้องอาบัติเท่าไร ตอบว่า
ภิกษุก้าวเท้าทั้งรู้อยู่ ต้องอาบัติ ๕ คือ ภิกษุมีความปรารถนาลามก ถูกความ
ปรารถนาครอบงำ กล่าวอวดอุตริมนุสธรรมอันไม่มี ไม่เป็นจริง ต้องอาบัติ
ปาราชิก ๑ ตามกำจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกอันไม่มีมูล ต้องอาบัติ
สังฆาทิเสส ๑ ภิกษุก้าวว่า ภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้นเป็นพระ-
อรหันต์ เมื่อผู้ฟังเข้าใจความ ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ ไม่เข้าใจความ ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ๑ เป็นปาจิตติย์ ในเพราะสัมปชานมุสาวาท ๑ ภิกษุก้าวเท้าทั้งรู้อยู่
ต้องอาบัติ ๕ เหล่านี้.

[๒๕๒] ภิกษุค่า ต้องอาบัติ ๒ คือ ค่าอุปสัมบัน ต้องอาบัติ
ปาจิตติย์ ๑ ค่าอุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๒๕๓] ภิกษุก้าวคำส่อเสียด ต้องอาบัติ ๒ คือ กล่าวคำส่อเสียด
แก่อุปสัมบัน ต้องอาบัติปาจิตติย์ ๑ กล่าวคำส่อเสียดแก่อุปสัมบัน ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ๑.

[๒๕๔] ภิกษุสอนธรรมแก่อนุสัมบันโดยว่าพร้อมกัน ต้องอาบัติ ๒ คือ สอนให้ว่า เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ บท ๑.

[๒๕๕] ภิกษุสำเร็จการนอนร่วมกับอนุสัมบันเกิน ๒-๓ คืน ต้องอาบัติ ๒ คือ นอน เป็นอาบัติทุกกฏในประโยค ๑ นอนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๒๕๖] ภิกษุสำเร็จการนอนร่วมกับมาตุคาม ต้องอาบัติ ๒ คือ นอน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ นอนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๒๕๗] ภิกษุแสดงธรรมแก่มาตุคามเกินกว่า ๕- ๖ คำ ต้องอาบัติ ๒ คือ แสดง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ บท ๑.

[๒๕๘] ภิกษุบอกอุตริมนุสสรธรรมที่มีจริงแก่อนุสัมบัน ต้องอาบัติ ๒ คือ บอก เป็นทุกกฏในประโยค ๑ บอกแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๒๕๙] ภิกษุบอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุแก่อนุสัมบัน ต้องอาบัติ ๒ คือ บอก เป็นทุกกฏในประโยค ๑ บอกแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๐] ภิกษุขุดดิน ต้องอาบัติ ๒ คือ ขุด เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คราวที่ขุด ๑.

มฺสาวาทรรค ที่ ๑ จบ

ภฺตคามวรรค ที่ ๒

[๓๐๑] ภิกษุพราภฺตคาม ต้องอาบัติ ๒ คือ พราก เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คราวที่พราก ๑.

[๓๐๒] ภิกษุกลับเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อน ต้องอาบัติ ๒ คือ เมื่อสงฆ์ยังไม่ยกอัญญาทากรรม กลับเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เมื่อสงฆ์ยกอัญญาทากรรมแล้ว กลับเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๓] ภิกษุโพนทนาภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ คือ โพนทนาเป็นทุกกฏในประโยค ๑ โพนทนาแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๔] ภิกษุวางเตียงก็ดี ตั้งก็ดี ฟูกก็ดี เก้าอี้ก็ดี อันเป็นของสงฆ์ในที่แจ้งแล้วไม่เก็บ ไม่บอกตั้ง หลีกไปเสีย ต้องอาบัติ ๒ คือ ก้าวเท้าเลยเลขทาบไป ๑ ก้าว ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ก้าวเท้าเลยเลขทาบไป ๒ ก้าว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๕] ภิกษุปูที่นอนในวิหารเป็นของสงฆ์แล้วไม่เก็บ ไม่บอกตั้ง หลีกไปเสีย ต้องอาบัติ ๒ คือ ก้าวเท้าเลยเครื่องล้อมไป ๑ ก้าว ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ก้าวเท้าเลยเครื่องล้อมไป ๒ ก้าว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๖] ภิกษुरू้อยู่ สำเร็จการนอนเบียดเสียดภิกษุผู้เข้าไปก่อนในวิหารของสงฆ์ ต้องอาบัติ ๒ คือ นอน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ นอนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๗] ภิกษุโกรธ ขัดใจ มุคคร่าภิกษุจากวิหารของสงฆ์ ต้องอาบัติ ๒ คือ มุคคร่า เป็นทุกกฏในประโยค ๑ มุคคร่าแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๘] ภิกษุนั่งทับเตียงก็ดี ตั้งก็ดี อันมีเท้าเสียบในกุฏิมีร้านในวิหารเป็นของสงฆ์ ต้องอาบัติ ๒ คือ นั่งทับ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ นั่งทับแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๙] ภิกษุอำนาจให้พอก ๒-๓ ชั้น และอำนาจยิ่งกว่านั้น ต้องอาบัติ ๒ คือ อำนาจ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ อำนาจแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๑๐] ภิกษุรู้ยู่ว่ามีตัวสัตว์ รดหญ้าก็ดี ดินก็ดี ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลักรด เป็นทุกกฏในประโยค ๑ รดแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

กุตคามวรรค ที่ ๒ จบ

โอวาทวรรค ที่ ๓

[๓๑๑] ภิกษุไม่ได้รับสมมติสั่งสอนภิกษุณี ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลัสั่งสอน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ สั่งสอนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๑๒] ภิกษุสั่งสอนพวกภิกษุณี เมื่อพระอาทิตย์อัสดงแล้ว ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลัสั่งสอน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ สั่งสอนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๑๓] ภิกษุเข้าไปสู่ที่อาศัยของภิกษุณีแล้ว สั่งสอนพวกภิกษุณี ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลัสั่งสอน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ สั่งสอนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๑๔] ภิกษุกล่าวว่า พวกภิกษุสั่งสอนพวกภิกษุณี เพราะเหตุอามิส ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลักล่าว เป็นทุกกฏในประโยค ๑ กล่าวแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๑๕] ภิกษุให้จิวรแก่ภิกษุณีผู้มีไชญาติ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลัให้เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๑๖] ภิกษุเย็บจีวรของภิกษุณีมิใช่ญาติ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังเย็บ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ รอยเย็บ ๑.

[๑๑๗] ภิกษุชักชวนภิกษุณีเดินทางไกลด้วยกัน ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังเดิน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เดินแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๑๘] ภิกษุชักชวนภิกษุณีลงเรือลำเดียวกัน ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังลงเป็นทุกกฏในประโยค ๑ ลงแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๑๙] ภิกษुरूอยู่ ฉันทินทบาทอันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยตั้งใจว่าจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๑๒๐] ภิกษุรูปเดียวสำเร็จการนั่งในที่ลับกับภิกษุณีผู้เดียว ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังนั่ง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ นั่งแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

โอวาทวรรค ที่ ๓ จบ

โภชนวรรค ที่ ๔

[๑๒๑] ภิกษุนั้นอาหารในโรงทานยิ่งกว่าครั้งหนึ่ง ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยตั้งใจว่าจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๑๒๒] ภิกษุนั้นเป็นหมู่ ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยตั้งใจว่าจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๑๒๓] ภิกษุนั้นโภชนะที่หลัง ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยตั้งใจว่าจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๒๒๔] ภิกษุรับขนมเต็ม ๒-๓ บาทแล้ว รับยิ่งกว่านั้น ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลักรับ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ รับแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๒๒๕] ภิกษุนั้นเสร็จ ห้ามภัตเสร็จแล้ว จันของเคี้ยวก็ดี ของจันก็ดี อันมิใช่เคน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยตั้งใจว่าจักจัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๒๒๖] ภิกษุนำของเคี้ยวก็ดี ของจันก็ดี อันมิใช่เคนไปล่อภิกษุผู้นั้นเสร็จ ห้ามภัตแล้ว ให้นั้น ต้องอาบัติ ๒ คือ ภิกษุรับด้วยตั้งใจว่าจักเคี้ยว จักจัน ตามคำของภิกษุนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ นั้นเสร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๒๒๗] ภิกษุนั้นของเคี้ยวก็ดี ของจันก็ดี ในเวลาวิกาล ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยตั้งใจว่าจักจัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๒๒๘] ภิกษุนั้นของเคี้ยวก็ดี ของจันก็ดี ซึ่งรับประเคนไว้ค้างคืน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยตั้งใจว่าจักจัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๒๒๙] ภิกษุขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนมาจัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยตั้งใจว่าจักจัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๒๓๐] ภิกษุกินอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ ล้วงช่องปาก ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยตั้งใจว่าจักจัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

โภชนวรรค ที่ ๔ จบ

อเจลกวรรค ที่ ๕

[๓๓๑] ภิกษุให้ของเที่ยวก็ดี ของนันทก็ดี แก่อเจลกก็ดี แก่ปริพาชกก็ดี ด้วยมือของตน ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๓๒] ภิกษุชวนภิกษุว่า มาเถิด คุณ เราจักเข้าไปสู่บ้าน หรือนิคมเพื่อบิณฑบาตด้วยกัน แล้วให้ชาถวายก็ดี ไม่ให้ถวายก็ดี แก่เธอ แล้วส่งกลับไป ต้องอาบัติ ๒ คือ ส่งไป เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ส่งไปแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๓๓] ภิกษุสำเร็จการนั่งแทรกแซงในสโภชนสกุล ต้องอาบัติ ๒ คือ นั่ง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ นั่งแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๓๔] ภิกษุสำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบังกับมาตุคาม ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังนั่ง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ นั่งแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๓๕] ภิกษุผู้เดียวสำเร็จการนั่งในที่ลับกับมาตุคามผู้เดียว ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังนั่ง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ นั่งแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๓๖] ภิกษุรับนิมนต์แล้ว มีภัตรอยู่ ไม่บอกลาภิกษุซึ่งมีอยู่ ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในสกุลทั้งหลาย ก่อนเวลานันทก็ดี หลังเวลานันทก็ดี ต้องอาบัติ ๒ คือ ก้าวเท้าเลขกรณีประตุ ๑ ก้าว ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ก้าวเท้าเลข ๒ ก้าว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๓๗] ภิกษุขอเกศซึ่งกว่าที่เขาปวารณาไว้ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังขอ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ขอแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๓๘] ภิกษุไปเพื่อตูกองทัพซึ่งยกออกไปแล้ว ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ อยู่ ณ ที่ใดมองเห็น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๓๙] ภิกษุอยู่ในกองทัพเกินกว่า ๓ ค่ำ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังอยู่ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ อยู่แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๔๐] ภิกษุไปสู่สนามรบ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ อยู่ ณ ที่ใดมองเห็นได้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

อเจลกวรรค ที่ ๕ จบ

สุราเมรยวรรค ที่ ๖

[๓๔๑] ภิกษุดื่มน้ำเมา ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยตั้งใจว่าจกดื่ม ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกคราวที่ดื่ม ๑.

[๓๔๒] ภิกษุใช้นิ้วมือจิกิกษุให้หัวเราะ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้หัวเราะ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้หัวเราะแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๔๓] ภิกษุเล่นในน้ำ ต้องอาบัติ ๒ คือ เล่นในน้ำได้ข้อเท่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เล่นในน้ำเหนือข้อเท่า ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๔๔] ภิกษุทำความไม่เอื้อเพื่อ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ทำแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๔๕] ภิกษุหลอนภิกษุให้กลัว ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังหลอนให้กลัว เป็นทุกกฏในประโยค ๑ หลอนให้กลัวแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๔๖] ภิกษุก่อไฟผิง ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังผิง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ผิงแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๔๗] ยังไม่ถึงเดือนภิกษุอาบน้ำ ต้องอาบัติ ๒ คือกำลังอาบ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ อาบแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๔๘] ภิกษุไม่ถือเอาวัตถุทำให้เสียสี ๓ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง ใช้จีวรใหม่ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังใช้ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ใช้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๔๙] ภิกษุวิกัปจีวรเอง แก่ภิกษุก็ดี แก่ภิกษุณีก็ดี แก่สิกขมานา ก็ดี แก่สามเณรก็ดี แก่สามเณรียก็ดี ไม่ให้เขาถอนก่อน ใช้ ต้องอาบัติ ๒ คือกำลังใช้ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ใช้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๕๐] ภิกษุซ่อนบาตรก็ดี จีวรก็ดี ผ้าปูนั่งก็ดี ก่องเข็มก็ดี ประคดเอวก็ดี ของภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังซ่อน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ซ่อนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

สุราเมรยวรรค ที่ ๖ จบ

สัปปาณกวรรค ที่ ๗

[๑๕๑] ถามว่า ภิกษุแกล้งฆ่าสัตว์ให้ตาย ต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุแกล้งฆ่าสัตว์ให้ตาย ต้องอาบัติ ๔ คือ ขุดบ่อไม้ เจาะจงว่า ผู้ใดผู้หนึ่งจักตกตาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ มนุษย์ตกลงในบ่อนั้นตาย ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ยักษ์ก็ดี เปตก็ดี ศิรจฉานซึ่งมีร่างกายคุดมนุษย์ก็ดี ตกลงในบ่อนั้นตาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ ศิรจฉานตกลงในบ่อนั้นตาย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

ภิกษุแกล้งฆ่าสัตว์ให้ตาย ต้องอาบัติ ๔ เหล่านี้.

[๑๕๒] ภิกษุรู้ที่อยู่ บริโภคน้ำมีตัวสัตว์ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังบริโภค เป็นทุกกฏในประโยค ๑ บริโภคแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๕๓] ภิกษุรู้อยู่ ฟืนอธิกรณ์ที่ทำเสร็จแล้วตามธรรม เพื่อทำอีก ต้องอาบัติ ๒ คือ กำล้างฟืน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ฟืนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๕๔] ภิกษุรู้อยู่ ปิดอาบัติชั่วคราวของภิกษุ ต้องอาบัติ ๑ คือ ปาจิตตีย์.

[๑๕๕] ภิกษุรู้อยู่ ใ้บุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปีอุปสมบท ต้องอาบัติ ๒ คือ กำล้างใ้อุปสมบท เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ใ้อุปสมบทแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๕๖] ภิกษุรู้อยู่ช้กชวนแล้ว เดินทางไกลสายเดียวกันกับพวกพ้อค้า ผู้เป็นโจร ต้องอาบัติ ๒ คือ กำล้างเดินทาง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เดินทางแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๕๗] ภิกษุช้กชวนแล้ว เดินทางไกลสายเดียวกันกับมาตุคามต้องอาบัติ ๒ คือ กำล้างเดินทาง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เดินทางแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๕๘] ภิกษุไม่สละทิฏฐิอันชั่วช้า เมื่อสวดสมณุภาสน์จบหนที่ ๓ ต้องอาบัติ ๒ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ จบกรรมวาจา ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๕๙] ภิกษุรู้อยู่ กินร่วมกับภิกษุผู้กล่าวอย่างนั้น มีธรรมอันสมควร ยังไม่ได้ทำ ยังไม่ได้สละทิฏฐินั้น ต้องอาบัติ ๒ คือกำล้างกินร่วม เป็นทุกกฏในประโยค ๑ กินร่วมแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๖๐] ภิกษุรู้อยู่ เกลี่ยกล่อมสมณูทเทศ ผู้ถูกสงฆ์นาสนะแล้วอย่างนั้น ต้องอาบัติ ๒ คือ กำล้างเกลี่ยกล่อม เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เกลี่ยกล่อมแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

สัปปณกวรรค ที่ ๗ จบ

สหธรรมิกวรรค ที่ ๘

[๑๖๑] ภิกษุอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่โดยชอบธรรม กล่าวว่่า แน่ะ เธอ จันจักยังไมศึกษาในสิกขาบทนี้ จนกว่าจะได้ตามภิกษุอื่นผู้ฉลาด ผู้ทรง วินัย ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังพูด เป็นทุกกฏในประโยค ๑ พูดแล้ว ต้องอาบัติ ปาจิตตีย์ ๑.

[๑๖๒] ภิกษุก่นวินัย ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังก่น เป็นทุกกฏใน ประโยค ๑ ก่นแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๖๓] ภิกษุแสรังทำหลง ต้องอาบัติ ๒ คือ เมื่อความหลงอันภิกษุ ทั้งหลายยังไม่ยกขึ้นประกาศ ทำหลง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เมื่อความหลงอันภิกษุ ทั้งหลายยกขึ้นประกาศแล้ว ทำหลง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๖๔] ภิกษุโกรธ ซัดใจ ให้ประหารแก่ภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังประหาร เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ประหารแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๖๕] ภิกษุโกรธ ซัดใจ เจือหอกคือฝ่ามือแก่ภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังเจือ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เจือแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๖๖] ภิกษุกำจัดภิกษุด้วยอาบัติสังฆาทิเสสหาญลมิได้ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังกำจัด เป็นทุกกฏในประโยค ๑ กำจัดแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๖๗] ภิกษุแกล้งก่อความรำคาญแก่ภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลัง ก่อ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ก่อแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๖๘] เมื่อภิกษุทั้งหลายเกิดบาดหมางกัน เกิดทะเลาะกัน ถึงการ วิวาทกัน ภิกษุยื่นแอบฟัง ต้องอาบัติ ๒ คือ เดินไปด้วยตั้งใจว่าจักฟัง ต้อง อาบัติทุกกฏ ๑ ยืนที่ใดไดยืน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๖๕] ภิกษุให้ฉันตะเพื่อกรรมอันเป็นธรรมแล้ว ถึงธรรมคือความ
บ่นว่าในภายหลัง ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังบ่นว่า เป็นทุกกฏในประโยค ๑
บ่นว่าแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๗๐] เมื่อเรื่องอันจะพึงวินิจฉัยยังเป็นไปอยู่ในสงฆ์ ภิกษุไม่ให้
ฉันตะ แล้วลุกจากอาสนะหลีกไปเสีย ต้องอาบัติ ๒ คือ เมื่อยังไม่สละหัตถบาต
แห่งบริษัท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ละแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๗๑] ภิกษุกับสงฆ์ผู้พร้อมเพียงกัน ให้จีวร แล้วภายหลังถึงธรรม
คือ ความบ่นว่า ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังบ่นว่า เป็นทุกกฏในประโยค ๑
บ่นว่าแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๗๒] ภิกษุรู้ที่อยู่ น้อมลากที่เขา น้อมไปจะถวายสงฆ์มาเพื่อบุคคล
ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังน้อมมา เป็นทุกกฏในประโยค ๑ น้อมมาแล้ว ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์ ๑.

สหธรรมิกวรรค ที่ ๘ จบ

ราชวรรค ที่ ๕

[๓๗๓] ภิกษุไม่ได้รับบอกก่อน เข้าไปสู่ภายในพระตำหนักหลวง
ต้องอาบัติ ๒ คือ ก้าวเท้าที่ ๑ ล้วงธรณีประตุ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ก้าวเท้า
ที่ ๒ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๗๔] ภิกษุเก็บรัตนะ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังเก็บ เป็นทุกกฏ
ในประโยค ๑ เก็บแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๗๕] ภิกษุไม่บอกลาภิกษุที่มีอยู่ แล้วเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล คืออาบัติ ๒ คือ เข้าไปสู่ที่ล้อมเลข ๑ ก้าว ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เลข ๒ ก้าว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๗๖] ภิกษุให้ทำกล่องเข็ม แล้วด้วยกระดูกก็ดี แล้วด้วยงาก็ดี แล้วด้วยเขากก็ดี ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ทำเป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๗๗] ภิกษุให้ทำเตียงก็ดี ตั้งก็ดี เกินประมาณ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๗๘] ภิกษุให้ทำเตียงก็ดี ตั้งก็ดี เป็นของหุ้มนุ่น ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๗๙] ภิกษุให้ทำผ้าสำหรับปูนั่ง เกินประมาณ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๘๐] ภิกษุให้ทำผ้าปิดผี เกินประมาณ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๘๑] ภิกษุให้ทำผ้าอาบน้ำฝน เกินประมาณ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๘๒] ถามว่า ภิกษุให้ทำจีวรมีประมาณเท่าจีวรพระสุคตต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุให้ทำจีวร มีประมาณเท่าจีวรพระสุคต ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

ภิกษุให้ทำจีวรมีประมาณเท่าจีวรพระสุคต ต้องอาบัติ ๒ เหล่านี้.

ราชวรรค ที่ ๕ จบ

ขุททกสิกขาบท จบ

คำถามและคำตอบในปาฏิเทสนียกัณฑ์

สิกขาบทที่ ๑

[๑๘๓] ถามว่า ภิกษุเข้าไปสู่ละแวกบ้าน รับของเคี้ยวก็ดี ของนึ่งก็ดี ด้วยมือของตน จากมือของภิกษุณีมิใช่ญาติ แล้วมันต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุเข้าไปสู่ละแวกบ้าน รับของเคี้ยวก็ดี ของนึ่งก็ดี ด้วยมือของตน จากมือของภิกษุณีมิใช่ญาติ แล้วมันต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยมุ้งจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

ภิกษุเข้าไปสู่ละแวกบ้าน รับของเคี้ยวก็ดี ของนึ่งก็ดี ด้วยมือของตน จากมือของภิกษุณีมิใช่ญาติแล้วมัน ต้องอาบัติ ๒ เหล่านี้.

สิกขาบทที่ ๒

[๑๘๔] ภิกษุไม่ห้ามภิกษุณีผู้ยื่นสิ่งเสียบอยู่ แล้วมัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยมุ้งจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

สิกขาบทที่ ๓

[๑๘๕] ภิกษุรับของเคี้ยวก็ดี ของนึ่งก็ดี ในสกุลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ด้วยมือของตนมาฉัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยมุ้งจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

สิกขาบทที่ ๔

[๑๘๖] ถามว่า ภิกษุรับของเคี้ยวก็ดี ของนึ่งก็ดี อันเขาไม่ได้บอกให้รู้ไว้ก่อน ในเสนาสนะป่า ด้วยมือของตน ในวัดที่อยู่แล้วมัน ต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุรับของเคี้ยวก็ดี ของจันทน์ก็ดี อันเขาไม่ได้บอกให้รู้ไว้ก่อน ในเสนาสนะป่า ด้วยมือของตน ในวัดที่อยู่แล้วฉัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วย มุ้งจกฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

ภิกษุรับของเคี้ยวก็ดี ของจันทน์ก็ดี อันเขาไม่ได้บอกให้รู้ไว้ก่อนใน เสนาสนะป่า ด้วยมือของตน ในวัดที่อยู่แล้วฉัน ต้องอาบัติ ๒ เหล่านี้.

ปาฏิเทสนียะ ๔ สิกขาบท จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในเสขียกัณฑ์

วรรคที่ ๑

[๑๘๗] ถามว่า ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นุ่งผ้าเลื่อยหน้า หรือ เลื่อยหลัง ต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นุ่งผ้าเลื่อยหน้า หรือเลื่อยหลัง ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นุ่งผ้าเลื่อยหน้า หรือเลื่อยหลัง ต้อง อาบัติตัวหนึ่งนี้.

[๑๘๘] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ห่มผ้าเลื่อยหน้า หรือเลื่อยหลัง ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๑๘๙] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เปิดกาย เดินไปในสะเวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๑๕๐] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เปิดกาย นั่งในละแวกบ้าน ต้อง อาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๑๕๑] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ คะนองมือ หรือเท้าไปในละแวก บ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๑๕๒] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ คะนองมือ หรือเท้า นั่งใน ละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๑๕๓] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แลดูในที่นั้น ๆ ไปในละแวก บ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๑๕๔] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แลดูในที่นั้น ๆ นั่งในละแวก บ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๑๕๕] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินเว็จผ้าไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๑๕๖] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งเว็จผ้าในละแวกบ้าน ต้อง อาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

วรรคที่ ๑ จบ

วรรคที่ ๒

[๑๕๗] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินหัวเราะไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๑๕๘] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งหัวเราะในละแวกบ้าน ต้อง อาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๓๕๕] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินพูดเสียงดังขึ้นไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๐๐] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งพูดเสียงดังขึ้นไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๐๑] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินโคลงกายไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๐๒] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งโคลงกายในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๐๓] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินไกวแขนไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๐๔] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งไกวแขนในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๐๕] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินโคลงศีรษะไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๐๖] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งโคลงศีรษะในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

วรรคที่ ๒ จบ

วรรคที่ ๓

[๔๐๗] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินค้ำกายไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๐๘] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งค้ำกายในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๐๙] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินคลุมศีรษะไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๑๐] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งคลุมศีรษะในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๑๑] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินกระโหรงเท้าไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๑๒] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งรัดเข้าในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๑๓] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ รับบิณฑบาตโดยไม่เคารพ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๑๔] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แลดูในที่นั้น ๆ รับบิณฑบาต ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๑๕] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ รับแต่แกงมาก ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๑๖] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ รับบิณฑบาตจนพูนบาตร ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

วรรค ที่ ๔

[๔๑๓] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันทบิณฑบาตโดยไม่เคารพ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๑๔] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แลดูในที่นั้น ๆ ฉันทบิณฑบาต ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๑๕] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันทบิณฑบาตให้แหวงในที่นั้น ๆ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๒๐] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันทแต่เก่งมาก ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๒๑] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันทบิณฑบาตข่มแต่ยอดลงไป ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๒๒] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ กลบเก่งหรือกับด้วยข้าวสุก ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๒๓] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ไม่อาพาธ ขอเก่งก็ดี ข้าวสุกก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ตนมานัน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๒๔] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ มุ่งจะยกโทษ แลดูบาตรของภิกษุอื่น ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๒๕] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ทำคำข้าวใหญ่ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๒๖] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ทำคำข้าวให้ยาว ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

วรรค ที่ ๔ จบ

วรรค ที่ ๕

[๔๒๗] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เมื่อคำข้าวยังไม่ถึงปากอ้าปากไว้
ท่า ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๒๘] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ สอดมือทั้งหมดเข้าในปาก ต้อง
อาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๒๙] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ พุดทั้งคำข้าวมีอยู่ในปาก ต้อง
อาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๓๐] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันทะคำข้าว ต้องอาบัติตัว-
หนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๓๑] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันทักคำข้าว ต้องอาบัติตัวหนึ่ง
คือ ทุกกฏ.

[๔๓๒] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันทำกระพุ่มแก้มให้ดูย ต้อง
อาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๓๓] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันทัดมือ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง
คือ ทุกกฏ.

[๔๓๔] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันทโปรยเมล็ดข้าว ต้องอาบัติ
ตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๓๕] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันทแลบลิ้น ต้องอาบัติตัวหนึ่ง
คือ ทุกกฏ.

[๔๓๖] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันทงจับ ๆ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง
คือ ทุกกฏ.

วรรค ที่ ๕ จบ

วรรค ที่ ๖

[๔๓๗] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถันตั้งชูต ๆ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง
คือ ทุกกฏ.

[๔๓๘] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถันเลียมือ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง
คือ ทุกกฏ.

[๔๓๙] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถันขอคบาตร ต้องอาบัติตัว-
หนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๔๐] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถันเลียริมฝีปาก ต้องอาบัติตัว-
หนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๔๑] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ รับน้ำด้วยมือเปื้อนอามิส ต้อง
อาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๔๒] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เทน้ำล้างบาตรมีเมล็ดข้าวใน
ละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๔๓] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลมีร่มในมือ
ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๔๔] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลมีไม้พลอง
ในมือ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๔๕] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลมีศัสตราใน
มือ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๔๖] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลมีอาวุธใน
มือ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

วรรค ที่ ๖ จบ

วรรค ที่ ๗

[๔๔๗] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลสามเชิง
เท้า ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๔๘] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลสามรองเท้า
ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๔๙] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลไปในยาน
ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๐] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลผู้อยู่บนที่
นอน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๑] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งรัดเข้า
ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๒] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลผู้โปกษีระษะ
ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๓] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลผู้คลุมศีรษะ
ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๔] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งอยู่ที่แผ่นดินแสดงธรรมแก่
บุคคลนั่งบนอาสนะ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๕] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งบนอาสนะต่ำแสดงธรรมแก่
บุคคลผู้นั่งบนอาสนะสูง ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๖] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ยืนอยู่ แสดงธรรมแก่บุคคลผู้
นั่งอยู่ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๗] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินไปข้างหลัง แสดงธรรมแก่บุคคลผู้เดินไปข้างหน้า ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๘] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินไปนอกทาง แสดงธรรมแก่บุคคลผู้เดินไปในทาง ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๙] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ยืนถ่ายอุจจาระ หรือ ปัสสาวะ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๖๐] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ หรือ บ้วนขะพะลงบนของเชียวสด ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๖๑] ถามว่า ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือ ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือ บ้วนขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติตัวหนึ่งนี้.

วรรค ที่ ๗ จบ

เสขียวัตถ ๗๕ สิกขาบท จบ

กตาศีตติวาร ที่ ๒ จบ

วิปัตติวาร ที่ ๓

[๔๖๒] ถามว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม จัดเป็นวิบัติเท่าไร
บรรดาวิบัติ ๔ อย่าง

ตอบว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดา
วิบัติ ๔ อย่าง คือ บางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ...

ถามว่า อาบัติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ อย่าง

ตอบว่า อาบัติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ จัดเป็นวิบัติอันหนึ่ง คือ อาจารย์วิบัติ บรรดา
วิบัติ ๔ อย่าง

วิบัติติวารที่ ๓ จบ

สังคหิตวาร ที่ ๔

[๔๖๓] ถามว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม สงเคราะห์ด้วยกอง
อาบัติเท่าไร บรรดาอาบัติ ๗ กอง

ตอบว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม สงเคราะห์ด้วยอาบัติ ๗ กอง
บรรดาอาบัติ ๗ กอง คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติ
อุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ...

ถามว่า อาบัติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดา
อาบัติ ๗ กอง

ตอบว่า อาบัติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๑ คือ กองอาบัติ
ทุกกฏ บรรดาอาบัติ ๗ กอง.

สังคหิตวาร ที่ ๔ จบ

สมุฏฐานวาร ที่ ๕

[๔๖๔] ถามว่า อាប់ติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม เกิดด้วยสมุฏฐาน
เท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่งอាប់ติ ๕

ตอบว่า อាប់ติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง
บรรดาสมุฏฐานแห่งอាប់ติ ๖ คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

ถามว่า อាប់ติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐาน
แห่งอាប់ติ ๖

ตอบว่า อាប់ติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐาน
แห่งอាប់ติ ๖ คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา.

สมุฏฐานวารที่ ๕ จบ

อธิกธรรณวาร ที่ ๖

[๔๖๕] ถามว่า อាប់ติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม เป็นอธิกธรรณไหน
บรรดาอธิกธรรณ ๔

ตอบว่า อាប់ติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม เป็นปิตตาธิกธรรณ บรรดา
อธิกธรรณ ๔ ...

ถามว่า อាប់ติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ เป็นอธิกธรรณไหน บรรดาอธิกธรรณ ๔ ...

ตอบว่า อาบัติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ เป็นอาบัติตาทิกรณั บรรดาอิกรณั ๔.
อุธิกรณวารที่ ๖ จบ

สมถวาร ที่ ๗

[๔๖๖] ถามว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม ระวังด้วยสมถะ
เท่าไร บรรดาสมถะ ๗

ตอบว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม ระวังด้วยสมถะ ๒ อย่าง
บรรดาสมถะ ๗ คือ บางที ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตกรณะ ๑ บางที
ด้วยสัมมุขาวินัยกับคิดวัตถารกะ ๑ . . .

ถามว่า อาบัติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ระวังด้วยสมถะเท่าไร บรรดาสมถะ ๗

ตอบว่า อาบัติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ระวังด้วยสมถะ ๓ บรรดาสมถะ ๗ คือ
บางทีด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตกรณะ ๑ บางที ด้วยสัมมุขาวินัยกับคิด
วัตถารกะ ๑.

สมถวารที่ ๗ จบ

สมุจจยวาร ที่ ๘

[๔๖๗] ถามว่า ภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ภิกษุผู้เสพเมถุนธรรมต้องอาบัติ ๓ ตัว คือ เสพเมถุนธรรม
ในสรีระที่ไม่ถูกสัต์ว์กัถ ต้องอาบัติปาราชิก ๑ เสพเมถุนธรรมในสรีระที่ถูก

สัตว์กัณฑ์แล้วโดยมาก ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ สอดองค์กำเนิดเข้าไปในปากที่อำ
มิได้ถูกต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑

ภิกษุเสพเมถุนธรรม ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้

๑. อาบัติเหล่านี้ จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ อย่าง
สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดาอาบัติ ๗ กอง เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ เป็นอธิกรณ์ไหน บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระวังด้วย
สมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

๒. อาบัติเหล่านี้จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ อย่าง คือ บางที
เป็นศีลวิบัติ บางทีเป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๓ บรรดาอาบัติ ๗ กองคือ บางทีด้วยกอง
อาบัติปาราชิก บางทีด้วยกองอาบัติอุลลัจจัย บางทีด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือเกิดแต่กาย
กับจิต มิใช่วาจา

จัดเป็นอาปตตอธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔

ระวังด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือบางทีด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
ปฎิญาตถกณะ ๑ บางทีด้วยสัมมุขาวินัยกับตณวัตถกณะ ๑...

๓. ภิกษุอาศัยความเอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วน
ขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติเท่าไร

๔. ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะหรือบ้วน
ขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือทุกกฏ

ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วน
ขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติตัวหนึ่งนี้

ถ. อាប់ตินั้น จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ สงเคราะห์ด้วยกอง
อាប់ติเท่าไร บรรดากองอាប់ติ ๗ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่ง
อាប់ติ ๖ เป็นอธิกรณ์ไหน บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระวังด้วยสมณะเท่าไร บรรดา
สมณะ ๗

ต. อាប់ตินั้นจัดเป็นวิบัติอย่างหนึ่ง บรรดาวิบัติ ๔ คืออาจารย์วิบัติ
สงเคราะห์ด้วยกองอាប់ติหนึ่ง บรรดาอាប់ติ ๗ กอง คือ ด้วยกองอាប់ติทุกกฎ
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอាប់ติ ๖ คือเกิดแต่กาย
กับจิต มิใช่วาจา จัดเป็นอาปตตาทิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔

ระวังด้วยสมณะ ๓ อย่าง บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย
๑ ด้วยปฎิญาตกระณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับคิณวัตถการกะ ๑ .

สมุจจัยวาร ที่ ๘ จบ

๘ วารนี้ พระธรรมสังคิตติกาจารย์เขียนไว้ สำหรับสวดเท่านั้น.

หัวข้อประจำวาร

[๔๖๘] กัตถบัญญัติวาร ๑ กตاپัตติวาร ๑ วิปัตติวาร ๑ สังคหิตวาร
๑ สมุฏฐานวาร ๑ อธิกรณ์วาร ๑ สมถวาร ๑ สมุจจัยวาร ๑.

กัตถบัญญัติวาร ที่ ๑

คำถามและคำตอบปาราชิก ๔ สิกขาบท

[๔๖๙] พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา-
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะปัจจัยคือเสพเมถุนธรรม
ณ ที่ไหน ทรงปรารภใคร เพราะเรื่องอะไร ... ใครนำมาเป็นต้น.

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๑

ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะปัจจัยคือเสพเมถุนธรรม ๑ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระสุทิน กัลันทบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องพระสุทิน กัลันทบุตร เสพเมถุนธรรมในปราณทุติยิกา

ถ. ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นนบัญญัติ หรือ

ค. มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๒ อนุป็นนบัญญัติไม่มี ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น

ถ. มีสัพพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติ หรือ

ค. มีแต่สัพพัตถบัญญัติ

ถ. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ

ค. มีแต่สาธารณบัญญัติ

ถ. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ

ค. มีแต่อุกโตบัญญัติ

ถ. บรรดาปาติโมกขุเทศ ๕ ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้นจัดเข้าในอุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน

ค. จัดเข้าในนิทาน นับเนื่องในนิทาน

- ก. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร
- ข. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๒
- ค. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร
- ค. เป็นศีลวิบัติ
- ก. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน
- ค. เป็นอาบัติกองปาราชิก
- ก. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
- ค. เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...
- ก. ไครนำมา
- ค. พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา.

รายนามพระเถระ

พระเถระเหล่านี้ คือ พระอุบายลี
พระทาสกะ พระโสณกะ พระสถิตควะ รวม
เป็นห้าทั้งพระโมคคัลลบุตร นำพระวินัยมา
ในทวีปชื่อว่าชมพูทวีป แต่นั้น พระเถระผู้
ประเสริฐ มีปัญญามากเหล่านี้ คือ พระ-
มหินทะ ๑ พระอัญญา ๑ พระอุตตยะ ๑
พระสัมพละ ๑ ... พระเถระผู้ประเสริฐมี
ปัญญามากเหล่านี้ รู้พระวินัย ฉลาดใน

มรรคา ได้ประกาศพระวินัยปิฎกไว้ในเกาะ
ตามพืณณิ.

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๒

[๔๗๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะปัจจัยคือถือเอาทรัพย์
อันเจ้าของมิได้ให้ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระชนิยะ กุมภการบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระชนิยะ กุมภการบุตร ถือเอาไม้ของหลวงซึ่ง
ไม่ได้รับพระราชทาน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่วาจา
กับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต.

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๓

[๔๗๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะปัจจัยคือแก่งพราก
กายมนุษย์จากชีวิต ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ด. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปปลงชีวิตกันและกัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่วาจา
กับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต.

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๔

[๔๗๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะปัจจัยคือกล่าวอวด
อุตริมนุสสรรมอันไม่มี ไม่เป็นจริง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัคคุมุทา

ด. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัคคุมุทา กล่าวสรรเสริญอุตริ-
มนุสสรรมนของกันและกันแก่พวกคฤหัสถ์.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่วาจา
กับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต.

คำถามและคำตอบสังฆาทิเสส ๑๓ สิกขาบท

[๔๗๓] พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสส เพราะปัจจัยคือพยายามปล่อยขอสุจิณ ที่ไหน ทรงปรารภใคร เพราะเรื่องอะไร...ใครนำมา.

คำถามและคำตอบสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑

ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสเพราะปัจจัยคือพยายามปล่อยขอสุจิณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

๑. ทรงปรารภใคร

๒. ทรงปรารภท่านพระเสยยสกะ

๓. เพราะเรื่องอะไร

๔. เพราะเรื่องที่ท่านพระเสยยสกะ พยายามปล่อยขอสุจิ

๕. ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นบัญญัติ หรือ

๖. มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ อนุป็นบัญญัติไม่มี ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น

๗. มีศัพท์ตถบัญญัติ ปเทศบัญญัติ หรือ

๘. มีแต่ศัพท์ตถบัญญัติ

๙. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ

๑๐. มีแต่สาธารณบัญญัติ

- ก. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ
- ค. มีแต่เอกโตบัญญัติ
- ก. บรรดาปาติโมกข์เทศ ๕ สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้นจัดเข้า
ในอุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน
- ค. จัดเข้าในนิทาน นับเนื่องในนิทาน
- ก. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร
- ค. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๑
- ก. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร
- ค. เป็นศีลวิบัติ
- ก. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน
- ค. เป็นอาบัติกองสังฆาติเสส
- ก. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น เกิด
ด้วยสมุฏฐานเท่าไร
- ค. เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...
- ก. ใครนำมา
- ค. พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา.

รายนามพระเถระ

พระเถระเหล่านี้ คือ พระอุบาลี

พระทาสกะ พระโสณกะ พระติคคะ รวม
เป็นห้าทั้งพระโมคคัลลบุตร นำพระวินัยมา
ในทวีปชื่อว่าชมพูทวีป แต่นั้น พระเถระผู้

ประเสริฐ ผู้มีปัญญามากเหล่านี้ คือ พระ-
มหินทะ ๑ พระอัญญิยะ ๑ พระอุตติยะ ๑
พระสัมพละ ๑ ... พระเถระผู้ประเสริฐ มี
ปัญญามากเหล่านี้ รู้พระวินัยฉลาดในมรรคา
ได้ประกาศพระวินัยปิฎกไว้ในเกาะตามพ-
บัตถ.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๒

[๔๓๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตเพราะปัจจัยคือถึงความ
เคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ค. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๓

[๔๓๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตเพราะปัจจัยคือพูดเกาะ
มาตุคาม ด้วยวาจาชั่วหยาบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ด. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีพูดเคาะมาตุคาม ด้วยวาจาชั่วหยาบ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่วาจา กับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๔

[๔๗๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสเพราะปัจจัย คือ กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกามในสำนักมาตุคาม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ด. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายี กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกามในสำนักมาตุคาม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๑.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๕

[๔๗๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสเพราะปัจจัย คือ ถึง
ความเป็นผู้เกี่ยวข้องสี่ ฌ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ฌ พระนครสาวัตถิ

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีถึงความเป็นผู้เกี่ยวข้องสี่.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบท
นี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ คือ บาที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิด
แต่วาจามิใช่กาย มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กาย
กับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา
และจิต.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๖

[๔๗๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสเพราะปัจจัย คือ ให้ทำ
กุฎีด้วยอาการขอเองๆ ฌ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ฌ เมืองอาฬวี

ถ. ทรงปรารภใด

ค. ทรงปรารภภิกษุชาวเมืองอาฬวี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุชาวเมืองอาฬวี ให้ทำกุฎีด้วยอาการขอเอาเอง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๗

[๔๗๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสเพราะปัจจัย คือ ให้ทำ
วิหารใหญ่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระฉนันนะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระฉนันนะแผ้วถางพื้นวิหาร ได้สั่งให้ตัดต้นไม้
ที่เขาสมมติว่าเป็นเจดีย์ต้นหนึ่ง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๘

[๔๘๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสเพราะปัจจัย คือความ
กำจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกอันหามูลมิได้ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระเมตติยะและพระกุ่มมชกะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระเมตติยะและพระกุ่มมชกะ ตามกำจัดท่านพระทัฬหฬลบุตร ด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกอันหามูลมิได้.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๕

[๔๘๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตเพราะปัจจัย คือ ถือเอาเอกเทศบางอย่างแห่งอภิกษณ์อันเป็นเรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเสศ ตามกำจัดภิกษุด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระเมตติยะและพระกุ่มมชกะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระเมตติยะ และพระกุ่มมชกะถือเอาเอกเทศบางอย่างแห่งอภิกษณ์อันเป็นเรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเสศ ตามกำจัดท่านพระทัฬหฬลบุตร ด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑๐

[๔๘๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นนิพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสเพราะปัจจัย คือ ภิกษุ
ผู้ทำลายสงฆ์ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระเทวทัต

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระเทวทัตตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ ผู้พร้อม-
เพียงกัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑๑

[๔๘๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสเพราะปัจจัย คือ ภิกษุ
ผู้ประพฤติดังภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ผู้ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณุภาสน์ครบ
๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปได้ประพฤติตาม เข้าพวกพระเทวทัต ผู้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย สมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแก่กาย วาจา และจิต.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑๒

[๔๘๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต- สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสเพราะปัจจัย คือ ภิกษุ ผู้ว่ายากไม่สละกรรมเพราะสวดสมณูภาสน์ครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภท่านพระนันทะ

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ท่านพระนันทะ อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่โดยชอบ ธรรม ได้ทำตนให้เป็นผู้อื่นใคร ๆ ว่ากล่าวไม่ได้.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย สมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑๓

[๔๘๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงเห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสเพราะปัจจัย คือภิกษุผู้
ประทุษร้ายสกุลไม่สละกรรมเพราะสวดสัมณภาสน์ครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุพวกพระอัสสชิ และพระปุนัพพสุกะถูกสงฆ์ลง
ปัพพาทนียกรรมแล้วกลับหาว่า ภิกษุทั้งหลายถึงความพอใจ ถึงความขัดเคือง
ถึงความหลง ถึงความกลัว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง คือเกิดแต่กาย วาจา และจิต...

คำถามและคำตอบเสขียวัตร

[๔๘๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏเพราะปัจจัย คืออาศัยความ
ไม่เอื้อเพื่อถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ถ่ายอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง บ้วน
เชพะบ้าง ลงในน้ำ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา.

กัถปปัญญัตติวาร ที่ ๑ จบ

กตাপัตติวาร ที่ ๒

คำถามและคำตอบอาบัติในปาราชิกกัณฑ์

[๔๘๑] ถามว่า เพราะปัจจัยคือเสพเมถุนกรรม ภิกษุและภิกษุณี
ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนกรรม ภิกษุและภิกษุณี ต้อง
อาบัติ ๔ คือ เสพเมถุนกรรมในสรีระที่สัตว์มิได้กัด ต้องอาบัติปาราชิก ๑
เสพเมถุนกรรมในสรีระที่สัตว์กัดแล้วโดยมาก ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ สอดคล้อง
กำเนิดเข้าไปในปากที่อ้า มิได้ถูกต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เป็นปาจิตตีย์ในเพราะ
ท่อนยางกลม ๑ เพราะปัจจัยคือเสพเมถุนกรรม ภิกษุและภิกษุณี ต้องอาบัติ
๔ เหล่านี้.

[๔๘๒] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ถือเอาทรัพย์อันเจ้าของมิได้ให้
ภิกษุและภิกษุณี ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ถือเอาทรัพย์อันเจ้าของมิได้ให้ ภิกษุและ
ภิกษุณีต้องอาบัติ ๑ คือ ถือเอาทรัพย์อันเจ้าของมิได้ให้ เป็นส่วนแห่งโจรกรรม

มีราคา ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕ มาสก ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ถือเอาทรัพย์อัน
เจ้าของมิได้ให้ เป็นส่วนแห่งโจรกรรม มีราคาเกินกว่า ๑ มาสก หรือหย่อน
กว่า ๕ มาสก ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ ถือเอาทรัพย์อันเจ้าของมิได้ให้ เป็นส่วน
แห่งโจรกรรม มีราคา ๑ มาสก หรือหย่อนกว่า ๑ มาสก ต้องอาบัติทุกกฏ ๑
เพราะปัจจัย คือ ถือเอาทรัพย์อันเจ้าของมิได้ให้ ภิกษุและภิกษุณีต้องอาบัติ
๓ เหล่านี้.

[๔๘๕] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ แกล้งพรากกายมนุษย์จากชีวิต ภิกษุ
และภิกษุณีต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ แกล้งพรากกายมนุษย์จากชีวิต ภิกษุและ
ภิกษุณีต้องอาบัติ ๓ คือ ขุดบ่อเจาะจงมนุษย์ว่าจักตกลงตาย ต้องอาบัติทุกกฏ
๑ เมื่อตกแล้วทุกขเวทนาเกิดขึ้น ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ ตาย ต้องอาบัติปาราชิก
๑ เพราะปัจจัย คือ แกล้งพรากกายมนุษย์จากชีวิต ภิกษุและภิกษุณีต้องอาบัติ
๓ เหล่านี้.

[๔๘๖] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ กล่าวอวดอุตริมนุสสรรม อัน
ไม่มี ไม่เป็นจริง ภิกษุและภิกษุณีต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ กล่าวอวดอุตริมนุสสรรมอันไม่มี ไม่
เป็นจริง ภิกษุและภิกษุณีต้องอาบัติ ๓ คือ ภิกษุ มีความปรารถนาลามก ถูก
ความปรารถนาครอบงำ กล่าวอวดอุตริมนุสสรรม อันไม่มี ไม่เป็นจริง
ต้องอาบัติปาราชิก ๑ กล่าวว่ ภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้นเป็นพระ-
อรหันต์ เมื่อผู้ฟังเข้าใจความ ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ เมื่อไม่เข้าใจความ ต้อง
อาบัติทุกกฏ ๑ เพราะปัจจัย คือ กล่าวอวดอุตริมนุสสรรมอันไม่มี ไม่เป็น
จริง ภิกษุและภิกษุณีต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

คำถามและคำตอบอาบัติในสังฆาติเสสกัณฑ์

[๔๕๑] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ พยายามปล่อยอสุจิ ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ พยายามปล่อยอสุจิ ภิกษุต้องอาบัติ ๓ คือ ตั้งใจพยายาม อสุจิเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาติเสส ๑ ตั้งใจพยายาม แต่อสุจิไม่เคลื่อน ต้องอาบัติอุตถัจจย ๑ เป็นทุกกฏในประโยค ๑.

[๔๕๒] เพราะปัจจัย คือ ถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย ภิกษุและภิกษุณีต้องอาบัติ ๕ คือ ภิกษุมีความกำหนด ยินดีในการจับต้องอวัยวะใต้รากขวัญลงมา หรือเหนือหัวเข่าขึ้นไป ของบุรุษบุคคลผู้มีความกำหนด ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ภิกษุจับต้องกายด้วยกาย ต้องอาบัติสังฆาติเสส ๑ เอากายถูกต้องของเนื้อด้วยกายต้องอาบัติอุตถัจจย ๑ เอาของเนื้อด้วยกายถูกต้องของเนื้อด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เป็นปาจิตติย์ในเพราะจีด้วยนิ้วมือ ๑ เพราะปัจจัย คือ ถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย ต้องอาบัติ ๕ เหล่านี้.

[๔๕๓] เพราะปัจจัย คือ พุดเกาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ภิกษุต้องอาบัติ ๓ คือ พุดชมก็ดี พุดติก็ดี พาดพิงวัจจมรรค ปัสสาวมรรค ต้องอาบัติสังฆาติเสส ๑ พุดชมก็ดี พุดติก็ดี พาดพิงอวัยวะใต้รากขวัญลงมา เหนือหัวเข่าขึ้นไป เว้นวัจจมรรค ปัสสาวมรรค ต้องอาบัติอุตถัจจย ๑ พุดชมก็ดี พุดติก็ดี พาดพิงของเนื้อด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๔๕๔] เพราะปัจจัย คือ กล่าวคุณแห่งการบำเรอคนด้วยกาม ภิกษุต้องอาบัติ ๓ คือ กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกามในสำนักมาตุคาม ต้องอาบัติสังฆาติเสส ๑ กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกาม ในสำนักบ้นฑฑะกะ

ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกาม ในสำนักศิรัจฉาน
ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๔๘๕] เพราะปัจจัย คือ ถึงความเป็นผู้เที่ยวชักสื่อ ภิกษุต้องอาบัติ
๓ คือ รับคำ นำไปบอก กลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ รับคำ นำ
ไปบอกแต่ไม่กลับมาบอก ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ รับคำ แต่ไม่นำไปบอก และ
ไม่กลับมาบอก ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๔๘๖] เพราะปัจจัย คือ ให้ทำกุฎีด้วยอาการขอเอาเอง ต้องอาบัติ
๓ คือ ให้ทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อก่อนคืนอีกกอันหนึ่งยังไม่มา ต้อง
อาบัติอุลลัจจัย ๑ เมื่อก่อนคืนนั้นมาแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๔๘๗] เพราะปัจจัย คือ ให้ทำวิหารใหญ่ ต้องอาบัติ ๓ คือ ให้
ทำเป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อก่อนคืนอีกกอันหนึ่งยังไม่มา ต้องอาบัติอุลลัจจัย
๑ เมื่อก่อนคืนนั้นมาแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๔๘๘] เพราะปัจจัย คือ ตามกำจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก
อันหามูลมิได้ ต้องอาบัติ ๓ คือ ไม่ให้ทำโอกาสประสงค์จะให้เคลื่อน โจอท
ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ กับสังฆาทิเสส ๑ ให้ทำโอกาสประสงค์จะค่า โจอท ต้อง
อาบัติโอมสวาท ๑.

[๔๘๙] เพราะปัจจัย คือ ถือเอาเอกเทศบางอย่างแห่งอิภรณ์อันเป็น
เรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเศษ ตามกำจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก ต้อง
อาบัติ ๓ คือ ไม่ให้ทำโอกาส ประสงค์จะให้เคลื่อน โจอท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑
กับสังฆาทิเสส ๑ ให้ทำโอกาสประสงค์จะค่า โจอท ต้องอาบัติโอมสวาท ๑.

[๕๐๐] เพราะปัจจัย คือ ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณูภาสน์ครบ
๓ จบ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติเป็นทุกกฏ ๑ จบกรรม
วาจาสองครั้งเป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๕๐๑] เพราะปัจจัย คือ ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณูภาสน์ครบ ๓ จบ ภิกษุผู้ประพฤติดตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๕๐๒] เพราะปัจจัย คือ ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณูภาสน์ครบ ๓ จบ ภิกษุผู้ว่ายาก ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้งเป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๕๐๓] เพราะปัจจัย คือ ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณูภาสน์ครบ ๓ จบ ภิกษุผู้ประทุษร้ายสกุล ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติเป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๕๐๔] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ

เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ภิกษุต้องอาบัติตัวหนึ่ง.

กตปิตติวาร ที่ ๒ จบ

วิปตติวาร ที่ ๓

[๕๐๕] ถามว่า อาบัติเพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔

ตอบว่า อาบัติเพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรมจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ...

ถามว่า อาบัติเพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอจจาระหรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔

ตอบว่า อาบัติเพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอจจาระหรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ จัดเป็นวิบัติอย่างหนึ่ง คือ อาจารย์วิบัติ บรรดาวิบัติ ๔.

วิปตติวารที่ ๓ จบ

สังคหิตวาร ที่ ๔

[๕๐๖] ถามว่า อาบัติเพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗

ตอบว่า อาบัติเพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๔ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติอุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ...

ถามว่า อาบัติเพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอจจาระหรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗

ตอบว่า อาบัติเพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอจจาระหรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๑ คือ ด้วยกองอาบัติทุกกฏ บรรดากองอาบัติ ๗.

สังคหิตวารที่ ๔ จบ

สมุฏฐานวารที่ ๕

[๕๐๓] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม อาบัติเกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม อาบัติเกิดด้วยสมุฏฐานอย่างหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

ถามว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ อาบัติเกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ อาบัติเกิดด้วยสมุฏฐานอย่างหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา.

สมุฏฐานวารที่ ๕ จบ

อธิกรณวารที่ ๖

[๕๐๔] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม อาบัติจัดเป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๕

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม อาบัติจัดเป็นอาปัตตาทิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔...

ถามว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ อาบัติจัดเป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๕

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ อาบัติจัดเป็นอาปัตตาทิกรณ์ บรรดาอติกรณ์ ๔.

อธิกกรรมวารที่ ๖ จบ

สมถวารที่ ๗

[๕๐๕] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม อาบัติระงับ
ด้วยสมถะเท่าไร บรรดาสมถะ ๗

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม อาบัติระงับด้วยสมถะ ๓
บรรดาสมถะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตถกณะ ๑ บางที่
ด้วยสัมมุขาวินัย กับติณวัตถการกะ ๑...

ถามว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ อาบัติระงับด้วยสมถะเท่าไร บรรดาสมถะ ๗

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ อาบัติระงับด้วยสมถะ ๓ บรรดาสมถะ ๗
คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตถกณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย
กับติณวัตถการกะ ๑.

สมถวาร ที่ ๗ จบ

สมุจจยวารที่ ๘

[๕๑๐] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม ภิกษุและภิกษุณี
ต้องอาบัติต่างไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนกรรม ภิกษุและภิกษุณีต้อง
อาบัติ ๔ คือ เสพเมถุนกรรมในสรีระที่สัตว์มิได้กัด ต้องอาบัติปาราชิก ๑
เสพเมถุนกรรมในสรีระที่สัตว์กัดแล้วโดยมาก ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ สอดองค์
กำเนิดเข้าไปในปากที่อ้ามิได้ถูกต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เป็นปาจิตตีย์ในเพราะ
ท่อนยาง ๑.

เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนกรรม ภิกษุและภิกษุณีต้องอาบัติ ๔
เหล่านี้

ถามว่า อาบัติเหล่านี้จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ สงเคราะห์
ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดา
สมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ เป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระวังด้วยสมณะ
เท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านี้จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที
เป็นศีลวิบัติ บางทีเป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๔ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางทีด้วย
กองอาบัติปาราชิก บางทีด้วยกองอาบัติอุลลัจจัย บางทีด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์
บางทีด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่
กายกับจิต มิใช่วาจา

เป็นอาปิตตาทิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔

ระวังด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางทีด้วยสัมมุขาวินัย ๑
ด้วยปฎิญาตกรณะ ๑ บางทีด้วยสัมมุขาวินัย กับติณวัตถารกะ ๑...

ถามว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ

เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ
หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติตัวหนึ่งนี้

ถามว่า อาบัตินั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ สงเคราะห์ด้วย
กองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐาน
แห่งอาบัติ ๖ เป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระวังด้วยสมณะเท่าไร
บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัตินั้น จัดเป็นวิบัติ ๑ คือ อาจารย์วิบัติ บรรดาวิบัติ ๔

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๑ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ ด้วยกองอาบัติ
ทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่
กายกับจิต มิใช่วาจา

เป็นอาปิตตอธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔

ระวังด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางทีด้วยสัมมุขาวินัย ๑
ด้วยปฎิญญาตกรณะ ๑ บางทีด้วยสัมมุขาวินัยกับคณวัตถการกะ ๑.

สมุจจยวารที่ ๘ จบ

ปัจจัยวาร ๘ จบ

มหาวิภังค์ ๑๖ มหาวาร จบ

ภิกขุณีวิภังค์ ๑๖ มหาวาร

กัถปญญัตติวารที่ ๑

ปาราชิกกัณฑ์

[๕๑๑] พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ แก่ภิกษุณีทั้งหลาย ณ ที่ไหน ทรงปรารภใคร เพราะเรื่องอะไร ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น มี บัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นบัญญัติ สัพพัทธบัญญัติ ปเทศบัญญัติ สาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ เอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติหรือ บรรดา ปาติโมกขบท ๔ ปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้นจัดเข้าในอุเทศไหน นับเนื่อง ในอุเทศไหน มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ จัดเป็นวิบัติอย่างไร ในบรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ เป็นอธิกรณ์ไหน บรรดาสมณะ ๗ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น อะไรเป็นวินัย ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น อะไรเป็นอภินัย ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น อะไรเป็นปาติโมกข์ ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น อะไรเป็นอธิปาติโมกข์ อะไรเป็นวิบัติ อะไรเป็นสมบัติ อะไรเป็นข้อปฏิบัติ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ แก่ภิกษุณีทั้งหลาย เพราะทรงอาศัยอำนาจ ประโยชน์เท่าไร พวกไหนศึกษา พวกไหนมีสิกขาอันศึกษาแล้ว ปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น ตั้งอยู่ในใคร พวกไหนยอมทรงไว้ เป็นถ้อยคำของใคร ใครนำมา.

ปาราชิกกัณฑ์

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๕

[๕๑๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ แก่ภิกษุทั้งหลาย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีสุนทรินันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องภิกษุณีสุนทรินันทา มีความกำหนัด ยินดีในการเคล้าคลึงด้วยกาย ของบุรุษบุคคลผู้กำหนัด

ถ. ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุปันนบัญญัติ หรือ

ค. มีบัญญัติ ๑ อันบัญญัติ อันปันนบัญญัติ ไม่มีในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น

ถ. มีศัพท์ตัดบัญญัติ ปเทศบัญญัติ หรือ

ค. มีแต่ศัพท์ตัดบัญญัติ

ถ. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ

ค. มีแต่อาสาธารณบัญญัติ

ถ. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ

ค. มีแต่เอกโตบัญญัติ

บรรดาปาติโมกข์เทศ ๔ ปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้นจัดเข้าในอุเทศ
ไหน นับเนื่องในอุเทศไหน

ค. จัดเข้าในนิทาน นับเนื่องในนิทาน

ค. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร

ค. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๒

ค. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร

ค. เป็นศีลวิบัติ

ค. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน

ค. เป็นกองอาบัติปาราชิก

ค. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๗ ปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้นเกิดขึ้น
ด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ค. เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย กัมมจิต มิใช่วาจา

ค. บรรดาอธิกรณ์ ๔ เป็นอธิกรณ์อะไร

ค. เป็นอาปัตตาทธิกรณ์

ค. บรรดาสมณะ ๗ ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ค. ระวังด้วยสมณะ ๒ คือสัมมุขาวินัย ๑ ปฎิญาตกรรมะ ๑

ค. ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น อะไรเป็นวินัย อะไรเป็นอกิวินัย

ค. พระบัญญัติเป็นวินัย การจำแนกเป็นอกิวินัย

ค. ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น อะไรเป็นปาติโมกข์ ในปาราชิก-
สิกขาบทที่ ๕ นั้น อะไรเป็นอธิปาติโมกข์

ค. พระบัญญัติเป็นปาติโมกข์ การจำแนกเป็นอธิปาติโมกข์

- ก. อะไรเป็นวิบัติ
- ข. ความไม่สังวรเป็นวิบัติ
- ค. อะไรเป็นสมบัติ
- ด. ความสังวรเป็นสมบัติ
- ก. อะไรเป็นข้อปฏิบัติ
- ข. ข้อที่ภิกษุณีสมათานอาปาณโกฏิก็ศีลตลอดชีวิตว่า จักไม่ทำกรรมเห็นปานนี้ แล้วศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย เป็นข้อปฏิบัติ
- ค. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ แก่ภิกษุณีทั้งหลายทรงอาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไร
- ด. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ แก่ภิกษุณีทั้งหลาย เพราะทรงอาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่า ศีลแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มภิกษุณีผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุณีผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความดำรงมั่นแห่งพระสังฆกรรม ๑ เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย ๑
- ก. พวกไหนศึกษา
- ข. ภิกษุณีเป็นเสกขะและเป็นกัลยาณปุถุชนศึกษา
- ค. พวกไหนมีสิกขาอันศึกษาแล้ว
- ด. ภิกษุณีผู้อรหันต์มีสิกขาอันศึกษาแล้ว
- ก. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้นตั้งอยู่ในใคร
- ข. ตั้งอยู่ในภิกษุณีผู้ใคร่ต่อการศึกษา

- ค. พวกไหนยอมทรงไว้
- ค. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ ย่อมเป็นไปแก่ภิกษุณีเหล่าใด ภิกษุณีเหล่านั้นยอมทรงไว้
- ค. เป็นถ้อยคำของใคร
- ค. เป็นพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
- ค. ใครนำมา
- ค. พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา.

รายนามพระเถระ

พระเถระเหล่านี้ คือ พระอุบาลี

พระทาสกะ พระโธณกะ พระติคควะ รวม
เป็นห้าทั้งพระโมคคัลลีนบุตร นำพระวินัยมา
ในทวีปชื่อว่าชมพู มีสิริ แต่นั้น พระเถระ
ผู้ประเสริฐมีปัญญามากเหล่านี้ คือ พระ-
มหินทะ ๑ พระอภิกฺขิยะ ๑ พระอุตตริยะ ๑
พระสัมพละ ๑...พระเถระผู้ประเสริฐ ผู้มี
ปัญญามากเหล่านี้ รู้พระวินัย จลตาดใน
บรรดา ได้ประกาศพระวินัยปิฎกไว้ในเกาะ
ตามพืณณิ.

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๖

[๕๑๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๖ แก่ภิกษุณี
ทั้งหลาย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทารู้ยู่ว่า ภิกษุณีต้องปาราชิกกรรม
ไม่โจทด้วยตนเอง ไม่บอกแก่คณะ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต.

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๗

[๕๑๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๗ แก่ภิกษุณี-
ทั้งหลาย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทา ประพฤติตามพระอริฎฐะ ผู้
เคยเป็นคนฆ่าเร้ง ถูกสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันยกวัตร.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนฐรณิกเขปสิกขาบท).

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๘

[๕๑๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๘ แก่ภิกษุณี
ทั้งหลาย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ด. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ทำวัตถุที่ ๘ ให้บริบูรณ์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนฐรณิกเขปสิกขาบท).

ปาราชิก ๘ สิกขาบท จบ

หัวข้อประจำกัณฑ์

[๕๑๖] พระมหาวิระทรงบัญญัติปาราชิกอันเป็นวัตถุแห่งการขาดอย่าง
ไม่ต้องสงสัย คือ เมถุน ๑ อทินนาทาน ๑ มนุสสวิกคหะ ๑ อุตริมนุสธรรม ๑
กายสังสัคคะ ๑ ปกปิด ๑ สงฆ์ยกวัตถ ๑ วัตถุที่แปด ๑.

สังฆาทิเสสกัณฑ์

คำถามและคำตอบสังฆาทิเสส ๑๐ สิกขาบท

[๕๑๖] พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้กล่าวให้ร้าย ก่อคดี ณ ที่ไหน ทรงปรารภใคร เพราะเรื่องอะไร ... ใครนำมา.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑

[๕๑๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ แก่ภิกษุผู้กล่าวให้ร้าย ก่อคดี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันนทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ว่าภิกษุณีอุลลันนทากล่าวให้ร้ายอยู่

ถ. ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นนบัญญัติ หรือ

ต. มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ อนุป็นนบัญญัติ ไม่มีในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น

ถ. มีสัพพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่สัพพัตถบัญญัติ

- ก. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ
- ค. มีแต่่อสาธารณบัญญัติ
- ก. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ
- ก. มีแต่เอกโตบัญญัติ
- ก. บรรดาปาติโมกขุเทศ ๔ สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น จัดเข้า

ในอุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน

- ค. จัดเข้าในนิทาน นับเนื่องในนิทาน
- ก. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร
- ค. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๓
- ก. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร
- ค. เป็นศีลวิบัติ
- ก. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน
- ค. เป็นกองอาบัติสังฆาติเสส
- ก. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ เกิดด้วย

สมุฏฐานเท่าไร

ค. เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต...

- ก. ใครนำมา
- ค. พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา...

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๒

[๕๑๕] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้รับหญิงโจร
ให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระภิกษุณีอุลลันทารับหญิงโจรให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่จากบจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา
และจิต.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๓

[๕๒๐] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสส แก่ภิกษุผู้ไปสู่ละแวก
บ้านแต่ผู้เดียว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่งไปสู่ละแวกบ้านแต่ผู้เดียว.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๔ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

คำถามและคำตอบสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๔

[๕๒๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสส แก่ภิกษุผู้ไม่บอก
กล่าวการกสงฆ์ ไม่รู้ฉันทะของคณะ รับภิกษุผู้ซึ่งสงฆ์พร้อมเพรียงกันยก
เสียดจากหมู่แล้วตามธรรมเนียม ตามวินัย ตามสัตตสุสานน์ ให้เข้าหมู่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุผู้ถูกลนันทา

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุผู้ถูกลนันทาไม่บอกกล่าวการกสงฆ์ ไม่รู้ฉันทะ
ของคณะ รับภิกษุผู้ซึ่งสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกเสียดจากหมู่แล้วตามธรรมเนียม ตาม
วินัย ตามสัตตสุสานน์ ให้เข้าหมู่.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธูรณิกเขปสิกขาบท).

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๕

[๕๒๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสส แก่ภิกษุผู้พอใจรับของ
เกี่ยวก็ตาม ของหนักก็ตาม จากมือของบุคคลผู้พอใจ ด้วยมือของตนแล้วฉันท
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีสุนทรินันทา

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีสุนทรินันทาพอใจรับอามิสจากมือของบุรุษบุคคลผู้พอใจ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๖

[๕๒๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสส แก่ภิกษุณีผู้กล่าวว่า แม่เจ้า บุรุษบุคคลนั้นมีความพอใจก็ตาม ไม่มีความพอใจก็ตาม จักทำอะไรแก่แม่เจ้าได้ เพราะแม่เจ้าไม่พอใจ นิมนต์เถิดเจ้าข้า บุรุษบุคคลนั้นจะถวายสิ่งใด เป็นของเคี้ยว หรือของฉันก็ตาม แก่แม่เจ้า ขอแม่เจ้าจงรับประเคนของสิ่งนั้น ด้วยมือของตน แล้วเคี้ยว หรือฉันเถิด ดังนี้ แล้วส่งไป ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่ง กล่าวว่า แม่เจ้า บุรุษบุคคลนั้นมีความพอใจก็ตาม ไม่มีความพอใจก็ตาม จักทำอะไรแก่แม่เจ้าได้ เพราะแม่เจ้า

ไม่มีความพอใจ นิมนต์เถิด เจ้าข้า บุรุษบุคคลนั้นจะถวายสิ่งใด เป็นของ
เกี่ยว หรือของอันก็ตาม แก่แม่เจ้า ขอแม่เจ้าจงรับประเคนของสิ่งนั้น ด้วย
มือของตนแล้วเกี่ยว หรืออันเถิด ดังนี้ แล้วส่งไป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๗

[๕๒๔] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสส แก่ภิกษุณีผู้โกรธ ไม่
สละกรรมเพราะอวดสมนุภาสน์ครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีจันทกาลี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีจันทกาลีโกรธขัดใจ ได้กล่าวอย่างนี้ว่า
ข้าพเจ้าขอบอกคืนพระพุทธเจ้า ขอบอกคืนพระธรรม ขอบอกคืนพระสงฆ์
ขอบอกคืนสิกขา.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธรรนิกเขปสิกขาบท).

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๘

[๕๒๕] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสส แก่ภิกษุณีผู้ถูกตัดสิน

ให้แพ้ในอธิกรณ์เรื่องหนึ่ง โกรธ ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณภาสน์ครบ
๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีจันทกาลี

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีจันทกาลีถูกตัดสินให้แพ้ในอธิกรณ์เรื่องหนึ่ง
แล้ว โกรธ ขัดใจ ได้กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุณีถึงความพอใจ ถึงความ
ขัดเคือง ถึงความหลง และถึงความกลัว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธรรณิกเขปสิกขาบท).

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๕

[๕๒๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต์
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสส แก่ภิกษุณีทั้งหลายผู้
คลุกคลี ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณภาสน์ครบ ๓ จบ ๓ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปคลุกคลีกันอยู่.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนฐรณิกเขปสิกขาบท).

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๐

[๕๒๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสส แก่ภิกษุผู้ส่งไปด้วย
สั่งว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าอยู่ต่างหาก
กันเลย ไม่สละวัตถุ เพราะสวดสมณภาสน์ครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ณ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาส่งไปด้วยสั่งว่า แม่เจ้าทั้งหลาย
ขอท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าอยู่ต่างหากกันเอย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนฐรณิกเขปสิกขาบท).

สังฆาทิเสส ๑๐ สิกขาบท จบ

หัวข้อประจำกัณฑ์

[๕๒๘] กล่าวให้ร้าย ๑ รับนางโจรให้บวช ๑ ละแวกบ้าน ๑ ถูก
สงฆ์ยกวัตร ๑ ของเคี้ยว ๑ ทำอะไรแก่แม่เจ้าได้ ๑ โกรธ ๑ อธิกรณ์เรื่อง
อื่น ๑ คลุกคลี ๑ ส่งไป ๑ สังฆาทิเสสเหล่านั้นรวมเป็น ๑๐ สิกขาบท.

นิสสัคคียปาจิตติยกัณฑ์

คำถามและคำตอบนิสสัคคียปาจิตติย ๑๒ สิกขาบท

[๕๒๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตติย แก่ภิกษุณีผู้ทำการสังฆสมาทร ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ได้ทำการสังฆสมาทร.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

[๕๓๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตติย แก่ภิกษุณีผู้อธิษฐานอกาลจิวรว่าเป็นกาลจิวรแล้วให้แจกกัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันนทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันนทาอธิษฐานอกาลจิวรว่าเป็น กาลจิวรแล้วให้แจกกัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบหนี่ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๕๓๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้แลกเปลี่ยน
จิวรกับภิกษุณีแล้วชิงเอาไป ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาแลกเปลี่ยนจิวรกับภิกษุณีแล้วชิง
เอาไป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบหนี่ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๕๓๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ขอ
ของอย่างอื่น แล้วขอของอย่างอื่นอีก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาขอของอย่างอื่นแล้ว ขอของอย่าง
อื่นอีก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

[๕๓๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ให้
จ่ายของอย่างอื่น แล้วให้จ่ายของอย่างอื่นอีก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาให้จ่ายของอย่างอื่น แล้วให้จ่าย
ของอย่างอื่นอีก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

[๕๓๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ให้
จ่ายของอย่างอื่นด้วยบริวารของสงฆ์ ที่เขาถวายเป็นเพื่อประโยชน์อย่างอื่น
เจาะจงของอย่างอื่น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปให้จ่ายของอื่น ด้วยบริวารของสงฆ์ที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖.

[๒๓๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ให้จ่ายของอย่างอื่น ด้วยบริวารของสงฆ์ที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น ที่ขอมเอง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปให้จ่ายของอย่างอื่น ด้วยบริวารของสงฆ์ที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น ที่ขอมเอง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖.

[๕๓๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ให้จ่ายของอย่างอื่น ด้วยบริวารของคนหมู่มาก ที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปให้จ่ายของอื่น ด้วยบริวารของคนหมู่
มากที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

[๕๓๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคียปาจิตติย์ แก่ภิกษุณีผู้ให้
จ่ายของอื่น ด้วยบริวารของคนหมู่มากที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น
เจาะจงของอย่างอื่น ที่ขอมาเอง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปให้จ่ายของอย่างอื่น ด้วยบริวารของ
คนหมู่มากที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น ที่ขอมาเอง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

[๕๓๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้จ่ายของอื่น ด้วยบริวารของบุคคล ที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่นที่ขอมาเอง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันถา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันถาให้จ่ายของอื่น ด้วยบริวารของบุคคลที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่นที่ขอมาเอง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖.

[๕๓๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้จ่ายผ้าห่มหนา ราคาเกินกว่า ๘ กังสะเป็นอย่างยิ่ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันถา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันถา ขอผ้ากัมพลกะพระเจ้าแผ่นดิน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖.

[๕๔๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้
จ่ายผ้าห่มบาง ราคาเกินกว่า ๒ กังสะกึ่งเป็นอย่างยิ่ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาขอผ้าโฆมะกะพระเจ้าแผ่นดิน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

นิสสัยปาจิตตีย์ ๑๒ ลิกขาบท จบ

หัวข้อประจำกัณฑ์

[๕๔๑] บาตร ๑ อธิษฐานอกาลจีวรเป็นกาลจีวร ๑ แลกเปลี่ยน ๑
ขอ ๑ ให้จ่าย ๑ ที่ถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น ๑ เป็นของสงฆ์ ๑ เป็นของ
คนหมู่มาก ๑ ขอมเอง ๑ เป็นของบุคคล ๑ ลีกังสะ ๑ สองกังสะกึ่ง ๑.

ปาจิตตยิกัณฑ์

คำถามและคำตอบลุลลวรรคที่ ๑

[๕๔๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ฉันทกระเทียม
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาไม่รู้จักประมาณ ให้นำกระเทียมไป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโถมสิกขาบท).

[๕๔๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีให้ถอนขนในที่
แคบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ให้ถอนขนในที่แคบ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๔.

[๕๔๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ในเพราะใช้ของลับกระทบ
กัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณี ๒ รูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณี ๒ รูป ใช้ของลับกระทบกัน .

บัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานวันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๕๔๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ในเพราะใช้ท่อนยางเกลี้ยง
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่งใช้ท่อนยางเกลี้ยง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๕๔๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ใช้น้ำชำระให้
สะอาดสักเกิน ๒ ข้องคุลีเป็นอย่างยิ่ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ สักกชนบท

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่งใช้น้ำชำระให้สะอาดลึกเกินไป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๕๔๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้บำรุงภิกษุผู้กำลังฉันด้วยน้ำคั้น หรือด้วยการพัด ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่งบำรุงภิกษุผู้กำลังฉัน ด้วยน้ำคั้น และด้วยการพัด.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอภกโลมสิกขาบท).

[๕๔๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ขอข้าวเปลือกสดมาฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปขอข่าวเปลือกสดมาฉัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๔.

[๕๔๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ทอจจาระกัถิ
ปัสสาวะกัถิ น้ำลายกัถิ หยากเยื่อกัถิ ของเป็นเคนกัถิ ที่ภายนอกฝา ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่งทอจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง น้ำลาย
บ้าง หยากเยื่อบ้าง ของเป็นเคนบ้าง ที่ภายนอกฝา.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

[๕๕๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ทอจจาระกัถิ
ปัสสาวะกัถิ น้ำลายกัถิ หยากเยื่อกัถิ ของเป็นเคนกัถิ บนของเขียวสด ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปเทอจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง น้ำลาย
บ้าง หยากเยื่อบ้าง ของเป็นเดนบ้าง บนของเขียวสด.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

[๕๕๑] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไปดูเพื่อนรำกัถี
ขับร้องกัถี ประโคมกัถี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชกฤห

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ไปดูเพื่อนรำบ้าง ขับร้องบ้าง
ประโคมบ้าง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท).

ลสมุฏฐานที่ ๑ จบ

คำถามและคำตอบรัตนธการวรรคที่ ๒

[๕๕๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยี่นร่วมกับบุรุษ ในเวลาค้ำคีนไม่มีประทีปส่องหนึ่งต่อหนึ่ง ณ ที่ไหน.

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่ง ยี่นร่วมกับบุรุษในเวลาค้ำคีนที่ไม่มีประทีปส่อง หนึ่งต่อหนึ่ง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเฉยยสกัดกสิกขาบท).

[๕๕๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยี่นร่วมกับบุรุษ ในโอกาสอันกำบัง หนึ่งต่อหนึ่ง ณ ที่ไหน.

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่งยี่นร่วมกับบุรุษ ในโอกาสอันกำบัง หนึ่งต่อหนึ่ง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเถยยัสตถสิกขาบท).

[๕๕๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยี่นร่วมกับ
บุรุษในที่แจ้ง หนึ่งต่อหนึ่ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่งยี่นร่วมกับบุรุษในที่แจ้ง หนึ่งต่อหนึ่ง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเถยยัสตถสิกขาบท).

[๕๕๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยี่นร่วมกับ
บุรุษในถนนก็ดี ในตรอกตันก็ดี ในทาง ๓ แพร่งก็ดี หนึ่งต่อหนึ่ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทนา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทนายี่นร่วมกับบุรุษในถนนบ้าง ใน
ตรอกตันบ้าง ในทาง ๓ แพร่งบ้าง หนึ่งต่อหนึ่ง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเถยยสัตถกสิกขาบท).

[๕๕๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้เข้าไปสู่สกุล
ในเวลาเช้า นั่งบนอาสนะแล้วไม่บอกลาเจ้าของ กลับไป ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่งเข้าไปสู่สกุลในเวลาเช้า นั่งบนอาสนะ
แล้วไม่บอกลาเจ้าของ กลับไป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

[๕๕๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้เข้าไปสู่สกุล
ในเวลาหลังภัตกาล ไม่บอกเจ้าของ นั่งบนอาสนะ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทา เข้าไปสู่สกุลในเวลาหลังภัตกาล
ไม่บอกเจ้าของ นั่งบนอาสนะ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๗ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

[๕๕๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้เข้าไปสู่สกุล
ในเวลาพลบค่ำไม่บอกเจ้าของ แล้วลาดเองก็ดี ให้ลาดก็ดี ซึ่งที่นอนแล้วขึ้น
นั่ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูป เข้าไปสู่สกุลในเวลาพลบค่ำ ไม่
บอกเจ้าของแล้วลาดที่นอนในรูปนั่ง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

[๕๕๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ให้ภิกษุณีรูป
อื่น โปนทะนาด้วยความถือผิด เข้าใจผิด ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่ง ให้ภิกษุณีรูปอื่น โปนทะนา ด้วย
ความถือผิด เข้าใจผิด.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๕๖๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้แข่งตนก็ดี ผู้
อื่นก็ดี ด้วยนรกก็ดี ด้วยพรหมจรรย์ก็ดี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุฉันทกาลิ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุฉันทกาลิแข่งตนบ้าง แข่งผู้อื่นบ้าง ด้วยนรก
บ้าง ด้วยพรหมจรรย์บ้าง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๕๖๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ประหัตประหาร
ตนแล้วร้องไห้ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุฉันทกาลิ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุฉันทกาลิ ประหัตประหารตนแล้วร้องไห้.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธรรณิกเขปสิกขาบท).

รัตนันธการวรรค ที่ ๒ จบ

คำถามและคำตอบบนหนาวรรคที่ ๓

[๕๖๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้เปลือยกายอาบนํ้า ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูป เปลือยกายอาบนํ้า.

มีบัญญัติ ๑๐ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท).

[๕๖๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุณีผู้ให้ทำผ้าอาบนํ้าฝน เกินประมาณ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ ไขผ้าอาบน้ำฝนไม่มีประมาณ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

[๕๖๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ละเองก็ดี
ให้ผู้อื่นละเองก็ดี ซึ่งจีวร แล้วไม่เย็บ ไม่ทำความขวนขวยเพื่อจะให้เย็บ ณ
ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาให้ภิกษุณีละจีวรแล้วไม่เย็บ ไม่
ทำความขวนขวยเพื่อจะให้เย็บ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนธรรณิกเขปสิกขาบท).

[๕๖๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ผลัดเปลี่ยนผ้า
สังฆาฏิอันมีกำหนด ๕ วัน ให้เกินไป ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องทีภิกษุณีหลายรูป ผากผ้าไว้ในมือของภิกษุณีทั้งหลาย แล้ว มีแต่ผ้าอุตราสงค์กับผ้าอันตราสกหลักไปสู่จาริกในชนบท.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

[๕๖๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ใช้จิวรัสับเปลี่ยน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องทีภิกษุณีรูปหนึ่งไม่บอกแล้วห่มจิวรของภิกษุณี.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

[๕๖๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ทำลายคือจิวรของหมู่ให้เป็นอันตรา ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีถูกลนันทาทำลาภ คือจีวรของหมู่ให้เป็นอันตราย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓.

[๕๖๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ห้ามการแจกจีวรซึ่งเป็นไปโดยชอบธรรม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีถูกลนันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีถูกลนันทาห้ามการแจกจีวร ซึ่งเป็นไปโดยชอบธรรม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓.

[๕๖๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ให้สมณจีวรแก่ชาวบ้านก็ดี ปริพาชกก็ดี ปริพาชกาภิกษุณี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาได้ให้สมณจิรแก่ชาวบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

[๕๗๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ยังสมัยแห่งจิร
กาลให้ล่วงไป ด้วยหวังจะได้จิรอันไม่แน่นอน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทา ยังสมัยแห่งจิรกาลให้ล่วงไปด้วย
หวังจะได้จิรอันไม่แน่นอน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๕๗๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ห้ามการเดาะ
กลืนอันเป็นไปโดยชอบธรรม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องทีภิกษุณีอุทลนันทาห้ามการเคาะกฐินอันเป็นไปโดยชอบธรรม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓.

นทานวรรคที่ ๓ จบ

คำถามและคำตอบวัฏฏวรรคที่ ๔

[๕๗๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณี ๒ รูปผู้นอนเตียงเดียวกัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องทีภิกษุณีหลายรูปนอนบนเตียงเดียวกัน ๒ รูป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเพกโลมสิกขาบท).

[๕๗๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณี ๒ รูป ผู้นอนในเครื่องลาดและผ้าห่มอันเดียวกัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูป นอนในเครื่องลาดและผ้าห่มผืนเดียวกัน ๒ รูป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนแอฟกโลมสิกขาบท).

[๕๗๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้เกลี้ยก่อกวามไม่ผาสุก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาเกลี้ยก่อกวามไม่ผาสุกแก่ภิกษุณี.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓.

[๕๗๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ไม่บำรุงสหชวีนิผู้ได้รับทุกข์ และไม่ทำการชวนขวยเพื่อให้ผู้อื่นช่วยบำรุง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีถูกลนันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีถูกลนันทา ไม่บำรุงสหชวีณีผู้ได้รับทุกข์ และไม่ทำการขวนขวายเพื่อให้ผู้อื่นช่วยบำรุง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนชุนิกเขปสิกขาบท).

[๕๗๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ให้ที่อาศัยแก่ภิกษุณีแล้ว โกรธ ชัดใจ นุคคร่าออก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีถูกลนันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีถูกลนันทาให้ที่อาศัย แก่ภิกษุณีแล้ว โกรธ ชัดใจ นุคคร่าออก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓.

[๕๗๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้คฤกคิ ไม่สละเพราะสวดสมณภาสน์ครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีจันทกาลี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีจันทกาลีอยู่คลุกคลี

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนสมนุภาสนสิกขาบท).

[๕๗๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ไม่มีพวก
เที่ยวจาริกภายในแวนแคว้น ซึ่งรู้จักกันอยู่ว่าเป็นที่มีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปไม่มีพวก เที่ยวจาริกภายในแวนแคว้น
ซึ่งรู้จักกันอยู่ว่าเป็นที่มีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท).

[๕๗๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุณีผู้ไม่มีพวก เที่ยว
จาริกภายนอกแวนแคว้น ซึ่งรู้จักกันอยู่ว่าเป็นที่มีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า ณ
ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่มีภิกษุณีหลายรูปไม่มีพวก เทียวจาริกภายนอก
แวนแคว้น ซึ่งรู้จักกันอยู่ว่าเป็นที่มีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอפקโลมสิกขาบท).

[๕๘๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้เทียวจาริก
ภายในพรรษา ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่มีภิกษุณีหลายรูปเทียวจาริกภายในพรรษา.

บัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอפקโลมสิกขาบท).

[๕๘๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้อยู่จำพรรษา
แล้วไม่หลีกไปสู่จาริก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องภิกษุณีหลายรูปอยู่จำพรรษาแล้ว ไม่หลีกไปสู่จาริก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

ศุวัฏฏวรรคที่ ๔ จบ

คำถามและคำตอบจิตตาคารวรรคที่ ๕

[๕๘๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ไปชมโรง-
ละครหลวงก็ดี โรงประกวดภาพก็ดี สถานที่หย่อนใจก็ดี อุทยานก็ดี สระ
โบกขรณีก็ดี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ ไปชมโรงละครหลวงบ้าง โรง
ประกวดภาพบ้าง สถานที่หย่อนใจบ้าง อุทยานบ้าง สระโบกขรณีบ้าง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอภกโถมสิกขาบท).

[๕๘๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ใช้สอยอาสน์ที่
กัศิ บัลลังก์กัศิ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่มีภิกษุณีหลายรูปใช้สอยอาสน์ที่บ้าง บัลลังก์บ้าง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท).

[๕๘๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีกรอด้าย ณ ที่ไหน

ตอบว่าทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่มีภิกษุณีหลายรูปกรอด้าย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท).

[๕๘๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ช่วยทำธุระของ
คฤหัสถ์ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปช่วยทำธุระของคฤหัสถ์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโถมสิกขาบท).

[๕๘๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้อันภิกษุณี
กล่าวอยู่ว่า มาเถิดแม่เจ้า ของจงช่วยระงับอธิกรณ์นี้ รับคำว่า ดิละ แล้วไม่
ระงับ ไม่ทำการขวนขวายเพื่อให้ระงับ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาผู้อันภิกษุณีกล่าวอยู่ว่า มาเถิดแม่
เจ้า ของจงช่วยระงับอธิกรณ์นี้ รับคำว่า ดิละ แล้วไม่ระงับ ไม่ทำการขวน
ขวายเพื่อให้ระงับ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธรรณิกเขปสิกขาบท).

[๕๘๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ให้ของ

เคี้ยวก็ดี ของจันท์ก็ดี แก่ชาวบ้านก็ดี แก่ปริพาชกก็ดี แก่ปริพาชิกาก็ดี ด้วย
มือของตน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีถูกลนันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีถูกลนันทาได้ให้ของเคี้ยวบ้าง ของจันท์บ้าง
แก่ชาวบ้าน ด้วยมือของตน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท).

[๕๘๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ไม่สละผ้าอาศัย
แล้วใช้สอย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีถูกลนันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีถูกลนันทาไม่สละผ้าอาศัย แล้วใช้สอย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

[๕๘๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไม่มอบหมาย
ที่อยู่ แล้วหลีกไปสู่จาริก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาไม่มอบหมายที่อยู่ แล้วหลีกไปสู่
จาริก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

[๕๙๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้เรียนตริจฉาน
วิชา ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์เรียนตริจฉานวิชา.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนปทโธธัมมสิกขาบท).

[๕๕๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้บอกติรัจฉาน
วิชา ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์บอกติรัจฉานวิชา.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนปทโสขัมมสิกขาบท).

จิตตาคารวรรค ที่ ๕ จบ

คำถามและคำตอบอารามวรรค ที่ ๖

[๕๕๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้ยังไม่บอก
กล่าวก่อน แล้วเข้าไปสู่อารามซึ่งมีภิกษุ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปไม่บอกกล่าวก่อนแล้วเข้าไปสู่อาราม.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๒ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธรรนิกเขปสิกขาบท).

[๕๕๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ดำบริภาษภิกษุ
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุฉัพพัคคีย์ดำท่านพระอุบาลี.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๕๕๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้แค้นเคือง
บริภาษคณะ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุฉุลลนันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุฉุลลนันทาแค้นเคืองบริภาษคณะ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๕๕๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้อันทายกนิมนต์แล้วห้ามภัตรแล้ว ฉันทของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุทั้งหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุทั้งหลายรูปฉันแล้ว ห้ามภัตรแล้วไปฉันแห่งอื่น.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔.

[๕๕๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้หวางตระกูล ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่งหวางตระกูล.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓.

[๕๕๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้จำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่มีภิกษุณีหลายรูปจำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท).

[๕๕๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้จำพรรษาแล้วไม่ปวารณาในสงฆ์ ๒ ฝ่าย ด้วย ๑ สถาน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่มีภิกษุณีหลายรูปจำพรรษาแล้ว ไม่ปวารณาแก่ภิกษุสงฆ์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธรรนิกเขปสิกขาบท).

[๕๕๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไม่ไปรับโอวาทก็ดี เพื่อร่วมสังฆกรรมก็ดี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ สักกชนบท

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ว่าภิกษุฉัพพัคคีย์ไม่ไปรับโอวาท.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๖๐๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไม่ถามแม่ซึ่งอุโบสถ ไม่ขอแม่ซึ่งโอวาท ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุฉัพพัคคีย์หลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ว่าภิกษุฉัพพัคคีย์หลายรูปไม่ถามแม่ซึ่งอุโบสถ ไม่ขอแม่ซึ่งโอวาท.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธรรณิกเขปสิกขาบท).

[๖๐๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ไม่บอกสงฆ์ หรือคณะให้บุรุษผ้าฝี่ก็ดี บาดแผลก็ดี อันเกิดที่ง่ามขา ตัวต่อตัวรวมกัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่ง ให้บุรุษผ้าฝี่อันเกิดที่ง่ามขาตัวต่อตัวรวมกัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

อารามวรรคที่ ๖ จบ

คำถามและคำตอบคัมภีร์วรรคที่ ๗

[๖๐๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีสตรีมีครรภ์ ให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ถูกขโมยหลายรูปยังสตรีมีครรภ์ให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๐๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังสตรีแม่
ลูกอ่อนให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ถูกขโมยหลายรูปยังสตรีแม่ลูกอ่อนให้บวช

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๐๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังสิกขมานาที่
ยังมิได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ถูกขโมยหลายรูปยังสิกขมานาที่ยังมิได้ศึกษาสิกขาใน
ธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๐๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังสิกขมานาที่
ได้ศึกษาศึกษาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังมีได้สมมติ
ให้อุปสมบท ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องภิกษุณีหลายรูปยังสิกขมานาที่ได้ศึกษาศึกษาในธรรม
๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังมีได้สมมติให้อุปสมบท.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๐๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังเด็กหญิงมี
อายุไม่ครบ ๑๒ ปีให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องภิกษุณีหลายรูปยังเด็กหญิงผู้มีอายุไม่ครบ ๑๒ ปีให้
บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๐๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังเด็กหญิงมี
อายุ ๑๒ ปีบริบูรณ์แล้ว แต่ยังไม่ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒
ปี ให้อุปสมบท ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องทีภิกษุณีหลายรูปยังเด็กหญิงผู้มีอายุ ๑๒ ปีบริบูรณ์
แล้ว แต่ยังไม่ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีให้อุปสมบท.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๐๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังเด็กหญิงมี
อายุ ๑๒ ปีบริบูรณ์ ผู้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้ว แต่
สงฆ์ยังไม่ได้สมมติให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปยังเด็กหญิงผู้มีอายุ ๑๒ ปีบริบูรณ์ ผู้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓.

[๖๐๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ยังสหชีวิตีให้บวชแล้วไม่อนุเคราะห์ ไม่ยังผู้อื่นให้อนุเคราะห์ตลอด ๒ กาลฝน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทา ยังสหชีวิตีให้บวชแล้ว ไม่อนุเคราะห์ ไม่ยังผู้อื่นให้อนุเคราะห์ ตลอด ๒ กาลฝน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนฐรณิกเขปสิกขาบท).

[๖๑๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ไม่ติดตามปวัตตินีผู้ให้บวช ตลอด ๒ กาลฝน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปไม่ติดตามปวัตตินีผู้ให้บวชตลอด ๒
กาลฝน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๖๑๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ยังสหวินีให้
บวชแล้วไม่พาหุสิกไป ไม่ยังผู้อื่นให้พาหุสิกไป ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทายังสหวินีให้บวชแล้ว ไม่พาหุสิก
ไป ไม่ยังผู้อื่นให้พาหุสิกไป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนฐุณิกเขปสิกขาบท).

กัณฑ์นิวรรค ที่ ๗ จบ

คำถามและคำตอบกุมาริฎตวรรค ที่ ๘

[๖๑๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ยังสามเณรีผู้
เป็นเด็กหญิงมีอายุหย่อน ๒ ปี ให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูป ยังสามเณรีผู้เป็นเด็กหญิงมีอายุ

หย่อน ๒๐ ปีให้บวช

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๑๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณียังสามเณรีผู้
เป็นเด็กหญิงมีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์แล้ว แต่ยังไม่ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖
ประการ ตลอด ๒ กาลฝนให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูป ยังสามเณรีผู้เป็นเด็กหญิงมีอายุ ๒๐
ปีบริบูรณ์แล้ว แต่ยังไม่ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ กาลฝน
ให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๑๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังสามเณริ์ผู้เป็นเด็กหญิงมีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์ ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ กาลฝนแล้ว แต่สงฆ์ยังมีได้สมมติ ให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูป ยังสามเณริ์ผู้เป็นเด็กหญิงมีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์ ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ กาลฝนแล้ว แต่สงฆ์ยังมีได้สมมติให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๑.

[๖๑๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้มีพรรษาหย่อน ๑๒ ให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูป มีพรรษาหย่อน ๑๒ ให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๑๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้มีพรรษาครบ
๑๒ แล้ว แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ ให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีหลายรูปมีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว แต่สงฆ์ยัง
ไม่ได้สมมติให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๑๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุอันภิกษุณีสงฆ์
กล่าวอยู่ว่า คุณก่อนแม่เจ้า ท่านยังไม่ควรให้บวชก่อน รับคำว่า ชอบแล้ว
ภายหลังถึงธรรมคือบ่นว่า ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีจันทกาลี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีจันทกาลิ อันภิกษุณีสงฆ์กล่าวอยู่ว่า คุณก่อนแม่เจ้า ท่านยังไม่ควรให้บวชก่อน รับคำว่า ชอบแล้ว ภายหลังถึงธรรมคือบ่นว่า.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓.

[๖๑๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้กล่าวกะสิกขมานาว่า คุณก่อนแม่เจ้า ถ้าท่านจักให้จีวรแก่เรา เราจักยังท่านให้อุปสมบทตามปรารถนา ภิกษุณีนั้นไม่มีอันตราย ภายหลังไม่ให้อุปสมบท ไม่ทำการชวนขวยเพื่อให้อุปสมบท ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทากกล่าวกะสิกขมานาว่า คุณก่อนแม่เจ้า ถ้าท่านจักให้จีวรแก่เรา เราจักยังท่านให้อุปสมบทตามปรารถนา แล้วไม่ให้อุปสมบท ไม่ทำการชวนขวยเพื่อให้อุปสมบท.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธรรณิกเขปสิกขาบท).

[๖๑๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้กล่าวกะตักขมานาว่า คุณก่อนแม่เจ้า ถ้าท่านจักติดตามเราไปตลอด ๒ ปี เราจักยังท่านให้อุปสมบทตามปรารภณา แล้วไม่ให้อุปสมบท ไม่ทำการชวนชวายเป็นให้อุปสมบท ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันนทา

ณ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ว่าภิกษุณีอุลลันนทากล่าวกะตักขมานาว่า คุณก่อนแม่เจ้า ถ้าท่านจักติดตามเราไปตลอด ๒ ปี เราจักยังท่านให้อุปสมบทตามปรารภณา แล้วไม่ให้อุปสมบท ไม่ทำการชวนชวายเป็นให้อุปสมบท.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธรรนิกเขปสิกขาบท).

[๖๒๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีสั่งสิกขมานาผู้เกี่ยวข้องด้วยบุรุษผู้คลุกคลีกับเด็กหนุ่ม ผู้ชั่วร้าย ผู้ยังชายให้ระทมโศก ให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันนทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีถูกลนันทา ยังสิกขมานาผู้เกี่ยวข้องด้วยบุรุษ ผู้คลุกคลีกับเด็กหนุ่ม ผู้คูร้าย ผู้ยังชายให้ระทมโศกให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย สมุฏฐาน ๓.

[๖๒๑] ถาว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ยังสิกขมานา อันมารดาบิดาหรือสามียังไม่อนุญาต ให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีถูกลนันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีถูกลนันทายังสิกขมานาอันมารดาบิดาหรือสามี ยังไม่อนุญาตให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย สมุฏฐาน ๔ คือ บางที่เกิดแต่จาก ไม่ใช่กาย ไม่ใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กาย กับวาจา ไม่ใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่จากกับจิต ไม่ใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย กับวาจา และจิต ๑.

[๖๒๒] ถาว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ยังสิกขมานา ให้บวชด้วยให้ฉันทะค้ำคราว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทายังสึกขมานาให้บวช ด้วยให้ฉันทะ
ค้ำคราว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๒๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณียังสึกขมานา
ให้บวชทุกกาลฝน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูป ยังสึกขมานาให้บวชทุกกาลฝน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๒๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณียังสึกขมานา
ให้บวชปีละ ๒ รูป ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ด. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีหลายรูปยังสึกขมาณาให้บวชปีละ ๒ รูป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

กุมารีกุตวรรค ที่ ๘ จบ

คำถามและคำตอบตัดอุปาทนวรรค ที่ ๕

[๖๒๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ร่วมและ
รองเท่า ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีพัคคีย์

ด. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีพัคคีย์ผู้ร่วมและรองเท่า.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอฟกโลมสิกขาบท).

[๖๒๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ไปด้วยยาน ณ
ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ไปด้วยยาน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมฺภูฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมฺภูฐาน ๒ (เหมือนเอภกโลมสิกขาบท).

[๖๒๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ใช้เครื่อง
ประดับเอา ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่งใช้เครื่องประดับเอา.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมฺภูฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมฺภูฐาน
๒ (เหมือนเอภกโลมสิกขาบท).

[๖๒๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ใช้เครื่อง
ประดับสำหรับสตรี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ใช้เครื่องประดับสำหรับสตรี.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๒ (เหมือนเอפקโลมสิกขาบท).

[๖๒๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต.
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้อบน้ำปรง
เครื่องประเทืองผิวมีกลิ่นหอม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ อบน้ำปรงเครื่องประเทืองผิวที่มี

กลิ่นหอม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๒ (เหมือนเอפקโลมสิกขาบท).

[๖๓๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้อาบน้ำปรุง
กายานเป็นเครื่องอบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุฉัพพัคคีย์ อาบน้ำปรุงกายานเครื่องอบ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๒ (เหมือนเอפקโลมสิกขาบท).

[๖๓๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังภิกษุให้
นวด ให้อำณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ยังภิกษุหลายรูปยังภิกษุให้ นวด ให้อำ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๒ (เหมือนเอפקโลมสิกขาบท).

[๖๓๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังสิกขมานา
ให้นวด ให้ขยำ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุทั้งหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องทีภิกษุทั้งหลายรูป ยังสิกขมานาให้นวด ให้ขยำ

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมาภิกษุแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท).

[๖๓๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังสามเณริให้
นวด ให้ขยำ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุทั้งหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องทีภิกษุผู้ยังสามเณริหลายรูปให้นวด ให้ขยำ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมาภิกษุแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท).

[๖๓๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังหัญจกฤหัสถ์
ให้นวด ให้ขยำ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูป ยังหญิงคฤหัสถ์ให้นวด ให้อย่า

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอภกโถมสิกขาบท).

[๖๓๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ไม่ขอโอกาส
นั่งบนอาสนะข้างหน้าภิกษุ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูป ไม่ขอโอกาสนั่งบนอาสนะข้างหน้า
ภิกษุ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

[๖๓๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ถามปัญหาจะ
ภิกษุผู้ที่ตนยังมีได้ขอโอกาส ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูป ถามปัญหาภิกษุผู้ที่ยังมิได้ขอโอกาส.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนปทโสธัมมสิกขาบท).

[๖๓๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ไม่มีผ้ารัดถัน เข้าไปสู่บ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่ง ไม่มีผ้ารัดถันเข้าสู่บ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กาย ไม่ใช่วาจา ไม่ใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต ไม่ใช่วาจา ๑.

ฉัตตูปาหนวรรคที่ ๕ จบ

ขุททกสิกขาบท ๕ วรรค จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๖๓๘] กระเทียม ๑ ถอนขนในที่แคบ ๑ ใช้นิ้วงัดกระตบกัน ๑
ทอนยางเก็ลียง ๑ ใช้น้ำชำระให้สะอาดลึกลงไป ๑ บำรุงภิกษุกำลังนั้น ๑
ข้าวเปลือกสด ๑ ทิ้งของเป็นเดน ๒ ลิกขาบท ๑ คูฟ่อนรำ ๑.

เวลาค่ำคืน ๑ โอกาสกำบัง ๑ ที่แจ่ง ๑ ถนน เวลาเช้า ๑ เวลา
ภายหลังภัตร เวลาพลบค่ำ ๑ ความถือผิด ๑ แข่งด้วยนรก ๑ ประหาร ๑
เปลื้องกาย ๑ ผ่าอาบนํ้าฝน ๑ เลาะจีวร ๑ เปลี่ยนผ้าสังฆาฏิมีกำหนด
๕ วัน ๑ จีวรสับเปลี่ยน ๑ หมู ๑ การแจกจีวร ๑ สมณจีวร ๑ จีวรไม่
แน่นอน ๑ การเคาะกฐิน ๑

เตียงเดียวกัน ๑ เครื่องลาด ๑ แกลิ่ง ๑ สหชีวินี ๑ ให้อาศัย ๑
คลุกกลี ๑ เทียวจาริกภายใน ๑ เทียวจาริกภายนอก ๑ เทียวจาริกภายใน
พรรษา ๑ ไม่หกลีกไป ๑

โรงละครหลวง ๑ อาสน์ทิ ๑ กรอด้าย ๑ ชูระของกฤหัสถ์ ๑ ระวัง
อธิกรณ์ ๑ ให้อาศัย ๑ ที่อยู่ ๑ เรียนศิรัจฉานวิชา ๑ บอศิรัจฉานวิชา ๑
อาราม ๑ ค่า ๑ แค้นเคือง ๑ นั้น ๑ หวงตระกูด ๑ จำพรรษา ๑
ปวารณา ๑ ไม่รับโอวาท ๑ ไม่ขอโอวาท ๑ ทิ้งามขา ๑

สตรีมีครรภ์ ๑ สตรีแม่ลูกอ่อน ๑ ธรรม ๖ ประการ ๑ สงฆ์ยัง
มิได้สมมติ ๑ มีอายุหย่อน ๑๒ ปี ๑ เด็กหญิงมีอายุครบบริบูรณ์แล้ว ๑ สงฆ์
ยังมีได้สมมติ ๑ ยังสหชีวินีให้บวชแล้วไม่อนุเคราะห์ ๑ ไม่ติดตามปวัตตินี ๑
ไม่พาหกลีกไป ๑

สามเณรีที่เป็นเด็กหญิง ๒ สิกขาบท ๑ สงฆ์ยังมีได้สมมติ ๑ ภิกษุณี
มีพรรษาหย่อน ๑๒ ปี ๑ สงฆ์ยังมีได้สมมติ ๑ ยังไม่ครบ ๑ ถ้าจกให้ ๑
ตลอด ๒ ปี ๑ สิกขมานาผู้เกี่ยวข้องกับบุรุษ ๑ สิกขมานาอันสามีไม่อนุญาต ๑
ให้ฉันทะค้ำกราว ๑ ทุกกาลฝน ๑ ปีละ ๒ รูป ๑

รม ๑ ยาน ๑ เครื่องประดับเอา ๑ เครื่องประดับสำหรับสตรี ๑
อาบน้ำปรุงเครื่องประเทืองผิว ๑ อาบน้ำปรุงกำยาน ๑ ภิกษุณี ๑ สิกขมานา ๑
สามเณรี ๑ หญิงคฤหัสถ์ ๑ นั่งข้างหน้าภิกษุ ๑ ไม่ขอโอกาส ๑ ผ้ารัดถัน ๖.

หัวข้อบอกรวรรคเหล่านั้น

[๖๓๕] ลสุณวรรค ๑ รัตตันธการวรรค ๑ นหानวรรค ๑ ศุวัณฺณ-
วรรค ๑ จิตตาคารวรรค ๑ อารามวรรค ๑ คัมภินีวรรค ๑ กุมารีภูตวรรค ๑
นัตตปาหนวรรค ๑.

ปาฏิเทสนียกัณฑ์

คำถามและคำตอบปาฏิเทสนียะ ๘ สิกขาบท

[๖๔๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนียะ แก่ภิกษุณีผู้ขอเนยใส
มาฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอเนยใสมาฉัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔.

[๖๔๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนีเย แก่ภิกษุณีผู้น้ำมัน
มาฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอน้ำมันมาฉัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔.

[๖๔๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนีเย แก่ภิกษุณีผู้น้ำผึ้ง
มาฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอน้ำผึ้งมาฉัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๕.

[๖๔๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนียะ แก่ภิกษุผู้ขอน้ำอ้อย
มานั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุฉัพพัคคีย์ขอน้ำอ้อยมานั้น.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔.

[๖๔๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนียะ แก่ภิกษุผู้ขอปลา
มานั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุฉัพพัคคีย์ขอปลามานั้น.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔.

[๖๔๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนียะ แก่ภิกษุผู้ขอเนื้อมาฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอเนื้อมาฉัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔.

[๖๔๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนียะ แก่ภิกษุผู้ขอนมสดมาฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอนมสดมาฉัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔.

[๖๔๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนียะ แก่ภิกษุผู้ขอมสมาฉัน ๓ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ๓ พระนครสาวัดดี

๑. ทรงปรารภใคร

๒. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

๓. เพราะเรื่องอะไร

๔. เพราะเรื่องที่ภิกษุฉัพพัคคีย์ขอมสมาฉัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑.

ปาฏิเทสนียะ ๘ สิกขาบทจบ

หัวข้อประจำกัณฑ์

[๖๔๘] พระพุทธเจ้าทรงแสดงปาฏิเทสนียะ ๘ สิกขาบทเองคือ ภิกษุณีขอมเนยใส ๑ น้ำมัน ๑ น้ำผึ้ง ๑ น้ำอ้อย ๑ ปลา ๑ เนื้อ ๑ นมสด ๑ นมส้ม ๑

สิกขาบทเหล่านี้ ที่บรรยายไว้โดยพิสดารในภิกษุวิภังค์ เพราะย่อสิกขาบทเหล่านั้น เป็นกัณฑ์บัญญัติวารที่ ๑ ในภิกษุณีวิภังค์ จบ.

กตปตติวาร ที่ ๒

ปาราชิกกัณฑ์

คำถามและคำตอบอาบัติปาราชิก

[๖๔๕] ถามว่า ภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกายของ
บุรุษบุคคลผู้กำหนด ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกายของบุรุษบุคคลผู้
ผู้กำหนด ต้องอาบัติ ๓ คือ:-

ยินดีการจับต้องอวัยวะใต้รากขวัญลงมา เนื้อห้าวเข้าขึ้นไป ต้องอาบัติ
ปาราชิก ๑

ยินดีการจับต้องอวัยวะเหนือรากขวัญขึ้นไป ได้ห้าวเขาลงมา ต้องอาบัติ
อุลลัจจัย ๑

ยินดีการจับต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๑

ภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกายของบุรุษบุคคลผู้กำหนด
ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

[๖๕๐] ถามว่า ภิกษุณีผู้ปกปิดโทษ ปกปิดโทษไว้ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ภิกษุณีผู้ปกปิดโทษ ปกปิดโทษไว้ ต้องอาบัติ ๓ คือรู้
ปกปิดกรรมมีโทษถึงปาราชิก ต้องอาบัติปาราชิก ๑ มีความสงสัยปกปิด ต้อง
อาบัติอุลลัจจัย ๑ ปกปิดอาจารย์บิณฑิต ต้องอาบัติทุกกฏ ๑

ภิกษุณีผู้ปกปิดโทษ ปกปิดโทษไว้ ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

[๖๕๑] ถามว่า ภิกษุณีผู้ประพฤติตามพระอริยฐานะผู้ถูกสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันยกวัตร ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณภาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ภิกษุณีผู้ประพฤติตามพระอริยฐานะผู้ถูกสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันยกวัตร ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณภาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบยุติเป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติปาราชิก ๑

ภิกษุณีผู้ประพฤติตามพระอริยฐานะ ผู้ถูกสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกวัตร ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณภาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

[๖๕๒] ถามว่า ภิกษุณียังวัตถุที่ ๘ ให้บริบูรณ์ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ภิกษุณียังวัตถุที่ ๘ ให้บริบูรณ์ ต้องอาบัติ ๓ คือ อันบุรุษกล่าวว่า จงเดินไปยังห้องชื่อนี้ แล้วเดินไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ พอล่วงเข้าหัตถบาธของบุรุษ ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ ยังวัตถุที่ ๘ ให้บริบูรณ์ ต้องอาบัติปาราชิก ๑

ภิกษุณียังวัตถุที่ ๘ ให้บริบูรณ์ ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

ปาราชิก จบ

สังฆาทิเสสกัณฑ์

คำถามและคำตอบอาบัติสังฆาทิเสส

[๖๕๓] ภิกษุณีผู้กล่าวให้ร้าย ก่อคดีขึ้น ต้องอาบัติ ๓ คือ บอกแก่คน ๆ เดียว ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ บอกแก่คนที่สอง ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ คดีถึงที่สุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

* วัตถุที่ ๘ คือ ภิกษุณี ทอดกายเพื่อประโยชน์แก่บุรุษนั้น เพื่อประสงค์จะเสพอสังฆกรรม คู่มือ ๒๖ พระวินัยปิฎก เล่ม ๓ หน้า ๓๐

[๖๕๔] ภิกษุณีรับหญิงโจรให้บวช ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติเป็น
ทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้อง
อาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๖๕๕] ภิกษุณีไปสู่ละแวกบ้านแต่ผู้เดียว ต้องอาบัติ ๓ คือเดินไป
ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เดินล่วงเขตล้อมไป ๑ ก้าว ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ เดินล่วง
เขตล้อมไป ๒ ก้าว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๖๕๖] ภิกษุณีไม่บอกกล่าวการกสงฆ์ ไม่รู้นันทะของคณะ รับ
ภิกษุณีผู้ซึ่งสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกเสียดจากหมู่แล้ว ตามธรรม ตามวินัย ตาม
สัตตสุตสนันให้เข้าหมู่ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจา
สองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๖๕๗] ภิกษุณีมีความพอใจ รับของเคี้ยวก็ตาม ของฉันก็ตาม จาก
มือของบุรุษบุคคลผู้มีความพอใจ ด้วยมือของตนแล้วฉัน ต้องอาบัติ ๓ คือ
รับไว้ด้วยตั้งใจจักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
ทุก ๆ คำกลืน ๑ รับประทานและไม่ชำระฟันต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๖๕๘] ภิกษุณีกล่าวว่า แม่เจ้า บุรุษบุคคลนั้น มีความพอใจก็ตาม
ไม่มีความพอใจก็ตาม จักทำอะไรแก่แม่เจ้าได้ เพราะแม่เจ้าไม่มีความพอใจ
นิมนต์เกิด เข้าข้า บุรุษบุคคลนั้นจะถวายสิ่งใด เป็นของเคี้ยวก็ตาม ของฉัน
ก็ตามแก่แม่เจ้า ขอแม่เจ้าโปรดรับประเคนของสิ่งนั้นด้วยมือของตน แล้วเคี้ยว
หรือฉันเกิด ดังนี้แล้วส่งไป ต้องอาบัติ ๓ คือ รับประเคนด้วยตั้งใจจักเคี้ยว
จักฉันตามคำของภิกษุณีนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติอุลลัจจัยทุก ๆ คำ
กลืน ๑ ฉันเสร็จ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๖๕๕] ภิกษุณีผู้โกรธ ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นถุลล์จัจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๖๖๐] ภิกษุณีผู้ถูกตัดสินให้แพ้ในอธิกรณ์เรื่องหนึ่ง โกรธไม่สละกรรมเพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติเป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นถุลล์จัจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๖๖๑] ภิกษุณีหลายรูปผู้คลุกคลีกันอยู่ ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นถุลล์จัจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๖๖๒] ภิกษุณีผู้สั่งว่า แม่เจ้าทั้งหลาย พวกท่านจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าอยู่ต่างหากกันเลย ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นถุลล์จัจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

สังฆาทิเสส จบ

นิสสัยปาจิตตยิกัณฑ์

คำถามและคำตอบอาบัติในนิสสัยปาจิตตยิ

[๖๖๓] ภิกษุณีทำการสั่งสมบาตร ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือนิสสัยปาจิตตยิ.

[๖๖๔] ภิกษุถืออธิษฐานอกาลจิวรว่าเป็นกาลจิวร แล้วให้แจกกัน ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้แจก เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อแจกแล้ว เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๖๖๕] ภิกษุณีแลกเปลี่ยนจิวรกับภิกษุณีแล้วชิงเอาไป ต้องอาบัติ ๒ คือ ชิงเอาไป เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อชิงเสร็จแล้วเป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๖๖๖] ภิกษุณีขอสิ่งของอย่างอื่น แล้วขอสิ่งของอย่างอื่นอีก ต้องอาบัติ ๒ คือ กำล้างขอ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ขอเสร็จแล้ว เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๖๖๗] ภิกษุณีให้จ่ายของสิ่งอื่นแล้วให้จ่ายของสิ่งอื่นอีก ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้จ่าย เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้จ่ายแล้ว เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๖๖๘] ภิกษุณีให้จ่ายของอย่างอื่น ด้วยบริวารของสงฆ์ที่เขาถวายไว้ เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้จ่าย เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้จ่ายแล้ว เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๖๖๙] ภิกษุณีให้จ่ายของอย่างอื่น ด้วยบริวารของสงฆ์ที่เขาถวายไว้ เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น ที่ขอมาเอง ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้จ่ายเป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้จ่ายแล้ว เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๖๗๐] ภิกษุณีให้จ่ายของอย่างอื่น ด้วยบริวารของคนหมู่มากที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้จ่ายเป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้จ่ายแล้ว เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๖๗๑] ภิกษุณีให้จ่ายของอย่างอื่น ด้วยบริวารของคนหมู่มากที่เขาถวายเพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น ที่ขอมาเอง ต้องอาบัติ ๒ ตัว คือให้จ่าย เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้จ่ายแล้ว เป็นนิสัคคิยาจิตตีย์ ๑.

[๖๗๒] ภิกษุณีให้จ่ายของอย่างอื่น ด้วยบริวารของบุคคลที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น ที่ขอมาเอง ต้องอาบัติ ๒ คือให้จ่ายเป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้จ่ายแล้ว เป็นนิสัคคิยาจิตตีย์ ๑.

[๖๗๓] ภิกษุณีให้จ่ายผ้าห่มหนาราคาเกินกว่า ๔ กังสะเป็นอย่างอื่น ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้จ่าย เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้จ่ายเสร็จแล้ว เป็นนิสัคคิยาจิตตีย์ ๑.

[๖๗๔] ภิกษุณีให้จ่ายผ้าห่มบางราคาเกินกว่า ๒ กังสะกึ่งเป็นอย่างอื่น ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้จ่าย เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อจ่ายให้เสร็จแล้ว เป็นนิสัคคิยาจิตตีย์ ๑.

นิสัคคิยาจิตตีย์ จบ

ปาจิตตियกัณฑ์

คำถามและคำตอบอาบัติในลตฺถนวรรคที่ ๑

[๖๗๕] ภิกษุณีฉันทกระเทียม ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วยตั้งใจว่าจักฉันท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๖๗๖] ภิกษุณีให้ถอนขนในที่แคบ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ถอน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ถอนเสร็จแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๗๗] ภิกษุณีใช้ของลับกระทบกัน ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อทำแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๗๘] ภิกษุณีใช้ท่อนยางเกลี้ยง ต้องอาบัติ ๒ คือ กำล้างใช้ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เนื้อใช้เสร็จแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๗๙] ภิกษุณีใช้น้ำชำระให้สะอาดสักเกิน ๒ ข้องงคูลิเป็นอย่างยิ่ง ต้องอาบัติ ๒ คือ กำล้างใช้ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อใช้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๘๐] ภิกษุณีบำรุงภิกษุผู้กำลังฉัน ด้วยน้ำฉัน ด้วยการพัด ต้องอาบัติ ๒ คือ ยืนอยู่ในหัตถบาท ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ ยืนพื้นหัตถบาท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๖๘๑] ภิกษุณีขอข้าวเปลือกสคมาฉัน ต้องอาบัติ ๒ คือรับประเคน ด้วยตั้งใจว่าจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกคำกลืน ๑.

[๖๘๒] ภิกษุณีเทอจจาระก็ดี ปัสสาวะก็ดี น้ำลายก็ดี หยากเชือกี้ดี ของเป็นเคนก็ดี ที่ภายนอกฝา ต้องอาบัติ ๒ คือ กำล้างเท เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อเทแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๘๓] ภิกษุณีเทอจจาระก็ดี ปัสสาวะก็ดี น้ำลายก็ดี หยากเชือกี้ดี ของเป็นเคนก็ดี บนของเขี้ยวสด ต้องอาบัติ ๒ คือ กำล้างเท เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อเทแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๘๔] ภิกษุณีไปคูฟ่อนรำก็ดี ขับร้องก็ดี ประโคมก็ดี ต้องอาบัติ ๒ คือ กำล้างไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ยืนอยู่ที่ใดมองเห็นหรือได้ยิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

ลตฺถวรรคที่ ๑ จบ

คำถามแลคำตอบอาบัติในรัตนธการวรรคที่ ๒

[๖๘๕] ภิกษุณียืนร่วมกับบุรุษในเวลาค่ำคืน ไม่มีประทีปส่องหนึ่ง ต่อหนึ่ง ต้องอาบัติ ๒ คือ ยืนอยู่ในหัตถบาส ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ ยืนพื้นหัตถบาส ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๖๘๖] ภิกษุณียืนร่วมกับบุรุษ ในโอกาสอันกำบังหนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติ ๒ คือ ยืนอยู่ในหัตถบาส ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ ยืนพื้นหัตถบาส ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๖๘๗] ภิกษุณียืนร่วมกับบุรุษในที่แจ้ง หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติ ๒ คือ ยืนอยู่ในหัตถบาส ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ ยืนพื้นหัตถบาส ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๖๘๘] ภิกษุณียืนร่วมกับบุรุษ ในถนนก็ดี ในตรอกตันก็ดี ในทางสามแพร่งก็ดี หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติ ๒ คือ ยืนอยู่ในหัตถบาส ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ ยืนพื้นหัตถบาส ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๖๘๙] ภิกษุณีเข้าไปสู่สกุลในเวลาเช้า นั่งบนอาสนะแล้ว ไม่บอกลาเจ้าของ กลับไป ต้องอาบัติ ๒ คือ ก้าวเท้าที่ ๑ ล้วงพื้นชายคาไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ก้าวเท้าที่ ๒ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๙๐] ภิกษุณีเข้าไปสู่สกุลในเวลาหลังภัตกาล ไม่บอกเจ้าของแล้ว นั่งบนอาสนะ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลั้งนั่ง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อนั่งแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๙๑] ภิกษุณีเข้าไปสู่สกุลในเวลาวิกาล ไม่บอกเจ้าของ ลาดเองก็ดี ให้ลาดก็ดี ซึ่งที่นอน แล้วขึ้นนั่ง ต้องอาบัติ ๒ คือ ขึ้นนั่ง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อขึ้นนั่งแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๕๒] ภิกษุณีให้ภิกษุณีรูปอื่น โพนทนา ด้วยเรื่องที่ถือผิด เข้าใจผิด ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้โพนทนา เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้โพนทนาแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๕๓] ภิกษุณีแข่งตนก็ดี ผู้อื่นก็ดี ด้วยนรกก็ดี ด้วยพรหมจรรย์ก็ดี ต้องอาบัติ ๒ คือ กำล้างแข่ง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อแข่งแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๕๔] ภิกษุณีประหัตประหารตนแล้ว ร้องให้ ต้องอาบัติ ๒ คือ ประหัตประหาร แล้วร้องให้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ ประหัตประหาร แต่ไม่ร้องให้ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

รัตันธการวรรคที่ ๒ จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในนหानวรรคที่ ๓

[๖๕๕] ภิกษุณีเปลือยกายอาบน้ำ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำล้างอาบ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ อาบเสร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๕๖] ภิกษุณีให้ทำผ้าอาบน้ำฝนเกินประมาณ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ทำเป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้ทำแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๕๗] ภิกษุณีเกาะเองก็ดี ให้ผู้อื่นเกาะก็ดี ซึ่งจีวรของภิกษุณีแล้ว ไม่เย็บ ไม่ทำการขวนขวายเพื่อให้เย็บ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

[๖๕๘] ภิกษุณีผลัดเปลี่ยนผ้าสังฆาฏิ อันมีกำหนด ๕ วัน ให้เกินไป ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

[๖๕๙] ภิกษุณีใช้จีวรสับเปลี่ยน ต้องอาบัติ ๒ คือ กำล้างใช้ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อใช้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๐๐] ภิกษุณีทำลายคือจีวรของหมู่ให้เป็นอันตราย ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อทำแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๐๑] ภิกษุณีห้ามการแจกจีวร อันเป็นไปโดยชอบธรรม ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังห้าม เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อห้ามแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๐๒] ภิกษุณีให้สมณจีวรแก่ชาวบ้านก็ดี ปริพาชกก็ดี ปริพาชิกาก็ดี ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๐๓] ภิกษุณียังสมัยจีวรกาลให้ล่วงไป ด้วยหวังจะได้จีวรอันไม่แน่นอน ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ล่วงไป เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ล่วงไปแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๐๔] ภิกษุณีห้ามการเคาะกฐิน อันเป็นไปโดยชอบธรรม ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังห้าม เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อห้ามแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

นทานวรรคที่ ๓ จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในตุฎฐวรรคที่ ๔

[๗๐๕] ภิกษุณีสองรูป นอนบนเตียงเดียวกัน ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังนอน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อนอนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๐๖] ภิกษุณี ๒ รูป มีเครื่องลาดและผ้าห่มผืนเดียวกันนอน ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังนอน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อนอนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๐๗] ภิกษุณีแก่งทำความไม่ผาสุกแก่ภิกษุณี ต้องอาบัติ ๒ คือ
กำลังทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อทำแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๐๘] ภิกษุณีไม่บำรุงสหชีวิตนี้ผู้ได้รับทุกข์ ทั้งไม่ทำการขวนขวาย
เพื่อให้ผู้อื่นบำรุง ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือปาจิตตีย์.

[๗๐๙] ภิกษุณีให้ที่อาศัยแก่ภิกษุณีแล้ว โกรธ ขัดใจ นุคคร่าออก
ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังนุคคร่า เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อนุคคร่าออก
แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๑๐] ภิกษุณีผู้ลุกกลีไม่สละกรรมเพราะสวดสมณูภาสน์ครบ ๓ จบ
ต้องอาบัติ ๒ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ ๑.

[๗๑๑] ภิกษุณีไม่มีพวกเกวียนเป็นเพื่อน เทียวจาริกภายในแวนแคว้น
ซึ่งรู้กันว่าเป็นที่มีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า ต้องอาบัติ ๒ คือ เดินไป เป็น
ทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อเดินไปแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

[๗๑๒] ภิกษุณีไม่มีพวกเกวียนเป็นเพื่อน เทียวจาริกภายนอก
แวนแคว้น ซึ่งรู้กันว่าเป็นที่มีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า ต้องอาบัติ ๒ คือ
เดินไป เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อเดินไปแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๑๓] ภิกษุณีเทียวจาริกภายในพรรษา ด้วยอาบัติ ๒ คือ เดินไป
เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อเดินไปแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๑๔] ภิกษุณีอยู่จำพรรษาแล้ว ไม่หลีกไปสู่จาริก ต้องอาบัติ
ตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

ศุวัฏฏวรรค ที่ ๔ จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในจิตตาคารวรรค ที่ ๕

[๗๑๕] ภิกษุณีไปชมโรงละครคนหลวงก็ดี โรงประกวดภาพก็ดี สถานที่
หย่อนใจก็ดี อุทยานก็ดี สระโบกขรณีก็ดี ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังไป เป็น
ทุกกฏในประโยค ๑ ยืนอยู่ที่ใดมองเห็น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๑๖] ภิกษุณีใช้สอยอาสน์ทีกี่ดี บัลลังก์ดี ต้องอาบัติ ๒ คือ ใช้
สอย เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อใช้สอยแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๑๗] ภิกษุณีกรอด้าย ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังกรอ เป็นทุกกฏ
ในประโยค ๑ ม้วนไป ๆ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๑๘] ภิกษุณีช่วยทำธุระขอกฤหัสถ์ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังทำ
เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อทำแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๑๙] ภิกษุณีผู้อันภิกษุณีกล่าววว่า มาเถิด แม่เจ้า ของจงช่วย
ระงับอธิกรณ์นี้ รับคำว่า คีละ แล้วไม่ช่วยระงับ ไม่ทำการชวนชวายเป็น
ให้ระงับ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือปาจิตตีย์.

[๗๒๐] ภิกษุณีให้ของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี แก่ชาวบ้านก็ดี แก่
ปริพาชกก็ดี แก่ปริพาชกาธิบดี ด้วยมือของตน ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้
เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๒๑] ภิกษุณีไม่สละผ้าอาศัยแล้วใช้เสียเอง ต้องอาบัติ ๒ คือ
ใช้สอย เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อใช้สอยแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๒๒] ภิกษุณีไม่มอบหมายที่อยู่แล้วหลีกไปสู่อาริก ต้องอาบัติ ๒
คือ เคนล่วงที่ล้อมก้าวหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เคนล่วงที่ล้อมสองก้าว
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๒๓] ภิกษุณีเรียนไตรจีวรวิชา ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังเรียน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ บท ๑.

[๗๒๔] ภิกษุณีบอกไตรจีวรวิชา ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังบอก เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ บท ๑.

จิตตาคารวรรค ที่ ๕ จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในอารามวรรค ที่ ๖

[๗๒๕] ภิกษุณีรู้อยู่ ไม่บอกกล่าวก่อนเข้าไปสู่อารามที่มีภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ คือ เดินล่วงที่ล้อมก้าวหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เดินล่วงที่ล้อมสองก้าว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๒๖] ภิกษุณีค่าบริภาษภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ คือ ค่า เป็นทุกกฏ ในประโยค ๑ เมื่อค่าแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๒๗] ภิกษุณีแค้นเคืองบริภาษคณะ ต้องอาบัติ ๒ คือ บริภาษ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อบริภาษแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๒๘] ภิกษุณีอันทนายกนิมนต์แล้ว หรือห้ามภักตร์แล้ว ฉันทของเกี้ยว กัถิ ของฉันทกัถิ ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วยตั้งใจจักเกี้ยว จักฉันท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๗๒๙] ภิกษุณีหวงตระกูด ต้องอาบัติ ๒ คือ หวง เป็นทุกกฏใน ประโยค ๑ เมื่อหวงแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๓๐] ภิกษุณีจำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ คือ จัดแจงเสนาสนะ จัดตั้งน้ำฉันน้ำใช้ กวาดบริเวณด้วยตั้งใจจะจำพรรษา ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ พร้อมกับอรุณขึ้น ๑.

[๗๓๑] ภิกษุณีจำพรรษาแล้ว ไม่ปวารณาในสงฆ์ ๒ ฝ่าย ด้วยสถาน ๒ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

[๗๓๒] ภิกษุณีไม่ไปเพื่อรับโอวาท หรือเพื่อร่วมสังฆกรรม ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

[๗๓๓] ภิกษุณีไม่ถามอุโบสถก็ดี ไม่ขอโอวาทก็ดี ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

[๗๓๔] ภิกษุณีไม่บอกสงฆ์หรือคณะ ให้บุรุษผ่าฝักก็ดี บาดแผลก็ดี ซึ่งเกิดที่ง่ามขา ตัวต่อตัวร่วมกัน ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ผ่า เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อผ่าแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

อารามวรรค ที่ ๖ จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในคัมภีร์วรรค ที่ ๗

[๗๓๕] ภิกษุณียังสตรีมีครรภ์ให้บวช ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้บวชแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๓๖] ภิกษุณียังสตรีแม่ลูกอ่อนให้บวช ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้บวชแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๓๗] ภิกษุณียังสิกขมานาผู้มีสิกขา ยังไม่ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปี ให้บวช ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้บวชแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๓๘] ภิกษุณียังสิกขมานาผู้มีสิกขาอันได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ ให้บวช ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้บวชแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๓๙] ภิกษุณียังเด็กหญิงมีอายุหย่อน ๑๒ ปี ให้บวช ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้บวชแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๔๐] ภิกษุณียังเด็กหญิงมีอายุครบ ๑๒ ปีแล้ว แต่สิกขายังไม่ได้ ศึกษาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี ต้องอาบัติ ๒ คือให้บวช เป็นทุกกฏ ในประโยค ๑ ให้บวชแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๔๑] ภิกษุณียังเด็กหญิงมีอายุครบ ๑๒ ปี มีสิกขาอันได้ศึกษาใน ธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังไม่สมมติให้บวช ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้บวชแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๔๒] ภิกษุณียังสหวิณีให้บวชแล้ว ไม่อนุเคราะห์ ไม่ให้ผู้อื่น อนุเคราะห์ตลอด ๒ ปี ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

[๗๔๓] ภิกษุณีไม่ติดตามปวัตตินีผู้ให้อุปสมบท ตลอด ๒ ปี ต้อง อาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

[๗๔๔] ภิกษุณียังสหวิณีให้อุปสมบทแล้ว ไม่พาหสิกไปเอง ไม่ยัง ผู้อื่นให้พาหสิกไป ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

กัณฑ์นิวรรค ที่ ๗ จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในกุมาริฎตวรรค ที่ ๘

[๗๔๕] ภิกษุณียังสามเณรีที่เป็นเด็กหญิงมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ให้ อุปสมบท ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้อุปสมบท เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้ อุปสมบทแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๔๖] ภิกษุณียังสามเณรีที่เป็นเด็กหญิงมีอายุครบ ๒๐ ปีแล้ว แต่มีสิกขายังไม่ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี ให้อุปสมบท ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้อุปสมบท เป็นทุกกฐในประโยค ๑ เมื่อให้อุปสมบทแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๔๗] ภิกษุณียังสามเณรีผู้มีอายุครบ ๒๐ ปี มีสิกขาอันได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒๐ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติให้อุปสมบท ต้องอาบัติ ๑ คือ ให้อุปสมบท เป็นทุกกฐในประโยค ๑ เมื่อให้อุปสมบทแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๔๘] ภิกษุณียังสามเณรีมีพรรษาห่อน ๑๒ ให้อุปสมบท ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้อุปสมบท เป็นทุกกฐในประโยค ๑ เมื่อให้อุปสมบทแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๔๙] ภิกษุณียังสามเณรีมีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ ให้อุปสมบท ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้อุปสมบท เป็นทุกกฐในประโยค ๑ เมื่อให้อุปสมบทแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๕๐] ภิกษุณียังสามเณรีผู้อันภิกษุณีกล่าวอยู่ว่า อย่าเพื่อก่อน แม่คุณ ท่านอย่ายังสิกขามาหาให้อุปสมบท รับคำว่า ดิละ แล้วถึงธรรมคือความบ่นว่าในภายหลัง ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังบ่นว่า เป็นทุกกฐในประโยค ๑ เมื่อบ่นว่าแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๕๑] ภิกษุณียังสามเณรีผู้อันภิกษุณีกล่าวกะสิกขามาว่า แม่เจ้า ถ้าท่านจักให้จิ๋วแก่เราๆ จะให้ท่านอุปสมบทตามปรารถนา แล้วไม่ให้อุปสมบท ไม่ทำการขวนขวายเพื่อให้อุปสมบท ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

[๗๕๒] ภิกษุณีกล่าวกะตักขมานาว่า แม่เจ้า ถ้าท่านจักคิดตามเรา ตลอด ๒ ปี เราจักให้ท่านอุปสมบทตามปรารถนา แล้วไม่ให้อุปสมบท ไม่ทำการขวนขวายเพื่อให้อุปสมบท ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

[๗๕๓] ภิกษุณียังตักขมานาผู้เกี่ยวข้องกับด้วยบุรุษ ผู้คลุกกลีกับเด็ก หม่อมผู้คร่ำย ยังชายให้ระทมโศก ให้อุปสมบท ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้อุปสมบท เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้อุปสมบทแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๕๔] ภิกษุณียังตักขมานาผู้อันมารดาบิดา หรือสามียังไม่อนุญาต ให้อุปสมบท เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้อุปสมบทแล้ว ต้องอาบัติ ปาจิตตีย์ ๑.

[๗๕๕] ภิกษุณียังตักขมานาให้บวช ด้วยการให้ฉันทะค้ำจกราว ต้อง อาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้บวชแล้ว ต้อง อาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๕๖] ภิกษุณียังตักขมานาให้บวชทุกปี ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้บวชแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๕๗] ภิกษุณียังตักขมานาให้บวชปีละ ๒ รูป ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้บวชแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

กุมาริฎตวรรค ที่ ๘ จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในฉัตตูปาหนวรรคที่ ๕

[๗๕๘] ภิกษุณีใช้ร่มและรองเท้า ต้องอาบัติ ๒ คือ ใช้เป็นทุกกฏ ในประโยค ๑ เมื่อใช้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๕๕] ภิกษุณีไปด้วยยาน ต้องอาบัติ ๒ คือ ไป เป็นทุกกฏใน
ประโยค ๑ เมื่อไปแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๖๐] ภิกษุณีใช้เครื่องประดับเอา ต้องอาบัติ ๒ คือ ใ้ เป็น
ทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อใช้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๖๑] ภิกษุณีใช้เครื่องประดับสำหรับสตรี ต้องอาบัติ ๒ คือ ใ้
เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อใช้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๖๒] ภิกษุณีอาบน้ำปรุงเครื่องประเทืองผิว ต้องอาบัติ ๒ คือ
อาบ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ อาบเสร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๖๓] ภิกษุณีอาบน้ำปรุงกายานเป็นเครื่องอบ ต้องอาบัติ ๒ คือ
อาบ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ อาบเสร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๖๔] ภิกษุณียังภิกษุณีให้นวด ให้ขยำ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้นวด
เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อนวดแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๖๕] ภิกษุณียังสิกขมานาให้นวด ให้ขยำ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้
นวด เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อนวดแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๖๖] ภิกษุณียังสามเณรีให้นวด ให้ขยำ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้
นวด เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อนวดแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

ภิกษุณียังหญิงคฤหัสถ์ให้นวด ให้ขยำ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้นวด
เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อนวดแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑

ภิกษุณีไม่ขอโอกาส นั่งบนอาสนะข้างหน้าภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ คือ
นั่ง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อนั่งแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๖๗] ภิกษุณีถามปัญหาภิกษุผู้ที่ตนยังมีได้ขอโอกาส ต้องอาบัติ
๒ คือ ถาม เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อถามแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๖๘] ภิกษุณีไม่มีผ้ารัดถันเข้าไปสู่บ้าน ต้องอาบัติ ๒ คือ เดิน
ล่วงที่ล้อมก้าวที่หนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เดินล่วงที่ล้อมก้าวที่สอง ต้องอาบัติ
ปาจิตติย์ ๑.

ฉัตตฺตฺปาหนวรรค ที่ ๕ จบ

ขุททกสิกขาบท ๕ วรรค จบ

ปาฏิเทสนียกัณฑ์

คำถามและคำตอบอาบัติในปาฏิเทสนียกัณฑ์

[๗๖๙] ภิกษุณีขอเนยใสมาฉัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วย
มุ้งจกฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๗๗๐] ภิกษุณีขอน้ำมันมาฉัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วย
มุ้งจกฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๗๗๑] ภิกษุณีขอน้ำผึ้งมาฉัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วย
มุ้งจกฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๗๗๒] ภิกษุณีขอน้ำอ้อยมาฉัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วย
มุ้งจกฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๗๗๓] ภิกษุณีขอปลามาฉัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วยมุ้ง
จกฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๗๗๔] ภิกษุณีขอเนื้อมาฉัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วยมุ้ง
จกฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๗๗๕] ภิกษุณีขอนมสดมาฉัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วย
มุ้งจกฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๗๗๖] ภิกษุณีขอมมสัมมานัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วย มุ่งจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุกๆ คำกลืน ๑.

ปาฏิเทสนียะ ๘ สิกขาบท จบ

กตปัตติวาร ที่ ๒ จบ

วิปตติวาร ที่ ๓

[๗๗๗] ถ้ามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วย กายของบุรุษบุคคลผู้กำหนด จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกายของ บุรุษบุคคลผู้กำหนด จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ...

[๗๗๘] ถ้ามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอมมสัมมานัน จัดเป็นวิบัติ เท่าไร บรรดาวิบัติ ๔

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอมมสัมมานัน จัดเป็นวิบัติอย่างหนึ่ง บรรดาวิบัติ ๔ คือ อาจารย์วิบัติ.

วิปตติวาร ที่ ๓ จบ

สังคหวาร ที่ ๔

[๗๗๙] ถ้ามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วย กายของบุรุษบุคคลผู้กำหนด สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดาของ อาบัติ ๗

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกายของ
บุรุษบุคคลผู้กำหนด สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๓ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ
บางที่ด้วยกองอาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติถุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติ
ทุกกฏ...

[๗๘๐] ถามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอนมสัมมานัน สงเคราะห์ด้วย
กองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอนมสัมมานัน สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ
๒ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาฏิเทสนียะ บางที่ด้วยกอง
อาบัติทุกกฏ

สังคหาวร ที่ ๔ จบ

สมุฏฐานวาร ที่ ๕

[๗๘๑] ถามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วย
กายของบุรุษบุคคลผู้กำหนด เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่ง
อาบัติ ๖

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกายของบุรุษ
บุคคลผู้กำหนด เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๗๘๒] ถามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอนมสัมมานัน เกิดด้วยสมุฏฐาน
เท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอนมสัมมานัน เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔
บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่

เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่
กาย วาจา และจิต.

สมุฏฐานวาร ที่ ๕ จบ

อธิกรณวารที่ ๖

[๗๘๓] ถามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วย
กายของบุรุษบุคคลผู้กำหนด จัดเป็นอธิกรณอะไร บรรดาอธิกรณ ๔

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ของ
บุรุษบุคคลผู้กำหนด จัดเป็นอาปตตาทิกรณ บรรดาอธิกรณ ๔ ...

[๗๘๔] ถามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอนมสัมมานัน จัดเป็นอธิกรณ
อะไร บรรดาอธิกรณ ๔

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอนมสัมมานัน จัดเป็นอาปตตาทิกรณ
บรรดาอธิกรณ ๔.

อธิกรณวาร ที่ ๖ จบ

สมถวาร ที่ ๗

[๗๘๕] ถามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วย
กายของบุรุษบุคคลผู้กำหนด ย่อมระงับด้วยสมถะเท่าไร บรรดาสมถะ ๗

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ของ
บุรุษบุคคลผู้กำหนด ย่อมระงับด้วยสมถะ ๓ บรรดาสมถะ ๗ คือ บางที่ด้วย
สัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตถะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับตณวัตถารกะ ๑.

[๗๘๖] ถามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอนมสัมมานัน ย่อมระงับด้วย
สมถะเท่าไร บรรดาสมถะ ๗

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอมมสัมมานัน ย่อมระงับด้วยสมณะ ๓
บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่เกิดด้วยสัมมาวินัย ๑ ด้วยปฏิกุญญาตกรรม ๑ บางที่
ด้วยสัมมาวินัยกับติณวัตถารกะ ๑.

สมถวาร ที่ ๗ จบ

สมุจยวารที่ ๘

[๗๘๗] ถามว่า ภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ของ
บุรุษบุคคลผู้กำหนด ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกายของบุรุษบุคคล
ผู้กำหนด ต้องอาบัติ ๓ คือ ยินดีการจับต้องอวัยวะใต้รากขวัญลงมา เหนือ
หัวเข่าขึ้นไป ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ยินดีการจับต้องอวัยวะเหนือรากขวัญขึ้นไป
ใต้หัวเข่าลงมา ต้องอาบัติตุลัจจัย ๑ ยินดีการจับต้องของเนื่องด้วยกาย ต้อง
อาบัติทุกกฏ ๑

ภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ของบุรุษบุคคลผู้กำหนด
ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้

ถ. อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ สงเคราะห์ด้วย
กองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗ เกิดด้วยสมุญฐานเท่าไร บรรดาสมุญฐาน
แห่งอาบัติ ๖ จัดเป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระงับด้วยสมณะเท่าไร
บรรดาสมณะ ๗

ค. อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ คือ บางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๓ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติอุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา จัดเป็นอาปตตาทิกรรม บรรดาอธิกรรม ๔ ระวังด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตกรรม ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตถารกะ ๑...

[๗๘๘] ถามว่า ภิกษุณีขอมสัมมานัน ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ภิกษุณีขอมสัมมานัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วยมุ้งจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑ ภิกษุณีขอมสัมมานัน ต้องอาบัติ ๒ เหล่านี้

ด. อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๕ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ จัดเป็นอธิกรรมอะไร บรรดาอธิกรรม ๔ ระวังด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ค. อาบัติเหล่านั้นจำเป็นวิบัติอย่างหนึ่ง บรรดาวิบัติ ๔ คือ อาจารย์วิบัติ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๒ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาฏิเทสนียะ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับวาจามิใช่จิต บางที่เกิดแต่กาย

กัปปจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่กาย วาจาและจิต จัดเป็นอาปัตตาทิกรณ์
บรรดาอิกรณ์ ๔ ระวังด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๓ คือ บางที่ด้วย
สัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฏิญญาตถะ ๑ บางทีด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตถารกะ ๑.

สมุจจยวารที่ ๘ จบ

กัถลปัญญติวารที่ ๑

ปาราชิก

[๗๘๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะปัจจัย คือ ยินดีการ
เคล้าคลึงด้วยกาย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีสุนทรินันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีสุนทรินันทามีความกำหนัด ยินดีการเคล้าคลึง
ด้วยกายของบุรุษบุคคลผู้กำหนัด

ถ. ในปาราชิกนั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นนบัญญัติ หรือ

ค. มีแต่บัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ อนุป็นนบัญญัติไม่มี ในปาราชิกนั้น

ถ. มีสัพพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติ หรือ

ค. มีแต่สัพพัตถบัญญัติ

- ก. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ
  - ค. มีแต่่อสาธารณบัญญัติ
  - ก. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ
  - ค. มีแต่เอกโตบัญญัติ
  - ก. บรรดาปาติโมกขุเทศ ๔ ปาราชิกนั้นจัดเข้าในอุเทศไหน นับ
เนื่องในอุเทศไหน
  - ค. จัดเข้าในนิทาน นับเนื่องในนิทาน
  - ก. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร
  - ค. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๒
  - ก. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร
  - ค. เป็นศีลวิบัติ
  - ก. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน
  - ค. เป็นกองอาบัติปาราชิก
  - ก. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ปาราชิกนั้นเกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
  - ค. เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...
  - ก. ไครนำมา
  - ค. พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา.
- [๗๕๐] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะปัจจัย คือ ปกปิดโทษ
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องภิกษุณีอุลลันทารู้ว่า ภิกษุณีคือธรรมมีโทษถึงปาราชิกแล้ว ไม่โจทด้วยตนเอง ไม่บอกแก่คณะ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนฐนิกเขปสิกขาบท).

[๙๕๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะปัจจัย คือ ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณภาสน์ครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องภิกษุณีอุลลันทาประพฤติตามพระอริฎฐะผู้เคยเป็นคนฆ่าเร้ง ผู้ถูกสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกวัตร.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนฐนิกเขปสิกขาบท).

[๙๕๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะปัจจัย คือ ยังวัตถุที่ ๘ ให้เต็ม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ยังวัตุที่ ๘ ให้เต็ม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนชุนิกเขปสิกขาบท).

ปาราชิก จบ

สังฆาทิเสส

[๗๕๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสส เพราะปัจจัย คือ ภิกษุณี
ผู้กล่าวให้ร้าย ก่อคดี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาก่อกล่าวให้ร้ายอยู่

ถ. ในสังฆาทิเสสนั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุปนนบัญญัติ หรือ

ค. มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ อนุปนนบัญญัติ ไม่มีในสังฆาทิเสสนั้น

ถ. มีสัพพัคคีย์บัญญัติ ปเทสบัญญัติ หรือ

ค. มีแต่สัพพัคคีย์บัญญัติ

- ก. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ
- ค. มีแต่่อสาธารณบัญญัติ
- ก. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ
- ค. มีแต่เอกโตบัญญัติ
- ก. บรรดาปาติโมกขุเทศ ๔ สังฆาทิเสสจัดเข้าในอุเทศไหน นับ-
เนื่องในอุเทศไหน
- ค. จัดเข้าในนิทาน นับเนื่องในนิทาน
- ก. สังฆาทิเสสนั้นมาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร
- ค. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๓
- ก. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร
- ค. เป็นศีลวิบัติ
- ก. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน
- ค. เป็นกองอาบัติสังฆาทิเสส
- ก. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สังฆาทิเสสเกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
- ค. เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต
บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต...
- ก. ไครนำมา
- ค. พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา.

[๗๕๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสเพราะปัจจัย คือ รับ
หญิงโจรให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันนทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันนทารับหญิงโจรให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่จากจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑.

[๗๕๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสเพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีรูปเดียวไปสู่ละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่ง เข้าไปสู่ละแวกบ้านผู้เดียว.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๓ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๗๕๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสเพราะปัจจัย คือ ไม่บอกกล่าวการกสงฆ์ ไม่รู้ฉันทะของคณะ รับภิกษุณีผู้ซึ่งสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกเสียจากหมู่แล้ว ตามธรรม ตามวินัย ตามสัตตสุตสนัน ให้เข้าหมู่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทนันทา

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทนันทาไม่บอกกล่าวการกสงฆ์ ไม่รู้จังหวะของคณะ รับภิกษุณีผู้ซึ่งสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกเสียดจากหมู่แล้ว ตามธรรมเนียม ตามสัตตสุตสนัน ให้เข้าหมู่.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๗๕๗] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสเพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีมีความพอใจรับของเกี้ยวก็ดี ของฉันทก็ดี จากมือของบุรุษบุคคลผู้พอใจ ด้วยมือของตนแล้วนั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีสุนทรินันทา

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีสุนทรินันทามีความพอใจ รับอามิสจากมือของบุรุษบุคคลผู้พอใจ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๑ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๗๕๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสเพราะปัจจัย คือ ภิกษุณี
กล่าวว่า แม่เจ้า บุรุษบุคคลผู้นั้นมีความพอใจก็ดี ไม่มีความพอใจก็ดี จักทำ
อะไรแก่แม่เจ้าได้ เพราะแม่เจ้าไม่มีความพอใจ นิมนต์เถิด เจ้าข้า บุรุษ
บุคคลนั้นจักถวายสิ่งใด เป็นของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี แก่แม่เจ้า ขอแม่เจ้า
จงรับประเคนของสิ่งนั้นด้วยมือของตน แล้วเคี้ยว หรือฉันเถิด ดังนี้ แล้ว
ส่งไป ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องทีภิกษุณีรูปหนึ่งกล่าวว่า แม่เจ้า บุรุษบุคคลผู้นั้นมี
ความพอใจก็ดี ไม่มีความพอใจก็ดี จักทำอะไรแก่แม่เจ้าได้ เพราะแม่เจ้าไม่
มีความพอใจ นิมนต์เถิด เจ้าข้า บุรุษบุคคลนั้นจะถวายสิ่งใด เป็นของเคี้ยวก็
ดี ของฉันก็ดี แก่แม่เจ้า ขอแม่เจ้า จงรับประเคนของสิ่งนั้นด้วยมือของตน
แล้วเคี้ยว หรือฉันเถิด ดังนี้ แล้วส่งไป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๗๕๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสเพราะปัจจัย คือ ภิกษุณี
โอรชไม่สละกรรมเพราะถูกสวดสมณูภาสน์ครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีจันทกาลี

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีจันทกาลี โกรธ ชัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า

ข้าพเจ้าขอบอกคืนพระพุทธเจ้า ขอบอกคืนพระธรรม ขอบอกคืนพระสงฆ์
ขอบอกคืนสิกขา.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธูริกเขปสิกขาบท).

[๘๐๐] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสเพราะปัจจัย คือ ภิกษุณี
ถูกตัดสินให้แห่งอธิกรณ์เรื่องหนึ่ง โกรธ ไม่สละกรรมเพราะถูกสวดสมณุภาสน์
ครบ ๒ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีจันทกาลี

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีจันทกาลีถูกตัดสินให้เพื่ออธิกรณ์เรื่องหนึ่ง

โกรธ ชัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุณีถึงความพอใจด้วย ถึงความขัดเคือง
ด้วย ถึงความหลงด้วย ถึงความกลัวด้วย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐุมปาราชิกสิกขาบท).

[๕๐๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสเพราะปัจจัย คือ ภิกษุณี
ทั้งหลายคลุกคลีกัน ไม่สละกรรมเพราะถูกสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปอยู่คลุกคลีกัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธรรนิกเขปสิกขาบท).

[๕๐๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสส เพราะปัจจัย คือ ภิกษุณี
ส่งไปด้วยสั่งว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าอยู่
ต่างหากกันเลย ไม่สละกรรมเพราะถูกสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันนทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันนทาส่งภิกษุณีไป ด้วยสั่งว่า แม่เจ้า
ทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าอยู่ต่างหากกันเลย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนธรรนิกเขปสิกขาบท)..

[๘๐๓) ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนียะ เพราะปัจจัย คือ ขอ
นมสัมมาฉัน ณ ที่ไหน

- ต. ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี
- ถ. ทรงปรารภใคร
- ค. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์
- ด. เพราะเรื่องอะไร
- ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอนนมสัมมาฉัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่
กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่กาย
วาจา และจิต ๑.

กัตถบัญญัติวาร ที่ ๑ จบ

กติอาปัตติวาร ที่ ๒

ปาราชิก

[๘๐๔] ถาม เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ภิกษุ
ภิกษุณีต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ภิกษุ ภิกษุณี
ต้องอาบัติ ๕ ตัว ภิกษุณีกำหนดยินดีการจับต้องอวัยวะใต้รากขวัญลงมา เนื้อ
หัวเข่าขึ้นไป ของบุรุษบุคคลผู้กำหนด ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ภิกษุถูกต้องกาย

ด้วยกาย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ เอากายถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติ
อุลลัจจัย ๑ เอาของเนื่องด้วยกาย ถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๑
เป็นปาจิตตีย์ในเพราะจีด้วยนิ้วมือ ๑.

เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ภิกษุ ภิกษุณีต้องอาบัติ
๕ เหล่านี้.

[๘๐๕] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ปกปิดโทษ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ปกปิดโทษ ต้องอาบัติ ๔ คือ ภิกษุณี
ผู้รู้ชื่อว่า ภิกษุณีต้องธรรมมีโทษถึงปาราชิก ๑ สงสัยปกปิดต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑
ภิกษุปกปิดอาบัติสังฆาทิเสส ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ ปกปิดอาจารย์ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ๑.

เพราะปัจจัย คือ ปิดโทษ ต้องอาบัติ ๔ เหล่านี้.

[๘๐๖] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณุภาสน์
ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓
จบ ต้องอาบัติ ๕ คือ ภิกษุณีประพฤติดำเนินตามภิกษุผู้ถูกสงฆ์กวัดร ไม่สละกรรม
เพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ จบยุติเป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง
เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ภิกษุณีประพฤติดำเนินตาม
ภิกษุผู้ทำลาย ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ
สังฆาทิเสส ๑ ไม่สละทักขณีกาล เพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ ๑.

เพราะปัจจัย คือ ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ต้อง
อาบัติ ๕ เหล่านี้.

[๘๐๓] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ยังวัตถุที่ ๘ ให้เต็มต้องอาบัติ
เท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ยังวัตถุที่ ๘ ให้เต็ม ต้องอาบัติ ๓ คือ
ภิกษุณีอันบุรุษสั่งว่า จงมาสู่ที่ชื่อนี้ แล้วเดินไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เมื่อก้าว
เข้าสู่หัตถบาตรของบุรุษต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ ยังวัตถุที่ ๘ ให้เต็ม ต้องอาบัติ
ปาราชิก ๑.

เพราะปัจจัย คือ ยังวัตถุที่ ๘ ให้เต็ม ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

ปาราชิก จบ

สังฆาภิเสศ

[๘๐๘] เพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีกล่าวให้ร้าย ก่อคดี ต้องอาบัติ ๓
คือบอกแก่คนเดียว ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ บอกแก่คนที่สอง ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑
คดีถึงที่สุด ต้องอาบัติสังฆาภิเสศ ๑.

[๘๐๙] เพราะปัจจัย คือ รับหญิงโจรให้บวช ต้องอาบัติ ๓ คือ
จับผู้ตติ เป็นทุกกฏ ๑ จับกรรมวาจาสองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จับกรรมวาจา
ครั้งที่สุด ต้องอาบัติสังฆาภิเสศ ๑.

[๘๑๐] เพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีผู้เดียว ไปสู่ละแวกบ้าน ต้อง
อาบัติ ๓ คือ เดินไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เดินล่วงที่ล้อมไปก้าวหนึ่ง ต้อง
อาบัติอุลลัจจัย ๑ เดินล่วงที่ล้อมไป ๒ ก้าว ต้องอาบัติสังฆาภิเสศ ๑.

[๘๑๑] เพราะปัจจัย คือ ไม่บอกกล่าวการกสงฆ์ ไม่รู้ฉันทะของ คณะรับภิกษุณี ซึ่งสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกจากหมู่แล้วตามธรรม ตามวินัย ตามสัตตภูษาศน์ให้เข้าหมู่ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๘๑๒] เพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีพอใจรับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี จากมือของบุรุษบุคคลผู้พอใจด้วยมือของตนแล้วฉัน ต้องอาบัติ ๓ คือ รับ ประเคนด้วยมุ้งจักเคี้ยวจักฉัน ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำกลืน ๑ รับประเคนน้ำและไม้ชำระฟัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๘๑๓] เพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีกล่าวว่า แม่เจ้า บุรุษบุคคลนั้น มีความพอใจก็ดี ไม่มีความพอใจก็ดี จักทำอะไรแก่แม่เจ้าได้ เพราะแม่เจ้า ไม่มีความพอใจ เจริญเถิดเจ้าข้า บุรุษบุคคลนั้น จะถวายสิ่งใด เป็นของเคี้ยว หรือของฉันก็ดี แก่แม่เจ้า ขอแม่เจ้าจงรับประเคนของสิ่งนั้นด้วยมือของตน แล้วเคี้ยว หรือฉันเถิดดังนี้แล้วส่งไป ต้องอาบัติ ๓ คือ รับประเคนด้วยมุ้ง จักเคี้ยว จักฉัน ตามคำของ ภิกษุณีนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติอุลลัจจัย ทุก ๆ คำกลืน ๑ ฉันเสร็จต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๘๑๔] เพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีโกรธ ไม่สละกรรม เพราะถูกสวด สมมุทาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๘๑๕] เพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีถูกตัดสินให้เพื่อริกรรมเรื่องหนึ่ง โกรธไม่สละกรรม เพราะสวดสมมุทาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบ ญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจา ครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๘๑๖] เพราะปัจจัย คือภิกษุณีทั้งหลายคลุกคลีกัน ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติเป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๘๑๗] เพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีส่งภิกษุณีไปด้วยสั่งว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ขอท่านจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าอยู่ต่างหากกันเลย ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณุภาสน์ ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติเป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

สังฆาทิเสส จบ

[๘๑๘] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมันน์ ต้องอาบัติเท่าไร
ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมันน์ ต้องอาบัติ ๒ คือ
รับประเคนด้วยมุ้งจักมันน์ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ
คำกลืน ๑

เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมันน์ ต้องอาบัติ ๒ เหล่านี้.

กตอาปัตติวาร ที่ ๒ จบ

วิปตติวาร ที่ ๓

[๘๑๙] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ การยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย
อาบัติทั้งหลายจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย อาบัติทั้งหลาย
จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือบางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ...

ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมานัน อាប់ติทั้งหลาย จัดเป็น
วิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมานันอាប់ติทั้งหลาย จัดเป็น
วิบัติอย่างหนึ่ง คือ อาจารย์วิบัติ บรรดาวิบัติ ๔.

วิบัติตติวาร ที่ ๓ จบ

สังคหวาร ที่ ๔

[๘๒๐] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย อាប់ติ
สงเคราะห์ด้วยกองอាប់ติเท่าไร บรรดากองอាប់ติ ๗

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย อាប់ติสงเคราะห์
ด้วยกองอាប់ติ ๕ บรรดาอាប់ติ ๗ กอง คือ บางที่ด้วยกองอាប់ติปาราชิก
บางที่ด้วยกองอាប់ติสังฆาทิเสส บางที่ด้วยกองอាប់ติถูลัจฉัย บางที่ด้วยกอง
อាប់ติปาจิตติย บางที่ด้วยกองอាប់ติทุกกฏ...

ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมานัน อាប់ติสงเคราะห์ด้วยกอง
อាប់ติเท่าไร บรรดากองอាប់ติ ๗

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมานัน อាប់ติสงเคราะห์ด้วย
กองอាប់ติ ๒ บรรดากองอាប់ติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอាប់ติปาฏิเทสนิยะ
บางที่ด้วยกองอាប់ติทุกกฏ.

สังคหวารที่ ๔ จบ

สมุฏฐานวารที่ ๕

[๘๒๑] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย อาบัติ
เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย อาบัติเกิด
ด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย
กับจิต มิใช่วาจา...

ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสั้มมานัน อาบัติเกิดด้วยสมุฏฐาน
เท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสั้มมานัน อาบัติเกิดด้วยสมุฏฐาน ๔
บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๑ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่
เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่
กายวาจา และจิต.

สมุฏฐานวารที่ ๕ จบ

อธิกกรรมวารที่ ๖

[๘๒๒] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย อาบัติ
จัดเป็นอธิกกรรมไหน บรรดาอธิกกรรม ๔

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย อาบัติจัดเป็น
อาปัตตอธิกกรรม บรรดาอธิกกรรม ๔...

ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสั้มมานัน อาบัติจัดเป็นอธิกกรรมไหน
บรรดาอธิกกรรม ๔

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมานัน อាប់ติจัดเป็นอาปัตตา-
อธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔.

อธิกรณ์วารที่ ๖ จบ

สมถวารที่ ๗

[๘๒๓] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย อាប់ติ
ย่อมระงับด้วยสมถะเท่าไร บรรดาสมถะ ๗

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย อាប់ติย่อม
ระงับด้วยสมถะ ๓ บรรดาสมถะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
ปฎิญาตกรณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตถารกะ ๑...

ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมานัน อាប់ติย่อมระงับด้วยสมถะ
เท่าไร บรรดาสมถะ ๗

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมานัน อាប់ติย่อมระงับด้วย
สมถะ ๓ บรรดาสมถะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตกรณะ ๑
บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตถารกะ ๑.

สมถวารที่ ๗ จบ

สมุจจัยวารที่ ๘

[๘๒๔] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ภิกษุ
ภิกษุณีต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ภิกษุ ภิกษุณี
ต้องอาบัติ ๕ คือ ภิกษุณีผู้กำหนดยินดีการจับต้องอวัยวะได้ร่ากขวัณลงมา
เหนือหัวเข้าขึ้นไป ของบุรุษบุคคลผู้กำหนด ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ภิกษุถูก
ต้องกายด้วยกาย ต้องอาบัติสังฆาติเสส ๑ เอากายถูกต้องของเนื่องด้วยกาย
ต้องอาบัติตุลลัจฉัย ๑ เอาของเนื่องด้วยกายถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้อง
อาบัติทุกกฏ ๑ เป็นปาจิตติย ในเพราะจีด้วยนิ้วมือ ๑

เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ภิกษุ ภิกษุณี ต้อง
อาบัติ ๕ เหล่านี้ .

ถ. อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗

เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖

เป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๔

ระงับด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ค. อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่เป็น
ศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๕ บรรดากองอาบัติ ๗
คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติสังฆาติเสส บางที่ด้วย
กองอาบัติตุลลัจฉัย บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตติย บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่
กายกับจิต มิใช่วาจา เป็นอาปัติตติกรรม บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระงับด้วยสมณะ ๗
บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตถากรรม ๑ บางที่
ด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตถารกะ ๑ .

[๘๒๕] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมานัน ต้องอาบัติเท่าไร
ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมานัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับ
ประเคนด้วยมุ้งจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุกๆ
คำกลืน

เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมานัน ต้องอาบัติ ๒ เหล่านี้ .

ถ. อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ สงเคราะห์
ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๙ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดา
สมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ เป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๓ ระบุด้วยสมณะ
เท่าไร บรรดาสมณะ ๙

ต. อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติอย่างหนึ่ง บรรดาวิบัติ ๔ คือ
อาจารย์วิบัติ สงเคราะห์ด้วยกองวิบัติ ๒ บรรดากองอาบัติ ๙ คือ บางที่ด้วย
กองอาบัติปาฏิเทสนียะ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ บางที่เกิด
แต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่
กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่กายวาจาและจิต เป็นอาปัตตอธิกรณ์ บรรดา
อธิกรณ์ ๔ ระบุด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๙ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑
ด้วยปฎิญาญาณครณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับคณวัตถารกะ ๑.

สมุจยวารที่ ๘ จบ

ปัจจัยวาร ๘ จบ

ภิกขุณีวิภังค์ ๑๖ มหาวาร จบ

ปัญจสมันตปาสาทิกา

ปรีวารวัณณา

วินัยใด อันพระเถระทั้งหลายจัดเข้า
หมวดโดยชื่อว่า ปรีวาร เป็นลำดับแห่ง
ชั้นชกะทั้งหลาย ในศาสนาของพระผู้มี
พระภาคเจ้าผู้มีปรีวารสะอาด มีกองธรรม
เป็นพระสรณะ, บัดนี้ข้าพเจ้าจักละนัยอันมา
แล้วในหนหลังเสีย จักทำการพรรณนาเนื้อ
ความที่ได้ตื่นแห่งวินัยที่ชื่อว่า ปรีวารนั้น.

[ไสพสมหาวารวัณณาในอุทโทวิภังค์]

เนื้อความสังเขปแห่งปุจฉา ที่เป็นไปโดยนัยเป็นต้นว่า ยนฺเตน
ภควตา ฯ เป ฯ ปญฺจตุตฺถํ ในคัมภีร์ปรีวารนั้น พึงทราบดังต่อไปนี้ก่อน-
พระผู้มีพระภาคเจ้านั้นพระองค์ใด ผู้อันพระธรรมเสนาบดีประดิษฐาน
ไว้แล้วซึ่งอัญชลี อันกำลังแห่งความเคารพและนับถือมากในพระสัทธรรมเจด
ขึ้นแล้ว เหนือเศียรเกล้า ทูลวิงวอนแล้ว จึงทรงแต่งตั้งวินัยบัญญัติ อาศัย
อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ เพื่อความตั้งอยู่ยืนนานของพระศาสนา. พระผู้มี
พระภาคเจ้าพระองค์นั้น ผู้รู้กาลที่บัญญัติสิกขาบทนั้น ๆ ผู้เห็นอำนาจประโยชน์
๑๐ ประการแห่งสิกขาบทบัญญัตินั้น ๆ อีกอย่างหนึ่ง ผู้รู้ด้วยญาณทั้งหลาย มี
ปุพเพนิวาสญาณเป็นต้น ผู้เห็นด้วยทิพยจักขุ ผู้รู้ด้วยวิชชา ๓ หรือด้วย
อภิิญญา ๖ ผู้เห็นด้วยสมันตจักขุ อันหาสิ่งใดขัดขวางมิได้ในธรรมทั้งปวง

ผู้รู้ด้วยปัญญา ซึ่งสามารถรู้ธรรมทั้งหมด ผู้เห็นแม่ซึ่งรูปทั้งหลาย ที่อยู่ใน
ภายนอกฝาเป็นต้น ซึ่งล่วงวิสัยจักขุแห่งสัตว์ทั้งปวง ด้วยมังสจักขุอันส่องใส
ยิ่งนัก ผู้รู้ด้วยปัญญาเครื่องแทงตลอด มีสมาธิเป็นปทัฏฐาน ยังประโยชน์ตน
ให้สำเร็จ ผู้เห็นด้วยเทศนาปัญญา มีกรุณาเป็นปทัฏฐาน ยังประโยชน์ผู้อื่น
ให้สำเร็จ ผู้เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้เองโดยชอบ ทรงบัญญัติปฐมปาราชิกใดไว้
ปฐมปาราชิกนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงปรารภใคร จึงบัญญัติ ? ทรง
บัญญัติ เพราะเรื่องอะไร ? ในปฐมปาราชิกนั้น มีบัญญัติหรือ ? ฯลฯ
ปฐมปาราชิกนั้น ใครนำมาแล้ว ?

แต่คำว่า อนุตเทน ภควตา ชานตา ปตุสตา อรหตา สมมา-
สมพุทฺเฐน ปรมํ ปาราชกํ นี้ เป็นแต่เพียงคำขยายของบทต้น ที่มาแล้ว
ในปุจฉาอย่างเดียว ในวาระคำถามและคำตอบเท่านั้น.

ก็แลในวาระคำถามและคำตอบนี้ ฟังถามแล้วตอบทีละบท ๆ แม้อีก
เที่ยว โดยนัยมีอาทิอย่างนี้ว่า ถามว่า ปฐมปาราชิกทรงบัญญัติที่ไหน ?
ตอบว่า ทรงบัญญัติที่กรุงเวสาลี ทรงปรารภใคร ? ทรงปรารภพระสุทินน์
กถินทบุตร.

ชื่อว่า เอกา ปญฺญตฺตํ มีความว่า บัญญัติที่ว่า ก็ภิกษุใดพึงเสพ
เมถุนธรรม ภิกษุนั้น เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้ นี่เป็นบัญญัติอันหนึ่ง.

ชื่อว่า เทว อนุปญฺญตฺตํ มีความว่า อนุบัญญัติ ๒ นี้ ที่พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัส ด้วยอำนาจแห่งเรื่องนางลิงว่า อนุตมโส ติริจฺฉานคตยาปี
และเรื่องภิกษุวัชชีบุตรว่า ลิกขํ อปจฺจกฺขาย.

ปุจฉาเห็นว่า ในปฐมปาราชิกนั้น มีบัญญัติหรือ ? มีอนุบัญญัติหรือ ?
มีอนุป็นบัญญัติหรือ ? เป็นอันวิสัชนาแล้ว ๒ ส่วน ด้วยคำมีประมาณเท่านี้
ก็แลเพื่อวิสัชนาส่วนที่ ๓ ท่านจึงกล่าวว่ ในปฐมปาราชิกนั้น ไม่มีอนุป็น-

บัญญัติ. จริงอยู่ ที่ชื่อว่าอนุป็นบัญญัตินี้ ได้แก่ ข้อที่ทรงบัญญัติในเมื่อโทษ
ยังไม่เกิดขึ้น อนุป็นบัญญัตินั้นไม่มี นอกจากที่มาด้วยอำนาจกรรม ๘
ของภิกษุทั้งหลายเท่านั้น เพราะฉะนั้น ท่านจึงกล่าวว่า ในปฐมปาราชิกนั้น
ไม่มีอนุป็นบัญญัติ.

ชื่อว่า สัพพตถ ปลุลลตติ นั้น ได้แก่ บัญญัติในที่ทั้งปวง ทั้ง
ในมัชฌิมประเทศ ทั้งในปัจจุบันชนบททั้งหลาย.

จริงอยู่ ๔ สิกขาบทนี้ คือ อุปสมบทด้วยคณะมีพระวินัยธรเป็นที่ ๕,
รองเท่าตั้งแต่ ๔ ขึ้นขึ้นไป, การอาบน้ำเป็นนิตย, เครื่องลาดคือหนัง ทรง
บัญญัติเฉพาะในมัชฌิมประเทศเท่านั้น, เป็นอาบัติ เพราะสิกขาบทเหล่านั้น
ในมัชฌิมประเทศนี้เท่านั้น ในปัจจุบันชนบททั้งหลาย หาเป็นอาบัติไม่.
สิกขาบทที่เหลือทั้งหมดทีเดียว ชื่อว่า สัพพตถบัญญัติ.

ชื่อว่า สาธารณปลุลลตติ นั้น ได้แก่ พระบัญญัติที่ทั่วถึงแก่
ภิกษุและภิกษุณีทั้งหลาย.

จริงอยู่ สิกขาบทที่ทรงบัญญัติเฉพาะแก่ภิกษุล้วน หรือภิกษุณีล้วน
เป็นสาธารณบัญญัติ. ส่วนสิกขาบทที่ว่า ยา ปน ภิกขุณี จนุทโส เมถุน
ธมมัม ปฏิสเวยฺย อนุตมโส ตีรจฺจนคเตปิ ปาราชิกา โหติ อถฺวาสา
นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงปรารภภิกษุทั้งหลาย บัญญัติแล้ว แม้แก่ภิกษุณี
ทั้งหลาย ในเมื่อเรื่องเกิดขึ้นแล้ว จริงอยู่ เพียงแต่เรื่องเทียบเคียงเท่านั้น
ของภิกษุณีทั้งหลายเหล่านั้นไม่มี. แต่สิกขาบทนี้ ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวว่า
ปฐมปาราชิกเป็นสาธารณบัญญัติ.

แม้ในอุกโตบัญญัติ ก็มีนัยเหมือนกัน. จริงอยู่ ในอุกโตบัญญัตินี้
ต่างกันแต่เพียงพยัญชนะเท่านั้น. ปฐมปาราชิก จัดเป็นสาธารณบัญญัติ เพราะ

เป็นสิกขาบทที่ทั่วถึงทั้งแก่ภิกษุทั้งหลาย ทั้งแก่ภิกษุณีทั้งหลาย จัดเป็นอุกโต-
บัญญัติ เพราะเป็นสิกขาบทที่ทรงบัญญัติแก่ภิกษุและภิกษุณีทั้ง ๒ ฝ่าย ฉะนั้นแล
ส่วนในใจความ ไม่มีความต่างกันเลย.

บทว่า นิทานคัมภีร์ มีความว่า เชื่อว่ายังลงในนิทาน คือ นับเข้า
ในนิทาน เพราะอาบัติที่ล่วงนับเข้าในนิทานทุกเทศนี้ว่า ยสุต สียา อาปตติ,
โส อาวิกเรยย.

สองบทว่า ทูติเยน อุทเทเสน มีความว่า ปฐมปาราชิกนี้ยังลงใน
ในนิทาน คือ แม้นับเนื่องในนิทานก็จริง แต่ยอมไม่มาสู่อุเทศ โดยอุเทศ
ที่ ๒ เท่านั้น ดังนี้ว่า ตตุริเม จตุตทาโร ปาราชิกา ธมฺมา เป็นอาทิ.

สองบทว่า จตฺนุนํ วิปตฺตีนํ ได้แก่ บรรดาวิบัติทั้งหลายมีศีลวิบัติ
เป็นต้น.

จริงอยู่ อาบัติ ๒ กองต้น เชื่อว่าศีลวิบัติ. ๕ กองที่เหลือ เชื่อว่า
อาจารวิบัติ, มิจฉาทิฏฐิและอันตคาหิกทิฏฐิ เชื่อว่าทิฏฐิวิบัติ สิกขาบท ๖ ที่
ทรงบัญญัติเพราะอาชีวะเป็นเหตุ เชื่อว่าอาชีวิวิบัติ. บรรดาวิบัติ ๔ เหล่านี้
ปาราชิกนี้ จัดเป็นศีลวิบัติ ด้วยประการฉะนี้.

เชื่อว่า เอเกน สมฺมูจฺจเนน มีความว่า ปฐมปาราชิกนี้ เกิดขึ้น
ด้วยสมฺมูจฺจนาอันหนึ่ง มีองค์ ๒ (คือกายกับจิต).

จริงอยู่ ในองค์ ๒ นี้ จิตเป็นองค์, แต่ภิกษุยอมต้องอาบัติด้วยกาย.
ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวว่า ย่อมเกิดขึ้นแต่กายและจิต.

เชื่อว่า ทฺวิหิ สมฺเทหิ มีความว่า ภิกษุผู้ถูกถามอยู่พร้อมหน้ากัน
ว่า ท่านเป็นผู้ต้องหรือ ? จึงปฤญญาว่า จริง ข้าพเจ้าเป็นผู้ต้องแล้ว. ความ
บาดหมาง ความทะเลาะ และความแก่งแย่ง เป็นอันสงบในทันทีนั่นเอง,

ทั้งอุโบสถหรือปวารณา ย่อมเป็นกรรมอันสงฆ์อาจกำจัดบุคคลนั้นเสียแล้ว
กระทำได้; เพราะเหตุนี้ อธิกรณ์นั้นจึงระงับด้วยสมณะ ๒ คือ สัมมุขาวินัย
๑ ปฎิญาตคระณะ ๑. และอุปัทวะบางอย่าง ย่อมไม่มี เพราะปัจจัยคือการ
กำจัดบุคคลนั้น.

ส่วนคำใดที่ท่านกล่าวไว้ ในปัญญุตีวัคค์ถัดไปว่า กตเมน สมเถน
สมมุติ คำนั้น ท่านกล่าวหมายเอาเนื้อความนี้ว่า อนาบัติอันภิกษุไม่อาจเพื่อ
ให้หยั่งลงสู่สมณะแล้วกระทำได้.

ชื่อว่า ปญฺญตฺติ วินโย มีความว่า บัญญัติมีมาติกาที่ตรัสไว้โดย
นัยมีคำว่า โย ปน ภิกฺขุ เป็นอาทิ เป็นวินัย.

บทภาชนะ เรียกว่า วิกตฺติ คำว่า วิกตฺติ นั้น เป็นชื่อแห่งวิกังค์.
ความละเมิด ชื่อว่า ความไม่สังวร. ความไม่ละเมิด ชื่อว่า สังวร.
ชื่อว่า เยถฺ วตฺตติ มีความว่า วินัยปิฎกและอรรถกถา ของ
พระมหาเถระเหล่าใด เป็นคุณแก่ตัวคล่องทั้งหมด.

ชื่อว่า เต ธาเรณฺติ มีความว่า พระมหาเถระเหล่านั้น ย่อมทรง
ไว้ซึ่งปฐมปาราชิกนั้นทั้งโดยบาลี ทั้งโดยอรรถกถา.

จริงอยู่ เนื้อความแห่งปฐมปาราชิกนั้น อันบุคคลผู้ไม่รู้วินัยปิฎก
ทั้งหมด ไม่อาจทราบได้.

ชื่อว่า เภนาภฺญฺ มีความว่า ปฐมปาราชิกนี้ ใครนำมาด้วยอำนาจ
บาลี และด้วยอำนาจอรรถกถา ตลอดกาลจนทุกวันนี้ ?

ชื่อ ปรมฺปราภฺญฺ มีความว่า อันพระมหาเถระทั้งหลายนำมาด้วย
สืบลำดับกัน.

ปฐมปาราชิกนี้ อันพระมหาเถระทั้งหลายนำมาด้วยสืบลำดับกันอันใด, บัดนี้ เพื่อแสดงกิริยาที่สืบลำดับกันอันนั้น พระมหาเถระทั้งหลายครั้งโบราณ จึงตั้งคาถาไว้โดยนัยมีคำว่า อุปาลี ทาสโก เจว เป็นอาทิ. ในคาถา เหล่านั้น คำใดอันข้าพเจ้าฟังกล่าว, คำนั้น ข้าพเจ้าได้กล่าวแล้ว ในนิทาน วัฒนนานั้นแล.

แม้ในปัจจุฉาวีตชนาทั้งหลาย มีทุกตยปาราชิกเป็นต้น ฟังทราบวินิจฉัย โดยนัยนี้ ละนี้แล.

ปัญญุตติวารวัฒนา ในมหาวิภังค์ จบ

[ว่าด้วยวารต่างๆ]

ถัดจากนี้ไป วาร ๗ เหล่านี้ คือ กตปิตติวาร มีประเภทเป็นต้นว่า กิษุเสพเมถุนกรรมต้องอาบัติเท่าไร? วิปิตติวาร มีประเภทเป็นต้นว่า อาบัติของกิษุผู้เสพเมถุนกรรม ย่อมจัดเป็นวิบัติเท่าไร แห่งวิบัติ ๔ อย่าง? สังกหวาร มีประเภทเป็นต้นว่า อาบัติของกิษุผู้เสพเมถุนกรรม ท่านสงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร แห่งกองอาบัติ ๗? สมภูฐานวาร มีประเภทเป็นต้นว่า อาบัติของกิษุผู้เสพเมถุนกรรม ย่อมเกิดขึ้น ด้วยสมภูฐานเท่าไร แห่งสมภูฐานอาบัติ ๖? อธิกรณวาร มีประเภทเป็นต้นว่า อาบัติของกิษุผู้เสพเมถุนกรรม จัดเป็นอธิกรณ์ไหน แห่งอธิกรณ์ ๔? สมถวาร มีประเภทเป็นต้นว่า อาบัติของกิษุผู้เสพเมถุนกรรม ย่อมระงับด้วยสมถะเท่าไร แห่งสมถะ ๗? และสมุจยวารอันเป็นลำดับแห่งสมถวารนั้น มีเนื้อความตื้นทั้งนั้น.

ถัดจากนั้นไปอีก ๘ วาร ท่านกล่าวไว้อย่างนี้ คือ ปัญญุตติวาร ๑ เนื่องด้วยปัจจัยอีก โดยนัยเป็นต้นว่า เพราะปัจจัยคือการเสพเมถุนกรรม

ปาราชิกทรงบัญญัติที่ไหน ณ คั้งนี้, ๗ วาร มีกตปิตติวารเป็นอาทิ คล้ายวาร
ก่อน ๆ เนื่องด้วยปัจจัยนั้นเหมือนกัน. แม้วารทั้ง ๘ นั้น ก็มีเนื้อความตื้น
ทั้งนั้น.

วาร ๑๖ ในมหาวิภังค์ คือ ที่มีก่อน ๘ เหล่านี้อีก ๘ ข้าพเจ้าแสดง
แล้ว ด้วยประการฉะนี้.

ถัดจากวารนั้นไป ๑๖ วาร มาแล้วแม่ในภิกขุณีวิภังค์ โดยนัยนั้น
เหมือนกัน เพราะฉะนั้น พึงทราบวาร ๓๒ ในอุกโตวิภังค์เหล่านี้โดยนัยบาลี
นั้นแล ด้วยประการฉะนี้.

จริงอยู่ ใน ๓๒ วารนี้ คำไร ๆ ที่นับว่ามีได้วินิจฉัยแล้วในหนหลัง
ย่อมไม่มี.

โสฬสมหาวาร วิณณา
ในมหาวิภังค์และภิกขุณีวิภังค์ จบ

ย่อหัวข้อสมุฏฐาน

[๘๒๖] สังขารทั้งปวงที่ปัจจัยปรุง

แต่ง ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา และ
บัญญัติ คือ พระนิพพาน ท่านวินิจฉัยว่า
เป็นอนัตตา เมื่อดวงจันทร์ คือ พระพุทธเจ้า
ยังไม่เกิดขึ้น เมื่อดวงอาทิตย์ คือ พระ-
พุทธเจ้า ยังไม่อุทัยขึ้นมา เพียงแต่ชื่อของ
สภาคธรรมเหล่านั้น ก็ยังไม่มีใครรู้จัก พระ
มหาวิระเจ้าทั้งหลาย เป็นผู้มิพระจักขุ ทรงทำ
ทุกรกิริยามืออย่างต่าง ๆ ทรงบำเพ็ญบารมี
แล้วเสด็จอุบัติในโลกเป็นไปกับพรหมโลก
พระองค์ทรงแสดงพระสัทธรรม อันดับเสีย
ซึ่งทุกข์ นำมาซึ่งความสุข พระอังคีรส
ศากยมุนี ผู้อนุเคราะห์แก่ประชาทุกถ้วน
หน้า อุดมกว่าสรรพสัตว์ ดุจราชสีห์ ทรง
แสดงพระไตรปิฎก คือ พระวินัย ๑ พระ-
สุตตันตะ ๑ พระอภิธรรม ๑ ซึ่งมีคุณมาก
อย่างนี้ พระสัทธรรมจะเป็นไปได้ พิว่า
พระวินัย คือ อุภโตวิภังค์ ขันธกะ และ
มาติกา ที่ร้อยกรองด้วยคัมภีร์บริวาร เหมือน

ดอกไม้อ้อยด้วยเส้นด้าย ยังดำรงอยู่ ใน
คัมภีร์ปริวารนั้นแล สมุฏฐานท่านจัดไว้แน
นอน ความเจือปนกัน และนิทานอื่นย่อม
เห็นได้ในพระสูตรข้างหน้า เพราะฉะนั้น
ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักด้วยดีใคร่ต่อธรรม ฟัง
ศึกษาคัมภีร์ปริวารเถิด ในวันอุโบสถ ภิกษุ
และภิกษุณีย่อมสวดสิกขาบท อันพระผู้มี
พระภาคเจ้าทรงบัญญัติไว้ในวิภังค์ทั้ง ๒
ข้าพเจ้าจักกล่าวสมุฏฐานตามที่รู้ ขอท่าน
ทั้งหลายจงฟังข้าพเจ้า ปฐมปาราชิกสิกขา
บท ๑ ทุติยปาราชิกสิกขาบท ๑ ต่อแต่นั้น
สัตตจริตสิกขาบท ๑ สมณูภาสนิสิกขาบท ๑
อติเรกจีวรสิกขาบท ๑ เอภกโกลมสิกขาบท
ทั้งหลาย ๑ ปทโสธัมมสิกขาบท ๑ ภูตาโรจน
สิกขาบท ๑ สัจฉิวิธานสิกขาบท ๑ เถยยสัตถ
สิกขาบท ๑ เทศนาสิกขาบท ๑ โจริวุฏฐานปน
สิกขาบท ๑ รวมกับการบวชสตรีที่มารดา
บิดา หรือสามีไม่อนุญาต จึงเป็นสมุฏฐาน
๑๓ ในอุภโตวิภังค์นี้ นัยแห่งสมุฏฐาน ๑๓
นี้ วิญญูชนทั้งหลาย คิดกันแล้ว ที่คล้าย
คลึงกัน ย่อมปรากฏในสมุฏฐานอันหนึ่ง ๆ.

ปฐมปาราชิกสมุฏฐาน

[๘๒๗] สิกขาบทว่าด้วยเสพเมถุน ๑
สิกขาบทว่าด้วยปล่อยน้ำตูกะ ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยเคล้าค้ำกาย ๑ อนียตสิกขาบทที่หนึ่ง
๑ สิกขาบทว่าด้วยนอนแทรกภิกษุผู้เข้าไปอยู่
ก่อน ๑ สิกขาบทว่าด้วยฉันทบิณฑบาตที่
ภิกษุณีแนะนำให้เขาถวาย ๑ สิกขาบทว่าด้วย
นั่งในที่ลับกับภิกษุณี ๑ สิกขาบทว่าด้วย
แทรกแซงในสโภชนสกุล ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยนั่งในที่ลับ ๒ สิกขาบท สิกขาบทว่าด้วย
จีด้วยนิ้วมือ ๑ สิกขาบทว่าด้วยหัวเราะใน
น้ำ ๑ สิกขาบทว่าด้วยให้ประหาร ๑
สิกขาบทว่าด้วยเจียดเงื่อหอกคือฝ่ามือ ๑
เสขียวัตถ ๕๑ สิกขาบท อชัฏกสิกขาบท
ของภิกษุณี ๑ คามันตรคมสิกขาบท ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีพอใจรับของจันจาก
มือบุรุษ ๑ สิกขาบทว่าด้วยยินดีที่อนยางกลม ๑
กัน ๑ สิกขาบทว่าด้วยยินดีที่อนยางกลม ๑
สิกขาบทว่าด้วยยินดีชำระด้วยน้ำ ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยภิกษุอยู่จำพรรษาแล้วไม่หลีกไปสู่
จาริก ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไม่ไปรับ
โอวาท ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไม่ติดตาม

ปวัตตินี ๑ สิกขาบทเหล่านี้รวม ๗๖ สิกขาบท
ท่านจัดไว้เป็นสิกขาบทมีกายกับจิตเป็น
สมุฏฐาน ทุก ๆ สิกขาบทมีสมุฏฐานอันหนึ่ง
เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท ฉะนั้น.

ปฐมปาราชิกสมุฏฐาน จบ

ทุติยปาราชิกสมุฏฐาน

[๘๒๘] สิกขาบทว่าด้วยถือเอาสิ่ง
ของท่านเจ้าของมิได้ให้ ๑ สิกขาบทว่าด้วย
พราศกายมนุษย์ ๑ สิกขาบทว่าด้วยกล่าว
อวดธรรมอันยิ่งของมนุษย์ ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยพูดเคาะด้วยวาจาชั่วหยาบ ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยกล่าวบ่าเรอตนด้วยกาม ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยตามกำจัดด้วยปาราชิกกรรมไม่มีมูล ๑
สิกขาบทว่าด้วยถือเอาเสตแต่งอริกรรมเรื่อง
อื่น ๑ อนียตสิกขาบทที่สอง ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยให้จิวรแล้วชิงเอาคืนมา ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยน้อมลากของสงฆ์มาเพื่อตน ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยพูดเท็จ ๑ สิกขาบทว่าด้วยดำ ๑
สิกขาบทว่าด้วยพูดส่อเสียดภิกษุ ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยบอกอาบัติชั่วหยาบ ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยขุดแผ่นดิน ๑ สิกขาบทว่าด้วยพราศ

ภูตคาม ๑ สิกขาบทว่าด้วยพุดกถบเคลื่อน ๑
สิกขาบทว่าด้วยโพนทนา ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยจตุคร่าออกจากวิหาร ๑ สิกขาบทว่าด้วย
เอาน้ำรด ๑ สิกขาบทว่าด้วยสอนภิกษุณี
เพราะเห็นแก่อำมิส ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุ
ฉันเสร็จแล้ว ๑ สิกขาบทว่าด้วยการชวน
ภิกษุเข้าไปบิณฑบาตในบ้าน ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยการไม่เอื้อเฟื้อ ๑ สิกขาบทว่าด้วยการ
หลอกภิกษุให้กลัวผี ๑ สิกขาบทว่าด้วยการ
ซ่อนบริวาร ๑ สิกขาบทว่าด้วยการแก่ง
พรากสัตว์จากชีวิต ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุ
รู้ยู่ใช้น้ำมันตัวสัตว์ ๑ สิกขาบทว่าด้วยพื้น
อธิกรณ์เพื่อทำใหม่ ๑ สิกขาบทว่าด้วยบวช
คนมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ๑ สิกขาบทว่าด้วยการ
อยู่ร่วมกับภิกษุที่สงฆ์กวัตร ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยการสมโภคกับสามเณรที่อุกนาสนะ ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุผู้อันภิกษุทั้งหลายว่า
กล่าวโดยชอบธรรม ๑ สิกขาบทว่าด้วยธรรม
อันเป็นไปเพื่อความยุ่งยง ๑ สิกขาบทว่าด้วย
การแก่งทำหลง ๑ สิกขาบทว่าด้วยการโจท
ด้วยอาบัติสังฆาติเสสไม่มีมูล ๑ สิกขาบท

ว่าด้วยการแกลังก่อความรำคาญ ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยการให้ฉันทะเพื่อกรรมที่เป็นธรรม
แล้วกลับบ่นว่า ๑ สิกขาบทว่าด้วยการให้
จีวรแล้วกลับบ่นว่า ๑ สิกขาบทว่าด้วยการ
น้อมลาภสงฆ์ไปเพื่อบุคคล ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยคำว่าบุรุษบุคคลนั้นจักทำอะไรแก่ท่าน
ได้ สิกขาบทว่าด้วยอธิษฐานอกาลจีวรเป็น
กาลจีวรแล้วให้แจก ๑ สิกขาบทว่าด้วยแลก
จีวรกับภิกษุณีแล้วชิงคืนมา ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยการยกโทษผู้อื่นด้วยความถือผิดเข้าใจ-
ผิด ๑ สิกขาบทว่าด้วยแข่งด้วยนรก ๑
สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีใดพึงทำอันตรายแก่จีวร
ลาภของคณะ ๑ สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีใดพึง
ห้ามการแจกจีวรอันเป็นธรรม ๑ สิกขาบท
ที่ว่าภิกษุณีใดพึงยังสมัยจีวรกาลให้ล่วงไป
ด้วยหวังจะได้จีวรอันไม่แน่นอน ๑ สิกขาบท
ที่ว่าภิกษุณีใดพึงห้ามการเตาะถฐินที่เป็น
ธรรม ๑ สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีใดพึงแกลังก่อ
ความไม่ผาสุกแก่ภิกษุณี ๑ สิกขาบทที่ว่า
ภิกษุณีใดให้ที่อยู่แล้ว ไม่พอใจจุดคร่าภิกษุณี
ออก ๑ สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีใดค้าหรือกล่าว

ขู่ภิกษุ ๑ สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีใดดูร้ายกล่าว
ขู่คณะ ๑ สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีใดหวงสกุล ๑
สิกขาบทที่ว่าด้วยการบวชสตรีมีครรภ์ ๑
สิกขาบทที่ว่าด้วยการบวชสตรีแม่ลูกอ่อน ๑
สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีใดบวชสิกขมานาผู้ยังไม่
ได้ศึกษาในธรรม ๖ ครบ ๒ ปี ๑ สิกขาบท
ที่ว่าภิกษุณีใดบวชสิกขมานาผู้ศึกษาเสร็จใน
ธรรม ๖ ครบ ๒ ปี แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ ๑
สิกขาบทที่ว่าด้วยการบวชสตรีคฤหัสถ์ ๓
สิกขาบท สิกขาบทที่ว่าด้วยการบวชเด็กหญิง
รวม ๓ สิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีมี
พรรษาหย่อน ๑๒ ให้อุปสมบท ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยภิกษุณีมีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว แต่
สงฆ์ยังไม่ได้สมมติให้อุปสมบท ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยภิกษุณีอันภิกษุณีทั้งหลายอย่าเพ้อก่อน
ท่านอย่างยังสิกขมานาให้อุปสมบท ๑ สิกขา-
บทว่าด้วยภิกษุณียังสิกขมานาผู้มีใจร้ายยัง
ชายให้ระทมโศกให้อุปสมบท ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยให้อุปสมบทด้วยมอบฉันทะที่ค้ำคราว ๑
สิกขาบทว่าด้วยให้อุปสมบททุก ๆ ปี ๑
สิกขาบทว่าด้วยให้สิกขมานาบวชปีละ ๒ รูป

๑ สิกขาบทเหล่านี้รวม ๗๐ สิกขาบท จัด
เป็นสมุฏฐาน ๓ คือ เกิดแต่กายกับจิต มีไช
วจา แต่วจากับจิต มีไชกาย และแต่ทวาร ๓
เหมือนทุตติยปาราชิกสิกขาบท ฉะนั้น.

ทุตติยปาราชิกสมุฏฐาน จบ

สัตถุจริตตสมุฏฐาน

[๘๒๕] สิกขาบทว่าด้วยชกสี่ ๑

สิกขาบทว่าด้วยสร้างกุฎิ ๑ สิกขาบทว่าด้วย
สร้างวิหาร ๑ สิกขาบทว่าด้วยใช้ภิกษุณี
ชกจีวรเก่า ๑ สิกขาบทว่าด้วยรับจีวร ๑
สิกขาบทว่าด้วยใช้ภิกษุณีของจีวร ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยยินดีเฉพาะผ้าอุตราสงค์และอันตร-
วาสก ๑ สิกขาบทว่าด้วยถึงความกำหนดใน
จีวร ๒ สิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยส่งทรัพย์
สำหรับจ่ายจีวรด้วยทุต ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ให้ทำสันถัตเจือใหม่ ๑ สิกขาบทว่าด้วยให้
ทำสันถัตขนเจียมดำล้วน ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ให้ทำสันถัตถือเอาขนเจียมดำ ๒ ส่วน ๑
สิกขาบทว่าด้วยใช้สันถัตใหม่ให้ได้ ๖ ปี ๑
สิกขาบทว่าด้วยให้ทำสันถัตสำหรับนั่ง ๑
สิกขาบทว่าด้วยการทอดทิ้งอุเทศ ๑ สิกขาบท

ว่าด้วยรับรูปยะ ๑ สิกขาบทว่าด้วยแลกเปลี่ยนและซื้อขายมีประการต่างๆ รวม ๒ สิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยบาตรมีรอยร้าวหย่อน ๕ แห่ง ๑ สิกขาบทว่าด้วยแสวงหาผ้าอาบน้ำฝน ๑ สิกขาบทว่าด้วยขอถ่าย ๑ สิกขาบทว่าด้วยเข้าไปหาช่างหูกถึงความกำหนดในจีวร ๑ สิกขาบทว่าด้วยวางเช็ดหน้าจนถึงกรอบประตู ๑ สิกขาบทว่าด้วยให้จีวรแก่ภิกษุณีผู้มีโชฎฐาติ ๑ สิกขาบทว่าด้วยเย็บจีวรของภิกษุณีผู้มีโชฎฐาติ ๑ สิกขาบทว่าด้วยปวารณาด้วยขนม ๑ สิกขาบทว่าด้วยปวารณาด้วยบังจัยสี ๑ สิกขาบทว่าด้วยการตัดไฟผิง ๑ สิกขาบทว่าด้วยการเก็บรตนะ ๑ สิกขาบทว่าด้วยกล่องเข็ม ๑ สิกขาบทว่าด้วยทำเตียง ๑ สิกขาบทว่าด้วยทำเตียงตั้งหุ้มหนุน ๑ สิกขาบทว่าด้วยทำผ้าปูนั่ง ๑ สิกขาบทว่าด้วยทำผ้าปิดผี ๑ สิกขาบทว่าด้วยทำผ้าอาบน้ำฝน ๑ สิกขาบทว่าด้วยทำจีวรขนาดสุกตจีวร ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีขอของอื่นแล้วขอของอื่นอีก ๑ สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีให้จ่ายของอื่นแล้วให้จ่ายของอื่นอีก ๑ สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีให้จ่ายของอื่น

ด้วยบริวารของสงฆ์ ๒ สิกขาบท สิกขาบท
ที่ว่าภิกษุณีให้จ่ายของอื่นด้วยบริวารของคน
หมู่มาก ๑ สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีให้จ่ายของ
อื่นด้วยบริวารส่วนบุคคล ๑ สิกขาบทที่ว่า
ภิกษุณีให้จ่ายผ้าห่มบาง ๑ สิกขาบทที่ว่า
ภิกษุณีให้จ่ายผ้าห่มหนา ๑ สิกขาบทที่ว่า
ภิกษุณีทั้งอาหารเป็นแดน ๒ สิกขาบท
สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีให้ทำผ้าอาบน้ำเกิน
ประมาณ ๑ สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีให้สมณ-
จีวร ๑ ธรรมคือสิกขาบทเหล่านี้ ๕๐ ถ้วน
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ คือ เกิดแต่กาย มีไช
วาจาแลจิต เกิดแต่วาจา มีไชกายแลจิต
เกิดแต่กายกับวาจา มีไชจิต เกิดแต่กายกับ
จิต มีไชวาจา เกิดแต่วาจากับจิต มีไชกาย
และเกิดด้วยทวาร ๓ อนึ่ง สิกขาบทเหล่านี้
มีสมุฏฐาน ๖ เช่นกับสัตถุจริตตสิกขาบท.

สัตถุจริตตสมุฏฐาน จบ

สมนุภาตสมุฏฐาน

[๘๓๐] สิกขาบทว่าด้วยทำลายสงฆ์

๑ สิกขาบทว่าด้วยประพฤติตามภิกษุผู้ทำลาย
สงฆ์ ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุว่ายาก ๑ สิก-

ขาบทว่าด้วยภิกษุประทุษร้ายสกุล ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยปิดอาบัติชั่วหยาบ ๑ สิกขาบทว่าด้วยไม่
สละทิวา ๑ สิกขาบทว่าด้วยไม่มอมนันทะ ๑
สิกขาบทว่าด้วยหัวเราะ ๒ สิกขาบท สิกขาบท
ว่าด้วยพูดเสียงดัง ๒ สิกขาบท สิกขาบทว่า
ด้วยมีคำข้าวอยู่ในปากจกไม่พูด ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยภิกษุหนึ่งบนแผ่นดินแสดงธรรม ๑ สิก-
ขาบทว่าด้วยภิกษุหนึ่งบนอาสนะต่ำแสดงธรรม
๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุยืนอยู่แสดงธรรม ๑
สิกขาบทว่าภิกษุไปข้างหลังแสดงธรรม ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุเดินนอกทางแสดงธรรม
๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีปิดโทษ ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยภิกษุประพฤติตามภิกษุผู้ถูกยกวัตร ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุยินดีการจับต้อง ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีรับภิกษุณีเข้าหมู่ ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีบอกคืนพระพุทธเจ้า
เป็นต้น ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีถูกตัดสินให้
เพื่อธิดาคนหนึ่ง ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ภิกษุณีอยู่คฤกคณี ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณี
ประหารตนแล้วร้องไห้ ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ภิกษุณีเฒ่าจีวรของภิกษุณี ๑ สิกขาบทว่า

ด้วยภิกษุณีไม่บำรุงสหชวีณีผู้ตกกระกำลำบาก
๑ สิกขาบทที่ตรัสซ้ำถึงภิกษุณีอยู่คลุกคลีกัน
๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไม่ระงับอธิกรณ์ ๑
สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณีไม่บอกก่อนเข้าไป
สู่อาราม ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไม่ปวาร-
ณาโดย ๓ สถานที่ ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณี
พึงหวังธรรม ๒ อย่างจากภิกษุสงฆ์ทุกทั้ง
เดือน ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไม่อนุเคราะห์
และไม่พาสหชวีณีไปจาริก ๒ สิกขาบท สิก-
ขาบทว่าด้วยภิกษุณีพูดให้สิกขมานาถวาย
จีวรแล้วจับบวชให้ ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณี
พูดให้สิกขมานาติดตาม ๑ ธรรม คือ สิกขา-
บทเหล่านี้รวม ๓ สิกขาบท เกิดแต่กาย
วาจาและจิต ทุก ๆ สิกขาบทมีสมุฏฐานอัน
หนึ่ง เหมือนสมนุภาสสิกขาบท.

สมนุภาสสมุฏฐาน จบ

กฐินสมุฏฐาน

[๘๓๑] สิกขาบทว่าด้วยกฐินอันเดาะ
แล้ว ๓ สิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยใช้ติเรก-
บาตร สิกขาบทที่หนึ่ง ๑ สิกขาบทว่าด้วย
เกสัช ๑ สิกขาบทว่าด้วยรับอัจเจกจีวร ๑

สิกขาบทว่าด้วยภิกษุอยู่ในเสนาสนะป่ามี
ความรังเกียจเก็บไทรจิวรในละแวกบ้านได้ ๑
สิกขาบทว่าด้วยเมื่อหลีกไปไม่เก็บเตียงหรือ
ตั้ง ๒ สิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยเข้าไปสู่
ที่อยู่ภิกษุณีแล้วสอน ๑ สิกขาบทว่าด้วยฉัน
โภชนะทีหลัง ๑ สิกขาบทว่าด้วยห้ามภักตร
แล้วฉันภัตตาหารไม่เป็นเดน ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยรับนิมนต์ ๑ สิกขาบทว่าด้วยวิกัปจิวร ๑
สิกขาบทว่าด้วยไม่ได้รับบอกก่อนเข้าไปใน
พระราชมณเฑียร ๑ สิกขาบทว่าด้วยเข้าบ้าน
ในเวลาวิกาล ๑ สิกขาบทว่าด้วยฉันภัตตา
หารที่ภิกษุณียื่นสั่งเสียบอยู่ ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ภิกษุณีอยู่เสนาสนะป่ารับของเคี้ยวเป็นต้น ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีพูดให้ร้าย ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยภิกษุณีทำการสั่งสมบาตร ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยภิกษุณีเข้าไปสู่สกุลในเวลาก่อนอา-
หาร ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีเข้าไปสู่สกุล
ในเวลาหลังอาหาร ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณี
เข้าไปสู่สกุลในเวลาวิกาล ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ภิกษุณีผลัดเปลี่ยนผ้าสังฆาฏิเกินกำหนด ๕
วัน ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีใช้จิวรผลัด-

เปลี่ยน ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไม่มอบ
หมายจีวรสับเปลี่ยนและที่ปัก ๒ สิกขาบท
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีให้ผ้าฝ้ออันเกิดที่ง่าม
ขา ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไม่บอกก่อนนั่ง
บนอาสนะข้างหน้าภิกษุ ๑ ธรรม คือ สิกขา-
บทเหล่านี้มี ๒๕ สิกขาบท เกิดแต่กายกับ
วาจา มิใช่จิต และเกิดแต่ทวารทั้ง ๓ ทุก ๆ
สิกขาบทรวมทั้งกฐินสิกขาบท มีสมุฏฐาน ๒
เสมอกัน.

กฐินสมุฏฐาน จบ

เอภกโถมสมุฏฐาน

[๘๓๒] สิกขาบทว่าด้วยชนเจียม ๑
สิกขาบทว่าด้วยนอนร่วมกัน ๒ สิกขาบท
สิกขาบทว่าด้วยเตียงเท้าเสียบ ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยฉันอาหารในโรงทาน ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ฉันอาหารในเวลาวิกาล ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ฉันอาหารที่ทำการสังฆม ๑ สิกขาบทว่าด้วย
รับประเคนไม้ชำระฟัน ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ให้อาหารแก่จล ๑ สิกขาบทว่าด้วยไปดู
เสนาอันยกออกไปแล้ว ๑ สิกขาบทว่าด้วย

อยู่ในกองทัพ ๑ สิกขาบทว่าด้วยไปสู่สนามรบ
๑ สิกขาบทว่าด้วยดื่มสุรา ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ยังไม่ถึงกึ่งเดือนอาบน้ำ ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ทำจีวรใหม่ให้เสียสี ๑ ปาฏิเทสนียะ ๒ สิก-
ขาบท สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีฉันกระเทียม
๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีเข้าไปปฏิบัติภิกษุผู้
กำลังฉัน ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไปดู
เพื่อนรำ ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีเปลือยกาย
อาบน้ำ ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณี ๒ รูป
ใช้ผ้าปูนอนและผ้าห่มผืนเดียวกัน นอนด้วย
กัน ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณี ๒ รูป นอน
เตียงเดียวกัน ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไม่มี
พวกเที่ยวจาริกภายในแคว้น ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยภิกษุณีไม่มีพวกเที่ยวจาริกภายนอก
แคว้น ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีหลีกเลี่ยงไป
สู่จาริกภายในพรรษา ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ภิกษุณีไปดูโรงละคร ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ภิกษุณีใช้สอยเก้าอี้นอน ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ภิกษุณีกรอด้าย ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีช่วย
ทำธุระของคฤหัสถ์ ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณี
ให้ของเคี้ยวด้วยมือของตนแก่ชาวบ้านเป็น-
ต้น ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีจำพรรษาใน

อวาตที่ไม่มีภิกษุ ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณี
ใช้ร่ม ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไปด้วยยาน ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีใช้เครื่องประดับเอว ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีใช้เครื่องประดับลำ-
หรับสตรี ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีอาบน้ำ
ปรุงเครื่องประเทืองผิว ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ภิกษุณีอาบน้ำปรุงกายานเป็นเครื่องอบ ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีใช้ภิกษุณีนวด ๑ สิก-
ขาบทว่าด้วยภิกษุณีใช้สิกขมานานวด ๑ สิก-
ขาบทว่าด้วยภิกษุณีใช้สามเณรีนวด ๑ สิกขา-
บทว่าด้วยภิกษุณีใช้สตรีคฤหัสถ์นวด ๑ สิก-
ขาบทว่าด้วยภิกษุณีผู้เข้าบ้านไม่มีผ้ารัดต้น
ตอ้ออาบัติ ๑ รวมเป็น ๔๔ สิกขาบท เกิด
แต่กาย มีไข้จากับจิต เกิดแต่กายกับจิต
มีไข้วาจา ทุก ๆ สิกขาบท รวมทั้งเอภก-
โถมสิกขาบท มีสมุฏฐาน ๒ เสมอกัน.

เอภกโถมสมุฏฐาน จบ

ปทโสฬหมสมุฏฐาน

[๘๓๓] สิกขาบทว่าด้วยสอนธรรม

แก่นอุปสัมบันว่าพร้อมกัน ๑ สิกขาบทว่า

ด้วยแสดงกรรมแก่มาตุคาม ยิ่งกว่า ๕-๖ คำ
เว้นแต่มีบุรุษผู้รู้เพียงสา ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ยังไม่ได้รับสมมติสั่งสอนภิกษุณี ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยภิกษุได้รับสมมติแล้วสอนภิกษุณีเมื่อ
พระอาทิตย์อัสดงคตแล้ว ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยภิกษุณีเรียนและบอกติรัจฉานวิชา ๒
สิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไม่ขอ
โอกาสก่อนถามปัญหา ๑ สิกขาบทเหล่านี้
รวม ๗ สิกขาบท เกิดแต่วาจา มีใช้กาย
และจิต เกิดแต่วาจากับจิต แต่มีใช้เกิดแต่
กาย ทุก ๆ สิกขาบท มีสมุฏฐาน ๒ เหมือน
ปทโสรัจฉมสมุฏฐาน ฉะนั้น.

ปทโสรัจฉมสมุฏฐาน จบ

อัทธานสมุฏฐาน

[๘๓๔] สิกขาบทว่าด้วยชักชวน
ภิกษุณีเดินทางไกล ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ชักชวนภิกษุณีลงเรือลำเดียวกัน ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยขอโภชนะอันประณีต ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยชักชวนมาตุคามเดินทางด้วยกัน ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีถอนขนในที่แคบ ๑

สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีของข้าวเปลือก ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีรับนิมนต์แล้วฉัน
ภัตตาหาร ๑ ปาฏิเทศนียะของภิกษุณี ๘
สิกขาบท สิกขาบทเหล่านี้รวม ๑๕ สิกขาบท
เกิดแต่กาย มีไชวจา มีไชจิต เกิดแต่กาย
กับวจา มีไชเกิดแต่จิต เกิดแต่กายกับจิต
มีไชเกิดแต่วจา เกิดแต่กายวจาและจิต
เป็น ๔ สมุฏฐาน พระพุทธเจ้าผู้มีพระญาณ
ทรงบัญญัติว่า มีวินัยเสมอกับอัทธาน-
สมุฏฐาน.

อัทธานสมุฏฐาน จบ

เถยยัตถสมุฏฐาน

[๘๓๕] สิกขาบทว่าด้วยชักชวนพวก
เกวียนผู้เป็นโจรเดินทางร่วม ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยยื่นแอบฟัง ๑ สิกขาบทว่าด้วยขอแกลง
และข้าวสุก ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณียืน
ร่วมกับบวรุษในเวลาค้ำคืน ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยภิกษุณียืนร่วมกับบวรุษในโอกาสกำบัง ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณียืนร่วมกับบวรุษในที่
กลางแจ้ง ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณียืนร่วม

กับบุรุษในตรอกตัน ๑ รวมสิกขาบทเหล่านี้
๑ สิกขาบท เกิดแต่กายกับจิต มิใช่เกิด
แต่วาจา เกิดแต่ทวาร ๓ สิกขาบทเหล่านี้
มีสมุฏฐาน ๒ พระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์
แห่งพระราชารู้สูงศักดิ์ได้ทรงแสดงแล้วว่า
เหมือนเถยยัตถสมุฏฐาน.

เถยยัตถสมุฏฐาน จบ

ฉัมมเทศนาสมุฏฐาน

[๘๓๖] พระตถาคตทั้งหลาย ย่อม
ไม่แสดงธรรมแก่คนมีร่มในมือ ๑ มิใช่พลอง
ในมือ ๑ มีศัสตราในมือ ๑ มีอาวุธในมือ ๑
สวมเขียงเท้า ๑ สวมรองเท้า ๑ ไปในยาน ๑
อยู่บนที่นอน ๑ นั่งรัดเข่า ๑ โปกศีรษะ ๑
คลุมศีรษะ ๑ รวมเป็น ๑๑ สิกขาบทพอดี
เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่เกิดแต่กาย ทุกๆ
สิกขาบทมีสมุฏฐานอันหนึ่งเสมอกับฉัมม-
เทศนาสมุฏฐาน.

ฉัมมเทศนาสมุฏฐาน จบ

ภุตารोजनाสมุฏฐาน

[๘๓๗] สิกขาบทว่าด้วยบอกอุต-
ริมนุสสรรมที่มีจริง เกิดแต่กายมิใช่เกิดแต่
วาจา มิใช่เกิดแต่จิต เกิดแต่วาจา มิใช่เกิด
แต่กาย และมิใช่เกิดแต่จิต เกิดแต่กายกับ
วาจา มิใช่เกิดแต่จิต ชื่อว่าภุตารोजनाสมุ-
ฏฐาน ย่อมเกิดแต่สมุฏฐาน ๓.

ภุตารोजनाสมุฏฐาน จบ

โจริวุฏฐานปนสมุฏฐาน

[๘๓๘] สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีรับ
หญิงโจรให้บวช เกิดแต่วาจา กับจิต มิใช่
เกิดแต่กาย และเกิดโดยทวารทั้ง ๓ โจริ-
วุฏฐานปนสมุฏฐานนี้ พระพุทธเจ้าผู้ธรรม
ราชาทรงตั้งไว้ว่า มีสมุฏฐาน ๒ ไม่ซ้ำกัน.

โจริวุฏฐานปนสมุฏฐาน จบ

อนนุญาติสมุฏฐาน

[๘๓๙] สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีบวช
สตรีที่มารดาบิดา หรือสามีมิได้อนุญาต เกิด
แต่กายวาจา มิใช่เกิดแต่กาย และมิใช่เกิดแต่

จิต เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่เกิดแต่จิต เกิด
แต่วาจา กับจิต มิใช่เกิดแต่กาย เกิดแต่กาย
วาจาจิต ๓ สถาน จึงมีสมุฏฐาน ๔ ไม่ซ้ำกัน.

อนนุญาตสมุฏฐาน จบ

[๘๔๐] ก็สมุฏฐาน ๑๓ ทรงแสดง

ไว้ดีแล้วโดยย่อ ๆ เป็นเหตุทำความเข้าใจ
อนุโลมแก่ธรรมที่เป็นแบบ วิญญูชนเมื่อทรง
จำสมุฏฐานนี้ไว้ได้ ย่อมไม่หลงในสมุฏฐาน
แล.

ย่อหัวข้อสมุฏฐาน จบ

สมุฏฐานสี่สัณณนา

ก็แลวินิจัยในสมุฏฐานกถา อันเป็นอันดับแห่งโสฬสมหาวารนั้น
พึงทราบดังนี้:-

กาลาว่า อนตฺตา อิติ นิจุจฺยา มีความว่า บัญญัติคือนิพพาน
ท่านวินิจัยว่า เป็นอนัตตา. (เมื่อดวงจันทร์ คือ พระพุทธเจ้ายังไม่เกิดขึ้น
เมื่อดวงอาทิตย์ คือ พระพุทธเจ้ายังไม่อุบัติขึ้นมา).

บทว่า สภาคฺชฺมฺมานํ ได้แก่ สังขตธรรมที่มีส่วนเสมอกันด้วยอาการ
มีอาการคือไม่เที่ยงเป็นต้น.

ชื่อว่า นามมตฺตํ น ฌายติ มีความว่า แม้เพียงแต่ชื่อ (แห่งสังฆกรรมเหล่านั้น) ย่อมไม่ปรากฏ.

บทว่า ทุกฺขหานี ได้แก่ บำบัดทุกข์เสีย.

บาทคาถาว่า ขนฺธกา ยา จ มาติกา มีความว่า ชั้นชกะทั้งหลายและมาติกาเหล่าใด. อนึ่ง บาลีก็เหมือนกันนี้.

บาทคาถาว่า สมฺภูจฺจานนียโต กตํ มีความว่า สมภูจฺจานที่ท่านทำให้เป็นของแน่นอน คือ จัดไว้เป็นหลักที่แน่ ชื่อว่า นียตสมฺภูจฺจาน.

การสงเคราะห์ ๓ สิกขาบท คือ ภูตาโรจนสิกขาบท โจริวุฏฺฐาปนสิกขาบท และอนนฺนุญฺญาตสิกขาบท ด้วยคำว่า สมฺภูจฺจานนียโต กตํ นั้น อันบัณฑิตพึงพิจารณา.

จริงอยู่ ๓ สิกขาบทนี้เท่านั้น เป็นนียตสมฺภูจฺจาน คือ เป็นสมฺภูจฺจานที่ไม่เจือปนกับสมฺภูจฺจานเหล่านี้.

บาทคาถาว่า สมฺภทนิทานญฺจญฺญํ มีความว่า ความเจือปนกันและเหตุแม้อื่น, บัณฑิตพึงพิจารณา การถือเอาความเจือปนกันแห่งสมฺภูจฺจานใน ๒ คำนั้น ด้วยคำว่า สัมภท. จริงอยู่ เว้น ๓ สิกขาบทนั้นเสีย สิกขาบทที่เหลือ จัดเป็นสัมภินนสมฺภูจฺจาน. บัณฑิตพึงตรวจดูนิทาน กล่าวคือประเทศที่บัญญัติ แห่งสิกขาบททั้งหลายด้วยคำว่า นิทาน.

บาทคาถาว่า สุตฺเต ทิสฺสนฺติ อูปริ มีความว่า ๓ ส่วนนี้ คือ สมฺภูจฺจานนียม สัมภท นิทาน แห่งสิกขาบททั้งหลาย ย่อมเห็นได้ คือ ย่อมปรากฏในสูตรเท่านั้น.

บรรดาสมุฏฐานนิยม สัมภท และนิทานนั้น สมุฏฐานนิยมและ สัมภท ในปริมนัยก่อน ย่อมปรากฏในคำว่า ย่อมเกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือกายกัมมจิต เป็นอาทิ. ส่วนนอกจากนี้ ชื่อนิทาน ย่อมปรากฏในเบื้องต้น อย่างนี้ว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติแล้ว ในกรุงเวสาลี ในกรุงราชคฤห์ ในกรุงสาวัตถี ในเมืองอาฬวี ในกรุงโกสัมพี ในแคว้นสักกะทั้งหลาย และใน แคว้นภัคคะทั้งหลาย. บัณฑิตพึงทราบว่ คำนี้จักปรากฏในละครซึ่งมาข้างหน้า เนื้อความแห่งคาถาว่า **วิภงฺเศ ทฺวิสุ** เป็นต้น พึงทราบดังต่อไปนี้:-

ในวันอุโบสถ ภิกษุและภิกษุณีทั้งหลาย ย่อมสวดสติกขาบทใด อัน พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติไว้ในวิภังค์ทั้ง ๒, ข้าพเจ้าจักกล่าวสมุฏฐานตาม สมควรแก่สติกขาบทนั้น; ท่านทั้งหลายจงฟังคำนั้นของข้าพเจ้า.

บทว่า **สญฺจริตฺตานุภาสญฺจ** ได้แก่ สัจจจริตตสิกขาบทและสมนุ- ภาสนสิกขาบท.

สองบทว่า **อติเรกญฺจ จีวรํ** ได้แก่ อติเรกจีวรตสิกขาบท อธิบายว่า กลุณตสิกขาบท.

สองบทว่า **โลมานิ ปทโธธมฺโม** ได้แก่ เอภกโลมตสิกขาบททั้งหลาย และปทโธธมตสิกขาบท.

บทว่า **ภูตลัทธิชานน จ** ได้แก่ ภูตาโรจนตสิกขาบท และการ ชักชวนเดินทางไกล.

บทว่า **เถยฺยเทศนโจรญฺจ** ได้แก่ เถยยสัตตตสิกขาบท การแสดง ธรรมแก่คนไม่เป็นไข้มีร่มในมือ และโจริวุฏฐาปนตสิกขาบท.

สองบทว่า **อนนุญญาตาย เทรส** มีความว่า สมุฏฐานเหล่านี้ รวมกับการบวชสตรีที่มารดาบิดาหรือสามีไม่อนุญาต จึงเป็นสมุฏฐาน ๑๓.

บาทคณาว่า สติสา อธิ ทิสฺสเร มีความว่า ในอุภโตวิภังค์นี้
สมุฏฐานทั้งหลายที่คล้ายกัน แม่เหล่าอื่น ย่อมปรากฏ ในสมุฏฐานอันหนึ่ง ๆ
ในบรรดาสมุฏฐาน ๑๓ เหล่านี้.

[ว่าด้วยปฐมปาราชิกสมุฏฐาน]

บัดนี้ ท่านกล่าวคำว่า เมถุนํ สุกฺกถํสฺสโค เป็นต้น เพื่อแสดง
สมุฏฐานเหล่านี้.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า เมถุนํ ฟิงฺทราบก่อน. สมุฏฐานใหญ่
อันหนึ่ง ชื่อว่าปฐมปาราชิก. สมุฏฐานที่เหลือ คล้ายกับปฐมปาราชิกสมุฏฐาน
นั้น.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า สุกฺกถํสฺสโค ได้แก่ สุกกวิสัฏฐิสมุฏฐาน
และกายสังสัคคสมุฏฐาน.

บาทคณาว่า อนิยตา ปฐฺมิกา ได้แก่ อนิยตสิกขาบทที่ ๑.

บาทคณาว่า ปุพฺพูปฺปริปาจิตา ได้แก่ สิกขาบทที่ว่า ชานํ
ปุพฺพูปฺปตํ ภิกฺขุ และภิกขุณีปริปาจิตปิณฑปาตสิกขาบท

บาทคณาว่า รโห ภิกฺขุณิยา สหํ ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยการนั่ง
ในที่ลับกับภิกษุณี.

บาทคณาว่า สโฆชน รโห เทว จ ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วย
การนั่งแทรกแซง ในสโฆชนสกุล และรโหณิสัชชสิกขาบททั้ง ๒.

บาทคณา องฺคฺลฺลิตฺถ อุตฺเท หสฺสํ ได้แก่ อังคฺลฺปิฏฺทกสิกขาบท
และอุตฺเทหฺสฺสธมฺมสิกขาบท.

บาทคาถาว่า ปหาร อุกฺคิเร เจว ได้แก่ ปหารทานสิกขาบท
และตลตตติกอุคฺคิณสิกขาบท.

บาทคำถาว่า เตปฺลญาสา จ เสจฺยิยา ได้แก่ เสจฺยิสิกขาบท ๕๑
มีปริมัตถกนิวาสนสิกขาบทเป็นอาทิ ที่ท่านกล่าวไว้ในที่สุดแห่งขุททกวิณณา
เหล่านี้ คือ:-

ปริมัตถกสิกขาบท ๒, สุปฏิจันนิกสิกขาบท ๒,
สุสังวุตสิกขาบท ๒, โอกจิตตจกฺขุกสิกขาบท ๒, อุกจิตตกายก
สิกขาบท ๒, กายป์ปจาลิกสิกขาบท ๒, พาหุป์ปจาลิกสิกขาบท
๒, สีสป์ปจาลิกสิกขาบท ๒, ขัมภกสิกขาบท ๒, โอกุณฐิต-
สิกขาบท ๒, อุกกุฎฺฐิกสิกขาบท ๑, ปัลลัตถิกสิกขาบท ๑,
ลักกัจจปฏิคคหนสิกขาบท ๑, ปัตตสัณฺญิตาสิกขาบท ๑, สม-
สูปกสิกขาบท ๑, สมตติตติกสิกขาบท ๑, สักกัจจญฺญชิสส
สิกขาบท ๑, ปัตตสัณฺญิญฺญชิสสสิกขาบท ๑, สປทานญฺญชิสส
สิกขาบท ๑, สมสูปกญฺญชิสสสิกขาบท ๑, ญูปิกตสิกขาบท ๑,
พยัญชนสิกขาบท ๑, อุชฌานสัณฺญิสิกขาบท ๑, นาติมหันตกวฬ
สิกขาบท ๑, มัตถอลาโลปสิกขาบท ๑, อนาหตสิกขาบท ๑,
สัฬฬหัตถสิกขาบท ๑, ปินทุกเขปกสิกขาบท ๑, กวฬาวัจเจทก
สิกขาบท ๑, อวคัณทกสิกขาบท ๑, หัตถนิทฐนิกสิกขาบท ๑,
สิตถาวการกสิกขาบท ๑, ชิวหานิจฉารกสิกขาบท ๑, จปฺปจปฺป-
การกสิกขาบท ๑, สุรฺรสุรฺรการกสิกขาบท ๑, หัตถนิลเลท

สิกขาบท ๑, ปัตตนิลเลหสิกขาบท ๑, โอฏฐนิลเลหสิกขาบท ๑, สามิสสิกขาบท ๑, สติตถสิกขาบท ๑, และปกิณณกสิกขาบท ๓ เหล่านี้ คือ ยืนถ่ายอุจจาระปัสสาวะ ๑, ยืนหรือนั่งถ่ายอุจจาระปัสสาวะบ้วนน้ำลายลงในของเขียว ๑, ยืนหรือนั่งถ่ายอุจจาระปัสสาวะบ้วนน้ำลายลงในน้ำ ๑.

บาทคาถาว่า อธกุขคามาวสุสุตา ได้แก่ อธกขกสิกขาบท คามันตรคมนสิกขาบท และสิกขาบทว่าด้วยการที่ภิกษุณีผู้มีจิตกำหนดรับของควรเคี้ยว จากมือของบุรุษผู้มีจิตกำหนด ของภิกษุณีทั้งหลาย.

บาทคาถาว่า ตลมตถกญจ สุทฐิกา ได้แก่ ตลมาฏกสิกขาบท ชตุมัตถกสิกขาบท และอุทกสุทฐิกาสิกขาบท สาทียนสิกขาบท

บาทคาถาว่า วสุถิ วสุถา จ โอวาทำ ได้แก่ สิกขาบทที่ว่า วสุถิ วสุถา จ ปญจ โยชนานิ และสิกขาบทว่าด้วยการไม่ไปเพื่อโอวาทำ.

บาทคาถาว่า นานุพนุเช ปวตฺตินิ มีความว่า สิกขาบทเหล่านี้มี ๗๖ รวมทั้งวุฏฐาปีตปวัตตนนุพันธสิกขาบท.

สองบทว่า อิม ลิกฺขา ได้แก่ สิกขาบททั้งหลายเหล่านี้. ศัพท์ว่า อิม ท่านทำให้ผิดลึงค์เสีย.

บาทคาถาว่า กายมานลิกา กตา ความว่า สิกขาบทเหล่านี้ ท่านจัดเป็นสิกขาบทมีกายกับจิตเป็นสมุฏฐาน.

[ว่าด้วยทุติยปาราชิกสมุฏฐาน]

บทว่า อทินฺนํ นี้ ฟังทราบก่อน. คำว่าอทินนาทาน หรือคำว่า ทุติยปาราชิก เป็นสมุฏฐานใหญ่อันหนึ่ง.

บทที่เหลือ เป็นเช่นกับบทินนาทานนั้น.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **วิคฺคหุคฺคฺตริ** ได้แก่ มนุสสวิคคหสิกขาบท และอุตฺตริมนุสสธัมมสิกขาบท.

สองบทว่า **ทุฏฺฐลลา อตุตฺตคามินิ** ได้แก่ ทุฏฺฐลลวาทสิกขาบท และอตุตฺตคามปาริจเรยสิกขาบท.

สองบทว่า **อมุลา อญฺญภาคิยา** ได้แก่ ทุฏฺฐโทสสิกขาบททั้ง ๒.

สองบทว่า **อนิยตา ทุตฺติกา** ได้แก่ อนิยตสิกขาบทที่ ๒.

สองบทว่า **อจฺฉินฺทุเต ปริณามเน** ได้แก่ การให้จิวรเองแล้ว จึงเอามา และการน้อมลาภของสงฆ์มาเพื่อตน.

บาทคาถาว่า **มุตาโอมสเปสุณา** ได้แก่ มุสวาทสิกขาบท ๑ โอมสวาทสิกขาบท ๑ ภิกขุเปสุญฺญสิกขาบท ๑.

สองบทว่า **ทุฏฺฐลลา ปฐวิจเณ** ได้แก่ ทุฏฺฐลลาปตฺติอาโรจนสิกขาบท ๑ ปฐวิจเณสิกขาบท ๑.

สามบทว่า **ภฺตุ อญฺญาเย อุชฺฌเป** ได้แก่ ภฺตุคามสิกขาบท อัญญาเวทสิกขาบท และอุชฌาปนกสิกขาบท.

สองบทว่า **นิกทฺตฺตนิ สิญฺจนนฺจ** ได้แก่ วิหารโตนิกทตฺตนิสิกขาบท ๑ อุกฺกเณตฺตนิสิญฺจนสิกขาบท ๑.

สองบทว่า **อามิสเหตุ ภูตฺตาวี** ได้แก่ สิกขาบทที่ว่า **อามิสเหตุ ภิกขุณีโย โอวทฺตติ** ๑, สิกขาบทว่าด้วยปวารณาภิกษุผู้ฉ้นเสร็จแล้ว ด้วยขอเกี่ยวเป็นต้น **อัมมิไซฺเคน** ๑.

สามบทว่า **เอหิ อนาทรि ภิสฺสา** ได้แก่ สิกขาบทที่ว่า **เอหาวุโส คามิ วา** เป็นต้น ๑, อนาทรียสิกขาบท ๑, ภิกษุภิงสาปนกสิกขาบท ๑.

สองบทว่า **อปนิเช จ ชีวิต** ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยการช้อน
บริขารมีบาตรเป็นต้น ๑, สิกขาบทว่าด้วยการแกล้างปลงชีวิตสัตว์ ๑.

สามบทว่า **ชานํ สปปาณกํ กมฺมํ** ได้แก่ ชานังสปปาณกอุทก
สิกขาบท ๑, ปุณกัมมายุโกฎนสิกขาบท ๑.

บทว่า **อุณฺถวาสนาสนา** ได้แก่ อุณฺถวิสติวสตสิกขาบท ๑, สิกขาบท
ว่าด้วยการอยู่ร่วมกับภิกษุที่อุกสงฆ์กวัตร ๑, นาสิตกสามเณรสัมภอกสิกขาบท ๑.

บทว่า **สทฺธมฺมิกวิเลขา** ได้แก่ สทฺธมฺมิกวุจฺจมานสิกขาบท ๑
สิกขาบทที่มาว่า **วิเลขาย สํวตฺตุนฺติ** ๑.

สองบทว่า **โมโห อมฺลเกน จ** ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยเป็น
ปาจิตตีย์ เพราะความเป็นผู้แสรังทำลาย ๑, สิกขาบทว่าด้วยการโจทด้วยอาบัติ
สังฆาทิเสสไม่มีมูล ๑.

สามบทว่า **กุกฺกุจฺจํ จิวรี ทตฺวา** ได้แก่ กุกฺกุจฺจอุปาทน สิกขาบท
๑, สิกขาบทว่าด้วยการให้ฉันทะเพื่อกรรมที่เป็นกรรมแล้วกลับบ่นว่า ๑,
สิกขาบทว่าด้วยการให้จิวรแล้วกลับบ่นว่า ๑.

สองบทว่า **ปริณมฺเยยฺย ปุคฺคเต** ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยน้อมลาก
สงฆ์ไปเพื่อบุคคล.

บาทคาถาว่า **กิณฺเต อกาลจฺฉินฺเต** ได้แก่ สิกขาบทที่มาว่า
พระผู้เป็นเจ้า บุรุษบุคคลนั้น จักทำประโยชน์อะไรแก่ท่าน ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยการอธิษฐานอกาลจิวร ว่าเป็นกาลจิวร แล้วให้แจกกัน ๑, สิกขาบทว่า
ด้วยการแลกจิวรกับภิกษุณีแล้วชิงเอามา ๑.

สองบทว่า **ทุกคหิ นิรเยน จ** ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยการยกโทษ
ผู้อื่น ด้วยเครื่องที่จับไม่ถนัด ใคร่ครวญไม่ดี ๑ สิกขาบทว่าด้วยการแข่ง
ด้วยนรก หรือพรหมจรรย์ ๑.

สามบทว่า **คณฺ วิภงฺคํ ทุพฺพถํ** ได้แก่ สิกขาบทที่ตรัสว่า ภิกษุณี
ใด พึงทำอันตรายแก่จิวรลาภของคณะ ๑ ที่ตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงห้ามการ
แจกจิวรที่เป็นธรรม ๑ ที่ตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงก้าวล่วงจิวรกาลสมัยเสีย ด้วย
จํานงเฉพาะซึ่งจิวรอันไม่มั่นคง ๑.

บาทคาถาว่า **ภจฺนินาสาสุปฺปสุตฺถํ** ได้แก่ สิกขาบทที่พระผู้มีพระ
ภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงห้ามการรื้อกฐินที่เป็นธรรม ๑ ภิกษุณีใด พึง
แก่งทำความไม่สำราญแก่ภิกษุณี ๑ ภิกษุณีใดให้ที่อยู่แก่ภิกษุณีแล้ว โกรธ
ไม่พอใจ พึงนุดคร่านางก็ดี ๑.

สองบทว่า **อกุโถสจฺญตี มจฺจรี** ได้แก่ สิกขาบทที่พระผู้มีพระ
ภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงด่าก็ดี ซึ่งภิกษุ ๑ ภิกษุณีใด เป็นผู้ดูร้าย พึง
กล่าวขู่คณะ ๑ ภิกษุณีใด พึงเป็นผู้หวงตระกูด ๑.

สองบทว่า **คพฺภินิ จ ปายนฺุตฺติยา** ได้แก่ สิกขาบทที่พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงยังสตรีมีครรภ์ให้บวช ๑ ภิกษุณีใด พึง
ยังสตรีผู้ยังต้องให้บุตรคัมมให้บวช ๑.

หลายบทว่า **เทว วสุตา สิกฺขา สงฺเขน** ได้แก่ สิกขาบทที่
พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงยังนางสิกขมานาผู้ยังไม่ได้ศึกษาใน
ธรรม ๖ ครบ ๒ ปี ให้บวช ๑ ภิกษุณีใด พึงยังนางสิกขมานาผู้ศึกษาเสร็จ
แล้วในธรรม ๖ แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ ให้บวช ๑.

สองบทว่า ตโย เจว คิหิตตา ได้แก่ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงยังสตรีมีคฤหัสถ์ ผู้มีอายุหย่อน ๑๒ ปี ให้บวช ๑ ภิกษุณีใด พึงยังสตรีคฤหัสถ์ ผู้มีอายุครบ ๑๒ ปีแล้ว แต่ยังไม่ศึกษาในธรรม ๖ ครบ ๒ ปี ให้บวช ๑ ภิกษุณีใด พึงยังสตรีคฤหัสถ์ ผู้มีอายุครบ ๑๒ ปีแล้ว ได้ศึกษาในธรรม ๖ ครบ ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังมิได้สมมติ ให้บวช ๑.

สองบทว่า กุมารีภุตา ติสฺโส จ ได้แก่ สตรีผู้เป็นนางกุมารี ๓ จำพวก ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสโดยนัยมีคำว่า ภิกษุณีใด พึงยังสตรีผู้เป็นนางกุมารี มีอายุหย่อน ๒๐ ปีให้บวช เป็นต้น.

บทว่า อุนทุวาทสสมฺมตา ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด มีพรรษาหย่อน ๑๒ พึงเป็นอุปัชฌาย์ยังนางสิกขมานาให้อุปสมบท ๑ ภิกษุณีใด มีพรรษาครบ ๑๒ แล้วแต่สงฆ์ยังมิได้สมมติ พึงเป็นอุปัชฌาย์ ยังนางสิกขมานาให้อุปสมบท ๑.

สองบทว่า อสนฺตา ว โสกาวัสฺสั ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ผู้อันนางภิกษุณีใดกล่าวอยู่ว่า อย่าเพื่อก่อนแม่คุณ เธออย่ายังนางสิกขมานา ให้บวช ดังนี้ เป็นต้น ๑ ภิกษุณีใด พึงยังนางสิกขมานา ผู้มีใจร้ายยังความโศกให้ครอบงำใจบวชให้บวช ๑.

สามบทว่า ฉนฺทา อนฺวตฺตา จ เทว ได้แก่ ๓ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงยังนางสิกขมานาให้อุปสมบทด้วยการมอบนันทะที่ตกค้าง ๑ ภิกษุณีใด พึงยังนางสิกขมานา ให้อุปสมบทตามปี ๑ ภิกษุณีใด พึงยังนางสิกขมานา ให้อุปสมบทปีละ ๒ รูป ๑.

สามบทว่า สมุฏฐานา ติกา กตา มีความว่า ๗ สิกขาบทนี้จัดเป็นตติกสมุฏฐาน (คือ เกิดโดยทวาร ๓).

[ว่าด้วยสัจจจริตตสมุฏฐาน]

สามบทว่า สลฺจจริ กุฎฺฐิ วิหาโร ได้แก่ สัจจจริตตสิกขาบท ๑
สัจจญาจิกายกุฎฺฐิกรณสิกขาบท ๑ มหัลลภวiharกรณสิกขาบท ๑.

สองบทว่า โชรฺวนญฺจ ปญฺญุคฺคโห ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยการให้
ภิกษุณีผู้มีไข้ญาติ ให้ช้กจีวรเก่า ๑ จีวรปกคคหณสิกขาบท ๑.

สองบทว่า วิญญตฺตตฺตฺตริ อภิหฺญํ ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยการออก
ปากขอจีวรกะคฤหบดีผู้มีไข้ญาติ ๑ สิกขาบทว่าด้วยยินดียิ่งกว่าอุตราสงค์ และ
อันตราสกนั้น ๑.

สองบทว่า อุกฺกิณฺนํ ทฺตเคน จ ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่ชื่อว่า
จีวรเจตอปัน อุกฺกขุญฺ โหติ และสิกขาบทว่าด้วยค่าจีวรที่เขาส่งไปด้วยทฺต.

หลายบทว่า โกสิยา สฺทฺตฺทเวภาคา ฉพฺพสฺตฺตานิ นิสีทฺนํ
ได้แก่ ๕ สิกขาบท มีสิกขาบทที่ว่า โกสิยมิสฺตฺกํ สนฺถตฺ เป็นต้น.

สองบทว่า ริญฺจนฺติ รฺูปิกา เจว ได้แก่ เอพคฺคโลมโรวาปนสิกขาบท
ที่มาในคัมภีร์วิภังค์ว่า ริญฺจนฺติ อุกฺกเทสํ ๑ รฺูปียปญฺญุคคหณสิกขาบท ๑.

สองบทว่า อฺุโธ นานปฺปการกา ได้แก่ ๒ สิกขาบท คือ รฺูปีย-
สังโวิหารสิกขาบทและกยวิกกยสิกขาบท.

สองบทว่า อุนพฺพชนฺวสฺตฺติกา ได้แก่ อุนปฺปญฺจพฺนฺชนปิตตสิกขาบท
๑ วัสตฺติกาฏิกสิกขาบท ๑.

คำว่า สมณจีวรเณ จ นั้น ท่านกล่าวหมายเอาพระบาฬีนี้ว่า
สมณจีวร ทฤษฎ.

[ว่าด้วยสมณภูษณสมุฏฐาน]

บทว่า เกทานุตตพุพพทุสทุฏฐลทิจิ จ ได้แก่ สังฆเภท-
สิกขาบท ๑ เกทานุวัตตตสิกขาบท ๑ พุพพจสิกขาบท ๑ กุลทุสทสิกขาบท ๑
ทุฏฐลลาปัตติปฏิจฉาทนสิกขาบท ๑ ทิจิอัปปฏินิสัสชสิกขาบท ๑.

สามบทว่า จนุทํ อุชฺชคฺคฺมิกา เทว จ ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วย
ไม่มอบฉันทะไปเสีย ๑ และ ๒ สิกขาบทว่าด้วยการไปและการนั่งในละแวก
บ้าน และทั้งหัวเราะลั่น.

บทว่า เทวปฺปสทฺทา ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่ว่า เราจักเป็นผู้มีเสียง
น้อย ไปในละแวกบ้าน ๑ นั่งในละแวกบ้าน ๑.

บทว่า น พฺยาหเร ได้แก่ สิกขาบทที่ว่า เราจักไม่พูดด้วยปากที่
ยังมีคำข้าว.

หลายบทว่า จมา นิจาสเน จานํ, ปจฺจโถ อุปฺปเณน จ
ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุที่นั่งที่แผ่นดิน แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้นั่ง
บนอาสนะ ๑ นั่งบนอาสนะต่ำ แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้นั่งบนอาสนะสูง
๑ ผู้ยืนอยู่ แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้นั่ง ๑ ผู้ไปข้างหลัง แสดงธรรม
แก่คนไม่เป็นไข้ ผู้ไปข้างหน้า ๑ ผู้เดินไปนอกทาง แสดงธรรมแก่บุคคลไม่
เป็นไข้ ผู้ไปในทาง ๑.

สองบทว่า **วชฺชานวุตฺติ คหณ** ได้แก่ ปาราชิก ๓ สิกขาบท กล่าวคือ วัชชปฏิจําทนสิกขาบท ๑ อุกฺขิตตานุวัตตนสิกขาบท ๑ หัตถคหณาทิสิกขาบท ๑

สองบทว่า **โอสาทเร ปจฺจจิกฺขณา** ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ไม่บอกเล่าสงฆ์ผู้กระทำ ไม่ทราบความพอใจของคณะ. ฟังถอนโทษ (ภิกษุณี ผู้อันสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงยกวัตรแล้ว โดยธรรมโดยวินัย โดยสัตตสุสาน) ๑. ภิกษุณีใด โกรธเคือง มีใจไม่แช่มชื่น ฟังกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ากล่าวคินพระพุทฺธเจ้า ดังนี้เป็นต้น ๑.

หลายบทว่า **กิสฺมี ตํสฺสุจฺจา เทว วธิ** ได้แก่ หลายสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด อันสงฆ์ทำภายหลัง ในอธิกรณ์บางเรื่องเท่านั้น ดังนี้ ๑. อนึ่ง ภิกษุณีทั้งหลายเป็นผู้คลุกคลีกันอยู่ดังนี้ ๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด ฟังกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้คลุกคลีกันอยู่เถิด แม่เจ้า ดังนี้เป็นต้น ๑. ภิกษุณีใด ฟังประหารขวนตัวแล้วร้องไห้ดังนี้ ๑.

สองบทว่า **วิสิพฺเพ ทฺถุขิตาย จ** ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ฟังเลาะเองก็ดี ให้ผู้อื่นเลาะก็ดี ซึ่งจิวรของภิกษุณี ๑. ภิกษุณีใด ฟังไม่บำรุงเองก็ดี ไม่ฟังให้ผู้อื่นบำรุงก็ดี ซึ่งสหชีวินี ผู้ถึงทุกข์ ๑.

หลายบทว่า **ปนฺน ตํสฺสุจฺจา น วฺรูปสเม** ได้แก่ ตั้งสัตถุสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่าอย่างนี้ว่า ภิกษุณีใด ฟังอยู่คลุกคลีด้วยคหบดีก็ดี ด้วยบุตรของคหบดีก็ดี ๑. และสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ผู้อันภิกษุณีกล่าวอยู่ว่า มาเถิด แม่เจ้าท่านจงยังอธิกรณ์นี้ให้ระงับ ดังนี้ รับแล้วว่า สาธุ ภายหลังเธอผู้ไม่มีอันตราย ฟังไม่ยังอธิกรณ์ให้ระงับ ๑.

สองบทว่า อารามญจ ปวารณา ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด รู้อยู่ ซึ่งอารามอันมีภิกษุ ไม่ได้ตามก่อน ฟังเข้าไป ดังนี้ ๑ ภิกษุณีใด จำพรรษาแล้ว ฟังไม่ปวารณาด้วยสถาน* ๓ ...ให้อุภโตสงฆ์ ดังนี้ ๑.

หลายบทว่า อนุชทุตมมาถั สหชิวินิ เทว ได้แก่ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ธรรม ๒ อย่าง (คือ อุโบสถ ๑ การเข้าไปหาเพื่อโอวาท ๑) อันภิกษุณีพึงหวังเฉพาะจากสงฆ์ทุกกึ่งเดือน และ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ฟังยังสหชิวินิให้บวชแล้ว ไม่อนุเคราะห์ตลอด ๒ พรรษา ๑ ภิกษุณีใด ฟังยังสหชิวินิให้บวชแล้ว ไม่พาไปเอง ๑.

สองบทว่า จีวร อนุพนุชนา ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ฟังพูดกะนางสิกขมานาว่า เนาะแม่เจ้า ถ้าว่า เธอจักให้จีวรแก่เราไซร้ ด้วยอย่างนั้น เราจักยังเธอให้อุปสมบท ดังนี้เป็นต้น ๑ ภิกษุณีใด ฟังพูดกะนางสิกขมานาว่า เนาะแม่เจ้า ถ้าว่า เธอจักติดตามเราไปตลอด ๒ พรรษาไซร้ ด้วยอย่างนั้น เราจักยังเธอให้อุปสมบท ดังนี้ ๑.

ธรรม ๓๓ เหล่านี้ (ทั้งหมด เป็นสมุฏฐานอันหนึ่ง มีองค์ ๓ คือ กาย วาจา จิต เหมือนสมนุภาสนสมุฏฐาน).

[ว่าด้วยกฐินสมุฏฐาน]

สามบทว่า อุพุภต กฐิน ตีณิ ได้แก่ ๓ สิกขาบทข้างต้นที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า กรันจีวรสำเร็จแล้ว กฐินอันภิกษุหรือเสียดแล้ว.

* คือ ทิฏฺเฐน วา สุตฺน วา ปริสฺสฺกาย วา.

สองบทว่า **ปรหม์ ปตฺตเกสฺสชฺช** ได้แก่ ปตฺตสิกขาบทที่ ๑ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า พึงทรงอดิเรกบาตรไว้ได้ ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง และสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า เกสฺสชฺชอันควรลี้ม.

สองบทว่า **อจฺเจกณฺญาปิ สาสงฺก** ได้แก่ อจฺเจกจิวรสิกขาบท ๑ สาสงฺกสิกขาบท อันเป็นลำดับแห่งอจฺเจกจิวรสิกขาบทนั่นเอง ๑.

สองบทว่า **ปกฺกมฺนฺเตน วา ทฺเว** ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในภุตคามวรรคว่า เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ดี ซึ่งเพียงเป็นต้นนั้น.

สองบทว่า **อุปฺสฺสยฺสฺส ปรมฺปฺรา** ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ไปสู่ที่อาศัยแห่งภิกษุณีแล้ว พึงสอนภิกษุณีทั้งหลาย ๑ เป็นปาจิตตีย์ เพราะฉนั้น โภชนะที่หลัง ๑.

สองบทว่า **อนฺตริตฺต นิมฺนฺตนา** ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุใด ฉนฺเสรฺจฺหํมเสยฺแล้ว เกียวกัถิ ฉนฺกัถิ ซึ่งของเกียวกัถิตาม ซึ่งของฉนฺกัถิตาม อันไม่เป็นเคน ๑ ภิกษุใด รับนิมนฺตฺแล้ว มิภัทรอยุ่แล้ว ๑.

สามบทว่า **วิกฺปป์ รณฺโถ วิกาเล** ได้แก่ ๓ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุใด วิกฺปป์จิวฺรเอง... ๑ ของพระราชาผู้กษัตริย์ ๑ ภิกษุใด... พึงเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกกาล ๑.

บทว่า **โวสฺสาสฺสารณฺณเกน จ** ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ถ้าภิกษุณีมาขึ้นยันสั้งเสยฺอยู่ในที่นั้น ๑ ภิกษุใดอยู่ในเสนาสนะปาเห็นปานนั้น รับของเกียวกัถิ ของฉนฺกัถิ อันเขาไม่ได้บอกให้รู้ก่อน ๑.

สองบทว่า อุตฺถยา สหฺนิจฺยณฺจ ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด มักพูดด้วยความริษยา ๑ ภิกษุณีใด พึงทำการ สะสมบาตร ๑.

หลายบทว่า ปุเร ปจฺจฺจา วิกาเล จ ได้แก่ ๓ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง ภิกษุณีใด พึงเข้าไปสู่สกุลทั้งหลาย ในเวลาก่อนอาหาร ดังนี้ ๑ อนึ่ง ภิกษุณีใด พึงเข้าไปสู่สกุลทั้งหลายในเวลาภายหลังอาหาร ดังนี้ ๑ อนึ่ง ภิกษุณีใด พึงเข้าไปสู่สกุลทั้งหลาย ในเวลาวิกาล ดังนี้ ๑.

สองบทว่า ปญฺจาหิกา สงฺกมฺหิ ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงยังการผลัดสังฆาฏี ให้ก้าวล่วง ๕ วันไป ๑ ภิกษุณีใด พึงทรงจีวรที่ตนยืมมา ซึ่งจะต้องส่งคืน ๑.

สองบทว่า เทวฺปิ อวสฺสเณ จ ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสรวมกับที่ปักอย่างนี้ว่า ภิกษุณีใด ไม่มอบหมายจีวรในที่ปัก พึงบริโภค ไม่มอบหมายที่ปัก พึงหลีกไปสู่ที่จะริก.

สองบทว่า ปสฺสaxe อาสเน เจว ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ไม่บอกซึ่งผี (หรือพูปอง) อันเกิดที่โคนขา (กะสงฆ์หรือกะคณะ) ๑. ภิกษุณีใด ไม่ขออนุญาตก่อนพึ่่นั่งบนอาสนะข้างหน้าภิกษุ ๑.

๒๕ สิกขาบทเหล่านี้ (ย่อมเกิดโดยทวาร ๓ คือ กายกับวาจาแต่ไม่เกิดโดยลำพังจิต ทุกสิกขาบทรวมทั้งกฐินสิกขาบทมีสมุฏฐาน ๒ เสมอกัน).

[ว่าด้วยเอพกลอมสมุฏฐาน]

สามบทว่า เอพกลอมา เทว เสยูยา ได้แก่ เอพกลอมสิกขาบท

๑ และสหไสยสิกขาบท ๒.

บทว่า อามหุจปีณฺรโกชนํ ได้แก่ อามหุจปาทกสิกขาบท และ
อามสณปีณฺรโกชนสิกขาบท.

บทว่า คณวิกาสนฺนฺนิธิ ได้แก่ ๓ สิกขาบท คือ คณโกชนสิกขาบท

๑ วิกาสโกชนสิกขาบท ๑ สันนิธิการกสิกขาบท ๑.

บทว่า ทนฺตโปณฺนเจลกฯ ได้แก่ ทนฺตโปณสิกขาบทและอเจลก
สิกขาบท.

สามบทว่า อุตฺตมุตฺตํ วเส อุตฺตโยชิ ได้แก่ ๓ สิกขาบทที่พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัสว่า ฟิงไปเพื่อดูเสนานันยกออกแล้ว ฟิงอยู่ในกองทัพ ฟิงไป
ดูสนามรบก็ดี ฯลฯ ไปดูกองทัพก็ดี.

สามบทว่า สุรา โอรณ นหายนา ได้แก่ สุราปานสิกขาบท ๑
โอรณัทตมาสังนทานสิกขาบท ๑.

สามบทว่า ทฺพฺพณฺณ เทว เทสนิกา ได้แก่ สิกขาบทที่พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัสว่า ตินฺณํ ทฺพฺพณฺณกรณานํ ๑ ปาฏิเทสนียะ ๒ สิกขาบท
ที่เหลือจากที่ตรัสแล้ว ๑.

สองบทว่า ลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺล นจฺจนฯ ได้แก่ ลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺล สิกขาบท
ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ฟิงเข้าไปปฏิบัติภิกษุผู้กำลังฉัน ด้วย
น้ำฉันก็ดี ด้วยการพัดก็ดี ๑. สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด
ฟิงไปดูการฟ้อนก็ดี การประโคมก็ดี ๑.

ต่อจากนี้ไป พระธรรมสังคากาจารย์ทั้งหลาย เขียนเพี้ยนบาลี ผู้ศึกษาพึงทราบลำดับ ในคำว่า **นหาน์ อตุลธณฺ์ เสยฺยา** เป็นอาทินี้ เหมือนเนื้อความที่ข้าพเจ้าอธิบาย (ต่อไป).

สามบทว่า **นหาน์ อตุลธณฺ์ เสยฺยา** ได้แก่ ๓ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีเหล่าใด พึงเปลือยกายอาบน้ำ ภิกษุณีเหล่าใด พึงใช้ผู้นอนและผ้าห่มผืนเดียวกัน นอนด้วยกัน ๒ รูป ภิกษุณีเหล่าใด พึงนอนบนเตียงเดียวกัน ๒ รูป.

สามบทว่า **อนฺุโตรฏฺเฐ ตถา พหิ** ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ไม่มีพวก พึงเที่ยวจาริกไป...ในที่ซึ่งรู้กันว่าน่ารังเกียจภายในแคว้น ไม่มีพวก เที่ยวจาริกไป...ในที่ซึ่งรู้กันว่าน่ารังเกียจภายนอกแคว้น.

สองบทว่า **อนฺุโรวสุตฺถิ จิตฺตาคาริ** ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงหลีกไปสู่จาริก ภายในกาลฝน ภิกษุณีใด พึงไปเพื่อดูพระราชวังก็ดี เรือนงามก็ดี ฯลฯ สระโบกขรณีก็ดี.

สองบทว่า **อาสนฺุทธิ สุตฺตกนฺุตฺตนา** ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงใช้สอยอาสน์หรือบัลลังก์ พึงกรอด้าย.

สองบทว่า **เวยฺยาวจฺฉิ สหตุถา จ** ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงทำความชวนชวายแก่ภุคฺฉุสฺถิ พึงให้ของเลี้ยงก็ดี ของนํ้าก็ดี ด้วยมือของตน แก่ชาวบ้านก็ดี แก่ปริพาชกก็ดี แก่ปริพาชิกาก็ดี.

คำว่า **อภิกฺขุกาวาเสนา จ** นั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสหมายเอา สิกขาบทนี้ว่า ภิกษุณีใด พึงอยู่จำพรรษาในอาวาสไม่มีภิกษุ.

สามบทว่า จตุตถ์ ยานญจ สงฺฆาณิ ได้แก่ ๓ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ไม่อาพาธ ฟังใช้ร่วมและรองเท้า ไม่เป็นไข้ ฟังไปด้วยยาน ภิกษุณีใด ฟังใช้เข็มขัด.

สองบทว่า อลงฺการิ คนฺธวาสิตี ได้แก่ ๓ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ฟังทรงไว้ซึ่งเครื่องแต่งตัวสำหรับสตรี ฟังอาบด้วยของหอมและสี ฟังอาบด้วยแป้งอบ.

ด้วยบทว่า ภิกฺขุณี เป็นต้น ตรัส ๔ สิกขาบท มีสิกขาบทว่า ภิกษุณีใด ฟังใช้ภิกษุณีให้หนาว เป็นอาทิ.

สองบทว่า อสงฺกจฺจิกา อาปคฺติ ได้แก่ อาบัติที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสอย่างนี้ว่า ภิกษุณีใด ไม่มีประคอกเข้าบ้าน ต้องปาจิตตีย์.

บาทคาถาว่า จตุตฺตริสา จตุตฺตริ ได้แก่ ๔๔ สิกขาบทเหล่านี้ทั้งหมด.

หลายบทว่า กายน น วาจาจิตฺเตน กายจิตฺเตน น วาจาโต มีความว่า เกิดทางกายและกายกับจิต ไม่เกิดทางวาจากับจิตไม่เกิดทางวาจา.

คำว่า ทุกสิกขาบท มีสมุฏฐาน ๒ ชื่อว่าเอภกโลมสมุฏฐานเสมอกันนี้ มีเนื้อความชัดเจนแล้ว.

[ว่าด้วยปทโธธัมมสมุฏฐาน]

สองบทว่า ปทญฺจตุร อสมฺมตา ได้แก่ ๓ สิกขาบท ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุใด ฟังยังอนุปสัมบันให้กล่าวธรรมโดยบท ๑, ภิกษุใด ฟังแสดงธรรมแก่มาตุคาม ยิ่งกว่า ๖-๕ คำ เว้นแต่มีบุรุษผู้รู้เพียงสา ๑, ภิกษุใด ไม่ได้รับสมมติสั่งสอนพวกภิกษุณี ๑.

คำว่า ตลา อตุลฺกเตน จ นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสหมายเอา
สิกขาบทนี้ว่า เมื่อพระอาทิตย์อัสดงคตแล้ว สั่งสอนพวกภิกษุณี.

สองบทว่า ตีรจฺจนานวิชฺชา เทว ได้แก่ ๒ สิกขาบท ที่พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัสอย่างนี้ว่า ภิกษุณีใด ฟังเรียนตีรจฺจนานวิชฺชา ๑, ฟังบอก
ตีรจฺจนานวิชฺชา ๑.

คำว่า อโนกาเส จ ปุจฺจนา นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสหมายเอา
สิกขาบทนี้ว่า ภิกษุณีใด ฟังถามปัญหาจะภิกษุซึ่งตนไม่ขอโอกาสก่อน.

[ว่าด้วยอัทธานสมุฏฐาน]

สองบทว่า อทุธานนาว ปณฺธิตํ ได้แก่ ๓ สิกขาบทที่พระผู้มีพระ-
ภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุใด ชักชวนกันแล้ว เดินทางไกลรวมกันกับภิกษุณี ๑,
ชักชวนกันแล้วขึ้นเรือลำเดียวกับภิกษุณี ๑, ภิกษุใด มิใช่อาพาธ ขอโภชนะ
อันประณีต เพื่อประโยชน์แก่ตนแล้วฉัน ๑.

สองบทว่า มาตุคามเน สงฺฆมเร ได้แก่ สิกขาบทคือชักชวนกันแล้ว
ไปกับมาตุคาม ๑, สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ฟังนำ
(ถอน-โกน-ตัด) ขนในที่แคบ ๑.

สองบทว่า ธนฺดํ นิมนฺติตา เจว ได้แก่ สิกขาบทที่ตรัสว่า ภิกษุณีใด
ฟังขอข้าวเปลือก ๑, ภิกษุณีใด รับนิมนต์แล้วก็ดี ห้ามโภชนะแล้วก็ดี ฟัง
เกี่ยวของเกี่ยวก็ตาม ฟังฉันของฉันก็ตาม ๑.

บทว่า อฏฺฐ จ ได้แก่ ปาฏิเทศนียะ ๘ สิกขาบท ที่ตรัสเพื่อภิกษุณี
ทั้งหลาย.

[ว่าด้วยเถยยัสตถสมุฏฐาน]

สองบทว่า เถยยัสตถ ออุปสุตติ ได้แก่ สิกขาบทคือชกชวณแล้ว
เดินทางไกลสายเดียวกันกับพวกเกวียนพวกตั้งผู้เป็นโจร ๑, สิกขาบทคือขึ้น
แอบฟัง ๑.

คำว่า สุปวิญญาปเนน จ นี้ ตรีศหมายเอาการออกปากขอแกลง
และข้าวสุก.

สามบทว่า รตติ ฉนุณนุจ โโอกาส ได้แก่ ๓ สิกขาบท ที่พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัสอย่างนี้ว่า ภิกษุณีใด ฟังขึ้นร่วมหรือฟังเจรจาตัวต่อตัวกับบุรุษ
ในราตรีที่มีคไฟไม่มีไฟ ๑, ในโอกาสกำบัง ๑, ในที่กลางแจ้ง ๑.

คำว่า พุชฺเณ สตตมา นี้ ตรีศหมายเอาสิกขาบทที่มาเป็นลำดับ
แห่งสิกขาบทนั้นนั่นแล้ว กับบุรุษที่ถนนหรือที่ตรอกตัน.

ธัมมเทสนสมุฏฐาน ๑๑ สิกขาบท ตั้งทั้งนั้น.

ฟังทราบสมุฏฐานที่เจือกันอยู่นี้ก่อน :-

ส่วนนิยตสมุฏฐานมี ๓ อย่าง, นียตสมุฏฐานนั้น มีเฉพาะแต่ละสิกขาบท
เท่านั้น, เพื่อแสดงนิยตสมุฏฐานนั้นเฉพาะแผนก จึงตรัสคำว่า ภูตฺ กายน
ชายติ เป็นต้น. คำนั้นตั้งทั้งนั้น.

บทว่า เนตฺติชฺชมาณุโลมิกฺ ได้แก่ อนุโลม แก่ธรรมกล่าวคือ
บาลีแห่งวินัย.

สมุฏฐานสี่สัณณนา จบ

กติปัจฉวาร

อาบัติเป็นต้น

[๘๔๑] อาบัติมีเท่าไร กองอาบัติมีเท่าไร วินิตวัตตุมิเท่าไร ความไม่เคารพมีเท่าไร ความเคารพมีเท่าไร วินิตวัตตุมิเท่าไร วิบัติมีเท่าไร สมุฏฐานแห่งอาบัติมีเท่าไร มูลแห่งวิวาทมีเท่าไร มูลแห่งการโจทมีเท่าไร ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกันมีเท่าไร เรื่องทำความแตกร้าวกันมีเท่าไร อธิกรณ์มีเท่าไร สมณะมีเท่าไร.

[๘๔๒] อาบัติมี ๕ กองอาบัติมี ๕ วินิตวัตตุมิ ๕ อาบัติมี ๗ กองอาบัติมี ๗ วินิตวัตตุมิ ๗ ความไม่เคารพมี ๖ ความเคารพมี ๖ วินิตวัตตุมิ ๖ วิบัติมี ๔ สมุฏฐานแห่งอาบัติมี ๖ มูลแห่งวิวาทมี ๖ มูลแห่งการโจทมี ๖ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกันมี ๖ เรื่องทำความแตกร้าวกันมี ๑๘ อธิกรณ์มี ๔ สมณะมี ๗.

อาบัติ ๕

[๘๔๓] ในหัวข้อเหล่านั้นอาบัติ ๕ เป็นไหน ? คือ อาบัติปาราชิก อาบัติสังฆาติเสส อาบัติปาจิตตีย์ อาบัติปาฏิเทสนียะ อาบัติทุกกฏ นี้อาบัติ ๕.

กองอาบัติ ๕

[๘๔๔] ในหัวข้อเหล่านั้น กองอาบัติ ๕ เป็นไหน ? คือ กองอาบัติปาราชิก กองอาบัติสังฆาติเสส กองอาบัติปาจิตตีย์ กองอาบัติปาฏิเทสนียะ กองอาบัติทุกกฏ นี้กองอาบัติ ๕.

วินิตวัตถุ ๕

[๘๘๕] ในหัวข้อเหล่านั้น วินิตวัตถุ ๕ เป็นไฉน ? คือ การเว้นไกล การเว้นขาด การงดเว้น เจตนาเครื่องเว้นจากกองอาบัติ ๕ ความไม่ประกอบ ความไม่ทำ ความไม่แก้งต้อง ความไม่ละเมิดขอบเขต การกำจัดกองอาบัติ ๕ ด้วยอริยมรรคชื่อเสตุ นี้วินิตวัตถุ ๕.

อาบัติ ๗

[๘๘๖] ในหัวข้อเหล่านั้น อาบัติ ๗ เป็นไฉน ? คือ อาบัติปาราชิก อาบัติสังฆาทิเสส อาบัติถุลลัจจัย อาบัติปาจิตตีย์ อาบัติปาฏิเทสนียะ อาบัติทุกกฏ อาบัติทุพภาสิต นี้อาบัติ ๗.

กองอาบัติ ๗

[๘๘๗] ในหัวข้อเหล่านั้น กองอาบัติ ๗ เป็นไฉน ? คือ กองอาบัติปาราชิก กองอาบัติสังฆาทิเสส กองอาบัติถุลลัจจัย กองอาบัติปาจิตตีย์ กองอาบัติปาฏิเทสนียะ กองอาบัติทุกกฏ กองอาบัติทุพภาสิต นี้กองอาบัติ ๗.

วินิตวัตถุ ๗

[๘๘๘] ในหัวข้อเหล่านั้น วินิตวัตถุ ๗ เป็นไฉน ? คือ การเว้นไกล การเว้นขาด การงดเว้น เจตนาเครื่องเว้นจากกองอาบัติ ๗ ความไม่ประกอบ ความไม่ทำ ความไม่แก้งต้อง ความไม่ละเมิดขอบเขต การกำจัดกองอาบัติ ๗ ด้วยอริยมรรคชื่อเสตุ นี้วินิตวัตถุ ๗.

ความไม่เคารพ ๖

[๘๔๙] ในหัวข้อเหล่านั้น ความไม่เคารพ ๖ เป็นไฉน ? คือ ความไม่เคารพในพระพุทธเจ้า ความไม่เคารพในพระธรรม ความไม่เคารพในพระสงฆ์ ความไม่เคารพในสิกขา ความไม่เคารพในอัปปมาท ความไม่เคารพในปฏิสันถาร นี้ความไม่เคารพ ๖.

ความเคารพ ๖

[๘๕๐] ในหัวข้อเหล่านั้น ความเคารพ ๖ เป็นไฉน ? คือ ความเคารพในพระพุทธเจ้า ความเคารพในพระธรรม ความเคารพในพระสงฆ์ ความเคารพในสิกขา ความเคารพในอัปปมาท ความเคารพในปฏิสันถาร นี้ความเคารพ ๖.

วินีตวัตถุ ๖

[๘๕๑] ในหัวข้อเหล่านั้น วินีตวัตถุ ๖ เป็นไฉน ? คือ การเว้นไกล การเว้นขาด การงดเว้น เจตนาเครื่องเว้นจากความไม่เคารพ ๖ ความไม่ประกอบความไม่ทำ ความไม่แก่งตั้ง ความไม่ละเมิดขอบเขต การกำจัด ความไม่เคารพ ๖ ด้วยอริยมรรคชื่อเหตุ นี้วินีตวัตถุ ๖.

วิบัติ ๔

[๘๕๒] ในหัวข้อเหล่านั้น วิบัติ ๔ เป็นไฉน ? คือ ศีลวิบัติ อาจารย์วิบัติ ทัฎฐวิบัติ อาชีวิวิบัติ นี้วิบัติ ๔.

สมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖

[๘๕๓] ในหัวข้อเหล่านั้น สมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ เป็นไฉน ? คือ อาบัติเกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ก็มี อาบัติเกิดแต่วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต ก็มี อาบัติเกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต ก็มี อาบัติเกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ก็มี อาบัติเกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ก็มี อาบัติเกิดแต่กายวาจาและจิต ก็มี นี้สมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖.

มูลแห่งการวิวาท ๖

[๘๕๔] ในหัวข้อเหล่านั้น มูลแห่งวิวาท ๖ เป็นไฉน ? คือ ภิกษุ ในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มักโกรธ เป็นผู้ถือโกรธ ภิกษุผู้ที่มีโกรธ ถือโกรธนั้น ย่อมไม่มีความเคารพยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อวิวาทในสงฆ์ การวิวาทย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์ แก่เทวดาและมนุษย์ ถ้าพวกเขาเล็งเห็นมูลแห่งวิวาทเห็นปานนี้ได้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเขาในบริษัทนั้นพึงพยายามละมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเขาไม่เล็งเห็นมูลแห่งวิวาทเห็นปานนี้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเขาในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติ เพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้น ความละมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้.

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้ลบหลู่ เป็นผู้ตีเสมอท่าน ภิกษุที่เป็นผู้ลบหลู่ตีเสมอท่านนั้น ย่อมไม่มีความเคารพยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อวิวาทในสงฆ์ การวิวาทย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์ ถ้าพวกเขาเล็งเห็นมูลแห่งวิวาทเห็นปานนี้ได้ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเขาในบริษัทนั้นพึงพยายามละมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเขาไม่เล็งเห็นมูลแห่งวิวาทเห็นปานนี้ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเขาในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติเพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้น ความละมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้.

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีปกคิอิสสา เป็นผู้มีปกคิตระหนี่ ภิกษุผู้ที่มีปกคิอิสสา มีปกคิตระหนี่นั้น ย่อมไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อวิวาทในสงฆ์ การวิวาทย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์ ถ้าพวกเขาเล็งเห็นมูลแห่งวิวาทเห็นปานนี้ได้ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเขาในบริษัทนั้นพึงพยายามละมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเขาไม่เล็งเห็นมูลแห่งวิวาทเห็นปานนี้ทั้งภายใน

ทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติเพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิเวกอันลามก ความละมุลแห่งวิเวกอันลามกนั้น ย่อมมีตัวอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิเวกอันลามกนั้น ย่อมมีตัวอย่างนี้.

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้อวดดี เป็นผู้เจ้ามายา ภิกษุผู้ที่อวดดี เจ้ามายานั้น ย่อมไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อวิเวกในสงฆ์การวิเวกย่อมมี เพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์ ถ้าพวกเธอถึงเห็นมูลแห่งวิเวกเห็นปานนี้ได้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้นพึงพยายามละมุลแห่งวิเวกอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเธอไม่ถึงเห็นมูลแห่งวิเวกเห็นปานนี้ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติเพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิเวกอันลามกนั้น ความละมุลแห่งวิเวกอันลามกนั้น ย่อมมีตัวอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิเวกอันลามกนั้น ย่อมมีตัวอย่างนี้

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีความปรารถนาลามก มีความเห็นผิด ภิกษุผู้ที่มีความปรารถนาลามก มีความเห็นผิดนั้น ย่อมไม่มีความเคารพยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรมและพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อวิเวกในสงฆ์ การวิเวกย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก

เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์ แก่เทวดาและมนุษย์ ถ้าพวกเธอเล็งเห็นมูลแห่งวิเวกเห็นปานนี้ได้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้น พึงพยายามละมูลแห่งวิเวกอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเธอไม่เล็งเห็นมูลแห่งวิเวกเห็นปานนี้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้นพึงปฏิบัติ เพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิเวกอันลามกนั้น ความละมูลแห่งวิเวกอันลามกนั้นย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิเวกอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้ถือแต่ความเห็นของตน ถืออย่างแน่นแฟ้น ปลอดภัย ยากภิกษุผู้ถือแต่ความเห็นของตน ถืออย่างแน่นแฟ้น ปลอดภัย ยากนั้น ย่อมไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรมและพระสงฆ์อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อวิเวกในสงฆ์ การวิเวกย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์ แก่เทวดาและมนุษย์ ถ้าพวกเธอเล็งเห็นมูลแห่งวิเวกเห็นปานนี้ได้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้นพึงพยายามละมูลแห่งวิเวกอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเธอไม่เล็งเห็นมูลแห่งวิเวกเห็นปานนี้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติ เพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิเวกอันลามกนั้น ความละมูลแห่งวิเวกอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิเวกอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ นี้มูลแห่งวิเวก ๖

มูลแห่งการโจท ๖

[๘๕๕] ในหัวข้อเหล่านั้น มูลแห่งการโจท ๖ เป็นไฉน ? คือ ภิกษุ
ในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มักโกรธ ถือโกรธ ภิกษุผู้มักโกรธถือโกรธนั้น ย่อม
ไม่มีความเคารพ ยำเกรง ในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ ย่อม
ไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรง ในพระศาสดา
พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อการ
โจทในสงฆ์ การโจทย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชน
มาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์ แก่เทวดา
และมนุษย์ ถ้าพวกเขาได้ถึงเห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ได้ ทั้งภายในทั้งภายนอก
พวกเขาในบริษัทนั้น พึงพยายามละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้นเสีย ถ้า
พวกเขาไม่ได้ถึงเห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเขา
ในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติเพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งการโจทอันลามกนั้น
ความละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้นย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปแห่งมูลแห่ง
การโจทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้ลบหลู่ เป็นผู้ตีเสมอท่าน ภิกษุผู้ตีลบหลู่ตีเสมอท่าน
นั้น ย่อมไม่มีความเคารพ ยำเกรง ในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์
อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรง ในพระ
ศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อม
ก่อการโจทในสงฆ์ การโจทย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็น
สุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์ แก่
เทวดาและมนุษย์ ถ้าพวกเขาได้ถึงเห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ได้ ทั้งภายใน

และภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้นพึงพยายามละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเธอไม่เล็งเห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้นพึงปฏิบัติ เพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งการโจทอันลามกนั้น ความละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลของการโจทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีปกติอิสสา เป็นผู้มีปกติตระหนี่ ภิกษุผู้ที่มีปกติอิสสามีปกติตระหนี่นั้น ย่อมไม่มีความเคารพยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขาภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อการโจทในสงฆ์ การโจทย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นที่สุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์แก่เทวดา และมนุษย์ ถ้าพวกเธอเล็งเห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ได้ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้น พึงพยายามละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเธอไม่เล็งเห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติ เพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งการโจทอันลามกนั้น ความละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้นย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลของการโจทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้อวดดี เป็นผู้เจ้ามาया ภิกษุผู้ที่อวดดีเจ้ามาযานั้น ย่อมไม่มีความเคารพ ยำเกรง ในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรง ในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อการ

โจทในสงฆ์ การโจทย่อมมี เพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์ ถ้าพวกเขาเล็งเห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ได้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเขาในบริษัทนั้นพึงพยายามละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเขาไม่เล็งเห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเขาในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติ เพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลของการโจทอันลามกนั้น ความละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งการโจทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีความปรารถนาลามก เป็นผู้มีความเห็นผิด ภิกษุเป็นผู้มีความปรารถนาลามก มีความเห็นผิดนั้น ย่อมไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรง ในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อการโจทในสงฆ์ การโจทย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์ แก่เทวดาและมนุษย์ ถ้าพวกเขาเล็งเห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ได้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเขาในบริษัทนั้นพึงพยายามละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเขาไม่เล็งเห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเขาในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติ เพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลของการโจทอันลามกนั้น ความละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลของการโจทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้ถือแต่ความเห็นของตน ถืออย่างแน่นแฟ้นปลดได้ ยาก ภิกษุผู้ถือแต่ความเห็นของตน ถืออย่างแน่นแฟ้นปลดได้ยากนั้น ย่อมไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อการโจทในสงฆ์ การโจทย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์ แก่เทวดา และมนุษย์ ถ้าพวกเขาได้เห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ได้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเขาในบริษัทนั้นพึงพยายามละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเขาไม่เห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเขาในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติเพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลของการโจทอันลามกนั้น ความละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลของการโจทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ นี้มูลแห่งการโจท ๖

สาราณียธรรม ๖ ประการ

[๘๕๖] ในหัวข้อเหล่านั้น ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน ๖ เป็นไฉน ?

ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เข้าไปตั้งกายกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อน สพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งในที่แจ้งทั้งในที่ลับ ธรรมเมื่อนี้เป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน.

อนึ่ง ภิกษุเข้าไปตั้งวัจจกรรมประกอบ ด้วยเมตตาในเพื่อนสหพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งในที่แจ้งทั้งในที่ลับ ธรรมเมื่อนี้เป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน.

อนึ่ง ภิกษุเข้าไปตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตา ในเพื่อนสหพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งในที่แจ้งทั้งในที่ลับ ธรรมเมื่อนี้เป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน.

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้ไม่หวงลาภที่เกิดโดยธรรม ที่ตนหาได้โดยชอบธรรม โดยที่สุคนธ์แต่อาหารที่นับเนื่องในบาตร วัชรวิภอกเป็นผู้บริโภคร่วมกับเพื่อนสหพรหมจารีผู้มีศีล ธรรมเมื่อนี้เป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน.

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีศีลเสมอกับเพื่อนสหพรหมจารีใน ศีลทั้งหลาย ที่ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นไท อันวินญญชนสรเรศริญ อังกิเลส ไม่จำเป็นต้องเป็นไปเพื่อสมาธิ ทั้งในที่แจ้งทั้งในที่ลับอยู่ ธรรมเมื่อนี้เป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน.

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีทักขิณเสมอกับเพื่อนสหพรหมจารีในทักขิณอันประเสริฐ นำออกจากทุกข์ นำไปเพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบแก่ผู้ทำตามพราสาทอน ทั้งใน

ที่แจ้งทั้งในที่ลับอยู่ ธรรมเมื่อนี้เป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นี้สาราณียธรรม ๖.

เรื่องทำความแตกร้าง ๑๘

[๘๕๗] ในหัวข้อเหล่านั้น เรื่องทำความแตกร้างกัน ๑๘ เป็นไฉน ?
ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. แสดงสภาพมิใช่ธรรมว่า เป็นธรรม
๒. แสดงธรรมว่า สภาพมิใช่ธรรม
๓. แสดงสภาพมิใช่วินัยว่า เป็นวินัย
๔. แสดงวินัยว่า สภาพมิใช่วินัย
๕. แสดงสิ่งที่พระตถาคตมิได้ทรงภายิต มิได้ตรัสไว้ว่า พระตถาคตทรงภายิต ตรัสไว้
๖. แสดงสิ่งที่พระตถาคตได้ทรงภายิต ตรัสไว้แล้วว่า พระตถาคตมิได้ทรงภายิต มิได้ตรัสไว้
๗. แสดงสิ่งที่พระตถาคตมิได้ทรงประพฤติมาว่า พระตถาคตทรงประพฤติมา
๘. แสดงสิ่งที่พระตถาคตทรงประพฤติมาว่า พระตถาคตมิได้ทรงประพฤติมา
๙. แสดงสิ่งที่พระตถาคตมิได้ทรงบัญญัติไว้ว่า พระตถาคตทรงบัญญัติไว้

๑๐. แสดงสิ่งที่พระตถาคตทรงบัญญัติไว้ว่า พระตถาคตมิได้ทรง
บัญญัติไว้

๑๑. แสดงอาบัติว่า มิใช่อาบัติ

๑๒. แสดงสิ่งมิใช่อาบัติว่า เป็นอาบัติ

๑๓. แสดงอาบัติเบาว่า อาบัติหนัก

๑๔. แสดงอาบัติหนักว่า อาบัติเบา

๑๕. แสดงอาบัติมีส่วนเหลือว่า อาบัติหาส่วนเหลือมิได้

๑๖. แสดงอาบัติหาส่วนเหลือมิได้ว่า อาบัติมีส่วนเหลือ

๑๗. แสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ

๑๘. แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ.

นี่เรื่องทำการแตกราว ๑๘.

อธิกรณ์ ๔

[๘๕๘] ในหัวข้อเหล่านั้น อธิกรณ์ ๔ เป็นไหน ? คือวิวาทาธิกรณ์ ๑
อนุวาทาธิกรณ์ ๑ อาปัตตาธิกรณ์ ๑ กิจจาธิกรณ์ ๑ นี่ อธิกรณ์ ๔.

สมณะ ๗

[๘๕๙] ในหัวข้อเหล่านั้น สมณะ ๗ เป็นไหน ? คือสัมมุขาวินัย ๑
สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ปฎิญาตกรรมะ ๑ เขภยยสิกขา ๑ ตัสสปาปิยสิกขา ๑
ติณวัตถการกะ ๑ นี่ สมณะ ๗.

กติปจฉาวาร จบ

หัวข้อประจําวาร

[๘๖๐] อาบัติ กองอาบัติ วินีตวัตถุ และอาบัติ กองอาบัติ วินีตวัตถุ อีกร้อยละ ๙ ความไม่เคารพ ความเคารพ วินีตวัตถุอีก ๙ วิบัติ สมุฏฐาน แห่งอาบัติ มูลแห่งการวิวาท และการโจท ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึก ถึงกัน เรื่องทำการแตกร้าง อธิกรณ์และสมณะ ๙ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ แล้ว รวมเป็น ๑๗ บท.

กติปจจวารวิถณนา

[วินิจฉัยในคํ่าว่า กติ อาปคตติโย เป็นต้น]

บัดนี้ พระธรรมสังคากาจารย์ทั้งหลาย ตั้งบทมาติกาโดยนัย มีคํ่าว่า กติ อาปคตติโย เป็นอาทิแล้ว กล่าววิถังคด้วยอำนาจนิตเทศและปฏิณนิตเทศ เพื่อให้เกิดความฉลาด ในส่วนทั้งหลายมีอาบัติเป็นต้น.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า กติ อาปคตติโย เป็นคํ่าถามถึงอาบัติ ซึ่งมาในมาติกาและในวิถังค. แม้ในบทที่ ๒ ก็มีนัยเหมือนกัน. จริงอยู่ ใน บทที่ ๒ นี้ อาบัติสิ้นเชิงทีเดียว ท่านกล่าวว่า กอง ด้วยอำนาจแห่งหมวด.

คํ่าที่ว่า วินีตวัตถุนิ เป็นคํ่าถามถึงความระงับอาบัติเหล่านั้น.

จริงอยู่ ๓ บทว่า วินิตํ วินโย รูปสโม นี้ โดยใจความเป็นอัน เดียวกัน.

เนื้อความแห่งบทในคำว่า **วินิตวตฺตุนิ** นี้ พึงทราบดังนี้ว่า วัตถุ เป็นเครื่องกำจัดอาบัตินั่นเอง ชื่อว่าวินิตวัตถุ.

บัดนี้ เมื่ออการวะเหล่าใดมีอยู่ อาบัติจึงมี, เมื่ออการวะเหล่าใดไม่มี อาบัตีย่อมไม่มี, เพื่อแสดงอการวะเหล่านั้น ท่านจึงกล่าวคำถาม ๒ ชื่อว่า **กติ อการว** เป็นต้น. ส่วนคำว่า **วินิตวตฺตุนิ** นี้ เป็นคำถามถึงการกำจัด อการวะเหล่านั้น.

ก็เพราะอาบัติเหล่านั้น ที่จัดว่าไม่ถึงความวิบัติย่อมไม่มี ฉะนั้น คำที่ว่า **กติ วิปตฺติโย** นี้ จึงเป็นคำถามถึงความมีวิบัติแห่งอาบัติทั้งหลาย.

คำที่ว่า **กติ อาปตฺติสมุฏฺฐานา** นี้ เป็นคำถามถึงสมุฏฐานแห่งอาบัติเหล่านั้นเอง.

คำที่ว่า **วิวาทมูลานิ อนุวาทมูลานิ** เหล่านี้ เป็นคำถามถึงมูลแห่งวิวาทและอนุวาทที่ชื่อว่า วิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์.

คำที่ว่า **สาราณียา ฐมฺมา** นี้ เป็นคำถามถึงธรรมที่ทำให้ความไม่มีแห่งมูลของวิวาทและอนุวาท.

คำที่ว่า **เภทกรวตฺตุนิ** นี้ เป็นคำถามถึงวัตถุที่ก่อความแตก ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในคำว่า อธิกรณ์เป็นไปเพื่อแตกกันก็ดี เป็นอาทิ.

คำที่ว่า **อธิกรณานิ** นี้ เป็นคำถามถึงธรรมที่เกิดขึ้น ในเมื่อมีเภทกรวัตถุ.

คำที่ว่า **สมถา** นี้ เป็นคำถามถึงธรรมที่สำหรับระงับอธิกรณ์เหล่านั้นแล.

คำที่ว่า **ปญฺจ อาปตฺติโย** ตรัสด้วยอำนาจอาบัติซึ่งมาในมาติกา.

คำที่ว่า **สตุต** ตรัสด้วยอำนาจอาบัติซึ่งมาในวิภังค์.

[ว่าด้วยวิเคราะห์แห่งอารตีสัพทเป็นต้น]

ที่ชื่อว่า อารติ เพราะวิเคราะห์ว่า เว้นไกลจากกองอาบัติเหล่านั้น.
อีกอย่างหนึ่ง ธรรมชาติที่เว้นอย่างกวัดขั้นจากกองอาบัติเหล่านั้น ชื่ออารติ.

ที่ชื่อว่า วิรติ เพราะวิเคราะห์ว่า เว้นเสียต่างหากจากกองอาบัติเหล่านั้น.

ที่ชื่อว่า ปฏิวิรติ เพราะวิเคราะห์ว่า เว้นเฉพาะหนึ่ง ๆ จากกองอาบัติเหล่านั้น.

ที่ชื่อว่า เวมณิ เพราะวิเคราะห์ว่า จับเวรเสีย คือยังเวรให้สาบสูญ

ที่ชื่อว่า อภิรติ เพราะวิเคราะห์ว่า วิรตินั้น เป็นเหตุอันภิกษุไม่ทำกองอาบัติเหล่านั้น.

ที่ชื่อว่า อกรณ์ เพราะเป็นข้าศึกต่อความกระทำกองอาบัติที่จะพึงเกิดขึ้น ในเมื่อวิรตินั้นไม่มี.

ที่ชื่อว่า อนชฎาปตติ เพราะเป็นข้าศึกต่อความต้องการกองอาบัติ.

ที่ชื่อว่า เวลา เพราะเป็นเหตุผลลาญ. อธิบายว่า เพราะเป็นเหตุคลอนคือเพราะเป็นเหตุพินาศ.

ที่ชื่อว่า เสตุ เพราะวิเคราะห์ว่า ผูกไว้ คือตรึงไว้ ได้แก่ คุมไว้ซึ่งทางเป็นที่ออกไป. คำว่า เสตุ นี้ เป็นชื่อแห่งกองอาบัติทั้งหลาย. เสตุนั้นอันภิกษุยอมสังหารด้วยวิรตินั้น เพราะฉะนั้น วิรตินั้น จึงชื่อ เสตุมาโต.

แม้ในนิทเทศแห่งวินิตวัตถุที่เหลือทั้งหลาย ก็นัยนี้แล.

[ว่าด้วยอภาวะ ๖]

วินิจฉัยในคำว่า พุทฺธ อคารโว เป็นอาทิ พึงทราบดังนี้:-

ผู้ใด เมื่อพระพุทธเจ้ายังทรงอยู่ไม่ไปสู่อุทฺถารัง เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว ไม่ไปสู่อุทฺถารังสถาน โภชิตสถาน ไม่ไหว้เจดีย์หรือต้นโพธิ์ กางร่มและสวมรองเท้าเที่ยวไปบนลานเจดีย์ พึงทราบว่า ผู้นั้น ไม่มีความเคารพในพระพุทธเจ้า.

ฝ่ายผู้ใด อาจอยู่แต่ แต่ไม่ไปสู่อุทฺถารัง ไม่สวดสรภัญญะไม่กล่าวธรรมกถา ทำลายโรงธรรมสวณะเสียแล้วไป มีจิตฟุ้งซ่านหรือไม่เอื้อเฟื้อนั่งอยู่ พึงทราบว่า ผู้นั้น ไม่มีความเคารพในพระธรรม.

ผู้ใด ไม่ประจตั้งไว้ซึ่งความขำเกรง ในพระเถระ ภิกษุใหม่และภิกษุผู้ป้อนกลาง แสดงความคะนองกาย ในที่ทั้งหลายโรงอุโบสถและโรงวิตก เป็นต้น ไม่ไหว้ตามลำดับผู้แก่ พึงทราบว่า ผู้นั้น ไม่มีความเคารพในพระสงฆ์.

ฝ่ายผู้ใด ไม่สมาทานศึกษาไตรสิกขาเสียเลย พึงทราบว่า ผู้นั้น ไม่มีความเคารพในสิกขา.

ฝ่ายผู้ใด ทั้งอยู่ในความประมาท คือในความอยู่ปราศจากสติเท่า่นั้น ไม่พอกพูนลักษณะความไม่ประมาท พึงทราบว่า ผู้นั้นไม่มีความเคารพในความไม่ประมาท

อนึ่ง ผู้ใด ไม่กระทำเสียเลย ซึ่งปฏิสันถาร ๒ อย่างนี้ คือ อามิส-ปฏิสันถาร ธรรมปฏิสันถาร พึงทราบว่า ผู้นั้น ไม่มีความเคารพในปฏิสันถาร.

เนื้อความในคาวรนิทเทศ พึงทราบโดยบรรยายอันแยกจากที่กล่าวแล้ว.

[วิวาทมูลนิทเทศ]

วินิจฉัยในวิวาทมูลนิทเทศ ฟังทราบดังนี้:-

เนื้อความแห่งข้อว่า สตฺถริปิ อคารโว เป็นอาทิ ฟังทราบตามนัย
ที่กล่าวแล้ว ในความไม่มีความเคารพในพระพุทธเจ้าเป็นต้นนั้นแล.

บทว่า อปฺปฏิโส ได้แก่ ไม่ประพฤติก่อมตน คือ ไม่ยกพระ-
ศาสดาให้เป็นใหญ่อยู่.

บทว่า อหฺมตฺตํ ว ความว่า (ถ้าว่า ท่านทั้งหลายพึงเห็น
มูลแห่งวิวาทเห็นปานนั้น) ในสันดานของคนที่ดี ในพวกของคนที่ดี ในบริษัท
ของคนที่ดี.

บทว่า พทิตฺธา ว ความว่า ในสันดานของผู้อื่นที่ดี ในพวกของ
ผู้อื่นที่ดี.

สองบทว่า ตตฺถ ตุมฺहे ความว่า ทั้งในสันดานของตนและผู้อื่น
หรือทั้งในบริษัทของตนและผู้อื่น อันต่างกันด้วยมีในภายในและมีในภายนอก
นั้น.

สองบทว่า ปหานาย วายเมยฺยถ มีความว่า ท่านทั้งหลายพึง
พยายามเพื่อละมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้นแล ด้วยนัยทั้งหลาย มีเมตตภาวนา
เป็นอาทิ.

จริงอยู่ วิวาทมูลนั้น ทั้งที่มีในภายใน ทั้งที่มีในภายนอกย่อมละเสีย
ได้ ด้วยนัยมีเมตตภาวนาเป็นต้น.

บทว่า อนวสุสวาย ได้แก่ เพื่อความไม่เป็นไป.

บทว่า สนุทธิฎฐิปรามาตี มีความว่า ย่อมยึดถือความเห็นของตน
เท่านั้น คือ ข้อใด อันตนได้เห็นแล้ว ย่อมยึดข้อนั้นว่า ข้อนี้เท่านั้น เป็น
จริง.

บทว่า อาธานคาหิ ได้แก่ มักยึดไว้อย่างมั่นคง.

[อนุวาทมูลนิตเทศ]

อนุวาทมูลนิตเทศ เสมอด้วยวิวาทมูลนิตเทศนั่นเอง ก็จริง ถึงกระนั้น
ในวิวาทมูลนิตเทศและอนุวาทมูลนิตเทศนี้ ย่อมมีความแปลกกันดังนี้ว่า โทษ
ทั้งหลาย มีความโกรธและความผูกโกรธกันเป็นต้น ของภิกษุทั้งหลาย ผู้
วิวาทกันอาศัยเภทกรวัตตุ ๑๘ จัดเป็นมูลแห่งวิวาท ก็แลเมื่อวิวาทกันอย่างนั้น
ย่อมถึงวิบัติข้อใด อย่างหนึ่ง ในวิบัติเป็นต้นแล้ว โจทกันและกันว่า ภิกษุ
ชื่อนั้น ต้องวิบัติชื่อนั้น บ้าง ว่า ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิก บ้าง ว่า ท่าน
เป็นผู้ต้องสังฆาทิเสส บ้าง. โทษทั้งหลาย มีความโกรธและความผูกโกรธ
กันเป็นต้น ของภิกษุทั้งหลายผู้โจทกันและกันอย่างนั้น จัดเป็นมูลแห่งอนุวาท.

[สาราณียัมมนิทเทศ]

วินิจฉัยในสาราณียัมมนิทเทศ ดังนี้:-

กายกรรมที่กระทำด้วยจิตประกอบด้วยเมตตา ชื่อเมตตาทายกรรม.

สองบทว่า อาวิ เจว รโห จ ได้แก่ ทั้งต่อหน้า ทั้งลับหลัง.

ในกายกรรม ๒ อย่าง ด้วยอำนาจแห่งต่อหน้าและลับหลังนั้น การถึงความเป็
นสหาย ในการงานทั้งหลายมีจิตรกรรมเป็นอาทิ ของภิกษุใหม่ทั้งหลาย ชื่อ
เมตตาทายกรรมต่อหน้า. ส่วนสามจิตรกรรมทั้งปวง แม้ต่างโดยกิจมีล้างเท้าและ
พัดลมเป็นต้นให้พระเถระทั้งหลาย ชื่อเมตตาทายกรรม ต่อหน้า.

การเก็บงำ ภัณฑะทั้งหลายมีภัณฑะไม้เป็นต้น ที่ภิกษุใหม่และพระเถระทั้ง ๒ พวกเก็บงำไว้ไม่ดี ไม่ทำความดูหมิ่นในภิกษุใหม่และพระเถระเหล่านั้น ประหนึ่งเก็บงำสิ่งของที่ตนเก็บไว้ไม่ดีฉะนั้นชื่อเมตตาทายกรรมลับหลัง.

ชื่อว่า **อยมฺปิ ฌมฺโฆ สาราณียโย** มีความว่า ธรรมกล่าว คือ เมตตาทายกรรมนี้ อันเพื่อพรหมจรรย์ทั้งหลายพึงระลึกถึง. อธิบายว่า บุคคลใด ยังสติให้เกิด กระทำธรรมกล่าวคือเมตตาทายกรรมนั้น ธรรมคือเมตตาทายกรรมนั้น เป็นธรรมอันบุคคลนั้นทำแล้วแก่ชนเหล่าใด ชนเหล่านั้นมีจิตเลื่อมใสแล้ว ย่อมระลึกถึงบุคคลนั้นว่า ผู้นี้เป็นสัตบุรุษจริง.

บทว่า **ปิยกรโณ** มีความว่า ธรรมคือเมตตาทายกรรมนั้นย่อมทำบุคคลนั้น ให้เป็นที่รักของเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย.

บทว่า **ครุกรโณ** มีความว่า ธรรมนั้น ย่อมทำบุคคลนั้น ให้เป็นที่เคารพของเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย.

วินิจฉัยในคำว่า **สงฺคหาย** เป็นต้น พึงทราบดังนี้:-

ธรรมนั้น ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้อันเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย พึงสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความเป็นผู้พร้อมเพรียง เพื่อความเป็นพวกเดียวกัน กับเพื่อนพรหมจรรย์เหล่านั้น.

วินิจฉัยในคำว่า **เมตฺตํ วจิกมฺมํ** เป็นต้น พึงทราบดังนี้:-

การกล่าวยกย่องอย่างนี้ว่า ท่านทเวเถระ ท่านติสสเถระ ชื่อเมตตาวจิกกรรม ต่อหน้า. ส่วนการกล่าวถ้อยคำที่สื่อความรัก ของบุคคลผู้สอบถาม

ถึงท่าน ในเมื่อท่านไม่อยู่ในสำนัก อย่างนี้ว่า ท่านทแวงเถระของพวกเรา ไปไหน? ท่านติสสเถระของพวกเรา ไปไหน? เมื่อไรหนอ ท่านจักมา? ดังนี้ ชื่อเมตตาวจกรรม ถับหลัง.

ก็แลการลืมนตาอันสนิทสนมด้วยความรัก กล่าวคือเมตตาดลด้วยหน้า อันขึ้นบาน ชื่อเมตตามโนกรรม ต่อหน้า. การค้ำนึ่งถึงเสมอว่า ท่านทแวงเถระ ท่านติสสเถระ จงเป็นผู้ไม่มีโรค มีอาพาธน้อย ชื่อเมตตามโนกรรม ถับหลัง.

บทว่า **อปปฏิวิฤตฺตโภคิ** มีความว่า ย่อมแบ่งอามิสไว้สำหรับตัว แล้ว บริโภคหามิได้ แบ่งไว้เฉพาะบุคคลแล้ว บริโภคหามิได้.

ก็ภิกษุใด ย่อมแบ่งไว้บริโภคว่า เราจักให้แก่ภิกษุเหล่าอื่นเท่านั้น จักบริโภคด้วยตนเองเท่านั้น หรือว่า เราจักให้แก่ภิกษุโน้นและภิกษุโน้นเท่านั้น จักบริโภคด้วยตนเองเท่านั้น ภิกษุนี้ ชื่อว่าผู้แบ่งบริโภคโดยเฉพาะ.

ฝ่ายภิกษุผู้ตั้งอยู่ในสาราณียธรรมนี้ ไม่ทำอย่างนั้น ถวายบิณฑบาต อันตนนำมาตั้งแต่ที่พระเถระ แล้วกินส่วนที่ยังเหลือจากที่พระเถระรับเอาไว้.

พระอรธกถาจารย์ทั้งหลายกล่าวว่า แม้จะไม่ให้แก่บุคคลผู้ทุศีล ก็ควร เพราะพระบาลีว่า **สีลวนฺตฺหิ**, แต่อันภิกษุผู้บำเพ็ญสาราณียธรรม พึงให้แก่ผู้มีศีลและผู้ทุศีลทั้งปวงทีเดียว.

แม้เลือกให้แก่ภิกษุผู้อาพาธและพยาบาลไข้ ผู้อาคันตุกะ ผู้เตรียมจะไปและผู้ชวนชวายในการงานมีจิวรกรรมเป็นต้น ก็ควร. เพราะภิกษุเลือกบุคคลเหล่านั้นแล้วให้อยู่ จะชื่อว่าเป็นอันทำการจำแนกบุคคลหามิได้. จริงอยู่ เพราะภิกษุทั้งหลายผู้เช่นนี้ เป็นผู้มีลาภฝืดเคือง จึงควรทำให้เป็นส่วนพิเศษแท้ เพราะเหตุนี้ บุคคลผู้บำเพ็ญสาราณียธรรมนี้ จึงทำการเลือกให้.

วินิจฉัยในบทว่า **อขณฺทานิ** เป็นต้น พึงทราบดังนี้:-

บรรดาอาบัติ ๗ กอง สิกขาบทของภิกษุใดเป็นคุณสลายเสียข้างต้น หรือข้างปลาย ศีลของภิกษุนั้น ชื่อว่าค้วน เปรียบเหมือนผ้าขาดที่ชายโดยรอบ ฉะนั้น.

ฝ่ายสิกขาบทของภิกษุใด ทำลายเสียตรงท่ามกลาง ศีลของภิกษุนั้น ซึ่งว่าเป็นช้อยทะเล ดูเปรียบเหมือนผ้าที่เป็นช่องทะเลตรงกลางฉะนั้น.

สิกขาบทของภิกษุใด ทำลายเสีย ๒-๓ สิกขาบทโดยลำดับ ศีลของภิกษุนั้น ชื่อว่าค้าง เปรียบเหมือนแม่โคซึ่งมีสีตัวดำและแดงเป็นต้น อย่างใดอย่างหนึ่ง สลับกับสีซึ่งไม่เหมือนกันที่ผุดขึ้นที่หลังหรือที่ท้อง ฉะนั้น.

สิกขาบทของภิกษุใด ทำลายเสียในระหว่าง ๆ ศีลของภิกษุนั้นชื่อว่าพร้อย เปรียบเหมือนแม่โคที่พราวเป็นดวงด้วยสีไม่เหมือนกันในระหว่าง ๆ ฉะนั้น.

ส่วนศีลของภิกษุใด ไม่ทำลายโดยประการทั้งปวง ศีลเหล่านั้นของภิกษุนั้น ชื่อว่า ไม่ค้วน ไม่ทะเล ไม่ค้าง ไม่พร้อย.

ก็ศีลเหล่านั้นนั้น อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า เป็นไท เพราะทำความเป็นไท อันวิญญูชนสรสเรณู เพราะเป็นศีลที่ท่านผู้รู้ยกย่อง อันกิเลสไม่จับต้อง เพราะเป็นศีลที่ค้นหาและทักขณัฐจับต้องไม่ได้ เป็นไปเพื่อสมาธิ เพราะยังอุปจารสมาธิหรืออัปปนาสมาธิให้เป็นไปพร้อม.

สองบทว่า **สีลสามญฺจคโต วิหฺรติ** มีความว่า ผู้มีศีลเข้าถึงความ เป็นผู้เสมอกัน กับภิกษุทั้งหลายผู้มีศีลงาม ซึ่งอยู่ในทศภาคเหล่านั้น ๆ.

สองบทว่า ยายิ ทิฏฐิ ได้แก่ สัมมาทิฏฐิ ที่สัมปยุตด้วยมรรค.

บทว่า อริยา ได้แก่ หาโทษมิได้.

บทว่า นิยุยติ ได้แก่ พาออกไป.

บทว่า ตกฺกรสุต ได้แก่ ผู้มีปกติทำอย่างนั้น.

บทว่า ทุกฺขกฺขยาย ได้แก่ เพื่อสิ้นไปแห่งทุกข์ทั้งปวง.

คำที่เหลือ จนถึงประเภทสมณะเป็นที่สุด มีเนื้อความตื้นทั้งนั้น.

กตฺปิจฉาวาร วัฒนนา จบ

วิสติวาร

สมุฏฐานวารแห่งอาบัติ ๖ ที่ ๑

[๘๖๑] มีผู้ถามว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๑ ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก หรือ ตอบว่า ไม่ต้องเลย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง อาบัติถุลลัจจัย หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือ ตอบ ว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติ ทุกกฏ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติทุพภายิต หรือ ตอบว่าไม่ ต้องเลย.

[๘๖๒] มีผู้ถามว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๒ ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก หรือ ตอบว่า ไม่ต้องเลย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง อาบัติถุลลัจจัย หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ หรือ ตอบว่า ไม่ต้องเลย ต้อง อาบัติทุกกฏ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติทุพภาสิต หรือ ตอบว่า ไม่ต้องเลย.

[๘๖๓] มีผู้ถามว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๓ ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก หรือ ตอบว่า ไม่ต้องเลย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง อาบัติถุลลัจจัย หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือ ตอบ ว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติ ทุกกฏ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติทุพภาสิต หรือ ตอบว่า ไม่ ต้องเลย.

[๘๖๔] มีผู้ถามว่า ด้วยสมณฐานอาบัติที่ ๔ ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติถุลลัจจัย หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติหุภาสิต หรือ ตอบว่า ไม่ต้องเลย.

[๘๖๕] มีผู้ถามว่า ด้วยสมณฐานอาบัติที่ ๕ ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติถุลลัจจัย หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ หรือ ตอบว่า ไม่ต้องเลย ต้องอาบัติทุกกฏ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติหุภาสิต หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง.

[๘๖๖] มีผู้ถามว่า ด้วยสมณฐานอาบัติที่ ๖ ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติถุลลัจจัย หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องถุลลัจจัย หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติหุภาสิต หรือ ตอบว่า ไม่ต้องเลย.

สมณฐานวารแห่งอาบัติ ๖ ที่ ๑ จบ

กตปัดติวารแห่งสมุฏฐานอาบัติ ๖ ที่ ๒

[๘๖๗] ถามว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๑ ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๑ ภิกษุต้องอาบัติ ๕ คือ

๑. ภิกษุสำคัญว่าควร สร้างกุฎีด้วยอาการขอเอาเอง ไม่ให้สงฆ์แสดงพื้นที่ เกินประมาณ มีผู้จับจองไว้ ไม่มีขานรอบ เป็นทุกกฏในประโยค
๒. เมื่อยังไม่วางก้อนดินอีกก้อนหนึ่ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย
๓. เมื่อวางดินก้อนนั้นเสร็จแล้ว ต้องอาบัติสังฆาติเสส
๔. ภิกษุสำคัญว่าควรฉันโภชนะในเวลาวิกาล ต้องอาบัติปาจิตตีย์
๕. ภิกษุสำคัญว่าควร รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี จากมือของภิกษุณี มิใช่ญาติ ผู้เข้าไปสู่ละแวกบ้าน ด้วยมือของตนมาฉันต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๑ ภิกษุต้องอาบัติ ๕ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ สงเคราะห์ ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ จัดเป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระวังด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือบางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๕ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติสังฆาติเสส บางที่ด้วยกองอาบัติถุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติปาฏิเทสนียะ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต

จัดเป็นอาปตตาทิกรณ์ บรรดาอติกรณ์ ๔

ระงับด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือบางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
ปฏิญญาตกรณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย กับติณวัตถารกะ ๑.

[๘๖๘] ถามว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๒ ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๒ ภิกษุต้องอาบัติ ๔ คือ

๑. ภิกษุสำคัญว่าควร ตั้งว่า จงทำกุฎีให้ฉัน เขาทำกุฎีให้เธอ มิได้
ให้สงฆ์แสดงพื้นที่ เกินประมาณ มีผู้จับจองไว้ ไม่มีชานรอบ เป็นทุกกฏใน
ประโยค

๒. เมื่อยังไม่วางก้อนดินอีกก้อนหนึ่ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย

๓. เมื่อวางดินก้อนนั้นเสร็จแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

๔. ภิกษุสำคัญว่าควร สอนธรรมแก่นุปสัมบันว่าพร้อมกันต้อง
อาบัติปาจิตตีย์

ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๒ ภิกษุต้องอาบัติ ๔ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านี้ จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔... ระงับ
ด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านี้จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่เป็น
ศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๔ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกอง
อาบัติสังฆาทิเสส บางที่ด้วยกองอาบัติถุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์
บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมณฐานอันหนึ่ง บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่
วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต

จัดเป็นอาปตตาทิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔

ระงับด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางทีด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
ปฏิญญาตมณะ ๑ บางทีด้วยสัมมุขาวินัย กับติณวัตถารกะ ๑.

[๘๖๕] ถามว่า ด้วยสมณฐานที่ ๓ ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ด้วยสมณฐานที่ ๓ ภิกษุต้องอาบัติ ๕ คือ

๑. ภิกษุสำคัญว่าควร จัดการสร้างกุฎี ไม่ให้สงฆ์แสดงพื้นที่ เกิน
ประมาณ มีผู้จับจองไว้ ไม่มีชานรอบ เป็นทุกกฏในประโยค
๒. เมื่อยังมีได้วางก่อนคืนอีกก่อนหนึ่ง ต้องอาบัติตุลัจจัย
๓. เมื่อวางคืนก่อนนั้นเสร็จแล้ว ต้องอาบัติสังฆาติเสส
๔. ภิกษุสำคัญว่าควร ขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์ตนมาฉัน
ต้องอาบัติปาจิตตีย์
๕. ภิกษุสำคัญว่าควร ไม่ห้ามภิกษุณีผู้สังเวยอยู่แล้วฉัน ต้องอาบัติ
ปาฏิเทสนิยะ

ด้วยสมณฐานอาบัติที่ ๓ ภิกษุต้องอาบัติ ๕ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ ... ระงับ
ด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางทีเป็น
ศีลวิบัติ บางทีเป็นอาจารย์วิบัติ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๕ บรรดากองอาบัติ
๗ คือ บางทีด้วยกองอาบัติสังฆาติเสส บางทีด้วยกองอาบัติตุลัจจัย บางที

ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติปาฏิเทสนียะ บางที่ด้วยกองอาบัติ
ทุกกฏ

เกิดด้วยสมณฐานอันหนึ่ง บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่
กายกับวาจา มิใช่จิต

จัดเป็นอาปัตตาทิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔

ระงับด้วยสมณะ ๑ บรรดาสมณะ ๑ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
ปฏิญญาตมณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตถารกะ ๑.

[๘๗๐] ถามว่า ด้วยสมณฐานอาบัติที่ ๔ ภิกษุต้องอาบัติทำไร

ตอบว่า ด้วยสมณฐานอาบัติที่ ๔ ภิกษุต้องอาบัติ ๖ คือ

๑. ภิกษุเสพเมถุนธรรม ต้องอาบัติปาราชิก.

๒. ภิกษุสำคัญว่าควร สร้างกุฎีด้วยอาการขอเอาเอง มิได้ให้สงฆ์
แสดงที่ เกินประมาณ มีผู้จับจองไว้ ไม่มีขานรอบ เป็นทุกกฏในประโยค

๓. เมื่อยังไม่วางคืนอีกก่อนหนึ่ง ต้องอาบัติตุลัจฉัย

๔. เมื่อวางก้อนดินนั้นเสร็จแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

๕. ภิกษุสำคัญว่าไม่ควร นั่งโภชนะในเวลาวิกาล ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๖. ภิกษุสำคัญว่าไม่ควร รับของของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี จากมือ
ภิกษุณีมิใช่ญาติ ผู้เข้าไปสู่ละแวกบ้าน ด้วยมือตนแล้วฉัน ต้องอาบัติปาฏิ-
เทสนียะ

ด้วยสมณฐานอาบัติที่ ๔ ภิกษุต้องอาบัติ ๖ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ ... ระงับ
ด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๑

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๖ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติสังฆาทิเสส บางที่ด้วยกองอาบัติตุลัจฉัย บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติปาฏิเทสนียะ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา

จัดเป็นอาบัติตาทิกรณ์ บรรดาตาทิกรณ์ ๔

ระงับด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตถรรณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับตถวินัยตถรรณะ ๑.

[๘๗๑] ถามว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๕ ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๕ ภิกษุต้องอาบัติ ๖ คือ

๑. ภิกษุมีความปรารถนาลามก ถูกความปรารถนาครอบงำ กล่าวอวดอุตริมนุสสรรมที่ไม่มี ไม่เป็นจริง ต้องอาบัติปาราชิก

๒. ภิกษุสำคัญว่าไม่ควร สั่งว่า จงสร้างกุฎีให้ฉัน เขาสร้างกุฎีให้เธอมิได้ให้สงฆ์แสดงพื้นที่ เกินประมาณ มีผู้จับจองไว้ ไม่มีขานรอบ เป็นทุกกฏในประโยค

๓. เมื่อยังไม่ได้วางก้อนดินอีกก้อนหนึ่ง ต้องอาบัติตุลัจฉัย

๔. เมื่อวางก้อนดินก้อนนั้นแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

๕. ภิกษุสำคัญว่าไม่ควร สอนธรรมแก่นุสรมันว่าพร้อมกัน ต้อง
อาบัติปจิตตีย์

๖. ภิกษุไม่ประสงค์จะดำ ไม่ประสงค์จะคูหมิน ไม่ประสงค์จะทำให้
เก้อเขิน กล่าวคำเลวทราม ด้วยประสงค์จะล้อเล่น ต้องอาบัติทุกุภาสิต
ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๕ ภิกษุต้องอาบัติ ๖ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไรบรรดาวิบัติ ๔ ... ระวังด้วย
สมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่
เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๖ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกอง
อาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติสังฆาทิเสส บางที่ด้วยกองอาบัติอุลลัจจัย
บางที่ด้วยกองอาบัติปจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ บางที่ด้วยกองอาบัติ
ทุกุภาสิต

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๗ คือ เกิดแต่ว่าจา
กับจิตมิใช่กาย

จัดเป็นอาปัตตาทิกรรม บรรดาอาทิกรรม ๔

ระวังด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑
ด้วยปญญาตกรรม ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับคณวัตถารกะ ๑.

[๘๗๒] ถามว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๖ ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๖ ภิกษุต้องอาบัติ ๖ คือ

๑. ภิกษุชวนกันไปลักทรัพย์ ต้องอาบัติปาราชิก

๒. ภิกษุสำคัญว่าไม่ควร จัดการสร้างกุฎี มิได้ให้สงฆ์แสดงพื้นที่
เกินประมาณ มีผู้จับจองไว้ ไม่มีชานรอบ เป็นทุกกฐในประโยค

๓. เมื่อยังไม่ได้วางก้อนดินอีกก้อนหนึ่ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย

๔. เมื่อวางก้อนดินก้อนนั้นเสร็จแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

๕. ภิกษุสำคัญว่าไม่ควร ขอโทษนะอันประณีต เพื่อประโยชน์แก่ตน
มาฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๖. ภิกษุสำคัญว่าไม่ควร ไม่ห้ามภิกษุณีผู้ตั้งเสียวอยู่แล้วฉัน ต้องอาบัติ
ปาฏิเทสนียะ

ด้วยสมมุตฐานอาบัติที่ ๖ ภิกษุต้องอาบัติ ๖ เหล่านี้

ถามว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ สงเคราะห์
ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗ เกิดด้วยสมมุตฐานเท่าไร บรรดา
สมมุตฐานอาบัติ ๖ จัดเป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระวังด้วยสมณะ
เท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่
เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๖ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกอง
อาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติสังฆาทิเสส บางที่ด้วยกองอาบัติถุลลัจจัย
บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติปาฏิเทสนียะ บางที่ด้วยกอง
อาบัติทุกกฐ

เกิดด้วยสมมุตฐานอันหนึ่ง บรรดาสมมุตฐานอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กาย
วาจาและจิต จัดเป็นอาปตตาทิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระวังด้วยสมณะ ๗

บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตภระ ๑ บางที่
ด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตถารกะ ๑.

กตปิตติวารแห่งสมุฏฐานอาบัติ ๖ ที่ ๒ จบ

อาบัติติสมุฏฐานกาลาที่ ๓

[๘๗๑] สมุฏฐานเกิดแต่กาย อัน

พระพุทธเจ้าผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรง
เกื้อกูลแก่สัตว์โลก ทรงเห็นวิเวก ตรัสบอก
แล้ว อาบัติเกิดแต่สมุฏฐานนั้นมีเท่าไร
ข้าพเจ้าขอถาม ข้าแต่ท่านผู้ฉลาดในวิภังค์
ขอท่านบอกข้อนั้น.

สมุฏฐานเกิดแต่กาย อันพระพุทธเจ้า
ผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรงเกื้อกูลสัตว์โลก
ทรงเห็นวิเวกตรัสบอกแล้ว อาบัติเกิดแต่
สมุฏฐานนั้นมี ๔ ข้าแต่ท่านผู้ฉลาดในวิภังค์
ข้าพเจ้าบอกข้อนั้นแก่ท่าน.

สมุฏฐานเกิดแต่วาจา อันพระ-
พุทธเจ้าผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรงเกื้อกูล
แก่สัตว์โลก ทรงเห็นวิเวกตรัสบอกแล้ว
อาบัติเกิดแต่สมุฏฐานนั้นมีเท่าไร ข้าพเจ้า
ขอถาม ข้าแต่ท่านผู้ฉลาดในวิภังค์ ขอท่าน
บอกข้อนั้น.

สมุฏฐานเกิดแต่วาจา อันพระ-
พุทธเจ้าผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรงเกื้อกูล
แก่สัตว์โลก ทรงเห็นวิเวก ตรัสบอกแล้ว
อาบัติเกิดแต่สมุฏฐานนั้นมี ๔ ข้ำแต่ท่านผู้
ฉลาดในวิภังค์ ข้ำพเจ้าบอกข้อนั้นแก่ท่าน.

สมุฏฐานเกิดแต่กาย เกิดแต่วาจา
อันพระพุทธเจ้าผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรง
เกื้อกูลแก่สัตว์โลก ทรงเห็นวิเวก ตรัสบอก
แล้ว อาบัติเกิดแต่สมุฏฐานนั้นมีเท่าไร
ข้ำพเจ้าขอลถาม ข้ำแต่ท่านผู้ฉลาดในวิภังค์
ขอท่านบอกข้อนั้น.

สมุฏฐานเกิดแต่กาย เกิดแต่วาจา
อันพระพุทธเจ้าผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรง
เกื้อกูลแก่สัตว์โลก ทรงเห็นวิเวก ตรัสบอก
แล้ว อาบัติเกิดแต่สมุฏฐานนั้นมี ๕ ข้ำแต่
ท่านผู้ฉลาดในวิภังค์ ข้ำพเจ้าบอกข้อนั้น
แก่ท่าน.

สมุฏฐานเกิดแต่กาย เกิดแต่จิต อัน
พระพุทธเจ้าผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรง
เกื้อกูลแก่สัตว์โลก ทรงเห็นวิเวก ตรัส
บอกแล้ว อาบัติเกิดแต่สมุฏฐานนั้นมีเท่าไร
ข้ำพเจ้าขอลถาม ข้ำแต่ท่านผู้ฉลาดในวิภังค์
ขอท่านบอกข้อนั้น.

สมุฏฐานเกิดแต่กาย เกิดแต่จิต อัน
พระพุทธรเจ้าผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรง
เกื้อกูลแก่สัตว์โลก ทรงเห็นวิเวก ตรัสบอก
แล้ว อาบัติเกิดแต่สมุฏฐานนั้นมี ข้าแต่ท่าน
ผู้ฉลาดในวิภังค์ ข้าพเจ้าบอกข้อนั้นแก่ท่าน.

สมุฏฐานเกิดแต่วาจา เกิดแต่จิต อัน
พระพุทธรเจ้าผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรง
เกื้อกูลแก่สัตว์โลก ทรงเห็นวิเวก ตรัส
บอกแล้ว อาบัติเกิดแต่สมุฏฐานนั้นมีเท่าไร
ข้าพเจ้าขอถาม ข้าแต่ท่านผู้ฉลาดในวิภังค์
ขอท่านบอกข้อนั้น.

สมุฏฐานเกิดแต่วาจา เกิดแต่จิต อัน
พระพุทธรเจ้าผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรง
เกื้อกูลแก่สัตว์โลก ทรงเห็นวิเวก ตรัสบอก
แล้ว อาบัติเกิดแต่สมุฏฐานนั้นมี ๖ ข้าแต่
ท่านผู้ฉลาดในวิภังค์ ข้าพเจ้าบอกข้อนั้น
แก่ท่าน.

สมุฏฐานเกิดแต่กาย เกิดแต่วาจา
เกิดแต่จิต อันพระพุทธรเจ้าผู้ทรงเห็นพระ-
นิพพาน ทรงเกื้อกูลแก่สัตว์โลก ทรงเห็น
วิเวก ตรัสบอกแล้ว อาบัติเกิดแต่สมุฏฐาน
นั้นมีเท่าไร ข้าพเจ้าขอถาม ข้าแต่ท่านผู้
ฉลาดในวิภังค์ ขอท่านบอกข้อนั้น.

สมุฏฐานเกิดแต่กาย เกิดแต่วาจา
เกิดแต่จิต อันพระพุทธรเจ้าผู้ทรงเห็นพระ-
นิพพาน ทรงเกื้อกูลแก่สัตว์โลก ทรงเห็น
วิเวก ตรัสบอกแล้ว อาบัติเกิดแต่สมุฏฐาน
นั้นมี ๖ ข้ำแต่ท่านผู้ฉลาดในวิภังค์ ข้ำพเจ้า
บอกข้อนั้นแก่ท่าน

อาบัติติสมุฏฐานคาถาที่ ๓ จบ

วิบัติปัจจัยวารที่ ๔

[๘๓๔] ถามว่า เพราะปัจจัยคือศีลวิบัติ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัยคือ ศีลวิบัติ ต้องอาบัติ ๔ คือ

๑. ภิกษุณีรื้ออยู่ ปิดปาราชิกกรรม ต้องอาบัติปาราชิก

๒. สงสัย ปิดไว้ ต้องอาบัติอุลลัจจัย

๓. ภิกษุปิดอาบัติสังฆาทิเสส ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๔. ปิดอาบัติชั่วหยาบของตน ต้องอาบัติทุกกฏ

เพราะปัจจัยคือศีลวิบัติ ต้องอาบัติ ๔ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔...ระงับ
ด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๓

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที
เป็นศีลวิบัติ บางทีเป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๔ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติอุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กาย วาจาและจิต จัดเป็นอาปตตาทิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระวังด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตกรณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตถารกะ ๑.

[๘๗๕] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ อาจารย์วิบัติ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ อาจารย์วิบัติ ต้องอาบัติ ๑ คือ ปิดอาจารย์วิบัติต้องอาบัติทุกกฏ

เพราะปัจจัย คือ อาจารย์วิบัติ ต้องอาบัติ ตัว ๑ นี้

ถามว่า อาบัตินั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ ... ระวังด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัตินั้นจัดเป็นวิบัติอันหนึ่ง บรรดาวิบัติ ๔ คืออาจารย์วิบัติ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติหนึ่ง บรรดากองอาบัติ ๗ คือด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต จัดเป็นอาปตตาทิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระวังด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตกรณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตถารกะ ๑ .

[๘๗๖] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ทิฐุวิบัติ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ทิฐุวิบัติ ต้องอาบัติ ๒ คือ

๑. ไม่สละทักขณิอันลามก เพราะสวดประกาศห้ามครบ ๓ จบยุติเป็น
ทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง เป็นอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

๒. จบกรรมวาจาครั้งสุดท้าย ต้องอาบัติปาจิตตีย์
เพราะปัจจัย คือ ทักขณิวัตติ ต้องอาบัติ ๒ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ . . . ๔ ระวัง
ด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติ ๑ บรรดาวิบัติ ๔ คืออาจารย์-
วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๒ บรรดาด้วยกองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วย
กองบัตติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมณฐานอันหนึ่ง บรรดาสมณฐานอาบัติ ๖ คือเกิดแต่กาย
วาจาและจิต

จัดเป็นอาปัตตาทิกรณ์ บรรดาอาทิกรณ์ ๔

ระวังด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑
ด้วยปฎิญาตกรรมะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย กับติณวัตถารกะ ๑.

[๘๗๗] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ อาชีวิวัตติ ด้วยอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ อาชีวิวัตติต้องอาบัติ ๖ คือ

๑. เพราะเหตุแห่งอาชีวะ เพราะการณแห่งอาชีวะ ภิกษุผู้ปรารถนา
ลามกอันความปรารถนาครอบงำ อวดอุตริมนุสสรรมที่ไม่มี ไม่เป็นจริง
ต้องอาบัติปาราชิก

๒. เพราะเหตุแห่งอาชีวะ เพราะการณแห่งอาชีวะ ภิกษุถึงความ เป็นผู้เที่ยวสือ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

๓. เพราะเหตุแห่งอาชีวะ เพราะการณแห่งอาชีวะ ภิกษุกล่าววาทิกษุใด อยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้นเป็นพระอรหันต์ เมื่อผู้ฟังเข้าใจ ต้องอาบัติถุลลัจจัย

๔. เพราะเหตุแห่งอาชีวะ เพราะการณแห่งอาชีวะ ภิกษุขอโภชนะอันประณีต เพื่อประโยชน์ตนเท่านั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๕. เพราะเหตุแห่งอาชีวะ เพราะการณแห่งอาชีวะ ภิกษุณีขอโภชนะอันประณีต เพื่อประโยชน์ตนเท่านั้น ต้องอาบัติปาฏิเทสนิยะ

๖. เพราะเหตุแห่งอาชีวะ เพราะการณแห่งอาชีวะ ภิกษุไม่อาพาธขอแองกีตี ข้าวสุกกีตี เพื่อประโยชน์ตนเท่านั้น ต้องอาบัติทุกกฏ

เพราะปัจจัย คือ อาชีวิวัตติ ต้องอาบัติ ๖ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวัตติเท่าไร บรรดาวัตติ ๔ ... ระวังบด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวัตติ ๒ บรรดาวัตติ ๔ คือบางที่เป็นศีลวัตติ บางที่เป็นอาจารย์วัตติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๖ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติสังฆาทิเสส บางที่ด้วยกองอาบัติถุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติปาฏิเทสนิยะ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่ กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจา กับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑

จัดเป็นอาบัติตาทิกรณ์ บรรดาอติกรณ์ ๔

ระงับด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตถกรรมะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย กับติณวัตถกรรมะ ๑.

วิบัติปัจฉัยวาร ที่ ๔ จบ

อติกรรมปัจฉัยวาร ที่ ๕

[๘๗๘] ถามว่า เพราะปัจฉัย คือ วิวาทาทิกรณ์ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจฉัย คือวิวาทาทิกรณ์ ต้องอาบัติ ๒ คือ

๑. ค่าอุปสัมบัน ต้องอาบัติปาจิตติย

๒. ค่าอนุสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ

เพราะปัจฉัย คือ วิวาทาทิกรณ์ ต้องอาบัติ ๒ เหล่านี้ .

ถามว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ ... ระงับ ด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๓

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติหนึ่ง บรรดาวิบัติ คืออาจารย์- วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๒ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกอง อาบัติปาจิตติย บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย
กับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย
วาจาและจิต ๑

จัดเป็นอาปตตาทิกรณ์ บรรดาอติกรณ์ ๔

ระงับด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
ปฏิญญาตมณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย กับติณวัตถารกะ ๑.

[๘๗๕] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ อนุวาทาทิกรณ์ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ อนุวาทาทิกรณ์ ต้องอาบัติ ๓ คือ

๑. ภิกษุโจทภิกษุด้วยปาราชิกธรรมอันไม่มีมูล ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
๒. โจทด้วยอาบัติสังฆาทิเสสอันไม่มีมูล ต้องอาบัติปาจิตตีย์
๓. โจทด้วยอาจารย์วิบัติอันไม่มีมูล ต้องอาบัติทุกกฏ

เพราะปัจจัย คือ อนุวาทาทิกรณ์ ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ ... ระงับ
ด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่
เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๓ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกอง
อาบัติสังฆาทิเสส บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย
กับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย
วาจาและจิต ๑

จัดเป็นอาปตตาทิกรณํ บรรดาอติกรณํ ๔

ระงับด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑
ด้วยปฎิญาตกรณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย กับคณวัตถารกะ ๑.

[๘๘๐] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ อาปตตาทิกรณํ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ อาปตตาทิกรณํ ต้องอาบัติ ๔ คือ

๑. ภิกษุณีรู้ที่อยู่ปกปิดปาราชิกกรรม ต้องอาบัติปาราชิก

๒. สงสัยปกปิด ต้องอาบัติอุลลัจจัย

๓. ภิกษุปกปิดอาบัติสังฆาทิเสส ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๔. ปกปิดอาจารย์วัติ ต้องอาบัติทุกกฏ

เพราะปัจจัย คือ อาปตตาทิกรณํ ต้องอาบัติ ๔ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวัติเท่าไร บรรดาวัติ ๔ ... ระงับ
ด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวัติ ๒ บรรดาวัติ ๔ คือ บางที
เป็นศีลวัติ บางทีเป็นอาจารย์วัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๔ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางทีด้วยกอง
อาบัติปาราชิก บางทีด้วยกองอาบัติอุลลัจจัย บางทีด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์
บางทีด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กาย
วาจาและจิต

จัดเป็นอาปตตาทิกรณํ บรรดาอติกรณํ ๔

ระงับด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑
ด้วยปฎิญาตภระณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย กับคณวัตถารกะ.

[๘๘๑] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ กิจจาธิกรณ์ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัยคือ กิจจาธิกรณ์ ต้องอาบัติ ๕ คือ

๑. ภิกษุณีประพฤติตามภิกษุผู้สงฆ์ฆวัตร ไม่สละกรรมเพราะสวด
ประกาศห้ามครบ ๓ จบ จบยุติ เป็นทุกกฎ
๒. จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง เป็นอุลลัจจัย
๓. จบกรรมวาจาครั้งสุดท้าย ต้องอาบัติปาราชิก
๔. ภิกษุประพฤติตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ไม่สละกรรมเพราะสวด
ประกาศห้ามครบ ๓ จบ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
๕. ไม่สละทัญญูลามก เพราะสวดประกาศห้ามครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์

เพราะปัจจัย คือ กิจจาธิกรณ์ ต้องอาบัติ ๕ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔...ระงับ
ด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่
เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๕ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกอง
อาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติสังฆาทิเสส บางที่ด้วยกองอาบัติอุลลัจจัย
บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฎ

เกิดด้วยสมุฏฐานหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต

จัดเป็นอาปตตาทิกรณ์ บรรดาอติกรณ์ ๔

ระงับด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฏิญญาตมณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย กับคณัตถการกะ ๑.

[๘๘๒] ถ้ามว่า เว้นอาบัติ ๗ และเว้นกองอาบัติ ๗ เสีย อาบัติ นอกนั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ จัดเป็น อติกรณ์อะไร บรรดาอติกรณ์ ๔ ระงับด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า เว้นอาบัติ ๗ และเว้นกองอาบัติ ๗ เสีย อาบัตินอกนั้นไม่ จัดเป็นวิบัติข้อไหน บรรดาวิบัติ ๔ ไม่สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติไหน บรรดากองอาบัติ ๗ ไม่เกิดด้วยสมุฏฐานไหน บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ ไม่จัดเป็น อติกรณ์ข้อไหน บรรดาอติกรณ์ ๔ ไม่ระงับด้วยสมณะข้อไหน บรรดาสมณะ ๗ ข้อนั้นเป็นเพราะเหตุไร เพราะเว้นอาบัติ ๗ และเว้นกองอาบัติ ๗ เสีย ไม่มีอาบัตินอกจากนี้.

อติกรณ์ปัจฉิมวารที่ ๕ จบ

อนันตรเปยยาล จบ

หัวข้อบอถวาร

[๘๘๓] กติปุจฉาวาร ๑ สมุฏฐานวาร ๑ กตาศัตตติวาร ๑ อาปตติ สมุฏฐานวาร ๑ วิปตติวาร ๑ กับอติกรณวาร ๑.

ปริยวารที่ ๖

[๘๘๔] วิวาทาธิกรณ์มีอะไรเป็นประธาน มีฐานเท่าไร มีวัตถุเท่าไร มีภูมิเท่าไร มีเหตุเท่าไร มีมูลเท่าไร ภิกษุวิวาทกันด้วยอาการเท่าไร วิวาทาธิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร

อนุวาทาธิกรณ์มีอะไรเป็นประธาน มีฐานเท่าไร มีวัตถุเท่าไร มีภูมิเท่าไร มีเหตุเท่าไร มีมูลเท่าไร ภิกษุโจทด้วยอาการเท่าไร อนุวาทาธิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร

อาปัตตาธิกรณ์มีอะไรเป็นประธาน มีฐานเท่าไร มีวัตถุเท่าไร มีภูมิเท่าไร มีเหตุเท่าไร มีมูลเท่าไร ภิกษุไม่ต้องด้วยอาการเท่าไร อาปัตตาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร

กิจจาธิกรณ์มีอะไรเป็นประธาน มีฐานเท่าไร มีวัตถุเท่าไร มีภูมิเท่าไร มีเหตุเท่าไร มีมูลเท่าไร กิจเกิดขึ้นด้วยอาการเท่าไร กิจจาธิกรณ์ยอมระงับด้วยสมณะเท่าไร.

[๘๘๕] ถามว่า วิวาทาธิกรณ์มีอะไรเป็นประธาน

ตอบว่า มีความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นประธาน มีความไม่โลภ ความไม่โกรธ ความไม่หลง เป็นประธาน

ถ. มีฐานเท่าไร

ค. มีฐาน คือ เรื่องทำความแตกร้างกัน ๑๘

ถ. มีวัตถุเท่าไร

ค. มีวัตถุทำความแตกร้างกัน ๑๘

- ถ. มีกฐิเท่าไร
- ค. มีกฐิ คือ วัตถุทำควมแตกร้าวกัน ๑๘
- ถ. มีเหตุเท่าไร
- ค. มีเหตุ ๕ คือ กุศลเหตุ ๓ อกุศลเหตุ ๓ อัพยาตเหตุ ๓
- ถ. มีมูลเท่าไร
- ค. มีมูล ๑๒
- ถ. ภิกษุวิวาทกันด้วยอาการเท่าไร
- ค. ภิกษุวิวาทกันด้วยอาการ ๒ คือ เห็นว่าเป็นธรรม ๑ เห็นว่าไม่
เป็นธรรม ๑
- ถ. วิวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร
- ค. วิวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะ ๒ คือ ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
เขภุยติกา ๑.
- [๘๘๖] ถาว่า อนุวาทาธิกรณ์มีอะไรเป็นประธาน
- ตอบว่า มีความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นประธาน มีความ
ไม่โลภ ความไม่โกรธ ความไม่หลง เป็นประธาน
- ถ. มีฐานเท่าไร
- ค. มีฐาน คือ วิบัติ ๔
- ถ. มีวัตถุเท่าไร
- ค. มีวัตถุ คือ วิบัติ ๔
- ถ. มีกฐิเท่าไร
- ค. มีกฐิ คือ วิบัติ ๔

- ถ. มีเหตุเท่าไร
- ค. มีเหตุ ๕ คือ กุศลเหตุ ๓ อกุศลเหตุ ๓ อภัยกตเหตุ ๓
- ถ. มีมูลเท่าไร
- ค. มีมูล ๑๔
- ถ. ภิกษุโจทด้วยอาการเท่าไร
- ค. ภิกษุโจทด้วยอาการ ๒ คือ ด้วยวัตถุ ๑ ด้วยอาบัติ ๑
- ถ. อนุวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร
- ค. อนุวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะ ๔ คือ ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยสติวินัย ๑ ด้วยอมุพหวินัย ๑ ด้วยตัสสปาปิยลิกา ๑.

[๘๘๗] ถามว่า อาปัตตาธิกรณ์มีอะไรเป็นประธาน

ตอบว่า มีความโลก ความโกรธ ความหลง เป็นประธาน มีความไม่โลก ความไม่โกรธ ความไม่หลง เป็นประธาน

- ถ. มีฐานเท่าไร
- ค. มีฐาน คือ กองอาบัติ ๗
- ถ. มีวัตถุเท่าไร
- ค. มีวัตถุ คือ กองอาบัติ ๗
- ถ. มีภูมิเท่าไร
- ค. มีภูมิ คือ กองอาบัติ ๗
- ถ. มีเหตุเท่าไร
- ค. มีเหตุ ๕ คือ กุศลเหตุ ๓ อกุศลเหตุ ๓ อภัยกตเหตุ ๓

- ถ. มีมูลเท่าไร
- ค. มีมูล คือ สมุฏฐานอาบัติ ๖
- ด. ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการเท่าไร
- ต. ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการ ๖ คือ ไม่ละอาย ๑ ไม่รู้ ๑ สงสัย
แล้วขึ้นทำ ๑ สำคัญว่าควรในของไม่ควร ๑ สำคัญว่าไม่ควรในของควร ๑
ลืมสติ ๑
- ถ. อาบัติตาทิกรณัระงับด้วยสมณะเท่าไร
- ค. อาบัติตาทิกรณัระงับด้วยสมณะ ๓ คือ ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
ปฎิญาตกณะ ๑ ด้วยติณวัตถารกะ ๑.
- [๘๘๘] ถามว่า กิจจาธิกรณัมีอะไรเป็นประธาน
ตอบว่า มีความ โลก ความโกรธ ความหลง เป็นประธาน มีความ
ไม่โลก ความไม่โกรธ ความไม่หลง เป็นประธาน
- ถ. มีฐานเท่าไร
- ค. มีฐาน คือ กรรม ๔
- ด. มีวัตถุเท่าไร
- ค. มีวัตถุ คือ กรรม ๔
- ถ. มีภูมิเท่าไร
- ค. มีภูมิ คือ กรรม ๔
- ถ. มีเหตุเท่าไร
- ค. มีเหตุ ๕ คือ กุศลเหตุ ๓ อกุศลเหตุ ๓ อภัยกตเหตุ ๓

ถ. มีมูลเท่าไร

ต. มีมูล ๑ คือ สงฆ์

ถ. กิจเกิดด้วยอาการเท่าไร

ต. กิจเกิดด้วยอาการ ๒ คือ ด้วยญัตติ ๑ ด้วยอุปโลกน์ ๑

ถ. กิจจาริกรรมระงับด้วยสมณะเท่าไร

ต. กิจจาริกรรมระงับด้วยสมณะอย่างหนึ่ง คือ ด้วยสัมมุขาวินัย.

[๘๘๕] ถามว่า สมณะ มีเท่าไร

ตอบว่า สมณะมี ๗ คือ สัมมุขาวินัย สติวินัย อมูพหวินัย ปฎิญา-
ญาตกรรมะ เขภุขยสิกขา ตัสสปาปิยสิกขา ทิณวัตถารกะ สมณะมี ๗ เหล่านี้

ถ. บางทีสมณะ ๗ เหล่านี้ เป็นสมณะ ๑๐ สมณะ ๑๐ เป็นสมณะ ๗
ด้วยอำนาจวัตถุโดยปริยาย หรือ

ต. บางทีเป็นได้ ก็บางทีเป็นได้อย่างไร คือ วิวาหาธิกรรมมีสมณะ ๒
อนุวาหาธิกรรมมีสมณะ ๔ อาปัตตาธิกรรมมีสมณะ ๓ กิจจาริกรรมมีสมณะ ๑
อย่างนี้ที่สมณะ ๗ เป็นสมณะ ๑๐ สมณะ ๑๐ เป็นสมณะ ๗ ด้วยอำนาจวัตถุ
โดยปริยาย.

ปริยายวาร ที่ ๖ จบ

สาธารณวาร ที่ ๗

[๘๘๐] ถามว่า สมณะเท่าไร ทัวไปแก่วิวาหาธิกรรม สมณะเท่าไร
ไม่ทัวไปแก่วิวาหาธิกรรม สมณะเท่าไร ทัวไปแก่อนุวาหาธิกรรม สมณะเท่าไร
ไม่ทัวไปแก่อนุวาหาธิกรรม สมณะเท่าไร ทัวไปแก่อาปัตตาธิกรรม สมณะเท่าไร

ไม่ทั่วไปแก่อาปัตตาทิกรณ์ สมณะเท่าไร ทั่วไปแก่กิจจาทิกรณ์ สมณะเท่าไร
ไม่ทั่วไปแก่กิจจาทิกรณ์

ตอบว่า สมณะ ๒ อย่าง ทั่วไปแก่วิวาทาทิกรณ์ คือ สัมมุขาวินัย
เขภุขยสิกา สมณะ ๕ อย่าง ไม่ทั่วไปแก่วิวาทาทิกรณ์ คือ สติวินัย อมูพห-
วินัย ปฎิญญาตกรณะ ตัสสปาปิยสิกา ตินวัตถารกะ

สมณะ ๔ อย่าง ทั่วไปแก่อนุวาทาทิกรณ์ คือ สัมมุขาวินัย สติวินัย
อมูพหวินัย ตัสสปาปิยสิกา สมณะ ๓ อย่าง ไม่ทั่วไปแก่อนุวาทาทิกรณ์ คือ
เขภุขยสิกา ปฎิญญาตกรณะ ตินวัตถารกะ

สมณะ ๓ อย่าง ทั่วไปแก่อาปัตตาทิกรณ์ คือ สัมมุขาวินัย ปฎิญ-
ญาตกรณะ ตินวัตถารกะ สมณะ ๔ อย่าง ไม่ทั่วไปแก่อาปัตตาทิกรณ์ คือ
เขภุขยสิกา สติวินัย อมูพหวินัย ตัสสปาปิยสิกา

สมณะอย่างหนึ่ง ทั่วไปแก่กิจจาทิกรณ์ คือ สัมมุขาวินัย สมณะ ๖
อย่าง ไม่ทั่วไปแก่กิจจาทิกรณ์ คือ เขภุขยสิกา สติวินัย อมูพหวินัย ปฎิญ-
ญาตกรณะ ตัสสปาปิยสิกา ตินวัตถารกะ.

สาธารณวาร ที่ ๗ จบ

ตัพภาคีถวาร ที่ ๘

[๘๘๑] ถามว่า สมณะเท่าไร เป็นไปในส่วนนั้นแห่งวิวาทาทิกรณ์
สมณะเท่าไร เป็นไปในส่วนอื่นแห่งวิวาทาทิกรณ์ สมณะเท่าไร เป็นไปในส่วน
นั้นแห่งอนุวาทาทิกรณ์ สมณะเท่าไร เป็นไปในส่วนอื่นแห่งอนุวาทาทิกรณ์
สมณะเท่าไร เป็นไปในส่วนอื่นแห่งอนุวาทาทิกรณ์ สมณะเท่าไร เป็นไปใน
ส่วนนั้นแห่งอาปัตตาทิกรณ์ สมณะเท่าไรเป็นไปในส่วนอื่นแห่งกิจจาทิกรณ์

ตอบว่า สมณะ ๒ อย่าง เป็นไปในส่วนนั้นแห่งวิวาทาธิกรณ์ คือ สัมมุขาวินัย เขภยยสิกขา สมณะ ๕ อย่าง เป็นไปในส่วนอื่นแห่งวิวาทาธิกรณ์ คือ สติวินัย อมูพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ ตัสสปาปิยสิกขา ตินวัตถารกะ

สมณะ ๔ อย่าง เป็นไปในส่วนนั้นแห่งอนุวาทาธิกรณ์ คือ สัมมุขาวินัย สติวินัย อมูพหวินัย ตัสสปาปิยสิกขา สมณะ ๓ อย่าง เป็นไปในส่วนอื่นแห่งอนุวาทาธิกรณ์ คือ เขภยยสิกขา ปฏิญญาตกรณะ ตินวัตถารกะ

สมณะ ๓ อย่าง เป็นไปในส่วนนั้นแห่งอาปัตตาธิกรณ์ คือ สัมมุขาวินัย ปฏิญญาตกรณะ ตินวัตถารกะ สมณะ ๔ อย่าง เป็นไปในส่วนอื่นแห่งอาปัตตาธิกรณ์ คือ เขภยยสิกขา สติวินัย อมูพหวินัย ตัสสปาปิยสิกขา

สมณะอย่างหนึ่ง เป็นไปในส่วนนั้นแห่งกิจจาธิกรณ์ คือ สัมมุขาวินัย สมณะ ๖ อย่าง เป็นไปในส่วนอื่นแห่งกิจจาธิกรณ์ คือ เขภยยสิกขา สติวินัย อมูพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ ตัสสปาปิยสิกขา ตินวัตถารกะ.

ศัพท์ภาคิยวาร ที่ ๘ จบ

วาทที่ ๕ ว่าด้วยสมณะทั่วไปแก่สมณะ

[๘๘๒] สมณะทั่วไปแก่สมณะ สมณะไม่ทั่วไปแก่สมณะ สมณะบาง-
อย่างทั่วไปแก่สมณะ สมณะบางอย่างไม่ทั่วไปแก่สมณะ

ถามว่า อย่างไร สมณะบางอย่างทั่วไปแก่สมณะ อย่างไร สมณะ
บางอย่างไม่ทั่วไปแก่สมณะ

ตอบว่า เขภยยสิกขา ทั่วไปแก่สัมมุขาวินัย ไม่ทั่วไปแก่สติวินัย
อมูพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ ตัสสปาปิยสิกขา ตินวัตถารกะ

สตินัย ทัวไปแก่มุขานินัย ไมทัวไปแกอมุพหานินัย ปญญาตกรณะ
ตัสสปาปิยสิกา ตินวัตถารกะ เขภยยสิกา

อมุพหานินัย ทัวไปแก่มุขานินัย ไมทัวไปแกปญญาตกรณะ
ตัสสปาปิยสิกา ตินวัตถารกะ เขภยยสิกา สตินัย

ปญญาตกรณะ ทัวไปแก่มุขานินัย ไมทัวไปแกตัสสปาปิยสิกา
ตินวัตถารกะ เขภยยสิกา สตินัย อมุพหานินัย

ตัสสปาปิยสิกา ทัวไปแก่มุขานินัย ไมทัวไปแกตินวัตถารกะ
เขภยยสิกา สตินัย อมุพหานินัย ปญญาตกรณะ

ตินวัตถารกะ ทัวไปแก่มุขานินัย ไมทัวไปแกเขภยยสิกา สตินัย
อมุพหานินัย ปญญาตกรณะ ตัสสปาปิยสิกา

สมถะบางอยาง ทัวไปแกสมถะอยางนี้ สมถะบางอยาง ไมทัวไปแก
สมถะอยางนี้.

วารที่ ๕ ว่าด้วยสมถะทัวไปแกสมถะ จบ

วารที่ ๑๐ ว่าด้วยสมถะเป็นไปในส่วนนั้นแห่งสมถะ

[๘๕๑] สมถะเป็นไปในส่วนนั้นแห่งสมถะ สมถะเป็นไปในส่วนอื่น
แห่งสมถะ สมถะบางอยาง เป็นไปในส่วนนั้นแห่งสมถะ สมถะบางอยางเป็น
ไปในส่วนอื่นแห่งสมถะ

ถามว่า อยางไร สมถะบางอยางเป็นไปในส่วนนั้นแห่งสมถะ อยางไร
สมถะบางอยาง เป็นไปในส่วนอื่นแห่งสมถะ

ตอบว่า เขกฺขยสิกขาเป็นไปในส่วนนั้นแห่งสัมมุขาวินัยเป็นไปในส่วน
อื่นแห่งสตินัย อมฺพหวินัย ปฏฺญญาตกรณะ ตัสสปายฺยสิกขา ตินฺนวัตถารกะ

สตินัยเป็นไปในส่วนนั้นแห่งสัมมุขาวินัย เป็นไปในส่วนอื่นแห่งอม-

พหวินัย ปฏฺญญาตกรณะ ตัสสปายฺยสิกขา ตินฺนวัตถารกะ เขกฺขยสิกขา
อมฺพหวินัยเป็นไปในส่วนนั้นแห่งสัมมุขาวินัย เป็นไปในส่วนอื่นแห่ง

ปฏฺญญาตกรณะ ตัสสปายฺยสิกขา ตินฺนวัตถารกะ เขกฺขยสิกขา สตินัย
แห่งตัสสปายฺยสิกขา ตินฺนวัตถารกะ เขกฺขยสิกขา สตินัย อมฺพหวินัย

ตัสสปายฺยสิกขาเป็นไปในส่วนนั้นแห่งสัมมุขาวินัย เป็นไปในส่วนอื่น
แห่งตินฺนวัตถารกะ เขกฺขยสิกขา สตินัย อมฺพหวินัย ปฏฺญญาตกรณะ

ตินฺนวัตถารกะ เป็นไปในส่วนนั้นแห่งสัมมุขาวินัย เป็นไปในส่วนอื่น
แห่งเขกฺขยสิกขา สตินัย อมฺพหวินัย ปฏฺญญาตกรณะ ตัสสปายฺยสิกขา

สมณะบางอย่าง เป็นไปในส่วนนั้นแห่งสมณะอย่างนี้ สมณะบางอย่าง
เป็นไปในส่วนอื่นแห่งสมณะอย่างนี้.

วาทที่ ๑๐ ว่าด้วยสมณะเป็นไปในส่วนนั้นแห่งสมณะ จบ

สมถสัมมุขาวินัยวาทที่ ๑๑

[๘๕๔] สมณะ คือ สัมมุขาวินัย สัมมุขาวินัย คือ สมณะ สมณะ
คือ เขกฺขยสิกขา เขกฺขยสิกขา คือ สมณะ สมณะ คือ สตินัย สตินัย คือ
สมณะ สมณะ คือ อมฺพหวินัย อมฺพหวินัย คือ สมณะ สมณะ คือ
ปฏฺญญาตกรณะ ปฏฺญญาตกรณะ คือ สมณะ สมณะ คือ ตัสสปายฺยสิกขา
ตัสสปายฺยสิกขา คือ สมณะ สมณะ คือ ตินฺนวัตถารกะ ตินฺนวัตถารกะ คือ สมณะ

สมณะเหล่านี้ คือ เขกขยสิกขา สติวินัย อมูพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ
ตัสสปายิสิกา ตินวัตถารกะ เป็นสมณะ มิใช่เป็นสัมมุขาวินัย สัมมุขาวินัย
เป็นสมณะ และเป็นสัมมุขาวินัย

สมณะเหล่านี้ คือ สติวินัย อมูพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ ตัสส-
ปายิสิกา ตินวัตถารกะ สัมมุขาวินัย เป็นสมณะ มิใช่เป็นเขกขยสิกขา
เขกขยสิกขา เป็นสมณะ และเป็นเขกขยสิกขา

สมณะเหล่านี้ คือ อมูพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ ตัสสปายิสิกา
ตินวัตถารกะ สัมมุขาวินัย เขกขยสิกขา เป็นสมณะ มิใช่เป็นสติวินัย สติวินัย
เป็นสมณะ และเป็นสติวินัย

สมณะเหล่านี้ คือ ปฏิญญาตกรณะ ตัสสปายิสิกา ตินวัตถารกะ
สัมมุขาวินัย เขกขยสิกขา สติวินัยเป็นสมณะ มิใช่เป็นอมูพหวินัย อมูพหวินัย
เป็นสมณะ และเป็นอมูพหวินัย

สมณะเหล่านี้ คือ ตัสสปายิสิกา ตินวัตถารกะ สัมมุขาวินัย
เขกขยสิกขา สติวินัย อมูพหวินัย เป็นสมณะ มิใช่เป็นปฏิญญาตกรณะ
ปฏิญญาตกรณะ เป็นสมณะ และเป็นปฏิญญาตกรณะ

สมณะเหล่านี้ คือ ตินวัตถารกะ สัมมุขาวินัย เขกขยสิกขา สติวินัย
อมูพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ เป็นสมณะ มิใช่เป็นตัสสปายิสิกา ตัสสปายิสิกา
เป็นสมณะ และเป็นตัสสปายิสิกา

สมณะเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัย เขกขยสิกขา สติวินัย อมูพหวินัย
ปฏิญญาตกรณะ ตัสสปายิสิกา เป็นสมณะ มิใช่เป็นตินวัตถารกะ ตินวัตถารกะ
เป็นสมณะ และเป็นตินวัตถารกะ.

[๘๕๕] วินัย คือ สัมมุขาวินัย สัมมุขาวินัย คือ วินัย วินัย คือ
เขภุขยสิกขา เขภุขยสิกขา คือ วินัย วินัย คือ สติวินัย สติวินัย คือ วินัย
วินัย คือ อมูพหวินัย อมูพหวินัย คือ วินัย วินัย คือ ปฎิญาตคฺคระ
ปฎิญาตคฺคระ คือ วินัย วินัย คือ ตัสสปาปิยสิกขา ตัสสปาปิยสิกขา คือ
วินัย วินัย คือ ตินวัตถารกะ ตินวัตถารกะ คือ วินัย.

สมถสัมมุขาวินัยวารที่ ๑๑ จบ

วินัยวารที่ ๑๒

[๘๕๖] วินัย บางอย่างเป็นสัมมุขาวินัย บางอย่างไม่เป็นสัมมุขาวินัย
สัมมุขาวินัย เป็นวินัย และเป็นสัมมุขาวินัย

วินัยบางอย่างเป็นเขภุขยสิกขา บางอย่างไม่เป็นเขภุขยสิกขา เขภุขยสิกขา
เป็นวินัย และเป็นเขภุขยสิกขา

วินัยบางอย่างเป็นสติวินัย บางอย่างไม่เป็นสติวินัย สติวินัย เป็นวินัย
และเป็นสติวินัย

วินัยบางอย่างเป็นอมูพหวินัย บางอย่างไม่เป็นอมูพหวินัย อมูพหวินัย
เป็นวินัย และเป็นอมูพหวินัย

วินัยบางอย่างเป็นปฎิญาตคฺคระ บางอย่างไม่เป็นปฎิญาตคฺคระ
ปฎิญาตคฺคระ เป็นวินัย และเป็นปฎิญาตคฺคระ

วินัยบางอย่างเป็นตัสสปาปิยสิกขา บางอย่างไม่เป็นตัสสปาปิยสิกขา
ตัสสปาปิยสิกขา เป็นวินัย และเป็นตัสสปาปิยสิกขา

วินัยบางอย่างเป็นติณวัตถารกะ บางอย่างไม่เป็นติณวัตถารกะ ติณ-
วัตถารกะเป็นวินัย และเป็นติณวัตถารกะ.

วินัยวารที่ ๑๒ จบ

กุศลวารที่ ๑๓

[๘๕๗] สัมมุขาวินัย เป็นกุศล อกุศล อัพยากถุต
เขภุขยลิกา เป็นกุศล อกุศล อัพยากถุต
สตวินัย เป็นกุศล อกุศล อัพยากถุต
อมุพหวินัย เป็นกุศล อกุศล อัพยากถุต
ปฎิญญาตกรณะ เป็นกุศล อกุศล อัพยากถุต
ตัสสปาปิยลิกา เป็นกุศล อกุศล อัพยากถุต
ติณวัตถารกะ เป็นกุศล อกุศล อัพยากถุต
สัมมุขาวินัย บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอัพยากถุต สัมมุขาวินัย เป็น
อกุศลไม่มี

เขภุขยลิกา บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากถุต
สตวินัย บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากถุต
อมุพหวินัย บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากถุต
ปฎิญญาตกรณะ บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากถุต
ตัสสปาปิยลิกา บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากถุต
ติณวัตถารกะ บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากถุต.

[๘๘๘] วิวาหาธิกรณ์ เป็นกุศล อกุศล อัพยากฤต อนุวาหาธิกรณ์ เป็นกุศล อกุศล อัพยากฤต อาปิตตาธิกรณ์ เป็นกุศล อกุศล อัพยากฤต กิจจาธิกรณ์ เป็นกุศล อกุศล อัพยากฤต

วิวาหาธิกรณ์ บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากฤต อนุวาหาธิกรณ์ บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากฤต อาปิตตาธิกรณ์ บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากฤต อาปิตตาธิกรณ์ เป็นกุศลไม่มี

กิจจาธิกรณ์ บางเป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากฤต

กุศลวารที่ ๑๓ จบ

จักรเปยยาล ยัตถวาร ที่ ๑๔

[๔๕๕] เขภุชยสิกขาใช้ได้ ณ ที่ใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ ที่นั่น สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ ที่ใด เขภุชยสิกขาใช้ได้ ณ ที่นั่น ณ ที่นั่นใช้สติวินัย อมูพหวินัย ปฎิญาตกรณะ ตัสสปาปิยสิกขา และคินวัตถารกะไม่ได้

สติวินัยใช้ได้ ณ ที่ใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ ที่นั่น สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ ที่ใด สติวินัยใช้ได้ ณ ที่นั่น ณ ที่นั่นใช้อมูพหวินัย ปฎิญาตกรณะ ตัสสปาปิยสิกขา คินวัตถารกะ และเขภุชยสิกขาไม่ได้

อมูพหวินัยใช้ได้ ณ ที่ใด สัมมุขาวินัยไม่ได้ ณ ที่นั่น สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ ที่ใด อมูพหวินัยใช้ได้ ณ ที่นั่น ณ ที่นั่นใช้ปฎิญาตกรณะ ตัสสปาปิยสิกขา คินวัตถารกะ เขภุชยสิกขา และสติวินัยไม่ได้

ปฎิญาตกรณะใช้ได้ ณ ที่ใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ ที่นั่น สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ ที่ใด ปฎิญาตกรณะใช้ได้ ณ ที่นั่น ณ ที่นั่นใช้ตัสสปาปิยสิกขา คินวัตถารกะ เขภุชยสิกขา สติวินัย และอมูพหวินัยไม่ได้

ตัสสปาปิยสิกาใช้ได้ ฌ ที่ใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ฌ ที่นั่น สัมมุขาวินัย
ใช้ได้ ฌ ที่ใด ตัสสปาปิยสิกาใช้ได้ ฌ ที่นั่น ฌ ที่นั่นใช้ติณวัตถารกะ เขภยย-
สิกา สติวินัย อมูพหวินัย และปฏิญญาตกรณะไม่ได้

ติณวัตถารกะใช้ได้ ฌ ที่ใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ฌ ที่นั่น สัมมุขาวินัย
ใช้ได้ ฌ ที่ใด ติณวัตถารกะใช้ได้ ฌ ที่นั่น ฌ ที่นั่นใช้เขภยยสิกา สติวินัย
อมูพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ และตัสสปาปิยสิกาไม่ได้.

[๕๐๐] เขภยยสิกา ฌ ที่ใด สัมมุขาวินัยมี ฌ ที่นั่น สัมมุขาวินัย
มี ฌ ที่ใด เขภยยสิกา มี ฌ ที่นั่น ฌ ที่นั่นไม่มีสติวินัย อมูพหวินัย ปฏิญญา-
ตกรณะ ตัสสปาปิยสิกา และติณวัตถารกะ

สติวินัยมี ฌ ที่ใด สัมมุขาวินัยมี ฌ ที่นั่น สัมมุขาวินัยมี ฌ ที่ใด
สติวินัยมี ฌ ที่นั่น ฌ ที่นั่นไม่มีอมูพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ ตัสสปาปิยสิกา
ติณวัตถารกะ และเขภยยสิกา คือ (จัดสัมมุขาวินัยเป็นมูล)...ติณวัตถารกะ
มี ฌ ที่ใด สัมมุขาวินัยมี ฌ ที่นั่น สัมมุขาวินัยมี ฌ ที่ใด ติณวัตถารกะมี
ฌ ที่นั่น ฌ ที่นั่น ไม่มีเขภยยสิกา สติวินัย อมูพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ
และตัสสปาปิยสิกา.

จักรเปยยาถ ยัตถวาร ที่ ๑๔ จบ

สมยวาร ที่ ๑๕

[๕๐๑] สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัยกับเขภยยสิกา สมัยนั้น
เขภยยสิกาใช้ได้ ฌ แห่งใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ฌ แห่งนั้น สัมมุขาวินัยใช้ได้
ฌ แห่งใด เขภยยสิกาใช้ได้ ฌ แห่งนั้น สติวินัย อมูพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ
ตัสสปาปิยสิกา และติณวัตถารกะ ใช้ไม่ได้

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัยกับสติวินัย สมัยนั้น สติวินัย
ใช้ได้ ณ แห่งใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ แห่งนั้น สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ แห่งใด
สติวินัยใช้ได้ ณ แห่งนั้น แต่ ณ แห่งนั้น อมูพหวินัย ปฎิญาตกรณะ
ตัสสปาปิยสิกา ตินวัตถารกะ และเขกขยสิกา ใช้ไม่ได้

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัยกับอมูพหวินัย สมัยนั้น อมู-
พหวินัยใช้ได้ ณ แห่งใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ แห่งนั้น สัมมุขาวินัย ใช้ได้
ณ แห่งใด อมูพหวินัยใช้ได้ ณ แห่งนั้น แต่ ณ แห่งนั้น ปฎิญาตกรณะ
ตัสสปาปิยสิกา ตินวัตถารกะ เขกขยสิกา และสติวินัย ใช้ไม่ได้

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัย กับปฎิญาตกรณะ สมัยนั้น
ปฎิญาตกรณะใช้ได้ ณ แห่งใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ แห่งนั้น สัมมุขาวินัย
ใช้ได้ ณ แห่งใด ปฎิญาตกรณะใช้ได้ ณ แห่งนั้น แต่ ณ แห่งนั้น ตัสส-
ปาปิยสิกา ตินวัตถารกะ เขกขยสิกา สติวินัย และอมูพหวินัย ใช้ไม่ได้

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัยกับตัสสปาปิยสิกา สมัยนั้น
ตัสสปาปิยสิกาใช้ได้ ณ แห่งใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ แห่งนั้น สัมมุขาวินัย
ใช้ได้ ณ แห่งใด ตัสสปาปิยสิกาใช้ได้ ณ แห่งนั้น แต่ ณ แห่งนั้น ตินวัต-
ถารกะ เขกขยสิกา สติวินัย อมูพหวินัย และปฎิญาตกรณะ ใช้ไม่ได้

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัยกับตินวัตถารกะ สมัยนั้น
ตินวัตถารกะใช้ได้ ณ แห่งใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ แห่งนั้น สัมมุขาวินัยใช้ได้
ณ แห่งใด ตินวัตถารกะใช้ได้ ณ แห่งนั้น แต่ ณ แห่งนั้น เขกขยสิกา
สติวินัย อมูพหวินัย ปฎิญาตกรณะ และตัสสปาปิยสิกา ใช้ไม่ได้.

สังสังฆวาร ที่ ๑๖

[๕๐๒] ถามว่า ธรรมเหล่านี้ คือ อธิกรณ์ก็ดี สมณก็ดี รวมกัน หรือแยกกันและนักปราชญ์ฟังได้เพื่อยกย้ายบัญญัติธรรมเหล่านี้ทำให้ต่างกัน ธรรมเหล่านี้ คืออธิกรณ์ก็ดี สมณก็ดี รวมกันไม่แยกกัน และนักปราชญ์ฟังได้เพื่อยกย้ายบัญญัติธรรมเหล่านี้ทำให้ต่างกัน หรือ

ตอบว่า ข้อที่นักปราชญ์ไม่ฟังกล่าวอย่างนั้น ธรรมเหล่านี้คือ อธิกรณ์ก็ดี สมณก็ดี รวมกัน ไม่แยกกัน และนักปราชญ์ไม่ฟังได้เพื่อยกย้าย บัญญัติธรรมเหล่านี้ทำให้ต่างกัน ข้อที่นักปราชญ์ไม่ฟังได้เพื่อยกย้าย บัญญัติธรรมเหล่านี้ทำให้ต่างกัน ข้อนี้เพราะเหตุไร เพราะพระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสไว้แล้วมิใช่หรือว่า ก่อนนิกายทั้งหลาย อธิกรณ์ ๔ นี้ สมณะ ๗ อธิกรณ์ ระงับด้วยสมณะ สมณะระงับด้วยอธิกรณ์ อย่างนี้ ธรรมเหล่านี้จึงรวมกัน ไม่แยกกัน และนักปราชญ์ไม่ฟังได้เพื่อยกย้ายบัญญัติธรรมเหล่านี้ทำให้ต่างกัน.

สังสังฆวาร ที่ ๑๖ จบ

สัมมนติวาร ที่ ๑๗

[๕๐๓] ถามว่า วิวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร อนุวาทาธิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร อาปัตตาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร กิจจาธิกรณ์ระงับ ด้วยสมณะเท่าไร

ตอบว่า วิวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะ ๒ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑
เขภุยยสิกขา ๑

อนุวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะ ๔ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑
อมุพหวินัย ๑ ตัสสปापियสิกขา ๑

อาปตตาทิกรณ์ระงับด้วยสมณะ ๓ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฎิญญาตกรณะ ๑ ตินวัตถารกะ ๑

กิจจาทิกรณ์ระงับด้วยสมณะอย่างหนึ่ง คือ สัมมุขาวินัย

ถ. วิวาทาทิกรณ์กับอนุวาทาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร

ต. วิวาทาทิกรณ์กับอนุวาทาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะ ๕ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขกขยสิกา ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ตัสสปายสิกา ๑

ถ. วิวาทาทิกรณ์กับอาปตตาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร

ต. วิวาทาทิกรณ์กับอาปตตาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะ ๔ อย่างคือ สัมมุขาวินัย ๑ เขกขยสิกา ๑ ปฎิญญาตกรณะ ๑ ตินวัตถารกะ ๑

ถ. วิวาทาทิกรณ์กับกิจจาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร

ต. วิวาทาทิกรณ์กับกิจจาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะ ๒ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขกขยสิกา ๑

ถ. อนุวาทาทิกรณ์กับอาปตตาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร

ต. อนุวาทาทิกรณ์กับอาปตตาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะ ๖ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ปฎิญญาตกรณะ ๑ ตัสสปายสิกา ๑ ตินวัตถารกะ ๑

ถ. อนุวาทาทิกรณ์กับกิจจาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร

ต. อนุวาทาทิกรณ์กับกิจจาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะ ๔ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ตัสสปายสิกา ๑

ถ. อาปตตาทิกรณ์กับกิจจาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร

ต. อาปตตาทิกรณ์กับกิจจาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะ ๓ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฎิญญาตกรณะ ๑ ตินวัตถารกะ ๑

ถ. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ และอาปิตตาธิกรณ์ ระวังด้วย
สมณะเท่าไร

ต. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ และอาปิตตาธิกรณ์ ระวังด้วย
สมณะ ๗ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขกขยสิกขา ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑
ปฎิญาตกรณะ ๑ ตัสสาปาปิยสิกขา ๑ ตินวัตถารกะ ๑

ถ. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ
เท่าไร

ต. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ
๕ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขกขยสิกขา ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ตัสส-
ปาปิยสิกขา ๑

ถ. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ อาปิตตาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์
ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ต. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ อาปิตตาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์
ระวังด้วยสมณะ ๗ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขกขยสิกขา ๑ สติวินัย
อมูพหวินัย ๑ ปฎิญาตกรณะ ๑ ตัสสาปาปิยสิกขา ๑ ตินวัตถารกะ ๑.

สัมมันติวารที่ ๑๗ จบ

สัมมันติ นสัมมันติวารที่ ๑๘

[๕๐๔] ถ้ามว่า วิวาหาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวังด้วย
สมณะเท่าไร อนุวาหาธิกรณ์ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวังด้วยสมณะเท่าไร
อาปิตตาธิกรณ์ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวังด้วยสมณะเท่าไร กิจจาธิกรณ์
ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ตอบว่า วิวาหาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๒ คือ สัมมุขาวินัย ๑
เขกฺขยสิกขา ๑ ไม่ระวังด้วยสมณะ ๕ คือ สติวินัย ๑ อมฺพหวินัย ๑
ปฏฺญญาตกรณะ ๑ ตัสสปาปิยสิกขา ๑ ตินฺนวัตถารกะ ๑

อนฺนุวาหาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๔ คือ สัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑
อมฺพหวินัย ๑ ตัสสปาปิยสิกขา ๑ ไม่ระวังด้วยสมณะ ๓ คือ เขกฺขยสิกขา ๑
ปฏฺญญาตกรณะ ๑ ตินฺนวัตถารกะ ๑

อาปิตฺตาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฏฺญญาตกรณะ ๑
ตินฺนวัตถารกะ ๑ ไม่ระวังด้วยสมณะ ๔ คือ เขกฺขยสิกขา ๑ สติวินัย ๑
อมฺพหวินัย ๑ ตัสสปาปิยสิกขา ๑

กิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๑ คือ สัมมุขาวินัย ไม่ระวังด้วยสมณะ ๖
คือ เขกฺขยสิกขา ๑ สติวินัย ๑ อมฺพหวินัย ๑ ปฏฺญญาตกรณะ ๑ ตัสส-
ปาปิยสิกขา ๑ ตินฺนวัตถารกะ ๑

ถ. วิวาหาธิกรณ์กับอนฺนุวาหาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวัง
ด้วยสมณะเท่าไร

ค. วิวาหาธิกรณ์กับอนฺนุวาหาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๕ คือ สัมมุขา
วินัย ๑ เขกฺขยสิกขา ๑ สติวินัย ๑ อมฺพหวินัย ๑ ตัสสปาปิยสิกขา ๑ ไม่ระวัง
ด้วยสมณะ ๒ คือ ปฏฺญญาตกรณะ ๑ ตินฺนวัตถารกะ ๑

ด. วิวาหาธิกรณ์กับอาปิตฺตาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวัง
ด้วยสมณะเท่าไร

ค. วิวาหาธิกรณ์กับอาปิตฺตาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๔ คือ สัมมุขา
วินัย ๑ เขกฺขยสิกขา ๑ ปฏฺญญาตกรณะ ๑ ตินฺนวัตถารกะ ๑ ไม่ระวังด้วย
สมณะ ๓ คือ สติวินัย ๑ อมฺพหวินัย ๑ ตัสสปาปิยสิกขา ๑

ถ. วิวาหาธิกรณ์กับกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวัง ด้วยสมณะเท่าไร

ต. วิวาหาธิกรณ์กับกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๒ คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขภยยสิกขา ๑ ไม่ระวังด้วยสมณะ ๕ คือ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ปฎิญาต-
กณะ ๑ ตัสสปาปิยสิกขา ๑ ตินวัตถารกะ ๑

ถ. อนุวาหาธิกรณ์กับอาปัตตาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ต. อนุวาหาธิกรณ์กับอาปัตตาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๖ คือ สัมมุขา-
วินัย ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ปฎิญาตกณะ ๑ ตัสสปาปิยสิกขา ๑
ตินวัตถารกะ ๑ ไม่ระวังด้วยสมณะ ๑ คือ เขภยยสิกขา

ถ. อนุวาหาธิกรณ์กับกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวัง ด้วยสมณะเท่าไร

ต. อนุวาหาธิกรณ์กับกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๔ คือ สัมมุขา
วินัย ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ตัสสปาปิยสิกขา ๑ ไม่ระวังด้วยสมณะ ๓
คือ เขภยยสิกขา ๑ ปฎิญาตกณะ ๑ ตินวัตถารกะ ๑

ถ. อาปัตตาธิกรณ์กับกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวัง ด้วยสมณะเท่าไร

ต. อาปัตตาธิกรณ์กับกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมุขา
วินัย ๑ ปฎิญาตกณะ ๑ ตินวัตถารกะ ๑ ไม่ระวังด้วยสมณะ ๔ คือ
เขภยยสิกขา ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ตัสสปาปิยสิกขา ๑

ถ. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ และอาปตตาธิกรณ์ ระวังด้วย
สมณะเท่าไร ไม่ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ต. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ และอาปตตาธิกรณ์ ระวังด้วย
สมณะ ๗ คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขกฺขยสีกา ๑ สติวินัย ๑ อมฺพหวินัย ๑
ปฏฺญญาตกรณะ ๑ ตัสสปาปิยสีกา ๑ ตินฺวัตถารกะ ๑

ถ. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ
เท่าไร ไม่ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ต. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๕
คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขกฺขยสีกา ๑ สติวินัย ๑ อมฺพหวินัย ๑ ตัสสปาปิยสีกา ๑
ไม่ระวังด้วยสมณะ ๒ คือ ปฏฺญญาตกรณะ ๑ ตินฺวัตถารกะ ๑

ถ. อนุวาหาธิกรณ์ อาปตตาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วย
สมณะเท่าไร ไม่ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ต. อนุวาหาธิกรณ์ อาปตตาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วย
สมณะ ๖ คือ สัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑ อมฺพหวินัย ๑ ปฏฺญญาตกรณะ ๑
ตัสสปาปิยสีกา ๑ ตินฺวัตถารกะ ๑ ไม่ระวังด้วยสมณะ ๑ คือ เขกฺขยสีกา

ถ. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ อาปตตาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์
ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ต. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ อาปตตาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์
ระวังด้วยสมณะ ๗ คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขกฺขยสีกา ๑ สติวินัย ๑ อมฺพหวินัย ๑
ปฏฺญญาตกรณะ ๑ ตัสสปาปิยสีกา ๑ ตินฺวัตถารกะ ๑.

สัมมันติ นสัมมันตฺวารที ๑๘ จบ

สมถาธิกรณวารที่ ๑๕

[๕๐๕] ถาถามว่า สมถะ ระงับด้วยสมถะ สมถะ ระงับด้วยอธิกรณ
อธิกรณ ระงับด้วยสมถะ อธิกรณ ระงับด้วยอธิกรณ หรือ

ตอบว่า สมถะบางอย่างระงับด้วยสมถะ สมถะบางอย่างไม่ระงับ
ด้วยสมถะ สมถะบางอย่างระงับด้วยอธิกรณ สมถะบางอย่างไม่ระงับด้วย
อธิกรณ อธิกรณบางอย่างระงับด้วยสมถะ อธิกรณบางอย่างไม่ระงับด้วยสมถะ
อธิกรณบางอย่าง ระงับด้วยอธิกรณ อธิกรณบางอย่างไม่ระงับด้วยอธิกรณ.

[๕๐๖] ถาถามว่า อย่างไร สมถะบางอย่าง ระงับด้วยสมถะ สมถะ
บางอย่างไม่ระงับด้วยสมถะ

ตอบว่า เขภยยสิกขา ระงับด้วยสัมมุขาวินัย ไม่ระงับด้วยสตินัย
อมุพหวินัย ปญฺญญาตกรณะ ตัสสปาปิยสิกขา และตณฺหวัดถารกะ

สตินัย ระงับด้วยสัมมุขาวินัย ไม่ระงับด้วยอมุพหวินัย ปญฺญญาต-
กรณะ ตัสสปาปิยสิกขา ตณฺหวัดถารกะ และเขภยยสิกขา

อมุพหวินัย ระงับด้วยสัมมุขาวินัย ไม่ระงับด้วยปญฺญญาตกรณะ
ตัสสปาปิยสิกขา ตณฺหวัดถารกะ เขภยยสิกขา และสตินัย

ปญฺญญาตกรณะ ระงับด้วยสัมมุขาวินัย ไม่ระงับด้วยตัสสปาปิยสิกขา
ตณฺหวัดถารกะ เขภยยสิกขา สตินัย และอมุพหวินัย

ตัสสปาปิยสิกขา ระงับด้วยสัมมุขาวินัย ไม่ระงับด้วยตณฺหวัดถารกะ
เขภยยสิกขา สตินัย อมุพหวินัย และปญฺญญาตกรณะ

ตณฺหวัดถารกะ ระงับด้วยสัมมุขาวินัย ไม่ระงับด้วยเขภยยสิกขา สตินัย
อมุพหวินัย ปญฺญญาตกรณะ และตัสสปาปิยสิกขา

อย่างนี้ สมณะบางอย่าง ระวังด้วยสมณะ อย่างนี้ สมณะบางอย่าง
ไม่ระวังด้วยสมณะ.

[๕๐๗] ถ้ามว่า อย่างไร สมณะบางอย่าง ระวังด้วยอธิกรณ์ อย่างไร
สนณะบางอย่าง ไม่ระวังด้วยอธิกรณ์

ตอบว่า สัมมุขาวินัย ไม่ระวังด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์
อาปัตตาธิกรณ์ แต่ระวังด้วยกิจจาธิกรณ์

เขภุยสิกา ไม่ระวังด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์
แต่ระวังด้วยกิจจาธิกรณ์

สตีวินัย ไม่ระวังด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์
แต่ระวังด้วยกิจจาธิกรณ์

อมุพหวินัย ไม่ระวังด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์
แต่ระวังด้วยกิจจาธิกรณ์

ปฎิญาตกรณะ ไม่ระวังด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัต-
ตาธิกรณ์ แต่ระวังด้วยกิจจาธิกรณ์

ตัสสปาปิยสิกา ไม่ระวังด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตา-
ธิกรณ์ แต่ระวังด้วยกิจจาธิกรณ์

คินวัตถารกะ ไม่ระวังด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตา-
ธิกรณ์ แต่ระวังด้วยกิจจาธิกรณ์

อย่างนี้ สมณะบางอย่าง ระวังด้วยอธิกรณ์ อย่างนี้ สมณะบางอย่าง
ไม่ระวังด้วยอธิกรณ์.

[๕๐๔] ถามว่า อย่างไร อธิกรณ์บางอย่างระงับด้วยสมณะ อย่างไร
อธิกรณ์บางอย่างไม่ระงับด้วยสมณะ

ตอบว่า วิวาทาธิกรณ์ ระงับด้วยสัมมุขาวินัย และเขภุยยสิกขา ไม่
ระงับด้วยสติวินัย อมูพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ ตัสสปาปิยสิกขา และติณวัต-
ถารกะ

อนุวาทาธิกรณ์ ระงับด้วยสัมมุขาวินัย สติวินัย อมูพหวินัย และ
ตัสสปาปิยสิกขา ไม่ระงับด้วยเขภุยยสิกขา ปฏิญญาตกรณะ และติณวัตถารกะ

อาปัตตาธิกรณ์ ระงับด้วยสัมมุขาวินัย ปฏิญญาตกรณะ และติณวัต-
ถารกะ ไม่ระงับด้วยเขภุยยสิกขา สติวินัย อมูพหวินัย และตัสสปาปิยสิกขา

กิจจาธิกรณ์ ระงับด้วยสัมมุขาวินัย ไม่ระงับด้วยเขภุยยสิกขา สติวินัย
อมูพหวินัย ปฏิญาตกรณะ ตัสสปาปิยสิกขา และติณวัตถารกะ

อย่างนี้ อธิกรณ์บางอย่างระงับด้วยสมณะ อย่างนี้ อธิกรณ์บางอย่าง
ไม่ระงับด้วยสมณะ.

[๕๐๕] ถามว่า อย่างไร อธิกรณ์บางอย่างระงับด้วยอธิกรณ์ อย่างไร
อธิกรณ์บางอย่างไม่ระงับด้วยอธิกรณ์

ตอบว่า วิวาทาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์
อาปัตตาธิกรณ์ แต่ระงับด้วยกิจจาธิกรณ์

อนุวาทาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตา-
ธิกรณ์ แต่ระงับด้วยกิจจาธิกรณ์

อาปัตตาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตา-
ธิกรณ์ แต่ระงับด้วยกิจจาธิกรณ์

กัจจาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์
แต่ระงับด้วยกัจจาธิกรณ์

อย่างนี้ อธิกรณ์บางอย่างระงับด้วยอธิกรณ์ อย่างนี้ อธิกรณ์บาง
อย่างไม่ระงับด้วยอธิกรณ์.

[๕๑๐] สมณะทั้ง ๖ อย่าง อธิกรณ์ทั้ง ๔ อย่าง ระงับด้วยสัมมุขาวินัย
แต่สัมมุขาวินัย ไม่ระงับด้วยอะไร.

สมณาทิกรณวาร ที่ ๑๕ จบ

สมุฏฐาเปติวาร ที่ ๒๐

[๕๑๑] ถามว่า วิวาทาธิกรณ์ยังอธิกรณ์ ๔ ข้อไหนให้เกิด

ตอบว่า วิวาทาธิกรณ์ไม่ยังอธิกรณ์ ๔ ข้อไหนให้เกิด แต่เพราะปัจจัย
คือ วิวาทาธิกรณ์ อธิกรณ์ทั้ง ๔ ย่อมเกิดขึ้นได้

มีอุปมาเหมือนอะไร

เหมือนภิกษุทั้งหลายในธรรมวินัยนี้ ย่อมวิวาทกันว่า

นี่ เป็นธรรม นี่ ไม่เป็นธรรม

นี่ เป็นวินัย นี่ ไม่เป็นวินัย

นี่ พระตถาคตเจ้าตรัสภายิตไว้ นี่ พระตถาคตเจ้าไม่ได้ตรัสภายิตไว้

นี่ พระตถาคตเจ้าทรงประพฤติมา นี่ พระตถาคตเจ้าไม่ได้ทรง

ประพฤติมา

นี่ พระตถาคตเจ้าทรงบัญญัติไว้ นี่ พระตถาคตเจ้าไม่ได้ทรงบัญญัติ

ไว้

นี่ เป็นอบัติ นี่ ไม่เป็นอบัติ

นี่ เป็นอบัติเบา นี่ เป็นอบัติหนัก

นี่ เป็นอบัติมีส่วนเหลือ นี่ เป็นอบัติหาส่วนเหลือมิได้

นี่ เป็นอบัติชั่วหยาบ นี่ เป็นอบัติไม่ชั่วหยาบ

ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง ความทู่เถียง การกล่าวต่างกัน การกล่าวโดยประการอื่น การพูดเพื่อความกลัดกลุ้มใจ ความหมายมั่นในเรื่องนั้น อันใด นี้เรียกว่า วิวาทาธิกรณ์ สงฆ์วิวาทกันในวิวาทาธิกรณ์ จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ เมื่อวิวาทกัน ย่อมโจท จัดเป็นอนุวาทาธิกรณ์ เมื่อโจท ย่อมต้องอบัติ จัดเป็นอาปิตตาธิกรณ์ สงฆ์ทำกรรมตามอบัตินั้น จัดเป็นกัจจาธิกรณ์

เพราะปัจจัย คือ วิวาทาธิกรณ์ อธิกรณ์ทั้ง ๔ ย่อมเกิดได้ดังนี้

[๕๑๒] ถามว่า อนุวาทาธิกรณ์ยังอธิกรณ์ ๔ ข้อไหนให้เกิด

ตอบว่า อนุวาทาธิกรณ์ไม่ยังอธิกรณ์ ๔ ข้อไหนให้เกิด แต่เพราะปัจจัย คือ อนุวาทาธิกรณ์ อธิกรณ์ทั้ง ๔ ย่อมเกิดได้

มีอุปมาเหมือนอะไร

เหมือนภิกษุทั้งหลายในธรรมวินัยเหล่านี้ ย่อมโจทภิกษุด้วยศีลวิบัติ อาจารย์วิบัติ ทิฏฐิวิบัติ หรืออาชีวิวิบัติ การโจท การกล่าวหา การฟ้องร้อง การประท้วง ความเป็นผู้คล้อยตาม การทำความอุตสาหะโจท การตามเพิ่มกำลังให้ ในเรื่องนั้น อันใด นี้เรียกว่า อนุวาทาธิกรณ์

สงฆ์ย่อมวิวาทกันในอนุวาทาธิกรณ์ จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ เมื่อวิวาท ย่อมโจท จัดเป็นอนุวาทาธิกรณ์ เมื่อโจท ย่อมต้องอบัติ จัดเป็นอาปิตตาธิกรณ์ สงฆ์ทำกรรมตามอบัตินั้น จัดเป็นกัจจาธิกรณ์

เพราะปัจจัย คือ อนุวาทาธิกรณ์ อธิกรณ์ทั้ง ๔ ย่อมเกิดได้ดังนี้

[๕๑๓] ถามว่า อาปัตตาธิกรณ์ยังอธิกรณ์ ๔ ข้อไหนให้เกิด

ตอบว่า อาปัตตาธิกรณ์ไม่ยังอธิกรณ์ ๔ ข้อไหนให้เกิด แต่เพราะปัจจัย คือ อาปัตตาธิกรณ์ อธิกรณ์ทั้ง ๔ ย่อมเกิดขึ้นได้

มีอุปมาเหมือนอะไร

เหมือนกองอาบัติทั้ง ๕ ชื่ออาปัตตาธิกรณ์ กองอาบัติทั้ง ๗ ก็ชื่ออาปัตตาธิกรณ์ นี้เรียกว่า อาปัตตาธิกรณ์

สงฆ์ย่อมวิวาทกันในอาปัตตาธิกรณ์ จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ เมื่อวิวาทย่อมโจท จัดเป็นอนุวาทาธิกรณ์ เมื่อโจท ย่อมต้องอาบัติ จัดเป็นอาปัตตาธิกรณ์ สงฆ์ย่อมทำกรรมตามอาบัตินั้น จัดเป็นกิจจาธิกรณ์

เพราะปัจจัย คือ อาปัตตาธิกรณ์ อธิกรณ์ทั้ง ๔ ย่อมเกิดได้ดังนี้

[๕๑๔] ถามว่า กิจจาธิกรณ์ยังอธิกรณ์ ๕ ข้อไหนให้เกิด

ตอบว่า กิจจาธิกรณ์ไม่ยังอธิกรณ์ ๔ ข้อไหนให้เกิด แต่เพราะปัจจัย คือ กิจจาธิกรณ์ อธิกรณ์ทั้ง ๔ ย่อมเกิดได้

มีอุปมาเหมือนอะไร

เหมือนความมีแห่งกรรมที่จะพึงทำ ความมีแห่งกิจที่จะต้องทำ แห่งสงฆ์ อันใด คือ อุปโลกนกรรม ญัตติกรรม ญัตติทุคฺคิยกรรม ญัตติจตุตถกรรม นี้ เรียกว่า กิจจาธิกรณ์

สงฆ์ย่อมวิวาทกันในกิจจาธิกรณ์ จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ เมื่อวิวาทย่อมโจท จัดเป็นอนุวาทาธิกรณ์ เมื่อโจท ย่อมต้องอาบัติ จัดเป็นอาปัตตาธิกรณ์ สงฆ์ย่อมทำกรรมตามอาบัตินั้น จัดเป็นกิจจาธิกรณ์

เพราะปัจจัย คือ กิจจาธิกรณ์ อธิกรณ์ทั้ง ๔ ย่อมเกิดได้ดังนี้.

สมุฏฐานเปติวาร ที่ ๒๐ จบ

สมถเภท

[๕๑๕] ถามว่า วิวาทาธิกรณ์ จัดเป็นอธิกรณ์ ๔ ชื่อไหน แอบอิง
อธิกรณ์ชื่อไหน นับเนื่องถึงอธิกรณ์ชื่อไหน สงเคราะห์ด้วยอธิกรณ์ชื่อไหน

อนุวาทาธิกรณ์จัดเป็นอธิกรณ์ ๔ ชื่อไหน แอบอิงอธิกรณ์ชื่อไหน
นับเนื่องถึงอธิกรณ์ชื่อไหน สงเคราะห์ด้วยอธิกรณ์ชื่อไหน

อาปตตาธิกรณ์ จัดเป็นอธิกรณ์ ๔ ชื่อไหน แอบอิงอธิกรณ์ชื่อไหน
นับเนื่องถึงอธิกรณ์ชื่อไหน สงเคราะห์ด้วยอธิกรณ์ชื่อไหน

กิจจาธิกรณ์ จัดเป็นอธิกรณ์ ๔ ชื่อไหน แอบอิงอธิกรณ์ชื่อไหน นับ
เนื่องถึงอธิกรณ์ชื่อไหน สงเคราะห์ด้วยอธิกรณ์ชื่อไหน

ตอบว่า วิวาทาธิกรณ์ จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔
แอบอิงวิวาทาธิกรณ์ นับเนื่องถึงวิวาทาธิกรณ์ สงเคราะห์ด้วยวิวาทาธิกรณ์

อนุวาทาธิกรณ์ จัดเป็นอนุวาทาธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔ แอบอิง
อนุวาทาธิกรณ์ นับเนื่องถึงอนุวาทาธิกรณ์ สงเคราะห์ด้วยอนุวาทาธิกรณ์

อาปตตาธิกรณ์ จัดเป็นอาปตตาธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔ แอบอิง
อาปตตาธิกรณ์ นับเนื่องถึงอาปตตาธิกรณ์ สงเคราะห์ด้วยอาปตตาธิกรณ์

กิจจาธิกรณ์ จัดเป็นกิจจาธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔ แอบอิงกิจจา-
ธิกรณ์ นับเนื่องถึงกิจจาธิกรณ์ สงเคราะห์ด้วยกิจจาธิกรณ์.

[๕๑๖] ถาว่า วิวาทาธิกรณั บงถึงสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗
แอบอิงอาศัยสมณะเท่าไร นับเนื่องในสมณะเท่าไร สงเคราะห์ด้วยสมณะเท่าไร
ระงับด้วยสมณะเท่าไร

อนูวาทาธิกรณั บงถึงสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗ อิงอาศัยสมณะ
เท่าไร นับเนื่องในสมณะเท่าไร สงเคราะห์ด้วยสมณะเท่าไร ระงับด้วยสมณะ
เท่าไร

อาปัตตาธิกรณั บงถึงสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗ อิงอาศัยสมณะเท่า
ไร นับเนื่องในสมณะเท่าไร สงเคราะห์ด้วยสมณะเท่าไร ระงับด้วยสมณะเท่าไร

กิจจาธิกรณั บงถึงสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗ อิงอาศัยสมณะเท่าไร
นับเนื่องในสมณะเท่าไร สงเคราะห์ด้วยสมณะเท่าไร ระงับด้วยสมณะเท่าไร

ตอบว่า วิวาทาธิกรณั บงถึงสมณะ ๒ บรรดาสมณะ ๗ อิงอาศัยสมณะ
๒ นับเนื่องในสมณะ ๒ สงเคราะห์ด้วยสมณะ ๒ ระงับด้วยสมณะ ๒ คือ สัมมุ-
ขาวินัย ๑ เขภยยติกา ๑

อนูวาทาธิกรณั บงถึงสมณะ ๔ บรรดาสมณะ ๗ อิงอาศัยสมณะ ๔
นับเนื่องในสมณะ ๔ สงเคราะห์ด้วยสมณะ ๔ ระงับด้วยสมณะ ๔ คือ สัมมุ-
ขาวินัย ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ตัสสปาปิยติกา ๑

อาปัตตาธิกรณั บงถึงสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ อิงอาศัยสมณะ ๓
นับเนื่องในสมณะ ๓ สงเคราะห์ด้วยสมณะ ๓ ระงับด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมุ-
ขาวินัย ๑ ปฎิญาตกรณะ ๑ ตินวัตถารกะ ๑

กิจจาธิกรณั บงถึงสมณะ ๑ บรรดาสมณะ ๗ อิงอาศัยสมณะ ๑ นับ
เนื่องในสมณะ ๑ สงเคราะห์ด้วยสมณะ ๑ ระงับด้วยสมณะ ๑ คือ สัมมุขาวินัย.

สมณเภท จบ

วิสติวาร จบ

หัวข้อประจำวาร

[๕๑๗] ปรีชยวาร ๑ สาธารณวาร ๑ ตัฬภคตยวาร ๑ สมถสา-
ธารณวาร ๑ สมถตัฬภคตยวาร ๑ สมถสัมมุขาวินัยวาร ๑ วินัยวาร ๑ กุศลวาร
๑ ยัตถวาร ๑ สมยวาร ๑ สังสัฏฐวาร ๑ สัมมัตถวาร ๑ นสัมมัตถวาร ๑
สมถาธิกรณวาร ๑ สมุฏฐาเปีวาร ๑ อธิกรณ์ปงถึงอธิกรณ์ ๑.

หัวข้อประจำวาร จบ

ชั้นชกปจณา

คำถามแลคำตอบอาบัติ

[๕๑๘] ข้าพเจ้าจักถามอุปสัมปทาชั้นชกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
ทั้งนิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบอุปสัมปทาชั้นชกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติ ๒ ตัว.

[๕๑๙] ข้าพเจ้าจักถามอุโบสถชั้นชกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบอุโบสถชั้นชกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ พระ
บัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติ ๓ ตัว.

[๕๒๐] ข้าพเจ้าจักถามวัสสูปนายิกชั้นชกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
ทั้งนิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบวัสสุปนายิกชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติ ๑ ตัว.

[๕๒๑] ข้าพเจ้าจักถามปวารณาชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติ เท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบปวารณาชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติ ๒ ตัว.

[๕๒๒] ข้าพเจ้าจักถามจัมมสังญุตตชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อม
ทั้งนิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบจัมมสังญุตตชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติ ๓ ตัว.

[๕๒๓] ข้าพเจ้าจักถามเกสัชชชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบเกสัชชชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติ ๓ ตัว.

[๕๒๔] ข้าพเจ้าจักถามกฐินชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบกฐินชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ พระ
บัญญัติสูงสุด ในกฐินชั้นธกะนั้น ไม่มีปรับอาบัติ.

[๕๒๕] ข้าพเจ้าจักถามจีวรสังญุตตชั้นธกะ. พร้อมทั้งนิทาน พร้อม
ทั้งนิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบจีวรสังญุตตชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๓ ตัว.

[๕๒๖] ข้าพเจ้าจักถามจัมเปยขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบจัมเปยขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๑ ตัว.

[๕๒๗] ข้าพเจ้าจักถามโกสัมพิกขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบโกสัมพิกขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๑ ตัว.

[๕๒๘] ข้าพเจ้าจักถามกัมมขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบกัมมขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ พระ-
บัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๑ ตัว.

[๕๒๙] ข้าพเจ้าจักถามปาวาสิกขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบปาวาสิกขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติ ๑ ตัว.

[๕๓๐] ข้าพเจ้าจักถามสมุจยขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบสมุจยขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ พระ-
บัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๑ ตัว.

[๕๓๑] ข้าพเจ้าจักถามสมถขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบสมถขันธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ พระ-
บัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๒ ตัว.

[๕๓๒] ข้าพเจ้าจักถามขุททกวัตถุขันธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อม
ทั้งนิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบขุททกวัตถุขันธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๓ ตัว.

[๕๓๓] ข้าพเจ้าจักถามเสนาสนขันธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบเสนาสนขันธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๓ ตัว.

[๕๓๔] ข้าพเจ้าจักถามสัพพะเภทขันธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบสังฆเภทขันธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๒ ตัว.

[๕๓๕] ข้าพเจ้าจักถามขันธกะว่าด้วยสมาจาร พร้อมทั้งนิทาน พร้อม
ทั้งนิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบขันธกะว่าด้วยสมาจาร พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๑ ตัว.

[๕๓๖] ข้าพเจ้าจักถามขันธกะว่าด้วยปาติโมกข์ พร้อมทั้งนิทาน
พร้อมทั้งนิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบขันธกะว่าด้วยปาติโมกข์ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๑ ตัว.

[๕๓๗] ข้าพเจ้าจักถามภิกขุณีชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบภิกขุณีชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๒ ตัว.

[๕๓๘] ข้าพเจ้าจักถามปัญจสติกชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบปัญจสติกชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ในปัญจสติกชั้นธกะนั้น ไม่มีปรับอาบัติ.

[๕๓๙] ข้าพเจ้าจักถามสัตตสติกชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบสัตตสติกชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ในสัตตสติกชั้นธกะนั้น ไม่มีปรับอาบัติ.

ชั้นธกปุจฉาที่ ๑ จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๕๔๐] อุปสัมปทาชั้นธกะ ๑ อุโปสถชั้นธกะ ๑ วัสสูปนายิกชั้นธกะ ๑
ปวารณาชั้นธกะ ๑ จัมมชั้นธกะ ๑ เกสัชชชั้นธกะ ๑ กฐินชั้นธกะ ๑ จีวร-
ชั้นธกะ ๑ จัมเปยชั้นธกะ ๑ โกสัมพิกชั้นธกะ ๑ กัมมชั้นธกะ ๑ ปารีวาสิก
ชั้นธกะ ๑ สมุจจยชั้นธกะ ๑ สมถชั้นธกะ ๑ ขุททชั้นธกะ ๑ เสนาสนชั้นธกะ ๑
สังฆเภทชั้นธกะ ๑ สมาจารชั้นธกะ ๑ ปาติโมกขฐปนชั้นธกะ ๑ ภิกขุณีชั้นธกะ ๑
ปัญจสติกชั้นธกะ ๑ สัตตสติกชั้นธกะ ๑.

หัวข้อประจำเรื่อง จบ

ชั้นรกปัจฉิม

สองบทว่า อุปสมุทฺถํ ปุจฺฉิสฺสํ มีความว่า ข้าพเจ้าจักถามถึงอุปสัมปทาชั้นรกะ.

สองบทว่า สนิทานํ สนิหุเทถํ มีความว่า ข้าพเจ้าจักถามพร้อมด้วยคั่นเหตุ และอธิบาย.

หลายบทว่า สมฺภูฏฺฐปทานํ กติ อาปคฺติโย มีความว่า บทเหล่านี้เป็นบทอุกฤษฏ์ คือ เป็นบทสูงสุด อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในอุปสัมปทาชั้นรคนั้น บทอุกฤษฏ์โดยย่อ มีอาบัติเท่าไร ?

อาบัติใด ? อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติด้วยบทใด ?, อาบัตินั้น ๆ ท่านกล่าวว่า อาบัติแห่งบทนั้น ๆ. เพราะเหตุนั้น ท่านจึงกล่าวว่า บทสูงสุดทั้งหลาย มีอาบัติเท่าไร ?

สองบทว่า เทว อาปคฺติโย มีความว่า เป็นปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังบุคคลมีอายุหย่อน ๒ ปีให้อุปสมบท, เป็นทุกกฏในบททั้งปวงที่เหลือ.

บทว่า ติสฺโส มีความว่า ในอุโปสถักชั้นรกะ มีอาบัติ ๓ อย่างนี้ คือ เป็นอุตถัจจย เพราะทำอุโบสถแห่งภิกษุทั้งหลายผู้มุ่งความแตกกันเป็นใหญ่แก่ผู้กล่าวอยู่ว่า ภิกษุเหล่านี้ จงหนีหาย. ภิกษุเหล่านี้ จงรอดวาย, ประโยชน์อะไร ด้วยภิกษุเหล่านั้น, เป็นปาจิตตีย์ แม้เพราะทำอุโบสถร่วมกับภิกษุผู้ถูกสงฆ์กวัดร, เป็นทุกกฏ เพราะบททั้งหลายที่เหลือ.

บทว่า เอกา มีความว่า ในวัสสูปนายิกชั้นรกะ มีอาบัติทุกกฏชนิดเดียวเท่านั้น.

บทว่า ติสฺโส มีความว่า แม้ในปวารณาชั้นระกะ ก็มีอาบัติ ๓ อย่างนี้ คือ เป็นอุลลัจจัย แก่ภิกษุผู้มุ่งความแตกกันเป็นใหญ่ ปวารณาอยู่, เป็นปาจิตติยฺ แก่ภิกษุผู้ปวารณากับภิกษุผู้ถูกสงฆ์กัฏฐ, เป็นทุกกฏ เพราะบททั้งหลายที่เหลือ.

บทว่า ติสฺโส มีความว่า แม้ในจัมมสังยุตต์ ก็มีอาบัติ ๓ อย่างนี้ คือ เป็นปาจิตติยฺ แก่พวกภิกษุฉัพคคิยฺ ผู้จับแม่โคสาวให้ (จมน้ำ) ตาย, เป็นอุลลัจจัย เพราะมีจิตกำหนดถูกองคชาต, เป็นทุกกฏ เพราะบททั้งหลายที่เหลือ.

แม้ในเกสัชชขันธกะ ก็มีอาบัติ ๓ อย่างนี้ คือ เป็นอุลลัจจัย (แก่ภิกษุผู้ทำสังคกรรม) ใกล้เคียงที่แถบประมาณ ๒ นิ้ว โดยรอบ (แห่งวัจจมคคฺและปัสสาวมคคฺ), เป็นปาจิตติยฺ เพราะฉันโกชนยาคุ, เป็นทุกกฏ เพราะบททั้งหลายที่เหลือ.

กฐิน พระผู้มีพระภาคเจ้าเพียงแต่ทรงบัญญัติเท่านั้น, ไม่มีอาบัติในกฐินขันธกะนั้น.

ในจีวรสังยุตต์ มีอาบัติ ๓ เหล่านี้ คือ เป็นอุลลัจจัย เพราะจีวรคากรองและเปลือกไม้คากรอง, เป็นนิสสคคิยปาจิตติยฺ เพราะอติเรกจีวร, เป็นทุกกฏ เพราะบททั้งหลายที่เหลือ.

แม้ในจัมมเปยยักขันธกะ ก็มีอาบัติทุกกฏชนิดเดียวเท่านั้น.

แม้ในโกสัมพิกขันธกะ กรรมขันธกะ ปาวิวาสิกขันธกะและสมุจยขันธกะ ก็มีอาบัติทุกกฏชนิดเดียวเท่านั้น.

ในสมถขันธกะ มีอาบัติ ๒ เหล่านี้ คือ ภิกษุณีผู้มอบฉันทะยอมบ่นว่า เธอต้องปาจิตติยฺ มีการบ่นว่าเป็นเหตุ เป็นทุกกฏเพราะบททั้งหลายที่เหลือ.

ในขุททกวัตถุคขันธกะ มีอาบัติ ๓ เหล่านี้ คือ ภิกษุตัดองคชาตของตน ต้องถูกลัจจัย เป็นปาจิตตีย์ เพราะกลืนอาหารที่สำรอกออกมาค้างอยู่ในปาก เป็นทุกกฏ เพราะบททั้งหลายที่เหลือ.

ในเสนาสนขันธกะ มีอาบัติ ๓ เหล่านี้ คือ เป็นถูกลัจจัยเพราะจำหน่ายครุภัณฑ์ เป็นปาจิตตีย์ เพราะจุดคร่าออกจากสำนักของสงฆ์ เป็นทุกกฏ เพราะบททั้งหลายที่เหลือ.

ในสังฆเภทขันธกะ มีอาบัติ ๒ เหล่านี้ คือ เป็นถูกลัจจัยแก่ภิกษุผู้พลอยสนับสนุนภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ เป็นปาจิตตีย์ เพราะคนโกษณะ.

ในวัตตขันธกะ ที่ท่านกล่าวว่า ข้าพเจ้าจักถามถึงสมาจาร มีอาบัติทุกกฏชนิดเดียวเท่านั้น. อาบัติทุกกฏนั้น เป็นเพราะความไม่เอื้อเฟื้อในวัตรทั้งปวง.

ในปาฏิโมกข์ฐปนขันธกะ ก็เหมือนกัน.

ในภิกขุณีขันธกะ มีอาบัติ ๒ เหล่านี้ คือ เป็นปาจิตตีย์ เพราะไม่ปวารณา เป็นทุกกฏ เพราะบททั้งหลายที่เหลือ.

ในปัญจสติกขันธกะและสัตตสติกขันธกะ ท่านยกกรรมล้วน ๆ ขึ้นสู่หมวด ไม่มีอาบัติในขันธกะทั้ง ๒ นั้น ฉะนั้นแล.

ขันธปุจฉา วัฒนนา จบ

เอภุตตริกะ

หมวด ๑

ว่าด้วยธรรมก่ออาบัติเป็นต้น

[๕๔๑] ฟังรู้ธรรมที่ก่ออาบัติ ฟังรู้ธรรมที่ไม่ก่ออาบัติ ฟังรู้อาบัติ ฟังรู้อนาบัติ ฟังรู้อาบัติเบา ฟังรู้อาบัติหนัก ฟังรู้อาบัติมีส่วนเหลือ ฟังรู้อาบัติหาส่วนเหลือมิได้ ฟังรู้อาบัติชั่วหยาบ ฟังรู้อาบัติไม่ชั่วหยาบ ฟังรู้อาบัติที่ทำคืนได้ ฟังรู้อาบัติที่ทำคืนไม่ได้ ฟังรู้อาบัติที่เป็นเทศนาคามินี ฟังรู้อาบัติที่ไม่เป็นเทศนาคามินี ฟังรู้อาบัติที่ทำอันตราย ฟังรู้อาบัติที่ไม่ทำอันตราย ฟังรู้อาบัติที่ทรงบัญญัติพร้อมทั้งโทษ ฟังรู้อาบัติที่ทรงบัญญัติไม่มีโทษ ฟังรู้อาบัติที่เกิดแต่การทำ ฟังรู้อาบัติที่เกิดแต่การไม่ทำ ฟังรู้อาบัติที่เกิดแต่การทำและไม่ทำ ฟังรู้อาบัติก่อน ฟังรู้อาบัติหลัง ฟังรู้อาบัติระหว่างอาบัติก่อน ฟังรู้อาบัติระหว่างแห่งอาบัติหลัง ฟังรู้อาบัตินับเข้าในจำนวนที่แสดงแล้ว ฟังรู้อาบัติไม่นับเข้าในจำนวนที่แสดงแล้ว ฟังรู้บัญญัติ ฟังร่อนบัญญัติ ฟังร่อนปันนบัญญัติ ฟังรู้สัพพัตถบัญญัติ ฟังรู้ประเทศบัญญัติ ฟังรู้สาธารณบัญญัติ ฟังรู้อสธารณบัญญัติ ฟังรู้เอกโตบัญญัติ ฟังรู้อุกโตบัญญัติ ฟังรู้อาบัตินิโทษหนัก ฟังรู้อาบัตินิโทษเบา ฟังรู้อาบัติที่เกี่ยวกับคฤหัสถ์ ฟังรู้อาบัติที่ไม่เกี่ยวกับคฤหัสถ์ ฟังรู้อาบัติที่แน่นอน ฟังรู้อาบัติที่ไม่แน่นอน ฟังรู้บุคคลผู้ทำที่แรก ฟังรู้บุคคลไม่ทำที่แรก ฟังรู้บุคคลผู้ต้องอาบัติไม่เป็นนิจ ฟังรู้บุคคลผู้ต้องอาบัติเนื่องๆ ฟังรู้บุคคลผู้เป็นโจทก์ ฟังรู้บุคคลผู้เป็นจำเลย ฟังรู้บุคคลผู้

ฟองไม่เป็นธรรม ฟังรู้บุคคลผู้ถูกฟองไม่เป็นธรรม ฟังรู้บุคคลผู้ฟองเป็นธรรม
ฟังรู้บุคคลผู้ถูกฟองเป็นธรรม ฟังรู้บุคคลผู้แน่นอน ฟังรู้บุคคลผู้ไม่แน่นอน
ฟังรู้บุคคลผู้ควรต้องอาบัติ ฟังรู้บุคคลผู้ไม่ควรต้องอาบัติ ฟังรู้บุคคลผู้ถูกสงฆ์
ยกวัตร ฟังรู้บุคคลผู้ไม่ถูกสงฆ์ยกวัตร ฟังรู้บุคคลผู้ถูกนาคสนะ ฟังรู้บุคคลผู้
ถูกนาคสนะ ฟังรู้บุคคลผู้มีสังวาสเสมอกัน ฟังรู้บุคคลผู้มีสังวาสต่างกัน ฟังรู้
การงดปาติโมกข์ แล.

หมวด ๑ จบ

หัวข้อประจําหมวด

[๕๔๒] ก่ออาบัติและไม่ก่ออาบัติ อาบัติและอนาบัติ อาบัติเบาและ
อาบัติหนัก อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติหาส่วนเหลือมิได้ อาบัติชั่วหยาบและ
ไม่ชั่วหยาบ อาบัติทำกินได้และทำกินไม่ได้ อาบัติแสดงได้และแสดงไม่ได้
อาบัติทำอันตรายและไม่ทำอันตราย อาบัติมีโทษและไม่มิโทษ อาบัติเกิดแต่
การทำและไม่ทำ อาบัติเกิดแต่การทำด้วยการไม่ได้ทำด้วย อาบัติที่ต้องก่อน
และต้องหลังอันตรายบัติ อาบัติที่นับเข้าในจำนวนและไม่นับเข้าในจำนวน
บัญญัติและอนบัญญัติ อนุบันบัญญัติ สัพพัตถบัญญัติและปเทศบัญญัติ
สาธารณบัญญัติและอสาธารณบัญญัติ เอกโตบัญญัติและอุกโตบัญญัติ อาบัติ
ชั่วหยาบและไม่ชั่วหยาบ อาบัติเกี่ยวกับภคฤหัสถ์และไม่เกี่ยวกับภคฤหัสถ์ อาบัติ
แน่นอนและไม่แน่นอน บุคคลผู้ทำที่แรกและไม่ได้ทำที่แรก ผู้ต้องอาบัติไม่
เป็นนิจ ผู้ต้องอาบัติเนื่องๆ โจทก์และจำเลย ผู้ฟองและผู้ถูกฟองเป็นธรรม
ผู้แน่นอนและแน่ไม่แน่นอน ผู้ควรต้องอาบัติและไม่ควรต้องอาบัติ ผู้ถูกยกวัตร

และไม่ถูกขกั้วร ผู้ถูกนาสนะและไม่ถูกนาสนะ ผู้มีสังวาสเสมอกันและมีสังวาส
ต่างกัน การงค หัวข้อดังกล่าวนี้จัดเป็นหมวด ๑.

หัวข้อประจำหมวด จบ

หมวด ๒

ว่าด้วยสัญญาวิโมกข์เป็นต้น

[๕๔๓] มีอยู่ อาบัติเป็นสัญญาวิโมกข์ มีอยู่ อาบัติมิใช่สัญญาวิโมกข์
มีอยู่ อาบัติของภิกษุผู้ได้สมาบัติ มีอยู่ อาบัติของภิกษุผู้ไม่ได้สมาบัติ มีอยู่
อาบัติเกี่ยวกับศีลธรรม มีอยู่ อาบัติเกี่ยวกับบริหารของตน มีอยู่ อาบัติ
เกี่ยวกับบริหารของผู้อื่น มีอยู่ อาบัติเกี่ยวกับบุคคล คือตนเอง มีอยู่
อาบัติเกี่ยวกับบุคคลอื่น มีอยู่ ภิกษุพูดจริงต้องอาบัติหนัก มีอยู่ ภิกษุพูด
เท็จต้องอาบัติเบา มีอยู่ ภิกษุพูดเท็จต้องอาบัติหนัก มีอยู่ ภิกษุพูดจริงต้อง
อาบัติเบา มีอยู่ อาบัติ ภิกษุอยู่บนแผ่นดินจึงต้อง อยู่ในอากาศไม่ต้อง มีอยู่
อาบัติ ภิกษุอยู่ในอากาศจึงต้อง อยู่บนแผ่นดินไม่ต้อง มีอยู่ อาบัติภิกษุออก
ไปจึงต้อง เข้าไปไม่ต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุเข้าไปจึงต้อง ออกไปไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุถือเอาจึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ถือเอาจึงต้อง มีอยู่
อาบัติ ภิกษุสมาทานจึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่สมาทานจึงต้อง มีอยู่
อาบัติ ภิกษุทำจึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ทำจึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุ
ให้จึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ให้จึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุรับจึงต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่รับจึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องเพราะบริโภค มีอยู่

อาบัติ ภิกษุต้องเพราะไม่บริโภคนม มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในกลางคืนไม่ต้อง
ในกลางวัน มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในกลางวัน ไม่ต้องในกลางคืน มีอยู่
อาบัติ ภิกษุต้องเพราะอรุณขึ้น มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องไม่ใช่เพราะอรุณขึ้น
มีอยู่ อาบัติภิกษุตัดจึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ตัดจึงต้อง มีอยู่ อาบัติ
ภิกษุปิดจึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ปิดจึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุทรงไว้
จึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ทรงไว้จึงต้อง.

ว่าด้วยอุโบสถเป็นต้น

[๕๔๔] อุโบสถมี ๒ คืออุโบสถในวันสิบสี่ ๑ อุโบสถในวันสิบห้า ๑
ปวารณามี ๒ คือ ปวารณาในวันสิบสี่ ๑ ปวารณาในวันสิบห้า ๑
กรรมมี ๒ คือ อปโลกนกรรม ๑ ญัตติกรรม ๑ กรรมแม่อื่นอีกมี ๒
คือ ญัตติทุติยกรรม ๑ ญัตติจตุตถกรรม ๑

วัตถุแห่งกรรมมี ๒ คือวัตถุแห่งอปโลกนกรรม ๑ วัตถุแห่งญัตติ-
กรรม ๑ วัตถุแห่งกรรมแม่อื่นอีกมี ๒ คือ วัตถุแห่งญัตติทุติยกรรม ๑ วัตถุ
แห่งญัตติจตุตถกรรม ๑

โทษแห่งกรรมมี ๒ คือ โทษแห่งอปโลกนกรรม ๑ โทษแห่งญัตติ-
กรรม ๑ โทษแห่งกรรมแม่อื่นอีกมี ๒ คือ โทษแห่งญัตติทุติยกรรม ๑ โทษ
แห่งญัตติจตุตถกรรม ๑

สมบัติแห่งกรรมมี ๒ คือ สมบัติแห่งอปโลกนกรรม ๑ สมบัติแห่ง
ญัตติกรรม ๑ สมบัติแห่งกรรมแม่อื่นอีกมี ๒ คือ สมบัติแห่งญัตติทุติยกรรม
๑ สมบัติแห่งญัตติจตุตถกรรม ๑

ภูมิของภิกษุณานาสังวาสมี ๒ คือ ตนเองทำตนให้มีสังวาสต่างกัน ๑
สงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันยกภิกษุนั้นเสีย เพราะไม่เห็นอาบัติ เพราะไม่ทำคืนอาบัติ
หรือเพราะไม่สละทิฐฐิ ๑

ภูมิของภิกษุสมานสังวาสมี ๒ คือ ตนเองทำตนให้มีสังวาสเสมอกัน ๑
สงฆ์พร้อมเพรียงกันเรียกภิกษุนั้นผู้ถูกยกวัตร เพราะไม่เห็นอาบัติ เพราะไม่
ทำคืนอาบัติ หรือเพราะไม่สละทิฐฐิ เข้าห่มุ ๑.

ว่าด้วยปาราชิกเป็นต้น

[๕๔๕] ปาราชิกมี ๒ คือ ของภิกษุ ๑ ของภิกษุณี ๑
สังฆาติเสศมี ๒ คือ ของภิกษุ ๑ ของภิกษุณี ๑
อุตถัจฉิมมี ๒ คือ ของภิกษุ ๑ ของภิกษุณี ๑
ปาจิตตีย์มี ๒ คือ ของภิกษุ ๑ ของภิกษุณี ๑
ปาฏิเทสนียะมี ๒ คือ ของภิกษุ ๑ ของภิกษุณี ๑
ทุกกภูมี ๒ คือ ของภิกษุ ๑ ของภิกษุณี ๑
ทุกภาสิตมี ๒ คือ ของภิกษุ ๑ ของภิกษุณี ๑
อาบัติของภิกษุมิ ๗ ของภิกษุณีก็มี ๗
กองอาบัติของภิกษุมิ ๗ ของภิกษุณีก็มี ๗
สงฆ์แตกกันด้วยอาการ ๒ คือ ด้วยกรรม ๑ ด้วย ให้จับสลาก ๑.

ว่าด้วยบุคคล

[๕๔๖] บุคคล ๒ พวก สงฆ์ไม่พึงอุปสมบท คือ ผู้มีกาลบกพร่อง ๑
ผู้มีอวัยวะบกพร่อง ๑

บุคคลแม้อื่นอีก ๒ พวก สงฆ์ไม่พึงอุปสมบท คือ ผู้มีวัตถุวิบัติ ๑
ผู้มีการกระทำเสียหาย ๑

บุคคลแม้อื่นอีก ๒ พวก สงฆ์ไม่พึงอุปสมบท คือ ผู้ไม่บริบูรณ์ ๑
ผู้บริบูรณ์ แต่ไม่อุปสมบท ๑

ไม่ควรอาศัยบุคคล ๒ พวกอยู่ คือ ผู้อลัชชี ๑ ผู้พาล ๑

ไม่ควรให้นิสัย แก่บุคคล ๒ พวก คือ ผู้อลัชชี ๑ ผู้ลัชชีแต่ไม่ขอ ๑
ควรให้นิสัย แก่บุคคล ๒ พวก คือ ผู้โง่ ๑ ผู้ลัชชีแต่ขอ ๑

บุคคล ๒ พวก ไม่ควรต้องอาบัติ คือ พระพุทธเจ้า ๑ พระปัจเจก-
พุทธเจ้า ๑

บุคคล ๒ พวก รวมต้องอาบัติ คือ ภิกษุ ๑ ภิกษุณี ๑

บุคคล ๒ พวก ไม่ควรแก่งต้องอาบัติ คือ ภิกษุชั้นอริยบุคคล ๑
ภิกษุณีชั้นอริยบุคคล ๑

บุคคล ๒ พวก ควรแก่งต้องอาบัติ คือ ภิกษุปุถุชน ๑ ภิกษุณี-
ปุถุชน ๑

บุคคล ๒ พวก ไม่ควรแก่งประพฤตล่วงวัตถุเป็นไปกับด้วยโทษ
คือ ภิกษุชั้นอริยบุคคล ๑ ภิกษุณีชั้นอริยบุคคล ๑

บุคคล ๒ พวก ควรแก่งประพฤตล่วงวัตถุเป็นไปกับด้วยโทษ คือ
ภิกษุปุถุชน ๑ ภิกษุณีปุถุชน ๑.

ว่าด้วยคัดค้านเป็นต้น

[๕๔๗] การคัดค้านมี ๒ คือ คัดค้านด้วยกาย ๑ คัดค้านด้วยวาจา ๑

การขับออกจากหมู่มี ๒ คือ มืออยู่ บุคคลยังไม่ถึงการขับออก ถ้าสงฆ์
ขับบุคคลนั้นออก บางคนเป็นอันขับออกดีแล้ว ๑ บางคนเป็นอันขับออกไม่ดี ๑

การเรียกเข้าห่มมี ๒ คือ มีอยู่ บุคคลยังไม่ถึงการเรียกเข้าห่ม ถ้า
สงฆ์เรียกบุคคลนั้นเข้าห่ม บางคนเป็นอันเรียกเข้าห่มดีแล้ว ๑ บางคนเป็นอัน
เรียกเข้าห่มไม่ดี ๑

ปฏิกุญญามี ๒ คือ ปฏิกุญญาด้วยกาย ๑ ปฏิกุญญาด้วยวาจา ๑
การรับ มี ๒ คือ รับด้วยกาย ๑ รับด้วยของเนื่องด้วยกาย ๑
การห้ามมี ๒ คือ ห้ามด้วยกาย ๑ ห้ามด้วยวาจา ๑
การลบด้างมี ๒ คือ ลบด้างสิกขา ๑ ลบด้างโกศะ ๑
โจทมี ๒ คือ โจทด้วยกาย ๑ โจทด้วยวาจา ๑.

ว่าด้วยความกังวลเป็นต้น

[๕๔๘] กฐินมีปติโพธ ๒ คือ ปติโพธในอาวาส ๑ ปติโพธในจีวร ๑
กฐินไม่มีปติโพธ ๒ คือ ไม่มีปติโพธในอาวาส ๑ ไม่มีปติโพธในจีวร ๑
จีวรมี ๒ คือ คหบดีจีวร ๑ บังสุกุลจีวร ๑
บาตรมี ๒ คือ บาตรเหล็ก ๑ บาตรดิน ๑
เชิงบาตรมี ๒ คือ เชิงบาตรทำด้วยศิบुक ๑ เชิงบาตรทำด้วยตะกั่ว ๑
อธิษฐานบาตรมี ๒ คือ อธิษฐานด้วยกาย ๑ อธิษฐานด้วยวาจา ๑
อธิษฐานจีวรมี ๒ คือ อธิษฐานด้วยกาย ๑ อธิษฐานด้วยวาจา ๑
วิกัปมี ๒ คือ วิกัปต่อหน้า ๑ วิกัปลับหลัง ๑
วินัยมี ๒ คือ วินัยของภิกษุ ๑ วินัยของภิกษุณี ๑
อรรถที่สำเร็จในวินัยมี ๒ คือ ข้อบัญญัติ ๑ ข้ออนุโลมบัญญัติ ๑
วินัยมีความขัดเกลา ๒ คือ กำจัดสิ่งไม่ควรด้วยอริยมรรค ๑ ความ
ทำพอประมาณในสิ่งที่ควร ๑.

ว่าด้วยต้องอาบัติด้วยอาการ ๒ อย่างเป็นต้น

[๕๔๕] ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการ ๒ คือ ต้องด้วยกาย ๑ ต้องด้วยวาจา ๑

ภิกษุออกจากอาบัติด้วยอาการ ๒ คือ ออกด้วยกาย ๑ ออกด้วยวาจา ๑
ปริวาสมี ๒ คือ ปฏิจันนปริวาส ๑ อัปปฏิจันนปริวาส ๑
ปริวาสเป็นอย่างอื่นมีอีก ๒ คือ สุทนต์ปริวาส ๑ สโมธานปริวาส ๑
มานัตมี ๒ คือ ปฏิจันนมานัต ๑ อัปปฏิจันนมานัต ๑
มานัตเป็นอย่างอื่นมีอีก ๒ คือ ปักขมานัต ๑ สโมธานมานัต ๑
รัตติโทษของบุคคล ๒ คือ ของปริวาสภิกษุ ๑ ของมานัตจาริก-
ภิกษุ ๑.

ว่าด้วยไม่เอื้อเพื่อเป็นต้น

[๕๕๐] ความไม่เอื้อเพื่อมี ๒ คือ ไม่เอื้อเพื่อต่อบุคคล ๑ ไม่เอื้อเพื่อต่อธรรม ๑

เกลื่อนมี ๒ ชนิด คือ เกลื่อนเกิดแต่กำเนิด ๑ เกลื่อนแต่น้ำต่าง ๑
เกลื่อนแม้อื่นอีก ๒ ชนิด คือ เกลื่อนทะเล ๑ เกลื่อนดำ ๑
เกลื่อนแม้อื่นอีก ๒ ชนิด คือ เกลื่อนสินเชาว์ ๑ เกลื่อนดินโปรง ๑
เกลื่อนแม้อื่นอีก ๒ ชนิด คือ เกลื่อนโรมกะ ๑ เกลื่อนปักขัลลกะ ๑
บริโภคมี ๒ คือ บริโภคภายใน ๑ บริโภคภายนอก ๑
คำมี ๒ คือ คำอย่างคนเลว ๑ คำอย่างผู้ดี ๑
ส่อเสียดด้วยอาการ ๒ คือ เพื่อทำตนให้เป็นที่รัก ๑ เพื่อมุ่งทำลาย ๑

ภิกษุร่วมฉันเป็นหมู่ด้วยอาการ ๒ คือ เพราะเขานิมนต์ ๑ เพราะ

ขอเขา ๑

วันเข้าพรรษามี ๒ คือ วันเข้าพรรษาต้น ๑ วันเข้าพรรษาหลัง ๑
งคปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมี ๒ งคปาติโมกข์เป็นธรรมมี ๒.

ว่าด้วยบุคคลพลและบัณฑิต

[๕๕๑] บุคคลพลมี ๒ คือ ผู้รับภาระที่ยังไม่มาถึง ๑ ผู้ไม่รับภาระ
ที่มาถึงแล้ว ๑

บุคคลบัณฑิตมี ๒ คือ ผู้ไม่รับภาระที่ยังไม่มาถึง ๑ ผู้รับภาระที่มา
ถึงแล้ว ๑

บุคคลพลเมื่ออื่นอีก ๒ คือ ผู้สำคัญว่าควรในสิ่งที่ไม่ควร ๑ ผู้สำคัญ
ว่าไม่ควรในสิ่งที่ควร ๑

บุคคลบัณฑิตมี ๒ คือ ผู้สำคัญว่าไม่ควรในสิ่งที่ไม่ควร ๑ ผู้สำคัญ
ว่าควรในสิ่งควร ๑

บุคคลพลเมื่ออื่นอีก ๒ คือ ผู้สำคัญในอนาบัติว่าเป็นอาบัติ ๑ ผู้
สำคัญในอาบัติว่าเป็นอนาบัติ ๑

บุคคลบัณฑิตมี ๒ คือ ผู้สำคัญในอาบัติว่าเป็นอาบัติ ๑ ผู้สำคัญ
ในอนาบัติว่าเป็นอนาบัติ ๑

บุคคลพลเมื่ออื่นอีก ๒ คือ ผู้สำคัญในธรรมว่าเป็นธรรม ๑ ผู้
สำคัญในธรรมว่าเป็นอธรรม ๑

บุคคลบัณฑิตมี ๒ คือ ผู้สำคัญในธรรมว่าเป็นธรรม ๑ ผู้สำคัญ
ในธรรมว่าเป็นธรรม ๑

บุคคลพาลเมื่อนีก ๒ คือ ผู้สำคัญในสภาพมิใช่วินัยว่าเป็นวินัย ๑
ผู้สำคัญในวินัยว่าสภาพมิใช่วินัย ๑

บุคคลบัณฑิตมี ๒ คือ ผู้สำคัญในสภาพมิใช่วินัยว่าสภาพมิใช่วินัย ๑
ผู้สำคัญในวินัยว่าวินัย ๑.

ว่าด้วยอาสวะ

[๕๕๒] อาสวะทั้งหลายย่อมเจริญแก่บุคคล ๒ พวก คือ ผู้ประพฤดิ
รังเกียจสิ่งที่ไม่ควรประพฤดิรังเกียจ ๑ ผู้ไม่ประพฤดิรังเกียจสิ่งที่ควรประพฤดิ
รังเกียจ ๑

อาสวะทั้งหลายย่อมไม่เจริญแก่บุคคล ๒ พวก คือ ผู้ไม่ประพฤดิ
รังเกียจสิ่งที่ไม่ควรประพฤดิรังเกียจ ๑ ผู้ประพฤดิรังเกียจสิ่งที่ควรประพฤดิ
รังเกียจ ๑

อาสวะทั้งหลายย่อมเจริญแก่บุคคลเมื่อนีก ๒ พวก คือ ผู้สำคัญใน
สิ่งไม่ควรว่าควร ๑ ผู้สำคัญในสิ่งที่ควรว่าไม่ควร ๑

อาสวะทั้งหลายย่อมไม่เจริญแก่บุคคล ๒ พวก คือ ผู้สำคัญในสิ่ง
ไม่ควรว่าไม่ควร ๑ ผู้สำคัญในสิ่งที่ควรว่าควร ๑

อาสวะทั้งหลายย่อมเจริญแก่บุคคลเมื่อนีก ๒ พวก คือ ผู้สำคัญ
ในอนาบัติว่าเป็นอาบัติ ๑ ผู้สำคัญในอาบัติว่าเป็นอนาบัติ ๑

อาสวะทั้งหลายย่อมไม่เจริญแก่บุคคล ๒ พวก คือ ผู้สำคัญในอนาบัติ
ว่าเป็นอนาบัติ ๑ ผู้สำคัญในอาบัติว่าเป็นอาบัติ ๑

อาสวะทั้งหลายย่อมเจริญแก่บุคคลแม้อื่นอีก ๒ พวก คือ ผู้สำคัญ
ในธรรมว่าเป็นธรรม ๑ ผู้สำคัญในธรรมว่าเป็นอธรรม ๑

อาสวะทั้งหลายย่อมไม่เจริญแก่บุคคล ๒ พวก คือ ผู้สำคัญในอธรรม
ว่าเป็นอธรรม ๑ ผู้สำคัญในธรรมว่าเป็นธรรม ๑

อาสวะทั้งหลายย่อมเจริญแก่บุคคลแม้อื่นอีก ๒ พวก คือ ผู้สำคัญ
ในสภาพมิใช่วินัยว่าวินัย ๑ ผู้สำคัญในวินัยว่าสภาพมิใช่วินัย ๑

อาสวะทั้งหลายย่อมไม่เจริญแก่บุคคล ๒ พวก คือ ผู้สำคัญในสภาพ
มิใช่วินัยว่าสภาพมิใช่วินัย ๑ ผู้สำคัญในวินัยว่าวินัย ๑.

หมวด ๒ จบ

หัวข้อประจําหมวด

[๕๕๓] สัตถุญา ๑ ศรัทธา ๑ สัทธรรม
๑ บริหาร ๑ บุคคล ๑ จริง ๑ ภูมิ ๑
ออกไป ๑ ถือเอา ๑ สมทาน ๑ ทำ ๑ ให้ ๑
รับ ๑ บริโภค ๑ กลางคืน ๑ อรุณ ๑ ตัด ๑
ปกปิด ๑ ทรงไว้ ๑ อุโบสถ ๑ ปวารณา ๑
กรรม ๑ กรรมอื่นอีก ๑ วัตถุ ๑ วัตถุอื่น
อีก ๑ โทษ ๑ โทษอื่นอีก ๒ สมบัติสอง
อย่าง ๑ นานาสังวาสก์ ๑ สมานสังวาสก์ ๑

ปาราชิก ๑ สังฆาทิเสส ๑ อุตลัจฉัย ๑
ปาจิตตีย์ ๑ ปาฏิเทสนียะ ๑ ทุกกฐ ๑
ทูปภาสิต ๑ อาบัติเจ็ด ๑ กองอาบัติเจ็ด ๑
สงฆ์แตกกัน ๑ อุปสมบท ๑ อุปสมบทอีก
สอง ๑ ไม่อาศัยอยู่ ๑ ไม่ให้ ๑ ภัทบุคคผล ๑
ภัทบุคคผล ๑ แกล้ง ๑ มีโทษ ๑ คัดค้าน ๑
ขับออกจากหมู่ ๑ เรียกเข้าหมู่ ๑ ปฏิญญา ๑
รับ ๑ ห้าม ๑ ลบล้าง ๑ โจท ๑ กฐิน
๒ อย่าง ๑ จีวร ๑ บาตร ๑ เเชิงบาตร ๑
อธิษฐาน ๒ อย่าง ๑ วิกัปป ๒ วินัย ๑ อรรถ
ที่สำเร็จในวินัย ๑ ความขัดเกลา ๑ ต้อง ๑
ออก ๑ ปรีวาส ๒ อย่าง ๑ มานัต ๒ อย่าง ๑
รัตติเขต ๑ ไม่เอื้อเพื่อ ๑ เกลือ ๒ ชนิด ๑
เกลืออื่นอีก ๓ ชนิด บริโภค ๑ ต่ำ ๑
ล่อเสียด ๑ หนักหมู่ ๑ วันจำพรรษา ๑ งด
ปาติโมกข์ ๑ ภาระ ๑ สมควร ๑ อนาบัติ ๑
อธรรม ๑ วินัย อาสวะ ๑.

หัวข้อประจําหมวด จบ

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพระชนม์อยู่เป็นต้น

[๕๕๔] มีอยู่ อาบัติ เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้ายังทรงพระชนม์ ภิษุ
จึงต้อง เมื่อปรินิพพานแล้ว ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าปรินิพพานแล้ว ภิษุจึงต้อง
เมื่อยังทรงพระชนม์ ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้ายังทรงพระชนม์ก็ดี ปรินิพพาน
แล้วก็ดี ภิษุต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิษุต้องในกาล หาต้องในเวลาวิกาลไม่

มีอยู่ อาบัติ ภิษุต้องในเวลาวิกาล หาต้องในกาลไม่

มีอยู่ อาบัติ ภิษุต้องในกาล และในเวลาวิกาล

มีอยู่ อาบัติ ภิษุต้องในกลางคืน หาต้องในกลางวันไม่

มีอยู่ อาบัติ ภิษุต้องในกลางวัน หาต้องในกลางคืนไม่

มีอยู่ อาบัติ ภิษุต้องในกลางคืน และกลางวัน

มีอยู่ อาบัติ ภิษุมีพรรษา ๑๐ จึงต้อง มีพรรษาหย่อน ๑๐ ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิษุมีพรรษาหย่อน ๑๐ จึงต้อง มีพรรษา ๑๐ ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิษุมีพรรษา ๑๐ และมีพรรษาหย่อน ๑๐ ก็ต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิษุมีพรรษา ๕ จึงต้อง มีพรรษาหย่อน ๕ ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิษุมีพรรษาหย่อน ๕ จึงต้อง มีพรรษา ๕ ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิษุมีพรรษา ๕ และมีพรรษาหย่อน ๕ ก็ต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมิจิตเป็นกุศล จึงต้อง มีจิตเป็นอกุศลไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมิจิตเป็นอกุศล จึงต้อง มีจิตเป็นกุศลไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมิจิตเป็นอัพยากฤต จึงต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุพรั้งพร้อมด้วยสุขเวทนา จึงต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุพรั้งพร้อมด้วยทุกขเวทนา จึงต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุพรั้งพร้อมด้วยอทุกขมสุขเวทนา จึงต้อง.

ว่าด้วยวัตถุแห่งการโจทเป็นต้น

[๕๕๕] วัตถุแห่งการโจทมี ๓ คือ เห็น ๑ ได้ยิน ๑ รังเกียจ ๑

การให้จับสลากมี ๓ คือ ปกปิด ๑ เปิดเผย ๑ กระชิบที่หู ๑

ข้อห้ามมี ๓ คือ ความมักมาก ๑ ความไม่สันโดษ ๑ ความไม่ขัดเกลา ๑

ข้ออนุญาตมี ๓ คือ ความมักน้อย ๑ ความสันโดษ ๑ ความขัดเกลา ๑

ข้อห้ามแม่อื่นอีก ๓ คือ ความมักมาก ๑ ความไม่สันโดษ ๑ ความไม่รู้จักประมาณ ๑

ข้ออนุญาตมี ๓ คือ ความมักน้อย ๑ ความสันโดษ ๑ ความรู้จักประมาณ ๑

บัญญัติมี ๓ คือ บัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ อนุป็นบัญญัติ ๑

บัญญัติแม่อื่นอีก ๓ คือ สัพพัตถบัญญัติ ๑ ปเทสบัญญัติ ๑ สาธารณบัญญัติ ๑

บัญญัติที่แม่อื่นอีก ๓ คือ อสาธารณบัญญัติ ๑ เอกโตบัญญัติ ๑ อุกโตบัญญัติ ๑.

ว่าด้วยภิกษุโง่และฉลาดเป็นต้น

[๕๕๖] มีอยู่ อาบัติ ภิกษุเป็นผู้โง่ จึงต้อง เป็นผู้ฉลาดไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุเป็นผู้ฉลาด จึงต้อง เป็นผู้โง่ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุเป็นผู้ทั้งโง่ทั้งฉลาด จึงต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในกาฬปักข์ ไม่ต้องในชุนหปักข์

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในชุนหปักข์ ไม่ต้องในกาฬปักข์

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องทั้งในกาฬปักข์ และชุนหปักข์

มีอยู่ การเข้าพรรษาข่อมควรในกาฬปักข์ หากควรในชุนหปักข์ไม่

มีอยู่ ปวารณาในวันมหาปวารณา ข่อมควรในชุนหปักข์ หากควร
ในกาฬปักข์ไม่

มีอยู่ สังฆกิจที่เหลือ ข่อมควรทั้งในกาฬปักข์และชุนหปักข์

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุข่อมต้องในฤดูหนาว ไม่ต้องในฤดูร้อนและใน
ฤดูฝน

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุข่อมต้องในฤดูร้อน ไม่ต้องในฤดูหนาวและใน
ฤดูฝน

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุข่อมต้องในฤดูฝน ไม่ต้องในฤดูร้อนและในฤดู
หนาว

มีอยู่ อาบัติ สงฆ์ต้อง คณะ และบุคคล ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ คณะต้อง สงฆ์ และบุคคล ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ บุคคลต้อง สงฆ์ และคณะ ไม่ต้อง

มีอยู่ สังฆอุโบสถและสังฆปวารณา ควรแก่สงฆ์ ไม่ควรแก่คณะ
และบุคคล

มีอยู่ คณะอุโบสถ และคณะปวารณา ควรแก่คณะ ไม่ควรแก่สงฆ์
และบุคคล

มีอยู่ อริยฐานอุโบสถ และอริยฐานปวารณา ควรแก่บุคคล ไม่
ควรแก่สงฆ์ และคณะ.

ว่าด้วยการปิดเป็นต้น

[๕๕๗] การปิดมี ๓ คือ ปิดวัตถุ ไม่ปิดอาบัติ ๑ ปิดอาบัติ ไม่
ปิดวัตถุ ๑ ปิดทั้งวัตถุและอาบัติ ๑

เครื่องปกปิดมี ๓ คือ เครื่องปกปิด คือ เรือนไฟ ๑ เครื่องปกปิด
คือ น้ำ ๑ เครื่องปกปิด คือ ผ้า ๑

สิ่งที่กำบังไม่เปิดเผยนำไปมี ๓ คือ มาตุคาม กำบังไม่เปิดเผยนำไป ๑
มณฑของพวกพราหมณ์กำบังไม่เปิดเผยนำไป ๑ มิจฉาทิฎฐิกำบังไม่เปิดเผย
นำไป ๑

สิ่งที่เปิดเผยไม่กำบังจึงรุ่งเรืองมี ๓ คือ ดวงจันทร์เปิดเผย ไม่กำบัง
จึงรุ่งเรือง ๑ ดวงอาทิตย์เปิดเผยไม่กำบังจึงรุ่งเรือง ๑ ธรรมวินัยอันพระ-
ตถาคตเจ้าประกาศแล้วเปิดเผยไม่กำบังจึงรุ่งเรือง ๑

การให้ถือเสนาสนะมี ๓ คือ ให้ถือในวันเข้าพรรษาต้น ๑ ให้ถือ
ในวันเข้าพรรษาหลัง ๑ ให้ถือพื้นระหว่างนั้น ๑.

ว่าด้วยอาพาธเป็นต้น

[๕๕๘] มีอยู่ อาบัติ ภิกษุอาพาธ จึงต้อง ไม่อาพาธ ไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่อาพาธ จึงต้อง อาพาธไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุอาพาธและไม่อาพาธก็ต้อง.

ว่าด้วยงดปาติโมกข์เป็นต้น

[๕๕๙] การงดปาติโมกข์ ไม่เป็นธรรมมี ๓ การงดปาติโมกข์ เป็น
ธรรมมี ๓
ปริวาสมี ๓ คือ ปฏิณันนปริวาส ๑ อัปปฏิณันนปริวาส ๑ สุทนต์-
ปริวาส ๑
มานัตมี ๓ คือ ปฏิณันนมานัต ๑ อัปปฏิณันนมานัต ๑ ปักขมานัต ๑
รัตติเทพของภิกษุผู้อยู่ปริวาสมี ๓ คือ อยู่ร่วม ๑ อยู่ปราศ ๑ ไม่บอก ๑.

ว่าด้วยต้องอาบัติภายในเป็นต้น

[๕๖๐] มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องภายใน ไม่ต้องภายนอก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องภายนอก ไม่ต้องภายใน
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องทั้งภายในทั้งภายนอก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องภายในสีมา ไม่ต้องภายนอกสีมา
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องภายนอกสีมา ไม่ต้องภายในสีมา
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องภายในสีมา ทั้งภายนอกสีมา ๖

ว่าด้วยต้องอาบัติด้วยอาการ ๓ อย่างเป็นต้น

[๕๖๑] ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการ ๓ อย่าง คือ ต้องด้วยกาย ๑
ต้องด้วยวาจา ๑ ต้องด้วยกายวาจา ๑

ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการแม้อื่นอีก ๓ คือ ต้องในท่ามกลางสงฆ์ ๑
ต้องในท่ามกลางคณะ ๑ ต้องในสำนักบุคคล ๑

ภิกษุออกจากอาบัติด้วยอาการ ๓ คือ ออกด้วยกาย ๑ ออกด้วยวาจา ๑
ออกด้วยกายวาจา ๑

ภิกษุออกจากอาบัติด้วยอาการแม้อื่นอีก ๓ คือ ออกในท่ามกลางสงฆ์ ๑
๑ ออกในท่ามกลางคณะ ๑ ออกในสำนักบุคคล ๑

ให้อุมพหุวินัยไม่เป็นธรรมมี ๓ ให้อุมพหุวินัยเป็นธรรมมี ๓.

ว่าด้วยข้อที่สงฆ์จำนงเป็นต้น

[๕๖๒] ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์จำนงอยู่ พึงลงตัชชนียกรรม
คือเป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ก่อความอื้อฉาว
ก่อกิริกรรมในสงฆ์ ๑ เป็นพาลไม่ฉลาด มีอาบัติมาก มีมรรยาทไม่สมควร ๑
เป็นผู้คลุกคลีกับคฤหัสถ์ ด้วยการคลุกคลีอันไม่สมควร ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์จำนงอยู่ พึงลงนียสกรรม คือ เป็น
ผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่อ
อริกรรมในสงฆ์ ๑ เป็นพาล ไม่ฉลาด มีอาบัติมาก มีมรรยาทไม่สมควร ๑
เป็นผู้คลุกคลีกับคฤหัสถ์ด้วยการคลุกคลีอันไม่สมควร ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์จำนงอยู่ ฟังลงปีพพาทนียกรรม คือ เป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ ๑ เป็นพาล ไม่ฉลาด มีอับติมาก มีมรรยาทไม่สมควร ๑ เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์จำนงอยู่ ฟังลงปฏิสารนียกรรม คือ เป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ ๑ เป็นพาล ไม่ฉลาด มีอับติมาก มีมรรยาทไม่สมควร ๑ คำปริภาษกฤหัสถ์ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์จำนงอยู่ ฟังลงอุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็นอบัติ คือ เป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ ๑ เป็นพาล ไม่ฉลาด มีอับติมาก มีมรรยาทไม่สมควร ๑ ต้องอบัติแล้วไม่ปรารถนาจะเห็นอบัติ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์จำนงอยู่ ฟังลงอุกเขปนียกรรม ฐานไม่ทำคืนอบัติ คือ เป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ ๑ เป็นพาล ไม่ฉลาด มีอับติมาก มีมรรยาทไม่สมควร ๑ ต้องอบัติแล้วไม่ปรารถนาจะทำคืนอบัติ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์จำนงอยู่ ฟังลงอุกเขปนียกรรม ฐานไม่สละคืนทักขิอันเลวทราม คือ เป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ ๑ เป็นพาล ไม่ฉลาด มีอับติมาก มีมรรยาทไม่สมควร ๑ ไม่ปรารถนาจะสละคืนทักขิอันเลวทราม ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์จำนงอยู่ พึงตั้งใจจับให้มัน คือ เป็น
ผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่อ
อธิกรณ์ในสงฆ์ ๑ เป็นพาล ไม่ฉลาด มีอับติมาก มีมรรยาทไม่สมควร ๑
คลุกคลีกับคฤหัสถ์ด้วยการคลุกคลีอันไม่สมควร ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์พึงลงโทษ คือ เป็นอสังฆิ ๑ เป็น
พาล ๑ ไม่เป็นปกติตัดตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๓ สงฆ์พึงลงโทษ คือ เป็นผู้มีศีล
วิบัติในอธิศีล ๑ เป็นผู้มีอาจารย์วิบัติในอธยายาจารย์ ๑ เป็นผู้มีทฎฐิวิบัติในอติ-
ทฎฐิ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๓ สงฆ์พึงลงโทษ คือ เป็นผู้ประกอบ
ด้วยการเล่นทางกาย ๑ เป็นผู้ประกอบด้วยการเล่นทางวาจา ๑ เป็นผู้ประกอบ
ด้วยการเล่นทางกายและวาจา ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๓ สงฆ์พึงลงโทษ คือ เป็นผู้ประกอบ
ด้วยอนาจารทางกาย ๑ เป็นผู้ประกอบด้วยอนาจารทางวาจา ๑ เป็นผู้ประกอบ
ด้วยอนาจารทั้งทางกายและวาจา ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๓ สงฆ์พึงลงโทษ คือ เป็นผู้ประกอบ
ด้วยการลบหลู่ทางกาย ๑ เป็นผู้ประกอบด้วยการลบหลู่ทางวาจา ๑ เป็นผู้
ประกอบด้วยการลบหลู่ทางกายและวาจา ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๓ สงฆ์พึงลงโทษ คือ เป็นผู้ประกอบ
ด้วยมิจฉาชีพทางกาย ๑ เป็นผู้ประกอบด้วยมิจฉาชีพทางวาจา ๑ เป็นผู้ประกอบ
ด้วยมิจฉาชีพทั้งทางกายและวาจา ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๓ สงฆ์พึงลงโทษ คือ ต้องอาบัติ ถูกสงฆ์ลงโทษแล้ว ทำการอุปสมบท ๑ ให้นิสัย ๑ ให้สามเณรอุปฐาก ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๓ สงฆ์พึงลงโทษ คือ สงฆ์ลงโทษ เพราะอาบัติใดต้องอาบัตินั้น ๑ ต้องอาบัติอื่นอันเช่นกัน ๑ ต้องอาบัติอันเลว ทรามกว่านั้น ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๓ สงฆ์พึงลงโทษ คือ พุคฺติพระ- พุทฺธเจ้า ๑ พุคฺติพระธรรม ๑ พุคฺติพระสงฆ์ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ งคฺอุโบสถ ๓ ทํามกลางสงฆ์ สงฆ์พึงกำจัด เสียว่า อย่าเลย ภิกษุ เธออย่าก่อความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่ง- แย่ง ความวิวาท แล้วทำอุโบสถ คือ เป็นอสังขี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็น ปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ งคฺปวารณา ๓ ทํามกลางสงฆ์ สงฆ์พึงกำจัด เสียว่า อย่าเลย ภิกษุ เธออย่าก่อความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่ง- แย่ง ความวิวาท แล้วทำปวารณา คือ เป็นอสังขี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็น ปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์ไม่พึงให้สังฆสมมติอะไร ๆ คือ เป็น อสังขี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์ไม่พึงกล่าว คือ เป็นอสังขี ๑ เป็น พาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์ไม่พึงแต่งตั้งไว้ในตำแหน่งหัวหน้า อะไร คือ เป็นอสังขี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ ภิกษุทั้งหลายไม่พึงอาศัยอยู่ คือ เป็นอลัชชี ๑
เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ ไม่พึงให้นิสัย คือ เป็นอลัชชี ๑ เป็นพาล ๑
ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ จะให้ทำโอกาส คือ เป็นอลัชชี ๑ เป็น-
พาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ ไม่พึงเชื่อถือคำให้การ คือ เป็นอลัชชี ๑
เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ อันใคร ๆ ไม่พึงถามวินัย คือ เป็นอลัชชี ๑
เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ ไม่พึงถามวินัย คือ เป็นอลัชชี ๑ เป็น
พาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ อันภิกษุทั้งหลายไม่พึงตอบวินัย คือ เป็น
อลัชชี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ ไม่พึงตอบวินัย คือ เป็นอลัชชี ๑ เป็น
พาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ อันภิกษุทั้งหลายไม่พึงให้คำชักถาม คือ
เป็นอลัชชี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ อันภิกษุทั้งหลายไม่พึงสนทนาวินัยด้วยกัน
คือ เป็นอลัชชี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ ไม่พึงให้กุลบุตรอุปสมบท ไม่พึงให้นิสัย
ไม่พึงให้สามเณรอุปัฏฐาก คือ เป็นอลัชชี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑.

ว่าด้วยอุโบสถเป็นต้น

[๕๖๓] อุโบสถมี ๓ คือ อุโบสถวันสิบสี่ ๑ อุโบสถวันสิบห้า ๑
อุโบสถสามัคคี ๑

อุโบสถแม่อื่นอีก ๓ คือ สังฆอุโบสถ ๑ กณอุโบสถ ๑ ปุคคล
อุโบสถ ๑

อุโบสถแม่อื่นอีก ๓ คือ สุตตทุเทศ ๑ ปาวิสุทธิอุโบสถ ๑ อธิษ-
ฐานอุโบสถ ๑

ปวารณามี ๓ คือ ปวารณวันสิบสี่ ๑ ปวารณวันสิบห้า ๑ ปวาร-
ณาสามัคคี ๑

ปวารณาแม่อื่นอีก ๓ คือ สังฆปวารณา ๑ กณปวารณา ๑ ปุคคล
ปวารณา ๑

ปวารณาแม่อื่นอีก ๓ คือ ปวารณา ๓ หน ๑ ปวารณา ๒ หน ๑
ปวารณามีพรรษาเท่ากัน ๑

บุคคลไปอบายไปนรกมี ๓ คือ ไม่เป็นพรหมจารี แต่ปฏิญญาว่าเป็น
พรหมจารี ไม่ละปฏิญญาข้อนี้ ๑ โจทพรหมจารีผู้บริสุทธิ์ ผู้ประพฤติพรหมจรรย์
บริสุทธิ์ ด้วยอพรหมจรรย์อันไม่มีมูล ๑ มีปกติกเล่าอย่างนี้ มีทิวฐิอย่างนี้ว่า
กามทั้งหลายไม่มีโทษ ถึงความเป็นผู้หมกมุ่นในกามทั้งหลาย ๑

อกุศลมูลมี ๓ คือ อกุศลมูล คือ โโลภะ ๑ อกุศลมูล คือ โทสะ ๑
อกุศลมูล คือ โมหะ ๑

กุศลมูลมี ๓ คือ กุศลมูล คือ อโลภะ ๑ กุศลมูล คือ อโทสะ ๑
กุศลมูล คือ อโมหะ ๑

ทุจริตมี ๓ คือ กายทุจริต ๑ วจิตุจริต ๑ มโนทุจริต ๑

สุจริตมี ๓ คือ กายสุจริต ๑ วจิตุจริต ๑ มโนสุจริต ๑

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติโทษนะ ๓ ในสกุล เพราะทรงอาศัย
อำนาจประโยชน์ ๓ คือ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก เพื่ออยู่ผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีล
เป็นที่รัก ๑ เพื่อประสงค์ว่าพวกมักมากอย่าอาศัยฝักฝ่ายทำลายสงฆ์ ๑ เพื่อทรง
อนุเคราะห์สกุล ๑

พระเทวทัตมีจิตอันอสังขาร ๓ อย่าง ครอบงำยำยี จึงเกิดในอบาย
ตกนรกชั่วกาลปี ช่วยเหลือไม่ได้ คือ ความปรารถนาลามก ๑ ความมีมิตรชั่ว ๑
พอบรรลุคุณพิเศษเพียงขั้นต่ำก็เลิกเสียในระหว่าง ๑

สมมตมี ๓ คือ สมมตไม้เท้า ๑ สมมตสาแหรก ๑ สมมตไม้เท้า
และสาแหรก ๑

เขียงรองเท้าที่ตั้งอยู่ประจำเลื่อนไปมาไม่ได้มี ๓ คือ เขียงรองเท้าถ่าย
วัจจะ ๑ เขียงรองเท้าถ่ายปัสสาวะ ๑ เขียงรองเท้าสำหรับชำระ ๑

สิ่งของสำหรับถูเท้ามี ๓ คือ ก้อนกรวด ๑ กระเบื้องถ้วย ๑ ฟองน้ำ
ทะเล ๑.

หัวข้อประหมวด

[๕๖๔] ทรงพระชนม์ ๑ กาล ๑
กลางคืน ๑ พรรษาสิบ ๑ พรรษาห้า ๑ กุศล
จิต ๑ เวทนา ๑ วัตถุแห่งการโจท ๑ สลาก
๑ ข้อห้าม ๒ อย่าง ๑ ข้อบัญญัติ ๑ ข้อ
บัญญัติอื่นอีก ๒ อย่าง ๑ โง่ ๑ กภาพักษ์ ๑
ควรร ๑ ฤดูหนาว ๑ สงฆ์ ๑ แก่สงฆ์ ๑
การปิด ๑ เครื่องปกปิด ๑ สิ่งกำบัง ๑ สิ่ง
เปิดเผย ๑ เสนาสนะ ๑ อาพาธ ๑ ปาติโมกข์
๑ ปรีวาร ๑ มานัต ๑ ปรีวาสิกภิกษุ ๑
ภายใน ๑ ภายในสีมา ๑ ต้องอาบัติ ต้อง
อาบัติอีก ๑ ออกจากอาบัติ ๑ ออกจากอาบัติ
อื่นอีก ๑ อมูพหวินัย ๒ อย่าง ๑ ตัชชนียกรรม
๑ นียสกรรม ๑ ปัพพาทนียกรรม ๑ ปฎิสารณีย
กรรม ๑ ไม่เห็นอาบัติ ๑ ไม่ทำคืนอาบัติ ๑
ไม่สละคืนทักขิณี ๑ จับให้มัน ๑ กรรม ๑
อธิศีล ๑ คะนอง ๑ อนาคต ๑ ลบล้าง ๑
อาชีวะ ๑ ต้องอาบัติ ๑ ต้องอาบัติเช่นนั้น ๑
พุดติ ๑ งคอุโบสถ ๑ งคปวารณา ๑ สมมติ
๑ กล่าววา ๑ หัวหน้า ๑ ไม่อาศัยอยู่ ๑
ไม่ให้นิสัย ๑ ไม่ทำโอกาส ๑ ไม่ทำการได้

สวน ๑ ไม่ถาม ๒ อย่าง ๑ ไม่ตอบ ๒ อย่าง
๑ แม้ชักถามก็ไม่ฟังให้ ๑ สันทนา ๑
อุปสมบท ๑ นิสัย ๑ ให้ตามเนรอุปัฏฐาก
อุโบสถ ๓ หมวด ๓ อย่าง ๑ ปวารณา ๓
หมวด ๔ อย่าง ๑ เกิดในอุบาย ๑ อกุศล ๑
กุศล ๑ ทุจจริต ๑ สุจจริต ๑ โภชนะ ๓ อย่าง
๑ อสังกรรม ๑ สมมติ ๑ เขียงรองเท้า ๑
สิ่งของธูเท้า ๑ หัวข้อตามที่กล่าวนี้รวมอยู่
ในหมวด ๓.

หัวข้อประจำหมวด จบ

หมวด ๔

ว่าด้วยต้องและออกจากอาบัติเป็นต้น

- [๕๖๕] มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยวาจาของตน ออกด้วยวาจาของผู้อื่น
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยวาจาของผู้อื่น ออกด้วยวาจาของตน
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยวาจาของตน ออกด้วยวาจาของตน
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยวาจาของผู้อื่น ออกด้วยวาจาของผู้อื่น
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยกาย ออกด้วยวาจา
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยวาจา ออกด้วยกาย
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยกาย ออกด้วยกาย

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยวาจา ออกด้วยวาจา
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุหลับแล้ว จึงต้อง ตื่นแล้ว จึงออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุตื่นแล้ว จึงต้อง หลับแล้ว จึงออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุหลับแล้ว จึงต้อง หลับแล้ว จึงออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุตื่นแล้ว จึงต้อง ตื่นแล้ว จึงออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ตั้งใจ จึงต้อง ตั้งใจ จึงออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุตั้งใจ จึงต้อง ไม่ตั้งใจ จึงออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ตั้งใจ จึงต้อง ไม่ตั้งใจ จึงออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุตั้งใจ จึงต้อง ตั้งใจ จึงออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องอยู่ จึงแสดง แสดงอยู่ จึงต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องอยู่ จึงออก ออกอยู่ จึงต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยกรรม ออกด้วยสิ่งมิใช่กรรม
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยสิ่งมิใช่กรรม ออกด้วยกรรม
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยกรรม ออกด้วยกรรม
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยสิ่งมิใช่กรรม ออกด้วยสิ่งมิใช่กรรม.

ว่าด้วยอนริยโฆหารเป็นต้น

[๘๖๖] โฆหารอันไม่ประเสริฐ มี ๔ คือ ความกล่าวในสิ่งที่ไม่เห็นว่า
เห็น ๑ ความกล่าวในสิ่งที่ไม่ได้ยินว่าได้ยิน ๑ ความกล่าวในสิ่งที่ไม่ทราบ
ว่าทราบ ๑ ความกล่าวในสิ่งที่ไม่รู้ว่ารู้ ๑

โฆหารอันประเสริฐ มี ๔ คือ ความกล่าวในสิ่งที่ไม่เห็นว่าเป็น ๑
ความกล่าวในสิ่งที่ไม่ได้ยินว่าไม่ได้ยิน ๑ ความกล่าวในสิ่งที่ไม่ทราบว่าเป็น ๑
๑ ความกล่าวในสิ่งที่ไม่รู้ว่าไม่รู้ ๑

โฆหารอันไม่ประเสริฐมีอีก ๔ คือ ความกล่าวในสิ่งที่เห็นว่าเป็น
เห็น ๑ ความกล่าวในสิ่งที่ได้ยินว่าได้ยิน ๑ ความกล่าวในสิ่งที่ทราบว่าไม่
ทราบ ๑ ความกล่าวในสิ่งที่รู้ว่าไม่รู้ ๑

โฆหารอันประเสริฐ มี ๔ คือ ความกล่าวในสิ่งที่เห็นว่าเป็น ๑ ความ
กล่าวในสิ่งที่ได้ยินว่าได้ยิน ๑ ความกล่าวในสิ่งที่ทราบว่าทราบ ๑ ความกล่าว
ในสิ่งที่รู้ว่ารู้ ๑

ปาราชิกของภิกษุ ทัวไปกับภิกษุณี มี ๔

ปาราชิกของภิกษุณี ไม่ทัวไปกับภิกษุ มี ๔

บริขารมี ๔ คือ มีอยู่ บริขารควรรักษา คຸ້มครอง นับว่าเป็น
สมบัติของเรา ควรใช้สอย ๑ มีอยู่ บริขารควรรักษา คຸ້มครอง แต่ไม่นับ
ว่าเป็นสมบัติของเรา ควรใช้สอย ๑ มีอยู่ บริขารรักษา คຸ້มครอง แต่ไม่นับ
ว่าเป็นสมบัติของเรา ไม่ควรใช้สอย ๑ มีอยู่ บริขารไม่ควรรักษา ไม่ควร
คຸ້มครอง ไม่นับว่าเป็นสมบัติของเรา ไม่ควรใช้สอย ๑.

ว่าด้วยต้องและออกจากอาบัติเป็นต้น

[๕๖๗] มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องต่อหน้า ออกกลับหลัง

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องกลับหลัง ออกต่อหน้า

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องต่อหน้า ออกต่อหน้า

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องกลับหลัง ออกกลับหลัง

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่รู้อยู่ จึงต้อง รู้อยู่ จึงออก

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุรู้อยู่ จึงต้อง ไม่รู้อยู่ จึงออก

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุรู้อยู่ จึงต้อง รู้อยู่ จึงออก

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่รู้อยู่ จึงต้อง ไม่รู้อยู่ จึงออก.

ว่าด้วยต้องอาบัติเป็นต้น

[๕๖๘] ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการ ๔ คือ ต้องด้วยกาย ๑ ต้องด้วยวาจา ๑ ต้องด้วยกายและวาจา ๑ ต้องด้วยกรรมวาจา ๑

ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการแม้อื่นอีก ๔ คือ ในท่ามกลางสงฆ์ ๑ ในท่ามกลางคณะ ๑ ในสำนักบุคคล ๑ เพราะเพศเปลี่ยนแปลง ๑

ภิกษุออกจากอาบัติด้วยอาการ ๔ คือ ออกด้วยกาย ๑ ออกด้วยวาจา ๑ ออกด้วยกายด้วยวาจา ๑ ออกด้วยกรรมวาจา ๑

ภิกษุออกจากอาบัติด้วยอาการแม้อื่นอีก ๔ คือ ในท่ามกลางสงฆ์ ๑ ในท่ามกลางคณะ ๑ ในสำนักบุคคล ๑ เพราะเพศเปลี่ยนแปลง ๑

ภิกษุละเพศอันเป็นเพศเดิม ตั้งอยู่ในเพศสตรี อันเกิด ณ ภายหลัง พร้อมกับการได้เพศใหม่ วิญญูติยอมระงับไป บัญญัติยอมดับไป

ภิกษุณีละเพศสตรีอันเป็นเพศเดิม ตั้งอยู่ในเพศบุรุษอันเกิด ณ ภายหลัง พร้อมกับการได้เพศใหม่ วิญญูติยอมระงับไป บัญญัติยอมดับไป

การโจทมี ๔ คือ โจทด้วยศีลวิบัติ ๑ โจทด้วยอาจารวิบัติ ๑ โจทด้วยทัญญูวิบัติ ๑ โจทด้วยอาชีวิวิบัติ ๑

ปริวาสมี ๔ คือ ปฏิจันนปริวาส ๑ อัมปฏิจันนปริวาส ๑ สุก-
ขันตปริวาส ๑ สโมธานปริวาส ๑

มานัตมี ๔ คือ ปฏิจันนมานัต ๑ อัมปฏิจันนมานัต ๑ ปักขมา-
นัต ๑ สโมธานมานัต ๑

รัตติโทษของมานัตตจาริกภิกษุมี ๔ คือ อยู่ร่วม ๑ อยู่ปราศ ๑ ไม่
บอก ๑ ประพฤติในขณะอันหย่อน ๑

พระบัญญัติที่ทรงยกขึ้นแสดงเองมี ๔

ของที่รับประเคนไว้ฉันมี ๘ คือ ขาวกาลิก ๑ ขามกาลิก ๑ สัตตทา-
กาลิก ๑ ขาวชีวิก ๑

ขามหาวิกัฏ्ฐมี ๔ คือ กูถ ๑ มุตร ๑ เต้า ๑ ดิน ๑

กรรมมี ๔ คือ อปโลกนกรรม ๑ ฉุตติกรรม ๑ ฉุตติทุติยกรรม ๑
ฉุตติจตุตถกรรม ๑

กรรมแม้อื่นอีก ๔ คือ กรรมเป็นวรรคโดยธรรม ๑ กรรม
พร้อมเพรียงโดยธรรม ๑ กรรมเป็นวรรคโดยธรรม ๑ กรรมพร้อมเพรียง
โดยธรรม ๑

วิบัติมี ๔ คือ ศีลวิบัติ ๑ อาจารย์วิบัติ ๑ ทิฏฐิวินัย ๑ อาชีวิวิบัติ ๑

อธิกรณ์มี ๔ คือ วิวาหาธิกรณ์ ๑ อนุวาหาธิกรณ์ ๑ อาปัตตา-
ธิกรณ์ ๑ กิจจาธิกรณ์ ๑

ผู้ประทุษร้ายบริษัทมี ๔ คือ ภิกษุผู้ทุศีล มีธรรมทราม เป็นผู้
ประทุษร้ายบริษัท ๑ ภิกษุณีผู้ทุศีล มีธรรมทราม เป็นผู้ประทุษร้ายบริษัท ๑
อุบาสกผู้ทุศีล มีธรรมทราม เป็นผู้ประทุษร้ายบริษัท ๑ อุบาสิกาผู้ทุศีล
มีธรรมทราม เป็นผู้ประทุษร้ายบริษัท ๑

ผู้งามในบริษัทมี ๔ คือ ภิกษุผู้มีศีล มีธรรมงาม เป็นผู้งามใน
บริษัท ๑ ภิกษุผู้มีศีล มีธรรมงาม เป็นผู้งามในบริษัท ๑ อุบาสกผู้มีศีล
มีธรรมงาม เป็นผู้งามในบริษัท ๑ อุบาสิกาผู้มีศีล มีธรรมงาม เป็นผู้งาม
ในบริษัท ๑.

ว่าด้วยพระอาคันตุกะเป็นต้น

[๕๖๕] มีอยู่ อาบัติ ภิกษุอาคันตุกะต้อง ภิกษุเจ้าถิ่น ไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุเจ้าถิ่นต้อง ภิกษุอาคันตุกะ ไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุอาคันตุกะและภิกษุเจ้าถิ่น ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุอาคันตุกะ และภิกษุเจ้าถิ่น ไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุผู้เตรียมไป ต้อง ภิกษุเจ้าถิ่น ไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุเจ้าถิ่น ต้อง ภิกษุผู้เตรียมไป ไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุผู้เตรียมไป และภิกษุเจ้าถิ่น ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุผู้เตรียมไป และภิกษุเจ้าถิ่น ไม่ต้อง.

ว่าด้วยสิกขาบทมีวัตถุต่างกันเป็นต้น

[๕๗๐] ความที่สิกขาบท มีวัตถุต่างกัน มีอยู่ ความที่สิกขาบทมี
อาบัติต่างกัน ไม่มี

ความที่สิกขาบทมีอาบัติต่างกันมีอยู่ ความที่สิกขาบทมีวัตถุต่างกัน ไม่มี
ความที่สิกขาบทมีวัตถุต่างกัน และมีอาบัติต่างกัน มีอยู่
ความที่สิกขาบทมีวัตถุต่างกัน และมีอาบัติต่างกัน ไม่มีเลย

ความที่สิกขาบทมีวัตตเป็นสภาคกัน มีอยู่ ความที่สิกขาบทมีอาบัติ
เป็นสภาคกัน ไม่มี

ความที่สิกขาบทมีอาบัติเป็นสภาคกัน มีอยู่ ความที่สิกขาบทมีวัตต
เป็นสภาคกัน ไม่มี

ความที่สิกขาบทมีวัตตเป็นสภาคกัน และมีอาบัติเป็นสภาคกัน มีอยู่
ความที่สิกขาบทมีวัตตเป็นสภาคกัน และมีอาบัติเป็นสภาคกัน ไม่มีเลย.

ว่าด้วยพระอุปัชฌาย์ต้องอาบัติเป็นต้น

[๕๗๑] มีอยู่ อาบัติ พระอุปัชฌาย์ต้อง สัทธินหาริกไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ สัทธินหาริกต้อง พระอุปัชฌาย์ ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ พระอุปัชฌาย์และสัทธินหาริก ต้อง

มีอยู่ อาบัติ พระอุปัชฌาย์และสัทธินหาริก ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ พระอาจารย์ต้อง อันตเวาสิกไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ อันตเวาสิกต้อง พระอาจารย์ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ พระอาจารย์และอันตเวาสิกต้อง

มีอยู่ อาบัติ พระอาจารย์และอันตเวาสิกไม่ต้อง.

ว่าด้วยปัจจัยแห่งการขาดพรรษาเป็นต้น

[๕๗๒] การขาดพรรษาไม่ต้องอาบัติมีปัจจัย ๔ คือ สงฆ์แตกกัน ๑
มีพวกภิกษุประสงฆ์จะทำลายสงฆ์ ๑ มีอันตรายแก่ชีวิต ๑ มีอันตรายแก่
พรหมจรรย์ ๑

วิสุทธิธรรมมี ๔ คือ พุคเทจ ๑ พุคส่อเสียด ๑ พุคคำหยาบ ๑ พุค
เพื่อเจื้อ ๑

วิสุทธิธรรมมี ๔ คือ พุคจริง ๑ พุคไม่ส่อเสียด ๑ พุคคำสุภาพ ๑
พุคพอประมาณ ๑.

ว่าด้วยถือเอาทรัพย์เป็นต้น

[๕๗๑] มีอยู่ ภิกษุถือเอาทรัพย์เอง ต้องอาบัติหนัก ใช้ผู้อื่น ต้อง
อาบัติเบา

มีอยู่ ภิกษุถือเอาทรัพย์เอง ต้องอาบัติเบา ใช้ผู้อื่น ต้องอาบัติหนัก

มีอยู่ ภิกษุถือเอาทรัพย์เองก็ดี ใช้ผู้อื่นก็ดี ต้องอาบัติหนัก

มีอยู่ ภิกษุถือเอาทรัพย์เองก็ดี ใช้ผู้อื่นก็ดี ต้องอาบัติเบา

มีอยู่ บุคคลควรรอกิวาท แต่ไม่ควรลุกรับ

มีอยู่ บุคคลควรลุกรับ แต่ไม่ควรรอกิวาท

มีอยู่ บุคคลควรรอกิวาทและควรลุกรับ

มีอยู่ บุคคลไม่ควรรอกิวาทและไม่ควรลุกรับ

มีอยู่ บุคคลควรแก้อาสนะ แต่ไม่ควรรอกิวาท

มีอยู่ บุคคลควรรอกิวาท แต่ไม่ควรแก้อาสนะ

มีอยู่ บุคคลควรแก้อาสนะและรอกิวาท

มีอยู่ บุคคลไม่ควรแก้อาสนะและไม่ควรรอกิวาท.

ว่าด้วยต้องอาบัติในกาลเป็นต้น

[๕๗๔] มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในกาล ไม่ต้องในเวลาวิกาล

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในเวลาวิกาล ไม่ต้องในกาล

- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในกาลและในเวลาวิกาล
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ต้องในกาล และไม่ต้องในเวลาวิกาล
- มีอยู่ กาลิกที่รับประเคนแล้ว ควรในกาล ไม่ควรในเวลาวิกาล
- มีอยู่ กาลิกที่รับประเคนแล้ว ควรในเวลาวิกาล ไม่ควรในกาล
- มีอยู่ กาลิกที่รับประเคนแล้ว ควรในกาลและในเวลาวิกาล
- มีอยู่ กาลิกที่รับประเคนแล้ว ไม่ควรในกาลและในเวลาวิกาล
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในปัจจุบันคิมชนบท ไม่ต้องในมัชฌิมชนบท
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในมัชฌิมชนบท ไม่ต้องในปัจจุบันคิมชนบท
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในปัจจุบันคิมชนบทและมัชฌิมชนบท
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ต้องในปัจจุบันคิมชนบทและมัชฌิมชนบท
- มีอยู่ วัตถุ ย่อมควรในปัจจุบันคิมชนบท ไม่ควรในมัชฌิมชนบท
- มีอยู่ วัตถุ ย่อมควรในมัชฌิมชนบท ไม่ควรในปัจจุบันคิมชนบท
- มีอยู่ วัตถุ ย่อมควรในปัจจุบันคิมชนบทและมัชฌิมชนบท
- มีอยู่ วัตถุ ย่อมไม่ควรในปัจจุบันคิมชนบทและมัชฌิมชนบท
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในภายใน ไม่ต้องในภายนอก
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในภายนอก ไม่ต้องในภายใน
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องภายในและภายนอก
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ต้องภายในและภายนอก
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องภายในสีมา ไม่ต้องภายนอกสีมา
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องภายนอกสีมา ไม่ต้องภายในสีมา
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องภายในสีมาและภายนอกสีมา

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ต้องภายในสีมาและภายนอกสีมา
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในบ้าน ไม่ต้องในป่า
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในป่า ไม่ต้องในบ้าน
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในบ้านและในป่า
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ต้องในบ้านและในป่า.

ว่าด้วยการโจทเป็นต้น

[๕๗๕] การโจทมี ๔ คือ โจทชีวิต ๑ โจทชื่ออาบัติ ๑ โจทห้าม
สังวาส ๑ โจทห้ามสามิฉิกรรม ๑
กิจเบื้องต้นมี ๔
ความพร้อมพรังถึงที่แล้วมี ๔
อาบัติปาจิตติยมีเหตุมิใช่ออย่างอื่นมี ๔
สมมติภิกษุมิ ๔
ถึงอกติมี ๔ คือ ถึงฉันทาคติ ๑ ถึงโทสาคติ ๑ ถึงโมหาคติ ๑ ถึง
ภยากติ ๑ ไม่ถึงอกติมี ๔ คือ ไม่ถึงฉันทาคติ ๑ ไม่ถึงโทสาคติ ๑ ไม่ถึง
โมหาคติ ๑ ไม่ถึงภยากติ ๑
ภิกษุอลัชชีประกอบด้วยองค์ ๔ ย่อมทำลายสงฆ์ คือ ถึงฉันทาคติ ๑
ถึงโทสาคติ ๑ ถึงโมหาคติ ๑ ถึงภยากติ ๑
ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักประกอบด้วยองค์ ๔ ย่อมสมานสงฆ์ผู้แตกกันแล้ว
ให้สามัคคี คือ ไม่ถึงฉันทาคติ ๑ ไม่ถึงโทสาคติ ๑ ไม่ถึงโมหาคติ ๑ ไม่ถึง
ภยากติ ๑
ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๔ อันภิกษุไม่ควรถามวินัย คือ ถึงฉันทาคติ ๑
ถึงโทสาคติ ๑ ถึงโมหาคติ ๑ ถึงภยากติ ๑

อันภิกษุประกอบด้วยองค์ ๔ ไม่ควรถามวินัย คือ ถึงนันทาคติ ๑
ถึงโทสาคติ ๑ ถึงโมหาคติ ๑ ถึงภยาคติ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๔ อันภิกษุไม่พึงตอบวินัย คือ ถึงนันทาคติ ๑
ถึงโทสาคติ ๑ ถึงโมหาคติ ๑ ถึงภยาคติ ๑

อันภิกษุประกอบด้วยองค์ ๔ ไม่พึงตอบวินัย คือ ถึงนันทาคติ ๑
ถึงโทสาคติ ๑ ถึงโมหาคติ ๑ ถึงภยาคติ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๔ ไม่พึงให้คำซักถามคือ ถึงนันทาคติ ๑
ถึงโทสาคติ ๑ ถึงโมหาคติ ๑ ถึงภยาคติ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๔ ไม่พึงสนทนาวินัยด้วย คือ ถึงนันทาคติ ๑
ถึงโทสาคติ ๑ ถึงโมหาคติ ๑ ถึงภยาคติ ๑.

ว่าด้วยภิกษุอาพาธต้องอาบัติเป็นต้น

[๕๗๖] มีอยู่ อาบัติ ภิกษุอาพาธต้อง ไม่อาพาธไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่อาพาธต้อง อาพาธ ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุอาพาธก็ดี ไม่อาพาธก็ดี ย่อมต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุอาพาธก็ดี ไม่อาพาธก็ดี ไม่ต้อง.

ว่าด้วยงดปาติโมกข์

[๕๗๗] งดปาติโมกข์ ไม่ประกอบด้วยกรรมมี ๔ งดปาติโมกข์
ประกอบด้วยกรรมมี ๔.

หมวด ๔ จบ

หัวข้อประจําหมวด

[๕๗๘] วาจาของตน ๑ กาย ๑ หลับ ๑
ไม่ตั้งใจ ๑ ต้องอาบัติ ๑ กรรม ๑ โวหาร
๔ อย่าง ๑ ปาราชิกของภิกษุ ๑ ปาราชิก
ของภิกษุณี ๑ บริหาร ๑ ต่อหน้า ๑ ไม่รู้ ๑
กาย ๑ ท่ามกลาง ๑ ออกจากอาบัติ ๒ อย่าง
๑ ได้เพศใหม่ ๑ โจท ๑ ปรีวาร ๑ มานัต ๑
รัตติเจตของมานัตตจาริกภิกษุ ๑ พระบัญญัติ
ที่ทรงยกขึ้นแสดงเอง ๑ กาลิกที่รับประเคน
๑ ยามหาวิกัฏ ๑ กรรม ๑ กรรมอีก ๑
วิบัติ ๑ อธิกรรม ๑ ทูศีล ๑ โสภณ ๑
อาคันตุกภิกษุ ๑ คมิกภิกษุ ๑ ความที่
ลักษณะมีวัตถุต่างกัน ๑ ความที่ลักษณะ
เป็นสภาคกัน ๑ อุปัชฌาย์ ๑ อาจารย์ ๑
ปัจจัย ๑ วจีทุจริต ๑ วจีสุจริต ๑ ถือเอา
ทรัพย์ ๑ บุคคลควรอภิวัต ๑ บุคคลควร
แก้อาสนะ ๑ กาล ๑ ควร ๑ ปัจจันติม-
ชนบท ๑ ควรในปัจจันติมชนบท ๑ ภายใน ๑
ภายในสีมา ๑ บ้าน ๑ โจท ๑ กิจเบื้องต้น ๑
ความพร้อมพรังถึงที่แล้ว ๑ อาบัติปาจิตติย
มีเหตุมิใช่อื่น ๑ สมมติ ๑ ออกติ ๑ ไม่ถึง

อดติ ๑ อลัชชี ๑ มีศีลเป็นที่รัก ๑ ควรรตม

๒ อย่าง ๑ ควรรตบ ๒ อย่าง ๑ ชักถาม ๑

สนทนา ๑ อาพาธ ๑ งดปาติโมกข์ ๑.

หัวข้อประจําหมวด ๔ จบ

หมวด ๕

ว่าด้วยอาบัติเป็นต้น

[๕๑๕] อาบัติมี ๕ กองอาบัติมี ๕ วินีตวัตถุมิ ๕ อนันตริยกรรม
มี ๕ บุคคลที่แน่นอนมี ๕ อาบัติมีการตัดเป็นวินัยกรรมมี ๕ ต้องอาบัติด้วย
อาการ ๕ อาบัติมี ๕ เพราะมุสาวาทเป็นปัจจัย

ภิกษุไม่เข้ากรรมด้วยอาการ ๕ คือ ตนเองไม่ทำกรรม ๑ ไม่เชิญ
ภิกษุอื่น ๑ ไม่ให้ฉันทะหรือปาริสุทธิ ๑ เมื่อสงฆ์ทำกรรมยอมคัดค้าน ๑ เมื่อ
สงฆ์ทำกรรมเสร็จแล้ว เห็นว่าไม่เป็นกรรม ๑

ภิกษุเข้ากรรมด้วยอาการ ๕ คือ ตนเองทำกรรม ๑ เชิญภิกษุอื่น ๑
ให้ฉันทะหรือปาริสุทธิ ๑ เมื่อสงฆ์ทำกรรม ไม่คัดค้าน ๑ เมื่อสงฆ์ทำกรรม
เสร็จแล้ว เห็นว่าเป็นกรรม ๑

ภิกษุผู้ถือเทววิณฑบาต กิจ ๕ อย่างควร คือ ไม่บอกลาเทวไป ๑
ฉันทะเป็นหมูได้ ๑ ฉันทะโกชนะที่หลังได้ ๑ ความไม่ต้องคำนึง ๑ ความไม่ต้อง
กำหนดหมาย ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ จะเป็นภิกษุเลวทรามก็ดี จะเป็นภิกษุมี
ธรรมอันไม่กำริบก็ดี ย่อมถูกระวาง ถูกรังเกียจ คือ มีหญิงแพศยาเป็น
โคจร ๑ มีหญิงหม้ายเป็นโคจร ๑ มีสาวเที้อเป็นโคจร ๑ มีบัณฑิตเป็น
โคจร ๑ มีภิกษุณีเป็นโคจร ๑

น้ำมันมี ๕ คือ น้ำมันงา ๑ น้ำมันเมล็ดพันธุ์ผักกาด ๑ น้ำมัน
มะขาง ๑ น้ำมันละหุ่ง ๑ น้ำมันเปลวสัตว์ ๑

น้ำมันเปลวสัตว์มี ๕ คือ น้ำมันเปลวหมี ๑ น้ำมันเปลวปลา ๑
น้ำมันเปลวปลาฉลาม ๑ น้ำมันเปลวหมู ๑ น้ำมันเปลวลา ๑

ความเสื่อมมี ๕ คือ ความเสื่อมญาติ ๑ ความเสื่อมโภคสมบัติ ๑
ความเสื่อม คือ โรค ๑ ความเสื่อมศีล ๑ ความเสื่อมทางทฤษฎี คือ เห็นผิด ๑

ความถึงพร้อมมี ๕ คือ ความถึงพร้อมแห่งญาติ ๑ ความถึงพร้อม
แห่งโภคสมบัติ ๑ ความถึงพร้อมแห่งความไม่มีโรค ๑ ความถึงพร้อมแห่ง
ศีล ๑ ความถึงพร้อมแห่งความเห็นชอบ ๑

นิสัยระงับจากพระอุปัชฌาย์มี ๕ คือ พระอุปัชฌาย์หลีกไป ๑ ลี้ก ๑
ถึงมรณภาพ ๑ ไปเข้าริตเดียรฉัตร ๑ ส่งบังคับ ๑

บุคคล ๕ จำพวกไม่ควรให้อุปสมบท คือ มีกาลบกพร่อง ๑ มีอวัยวะ
บกพร่อง ๑ มีวัตรวิบัติ ๑ มีความกระทำเสียหาย ๑ ไม่บริบูรณ์ ๑

ผ้าบังสุกุลมี ๕ คือ ผ้าตกที่ป่าช้า ๑ ผ้าตกที่ตลาด ๑ ผ้าหนูกัด ๑
ผ้าปลวกกัด ๑ ผ้าถูกไฟไหม้ ๑

ผ้าบังสุกุลแม้อื่นอีก ๕ คือ ผ้าที่วัวกัด ๑ ผ้าที่แพะกัด ๑ ผ้าที่ห่ม-
สญ ๑ ผ้าที่เขาทิ้งในที่อภิเชก ๑ ผ้าที่เขานำไปสู่ป่าช้าแล้วนำกลับมา ๑

อาหารมี ๕ คือ เถยขาว ๑ ปลั้วขาว ๑ ปริกัปปาขาว ๑
ปฏิจันนาวา ๑ กุสาวา ๑

มหาโจรที่มีปรากฏอยู่ในโลก มี ๕

ภันตะที่ไม่ควรจ่าย มี ๕

ภันตะที่ไม่ควรแบ่ง มี ๕

อาบัติที่เกิดแต่กาย มี ๕ วาจา มี ๕ จิต มี ๕

อาบัติที่เกิดแต่กายและวาจา มี ๕ จิต มี ๕

อาบัติที่เป็นเทศนาคามินี มี ๕

สงฆ์มี ๕ ปาติโมกข์เทศ มี ๒

ในชนบทชายแดนทุกแห่ง คณะมีพระวินัยธรเป็นที่ ๕ ให้กุลบุตร
อุปสมบทได้

การกรานกฐินมีอนิสงส์ ๕ กรรมมี ๕

อาบัติที่เป็นยาวตติยกา มี ๕

ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่ผู้อื่นไม่ให้ ด้วยอาการ ๕ ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่ผู้อื่นไม่ให้ ด้วยอาการ ๕ ต้องอาบัติตุลลัจจัย

ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่ผู้อื่นไม่ให้ ด้วยอาการ ๕ ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุไม่ควรบริโภคกัปปิยวัตถุ ๕ คือ ของที่เขาไม่ให้ ๑ ไม่ทราบ ๑
เป็นอกัปปิยะ ๑ ยังไม่ได้รับประเคน ๑ ไม่ทำให้เป็นเคน ๑

ภิกษุควรบริโภคกัปปิยวัตถุ ๕ คือ ของที่เขาให้ ๑ ทราบแล้ว ๑
เป็นกัปปิยะ ๑ รับประเคนแล้ว ๑ ทำให้เป็นเคน ๑

การให้ไม่จัดเป็นบุญ แต่โลกสมมติว่าเป็นบุญมี ๕ คือ ให้นำมา ๑
ให้มหรสพ ๑ ให้สตรี ๑ ให้โคผู้ ๑ ให้จิตรกรรม ๑

สิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว บรรเทาได้ยากมี ๕ คือ รากะบังเกิดแล้วบรรเทา
ได้ยาก ๑ โทสะบังเกิดแล้วบรรเทาได้ยาก ๑ โมหะบังเกิดแล้วบรรเทาได้ยาก ๑
ปฏิภาณบังเกิดแล้วบรรเทาได้ยาก ๑ จิตที่คิดจะไปบังเกิดแล้วบรรเทาได้ยาก ๑

การกวาดมีอนิสงส์ ๕ คือ จิตของตนเลื่อมใส ๑ จิตของผู้อื่น
เลื่อมใส ๑ เทวดาชื่นชม ๑ ตั้งสมกรรมที่เป็นไปเพื่อให้เกิดความเลื่อมใส ๑
เบื่องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ๑

การกวาดมีอนิสงส์แม้อื่นอีก ๕ คือ จิตของตนเลื่อมใส ๑ จิตของ
ผู้อื่นเลื่อมใส ๑ เทวดาชื่นชม ๑ เป็นอันทำตามคำสั่งสอนของพระศาสดา ๑
ชุมชนมีในภายหลังถือเป็นทิฏฐานุกติ ๑

ว่าด้วยองค์คุณของพระวินัยธร

[๕๘๐] พระวินัยธรประกอบด้วยองค์ ๕ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่
กำหนดที่สุดถ้อยคำของตน ๑ ไม่กำหนดที่สุดถ้อยคำของผู้อื่น ๑ ไม่กำหนด
ที่สุดถ้อยคำของตน ไม่กำหนดที่สุดถ้อยคำของผู้อื่นแล้วปรับอาบัติ ๑ ย่อม
ปรับอาบัติโดยไม่เป็นธรรม ๑ ย่อมปรับอาบัติไม่ตามปฏิญญา ๑

วินัยธรประกอบด้วยองค์ ๕ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ กำหนดที่สุด
ถ้อยคำของตน ๑ กำหนดที่สุดถ้อยคำของผู้อื่น ๑ กำหนดที่สุดถ้อยคำของตน
ทั้งกำหนดที่สุดถ้อยคำของผู้อื่นแล้วปรับอาบัติ ๑ ย่อมปรับอาบัติตามธรรม ๑
ย่อมปรับอาบัติตามปฏิญญา ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ นับว่าเป็นคนเขลา คือ ไม่รู้จักอาบัติ ๑ ไม่รู้จักมูลของอาบัติ ๑ ไม่รู้จักเหตุเกิดอาบัติ ๑ ไม่รู้จักการระงับอาบัติ ๑ ไม่รู้จักทางระงับอาบัติ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์ ๕ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ รู้จักอาบัติ ๑ รู้จักมูลของอาบัติ ๑ รู้จักเหตุเกิดอาบัติ ๑ รู้จักการระงับอาบัติ ๑ รู้จักทางระงับอาบัติ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่รู้จักอธิกรณ์ ๑ ไม่รู้จักมูลของอธิกรณ์ ๑ ไม่รู้จักเหตุเกิดของอธิกรณ์ ๑ ไม่รู้จักความระงับของอธิกรณ์ ๑ ไม่รู้จักข้อปฏิบัติอันให้ถึงความระงับแห่งอธิกรณ์ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์ ๕ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ รู้จักอธิกรณ์ รู้จักมูลของอธิกรณ์ ๑ รู้จักเหตุเกิดของอธิกรณ์ ๑ รู้จักความระงับของอธิกรณ์ ๑ รู้จักข้อปฏิบัติอันให้ถึงความระงับแห่งอธิกรณ์ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่รู้จักวัตถุ ๑ ไม่รู้จักเหตุเป็น कैามูล ๑ ไม่รู้จักบัญญัติ ๑ ไม่รู้จักอนุบัญญัติ ๑ ไม่รู้จักทางแห่งถ้อยคำอันเข้าอนุสนธิกันได้ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์ ๕ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ รู้จักวัตถุ ๑ รู้จักเหตุเป็น कैามูล ๑ รู้จักบัญญัติ ๑ รู้จักอนุบัญญัติ ๑ รู้จักทางแห่งถ้อยคำอันเข้าอนุสนธิกันได้ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่รู้จักบัญญัติ ๑ ไม่รู้จักตั้งบัญญัติ ๑ ไม่ฉลาดในเบื้องต้น ๑ ไม่ฉลาดในเบื้องปลาย ๑ ไม่รู้จักกาล ๑

พระวินัยชรประกอบด้วยองค์ ๕ นับว่าเป็นรู้ฉลาด คือ รู้จักญัตติ ๑
รู้จับตั้งญัตติ ๑ ฉลาดในเบื้องต้น ๑ ฉลาดในเบื้องปลาย ๑ รู้จักกาล ๑

พระวินัยชรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่
อาบัติและมีช้อาบัติ ๑ ไม่รู้จักอาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ ไม่รู้จักอาบัติมีส่วน
เหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ ไม่รู้จักอาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑
ไม่ยึดถือ ไม่ใส่ใจ ไม่ใคร่ครวญถ้อยคำที่สืบต่อจากอาจารย์ให้ดี ๑

พระวินัยชรประกอบด้วยองค์ ๕ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ รู้จักอาบัติ
และมีช้อาบัติ ๑ รู้จักอาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ รู้จักอาบัติมีส่วนเหลือและ
อาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ รู้จักอาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ ยึดถือ
ใส่ใจใคร่ครวญถ้อยคำที่สืบต่อจากอาจารย์ด้วยดี ๑

พระวินัยชรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่
รู้จักอาบัติและมีช้อาบัติ ๑ ไม่รู้จักอาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ ไม่รู้จักอาบัติ
มีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ ไม่รู้จักอาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่ว-
หยาบ ๑ จำปาติโมกข์ทั้งสองไม่ได้โดยพิสดาร จำแนกไม่ถูกต้อง สวดไม่
คล่องแคล่ว วินิจฉัยไม่ถูกต้อง โดยสูตร โดยอนุพยัญชนะ ๑

พระวินัยชรประกอบด้วยองค์ ๕ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ รู้จักอาบัติ
และมีช้อาบัติ ๑ รู้จักอาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ รู้จักอาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติ
ไม่มีส่วนเหลือ ๑ รู้จักอาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ จำปาติโมกข์
ทั้งสองได้ดีโดยพิสดาร จำแนกถูกต้อง สวดได้คล่องแคล่ว วินิจฉัยถูกต้องดี
โดยสูตร โดยอนุพยัญชนะ

พระวินัยชรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่รู้จักอาบัติและมิใช่อาบัติ ๑ ไม่รู้จักอาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ ไม่รู้จักอาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ ไม่รู้จักอาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยอธิกรณ์ ๑

พระวินัยชรประกอบด้วยองค์ ๕ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ รู้จักอาบัติและไม่ใช่อาบัติ ๑ รู้จักอาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ รู้จักอาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ รู้จักอาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ ฉลาดในการวินิจฉัยอธิกรณ์ ๑.

ว่าด้วยภิกษุอยู่ป่าเป็นต้น

[๕๘๑] ภิกษุผู้ถืออยู่ป่ามี ๕ คือ เพราะเป็นผู้เขลา เพราะเป็นผู้มงายจึงอยู่ป่า ๑ เป็นผู้ปรารถนาลามก ถูกความปรารถนาครอบงำ จึงอยู่ป่า ๑ เพราะมัวเมา เพราะจิตฟุ้งซ่าน จึงอยู่ป่า ๑ เพราะเข้าใจว่า พระพุทธเจ้าและพระสาวกของพระพุทธเจ้าสรรเสริญ จึงอยู่ป่า ๑ เพราะอาศัยความมักน้อย สันโดษ ขัดเกลา ความเจียมสังัด และเพราะอาศัยความเป็นแห่งการอยู่ป่ามีประโยชน์ด้วยความปฏิบัติตามนี้ จึงอยู่ป่า ๑

ภิกษุผู้ถือเทียวบิณฑบาตมี ๕

ภิกษุผู้ถือผ้าบังสุกุลมี ๕

ภิกษุผู้ถืออยู่โคนไม้มี ๕

ภิกษุผู้ถืออยู่ป่าชามี ๕

ภิกษุผู้ถืออยู่กลางแจ้งมี ๕

ภิกษุผู้ถือผ้าสามผืนมี ๕

ภิกษุผู้ถือเทียววิณฑบาตตามลำดับมี ๕

ภิกษุผู้ถือการนั่งมี ๕

ภิกษุผู้ถืออยู่ในเสนาสนะตามที่จัดไว้มี ๕

ภิกษุผู้ถือที่นั่งนั้น ณ อาสนะแห่งเดียวมี ๕

ภิกษุผู้ถือการห้ามภักตร์ที่เขานำมาถวายเมื่อภายหลังมี ๕

ภิกษุผู้ถือการฉนเพราะในบาตรมี ๕ คือ เพราะเป็นผู้เขลา เพราะเป็นผู้มงาย จึงถือการฉนเฉพาะในบาตร ๑ เป็นผู้ปรารถนาลามก ถูกความปรารถนาครอบงำ จึงถือการฉนเฉพาะในบาตร ๑ เพราะมัวเมา เพราะจิตฟุ้งซ่าน จึงถือการฉนเฉพาะในบาตร ๑ เพราะเข้าใจว่า พระพุทธเจ้า และพระสาวกของพระพุทธเจ้าสรรเสริญ จึงถือการฉนเฉพาะในบาตร ๑ เพราะอาศัยความมักน้อย ตันโดย ชัดเกลา ความเงียบสงัด และเพราะอาศัยความเป็นแห่งการฉนเฉพาะในบาตรมีประโยชน์ด้วยความปฏิบัติตามนี้ จึงถือการฉนเฉพาะในบาตร ๑.

ว่าด้วยองค์ของภิกษุผู้ต้องถือนิสัย

[๕๘๒] ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ จะไม่ถือนิสัยอยู่ไม่ได้ คือ ไม่รู้อุโบสถ ๑ ไม่รู้อุโบสถกรรม ๑ ไม่รู้ปาติโมกข์ ๑ ไม่รู้ปาติโมกขุเทศ ๑ มีพรรษาหย่อนห้า ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ คือ รู้อุโบสถ ๑ รู้อุโบสถกรรม ๑ รู้ปาติโมกข์ ๑ รู้ปาติโมกขุเทศ ๑ มีพรรษาห้า หรือมีพรรษาเกินห้า ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ จะไม่ถือนิสัยอยู่ไม่ได้ คือ ไม่รู้
ปวารณา ๑ ไม่รู้ปวารณากรรม ๑ ไม่รู้ปาติโมกข์ ๑ ไม่รู้ปาติโมกขุทเทศ ๑
มีพรรษาหย่อนห้า ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ คือ รู้ปวารณา ๑ รู้
ปวารณากรรม ๑ รู้ปาติโมกข์ ๑ รู้ปาติโมกขุทเทศ ๑ มีพรรษาห้า หรือมี
พรรษาเกินห้า ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ จะไม่ถือนิสัยอยู่ไม่ได้ คือ ไม่รู้
อาบัติและมีไซ้อาบัติ ๑ ไม่รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ ไม่รู้อาบัติมีส่วนเหลือ
และอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ ไม่รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ มี
พรรษาหย่อนห้า ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ คือ รู้อาบัติและมีไซ้อ
อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วน
เหลือ ๑ รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ มีพรรษาห้า หรือมีพรรษา
เกินห้า ๑

ภิกษุณีประกอบด้วยองค์ ๕ จะไม่ถือนิสัยอยู่ไม่ได้ คือ ไม่รู้อุโบสถ ๑
ไม่รู้อุโบสถกรรม ๑ ไม่รู้ปาติโมกข์ ๑ ไม่รู้ปาติโมกขุทเทศ ๑ มีพรรษา
หย่อนห้า ๑

ภิกษุณีประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ คือ รู้อุโบสถ ๑ รู้
อุโบสถกรรม ๑ รู้ปาติโมกข์ ๑ รู้ปาติโมกขุทเทศ ๑ มีพรรษาห้า หรือมี
พรรษาเกินห้า ๑

ภิกษุณีประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ จะไม่ถือนิสสัยอยู่ไม่ได้ คือ ไม่
รู้ปวารณา ๑ ไม่รู้ปวารณากรรม ๑ ไม่รู้ปาติโมกข์ ๑ ไม่รู้ปาติโมกขุทเทศ ๑
มีพรรษาหย่อนห้า ๑

ภิกษุณีประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ต้องถือนิสสัย คือ รู้ปวารณา ๑ รู้
ปวารณากรรม ๑ รู้ปาติโมกข์ ๑ รู้ปาติโมกขุทเทศ ๑ มีพรรษา ๕ หรือมี
พรรษาเกินห้า ๑

ภิกษุณีประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ จะไม่ถือนิสสัยอยู่ไม่ได้ คือ ไม่
รู้อาบัติและมีใช้อาบัติ ๑ ไม่รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ ไม่รู้อาบัติมีส่วน
เหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ ไม่รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑
มีพรรษาหย่อนห้า ๑

ภิกษุณีประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ต้องถือนิสสัยอยู่ คือ รู้อาบัติและมีใช้
อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วน
เหลือ ๑ รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ มีพรรษาห้า หรือมีพรรษา
เกินห้า ๑

โทษในกรรมไม่น่าเลื่อมใสเป็นต้น

[๕๘๑] กรรมที่ไม่น่าเลื่อมใสมีโทษ ๕ คือ ตนเองก็ติเตียนตน ๑
ผู้รู้ทั้งหลายใคร่ครวญแล้วก็ติเตียน ๑ กิตติศัพท์อันทรามย่อมขจรไป ๑ หลง-
ไหลทำกาละ ๑ เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก ย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ
วินิบาต นรก ๑

กรรมที่น่าเลื่อมใสมีคุณ ๕ คือ ตนเองก็ไม่ติเตียนตน ๑ ผู้รู้ทั้งหลาย
ใคร่ครวญแล้วก็สรรเสริญ ๑ กิตติศัพท์อันดีย่อมขจรไป ๑ ไม่หลงไหลทำ
กาละ ๑ เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก ย่อมเข้าถึงสุคติ โลกสวรรค์ ๑

กรรมที่ไม่น่าเลื่อมใส มีโทษแม้อื่นอีก ๕ คือ ผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส
ย่อมไม่เลื่อมใส ๑ คนบางคนพวกที่เลื่อมใสแล้ว ย่อมเป็นอย่างอื่นไป ๑ เขา
ไม่เป็นอันทำคำสอนของพระศาสดา ๑ หมู่ชนมีในภายหลัง ย่อมถือเป็น
ทิวฏฐานุกติ ๑ จิตของเขาไม่เลื่อมใส ๑

กรรมที่น่าเลื่อมใสมีคุณ ๕ คือ ผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส ย่อมเลื่อมใส ๑
ผู้ที่เลื่อมใสแล้วย่อมเลื่อมใสยิ่งขึ้นไป ๑ เขาเป็นอันทำคำสอนของพระศาสดา ๑
หมู่ชนมีในภายหลัง ย่อมถือเป็นทิวฏฐานุกติ ๑ จิตของเขาย่อมเลื่อมใส ๑

ภิกษุผู้เข้าไปสู่ตระกูลมีโทษ ๕ คือ ต้องอาบัติเพราะไม่บอกลาเที่ยวไป
๑ ต้องอาบัติเพราะนั่งในที่ลับ ๑ ต้องอาบัติเพราะอาสนะกำบัง ๑ แสดงธรรมแก่
มาตุคามด้วยวาจาเกิน ๕ - ๖ คำ ต้องอาบัติ ๑ เป็นผู้มากด้วยความด่าในกาม
อยู่ ๑

ภิกษุผู้เข้าไปสู่ตระกูล คลุกคลีอยู่ในตระกูลเกินเวลา มีโทษ ๕ คือ
เห็นมาตุคามเนื่อง ๆ ๑ เมื่อมีการเห็นก็มีการเกี่ยวข้อ ๑ เมื่อมีการเกี่ยวข้อ
ก็ต้องกั้นเคย ๑ เมื่อมีความกั้นเคยก็มีจิตกำหนด ๑ เมื่อมีจิตกำหนด ก็หวัง
ข้อนี้ได้ คือ เธอจักไม่ยินดีพระพุทฺธิพรหมจรรย์ หรือจักต้องอาบัติที่เสรา-
หมองอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือจักบอกลาสิกขาเวียนมาเพื่อเป็นคฤหัสถ์ ๑

ว่าด้วยพีชและผลไม้

[๕๘๔] พีชมี ๕ ชนิด คือ พีชเกิดจากเงา ๑ พีชเกิดจากต้น ๑ พีชเกิดจากข้อ ๑ พีชเกิดจากยอด ๑ พีชเกิดจากเมล็ด ๑

ผลไม้ที่ควรบริโภคด้วยวิธีอันควรแก่สมณะมี ๕ คือ จี๋ด้วยไฟ ๑ กรีดด้วยศัสตรา ๑ จิกด้วยเล็บ ๑ ไม่มีเมล็ด ๑ เขาปล่อนเมล็ดออกแล้วเป็นที่ห้า ๑.

ว่าด้วยวิสุทธิตี ๕

[๕๘๕] วิสุทธิตีมี ๕ คือ ภิกษุแสดงนิทานแล้ว นอกนั้นฟังสวดด้วยสุตบถ นี้เป็นวิสุทธิตีข้อที่ ๑

แสดงนิทาน แสดงปาราชิก ๔ แล้ว นอกนั้นฟังสวดด้วยสุตบถ นี้เป็นวิสุทธิตีข้อที่ ๒

แสดงนิทาน แสดงปาราชิก ๔ แสดงสังฆาภิเสศ ๑๓ แล้ว นอกนั้นฟังสวดด้วยสุตบถ นี้เป็นวิสุทธิตีข้อที่ ๓

แสดงนิทาน แสดงปาราชิก ๔ แสดงสังฆาภิเสศ ๑๓ แสดงอนิยต ๒ แล้ว นอกนั้นฟังสวดด้วยสุตบถ นี้เป็นวิสุทธิตีข้อที่ ๔

สวดโดยพิสดารอย่างเดียว เป็นวิสุทธิตีข้อที่ ๕

วิสุทธิตีแม้อื่นอีก ๕ คือ สุตตทุทเทศ ๑ ปาริสุทธิตูโบสถ ๑ อธิษฐานอุโบสถ ๑ สามัคคีอุโบสถ ๑ ปวารณาเป็นที่ห้า ๑.

ว่าด้วยอนิสงส์การทรงวินัยเป็นต้น

[๕๘๖] การทรงวินัยมีอนิสงส์ ๕ คือ กองศีลของตนเป็นอันคุ้มครองรักษาดีแล้ว ๑ ผู้ที่ถูกความรังเกียจครอบงำยอมหวนระลึกได้ ๑ กล้าพูดใน

ท่ามกลางสงฆ์ ๑ ข่มด้วยศีลซึ่งข้าศึกโดยสหธรรม ๑ เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อความตั้ง
มั่นแห่งพระสัทธรรม ๑

การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม มี ๕

การงดปาติโมกข์เป็นธรรม มี ๕.

หมวด ๕ จบ

หัวข้อประจำหมวด

[๕๘๗] อาบัติ ๑ กองอาบัติ ๑ วินีต
วัตถุ ๑ อนันตริยกรรม ๑ บุคคล ๑ อาบัติมี
อันตัดเป็นวินัยกรรม ๑ ต้องอาบัติ ๑ ปัจจัย ๑
ไม่เข้ากรรม ๑ เข้ากรรม ๑ กิจควร ๑ ภิกษุ
ถูกระวาง ๑ น้ำมัน ๑ เปลวมัน ๑ ความเสื่อม
๑ ความเจริญ ๑ ความระงับ ๑ บุคคลไม่ควร
อุปสมบท ๑ ผ้าบังสุกุลที่ตก ณ ป่าช้า ๑ ผ้า
บังสุกุลที่โคกตัด ๑ การลัก ๑ โจร ๑ สิ่งของ
ไม่ควรจ่าย ๑ สิ่งของไม่ควรแบ่ง ๑ อาบัติ
เกิดแต่กาย ๑ เกิดแต่กายและวาจา ๑ เป็น
เทศนาคามินี ๑ สงฆ์ ๑ ปาติโมกข์เทศ ๑
ปัจฉันติมชนบท ๑ อานิสงส์กฐิน ๑ กรรม ๑
อาบัติเป็นยาวตติยกา ๑ ปาราชิก ๑ อุลลัจจัย
๑ ทุกกฏ ๑ ของเป็นอกัปปิยะ ๑ ของเป็น

กัปปิยะ ๑ สิ่งที่ให้แล้วไม่เป็นบุญ ๑ สิ่ง
บรรเทาได้ยาก ๑ การกวาด ๑ การกวาดอย่าง
อื่นอีก ๑ ถ้อยคำ ๑ อาบัติ ๑ อธิกรณ์ ๑ วัตถุ ๑
ญัตติ ๑ อาบัติและมีไช้อาบัติ ๑ ปาติโมกข์
ทั้งสอง ๑ อาบัติเบาและอาบัติเป็นที่แปด ๑
จงทราบฝ่ายดำและฝ่ายขาวดั่งข้างคั้นนี้ อยู่
ป่า ๑ ถือเที่ยววิณฑบาท ๑ ทรงผ้าบังสุกุล ๑
อยู่โคนไม้ อยู่ป่าช้า ๑ อยู่ที่แจ้ง ๑ ทรงผ้า
๓ ผืน ๑ ถือเที่ยววิณฑบาทตามลำดับแถว ๑
ถือการนั่ง ๑ ถืออยู่ในเสนาสนะตามที่จัดไว้ ๑
ถือนั่งฉัน ณ อาสนะแห่งเดียว ๑ ถือการห้าม
ภัตที่ถวายเป็นหลัง ๑ ถือน้ำข้าวในบาตร ๑
อุโบสถ ๑ ปวารณา ๑ อาบัติและมีไช้อาบัติ ๑
บทฝ่ายดำและฝ่ายขาวดั่งข้างคั้นนี้ สำหรับ
ภิกษุณีก็เหมือนกัน กรรมที่ไม่น่าเลื่อมใส ๑
กรรมที่น่าเลื่อมใส ๑ กรรมที่ไม่น่าเลื่อมใส
และน่าเลื่อมใสอื่นอีก ๒ อย่าง ภิกษุเข้าไป
สู่สกุล ๑ ภิกษุถูกลูกถืออยู่เกินเวลา ๑ พืช ๑
ผลไม้ควรแก่สมณะ ๑ วิสุทธิ ๑ วิสุทธิแม่อื่น
อีก ๑ อานิสงส์การทรงพระวินัย ๑ งดปาติ-

โมกข์ไม่เป็นกรรม ๑ งคปาติโมกข์เป็นกรรม ๑.

หมวดห้าส่วนที่กล่าวแล้วจบ

หัวข้อประจำหมวด ๕ จบ

หมวด ๖

ว่าด้วยความไม่เคารพเป็นต้น

[๕๘๘] ความไม่เคารพมี ๖ ความเคารพมี ๖ วินิตวัตถุมิ ๖ สามิจิ-
กรรมมี ๖ สมุฏฐานอาบัติมี ๖ อาบัติมีอันตัดเป็นวินัยกรรมมี ๖ ภิกษุต้อง
อาบัติด้วยอาการ ๖ การทรงวินัยมีอันสงฆ์ ๖ สิกขาบทที่ว่าด้วยอย่างยังมี ๖ ภิกษุ
อยู่ปราศจากไตรจีวร ๖ ราตรี จีวรมี ๖ ชนิด น้ำข้อมมี ๖ ชนิด อาบัติเกิดแต่
กายกับจิตมิใช่วาจา มี ๖ อาบัติ เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กายมี ๖ อาบัติเกิด
แต่กายวาจาและจิตมี ๖ กรรมมี ๖ มูลแห่งวิวาทมี ๖ มูลแห่งการโจทมี ๖
สาราณียกรรมมี ๖ ผ้าอาบนํ้าฝนยาว ๖ คีบ พระสุคต จีวรพระสุคตกว้าง ๖ คีบ
พระสุคต นิสัยระงับจากพระอาจารย์มี ๖ อนุบัญญัติในการอาบนํ้ามี ๖ ภิกษุ
ถือเอาจีวรที่ทำค้างไว้แล้วหลีกไป เก็บเอาจีวรที่ทำค้างแล้วหลีกไป.

ว่าด้วยองค์ ๖ แห่งพระอุปัชฌาย์

[๕๘๙] ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๖ ควรให้อุปสมบท ควรให้นิสัย
ควรให้สามเณรอุปัฏฐาก คือ:-

เป็นผู้ประกอบด้วยกองศีล ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้ประกอบด้วยกองสมาธิ ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้ประกอบด้วยกองปัญญา ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้ประกอบด้วยกองวิมุตติ ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้ประกอบด้วยกองวิมุตติญาณทัสสนะ ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้มีพรหมาสิบ หรือมีพรหมากินสิบ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๖ ควรให้อุปสมบท ควรให้นิสัย

ควรให้สามเณรอุปัฏฐาก คือ:-

เป็นผู้ประกอบด้วยกองศีลของพระอเสขะด้วยตน และชักชวนผู้อื่นใน
กองศีล ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้ประกอบด้วยกองสมาธิของพระอเสขะด้วยตน และชักชวนผู้อื่น
ในกองสมาธิ ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้ประกอบด้วยกองปัญญาของพระอเสขะด้วยตน และชักชวนผู้อื่น
ในกองปัญญา ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้ประกอบด้วยกองวิมุตติของพระอเสขะด้วยตน และชักชวนผู้อื่น
ในกองวิมุตติ ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้ประกอบด้วยกองวิมุตติญาณทัสสนะของพระอเสขะด้วยตน และ
ชักชวนผู้อื่นในกองวิมุตติญาณทัสสนะ ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้มีพรหมาสิบ หรือมีพรหมากินสิบ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๖ ควรให้อุปสมบท ควรให้นิสัย
ควรให้สามเณรอุปัฏฐาก คือ มีศรัทธา ๑ มีความละเอียด ๑ มีความเกรงกลัวบาป
๑ ปรารถนาความเพียร ๑ มีสติตั้งมั่น ๑ มีพรหมาสิบ หรือมีพรหมากินสิบ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๖ ควรให้อุปสมบท ควรให้นิสัย
ควรให้สามเณรอุปัฏฐาก คือ ไม่มีศีลวิบัติในอธิศีล ๑ ไม่มีอาจารย์วิบัติในอรรถยา-
จาร ๑ ไม่มีทักขณวิบัติในอดิทักขณ ๑ เป็นผู้ได้ยินได้ฟังมาก ๑ มีปัญญา ๑ มีพรร-
ษาสืบ หรือพรรษาเกินสืบ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๖ ควรให้อุปสมบท ควรให้นิสัย
ควรให้สามเณรอุปัฏฐาก คือ อาจพยาบาลเอง หรือสั่งให้ผู้อื่นพยาบาลอันเตวา-
สิกหรือสัททวิहारิกผู้อาพาธ ๑ อาจระงับเองหรือวานผู้อื่นให้ช่วยระงับความ
กระสันอันเกิดขึ้นแล้ว ๑ อาจบรรเทาเองหรือวานผู้อื่นให้ช่วยบรรเทาความเบื้อ
หน่ายอันเกิดขึ้นโดยธรรม ๑ รู้จักอาบัติ ๑ รู้จักวิธีออกจากอาบัติ ๑ มีพรรษา
ได้สืบ หรือมีพรรษาเกินสืบ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๖ ควรให้อุปสมบท ควรให้นิสัย
ควรให้สามเณรอุปัฏฐาก คือ อาจฝึกปรืออันเตวาสิกหรือสัททวิहारิกในสิกขา
อันเป็นส่วนอกิสมจาร ๑ อาจแนะนำอันเตวาสิกหรือสัททวิहारิกในสิกขาเป็น
ส่วนเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ ๑ อาจแนะนำในธรรมอันยิ่งขึ้นไป ๑ อาจแนะนำ
ในวินัยอันยิ่งขึ้นไป ๑ อาจเปลื้องทักขณิผิคอันเกิดขึ้นแล้วโดยธรรม ๑ มีพรรษาได้
สืบ หรือมีพรรษาเกินสืบ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๖ ควรให้อุปสมบท ควรให้นิสัย
ควรให้สามเณรอุปัฏฐาก คือ รู้อาบัติ ๑ รู้สิ่งมิใช่อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบา ๑
รู้อาบัติหนัก ๑ จำปาติโมกข์ทั้งสองได้ดีโดยพิสดาร จำแนกดี สวดคล่องแคล่ว
วินิจฉัยถูกต้องโดยสูตร โดยอนุพยัญชนะ ๑ มีพรรษาได้สืบ หรือมีพรรษา
เกินสืบ ๑.

ว่าด้วยงดปาติโมกข์

[๕๕๐] งดปาติโมกข์ไม่เป็นกรรมมี ๖ งดปาติโมกข์เป็นกรรมมี ๖.

หมวด ๖ จบ

หัวข้อประจําหมวด

[๕๕๑] อการวะ ๑ การวะ ๑ วินีต-
วัตถุ ๑ สามิจกรรม ๑ สมุฏฐานอาบัติ ๑
ลักษณะที่มีการตัดเป็นวินัยกรรม ๑ อการ ๑
อาหิสงส์ ๑ ลักษณะทว่าด้วยอย่างยิ่ง ๑
อยู่ปราศ ๖ ราตรี ๑ จีวร ๑ น้ำย้อม ๑
อาบัติเกิดแต่กายกับจิต ๑ วาจากับจิต ๑
กายวาจาและจิต ๑ กรรม ๑ มูลแห่งวิวาท ๑
มูลแห่งการโจท ๑ ด้านยาว ๑ ต้ายกว้าง ๑
นิตยระงับ ๑ อนุบัญญัติ ๑ ถือเอาจีวรที่ทำ
ค้าง ๑ เก็บเอาจีวรที่ทำค้าง ๑ อเสขกรรม ๑
ชักชวนผู้อื่นในอเสขกรรม ๑ มีศรัทธา ๑
อธิศีล ๑ พยาบาลผู้อาพาธ ๑ ฝึกปรือใน
อภิธมาจาร ๑ รู้อาบัติ ๑ งดปาติโมกข์ไม่
เป็นกรรม ๑ งดปาติโมกข์เป็นกรรม ๑.

หัวข้อประจําหมวด ๖ จบ

หมวด ๓

ว่าด้วยอาบัติเป็นต้น

[๕๕๒] อาบัติมี ๓ กองอาบัติมี ๓ วินีวัตตุมิ ๓ สามิจิกรรมมี ๓ ทำตามปฎิญาไม่ชอบธรรมมี ๓ ทำตามปฎิญาชอบธรรมมี ๓ กิจ ๓ อย่าง กิษุไปด้วยสัตตทาหกรณียะ ไม่ต้องอาบัติ ทรงวินัยมีอาณิสงส์ ๓ ลิกขาบท ว่าด้วยอย่างยังมี ๓ เพราะอรุณขึ้นเป็นนิสสัคคีย์มี ๓ สมณะมี ๓ กรรมมี ๓ ข้าวเปลือกคิมมี ๓ สร้างกุฎีค้ำกันกว้างร่วมใน ๓ กีบ คณะโกชน์ อนุบัญญัติ มี ๓ กิษุรับประเคนเกศแล้วเก็บไว้ฉันได้ ๓ วันเป็นอย่างยิ่ง กิษุถือเอา จิวรที่ทำเสร็จแล้วหลิกไป เก็บจิวรที่ทำเสร็จแล้วหลิกไป กิษุไม่เห็นอาบัติ กิษุเห็นอาบัติ กิษุทำคืนอาบัติ จดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมี ๓ จดปาติโมกข์ เป็นธรรมมี ๓.

ว่าด้วยองค์ของพระวินัยธร

[๕๕๓] กิษุประกอบด้วยองค์ ๓ เป็นพระวินัยธรได้ คือรู้อาบัติ ๑ รู้สิ่งมิใช่อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบา ๑ รู้อาบัติหนัก ๑ เป็นผู้มึศีล สำรวมใน ปาติโมกขสังวรถึงพร้อมด้วยมรรยาทและโคจรอยู่ เห็นภัยในโทษเพียงเล็กน้อย สมทานศึกษาอยู่ในลิกขาบททั้งหลาย ๑ สำหรับฉาน ๔ ฝ่ายกุศลเจตสิก เป็น เครื่องอยู่สบายในปัจจุบัน เธอเป็นผู้ได้ตามความปรารถนา ได้ไม่ยาก ได้ไม่ ลำบาก ๑ ทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ ไม่มีอาสวะเพราะสิ้นอาสวะ ด้วยปัญญาอันยิ่ง ด้วยตนเองในปัจจุบันนี้แหละเข้าถึงอยู่ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๗ เป็นพระวินัยธรได้ คือรู้อาบัติ ๑
รู้อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบา ๑ รู้อาบัติหนัก ๑ เป็นผู้มิสุดะมาก ทรงจำสละ
ตั้งสมสุตะ ธรรมเหล่านั้นใดไพเราะในเบื้องต้น ไพเราะในท่ามกลาง ไพเราะ
ในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะบริสุทธิ
บริบูรณ์สิ้นเชิง ธรรมเห็นปานนั้น เธอสดับมาก ทรงไว้ ตั้งสมด้วยวาจา
เพ่งด้วยใจ แทงตลอดด้วยดีด้วยทิวฐิ ๑ สำหรับฉาน ๔ ฝ่ายกุศลเจตสิกเป็น
เครื่องอยู่สบายในปัจจุบัน เธอเป็นผู้ได้ตามความปรารถนาได้ไม่ยาก ได้ไม่
ลำบาก ๑ ทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติปัญญาวิมุตติ ไม่มีอาสวะเพราะสิ้นอาสวะ
ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบันนี้แหละ เข้าถึงอยู่ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๗ เป็นพระวินัยธรได้ คือรู้อาบัติ ๑
รู้อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบา ๑ รู้อาบัติหนัก ๑ จำปาติโมกข์ทั้งสองได้โดย
พิสดาร จำแนกดี สวดคล่องแคล่ว วินิจฉัยถูกต้อง โดยสูตร โดยอนุ-
พยัญชนะ ๑ สำหรับฉาน ๔ ฝ่ายกุศลเจตสิก เป็นเครื่องอยู่สบายในปัจจุบัน
เธอเป็นผู้ได้ตามความปรารถนา ได้ไม่ยาก ได้ไม่ลำบาก ๑ ทำให้แจ้งซึ่ง
เจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ ไม่มีอาสวะเพราะสิ้นอาสวะ ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตน
เอง ในปัจจุบันนี้แหละเข้าถึงอยู่ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๗ เป็นพระวินัยธรได้ คือรู้อาบัติ ๑
รู้อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบา ๑ รู้อาบัติหนัก ๑ ระลึกชาติก่อนได้เป็นอันมาก
คือ ระลึกได้หนึ่งชาติบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง
หกชาติบ้าง เจ็ดชาติบ้าง แปดชาติบ้าง เก้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติ

บ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติ
บ้าง แสนชาติบ้าง ตลอดสังวัฏฏ์ก็เป็นอันมากบ้าง ตลอดวิวัฏฏ์ก็เป็นอัน
มากบ้าง ตลอดสังวัฏฏ์วิวัฏฏ์ก็เป็นอันมากบ้าง ว่าในภพโน้น เรามีชื่ออย่างนั้น
มีโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวยสุขทุกข้ออย่างนั้น
มีกำหนดอายุเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้นแล้วได้ไปเกิดในภพโน้น แม้ในภพนั้น
เราก็มีชื่ออย่างนั้น มีโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น
เสวยสุขทุกข้ออย่างนั้น มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้นแล้ว ได้
มาเกิดในภพนี้ ย่อมระลึกถึงชาติก่อนได้เป็นอันมาก พร้อมทั้งอาการ พร้อม
ทั้งอุเทศ ด้วยประการฉะนี้

ย่อมเล็งเห็นหมู่สัตว์ผู้กำลังจุติ กำลังอุปบัติ เลว ประณีต มีผิวพรรณดี
มีผิวพรรณทราม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักขุอันบริสุทธิ์ล่วงจักขุของมนุษย์
ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรมว่า สัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายทุจริต
วจีทุจริต มโนทุจริต ตีเตียนพระอริยเจ้า เป็นมิจฉาทิฎฐิ ยึดถือการกระทำ
ด้วยอำนาจมิจฉาทิฎฐิ สัตว์เหล่านั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต
นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต ไม่ตีเตียน
พระอริยเจ้า เป็นสัมมาทิฎฐิยึดถือการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิฎฐิ สัตว์เหล่านั้น
เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ย่อมเล็งเห็นหมู่สัตว์ผู้กำลังจุติ กำลัง
อุปบัติเลว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณทราม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักขุ
อันบริสุทธิ์ล่วงจักขุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม ด้วย
ประการฉะนี้ ๑ ทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ ไม่มีอาสวะ เพราะสิ้น
อาสวะด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบันนี้แหละ เข้าถึงอยู่ ๑

พระวินัยชรประกอบด้วยองค์ ๗ ย่อมงาม คือ รู้อาบัติ ๑ รู้สิ่งมิใช่อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบา ๑ รู้อาบัติหนัก ๑ เป็นผู้มีศีล... สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ๑ สำหรับฉาน ๔ ฝ่ายกุศลเจตสิก เป็นเครื่องอยู่สบายในปัจจุบัน เธอเป็นผู้ได้ตามความปรารถนา ได้ไม่ยาก ได้ไม่ลำบาก ๑ ทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ ไม่มีอาสวะเพราะสิ้นอาสวะ ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบันนี้แหละ เข้าถึงอยู่ ๑

พระวินัยชรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๗ ย่อมงาม คือ รู้อาบัติ ๑ รู้สิ่งมิใช่อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบา ๑ รู้อาบัติหนัก ๑ เป็นผู้มีศุตะมาก... แหวงตลอดด้วยศีลด้วยทักขณิ ๑ สำหรับฉาน ๔ ฝ่ายกุศลเจตสิก เป็นเครื่องอยู่สบายในปัจจุบัน เธอเป็นผู้ได้ตามความปรารถนา ได้ไม่ยาก ได้ไม่ลำบาก ๑ ทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ ไม่มีอาสวะ เพราะสิ้นอาสวะ ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบันนี้แหละเข้าถึงอยู่ ๑

พระวินัยชรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๗ ย่อมงาม คือ รู้อาบัติ ๑ รู้สิ่งมิใช่อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบา ๑ รู้อาบัติหนัก ๑ จำปาติโมกข์ทั้งสองได้โดยพิสดาร จำแนกดี สวดคล่องแคล่ว วินิจฉัยถูกต้อง โดยสูตร โดยอนุพยัญชนะ ๑ สำหรับฉาน ๔ ฝ่ายกุศลเจตสิก เป็นเครื่องอยู่สบายในปัจจุบัน เธอเป็นผู้ได้ตามความปรารถนา ได้ไม่ยาก ได้ไม่ลำบาก ๑ ทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ ไม่มีอาสวะเพราะสิ้นอาสวะ ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบันนี้แหละ เข้าถึงอยู่ ๑

พระวินัยชรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๗ ย่อมงาม คือ รู้อาบัติ ๑ รู้สิ่งมิใช่อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบา ๑ รู้อาบัติหนัก ๑ ระลึกชาติก่อนได้เป็นอันมาก

...๑ เล็งเห็นหมู่สัตว์ผู้กำลังจืด กำลังอุปบัติ เถว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณทราม ใต้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักขุอันบริสุทธิ์ ถ่วงจักขุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์เป็นไปตามกรรม... ๑ ทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ ไม่มีอาสวะเพราะสิ้นอาสวะ ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบันนี้แหละ เข้าถึงอยู่ ๑.

ว่าด้วยอสังกรรมและสังกรรม

[๕๕๔] อสังกรรม ๗ คือ ไม่มีศรัทธา ๑ ไม่มีความละอาย ๑ ไม่มี ความเกรงกลัว ๑ มีการฟังน้อย ๑ เกียจคร้าน ๑ หลงลืมสติ ๑ มีปัญญาทราม ๑ สังกรรมมี ๗ คือ มีศรัทธา ๑ มีความละอาย ๑ มีความเกรงกลัว ๑ มีการฟังมาก ๑ ประรภความเพียร ๑ มีสติตั้งมั่น ๑ มีปัญญา ๑.

หมวด ๗ จบ

หัวข้อประจําหมวด

[๕๕๕] อาบัติ ๑ กองอาบัติ ๑ วินิตวัตถุ ๑ สามิจิกรรม ๑ ทำ ตามปฎิญาไม่เป็นธรรม ๑ ทำตามปฎิญาเป็นธรรม ๑ สัตตาหะ ไปไม่ต้อง อาบัติ ๑ อานิสงส์ ๑ อย่างยิ่ง ๑ อรุณ ๑ สมณะ ๑ กรรม ๑ ข้าวเปลือกคิบ ๑ สร้างกุฎิด้านกว้าง ๑ คณโกชน ๑ เจ็ดวันเป็นอย่างยิ่ง ๑ ถือเอา ๑ เก็บไป ๑ ไม่เห็นอาบัติ ๑ เห็นอาบัติ ๑ ทำคืนอาบัติ ๑ งคปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม ๑ งคปาติโมกข์เป็นธรรม ๑ วินัยธร ๔ อย่าง ๑ ภิกษุงาม ๔ อย่าง ๑ อสังกรรม ๗ อย่าง ๑ สังกรรม ๗ อย่าง ๑ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้แล้วแล.

หัวข้อประจําหมวด ๗ จบ

หมวด ๘

ว่าด้วยอานิสงส์เป็นต้น

[๕๕๖] ภิกษุเห็นอานิสงส์ ๘ ไม่พึงยกภิกษุนั้นฐานไม่เห็นอาบัติ
ภิกษุเห็นอานิสงส์ ๘ พึงแสดงอาบัตินั้น เพราะความเชื่อแท้ต่อผู้อื่น อาบัติ
ตั้งฆาติเสสเป็นยาวตติยกะมี ๘ ประจบตระกูลด้วยอาการ ๘ จีวรบังเกิดมีมาติกา
๘ กฐินเตาะมีมาติกา ๘ น้ำปานะมี ๘ ชนิด พระเทวทัตต์ มีจิตอันอัสถ-
ธรรม ๘ อย่างครอบงำย่ำยี จึงไปสู่อบาย ตกนรก ชั่วกัป ช่วยไม่ได้ โลกธรรม
มี ๘ ครุธรรมมี ๘ อาบัติปาฏิเทสนียะมี ๘ มุสาวาทมีองค์ ๘ องค์กรุโอบสถมี
๘ องค์กรแห่งความเป็นทูตมี ๘ วัตรแห่งเดียรถีย์มี ๘ อัจฉริยะอัปภูตธรรมใน
มหาสมุทรมี ๘ อัจฉริยะอัปภูตธรรมในพระธรรมวินัยมี ๘ ภัตตอาหารที่ไม่
เป็นเคนมี ๘ ภัตตอาหารที่เป็นเคนมี ๘ เกสัชเป็นนิสสัคคิยะเมื่อรุ่งอรุณที่ ๘
ปาราชิกมี ๘ ภิกษุณียังวัตถูที่ ๘ ให้บริบูรณ์สงฆ์พึงนาสนะเสีย ภิกษุณียัง
วัตถูที่ ๘ ให้บริบูรณ์ แม้แสดงอาบัติแล้ว ก็ไม่เป็นอันแสดง อุปสมบทมีวาจา
๘ พึงถูกรับภิกษุณี ๘ พวก พึงให้อาสนะแก่ภิกษุณี ๘ พวก อุบายสิกขาขอพร
๘ ภิกษุประกอบคำของค์ ๘ สงฆ์พึงสมมติให้เป็นผู้สั่งสอนภิกษุณี การทรง
วินัยมีอานิสงส์ ๘ สิกขาบทที่ว่าด้วยอย่างยิ่งมี ๘ ภิกษุผู้ถูกลงทัตสปาปยสิกขากรรม
พึงประพฤดิชอบในกรรม ๘ งดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมี ๘ งดปาติโมกข์เป็น
ธรรมมี ๘.

หมวด ๘ จบ

หัวข้อประจําหมวด

[๕๕๗] ไม่ยกภิกษุนั้น ๑ เชื้อผู้อื่น ๑ อาบัติสังฆาติเสสเป็นยาวต-
ติยกะ ๑ ประจบ ๑ มาติกา ๑ กฐินเดาะ ๑ น้ำปานะ ๑ อสังฆกรรมครอบงำ ๑
โลกธรรม ๑ ครุธรรม ๑ อาบัติปาฏิเทสนียะ ๑ มุสาวาท ๑ อุโบสถ ๑
องค์แห่งทูต ๑ ติตถียวัตร ๑ มหาสมุทฺร ๑ อัပ္ภุตธรรมในพระธรรมวินัย ๑
โกชณะไม่เป็นเคน ๑ โกชณะเป็นเคน ๑ เกตซ์เป็นนิสสัคคีย์ ๑ ปาราชิก ๑
วัตถุที่แปด ๑ ไม่แสดง ๑ อุปสมบท ๑ ลูกรับ ๑ ให้อาสนะ ๑ พร ๑ ให้
โอวาท ๑ อานิสงส์ ๑ อย่างยิ่ง ๑ ประพฤติในธรรมแปด ๑ งดปาติโมกข์
ไม่เป็นธรรม ๑ งดปาติโมกข์เป็นธรรม ๑ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประกาศ
หมวดแปดไว้ดีแล้วแล.

หัวข้อประจําหมวด ๘ จบ

หมวด ๕

ว่าด้วยอาฆาตวัตถุเป็นต้น

[๕๕๘] อาฆาตวัตถุมี ๕ อุบายกำจัดอาฆาตมี ๕ วินิตวัตถุมี ๕
อาบัติสังฆาติเสสเป็นปฐมาปัตติกะมี ๕ สงฆ์แตกกันเพราะภิกษุ ๕ รูป โกชณะ
อันประณีตมี ๕ เป็นทุกกฎเพราะมังสะ ๕ ชนิด ปาติโมกข์เทศมี ๕ สิกขาบท
ที่ว่าด้วยอย่างยังมี ๕ ธรรมมีค้นหาเป็นมูลมี ๕ มานะมี ๕ จีวรที่ควรอธิษฐาน
มี ๕ จีวรไม่ควรวิกัปมี ๕ จีวรพระสุคตยาว ๕ คืบ การให้ไม่เป็นธรรมมี ๕
การรับไม่เป็นธรรมมี ๕ บริโภคไม่เป็นธรรมมี ๕ การให้เป็นธรรมมี ๑ การ

รับเป็นธรรมมี ๓ บริโภคเป็นธรรมมี ๓ สัญญาดีไม่เป็นธรรมมี ๕ สัญญาดี
เป็นธรรมมี ๕ กรรมไม่เป็นธรรมหมวด ๕ มี ๒ หมวด กรรมเป็นธรรมหมวด
๕ มี ๒ หมวด งดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมี ๕ งดปาติโมกข์เป็นธรรมมี ๕.

หมวด ๕ จบ

หัวข้อประจำหมวด

[๕๕๕] อาฆาตวัตถุ ๑ อุบายกำจัด ๑ วินิตวัตถุ ๑ อาบัติเป็นปฐมา-
ปัตติกะ ๑ สงฆ์แตกกัน ๑ โภชนะประณีต ๑ มังสะ ๑ อุเทศ ๑ อย่างยิ่ง ๑
ค้นหา ๑ มานะ ๑ อธิษฐาน ๑ วิกัป ๑ กีบ ๑ ให้ ๑ รับ ๑ บริโภค ๑
ให้รับ และบริโภคที่เป็นธรรมอย่างละสาม ๑ สัญญาดีที่ไม่เป็นธรรม ๑ ที่เป็น
ธรรม ๑ หมวด ๕ สองหมวดสองอย่าง ๑ งดปาติโมกข์เป็นธรรม ๑ ไม่เป็น
ธรรม ๑.

หัวข้อประจำหมวด ๕ จบ

หมวด ๑๐

ว่าด้วยอาฆาตวัตถุเป็นต้น

[๑,๐๐๐] อาฆาตวัตถุมี ๑๐ อุบายกำจัดอาฆาตวัตถุมี ๑๐ วินิตวัตถุ
มี ๑๐ มิจนาทิฏฐินีวัตถุ ๑๐ สัมมาทิฏฐิมิวัตถุ ๑๐ อันตคาหิกทิฏฐิมิ ๑๐
มิจนัตตมิ ๑๐ สัมมัตตะมิ ๑๐ อกุศลกรรมบถมี ๑๐ กุศลกรรมบถมี ๑๐ จับ
สลากไม่เป็นธรรมมี ๑๐ จับสลากเป็นธรรมมี ๑๐ สามณรมีสิกขาบท ๑๐
สามณรประกอบด้วยองค์ ๑๐ พึงให้สึกเสีย.

ว่าด้วยองค์ของพระวินัยธร

[๑,๐๐๑] พระวินัยธรประกอบด้วยองค์ ๑๐ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่กำหนดที่สุดถ้อยคำของตน ๑ ไม่กำหนดที่สุดถ้อยคำของผู้อื่น ๑ ไม่กำหนดที่สุดถ้อยคำของตน และไม่กำหนดที่สุดถ้อยคำของผู้อื่นแล้วปรับอาบัติ ๑ ปรับอาบัติโดยไม่เป็นกรรม ๑ ปรับอาบัติไม่ตามปฎิญา ๑ ไม่รู้อาบัติ ๑ ไม่รู้มูลของอาบัติ ๑ ไม่รู้เหตุเกิดของอาบัติ ๑ ไม่รู้ความดับของอาบัติ ๑ ไม่รู้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งอาบัติ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์ ๑๐ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ กำหนดที่สุดถ้อยคำของตน ๑ กำหนดที่สุดถ้อยคำของผู้อื่น ๑ กำหนดที่สุดถ้อยคำของตน และกำหนดที่สุดถ้อยคำของผู้อื่นแล้วปรับอาบัติ ๑ ปรับอาบัติตามกรรม ๑ ปรับอาบัติตามปฎิญา ๑ รู้อาบัติ ๑ รู้มูลของอาบัติ ๑ รู้เหตุเกิดของอาบัติ ๑ รู้ความดับของอาบัติ ๑ รู้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งอาบัติ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๑๐ นับว่า เป็นผู้เขลา คือ ไม่รู้อิภรณ์ ๑ ไม่รู้มูลของอิภรณ์ ๑ ไม่รู้เหตุเกิดของอิภรณ์ ๑ ไม่รู้ความดับของอิภรณ์ ๑ ไม่รู้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งอิภรณ์ ๑ ไม่รู้วัตถุ ๑ ไม่รู้เหตุเป็นเค้ามูล ๑ ไม่รู้บัญญัติ ๑ ไม่รื้อนบัญญัติ ๑ ไม่รู้ทางแห่งถ้อยคำอันเชื่อนุสนธิกันได้ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์ ๑๐ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ รู้อิภรณ์ ๑ รู้มูลของอิภรณ์ ๑ รู้เหตุเกิดของอิภรณ์ ๑ รู้ความดับของอิภรณ์ ๑ รู้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งอิภรณ์ ๑ รู้วัตถุ ๑ รู้เหตุเป็นเค้ามูล ๑ รื้อนบัญญัติ ๑ รื้อนบัญญัติ ๑ รู้ทางแห่งถ้อยคำอันเชื่อนุสนธิกันได้ ๑

พระวินัยชรประกอบด้วยองค้แม่อื่นอีก ๑๐ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่
รู้ญัตติ ๑ ไม่รู้การตั้งญัตติ ๑ ไม่ฉลาดในเบื้องต้น ๑ ไม่ฉลาดในเบื้องปลาย ๑
ไม่รู้กาล ๑ ไม่รู้อาบัติและมีไช้อาบัติ ๑ ไม่รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑
ไม่รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ ไม่รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติ
ไม่ชั่วหยาบ ๑ ไม่ยึดถือ ไม่ใส่ใจ ไม่ใคร่ครวญถ้อยคำที่สืบต่อจากอาจารย์ ๑

พระวินัยชรประกอบด้วยองค้ ๑๐ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ รู้ญัตติ ๑
รู้การตั้งญัตติ ๑ ฉลาดในเบื้องต้น ๑ ฉลาดในเบื้องปลาย ๑ รู้กาล ๑ รู้อาบัติ
และมีไช้อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติ
ไม่มีส่วนเหลือ ๑ รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ เป็นผู้ยึดถือ ใส่ใจ
ใคร่ครวญถ้อยคำที่สืบต่อจากอาจารย์ ๑

พระวินัยชรประกอบด้วยองค้แม่อื่นอีก ๑. นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่
รู้อาบัติและมีไช้อาบัติ ๑ ไม่รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ ไม่รู้อาบัติมีส่วน
เหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ ไม่รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑
จำปาติโมกข์ทั้งสองไม่ได้โดยพิสดาร จำแนกไม่ดี สวดไม่คล่องแคล่ว วินิจฉัย
ไม่ถูกต้อง โดยสูตร โดยอนุพยัญชนะ ๑ ไม่รู้อาบัติและมีไช้อาบัติ ๑ ไม่รู้
อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ ไม่รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑
ไม่รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยอธิกรณ์ ๑

พระวินัยชรประกอบด้วยองค้ ๑๐ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ รู้อาบัติและ
มีไช้อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มี
ส่วนเหลือ ๑ รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ จำปาติโมกข์ทั้งสองได้
โดยพิสดาร จำแนกดี สวดคล่องแคล่ว วินิจฉัยถูกต้อง โดยสูตร โดย

อนุพยัญชนะ ๑ รู้อาบัติและมีใจอาบัติ ๑ รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ รู้
อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่ว-
หยาบ ๑ ฉลาดในการวินิจฉัยอธิกรณ์ ๑.

ว่าด้วยอุพพหิกาเป็นต้น

[๑,๐๐๒] ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๑. สงฆ์พึงสมมติด้วยอุพพหิกา
พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่พระสาวกทั้งหลาย เพราะอาศัยอำนาจประ-
โยชน์ ๑๐ การเข้าไปสู่ภายในพระราชฐานมีโทษ ๑๐ ทานวัดฤๅมี ๑๐ รัตนะมี
๑๐ ภิกษุสงฆ์มีวรรค ๑๐ คณะสงฆ์มีวรรค ๑๐ พึงให้อุปสมบท ผ้าบังสุกุลมี
๑๐ จีวรสำหรับใช้สอยมี ๑๐ ทรงอดิเรกจีวรมี ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง น้ำสุกกะ
มี ๑๐ สตรีมี ๑๐ ภรรยา มี ๑๐ ภิกษุในพระนครเวสาลีแสดงวัตถุ ๑๐ บุคคล
ไม่ควรไหว้มี ๑๐ เรื่องสำหรับคำมี ๑๐ กล่าวคำต่อเสียดด้วยอาการ ๑๐
เสนาสนะมี ๑๐ ขอพร ๑๐ งคปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมี ๑๐ งคปาติโมกข์เป็น
ธรรมมี ๑๐ ยาคูมีอานิสงส์ ๑๐ อภัยปิยมังสะมี ๑๐ สิกขาบทว่าด้วยอย่างยิ่งมี
๑๐ ภิกษุมีพรรษา ๑๐ ฉลาดสามารถ ควรให้บรรพชา อุปสมบท ควรให้
นิตย ควรให้สามเณรอุปัฏฐาก ภิกษุณีมีพรรษา ๑๐ ฉลาดสามารถ ควรให้
บรรพชาอุปสมบท ควรให้นิตย ควรให้สามเณรอุปัฏฐาก ภิกษุณีมีพรรษา ๑๐
ฉลาดสามารถ พึงยินดีการสมมติให้บวช ภิกษุณีมีพรรษา ๑๐ ควรให้สิกขา
แก่สตรีคฤหัสถ์.

หมวด ๑๐ จบ

หัวข้อประจําหมวด

[๑,๐๐๓] อาฆาตวัตถุ ๑ อุบายกําจัด ๑ วินีตวัตถุ ๑ มิจฉาทิฎฐิ ๑ สัมมาทิฎฐิ ๑ อันตคาหิกทิฎฐิ ๑ มิจฉัตตะ ๑ สัมมัตตะ ๑ อกุศลกรรมบถ ๑ กุศลกรรมบถ ๑ จับสลากเป็นธรรม ๑ จับสลากไม่เป็นธรรม ๑ สามเณร ๑ นาสนะ ๑ ถ้อยคำ ๑ อธิกรณ์ ๑ ญัตติ ๑ อาบัติเบาอีก ๑ อาบัติหนัก ๑ จรุงฟูายคำ ฟูายขาว เหล่านี้ไว้ อุพพาหิกา ๑ สิกขาบท ๑ ภายใตพระราชฐาน ๑ ทานวัตถุ ๑ รัตนะ ๑ คณะสงฆ์ทวารวค ๑ คณะสงฆ์ทวารวคให้อุปสมบท ๑ ผ้าบังสุกุล ๑ จิวรสำหรับใช้สอย ๑ สิบวัน ๑ น้ำสุกกะ ๑ สตรี ๑ ภรรยา ๑ วัตถุสิบ ๑ คนไม่ควรไหว้ ๑ เรื่องสำหรับค่า ๑ คำส่อเสียด ๑ เสนาสนะ ๑ พร ๑ งคปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม ๑ งคปาติโมกข์เป็นธรรม ๑ ยาถู ๑ มังสะ ๑ อย่างยิ่ง ๑ ภิกษุ ๑ ภิกษุณี ๑ ให้อบวช ๑ สตรีภคหัสถ์ ๑ หมวดสิบ พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงประกาศไว้ถูกต้องแล้วแล.

หัวข้อประจําหมวด ๑๐ จบ

หมวด ๑๑

ว่าด้วยบุคคลเป็นต้น

[๑,๐๐๔] บุคคล ๑๑ จำพวก ที่เป็นอนุปสัมบัน ไม่ควรให้อุปสมบท ที่เป็นอุปสัมบัน ควรให้สึกเสีย รองเท้าไม่ควรมี ๑๑ ชนิด บาตรไม่สมควร มี ๑๑ ชนิด จิวรไม่สมควรมี ๑๑ ชนิด สิกขาบทเป็นยาวตติยกะมี ๑๑ พึงถามอันตรายิกธรรม ๑๑ ของภิกษุณี จิวรควรอธิษฐานมี ๑๑ จิวรไม่ควร

วิกัปมี ๑๑ จีวรเป็นนิสสัยเมื่อรุ่งอรุณที่ ๑๑ ลูกคุมที่สมควรมี ๑๑ ลูกถวิน
ที่สมควรมี ๑๑ แผ่นดินไม่ควรมี ๑๑ แผ่นดินที่สมควรมี ๑๑ การระงับนีสัย
มี ๑๑ บุคคลไม่ควรไหว้ ๑๑ สิกขาบทที่ว่าด้วยอย่างยังมี ๑๑ ขอพร ๑๑ โทษ
แห่งสีมามี ๑๑ บุคคลผู้ค้าบริกาษาต้องได้รับโทษ ๑๑ อย่าง เมื่อเมตตาคเจ-
โตวิมุตติอันบุคคลเสพมาแต่แรก ให้เจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ทำให้ดูจายน
ที่เทียบดีแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้งพระพุดติสังสมเนื่อง ๆ ปรารภสม่าเสมอดีแล้ว พึง
หวังอานิสงส์ ๑๑ อย่าง คือ กลับเป็นสุข ๑ ตื่นเป็นสุข ๑ ไม่ฝันร้าย ๑ เป็น
ที่รักของพวกมนุษย์ ๑ เป็นที่รักของพวกอมมนุษย์ ๑ เทพยดาร์กษา ๑ ไฟก็ดี
ยาพิษก็ดี ศัสตราก็ดี ไม่ต้องบุคคลนั้น ๑ จิตตั้งมั่นได้รวดเร็ว ๑ สีหน้า
ผุดผ่อง ๑ ไม่หลงทำกาละ ๑ เมื่อยังไม่บรรลुकุณวิเศษที่ยิ่งขึ้นไปย่อมเกิดใน
พรหมโลก ๑ เมื่อเมตตาคเจโตวิมุตติอันบุคคลเสพมาแต่แรกให้เจริญแล้ว ทำ
ให้มากแล้ว ทำให้เป็นดูจายนที่เทียบดีแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้ง ประพุดติสังสม
เนื่อง ๆ ปรารภสม่าเสมอดีแล้ว พึงหวังอานิสงส์ ๑๑ นี้แล.

หมวด ๑๑ จบ

หัวข้อประจำหมวด

[๑,๐๐๕] ให้สึก ๑ รองเท้า ๑ บาตร ๑ จีวร ๑ สิกขาบทเป็น
ยาวตติยกะ ๑ พึงถาม ๑ อธิษฐาน ๑ วิกัป ๑ อรุณ ๑ ลูกคุม ๑ ลูกถวิน ๑
แผ่นดินไม่ควร ๑ แผ่นดินควร ๑ นีสัย ๑ บุคคลไม่ควรไหว้ ๑ อย่างยังมี ๑
พร ๑ โทษ สีมา ๑ ค่า ๑ เมตตาค ๑ จัดเป็นหมวด ๑๑.

เอกุตตริกะ จบ

หัวข้อลำดับหมวด

[๑,๐๐๖] หมวดยิ่งกว่าหนึ่งไม่มีมลทิน คือ หมวด ๑ หมวด ๒
หมวด ๓ หมวด ๔ หมวด ๕ หมวด ๖ หมวด ๗ หมวด ๘ หมวด ๙
หมวด ๑๐ และหมวด ๑๑ อันพระพุทธเจ้าผู้มหาวิระ มีธรรมอันปรากฏแล้ว
ผู้คงที่ ทรงแสดงแล้ว เพื่อความเกื้อกูล แก่สรรพสัตว์แล.

หัวข้อลำดับหมวด ๑๑ จบ

เอกุตตริก วัฒนธรรม

วินิจฉัยในเอกุตตริกนัย มีคำว่า อาปตติกรา ชมฺมา ชานิตพฺพา
เป็นอาทิ พึงทราบดังนี้:-

[พรรณนามหมวด ๑]

อาปตติสมฺภูฐาน ๖ ชื่อกรรมก่ออาบัติ. จริงอยู่ บุคคลย่อมต้องอาบัติ
ด้วยอำนาจแห่งกรรมเหล่านั้น เพราะเหตุนั้น ธรรมเหล่านั้น ท่านจึงกล่าวว่า
ก่ออาบัติ.

สมณะ ๗ ชื่อกรรมก่ออาบัติ.

สองบทว่า อาปตติ ชานิตพฺพา ได้แก่ พึงรู้จักอาบัติที่ท่านกล่าว
ไว้ในสิกขาบทและวิภังคินั้น ๆ.

บทว่า อนาปัตติ ได้แก่ ฟังรู้จักอนาปัตติที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้
โดยนัยเป็นต้นว่า ภิกษุ ไม่เป็นอาบัติ แก่ภิกษุผู้ไม่ยินดีอยู่.

บทว่า ลหุกา ได้แก่ ฟังรู้จักอาบัติ ๕ อย่าง โดยความหมัดจดด้วย
วินัยกรรมที่เบา.

บทว่า ลรูกา ได้แก่ ฟังรู้จักอาบัติสังฆาทิเสส โดยความหมัดจด
โดยวินัยกรรมที่หนัก และฟังรู้จักอาบัติปาราชิก โดยความเป็นอาบัติที่ไม่
สามารถ เพื่อน้อมเข้าไปสู่ความเป็นอนาปัตติ โดยอาการไร ๆ.

บทว่า สวเสสา ได้แก่ ฟังรู้จักอาบัติที่เหลือ เว้นปาราชิกเสีย.

บทว่า อนวเสสา ได้แก่ อาบัติปาราชิก.

อาบัติ ๒ กอง หยาบร้าย. อาบัติที่เหลือ ไม่หยาบร้าย.

อาบัติที่ยังทำคืนได้ ๒ หมวด เช่นกับอาบัติที่มีส่วนเหลือ ๒ หมวด
อาบัติที่เป็นเทศนาคามินี ๒ หมวด รวมเข้ากับอาบัติเบา ๒ หมวด.

อาบัติทั้ง ๗ กอง ชื่อว่า ธรรมทำอันตราย. อาบัติที่ภิกษุแกล้งละเมิด
ย่อมทำอันตรายแก่สวรรค์และนิพพาน เพราะฉะนั้น อาบัติที่ภิกษุแกล้งละเมิด
จึงชื่อว่าทำอันตราย.

ส่วนอาบัติที่มีโทษตามพระบัญญัติ อันภิกษุผู้ไม่รู้อยู่ละเมิดแล้วหาทำ
อันตรายแก่สวรรค์และนิพพานไม่ เพราะฉะนั้น อาบัติที่มีโทษตามพระบัญญัติ
จึงชื่อว่าไม่ทำอันตราย.

ทางแห่งสวรรค์และนิพพาน อันอันตรายิกอาบัติไม่ห้ามแล้ว แม้แก่
ภิกษุผู้ต้องอันตรายิกอาบัติแล้ว แสดงอาบัติที่เป็นเทศนาคามินีเสีย ออกจาก
อาบัติที่เป็นวุฏฐานคามินีเสียแล้วถึงความบริสุทธิ์ และผู้ตั้งอยู่ในภูมิของสามเณร
ขณะนี้แล.

อาบัติที่มีโทษทางโลก ชื่อว่า อาบัติที่ทรงบัญญัติพร้อมทั้งโทษ.

อาบัติที่มีโทษตามพระบัญญัติ ชื่อว่า อาบัติที่ทรงบัญญัติไม่มีโทษ.

ภิกษุทำอยู่จึงต้องอาบัติใด อาบัตินั้น ชื่อว่าเกิดเพราะกระทำเหมือน
อาบัติปาราชิก.

ภิกษุยังไม่ทำอยู่ จึงต้องอาบัติใด อาบัตินั้น ชื่อว่าเกิดเพราะไม่ทำ
เหมือนอาบัติที่ต้องเพราะไม่อธิษฐานจิรว.

ภิกษุทำอยู่ด้วย ไม่ทำอยู่ด้วย ย่อมต้องอาบัติใด อาบัตินั้น ชื่อว่า
เกิดเพราะทำและไม่ทำ เหมือนอาบัติในกฏการสิกขาบท.

อาบัติที่ต้องที่แรก ชื่อว่าปุพพอาบัติ. อาบัติที่ภิกษุผู้อยู่ปรินิเวศเป็นต้น
ต้องในภายหลัง ชื่อว่าอปราบัติ.

อันตราบัติแห่งวิธีเครื่องหมดจด อันสงฆ์ให้ในอาบัติเดิม ชื่อว่า
อันตราบัติแห่งปุพพอาบัติทั้งหลาย.

อันตราบัติแห่งวิธีเครื่องหมดจด กล่าวคืออักษสโมธาน ชื่อว่าอัน-
ตราบัติแห่งอปราบัติ.

ส่วนในกรุนทีแก้วว่า อาบัติที่ต้องก่อน ชื่อปุพพอาบัติ อาบัติที่ต้องใน
เวลาที่ควรแก่มานัตต์ ชื่ออปราบัติ อาบัติที่ต้องในปรินิเวศ ชื่ออันตราบัติแห่ง
ปุพพอาบัติ อาบัติที่ต้องในขณะประพฤติมานัตต์ ชื่ออันตราบัติแห่งอปราบัติ.
แม้คำนี้ ก็ถูกโดยปริยายอันหนึ่ง.

อาบัติใด อันภิกษุทำความทอดธุระแสดงเสีย ด้วยตั้งใจว่า เราจัก
ไม่ต้องอีก. อาบัตินั้น ชื่อว่าอันภิกษุแสดงแล้ว นับเข้าในจำนวน (อาบัติที่
แสดงแล้ว).

อาบัติใด อันภิกษุไม่ทำความทอศุระ แสดงเสียด้วยจิตที่ยังมีความ
อุกอาจ ไม่บริสุทธิ์ทีเดียว อาบัตินั้น ชื่อว่าอันภิกษุแสดงแล้ว ไม่นับเข้าใน
จำนวน.

จริงอยู่ อาบัตินี้แม้แสดงแล้ว ก็ไม่นับเข้าในจำนวนอาบัติที่แสดงแล้ว.
ในวัตถุที่ ๘ ย่อมเป็นเฉพาะปาราชิก แก่ภิกษุณี.

ใน ๘ บท มีบทที่ว่า **ปลุณฺตุติ ชานิตฺตฺวา** เป็นอาทิ ฟังทราบ
วินิจฉัย ตามนัยที่กล่าวแล้วในข้อถามถึงปฐมปาราชิกนั้นแล.

อาบัตินัก ที่ทรงบัญญัติเพราะโทษล่า ชื่อว่าอาบัติมีโทษล่า
อาบัติเบา ชื่อว่าอาบัติมีโทษไม่ล่า.

อาบัติของพระสุธัมมัตเถระ และอาบัติที่ต้องเพราะแก่งทำคำรับที่
เป็นธรรมให้คลาดเคลื่อน ชื่อว่าอาบัติเนื่องโดยตรงกับคฤหัสถ์.

อาบัติทั้งหลายที่เหลือ ชื่อว่าอาบัติไม่เนื่องโดยตรงกับคฤหัสถ์.

อาบัติที่นับว่าเป็นอนันตริยกรรม ๕ ชื่อว่าอาบัติเที่ยง. อาบัติที่เหลือ
ชื่อว่าอาบัติไม่เที่ยง.

ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ มีพระสุทินนเถระเป็นต้น ชื่อว่าภิกษุผู้ทำที่แรก.
ภิกษุผู้ก่อนอนุบัญญัติ มีพระมักกฐิสมณะเป็นอาทิ ชื่อว่าภิกษุผู้ไม่ได้ทำที่แรก.

ภิกษุใด ต้องอาบัติในบางคราวบางครั้ง ภิกษุนั้น ชื่อว่าผู้ต้องอาบัติ
ไม่เป็นนิตย์.

ภิกษุใด ต้องเป็นนิตย์ ภิกษุนั้น ชื่อว่าต้องอาบัติเนื่องๆ.

ภิกษุใด ฟ้องภิกษุอื่นด้วยวัตถุหรืออาบัติ ภิกษุนั้น ชื่อว่าโจทก์.
ฝ่ายภิกษุใด ถูกฟ้องอย่างนั้น ภิกษุนี ชื่อว่าจำเลย.

ภิกษุผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ๑๕ ประการ ฟ้องด้วยวัตถุไม่จริง ชื่อว่า ผู้ฟ้องไม่เป็นธรรม. ภิกษุผู้จำเลยถูกโจทก์นั้นฟ้องอย่างนั้น ชื่อว่า ผู้ถูกฟ้องไม่เป็นธรรม.

โจทก์และจำเลยที่เป็นธรรม ฟังทราบโดยปริยายอันแพกกัน.

บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรมทั้งหลาย อันเที่ยงโดยความเป็นธรรมผิวกดี อันเที่ยงโดยความเป็นธรรมชอบก็ดี ชื่อว่าผู้เที่ยง.

บุคคลผู้แพกไป ชื่อว่าผู้ไม่เที่ยง.

พระสาวกทั้งหลาย ชื่อว่าผู้พอเพื่อต้องอาบัติ. พระพุทธเจ้าและพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย ชื่อว่าผู้ไม่พอเพื่อต้องอาบัติ.

บุคคลที่ถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรม ชื่อว่าผู้ถูกสงฆ์กวัดร.

บุคคลที่ถูกสงฆ์ลงกรรม ๔ อย่างที่เหลือ มีตชชนียกรรมเป็นต้น ชื่อว่าผู้ไม่ถูกสงฆ์กวัดร.

จริงอยู่ ภิกษุที่ถูกสงฆ์ลงตชชนียกรรมเป็นต้นนี้ ไม่ยังอุโบสถหรือปวารณาหรือธรรมบริโภค หรืออามิสบริโภคให้กำริบ.

เฉพาะบุคคลที่พระผู้มีพระภาคเจ้าให้ฉิบหายเสียด้วยลิงคณาสนาทณฑกัมมนาสนาและสังฆาสนาสนา อย่างนี้ว่า สงฆ์พึงยังเมตตยาภิกษุณีให้ฉิบหาย บุคคลผู้ประทุษร้ายพึงให้ฉิบหาย สมณฑุเทศชื่อกัณฐกะ สงฆ์พึงให้ฉิบหาย ดังนี้ ชื่อว่าผู้ถูกนาสนา บุคคลทั้งปวงที่เหลือ ชื่อว่าผู้ไม่ถูกนาสนา.

ธรรมที่เป็นที่อยู่ร่วมกัน มีอุโบสถเป็นอาทิ กับบุคคลใดมีอยู่ บุคคลนี้ ชื่อว่าผู้มีสังฆาสวมอกัน. บุคคลนอกนั้น ชื่อว่าผู้มีสังฆาสต่างกัน.

บุคคลผู้มีสังฆาสต่างกันนั้น มี ๒ พวก คือกัมมณานาสังฆาสพวกหนึ่ง ลัทธินานาสังฆาสพวกหนึ่ง.

สองบทว่า **รปนํ ขานิตพฺพํ** มีความว่า ฟังทราบการงดปาฏิโมกข์
ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้โดยนัยเป็นต้นว่า ภิกษุทั้งหลาย การงดปาฏิโมกข์
ไม่เป็นธรรมอย่างหนึ่ง ฉะนั้นแล.

พรรณนาหมวด ๑

[พรรณนาหมวด ๒]

วินิจฉัยในหมวด ๒ ฟังทราบดังนี้:-

อาบัติเป็นสัจตกะ เป็นสัจญฺยวิโมกข์ อาบัติเป็นอิจตกะ เป็นโน-
สัจญฺยวิโมกข์.

อาบัติเพราะอวดอุตริมนุสสรณที่จริง เชื่อว่าอาบัติของภิกษุผู้ได้
สมาบัติ.

อาบัติเพราะอวดอุตริมนุสสรณที่ไม่จริง เชื่อว่าอาบัติของภิกษุผู้
ไม่ได้สมาบัติ.

อาบัติในปทโสรัหมมสิกขาบทเป็นต้น เชื่อว่าอาบัติเนื่องโดยเฉพาะด้วย
สัทธรรม.

อาบัติเพราะทฎฐุลลวจา เชื่อว่าอาบัติเนื่องโดยเฉพาะด้วยอสังกรรม.

อาบัติเพราะบริโภคนิเวศนที่ไม่ว่างนี้ คือ เพราะไม่เสียสละวัตถุ
เป็นนิสัคคีย์ก่อนบริโภคนิเวศน เพราะตากบาตรและจิวรไว้นาน เพราะไม่ซักจิวรที่
โสมน เพราะไม่ระบมบาตรที่สนิมจับ เชื่อว่า อาบัติเนื่องโดยเฉพาะด้วยบริวาร
ของตน.

อาบัติที่พึงต้อง ในเพราะไปเสียด้วยไม่บอกสังการที่วางบริขารมีเตียง และตั้งเป็นอาทิของสงฆ์ ไว้กลางแจ้งเป็นต้น ชื่อว่า อาบัติเนื่องโดยเฉพาะ ด้วยบริขารของผู้อื่น.

อาบัติที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้โดยนัยเป็นต้นว่า เป็นอาบัติแก่ภิกษุ ผู้มีหลังอ่อน ผู้มีองคชาตยาว ผู้หนีบองคชาตด้วยขา ชื่อว่าอาบัติเนื่องโดยเฉพาะด้วยบุคคลคือตนเอง.

อาบัติที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส ในเพราะเมถุนธรรม กายสังสัคคะ และให้ประหารเป็นอาทิ ชื่อว่าอาบัติเนื่องโดยตรงด้วยบุคคลอื่น.

ภิกษุเมื่อพูดจริงว่า หล่อนมีหงอน ย่อมต้องอาบัติหนัก. เมื่อพูดเท็จ ย่อมต้องอาบัติเบา โดยพระบาลีว่า เป็นปาจิตติย ในเพราะสัมปชานมุสาวาท.

เมื่อพูดเท็จ เพราะอวดคุณิมนุสธรรมที่ไม่มีจริง ต้องอาบัติหนัก เมื่อพูดจริง เพราะอวดคุณิมนุสธรรมที่มีจริง ต้องอาบัติเบา.

ภิกษุเมื่อนั่งอยู่ ณ ส่วนข้างหนึ่ง ภายในสีมา ด้วยตั้งใจว่า เราจักทำสังกรรมเป็นพวก ชื่อว่าอยู่บนแผ่นดิน ต้อง (อาบัติ).

ก็ถ้าว่า เธอพึงตั้งอยู่ในอากาศแม้เพียงองคฺลีเดียว ไม่พึงต้อง; เพราะฉะนั้น ท่านจึงกล่าววว่า อยู่ในอากาศ ไม่ต้อง.

เมื่อภิกษุเมื่อนั่งทับ ซึ่งเตียงหรือตั้ง อันมิทำเสียบในดัวบนร้านสูง ชื่อว่าอยู่ในอากาศ ต้อง (อาบัติ).

ก็ถ้าว่า เธอพึงตั้งเตียงและตั้งนั้นบนภาคพื้นแล้วจึงนอน ไม่พึงต้อง; เพราะฉะนั้น ท่านจึงกล่าววว่า อยู่บนภาคพื้น ไม่ต้อง.

ภิกษุผู้เตรียมจะไป เมื่อไม่ยังคมิยวัตรให้เต็มไปเสีย ชื่อว่าออกไปอยู่
ต้อง (อาบัติ) เข้าไปอยู่ ไม่ต้อง.

ภิกษุอาคันตุกะ ไม่ยังอาคันตุกวัตรให้เต็ม กางร่มสวมรองเท้าเข้าไป
อยู่ ชื่อว่าเข้าไปอยู่ ต้อง (อาบัติ) ออกไปอยู่ ไม่ต้อง.

ภิกษุณี เมื่อถือเอาการชำระให้สะอาดด้วยน้ำ ลึกเกินไป ชื่อว่าถือเอา
อยู่ ต้อง (อาบัติ).

ฝ่ายภิกษุ เมื่อไม่ถือเอาสี่สำหรับทำให้เศร้าหมอง บริโภคจีวร ชื่อว่า
ไม่ถือเอาอยู่ ต้อง (อาบัติ).

เมื่อสมათานวัตรของเดียรถีย์ มีมุกวัตรเป็นต้น ชื่อว่าสมათานอยู่
(อาบัติ).

ฝ่ายภิกษุผู้อยู่ปริวาสเป็นต้นก็ดี ผู้ถูกสงฆ์ลงตชชนิยกรรมเป็นต้นก็ดี
เมื่อไม่สมათานวัตรของตน ชื่อว่าไม่สมათานอยู่ ต้อง (อาบัติ).

คำที่ว่า มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่สมათานอยู่ ย่อมต้อง ดังนี้ท่านกล่าว
หมายเอาภิกษุเหล่านั้น.

ภิกษุผู้เย็บจีวรของภิกษุณีผู้มีโชญาติก็ดี ผู้ทำเวชกรรม ภัณฑาคาริก-
กรรมและจิตรกรรมก็ดี ชื่อว่าที่ทำอยู่ ต้อง (อาบัติ) ผู้ไม่ทำอุปัชฌายวัตร
เป็นต้น ชื่อว่าไม่ทำอยู่ ต้อง (อาบัติ).

ภิกษุผู้ให้จีวรแก่ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ชื่อว่าให้อยู่ ต้อง (อาบัติ). เมื่อ
ไม่ให้บริการมีจีวรเป็นต้น แก่สัททวิหาริกและอันเตวาสิก ชื่อว่าไม่ให้อยู่ ต้อง
(อาบัติ).

เมื่อถือเอาจีวรของภิกษุณีผู้มีโชญาติ ชื่อว่ารับอยู่ ต้อง (อาบัติ).

เมื่อไม่ถือเอาซึ่งโอวาท โดยพระบาลีว่า ภิกษุทั้งหลาย โอวาทอัน ภิกษุณีไม่พึงรับไม่ได้ ดังนี้ ชื่อว่าไม่รับอยู่ ต้อง (อาบัติ).

เมื่อไม่เสียดสนิสตักคิยวัตถุก่อนบริโภค ชื่อว่าต้อง (อาบัติ) เพราะ บริโภค.

เมื่อยังวาระผลัดตั้งฌาณซึ่งมี ๕ วัน ให้ก้าวล่วงไป ชื่อว่าต้อง (อาบัติ) เพราะไม่บริโภค.

ชื่อว่าย่อมต้อง (อาบัติ) ในราตรีเป็นที่นอนในเรือนร่วมกัน. เมื่อ ไม่ปิดประตู เร้นอยู่ ชื่อว่าต้องในกลางวัน ไม่ต้องในกลางคืน.

เมื่อต้องอาบัติที่ตรัสไว้ เพราะก้าวล่วง ๑ ราตรี ๖ ราตรี ๗ วัน ๑๐ วันและเดือนหนึ่ง ชื่อว่าต้องเพราะอรุณขึ้น.

เมื่อห้ามข้าวแล้วฉัน ชื่อว่าต้อง ไม่ใช่เพราะอรุณขึ้น.

เมื่อตัดอยู่ซึ่งภูตคามและองคชาต ชื่อว่าตัดอยู่จึงต้อง.

เมื่อไม่ปลงผมและไม่ตัดเล็บ ชื่อว่าไม่ตัดอยู่จึงต้อง.

เมื่อปิดอาบัติไว้ ชื่อว่าปิดอยู่จึงต้อง. และชื่อว่าไม่ปกปิดอยู่ต้องอาบัติ นี้ (ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส) ว่า อันภิกษุพึงปกปิดด้วยหญ้าหรือใบไม้แล้ว จึงไป ฝ่ายภิกษุผู้เปลือย อย่าพึงไปเลย ภิกษุใดไป ภิกษุนั้นต้องทุกกฏ.

เมื่อทรงไว้ ซึ่งผ้าคารองเป็นต้น ชื่อว่าทรงไว้ จึงต้อง.

ชื่อว่าไม่ทรงไว้จึงต้องอาบัตินี้ (ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส) ว่า ภิกษุ บาทรณี เธอพึงทรงไว้จนกว่าจะแตก.

ชื่อว่า อุตตนา วา อุตตานํ นานาสฺวาสกํ กโรติ มีความว่า เมื่อสงฆ์ ๒ ฝ่ายนั่งในสีมาเดียวกัน ภิกษุนั่งในฝ่ายหนึ่ง ถือเอาสิทธิ์ของอีกฝ่าย

หนึ่ง เชื่อว่าตนเองทำตนเองให้เป็นนนาสังวาสก์ ของภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น ในฝ่ายที่ตนนั่งนั้น. ตนนั่งแล้วในสำนักของภิกษุเหล่าใด แม้เป็นคณปุระกะของ ภิกษุณีเหล่านั้น ซึ่งว่ายอมยังกรรมให้กำเริบ เพราะตนไม่มาเข้าหัตถบาธของ อีกฝ่ายหนึ่ง.

แม้ในสมานสังวาสก์ก็มีนัยเหมือนกัน. จริงอยู่ ภิกษุ นั้น ชอบใจลัทธิ ของพวกใด ย่อมเป็นสมานสังวาสก์ของพวกนั้น เป็นนนาสังวาสก์ของอีก พวกหนึ่ง.

ชื่อว่า สตุต อापตติโย สตุต อापตติภขุณา มีความว่า หมวด ๒ (แห่งอาบัติ) อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงด้วยอำนาจแห่งชื่อว่า มิ ๒ ชื่อเท่านั้น อย่างนี้ คือ ชื่อว่าอาบัติ เพราะเป็นวิติกกมะที่จะพึงต้อง ชื่อว่ากอง เพราะอรรถว่าเป็นที่อยู่.

วินิจฉัยในคำว่า กมฺเมน วา สลากคาหน นี้ พึงทราบ ดังนี้:-

อุทเทสและกรรมเป็นอันเดียวกัน. โวหารอนุสาวนาและการจับสลาก เป็นอันเดียวกัน. โวหารอนุสาวนาและการจับสลาก เป็นบุพภาค. กรรมและ อุทเทสเป็นสำคัญ.

บุคคลผู้มีอายุหย่อน ๒๐ ปี เชื่อว่าผู้มีกาลบกพร่อง. บุคคลผู้มีบรรพชา โทษต่างโดยชนิดมีผู้มีมือด้วนเป็นต้น เชื่อว่าผู้มีวัยวะบกพร่อง.

บัณฑิตยาก็ สัตว์ดิรัจฉาน และอุกโตพยัญชนก เชื่อว่าผู้มีวัตถุวิบัติ.

อภัพบุคคล ๘ ที่ยังเหลือ มีผู้ลักสังวาสเป็นต้น เชื่อว่าผู้มีความ กระทำเสียหาย.

ผู้มีกรรมอันตนทำเสีย ชื่อว่าผู้มีความกระทำเสียหาย. อธิบายว่า ผู้ถึง
ฐานแห่งอภัพบุคคล เพราะกรรมของตนที่ตัวเองในอรรถภาพนี้ทีเดียว.

ผู้มีบาตรจิรวไม่ครบ ชื่อว่าผู้ไม่บริบูรณ์. บุคคลไม่ขออุปสมบทชื่อว่า
บุคคลไม่ขอ.

สองบทว่า อลฺหฺชิสฺส จ พาลสฺส จ มีความว่า ภิกษุอลัทธิชีแม่
หากว่าเป็นผู้ทรงพระไตรปิฎก ภิกษุพาล แม้หากว่า เป็นผู้มีพรรษา ๖๐ อัน
ภิกษุไม่พึงอาศัยอยู่ทั้ง ๒.

วินิจฉัยในคำว่า พาลสฺส จ อลฺหฺชิสฺส จ ยาจติ นี้ พึงทราบ
ดังนี้ :-

นิสัยอันบุคคลผู้ให้นิสัย พึงให้ แม้ด้วยสิ่งบังคับว่า เธอจงถือนิสัย
ในสำนักภิกษุผู้โง่. แต่พึงให้แก่ภิกษุอลัทธิผู้ขอยุ่แท้.

บทว่า สาติสฺสริ มีความว่า เมื่อประพุดติล่วงวัตถุใด ย่อมต้องอาบัติ
วัตถุนั้น ชื่อว่าเป็นไปกับด้วยโทษ.

การคัดค้าน ด้วยกายวิการ มีหัตถวิการเป็นอาทิ ชื่อว่าคัดค้านด้วยกาย.

ชื่อว่า กายน วา ปฏิกขานาติ ได้แก่ ปฏิญญาด้วยกายวิการมี
หัตถวิการเป็นต้น.

การล้างผลาญ ชื่อว่าการเข้าไปทำร้าย.

การล้างผลาญศึกษา ชื่อว่าการเข้าไปทำร้ายศึกษา.

การล้างผลาญเครื่องบริโภค ชื่อว่าการเข้าไปทำร้ายโภคะ.

ใน ๒ อย่างนั้น พึงทราบการล้างผลาญศึกษาของภิกษุผู้ไม่ศึกษาศึกษา
๑. พึงทราบการล้างผลาญโภคะ ของภิกษุผู้ใช้สอยเครื่องบริโภคของสงฆ์ หรือ
ของบุคคลเสียหายไป.

ชื่อว่า เทว เวณิกา ได้แก่ อรรถ ๒ อย่างสำเร็จในวินัย.

ข้อที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติ ด้วยอำนาจวัตถุที่ควรและไม่ควร
ในวินัยปิฎกทั้งสิ้น ชื่อว่าข้อบัญญัติ. ที่ชื่อว่าอนุโลมบัญญัติ พึงเห็นใน
มหาปเทศ ๔.

การผลาญปัจจัยเสีย ชื่อว่ารื้อสะพาน. อธิบายว่า ภิกษุพึงทำกรรม
อันไม่ควรด้วยจิตใจ การที่ไม่ยังจิตเมื่อนั้นให้เกิดขึ้น ชื่อว่าการรื้อสะพานเสีย.

การกระทำโดยประมาณ คือโดยพอเหมาะ อธิบายว่า ความตั้งอยู่ใน
ความพอเหมาะ ชื่อว่าความเป็นผู้กระทำพอประมาณ.

ชื่อว่า กายน อาปชฺชติ มีความว่า ต้องอาบัติที่เกิดทางกายทวาร
ด้วยกาย. ต้องอาบัติที่เกิดทางวจีทวาร ด้วยวาจา.

ชื่อว่า กายน วุฏฺฐจติ มีความว่า แม้เว้นการแสดงในคณวัตถารก-
สมณะเสีย ชื่อว่าย่อมออกด้วยกายเท่านั้น. แต่เมื่อแสดงแล้วออก ชื่อว่าย่อม
ออกด้วยวาจา.

บริโภคด้วยการกลืนกิน ชื่อว่าบริโภคภายใน. การทาศีรษะเป็นอาทิ
ชื่อว่าบริโภคภายนอก.

ชื่อว่า อนาคต ภาริ วหติ มีความว่า ภิกษุผู้มีได้เป็นเถระแต่นำ
ภาระมีถือพัดและเชิญแสดงธรรมเป็นอาทิ ที่พระเถระทั้งหลายจะพึงนำ คือ
เริ่มความเพียรที่จะรับภาระนั้น.

ชื่อว่า อนาคต ภาริ น วหติ มีความว่า ภิกษุผู้เป็นเถระ แต่ไม่
ทำกิจของพระเถระ. อธิบายว่า ให้เสื่อมเสียกิจทั้งปวงมีอาทิอย่างนี้ว่า ภิกษุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้เป็นเถระแสดงธรรมเองบ้าง, อนุญาตให้ภิกษุผู้

เถระเชษฐภิกษุอื่นบ้าง ภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตปาฏิโมกข์ให้เป็นกิจมีพระเถระเป็นใหญ่.

ชื่อว่า น กุกกุจายิตพัพพ กุกกุจายติ มีความว่า ประพฤติรังเกียจ ทำสิ่งที่ไม่น่ารังเกียจ.

ชื่อว่า กุกกุจายิตพัพพ น กุกกุจายติ มีความว่า ภิกษุไม่ประพฤติรังเกียจทำสิ่งที่น่ารังเกียจ. อธิบายว่า อาสวะทั้งหลายของภิกษุ ๒ พวกนั้น ย่อมเพิ่มพูนทั้งกลางวันและกลางคืน.

เนื้อความแม่ในหมวด ๒ อันเป็นลำดับไป ฟังทราบด้วยอำนาจแห่งเนื้อความ ที่ตรงกันข้ามกับที่กล่าวแล้ว.

บทที่เหลือ นับว่ามีเนื้อความชัดทั้งนั้น เพราะมีนัยดังกล่าวแล้วในบทนั้น ๆ.

พรรณาหมวด ๒ จบ

[พรรณาหมวด ๓]

วินิจฉัยในหมวด ๓ ฟังทราบดังนี้:-

หลายบทว่า อุตถาปตฺติ ติฏฺฐนฺเต ภควติ อาปชฺชติ มีความว่า เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้ายังทรงอยู่ ภิกษุจึงต้องอาบัติใด อาบัตินั้นมีอยู่. มีนัยเหมือนกันทุกบท.

บรรดาอาบัติเหล่านั้น เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้ายังทรงอยู่ ภิกษุจึงต้องอาบัติ เพราะโลหิตุปบาท. เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าปรินิพพานแล้ว ภิกษุจึงต้องยังทรงอยู่ไม่ต้องอาบัติ เพราะร้องเรียกพระเถระด้วยวาตะว่า อาวุโส เป็น

ปัจจัย เพราะพระบาลีว่า อานนท กัณฑ์นี้แล ภิกษุทั้งหลาย ย่อมร้องเรียกกันและกัน ด้วยวาตะว่า อาวุโส โดยเวลาที่เราล่วงไปเสีย ท่านทั้งหลายไม่ฟังร้องเรียกกันและกันอย่างนั้น, อานนท ภิกษุผู้เถระอันภิกษุผู้ใหม่ ฟังร้องเรียกด้วยวาตะว่า ภทนต์ หรือว่า อายุสุม่า ดังนี้.

เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้ายังทรงอยู่ก็ตาม ปรินิพพานแล้วก็ตาม เว้นอาบัติ ๒ เหล่านี้เสีย ภิกษุย่อมต้องอาบัติที่เหลือ.

เมื่อห้ามเสียแล้ว ฉันทของเกี้ยวของฉันทที่ไม่เป็นเคน ชื่อว่าต้องอาบัติในกาล หาต้องในวิกาลไม่. แต่ย่อมต้องอาบัติเพราะวิกาล โภชนในวิกาล หาต้องในกาลไม่. ย่อมต้องอาบัติที่เหลือ ทั้งในกาลและวิกาล.

ในเวลากลางคืน ย่อมต้องอาบัติเพราะนอนในเรือนร่วมกัน, ในเวลากลางวัน ย่อมต้องอาบัติเพราะไม่ปิดประตูเรือนอยู่. ย่อมต้องอาบัติที่เหลือ ทั้งกลางคืนและกลางวัน.

ภิกษุผู้พาล ไม่ฉลาด เมื่อให้บริษัทอุปัฏฐาก ด้วยคิดว่า เรามีพรรษา ๑๐ เรามีพรรษาเกิน ๑๐ ผู้มีพรรษารอบ ๑๐ ย่อมต้อง ผู้มีพรรษาหย่อน ๑๐ ไม่ต้อง.

ภิกษุใหม่หรือปุณกลาง เมื่อให้บริษัทอุปัฏฐาก ด้วยคิดว่า เราเป็นบัณฑิต เราเป็นคนฉลาด ผู้มีพรรษาหย่อน ๑๐ ย่อมต้อง ผู้มีพรรษารอบ ๑๐ ไม่ต้อง.

ทั้งภิกษุผู้มีพรรษารอบ ๑๐ ทั้งภิกษุผู้มีพรรษาหย่อน ๑๐ ย่อมต้องอาบัติที่เหลือ.

ภิกษุผู้พาล ไม่ฉลาด เมื่อไม่ถือนิสัยอยู่ ด้วยคิดว่า เรามีพรรษาครบ ๕ ผู้มีพรรษาครบ ๕ ย่อมต้อง.

ภิกษุใหม่ไม่ถือนิสัยอยู่ ด้วยคิดว่า เราเป็นบัณฑิต เป็นผู้ฉลาด ผู้มีพรรษาหย่อน ๕ ย่อมต้อง. ทั้งภิกษุผู้มีพรรษาครบ ๕ ทั้งภิกษุผู้มีพรรษาหย่อน ๕ ย่อมต้องอาบัติที่เหลือ.

ภิกษุผู้มีจิตเป็นกุศล ย่อมต้องอาบัติเห็นปานนี้ คือ บกขกรรมกะ อนุปลัมบันโดยบท, แสดงธรรมแก่มาตุคาม.

ภิกษุผู้มีจิตเป็นอกุศล ย่อมต้องอาบัติต่างโดยชนิด มีปาราชิก, สุกก-วิตัญญู, กายสังสัคคะ, ทุฏฐุตละ, อุตตคามปาริจริยา, ทุฏฐุโทษะ, สังฆเภทะ, ปหารทานะ, ตลสัตติกะ เป็นต้น.

ผู้มีจิตเป็นอัพยากฤต ย่อมต้องอาบัติ มิไม่แก่งนอนในเรือนร่วมกัน เป็นต้น. พระอรหันต์ย่อมต้องอาบัติใด ภิกษุผู้มีจิตเป็นอัพยากฤต ย่อมต้องอาบัตินั้นทั้งหมด.

ภิกษุผู้พร้อมเพรียงด้วยสุขเวทนา ย่อมต้องอาบัติต่างชนิดมีเมถุนธรรม เป็นต้น.

ผู้พร้อมเพรียงด้วยทุกขเวทนา ย่อมต้องอาบัติต่างชนิดมีทุฏฐุโทษะ เป็นต้น.

ผู้พร้อมเพรียงด้วยสุขเวทนา ย่อมต้องอาบัติใด ภิกษุผู้มีตนมัชยัสถ์ (วางเฉย) เมื่อต้องอาบัตินั้นแล ชื่อว่าผู้พร้อมเพรียงด้วยทุกขเวทนาต้อง (อาบัติ).

ชื่อว่า **ตโย ปฏิกุเขปา** มีความว่า ข้อห้าม ๓ อย่าง ของพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า คือ ความเป็นผู้มักมาก ความเป็นผู้ไม่สันโดษในปัจจัย ๔ ความไม่รักษาข้อปฏิบัติอันขุคเคลลาภิเลศ, ธรรม ๓ อย่างเหล่านี้แล อันพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงห้ามแล้ว.

ส่วนธรรม ๓ อย่าง มีความเป็นผู้มักน้อยเป็นต้น อันพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงอนุญาตแล้ว. เพราะเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวว่ ธรรม ๓ อย่าง ทรงอนุญาต.

ภิกษุให้บริษัทยุปีฎฐาก ด้วยคิดว่า เรามีพรรษาครบ ๑๐ ไม่ถือนิสัย ด้วยคิดว่า เรามีพรรษาครบ ๕ ผู้โง่เขลาต้อง ผู้ฉลาดไม่ต้อง.

ผู้มีพรรษาห่อน ๑๐ คิดว่า เราเป็นผู้ฉลาด เมื่อให้บริษัทยุปีฎฐาก เพราะความเป็นพหุสตุบุคคล และผู้มีพรรษาห่อน ๕ ไม่ถือนิสัย ผู้ฉลาดต้อง ผู้โง่เขลาไม่ต้อง.

ทั้งผู้ฉลาด ทั้งผู้โง่เขลา ย่อมต้องอาบัติที่เหลือ.

เมื่อไม่เข้าพรรษา ย่อมต้องในกาฬปักข์ ไม่ต้องในชุนหปักข์. เมื่อไม่ปวารณาในวันมหาปวารณา ย่อมต้องในชุนหปักข์ ไม่ต้องในกาฬปักข์. ย่อมต้องอาบัติที่เหลือทั้งในกาฬปักข์และชุนหปักข์.

การเข้าพรรษา ย่อมสำเร็จในกาฬปักข์ ไม่สำเร็จในชุนหปักข์.

ปวารณาในวันมหาปวารณา ย่อมสำเร็จ ในชุนหปักข์ ไม่สำเร็จในกาฬปักข์.

สังฆกิจที่ทรงอนุญาตที่เหลือ ย่อมสำเร็จทั้งในกาฬปักข์และชุนหปักข์.

ภิกษุนุ่งผ้าอาบน้ำฝนที่วิกัปปีเก็บไว้ในวันปาฏิบพทหลัง แต่เพ็ญเดือน กัตติกาหลัง ย่อมต้องในตุคฺหมันต.

แต่ในกรุนที กล่าวว่า ไม่ถอนในวันเพ็ญเดือนกัตติกาหลัง ย่อมต้อง
ในฤดูเหมันต์. คำในอรรถกถากรุนทีเมื่อนั้นท่านกล่าวชอบ. เพราะพระผู้มี
พระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ว่า เรานุญาตให้ภิกษุอธิษฐานตลอด ๔ เดือน ต่อแต่
นั้นไป อนุญาตให้วิกัปปปี

เมื่อฤดูร้อนยังเหลือกว่า ๑ เดือน ภิกษุแสวงหา และเมื่อฤดูร้อนยัง
เหลือกว่ากึ่งเดือน ภิกษุทำนุ่ ซึ่งว่าย่อมต้องอาบัติในคิมหตุ.

เมื่อมีผ้าอาบน้าฝน แต่เปลือยกายอาบน้าฝน ซึ่งว่าย่อมต้องอาบัติใน
ฤดูฝน.

สงฆ์เมื่อทำปาริสุทธิอุโบสถหรืออธิษฐานอุโบสถ ย่อมต้องอาบัติ.

คณะเมื่อทำสุตตทุเทศและอธิษฐานอุโบสถ ย่อมต้องอาบัติ.

ภิกษุผู้เดียว เมื่อทำสุตตทุเทศ ย่อมต้องอาบัติ. แม้ในปวารณาภิ
ณัณนี้แล.

สังฆอุโบสถ และสังฆปวารณา ย่อมสำเร็จแก่สงฆ์เท่านั้น.

คณะอุโบสถ และคณะปวารณา ย่อมสำเร็จแก่คณะเท่านั้น.

อธิษฐานอุโบสถและอธิษฐานปวารณา ย่อมสำเร็จแก่บุคคลเท่านั้น.

[ว่าด้วยการปิด ๓ อย่างเป็นต้น]

เมื่อกล่าวคำว่า ข้าพเจ้าต้องปาราชิก เป็นต้น ซึ่งว่าปิดวัตถุ ไม่ปิด
อาบัติ.

เมื่อกล่าวคำว่า ข้าพเจ้าได้เสพเมถุนธรรม เป็นต้น ซึ่งว่าปิดอาบัติ
ไม่ปิดวัตถุ.

ภิกษุใด ไม่บอกวัตถุ ไม่บอกอาบัติ, ภิกษุนี ชื่อว่าปิดทั้งวัตถุทั้งอาบัติ.

ที่ชื่อว่าที่กำบัง เพราะปกปิดไว้.

ที่กำบัง คือเรือนไฟ ชื่อว่า **ชนฺตามรปฏิจฺจาทิ**. แม้ในที่กำบังนอกนี้ ก็มีนัยเหมือนกัน.

ภิกษุผู้ปิดประตูอยู่ในเรือนไฟ ควรทำบริกรรม. แม้ภิกษุผู้แช่อยู่ในน้ำ ก็ควรทำบริกรรมนั้นเหมือนกัน. แต่ไม่ควรขบเคี้ยวหรือฉันในสถานทั้ง ๒

ของอันปกปิด คือ ผ้า ควรในที่ทั้งปวง

ภิกษุผู้ปกปิด (กาย) ด้วยของปกปิด คือ ผ้านั้นแล้ว สมควรทำกิจทั้งปวง.

บทว่า **วหฺนฺติ** มีความว่า ย่อมไป คือย่อมออกไป ได้แก่ ไม่ได้ความคิดเตียนหรือคำคัดค้าน. ดวงจันทร์ พ้นจากเมฆ หมอก ควัน ฐลีสและราหูแล้ว เปิดเพศติ ย่อมรุ่งเรือง, อันสิ่งเหล่านั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง กำบังแล้วย่อมไม่รุ่งเรือง. ดวงอาทิตย์ก็เหมือนกัน. แม้ธรรมวินัยที่ภิกษุเปิดเผยจำแนกแสดงอยู่แล จึงรุ่งเรือง, ปกปิดไว้หารุ่งเรืองไม่.

[ว่าด้วยอาบัติที่ผู้อาพาธต้องเป็นต้น]

ภิกษุผู้อาพาธ เมื่อออกปากขอเกสัชอย่างอื่น ในเมื่อจำเป็นต้องทำด้วยเกสัชอย่างอื่น ย่อมต้อง (อาบัติ).

ผู้ไม่อาพาธ เมื่อออกปากขอเกสัช ในเมื่อไม่จำเป็นต้องทำด้วยเกสัช ย่อมต้อง.

ภิกษุทั้งอาพาธและไม่อาพาธ ย่อมต้องอาบัติที่เหลือ.

ชื่อว่า อนุโต อาปชฺชติ โน พหิ มีความว่า เมื่อสำเร็จการนอนเข้าไปเบียด (ภิกษุเข้าไปก่อน) ย่อมต้อง.

ชื่อว่า พหิ อาปชฺชติ โน อนุโต มีความว่า เมื่อตั้งเตียงเป็นต้นของสงฆ์ไว้กลางแจ้งแล้วหลีกไป ชื่อว่าย่อมต้องในภายนอก. ย่อมต้องอาบัติที่เหลือทั้งภายในและภายนอก.

ชื่อว่า อนุโต สีมาย มีความว่า ภิกษุอาคันตุกะ เมื่อไม่แสดงอาคันตุกวัตร กางร่มสวมรองเท้า เข้าสู่วิหาร แต่พอเข้าอุปัชฌาย์ก็ต้อง.

ชื่อว่า พหิ สีมาย มีความว่า ภิกษุเตรียมจะไป เมื่อไม่บำเพ็ญ-คัมภีร์ มิเก็บงำภณฑะไม่เป็นต้น หลีกไป แต่พอก้าวล่วงอุปัชฌาย์ก็ต้อง. ย่อมต้องอาบัติที่เหลือทั้งภายในสีมาและภายนอกสีมา.

[ว่าด้วยอาบัติที่ต้องในท่ามกลางสงฆ์เป็นต้น]

เมื่อภิกษุผู้แก่กว่า มีอยู่ ภิกษุไม่ได้รับเผด็จกล่าวธรรมชื่อว่าต้องในท่ามกลางสงฆ์. ในท่ามกลางคณะก็ดี ในสำนักบุคคลก็ดี ก็นัยนี้แล.

ออก (จากอาบัติ) ด้วยฉันทวารกสมณะ ชื่อว่าออกด้วยกาย.

เมื่อภิกษุไม่ยังกายให้ไหว แสดงด้วยวาจา อาบัติชื่อว่าออกด้วยวาจา.

เมื่อทำกิริยาทางกายประกอบกับวาจาแสดง อาบัติชื่อว่าออกด้วยกายด้วยวาจา.

อาบัติที่เป็นทั้งเทศนาคามินีทั้งวุฒฐานคามินี ย่อมออกในท่ามกลางสงฆ์. แต่ว่า เพราะอาบัติเป็นเทศนาคามินีเท่านั้น ย่อมออกในท่ามกลางคณะและบุคคล.

[ว่าด้วยองค์เป็นเหตุลงโทษและเพิ่มโทษ]

สองบทว่า อากาศุหาย เจเตยฺย มีความว่า สงฆ์พึงตั้งใจเพื่อความ
แน่นเข้า คือเพื่อความมั่นคง. อธิบายว่า สงฆ์เมื่อปรารภนา พึงลงอุกเขปนิย-
กรรม แก่ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ลงตักขณียกรรมเป็นต้นแล้วไม่ยั้งวัตรให้เต็ม.

ในคำว่า อลฺหฺชิ จ โหติ พาโล จ อปกตฺโต จ นี้ มี
ความว่า ไม่พึงลงโทษด้วยเหตุเพียงเท่านี้ ว่า ผู้นี้เป็นผู้โง่ ไม่รู้จักกรรมและ
อธรรม หรือว่า ผู้นี้มิใช่ปกตัตต์ ไม่รู้จักอาบัติและมีใจอาบัติ. พึงลงโทษแก่
ภิกษุผู้ต้องอาบัติ ซึ่งมีความเป็นผู้โง่เป็นมูลและมีความเป็นไม่ใช่ผู้ปกตัตต์เป็น
มูล.

ผู้ต้องอาบัติ ๒ กอง ชื่อว่าผู้เสียศีลในอธิศีล.

ผู้ต้องอาบัติ ๕ กอง ชื่อว่าผู้เสียอาจารย์.

ผู้ประกอบด้วยอันตคาหิกทิกฺขุ ชื่อว่าผู้เสียทิกฺขุ.

พึงลงโทษแก่ภิกษุเหล่านั้น ผู้ไม่เห็น ไม่ทำคืนอาบัติ และผู้ไม่ยอม
สละทิกฺขุเท่านั้น.

อนาจารต่างโดยชนิดมีเล่นการพนันเป็นต้น ด้วยเครื่องเล่นมีสกา^{*}
เป็นอาทิ ชื่อว่าเล่นทางกาย.

อนาจารต่างโดยชนิดมีทำเปิงมางปากเป็นต้น ชื่อว่าเล่นทางวาจา.

อนาจารทางทวารทั้ง ๒ ต่างโดยชนิดมีฟ้อนและจับเป็นต้น ชื่อว่าเล่น
ทางวาจา.

๑. ปาสาทิหิ, ปาสก = Throw = ทอดลูกบาท - เล่นสกา

อนาจารทวารทั้ง ๒ ต่างโดยชนิดมีพื่อนและจับเป็นต้น ชื่อว่าเล่นทาง
กายและทางวาจา.

ความก้าวล่วงสิกขาบทที่ทรงบัญญัติในกายทวาร ชื่อว่าอนาจารทางกาย
ความก้าวล่วงสิกขาบทที่ทรงบัญญัติในวจีทวาร ชื่อว่าอนาจารทางวาจา
ความก้าวล่วงสิกขาบทที่ทรงบัญญัติในทวารทั้ง ๒ ชื่อว่าอนาจารทาง
กายทวารและทางวจีทวาร.

สองบทว่า กายิเกน อุปมาติเกน ได้แก่ ด้วยการไม่ศึกษา
สิกขาบทที่ทรงบัญญัติในกายทวาร.

จริงอยู่ ภิกษุใดไม่ศึกษาสิกขาบทนั้น ภิกษุนั้นชื่อว่าผลาญสิกขาบท
นั้น. เพราะเหตุนั้น การไม่ศึกษานั้น ของภิกษุนั้น ท่านจึงกล่าวว่า การ
ผลาญเป็นไปทางกาย. แม้ใน ๒ สิกขาบทที่เหลือ ถิ่นยนี้แล.

ชื่อว่า กายิเกน มิจฺฉาชีเวน ได้แก่ ด้วยการรับใช้ของคฤหัสถ์
มีเดินส่งข่าวเป็นต้นก็ดี ด้วยเวชกรรมมีฝ่าฝืนเป็นต้นก็ดี.

บทว่า วาจติเกน ได้แก่ ด้วยรับหรือบอกข่าว (ของคฤหัสถ์)
เป็นต้น. บทที่ ๓ ท่านกล่าวด้วยอำนาจประกอบบททั้ง ๒ เข้าด้วยกัน.

หลายบทว่า อลฺลํ ภิกฺขุ มา ภณฺทหนํ มีความว่า อย่าเลยภิกษุ
เธออย่าทำความบาดหมาง อย่าทำความทะเลาะ อย่าทำความแค้นแค้น อย่าก่อ
วิวาท.

บทว่า น โวหริตพฺโพ ได้แก่ ไม่ฟังว่ากล่าวอะไรเลย.

จริงอยู่ ภิกษุทั้งหลาย ย่อมไม่สำคัญที่จะฟังฟังถ้อยคำของภิกษุเช่นนั้น
แม้ว่ากล่าวอยู่.

ชื่อว่า น กิสิมิลฺลิจิ ปจฺเจกฺกฺขณเณ มีความว่า (ภิกษุผู้ประกอบ
ด้วยองค์ ๓ คือเป็นอลัชชีเป็นต้น) อันสงฆ์ไม่พึงตั้งไว้ในตำแหน่งหัวหน้า
ไร ๆ คือแม้ตำแหน่งเดียว มีถือพัค (อนุโมทนา) เป็นต้น.

สองบทว่า โอภาสึ การาเปนฺตสฺส มีความว่า (ภิกษุผู้ประกอบ
ด้วยองค์ ๓ คือเป็นอลัชชี เป็นต้น) ซึ่งขอโอกาสอยู่อย่างนี้ว่า ขอท่านจงให้
โอกาส ข้าพเจ้าอยากพูดกะท่าน.

ชื่อว่า นาลิ โอภาสกมฺมํ กาคู มีความว่า โอกาสอันภิกษุไม่พึง
ทำว่า ท่านจักทำอะไร ? คังนี้.

ชื่อว่า สวจนียี นาทาทพฺพํ มีความว่า คำให้การ ไม่ควรเชื่อถือ
คือแม้ถ้อยคำ ก็ไม่ควรฟัง ไม่ควรไปในที่ซึ่งเธอประสงค์จะเกาะตัวไป.

หลายบทว่า ตีหฺงฺเคหิ สมฺนุณฺหาตสฺส ภิกฺขุโน วินโย มีความว่า
ภิกษุนั้นย่อมรู้วินัยใด วินัยนั้นย่อมเป็นวินัยของเธอ วินัยนั้น อันสงฆ์ไม่
พึงถาม.

สองบทว่า อนุโยโค น ทาทพฺโพ มีความว่า สงฆ์ไม่พึงให้
โอกาสเพื่อถาม แก่ภิกษุพาลนั้น ผู้ถามอยู่ว่า นี้ควรหรือ ? เธออันสงฆ์พึง
ตอบว่า จงถามภิกษุอื่น. แม้ภิกษุใด ย่อมถามภิกษุนั้น ภิกษุนั้น อันภิกษุ
ผู้บัณฑิตพึงกล่าวว่า ท่านจงถามภิกษุอื่น เพราะเหตุนี้ ภิกษุพาลนั้น อัน
ภิกษุอื่นไม่พึงถามเลยทีเดียว คือคำถามของภิกษุพาลนั้น อันใคร ๆ ไม่พึงฟัง.

สองบทว่า วินโย น สากฺจฺฉิตฺตพฺโพ มีความว่า ปัญหาวินัยอัน
ใคร ๆ ไม่พึงสนทนา คือเรื่องที่ควรหรือไม่ควร ก็ไม่พึงสนทนา (กับภิกษุ
พาลนั้น).

[ว่าด้วยชาวอภัย ๓ พวกเป็นต้น]

สองบทว่า อิทมปฺปหาย ได้แก่ ไม่สละลัทธิมีความเป็นผู้ปฏิบัติ-
ญาว่า ตนเป็นพรหมจารีบุคคลเป็นต้นนั้น.

สองบทว่า สุทฺธํ พุรฺหมจารี ได้แก่ ภิกษุผู้ชีณาสพ.

สองบทว่า ปาตพฺยุตฺตํ อปาชฺชติ ได้แก่ ถึงความเป็นผู้ตกไปคือ
การเสพ.

แต่เพราะพระบาลีว่า อิทมปฺปหาย บุคคลนั้น พึงละความปฏิบัติญา
ว่าตนเป็นพรหมจารีบุคคลนั้นเสียแล้ว ขอขมาพระชีณาสพเสียว่า ข้าพเจ้ากล่าว
เท็จ ขอท่านจงอดโทษแก่ข้าพเจ้า แล้วสละลัทธิที่ว่า โทษในกามทั้งหลายไม่มี
เสีย ทำการชำระคติให้สะอาด.

อกุสลทั้งหลายด้วย รากเหง้าทั้งหลาย ชื่อว่าอกุศลมูล อีกอย่างหนึ่ง
รากเหง้าของอกุสลทั้งหลาย ชื่อว่าอกุศลมูล. แม้ในกุศลมูล ก็นัยนี้แล.

ความประพฤติชั่วหรือความประพฤติผิดรูป ชื่อว่าทุจริต.

ความประพฤติเรียบร้อยหรือความประพฤติที่ดี ชื่อว่าสุจริต.

ทุจริต ที่ทำด้วยกายอันเป็นทางสำหรับทำ ชื่อว่ากายทุจริต.

ในบททั้งปวง ก็นัยนี้แล. คำที่เหลือ นับว่าชัดเจนแล้ว เพราะมีนัย
ดังกล่าวแล้วในที่นั้น ๆ ฉะนั้นแล.

พรรณนามวด ๓ จบ

(พรรณนามวด ๔)

[ว่าด้วยประเภทของอาบัติ]

วินิจฉัยในหมวด ๔ พึงทราบดังนี้:-

ชื่อว่า สกวาจา อापชฺชติ ปรวาจา วุฏฺฐาติ มีความว่าภิกษุ
ต้องอาบัติต่างโดยชนิดมีปทโสรัหมมาบัติเป็นอาทิ เนื่องด้วยวิหวาร ถึงสถาน
ที่ระงับด้วยติณวัตถารกะแล้ว ย่อมออกด้วยกรรมวาจาของภิกษุอื่น.

ชื่อว่า ปรวาจา อापชฺชติ สกวาจา วุฏฺฐาติ มีความว่า
ภิกษุต้องด้วยกรรมวาจาของภิกษุอื่น เพราะไม่ยอมสละทิฏฐิลามก เมื่อแสดงใน
สำนักของบุคคล ชื่อว่าออกด้วยวาจาของตน.

ชื่อว่า สกวาจา อापชฺชติ สกวาจา วุฏฺฐาติ มีความว่า
ภิกษุต้องอาบัติต่างโดยชนิดมีปทโสรัหมมาบัติเป็นอาทิ เนื่องด้วยวิหวารด้วย
วาจาของตน แม้เมื่อแสดงแล้วออกเสียเอง ชื่อว่าออกด้วยวาจาของตน.

ชื่อว่า ปรวาจา อापชฺชติ ปรวาจา วุฏฺฐาติ มีความว่า
ภิกษุต้องสังฆาติเสส มีสวดสมณูภาสน์เพียงครั้งที่ ๓ ด้วยกรรมวาจาของผู้อื่น
แม้เมื่อออก ชื่อว่าย่อมออกด้วยกรรมวาจามีปริวาสกันมวาจาเป็นต้นของภิกษุ
อื่น.

วินิจฉัยในจตุกกะเหล่านี้จากปฐมจตุกกะนั้น ฟังทราบดังนี้:-

ภิกษุต้องอาบัติที่เป็นไปทางกายทวาร ด้วยกาย เมื่อแสดงเสียชื่อว่า
ออกด้วยวาจา.

ต้องอาบัติที่เป็นไปทางวิหวาร ด้วยวาจา ชื่อว่าย่อมออกด้วยกาย
เพราะติณวัตถารกสมณะ.

ต้องอาบัติที่เป็นไปทางกายทวาร ด้วยกาย ชื่อว่าย่อมออกจากอาบัติที่
เป็นไปทางกายทวารนั้นแล ด้วยกาย เพราะติณวัตถารกสมณะ.

ต้องอาบัติที่เป็นไปทางวิทวาร ด้วยวาจา เมื่อแสดงอาบัตินั้นแลเสีย
ชื่อว่าออกด้วยวาจา.

ภิกษุผู้หลับ ย่อมต้องอาบัติที่จะพึงต้องตามจำนวนแห่งขน เพราะกาย
ถูกเตียงของสงฆ์ที่ไม่ลาดด้วยเครื่องลาดของตน และอาบัติที่จะพึงต้องเพราะ
นอนในเรือนร่วมกัน. และเมื่อตื่นแล้วรู้ว่าตนต้องแล้วแสดงเสีย ชื่อว่าตื่นแล้ว
ออก แต่เมื่อตื่นอยู่ ต้องแล้ว นอนในสถานที่ระงับด้วยติณวัตถารกะ ชื่อว่า
กำลังตื่นต้อง หลับไป ออก. แม้ ๒ บทเบื้องหลัง ก็พึงทราบโดยทำนองที่
กล่าวแล้วนั้นแล.

ภิกษุผู้ไม่มีความตั้งใจ ชื่อว่าย่อมต้องอาบัติที่เป็นอจิตตกะ. เมื่อแสดง
เสียในภายหลัง ชื่อว่ามีความตั้งใจออก.

ภิกษุผู้มีความตั้งใจ ชื่อว่าย่อมต้องอาบัติที่เป็นสจิตตกะ. เธอนอนอยู่ใน
สถานที่ระงับด้วยติณวัตถารกะ ชื่อว่าไม่มีความตั้งใจออก. แม้ ๒ บทที่
เหลือ ก็พึงทราบโดยทำนองที่กล่าวแล้วนั้นแล.

ภิกษุใด แสดงสภาพาบัติ ภิกษุนี้อธิบายว่าแสดงอาบัติ อย่างไรอย่างหนึ่ง
มีปาจิตติย์เป็นต้น ต้องคือทุกกฏ เพราะการแสดงเป็นปัจจัย. จริ่งอยู่ เมื่อแสดง
อาบัตินั้น ย่อมต้องทุกกฏ. แต่เมื่อต้องทุกกฏนั้น ชื่อว่าย่อมออกจากอาบัติ-
ปาจิตติย์เป็นต้น. เมื่อออกจากอาบัติมีปาจิตติย์เป็นต้น ชื่อว่าย่อมต้องทุกกฏ
นั้น. จตุกกะนี้ว่า อตุลฺล ปิพฺพชฺชนฺโต เทเสติ ดังนี้ พึงทราบว่าเป็นท่านกล่าว
หมายเอาประโยชน์อันหนึ่งเท่านั้น ของบุคคลผู้หนึ่ง ด้วยประการฉะนี้.

[วินัยนัยในกัมมจตุกกะ]

วินัยนัยในกัมมจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

ภิกษุต้องอาบัติเพราะไม่ยอมสละทิฏฐิตามก ด้วยกรรม, เมื่อแสดงเสียชื่อว่าออกด้วยมิใช่กรรม.

ต้องอาบัติเพราะปล่อยสุกคะเป็นต้น ด้วยมิใช่กรรม, ย่อมออกด้วยกรรม มีปริวาสเป็นอาทิ.

ต้องอาบัติเพราะสมนุภาสน์ ด้วยกรรมเท่านั้น ย่อมออกด้วยกรรม.

ย่อมต้องอาบัติที่เหลือ ด้วยมิใช่กรรม ย่อมออกด้วยมิใช่กรรม.

[วินัยนัยในปริกขารจตุกกะ]

วินัยนัยในปริกขารจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

บริขารของตนเป็นที่ ๑. บริขารของสงฆ์เป็นที่ ๒. บริขารของเจดีย์เป็นที่ ๓. บริขารของคฤหบดีเป็นที่ ๔. ก็ถ้าว่า บริขารของคฤหบดีนั้น เป็นของที่เขานำมา เพื่อประโยชน์แก่บาตร จีวร นวกรรมและเภสัช. ภิกษุจะให้กุญแจ และให้บริขารนั้นอยู่ข้างในก็ควร.

[วินัยนัยในสัมมุขจตุกกะ]

วินัยนัยในสัมมุขจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

ภิกษุต้องอาบัติเพราะไม่ยอมสละทิฏฐิตามก ต่อหน้าสงฆ์แท้, แต่ในเวลาออกไม่มีกิจที่สงฆ์จะต้องทำ เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่าออกกลับหลัง.

ต้องอาบัติ เพราะปล่อยสุกคะเป็นต้น กลับหลัง ย่อมออกต่อหน้าสงฆ์.

ต้องอาบัติสมณูภาสน์ต่อหน้าสงฆ์เท่านั้น ย่อมออกต่อหน้า.

ย่อมต้องอาบัติที่เหลือต่างโดยชนิด มีสัมปชานมุสาวาทเป็นต้นลับหลัง และออกก็ลับหลัง.

อชานันตจตุกกะ เหมือนกับอจิตตจตุกกะ.

[ว่าด้วยเพศกลับ]

บทว่า **ลึงคปาตุภาเวน** มีความว่า เมื่อเกิดเพศกลับแก่ภิกษุหรือ ภิกษุณีผู้นอนแล้วเท่านั้น จึงเป็นอาบัติเพราะนอนร่วมเรือนกัน.

คำว่า **ลึงคปาตุภาเวน** นี้แล ท่านกล่าวเจาะจงอาบัติ เพราะนอน ร่วมเรือนกันนั้น.

ก็อาบัติที่ไม่ทั่วไป แก่ภิกษุและภิกษุณีทั้ง ๒ ฝ่าย ย่อมออกเพราะ ความปรากฏแห่งเพศ.

[วินิจฉัยในสหปฏิลาภจตุกกะ]

วินิจฉัยในสหปฏิลาภจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

เพศของภิกษุใด ย่อมเปลี่ยนไป, ภิกษุนั้น พร้อมกับได้เพศ(ใหม่) ย่อมละเพศบุรุษเดิมเสีย ด้วยอำนาจแห่งเพศที่เกิดขึ้นก่อน และด้วยความเป็น เพศประเสริฐ ตั้งอยู่ในเพศสตรีอันเกิด ณ ภายหลัง. กายวิญญูตติและวาจวิญญูตติ ซึ่งเป็นไปด้วยอำนาจแห่งจริตของบุรุษและอาการของบุรุษเป็นต้น ย่อมระงับไป บัญญัติที่เป็นไปอย่างนี้ว่า ภิกษุก็ดี บุรุษก็ดี ย่อมดับไป. ก็สิกขาบท ๔๖ เหล่าใด อันไม่ทั่วไปด้วยภิกษุณีทั้งหลาย. ไม่เป็นอาบัติ เพราะสิกขาบท เหล่านั้นเลย.

กัวินิจฉัยในจตุกกะที่ ๒ พึงทราบดังนี้:-

เพศของภิกษุณีใด ย่อมเปลี่ยนไป, ภิกษุณีนั้น ย่อมละเพศสตรีที่
นับว่าเกิดภายหลัง เพราะเกิดขึ้นภายหลังบ้าง เพราะความเป็นเพศทรมบ้าง
ตั้งอยู่ในเพศบุรุษ ที่นับว่าเกิดก่อน โดยประการดังกล่าวแล้ว. วิญญูตติซึ่ง
แตกจากที่กล่าวแล้ว ย่อมระงับไป. บัญญัติที่เป็นไปอย่างนี้ว่า ภิกษุณี กัดี
สตรี กัดี ย่อมดับไป. สิกขาบท ๑๓๐ เหล่าใด อันไม่ทั่วไปด้วยภิกษุทั้งหลาย,
ไม่เป็นอาบัติ เพราะสิกขาบทเหล่านั้นเลย.

สองบทว่า จตุตถาโร สามุกกัสา ได้แก่ มหาปเทศ ๔. จริงอยู่
มหาปเทศ ๔ นั้น ท่านกล่าวว่า สามุกกัสา เพราะเป็นชื่อที่พระผู้มีพระภาคเจ้า
ทรงรื้อขึ้น คือยกขึ้นตั้งไว้เอง ในเมื่อยังไม่เกิดเรื่องขึ้น.

บทว่า ปริโกลา ได้แก่ กลิ่นของที่ควรกลืน.

ส่วนน้ำ เพราะไม่เป็นกาลิก ไม่ได้รับประเคน ก็ควร.

ยวากาลิกเป็นต้น ที่ไม่ได้รับประเคน ไม่ควรกลืน.

ยามหาวิกัฏ ๔ อย่าง เพราะเป็นของเฉพาะกาล ควรกลืนในกาลที่
ตรัสไว้อย่างไร.

สองบทว่า อุปาสโก สิลวา ได้แก่ ผู้ครองศีล ๕ หรือศีล ๑๐.

[วินิจฉัยในอาคันตุกาที่จตุกกะ]

วินิจฉัยในอาคันตุกาที่จตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

ภิกษุผู้กางร่มสวมรองเท้า คลุ่มศีรษะเข้าสู่วิหารและเที่ยวไปในวิหาร
นั้น เฉพาะเป็นอาคันตุกะจึงต้อง เป็นเจ้าถิ่นไม่ต้อง.

ฝ่ายภิกษุผู้ไม่ทำอาวาสกวัตร เป็นเจ้าถิ่น จึงต้อง เป็นอาคันตุกะ
ไม่ต้อง ทั้ง ๒ พวก ย่อมต้องอาบัติที่เป็นทางกายทวารและวจีทวารที่เหลือ.
ทั้งอาคันตุกะ ทั้งเจ้าถิ่น ย่อมไม่ต้องอาบัติที่ไม่ทั่วไป (แก่ตน).

วินิจฉัยแม้ในคณียจตุกกะ. พึงทราบดังนี้:

ภิกษุผู้ไม่ยังคณียวัตรให้เต็มไปเสีย เป็นผู้เตรียมจะไป จึงต้อง, เป็น
เจ้าถิ่น ไม่ต้อง.

เมื่อไม่ทำอาวาสกวัตร เป็นเจ้าถิ่น จึงต้อง ผู้เตรียมจะไป ไม่ต้อง.
ทั้ง ๒ พวก ย่อมต้องอาบัติที่เหลือ. ทั้ง ๒ พวก ไม่ต้องอาบัติที่ไม่ทั่วไป
(แก่ตน).

[วินิจฉัยในวัตถุนานัตตตาทิจตุกกะ]

วินิจฉัยในวัตถุนานัตตตาทิจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

ความที่ปาราชิก ๔ มีวัตถุต่าง ๆ กันและกันแล ย่อมมี, ความที่
ปาราชิก ๔ มีอาบัติต่างกันและกันหาไม่มี. จริงอยู่ อาบัติปาราชิกนั้นทั้งหมด
คงเป็นอาบัติปาราชิกเหมือนกัน. แม้ในสังฆาทิเสสเป็นต้น ก็นัยนี้แล.

ส่วนโยชนาในคำว่า อาปตฺตินานตฺตตา น วัตถุนานตฺตตา นี้
พึงทราบโดยนัยมีอาทิอย่างนี้ว่า ความเป็นต่างกันแห่งอาบัติแล ย่อมมีอย่างนี้
คือ เป็นสังฆาทิเสสแก่ภิกษุ เป็นปาราชิกแก่ภิกษุณี เพราะเคล้าคลึงกันและกัน
ด้วยกาย แห่งภิกษุและภิกษุณี, ความเป็นต่างกันแห่งวัตถุหาไม่มี, ความ
เคล้าคลึงกันด้วยกายแล เป็นวัตถุแห่งอาบัติแม้ทั้ง ๒,

อนึ่ง เพราะฉนกระเทียม เป็นปาจิตตีย์แก่ภิกษุณี เป็นทุกกฏแก่ภิกษุ.

พึงทราบความที่ปาราชิก ๔ กับสังฆาติเสส ๑๓ มีวัตถุต่างกัน และมีอาบัติต่างกัน.

พึงทราบความที่สังฆาติเสสเป็นต้น กับอนิยตเป็นต้น มีวัตถุต่างกัน และมีอาบัติต่างกันอย่างนั้น.

ความที่วัตถุเป็นของต่างกัน (และ) ความที่อาบัติเป็นของต่างกัน ไม่มีแก่ภิกษุและภิกษุณีผู้ต้องปาราชิก ๔ ข้างต้น พ้องกัน.

ในภิกษุและภิกษุณีผู้ต้องอาบัติต่างกันก็ตาม ในภิกษุและภิกษุณีผู้ต้องอาบัติที่ทั่วไป (แก่กันและกัน) ที่เหลือก็ตาม มีนัยเหมือนกัน.

[วินิจฉัยในวัตถุสภาคาทิจตุกกะ]

วินิจฉัยในวัตถุสภาคาทิจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

เพราะภิกษุกับภิกษุณีเคล้าคลึงกันด้วยกาย มีความที่วัตถุเป็นสภาคัน ไม่มีความที่อาบัติเป็นสภาคัน.

ในปาราชิก ๔ มีความที่อาบัติเป็นสภาคัน ไม่มีความที่วัตถุเป็นสภาคัน. ในสังฆาติเสสเป็นอาทิ มีนัยเหมือนกัน.

ในปาราชิก ๔ ของภิกษุและภิกษุณี มีความที่วัตถุเป็นสภาคันด้วย มีความที่อาบัติเป็นสภาคันด้วย. ในอาบัติที่ทั่วไปทั้งปวงก็นัยนี้.

ในอาบัติที่ไม่ทั่วไป ความที่วัตถุเป็นสภาคันก็ไม่มี และความที่อาบัติเป็นสภาคันก็ไม่มี.

ก็ปัญหาที่ ๑ ในจตุกกะต้น เป็นปัญหาที่ ๒ ในจตุกกะนี้, และปัญหาที่ ๒ ในจตุกกะต้นนั้น เป็นปัญหาที่ ๑ ในจตุกกะนี้. ไม่มีความทำต่างกันในปัญหาที่ ๓ และที่ ๔.

[วินิจฉัยในอุปัชฌายจตุกกะ]

วินิจฉัยในอุปัชฌายจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

ก็เพราะไม่ทำวัตรที่อุปัชฌาย์พึงทำแก่สัทธวิहारิก อุปัชฌาย์ต้องอาบัติ, สัทธวิहारิกไม่ต้อง.

เมื่อไม่ทำวัตรอันสัทธวิहारิกพึงทำแก่อุปัชฌาย์ สัทธวิहारิกย่อมต้องอาบัติ, อุปัชฌาย์ไม่ต้อง.

สัทธวิहारิกและอุปัชฌาย์ทั้ง ๒ ฝ่าย ย่อมต้องอาบัติที่เหลือ. ทั้ง ๒ ฝ่ายไม่ต้องอาบัติที่ไม่ทั่วไป. แม้ในอาจริยจตุกกะ ก็นัยนี้แล.

[วินิจฉัยในอาทิสันตจตุกกะเป็นอาทิ]

วินิจฉัยในอาทิสันตจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่เข้าของไม่ได้ให้บาท ๑ หรือเกินกว่าบาทด้วยมือของตน ต้องอาบัติหนัก. ใช้ผู้อื่นด้วยสั่งบังคับว่า ท่านจงถือเอาทรัพย์หย่อนกว่าบาท ต้องอาบัติเบา. ๓ บทที่เหลือ พึงทราบโดยนัยนี้.

วินิจฉัยในอภิวาทนารหจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

สำหรับภิกษุณีทั้งหลายก่อน ในโรงฉัน แม้อุปัชฌาย์อยู่ถัดจากภิกษุณีองค์ที่ ๕ ไป ก็เป็นผู้ควรอภิวาท แต่ไม่ควรลูกรับ. และสำหรับภิกษุผู้กำลังฉันค้าง ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เป็นผู้ใหญ่กว่า ย่อมเป็นผู้ควรอภิวาท แต่ไม่ควรลูกรับโดยไม่แปลกกัน.

ภิกษุแม้อุปสมบทในวันนั้น ไปถึงสำนักแล้ว เป็นผู้ควรลูกรับ แต่ไม่ควรอภิวาท ของภิกษุผู้อยู่ปรินิเวศ แม้มีพรรษา ๖๐.

ในสถานที่ไม่ทรงห้าม ภิกษุที่เป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้ควรรอกิวัตและควร
ถูกรับของภิกษุใหม่. ฝ่ายภิกษุใหม่ เป็นผู้ไม่ควรรอกิวัต ไม่ควรถูกรับ ของ
ภิกษุผู้ใหญ่.

บทที่ ๑ แห่งอาสนารหตุกคะ กับบทที่ ๒ ในจตุกคะก่อน และบท
ที่ ๒ แห่งอาสนารหตุกคะ กับบทที่ ๑ ในจตุกคะก่อน เหมือนกันโดยใจความ.

[วินิจฉัยในกาลจตุกคะเป็นอาทิ]

วินิจฉัยในกาลจตุกคะ พึงทราบดังนี้:-

ภิกษุเมื่อห้าม (โภชนะ) แล้วฉัน ชื่อว่าต้องในกาล ไม่ต้องในวิกาล.

เมื่อต้องอาบัติเพราะวิกาลโภชน ชื่อว่าต้องในวิกาล ไม่ต้องในกาล.

เมื่อต้องอาบัติที่เหลือ ชื่อว่าต้องทั้งในกาลและในวิกาล. เมื่อไม่ต้อง
อาบัติที่ไม่ทั่วไป (แก่ตน) ชื่อว่าไม่ต้องทั้งในกาลทั้งในวิกาล.

วินิจฉัยในปฏิคคหิตจตุกคะ พึงทราบดังนี้:-

อามิสที่รับประเคนก่อนภักตกาล ควรในกาล ไม่ควรในวิกาล.

น้ำปานะ ควรในวิกาล ไม่ควรในกาลในวันรุ่งขึ้น.

สัตตาทกาลิก ขาวชีวิก ควรทั้งในกาลและในวิกาล.

กาลิก ๓ มียาวกาลิกเป็นต้น ที่ล่วงกาลของตนๆ และอกัปปิยมังสะ
เป็นอุคคหิตก์และอาหารที่รับประเคน (ค้าง) ไว้ ไม่ควรทั้งในกาลและในวิกาล.

วินิจฉัยในปัจจันติมจตุกคะ พึงทราบดังนี้:-

เมื่อผูกสีมาในทะเล ชื่อว่าต้องในปัจจันติมชนบท ไม่ต้องในมัชฌิม
ชนบท.

เมื่อให้อุปสมบทด้วยคณะปัญจวรรค และเมื่อทรงไว้ซึ่งรองเท้า ๔ ชั้น
อาบนํ้าเป็นนิตยและเครื่องปลาดหนัง ชื่อว่าต้องในมัชฌิมชนบท ไม่ต้องใน
ปัจจันติมชนบท.

แม้ภิกษุผู้กล่าวอยู่ว่า ๔ วัตถุนี้ ไม่ควรในปัจจันติมชนบทนี้ ชื่อว่า
ต้องในปัจจันติมชนบท.

ฝ่ายภิกษุผู้กล่าวอยู่ว่า ๔ วัตถุนี้ ควรในมัชฌิมชนบทนี้ ชื่อว่าต้อง
ในมัชฌิมชนบท.

ภิกษุยอมต้องอาบัติที่เหลือ ในมัชฌิมชนบทและในปัจจันติมชนบท
แม้ทั้ง ๒. ไม่ต้องอาบัติที่ไม่ทั่วไป (แก่ตน) ในที่ไหน ๆ.

วินิจฉัยในจตุกกะที่ ๒ พึงทราบดังนี้:-

วัตถุทั้ง ๔ ประการ มีอุปสมบทด้วยคณะปัญจวรรคเป็นต้น ควรใน
ปัจจันติมชนบท.

แม้การที่ภิกษุแสดงว่า นี้ควร ก็ควรในปัจจันติมชนบทนั้นเหมือนกัน
แต่ไม่ควรในมัชฌิมชนบท.

ส่วนการที่ภิกษุแสดงว่า นี้ไม่ควร ควรในมัชฌิมชนบท ไม่ควรใน
ปัจจันติมชนบท. วัตถุที่เหลืออันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตว่า ภิกษุ
ทั้งหลาย เรานุญาตเหลือ ๕ ชนิด เป็นต้น, วัตถุนั้นควรในชนบททั้ง ๒.
ส่วนวัตถุใด ทรงห้ามว่า ไม่ควร, วัตถุนั้น ไม่ควรในชนบทแม้ทั้ง ๒.

[วินิจฉัยในอันโตอาทิจตุกกะ]

วินิจฉัยในอันโตอาทิจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

ภิกษุยอมต้องอาบัติเพราะนอนเบียดเป็นต้น ในภายใน ไม่ต้องใน
ภายนอก.

เมื่อวางเสนาสนะมีเตียงของสงฆ์เป็นต้น ไว้กลางแจ้งแล้วหลีกไปเสีย
ชื่อว่าต้องในภายนอก ไม่ต้องในภายใน. ที่เหลือชื่อว่าต้องทั้งภายในและ
ภายนอก. อาบัติที่ไม่ทั่วไป (แก่ตน) ชื่อว่าไม่ต้องทั้งภายในทั้งภายนอก.

วินิจฉัยในอันโตสิมาทิจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

ภิกษุอาคันตุกะ เมื่อไม่ยังวัตรให้เต็ม ชื่อว่าต้องในภายในสิมา.

ภิกษุผู้เตรียมจะไป เมื่อไม่ยังวัตรให้เต็ม ชื่อว่าต้องในภายนอกสิมา.

ภิกษุยอมต้องอาบัติเพราะมุสาวาทเป็นต้น ทั้งภายในสิมาและภายนอก
สิมา. ย่อมไม่ต้องอาบัติที่ไม่ทั่วไป (แก่ตน) ในที่ไหน ๆ.

วินิจฉัยในคามจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

ภิกษุยอมต้องอาบัติที่ทรงตั้งไว้ควรศึกษา อันเนื่องเฉพาะด้วยละแวก
บ้าน ในบ้าน, ไม่ต้องในป่า.

ภิกษุณีเมื่อให้อรุณขึ้น ย่อมต้องในป่า, ไม่ต้องในบ้าน.

ภิกษุยอมต้องอาบัติเพราะมุสาวาทเป็นต้น ทั้งในบ้านและในป่า ย่อม
ไม่ต้องอาบัติที่ไม่ทั่วไป (แก่ตน) ในที่ไหน ๆ.

[วินิจฉัยในปุพพกิจจาทิจตุกกะ]

สองบทว่า จตุตถาโร ปุพพกิจจา ความว่า พระอรรถกถาจารย์
กล่าวว่า กรรม ๔ อย่างนี้คือ การปิดกวาด ตามประทีป ตั้งน้ำฉันน้ำใช้
พร้อมทั้งปูลาดอาสนะ เรียกว่า ปุพพกรรม. ส่วนกิจ ๔ อย่างนี้คือ นำฉันทะ
ปารีสุทธิ บอกถุฑู นับภิกษุและสอนภิกษุณี พึงทราบว่า ปุพพกิจ.

สองบทว่า จตุตถาโร ปตฺตกถุฑา มีความว่า วันอุโบสถ ๑ ภิกษุ
ผู้เข้ากรรมมีจำนวนเท่าไร เธอเป็นผู้มาแล้ว ๑ สภาคาบัตติไม่มี ๑ บุคคลควร
เว้นไม่มีในหัตถบาตสงฆ์นั้น ๑ รวมเรียกว่าปตตกถุฑะ ฉะนี้แล.

สองบทว่า จตุตถาริ อนนฺตฺตยาจิตฺตยา นิมีความว่า ปาจิตตีย์ ๔
สิกขาบทนี้คือ สิกขาบทว่าด้วยสำเร็จการนอนเบียด, สิกขาบทที่ว่า เอหาวุโส
คามํ วา นิคมํ วา เป็นอาทิ, สิกขาบทว่าด้วยแก่งก่อกความรำคาญ,
สิกขาบทว่าด้วยแอบฟัง ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้แบบนี้ว่า ทำความหมาย
อย่างนี้เท่านั้นให้เป็นปัจจัยหาใช่อย่างอื่นไม่ เป็นปาจิตตีย์.

สองบทว่า จตฺสฺส อภิขุสมฺมตฺติโย นิมีความว่า สมมติในที่อื่น
พ้นจากสมมติ ๑๓ ที่มาแล้วอย่างนี้ว่า ถ้าภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวรแม้สิ้นราตรี
๑ เว้น เสียแต่ภิกษุได้สมมติ, ถ้าภิกษุ...พึงให้ทำสันถัตอื่นใหม่ เว้นแต่ภิกษุ
ได้สมมติ, ถ้าเธออยู่ปราศจากยิ่งกว่านั้น เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, พึงบอก
อาบัติชั่วหยาบของภิกษุแก่นุปลสัมบัน เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ.

[วินิจฉัยในคิลานจตุกกะ]

วินิจฉัยในคิลานจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

เมื่อออกปากขอเกสซ์อื่น ด้วยความเป็นผู้ละโมภ ในเมื่อมีกิจที่จะต้อง
ทำด้วยเกสซ์อื่น ภิกษุผู้อาพาธต้อง (อาบัติ).

เมื่อออกปากขอเกสซ์ ในเมื่อมีกิจที่จะต้องทำด้วยของมิใช่เกสซ์ ภิกษุ
ไม่อาพาธต้อง.

ภิกษุผู้อาพาธและไม่อาพาธทั้ง ๒ ย่อมต้องอาบัติเพราะมุสาวาท
เป็นต้น. ทั้ง ๒ ไม่ต้องอาบัติที่ไม่ทั่วไป (แก้ตน).

บทที่เหลือในที่ทั้งปวงตั้งทั้งนั้น ฉะนี้แล.

พรรณนาหมวด ๔ จบ

[พรรณนามหุด ๕]

วินิจฉัยในหมวด ๕ พึงทราบดังนี้:-

ชื่อว่า **ปลง บุคคลา นิตา** นี้ บ่งถึงบุคคลผู้ทำอนันตริยกรรม
นั่นเอง.

ขึ้นชื่อว่าอาบัติ มีการตัดเป็นวินัยกรรม ๕ พึงทราบในเพราะเตียงตั้ง
และผ้าปูนั่ง ผ้าปิดผี ผ้าอาบน้ำฝนและสุคตจีวร ซึ่งเกินประมาณ.

บทว่า **ปลงหากาเรหิ** มีความว่า ภิกษุยอมต้องอาบัติ ด้วยอาการ
๕ เหล่านี้ คือ ความเป็นผู้ไม่ละอาย ความไม่รู้ ความเป็นผู้สงสัยแล้วขึ้นทำ
ความเป็นผู้มีความสำคัญว่าควรในของที่ไม่ควร ความเป็นผู้มีความสำคัญว่าไม่
ควรในของที่ควร.

ชื่อว่า **ปลงจาปตฺติโย มุตาวาทุปลงยา** ได้แก่ ปาราชิก ถุลลัจจัย
ทุกกฏ สังฆาทิเสส และปาจิตตีย์.

บทว่า **อนามนุจจาโร** ได้แก่ ความไม่มีแห่งการต้องบอกลาจึง
เที่ยวไปนี้ว่า ภิกษุไม่บอกลาภิกษุซึ่งมีอยู่ ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในสกุลทั้งหลาย
ก่อนนั้นก็ดี ทีหลังนั้นก็ดี.

บทว่า **อนธิฏฺฐานัน** มีความว่า การนั้นต้องคำนึงถึงสมัยที่พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัสว่า เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ เพราะฉะนั้นเป็นหมู ชื่อว่า
ความคำนึง. การที่ไม่ต้องทำอย่างนั้น ชื่อว่าความไม่ต้องคำนึง.

ความหมายอันใด ในโกชนะทีหลัง อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้ว,
การที่ไม่ต้องทำความหมายอันนั้น ชื่อว่าความไม่ต้องหมาย.

จริงอยู่ ๕ วัตถุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงห้ามแล้วด้วยรูปดวงค์ของภิกษุ
ผู้ถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตรนั่นเอง.

บทว่า อุตฺตงกิตปริสฺสฺกิตฺโต มีความว่า เป็นผู้อันภิกษุทั้งหลาย
ผู้ได้เห็น ได้ฟัง ระวังแล้วและรังเกียจแล้ว.

อีกอย่างหนึ่ง ภิกษุแม้เป็นพระจีณาสพ ผู้มีอันไม่กำเริบเป็นธรรมดา
ก็เป็นผู้ถูกระวางถูกรังเกียจ. เพราะเหตุนี้ อโศจรทั้งหลาย อันภิกษุพึงเว้น
จริงอยู่ ภิกษุผู้ปรากฏเสมอในอโศจรเหล่านั้น ย่อมไม่พ้นจากความเสื่อมยศ
หรือจากความติเตียน.

[ว่าด้วยผ้าบังสุกุลเป็นอาทิ]

บทว่า โสทานิกํ ได้แก่ ผ้าที่ตกที่ป่าช้า.

บทว่า อาปณฺณํ ได้แก่ ผ้าที่ตกที่ประตูตลาด.

บทว่า ฌุปจีวรํ ได้แก่ ผ้าที่เขาห่มจอมปลวกทำพิธีกรรม.

บทว่า อภิเสกิกํ ได้แก่ จีวรที่เขาทิ้งที่สถานที่อาบน้ำ หรือที่สถาน
ที่อภิเษกของพระราชา.

บทว่า คตปฏฺยาคตํ ได้แก่ ผ้าที่เขานำไปสู่ป่าช้าแล้วนำกลับมาอีก.

มหาโจร ๕ จำพวก ได้กล่าวแล้วในอุตริมนุสธัมมสิกขาบท.

ชื่อว่า ปณฺจาปตฺติโย กายโต สมฺภูจฺจนฺติ มีความว่า ภิกษุต้อง
อาบัติ ๕ ด้วยสมฺภูจฺจนฺตฺตํแห่งอาบัติที่ ๑ ได้แก่ อาบัติที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส
ไว้ในอันตรเปยยาโลอย่างนี้ว่า ภิกษุมีความสำคัญว่าควรทำกุฎีด้วยการขอเขาเอง.

ชื่อว่า ปณฺจาปตฺติโย กายโต จ วาจโต จ มีความว่า ภิกษุ
ย่อมต้องอาบัติ ๕ ด้วยสมฺภูจฺจนฺตฺตํแห่งอาบัติที่ ๓ คือ ย่อมต้องอาบัติที่พระผู้มี

มหาวิภังค์ ๑/๑๖๕.

พระภาคเจ้าตรัสไว้ ในอันตรเปยฆาลนั้นแลอย่างนี้ว่า ภิกษุมีความสำคัญว่าควร
ชักชวนกันทำกุฎี ดังนี้.

บทว่า **เทศนาคามินิโย** มีความว่า เว้นปาราชิกและสังฆาทิเสสเสีย
ได้แก่อาบัติที่เหลือ.

สองบทว่า **ปลฺลจ กมฺมานิ** ได้แก่ กรรม ๕ คือ ตัชฌนียกรรม
นียสกรรม ปัพพาทนียกรรม และปฏิสารณียกรรมรวม ๔ และอุกเขปนียกรรม
ทั้ง ๓ อย่าง ๑.

สองบทว่า **ยาวตติเย** **ปลฺลจ** ได้แก่ อาบัติ ๓ คือ ปาราชิก
อุลลัจฉัย ทุกกฏ ของภิกษุณีผู้ประพฤติดตามภิกษุผู้อันสงฆ์ยกวัตร ผู้ไม่ยอมสละ
เพราะสมนุภาสน์ เพียงครั้งที่ ๓. สังฆาทิเสส เพราะสมนุภาสน์ในเภทกานู-
วัตตคสิกขาบทเป็นต้น. ปาจิตตีย์ เพราะไม่ยอมสละทิวฐิตามก.

บทว่า **อทินฺน** ได้แก่ ของที่ผู้อื่นไม่ประเคน.

บทว่า **อวิทิต** ได้แก่ ชื่อว่าไม่ทราบ เพราะไม่มีเจตนาว่า เรารับ
ประเคน.

บทว่า **อกบฺปิย** ได้แก่ ของที่ไม่ได้ทำให้ควร ด้วยสมณกัมปะ ๕.
ก็หรือว่าเนื้อที่ไม่ควร โภชนะที่ไม่ควร แม้อื่น ก็ชื่อว่า ของไม่ควร.

บทว่า **อกตาทิริตฺต** ได้แก่ ของภิกษุห้ามโภชนะแล้ว ไม่ได้ทำ
ให้เป็นเดน.

บทว่า **สมชฺชทาน** ได้แก่ การให้มหรสพคือฟ้อนเป็นต้น

บทว่า **อุสฺสทาน** ได้แก่ การปล่อยโคผู้ในภายในแห่งฝูงโค.

บทว่า จิตตกมฺมทานํ มีความว่า การที่ให้สร้างอาวาสแล้วทำ
จิตรกรรมในอาวาสนั้น สมควร. แต่คำว่า จิตตกมฺมทานํ นี้ท่านกล่าวหมาย
เอาการให้จิตรกรรมที่เป็นลายรูปภาพ.

จริงอยู่ ทาน ๕ อย่างนี้ โลกสมมติกันว่าเป็นบุญก็จริง แต่ที่แท้ หา
เป็นบุญไม่ คือเป็นอกุศลนั่นเอง.

ความเป็นผู้ใคร่เพื่อจะพูด เรียกว่า ปฏิภาณ ในคำว่า อุปฺปนฺน
ปฏิภาณํ นี้. ความว่า ธรรม ๕ อย่างนี้ อันบุคคลบรรเทาได้ยาก เพราะ
ฉะนั้น จึงชื่อว่า บรรเทาได้ไม่ง่าย. แต่บุคคลอาจ บรรเทาได้ด้วยเหตุที่เป็น
อุบาย คือด้วยการพิจารณาและปราสาธอนเป็นต้น ที่เหมาะสม.

[อานิสงส์แห่งการกวาด]

ใน ๒ บทว่า สกจิตฺตํ ปลีทติ นี้ มีเรื่องเหล่านี้เป็นอุทาหรณ์.

ได้ยินว่า พระปุตสเทวเถระ ผู้อยู่ที่กาฬันทกาฬวิหาร กวาดลานเจดีย์
ทำอุตราวงสงฆ์เจียงบ่าข้างหนึ่ง แลดูลานเจดีย์ซึ่งเกลี่ยทรายไว้เรียบร้อย ราว
กวาดด้วยดอกล่างทราย ให้เกิดปีติและปราโมทย์มีพระพุทธรูปเจ้าเป็นอารมณ์
ได้ยินอยู่แล้ว. ในขณะนั้น มารได้จำแลงเป็นลิงดำเกิดแล้วที่เชิงเขา เรีย
ยรายโขมย์ไว้เกลื่อน ที่ลานเจดีย์ ไปแล้ว. พระเถระไม่ได้อาจเพื่อบรรล
พระอรหัต, กวาดแล้ว ได้ไปเสีย. แม้ในวันที่ ๒ มาร ได้จำแลงเป็นโค
แก่ กระทำประการแปลกเช่นนั้นนั้นแล. ในวันที่ ๓ ได้นิรมิตอัฏฐภาพเป็น
มนุษย์ มีเท้าแก่ เดินเอาเท้าคู่รอบไป. พระเถระคิดว่า บุรุษแปลกเช่นนี้
ไม่มีในโคจรตามประมาณโยชน์หนึ่งโดยรอบ นี้คงเป็นมารแน่ละ จึงกล่าว
ว่า เจ้าเป็นมารหรือ? มารตอบว่า ถูกละผู้เจริญ ข้าพเจ้าเป็นมาร บัดนี้
ไม่ได้อาจเพื่อจะลงท่านละ. พระเถระถามว่า ท่านเคยเห็นพระตลาคต

หรือ ? มารตอบว่า แน่ละเคยเห็น. พระเถระกล่าวว่า ธรรมคามาร ย่อมเป็นผู้มีอานุภาพใหญ่ เชิญท่านนิรมิตอรรถภาพให้คล้ายอรรถภาพของพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าก่อน. มารกล่าวว่า ข้าพเจ้าไม่สามารถนิรมิตรูปเช่นนั้น ผู้เจริญแต่เอาเถอะ ข้าพเจ้าจักนิรมิตรูปเทียมที่จะพึงเห็นคล้ายรูปนั้น ดังนี้ แล้วได้จำแลงเพศของตนตั้งอยู่ด้วยอรรถภาพคล้ายพระรูปของพระพุทธเจ้า. พระเถระแลดูมารแล้วคิดว่า มารนี้ มีราคะ โทสะ โมหะ ยังงามถึงเพียงนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจะทรงงามอย่างไรหนอ ? เพราะว่า พระองค์ปราศจากราคะ โทสะ โมหะ โดยประการทั้งปวง ดังนี้แล้ว ได้ปิติมิพระพุทธเจ้าเป็นอารมณ์ เจริญวิปัสสนาบรรลुพระอรหัตแล้ว. มารกล่าวว่า ผู้เจริญ ข้าพเจ้าถูกท่านหลงแล้ว. ฝ่ายพระเถระกล่าวว่า มารแก่ จะมีประโยชน์อะไร ที่เราจะหลงคนเช่นท่าน.

ภิกษุหนุ่มชื่อทัตตะ แม้ในโลกันตรวิหาร กวาดลานเจดีย์แล้วแลดูได้โอทาทกถิน, ยังสมาบัติ ๘ ให้เกิดแล้ว, ภายหลังเจริญวิปัสสนา กระทำให้แจ้งซึ่งผล ๑.

ใน ๒ บทว่า ปรจิตติ ปสิตติ นี้ มีเรื่องเหล่านี้ เป็นอุทาหรณ์

ภิกษุหนุ่มชื่อติสสะ กวาดลานเจดีย์ใกล้ท่าข้ามพุกุโละแล้ว ได้เอามือถือตะกร้าเทหยากเยื่อเที่ยวยืนอยู่. ในขณะนั้น พระเถระชื่อติสสทัตตะลงจากเรือแลดูลานเจดีย์ ทราบว่า เป็นสถานที่เธอผู้มีจิตอบรมแล้วกวาดไว้ จึงถามปัญหาตั้งพันนัย. ฝ่ายพระติสสะแก้ได้ทั้งหมด.

พระเถระในวิหารแม้บางตำบล กวาดลานเจดีย์แล้ว ทำวัตรเสร็จ พระเถระ ๔ รูปผู้ไหว้เจดีย์มาจากโยนกประเทศ เห็นลานเจดีย์แล้ว ไม่เข้าข้างใน ยืนอยู่ที่ประตูนั่นเอง พระเถระรูปหนึ่ง ตามระลึกได้ ๘ กัป รูปหนึ่ง

ตามระลีกได้ ๑๖ กัป รูปหนึ่งตามระลีกได้ ๒๐ กัป รูปหนึ่งตามระลีกได้ ๓๐ กัป.

ในคำว่า เทวดา อุตมณา โหนฺติ นี้ มีเรื่องนี้เป็นอุทาหรณ์.

ได้ยินว่า ภิกษุรูปหนึ่ง ในวิหารตำบล ๑ กวาดลานเจดีย์และลานโพธิ์แล้ว ไปอาบนํ้า. เทพดาทั้งหลายมีจิตเลื่อมใสว่า ตั้งแต่กาลที่สร้างวิหารนี้มา ไม่มีภิกษุที่เคยบำเพ็ญวัตรกวาดอย่างนี้ จึงพากันมา ได้ยินถือดอกไม้ อยู่ในมือ. พระเถระมาแล้วกล่าวว่า พวกท่านเป็นชาวบ้านไหน? เทพดาจึงกล่าวว่า ท่านผู้เจริญ พวกข้าพเจ้าอยู่ที่นี้เอง เลื่อมใสในวัตรของท่านว่า ตั้งแต่กาลที่สร้างวิหารนี้มา ไม่มีภิกษุที่เคยบำเพ็ญวัตรกวาดอย่างนี้ จึงยินถือดอกไม้ อยู่ในมือ.

ในบทว่า ปสาทิกสํวตฺตนิยฺมํ นี้ มีเรื่องนี้เป็นอุทาหรณ์.

ได้ยินว่า ถ้อยคำนี้ ปรารภบุตรอมตย์คนหนึ่ง และพระอภัยเถระ เกิดขึ้นว่า บุตรอมตย์จะเป็นผู้นำเลื่อมใส หรือว่าพระอภัยเถระจะเป็นผู้นำเลื่อมใสหนอ? ญาติทั้งหลายพูดกันว่า เราทั้งหลายจักแลดูชนทั้ง ๒ นั้นในที่เดียวกัน จึงแต่งตัวบุตรอมตย์แล้วได้พากันไปด้วยความคิดว่า จักให้ไหว้พระมหาเจดีย์. ฝ่ายมารดาของพระเถระ ให้ทำจิวรมีราคาบาทหนึ่ง ส่งไปให้บุตรด้วยสั่งว่า บุตรของเราจงให้ปลงผมแล้วห่มจิวรนี้ มีภิกษุสงฆ์แวดล้อมจงไหว้พระมหาเจดีย์. บุตรอมตย์มีญาติห้อมล้อมขึ้นสู่ลานเจดีย์ ทางประตูด้านปราจีน. พระอภัยเถระมีภิกษุสงฆ์แวดล้อม ขึ้นสู่ลานเจดีย์ ทางประตูด้านทักษิณ มาพบกับบุตรอมตย์นั้นที่ลานเจดีย์ จึงกล่าวว่า ผู้มีอายุ ท่านเท

* บาลีบางฉบับเป็นปาสาทิก แปลว่า นำเลื่อมใสก็มี.

หยากเชื้อ ในที่ซึ่งพระมหัลลกะเถระได้กวาดไว้จะจับคู่แข่งกับเราหรือ ? ได้ยินว่า ในอรรถภาพที่ล่วงไปแล้วพระอภัยเถระ เป็นพระมหัลลกะเถระ ได้กวาดลานเจดีย์ที่กาชราคาม. บุตรอมตย์เป็นมหาอุบาสก ถือหยากเชื้อไปเทในที่ซึ่งท่านกวาดไว้.

หลายบทว่า สตฺถุ สาสนํ กตํ โหติ มีความว่า ชื่อว่า วัตรคือการกวาดนี้ อันพระพุทธรเจ้าทั้งหลายทรงสรรเสริญ.

เพราะเหตุนี้ กิษุผู้ทำวัตรคือการกวาดนั้น จึงเป็นอันได้ทำตามคำสอนของพระศาสดา. เรื่องต่อไปนี้เป็นอุทาหรณ์ในข้อนี้.

ได้ยินว่า พระสารีบุตร ไปสู่หิมวันตประเทศ ไม่กวาดก่อนนั่งเข้านิโรธที่จอมตำบลงหนึ่ง. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงระลึกถึง ก็ทรงทราบความที่พระเถระไม่กวาดก่อนนั่ง จึงเสด็จมาทางอากาศทรงแสดงรอยพระบาทไว้ในที่ซึ่งมิได้กวาดข้างหน้าพระเถระแล้วเสด็จกลับ. พระเถระออกจากสมาบัติแล้วเห็นรอยพระบาทของพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว ประจักษ์ถึงความละเอียดและความเกรงกลัวอย่างแรงกล้า. คุณเข่าลงคิดว่า พระศาสดาได้ทรงทราบความที่เราไม่กวาดก่อนนั่งแล้วหนอ บัดนี้เราจักขอให้พระองค์ทรงทำการทักท้วงในท่ามกลางสงฆ์ ไปสู่สำนักของพระทศพล ถวายบังคมแล้วนั่ง. พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า เธอไปไหน? สารีบุตร แล้วตรัสว่า บัดนี้ การที่ไม่กวาดก่อนนั่ง ไม่สมควรแก่เธอ ผู้ตั้งอยู่ในตำแหน่งเป็นรองถัดเราไป. จำเดิมแต่นั้นมา พระเถระเมื่อขึ้น แม้ในสถานที่ปลอดภัยได้เอาเท้าเหยียหยากเชื้อแล้วจึงขึ้น.

[ว่าด้วยองค์ของพระวินัยธร]

หลายบทว่า **อตตโน ภาสปริยเหตุ น อุกุณฺหาติ** มีความว่า ไม่กำหนดที่สุดแห่งถ้อยคำของตน อย่างนี้ว่า ในคดีนี้ ได้สูตรท่านี้ ได้วินิจฉัยท่านี้ เราจักกล่าวสูตรและวินิจฉัยท่านี้.

แต่เมื่อไม่กำหนดอย่างนี้ว่า นี้เป็นคำค้น นี้เป็นคำหลังของโจทก์ นี้เป็นคำค้น นี้เป็นคำหลังของจำเลย ในคำของโจทก์และจำเลยนี้ คำที่ควรเชื่อถือท่านี้ คำที่ไม่ควรเชื่อถือท่านี้ ชื่อว่า ไม่กำหนดที่สุดแห่งถ้อยคำของผู้อื่น.

สองบทว่า **อาปตฺติ น ชานาติ** ได้แก่ ไม่รู้จักความทำต่างกัน แห่งอาบัติ ๗ กองว่า ปาราชิกหรือสังฆาทิเสส เป็นต้น.

บทว่า **มุลํ** มีความว่า มุลของอาบัติมี ๒ คือ กายและวาจา ไม่รู้จักมุล ๒ นั้น.

บทว่า **สมุทฺถํ** มีความว่า สมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ชื่อว่าเหตุเกิดของอาบัติ ไม่รู้จักเหตุของอาบัติ ๖ นั้น. มีคำอธิบายว่า ไม่รู้จักวัตถุ ของอาบัติ มีปาราชิกเป็นต้น บ้าง.

บทว่า **นโรธํ** มีความว่า ไม่รู้จักเหตุดับของอาบัติอย่างนี้ว่า อาบัตินี้ย่อมดับ คือ ย่อมระงับด้วยการแสดง อาบัตินี้ ด้วยการอยู่กรรม.

อนึ่ง เมื่อไม่รู้จักสมณะ ๗ ชื่อว่าไม่รู้จักข้อปฏิบัติเป็นทางให้ถึงความดับแห่งอาบัติ.

วินิจฉัยในหมวด ๕ แห่งอธิกรณ์ ฟังทราบดังนี้:-

ความว่า ไม่รู้วิภาคนี้ คือ อธิกรณ์ ๔ ชื่อว่า อธิกรณ์. มุล ๓๓ ชื่อว่า มุลแห่งอธิกรณ์. วิวาทาธิกรณ์ มีมุล ๑๒. อนฺนุวาทาธิกรณ์ มีมุล ๑๔. อาปตฺตาธิกรณ์ มีมุล ๖. กิจจาธิกรณ์ มีมุล ๑. มุลเหล่านั้นจักมีแจ้งข้างหน้า.

สมณภูฐานแห่งอริครณ์ ชื่อว่าเหตุเกิดแห่งอริครณ์. วิวาธาธิครณ์ อาศัยเภทกรวัตตุ ๑๘ เกิดขึ้น อนุวาธาธิครณ์ อาศัยวิบัติ ๔ เกิดขึ้น อาปีต-
ตาธิครณ์ อาศัยกองอาบัติ ๗ เกิดขึ้น กิจจาธิครณ์ อาศัยสังฆกิจ ๔ อย่าง
เกิดขึ้น.

สองบทว่า อธิครณินโรธ น ชานาติ มีความว่า ไม่อาจเพื่อจะ
หยั่งถึงเค้าเงื่อนจากเค้าเงื่อน ให้วินิจฉัยถึงความระงับโดยธรรม โดยวินัย โดย
สัตตศาสนา.

อนึ่ง เมื่อไม่รู้จักสมณะ ๗ อย่างนี้ว่า อธิครณินนี้ ระงับด้วยสมณะ ๒
อธิครณินนี้ ระงับด้วยสมณะ ๔ อธิครณินนี้ ระงับด้วยสมณะ ๓ อธิครณินนี้
ระงับด้วยสมณะ ๑ ชื่อว่าไม่รู้จักข้อปฏิบัติเป็นทางให้ถึงความดับแห่งอริครณ์.

สองบทว่า วตถุ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักวัตถุแห่งอาบัติ ๗
กองอย่างนี้ว่า นี่เป็นวัตถุแห่งปาราชิก นี่เป็นวัตถุแห่งสังฆาทิเสส.

บทว่า นิทาน ได้แก่ ไม่รู้ว่า สิกขาบทนี้ ทรงบัญญัติแล้วในนคร
นี้ บรรดานครทั้งหลาย ๗ สิกขาบทนี้ ทรงบัญญัติในนครนี้.

สองบทว่า ปญฺญตฺตี น ชานาติ ได้แก่ ผู้ไม่รู้จักบัญญัติแรกใน
สิกขาบทนั้น ๆ.

บทว่า อนุปญฺญตฺตี ได้แก่ ไม่รู้จักบัญญัติเพิ่มเติม.

บทว่า อนุสนฺธิวจนปถิ ได้แก่ ไม่รู้จักเพื่อจะกล่าวด้วยอำนาจความ
สืบเนื่องกันแห่งถ้อยคำ และความสืบเนื่องกันแห่งวินิจฉัย.

สองบทว่า ญตฺตี น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักญตติทุก ๆ อย่าง.

หลายบทว่า ญตฺติยา กรณํ น ชานาติ มีความว่า ไม่รู้จักกิจ
ที่จะพึงทำด้วยญตติ. ชื่อว่าญตติกรรม ย่อมใช้ใน ๕ สถาน มีโอสารถาเป็นต้น.

ไม่รู้ว่าเป็นผู้เข้ากรรมแล้วด้วยฉัตติ ในฉัตติทุติยกรรมและฉัตติจตุตถกรรม.

หลายบทว่า น ปุพฺพกุสล โหติ น อปรกุสล มีความว่า
ไม่รู้จักคำที่จะพึงสวดก่อน และคำที่จะพึงสวดทีหลังบ้าง ไม่รู้ว่า ธรรมคาถาฉัตติ
ต้องตั้งก่อน ไม่ควรตั้งทีหลัง บ้าง.

สองบทว่า อกาลกณฺฐ จ โหติ มีความว่า ไม่รู้จักเวลา คือ ไม่ได้
รับเผียง ไม่ได้รับเชิญ ก็สวด คือ ไม่รู้จักทั้งกาลฉัตติ ทั้งเขตฉัตติ ทั้ง
โอกาสแห่งฉัตติ.

[ว่าด้วยภิกษุผู้อยู่ป่า]

สองบทว่า มนุสฺสตา โมมฺหุตฺตา ได้แก่ ไม่รู้จักอาณิสงส์ในธุดงค์
เพราะเป็นคนงมงายด้วยไม่รู้ทั่วทุก ๆ อย่าง.

บทว่า ปาปิโจ ได้แก่ ปรารถนาปัจจัยลาภ ด้วยการอยู่ป่านั้น.

บทว่า ปวิเวก ได้แก่ กายวิเวก จิตตวิเวก อุปธิวิเวก.

บทว่า อิทมฺภุจฺจิตฺติ มีวิเคราะห์ว่า ประโยชน์แห่งการอยู่ป่านั้น ย่อม
มีด้วยปฏิบัติงามนี้ เพราะเหตุนั้น การอยู่ป่านั้น ชื่อว่า อิทมฺภุจฺจิตฺติ (มีประโยชน์
ด้วยการปฏิบัติงามนี้). ความเป็นแห่งการอยู่ป่ามีประโยชน์ด้วยการปฏิบัติงามนี้
ชื่อว่า อิทมฺภุจฺจิตฺตา, อาศัยการอยู่ป่ามีประโยชน์ด้วยการปฏิบัติงามนี้นั้นแล,
อธิบายว่า ไม่อิงโลกามิสน้อยหนึ่งอื่น.

[ว่าด้วยองค์ของภิกษุผู้ต้องถือนิสัย]

สองบทว่า อุโปสถํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักอุโปสถ ๕ อย่าง.

บทว่า อุโปสถกมฺม ได้แก่ ไม่รู้จักอุโปสถกรรม ๔ อย่าง ต่าง
โดยชนิดมีเป็นวรรคโดยธรรมเป็นต้น.

บทว่า ปาฏิโมกข์ ได้แก่ ไม่รู้จักมาติกา ๒ อย่าง.

บทว่า ปาฏิโมกขุทเทส ได้แก่ ไม่รู้จักปาฏิโมกขุทเทส ๕ อย่าง
แม่ทั้งหมด.

บทว่า ปวารณ ได้แก่ ไม่รู้จักปวารณา ๕ อย่าง. ปวารณากรรม
คล้ายกับอุโบสถกรรมนั้นแล.

[วินิจฉัยในอปาสาทิกปัญจกะ]

วินิจฉัยในอปาสาทิกปัญจกะ ฟังทราบดังนี้:-

อกุศลกรรม มีกายทุจริตเป็นต้น เรียกว่ากรรมไม่น่าเลื่อมใส.

กุศลกรรม มีกายสุจริตเป็นต้น เรียกว่ากรรมน่าเลื่อมใส.

บทว่า อติเวล มีความว่า คลุกคลีอยู่ในสกุลทั้งหลายเกินเวลา คือ
สิ้นกาลมากกว่า อยู่ในวิหารน้อย. การที่กิเลสทั้งหลายหยั่งลงในภายใน ชื่อว่า
ช่อง.

บทว่า สงฺกิลิฏฺฐ ได้แก่ อาบัติต่างโดยชนิดในเพราะเหตุจุลลวจา
และอาบัติในเพราะกายสังสัคคะเป็นอาทิ.

วินิจฉัยในวิสุทธปัญจกะ ฟังทราบดังนี้:-

ปวารณาทั้ง ๕ อย่าง ฟังทราบโดยปวารณาศัพท์.

บทที่เหลือในที่ทั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

พรรณนาหมวด ๕ จบ

[พรรณนาหมวด ๖]

วินิจฉัยในหมวด ๖ ฟังทราบดังนี้:-

สองบทว่า จ สามิจิโย ได้แก่ สามิจิกรรม ๖ เฉพาะในภิกขุ-

ปาฏิโมกข์เหล่านี้ คือ ภิกษุนั้นก็เป็นผู้มีได้อัฏฐาน, และภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น ก็เป็นผู้มีอันพระพุทธรูปเจ้าจะพึงทรงติเตียน นี่เป็นสามิจกรรมในเรื่องนั้น, ว่า ท่าน จงทวงเอาทรัพย์ของท่านคืน, ทรัพย์ของท่านอย่าได้ฉิบหายเสียเลย ดังนี้ นี่เป็น สามิจกรรมในเรื่องนั้น, ว่า ภิกษุ นี้บาตรของท่าน พึงทรงไว้ กว่าจะแตก ดังนี้ นี่เป็นสามิจกรรมในเรื่องนั้น, นำออกจากที่นั่นแล้วพึงแบ่งปันกับภิกษุ ทั้งหลาย นี่เป็นสามิจกรรมในเรื่องนั้น, อันภิกษุผู้ศึกษาอยู่ ควรรู้ถึง, ควร สอบถาม, ควรตริตรอง, นี่เป็นสามิจกรรมในเรื่องนั้น, ด้วยหมายว่า ของผู้ใด ผู้หนึ่งจักได้เอาไป นี่เป็นสามิจกรรมในเรื่องนั้น.

สองบทว่า จ เจทนกา ได้แก่ อาบัติ ๕ ที่กล่าวไว้ในหมวด ๕ กับสำหรับอาบนำของภิกษุณีรวมเป็น ๖.

บทว่า จหากาเรหิ ได้แก่ ความเป็นผู้ไม่ละอาย, ความไม่รู้, ความเป็นผู้สงสัยแล้วขึ้นทำ, ความเป็นผู้มีความสำคัญว่าควร ในของที่ไม่ควร, ความเป็นผู้มีความสำคัญว่าไม่ควร ในของที่ควร ความลืมนสติ.

ในอาการ ๖ นั้น เมื่อต้องอาบัติ เพราะไตรจีวรและสัตตคาหกาลิก ก้าวล่วง ๑ ราตรี ๖ ราตรี และ ๗ วันเป็นต้น ชื่อว่าต้องเพราะความลืมนสติ. ที่เหลือมีนัยดังกล่าวแล้วนั้น.

หลายบทว่า จ อานิสฺสา วินยฺสเร ได้แก่ อานิสฺส ๕ ที่กล่าว แล้วในหมวด ๕ รวมเป็น ๖ กับทั้งอานิสฺสนี้ คือ อุโบสถเป็นหน้าที่ของ พระวินัยชนั้น.

สองบทว่า จ ปรมานิ มีความว่า พึงทรงอดิเรกจีวรไว้ ๑๐ วัน เป็นอย่างยิ่ง, ภิกษุนี้พึงเก็บจีวรนั้นไว้ ๑ เดือนเป็นอย่างยิ่ง, ภิกษุนี้ พึง ยินดีจีวรมีอุตราสงค์กับอันตราวาสกเป็นอย่างยิ่งจากจีวรเหล่านั้น, พึงเข้าไป

ขึ้นนั่งต่อหน้า ๖ ครั้งเป็นอย่างยิ่ง อนึ่ง ภิกษุให้ทำสังกตใหม่แล้ว ฟังทรงไว้ให้ได้ ๖ ปี เพราะฉะนั้น สังกตใหม่อันภิกษุฟังทรงไว้โดยกาลมี ๖ ปีเป็นอย่างยิ่ง, (ชนเจียมเหล่านั้น) อันภิกษุ... ฟังถือไปด้วยมือของตนเอง ตลอดระยะทาง ๓ โยชน์เป็นอย่างยิ่ง, ฟังทรงอดิเรกบาตรไว้ได้ ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง, ฟังเก็บ (เกสัชเหล่านั้น) ไว้ฉันได้ ๓ วันเป็นอย่างยิ่ง, ภิกษุนั้น ฟังอยู่ปราศจากจิวรนั้นได้ ๖ คืบเป็นอย่างยิ่ง, ภิกษุณี ฟังจ่ายผ้าห่มหนามมีราคา ๑๖ กหาปณะเป็นอย่างยิ่ง. ภิกษุณี ฟังจ่ายผ้าห่มฤดูร้อน มีราคา ๑๐ กหาปณะเป็นอย่างยิ่ง ภิกษุณี (เมื่อทำความสะอาดด้วยน้ำ) ฟังล้างได้ ๒ องค์กรุติเป็นอย่างยิ่ง, เชียงเท้าเตียง ให้มี ๘ นิ้วเป็นอย่างยิ่ง, ไม้ชำระฟัน ให้มี ๘ นิ้วเป็นอย่างยิ่ง รวมเป็นอย่างยิ่ง ๑๔ นี้ ด้วยประการฉะนี้.

ในอย่างยิ่ง ๑๔ นั้น ๖ ข้อแรก เป็นหมวด ๖ อันหนึ่ง, ต่อไปนั้น ฟังจัดหมวด ๖ เหล่าอื่นบ้าง โดยนัยมีอาทิ คือ ชักออกเสียหมวดหนึ่ง ที่ยังเหลือจัดเข้าเป็นหมวดอันหนึ่ง ๆ.

สองบทว่า **ฉ อาปตฺติโย** ได้แก่ หมวดหก ๓ หมวดที่กล่าวแล้ว ในอันตรเปยฺยาล.

สองบทว่า **ฉ กมฺมานิ** ได้แก่ ตัชชนียกรรม นียสกรรม ปัพพาทนียกรรม ปฏิสารณียกรรม รวมเป็น ๔ ทั้งกรรม ๒ ที่กล่าว เพราะไม่เห็นอาบัติ และเพราะไม่ทำคืนอาบัติ รวมเป็น ๑, กรรม ๑ เพราะไม่ยอมสละทิวฐิตามก.

บทว่า **ฉ นหฺน** ได้แก่ (อนุบัญญัติ ๖) เพราะอาบน้ำ ยังหย่อนกึ่งเดือน.

หมวดหก ๒ หมวดว่าด้วยจิวรที่ทำค้างเป็นต้น ได้อธิบายไว้แล้วใน
กฐินขันธกะ.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตั้นทั้งนั้น ฉะนี้แล.

พรรณนามหมวด ๖ จบ

[พรรณนามหมวด ๗]

วินิจฉัยในหมวด ๗ ฟังทราบดังนี้:-

สองบทว่า **สตุต สามิจิโย** มีความว่า ฟังทราบสามิจิกรรม ๗
เพราะเพิ่มชื่อว่า ภิกษุณีนั่น ก็เป็นอันมิได้อัพทาน ภิกษุณีทั้งหลายเหล่านั้น
ก็เป็นอันพระพุทธรเจ้าจะฟังทรงติเตียน นี่เป็นสามิจิกรรมในเรื่องนั้น นี้เข้า
ในสามิจิกรรม ๖ ที่กล่าวมาแล้วในหนหลัง.

หลายบทว่า **สตุต อธมฺมิกา ปฏินฺญาตคฺรณฺณา** ได้แก่ ทำตาม
ปฏินฺญาที่ไม่เป็นธรรม ๗ ที่ทรงแสดงแล้วในสมถขันธกะ อย่างนี้ว่า ภิกษุ
ต้องปาราชิก อันภิกษุผู้ต้องปาราชิก โจทอยู่ จึงปฏินฺญาว่า ข้าพเจ้าต้อง
สังฆาทิเสส สงฆ์ปรับเธอด้วยสังฆาทิเสส, ชื่อว่าทำตามปฏินฺญาไม่เป็นธรรม.
แม้ทำตามปฏินฺญาที่เป็นธรรม ก็ได้ทรงแสดงแล้วในสมถขันธกะนั้นแล.

หลายบทว่า **สตุตฺตุนฺนํ อนาปฺตติ สตุตฺตาหฺรณฺณิเยน คนฺตุํ** นี้
ได้กล่าวแล้วในวัสสูปนายิกขันธกะ.

สองบทว่า **สตุตฺตานิสฺสตา วินยฺชเร** มีความว่า อานิสงส์ ๕ ที่กล่าว
แล้วในหมวด ๕ กับ ๒ อานิสงส์นี้ คือ อุโบสถ ปวารณาเป็นหน้าที่ของ
พระวินัยชนั้น จึงรวมเป็น ๗.

สองบทว่า สุตต ปรมานิ ได้แก่ อย่างยิ่งที่กล่าวแล้วในหมวด ๖
นั่นแล พึงจัดด้วยอำนาจหมวด ๗.

หมวดเจ็ด ๒ หมวด มีว่าด้วยจิวรที่ทำแล้วเป็นอาทิ ได้แสดงแล้วใน
กฐินชั้นชกคะ. หมวดเหล่านี้ คือ อาบัติที่ต้องเห็น ไม่มีแก่ภิกษุ, อาบัติที่
ต้องเห็น มีแก่ภิกษุ, อาบัติที่ต้องทำคืน มีแก่ภิกษุ, เป็นหมวดเจ็ด ๓ หมวด.

อัมมิกะ ๒ หมวด, รัมมิกะ ๑ หมวด. ทั้ง ๓ หมวดนั้น ได้แสดง
แล้วในจัมเปยขันธ์ชกคะ.

บทว่า สทฺทฺชฺมมา ได้แก่ ธรรมของอัสตบรูษ หรือธรรมที่ไม่สงบ
อธิบายว่า ธรรมไม่งาม คือ เลว ลามก.

บทว่า สทฺทฺชฺมมา ได้แก่ ธรรมของอัสตบรูษ คือ ของพระอริยะ
มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น หรือธรรมที่สงบ, อธิบายว่า ธรรมที่งาม คือ สูงสุด.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

พรรณนาหมวด ๗ จบ

[พรรณนาหมวด ๘]

วินิจฉัยในหมวด ๘ พึงทราบดังนี้:-

บทว่า อฏฺฐานิสฺเส ได้แก่ อานิสงส์ ๘ ที่ตรัสไว้ในโกสัมพิกขันชกคะ
อย่างนี้ คือ เราทั้งหลายจักไม่ทำอุโบสถกับภิกษุนี้ จักเว้นภิกษุนี้เสีย ทำอุโบสถ
ไม่พึงปวารณากับภิกษุนี้, จักไม่ทำสังฆกรรมกับภิกษุนี้, จักไม่นั่งบนอาสนะ
กับภิกษุนี้, จักไม่นั่งในที่ค้ำยาคูกับภิกษุนี้, จักไม่นั่งในหอฉันกับภิกษุนี้, จัก
ไม่อยู่ในที่มุงอันเดียวกันกับภิกษุนี้, จักไม่ทำการกราบ, ลูกขึ้นรับ, อัญชลีกรรม
สามิจิกรรม, ตามลำดับผู้แก่กับภิกษุนี้, เว้นภิกษุนี้เสีย จึงจักทำ แม้ในหมวด
๘ ที่ ๒ ก็นัยนี้แล.

จริงอยู่ แม้หมวด ๘ ที่ ๒ นั้น อันพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ใน
โกสัมพิกขันธกะอย่างนี้เหมือนกัน.

สองบทว่า อฏฺฐ ยาวตติยกา ได้แก่ สังฆาติเสสที่เป็นยาวตติยกะ ๔
ในสังฆาติเสส ๑๓ ของภิกษุทั้งหลาย สังฆาติเสสที่เป็นยาวตติยกะ ๔ ที่ไม่
ทั่วไปด้วยพวกภิกษุ ในสังฆาติเสส ๑๗ ของภิกษุณีทั้งหลาย จึงรวมเป็น
ยาวตติยกะ ๘.

หลายบทว่า อฏฺฐหากาเรหิ กุลานิ พุเสติ มีความว่า ย่อม
ประทุษร้ายตระกูล ด้วยอาการ ๘ เหล่านี้ คือ ด้วยดอกไม้บ้าง, ผลไม้บ้าง,
จุนฉิมบ้าง, ดินเหนียวบ้าง, ไม้สีฟันบ้าง, ไม้ไผ่บ้าง, เยียวยาทางแพทย์บ้าง,
รับใช้ส่งข่าวบ้าง.

มาติกา ๘ (เพื่อเกิดขึ้นแห่งจิวร) กล่าวแล้วในจิวรขันธกะมาติกา ๘
ข้อหลัง (เพื่อรื้อกฐิน) ได้กล่าวแล้วในกฐินขันธกะ.

สองบทว่า อฏฺฐหิ อสทฺฐมฺเมหิ มีความว่า ด้วยลาก มิใช่ลาก
ด้วยยศ มิใช่ยศ ด้วยสักการะ มิใช่สักการะ ด้วยความเป็นผู้มีปรารถนาลามก
ด้วยความเป็นผู้มีปาปมิตร.

ชื่อว่าโลกธรรม ๘ คือ ยินดีในลาภ ยินร้ายในมิใช่ลาภ ยินดีในยศ
สรรเสริญ สุข ยินร้ายในมิใช่ยศ นินทา ทุกข์.

สองบทว่า อฏฺฐจฺจฺโค มุสาวาท ได้แก่ มุสาวาทที่ประกอบ
ด้วยองค์ ๘ คือ ๗ องค์ที่มาในบาลีกับองค์นี้ คือ ตั้งความหมายจึงเป็น
มุสาวาทประกอบด้วยองค์ ๘.

สองบทว่า อฏฺฐ อุปตฺถกานิ ได้แก่ องค์ ๘ ที่พระผู้มีพระ-
ภาคเจ้าตรัสไว้อย่างนี้ว่า:-

ไม่ฟังฆ่าสัตว์ ไม่ฟังถือเอาของที่เขา
ไม่ให้ ไม่ฟังกล่าวเท็จ ไม่ฟังดื่มน้ำเมา ฟัง
เว้นจากเมถุนกรรมความประพฤติกไม่ประ-
เสริฐ ไม่ฟังบริโภคอาหาร ในเวลาวิกาล
ตลอดราตรี ไม่ฟังตัดทรงระเบียบดอกไม้
ไม่ฟังไล่ทาเครื่องหอม ฟังนอนบนเตียงบน
พื้น หรือบนเครื่องลาดที่สมควร บัณฑิต
ทั้งหลายกล่าวอุโบสถมืองค์ ๘ นี้แล อัน
พระพุทธเจ้าผู้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ ทรงประกาศ
แล้ว

สองบทว่า อฎฺฐ ทูเตยฺยญฺคานิ ได้แก่ องค์ ๘ ที่พระผู้มีพระภาค-
เจ้าตรัสไว้ในสังฆเภทขันธ์กะ โดยนัยมีอาทิว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรม
วินัยนี้ เป็นผู้ฟังด้วย เป็นผู้ให้ผู้อื่นฟังด้วย.

ติดถยวัตร ได้ทรงแสดงแล้วในมหาขันธ์กะ.^๑

ของเคี้ยวของฉัน ไม่เป็นเดนและเป็นเดน ได้ทรงแสดงแล้วใน
ปวารณาสิกขาบท.^๒

สองบทว่า อฎฺฐนฺนํ ปจฺจฎฺฐาตพฺพํ มีความว่า ในโรงฉันฟังลูก
จันรับแก่ภิกษุณีผู้แก่ทั้งหลาย แม้อาสนะก็ฟังให้แก่ภิกษุณีเหล่านั้นแท้.

บทว่า อุปาสิกา ได้แก่ นางวิสาขา.

สองบทว่า อฎฺฐานิสฺสา วินยฺชเร มีความว่า ฟังทราบอนิสงส์ ๘
เพราะเดิมอนิสงส์ ๓ นี้ คือ อุโบสถ ปวารณา สังฆกรรม เป็นหน้าที่ของ
วินัยชนัน เข้าในอนิสงส์ ๕ ที่กล่าวไว้ในหมวด ๕.

๑. อจ. ติกะ ๒๐/๒๓๖. ๒. มหาวิจ. ๔/๑๔๓. ๓. มหาวิจ. ๒/๓๓๒.

สองบทว่า อฏฺฐ ปรมานิ ได้แก่ ฟังทราบอย่างยั้งทั้งหลาย ที่กล่าวไว้ในหนหลังนั่นเอง แต่จัดด้วยอำนาจหมวด ๘.

หลายบทว่า อฏฺฐสุ ฆมฺเมสุ สมฺมาวตฺติตพฺพํ ได้แก่ ในธรรม ๘ ที่ทรงแสดงในสมถขันธกะ โดยนัยมีชื่อว่า ไม่ฟังงดอุโบสถแก่ภิกษุผู้ปกตตัดต์ ไม่ฟังงดปวารณาแก่ภิกษุผู้ปกตตัดต์ เป็นอาทิ.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ดั้นทั้งนั้น ฉะนี้แล.

พรรณนาหมวด ๘ จบ

[พรรณนาหมวด ๕]

วินิจฉัยในหมวด ๕ ฟังทราบดังนี้:-

สองบทว่า นว อาฆาตวตฺตุนิ ได้แก่ อาฆาตวัตถุ ๕ มีผูกอาฆาตว่า เขาได้พระพฤติไม่เป็นประโยชน์แก่เรา เป็นอาทิ.

สองบทว่า นว อาฆาตปฏฺวินยา ได้แก่ อุบายกำจัดอาฆาต ๕ มีชื่อว่า บุคคลย่อมกำจัดอาฆาตเสีย ด้วยคิดว่า เมื่อเราผูกอาฆาตอยู่ว่า เขาได้พระพฤติไม่เป็นประโยชน์แก่เรา ความไม่ประพฤติสิ่งไม่เป็นประโยชน์นั้น เราจะพึงได้ในบุคคลนี้ จากไหน ดังนี้ เป็นอาทิ.

สองบทว่า นว วินิตวตฺตุนิ ได้แก่ ความมงด ความเว้น ความกำจัดเสียด้วยอริยมรรค จากวัตถุแห่งอาฆาต ๕.

หลายบทว่า นวหิ สงฺโฆ ภิชฺชติ ได้แก่ ความแตกแห่งสงฆ์ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อุบาสิ ความร้ายแห่งสงฆ์และความแตกแห่งสงฆ์ย่อมมีภิกษุ ๕ รูปบ้าง เกินกว่า ๕ รูปบ้าง ดังนี้.

สองบทว่า นว ปรมานิ ได้แก่ ฟังทราบอย่างยั้งทั้งหลายที่กล่าวไว้ในหนหลังนั้นแล แต่จัดด้วยอำนาจหมวด ๕.

ธรรมเชื่อว่ามีต้นหาเป็นมูล ได้แก่ ความแสวงอาศัยต้นหา ลากอาศัย ความแสวง. ตัดสินอาศัยลาก. ความรักด้วยความพอใจอาศัยตัดสิน. ความตกลงใจอาศัยความรักด้วยความพอใจ. ความหวังอาศัยความตกลงใจ. ความตระหนี่อาศัยความหวัง. ความอารักขาอาศัยความตระหนี่. การฉวยไม้พลอง การฉวยศัสตรา ทะเลาะแก่งแย่งโต้เถียง กล่าวว่ามีง ๆ ความส่อเสียดและ กล่าวเท็จ มีความอารักขาเป็นเหตุ.

บทว่า **นวิธมานา** ได้แก่ มานะของบุคคล ผู้คิดว่าว่า "เราเป็นคนดีกว่า" เป็นต้น.

สองบทว่า **น จิวรานิ** มีความว่า จิวรที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสโดยนัยมีอาทิว่า ไตรจิวร หรือว่า ฟ้าอาบน้าฝน.

บทว่า **น วิกบุเปตพฺพานิ** มีความว่า จิวรที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้ว ไม่ควรวิกัปปี.

หลายบทว่า **น อธฺมิกานิ ทานานิ** มีความว่า ทานที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสอย่างนี้ว่า น้อมลากที่เขานำมาเพื่อสงฆ์ ไปเพื่อสงฆ์หมู่อื่นก็ตาม เพื่อเจดีย์ก็ตาม เพื่อบุคคลก็ตาม. น้อมลากที่เขานำมาเพื่อเจดีย์ ไปเพื่อเจดีย์อื่นก็ตาม เพื่อสงฆ์ก็ตาม, เพื่อบุคคลก็ตาม น้อมลากที่เขานำมาเพื่อบุคคล ไปเพื่อบุคคลอื่นก็ตาม เพื่อสงฆ์ก็ตาม เพื่อเจดีย์ก็ตาม.

หลายบทว่า **น วปฏิคฺคหา ปริโลกา** ได้แก่ รับและปริโลกทาน เหล่านี้เอง.

หลายบทว่า **ติณิ ธฺมฺิกานิ ทานานิ** ได้แก่ ทาน ๓ นี้ คือ ให้ของที่เขาวางสงฆ์แก่สงฆ์เท่านั้น, ให้ของที่เขาวางเจดีย์แก่เจดีย์เท่านั้น,

* ติจิวรฺนฺติ วา วสุตฺติกสาฎิกาคฺติ วา

ให้ของที่เขาถวายบุคคลแก่บุคคลเท่านั้น. แม้การรับและบริโภคนั้น ก็คือรับและบริโภคนั้นแล.

หลายบทว่า นว อธัมมิกา สลฺยตฺตโย ได้แก่ ดิเก ๓ ที่ทรงแสดงแล้วในสมถันชกะอย่างนี้ คือ บุคคลเป็นอธัมมวาที, ภิกษุมากหลายเป็นอธัมมวาที, สงฆ์เป็นอธัมมวาที. แม้บัญญัติที่ชอบธรรมก็ทรงแสดงแล้วในสมถันชกะนั้นแล โดยนัยมีอาทิว่า บุคคลเป็นอธัมมวาที ดังนี้.

หมวดเก้า ๒ หมวด ในกรรมไม่เป็นธรรม พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้แล้วด้วยอำนาจแห่งปาจิตติย ในนิเทศแห่งสิกขาบทที่ ๑ แห่งโอวาทวรรค.

หมวดเก้า ๒ หมวด ในกรรมเป็นธรรม พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสแล้ว ด้วยอำนาจแห่งทุกกฏ ในนิเทศแห่งสิกขาบทที่ ๑ แห่งโอวาทวรรคนั้นเหมือนกัน.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ดั้นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

พรรณนามหมวด ๕ จบ

[พรรณนามหมวด ๑๐]

วินิจฉัยในหมวด ๑๐ พึงทราบดังนี้:-

สองบทว่า ทส อาฆาตวตฺตุนิ ได้แก่ อาฆาตวัตต ๕ ที่กล่าวแล้ว ในหมวด ๕ กับข้อนี้ว่า ก็หรือ อาฆาต ย่อมเกิดขึ้นในอัฐฐานะ จึงรวมเป็น ๑๐. แม้อุบายกำจัดอาฆาต พึงทราบอุบาย ๕ ที่กล่าวแล้วในหมวด ๕ นั้น รวมเป็น ๑๐ ทั้งข้อนี้ว่า ก็หรือ อาฆาตเกิดในอัฐฐานะ จึงกำจัดอาฆาตเสีย ด้วยพิจารณาว่า ข้อนั้น เราจะพึงได้ในผู้นี้จากไหน.

* มหาวิภจฺจ ๒/๑๗๑

สองบทว่า ทส วินีตวตฺถุณี ได้แก่ วินีตวตฺถุ ๑๐ กล่าว คือ
เว้นจากอาฆาตวตฺถุ ๑๐.

สองบทว่า ทสวตฺถุกา มิจฺฉาทิฏฺฐิ ได้แก่ ฟังทราบด้วยอำนาจ
แห่งวตฺถุว่า ผลแห่งทานอันบุคคลให้แล้ว ไม่มี เป็นอาทิ.

สัมมาทิฏฺฐิ ฟังทราบด้วยอำนาจวตฺถุว่า ผลแห่งทานอันบุคคลให้แล้ว
มีอยู่ เป็นอาทิ.

ส่วนอรรถกถาทิฏฺฐิ ฟังทราบด้วยอำนาจแห่งความเห็นว่ โลกเที่ยง
เป็นอาทิ.

มิจฉตตะ ๑๐ มีมิจฉาทิฏฺฐิเป็นต้น มีมิจฉาวิมุตติเป็นปริโยสาน. ทิฏฺฐิ
ที่ตรงกันข้าม เป็นสัมมตตะ.

การจับสลาก ทรงแสดงแล้วในสมถขันธกะ.

หลายบทว่า ทสทฺหุเคหิ สมฺนุสาคโต ภิกฺขุ อุกุพฺพาหิกาย
สมฺมุนฺนิตฺตฺวโป ได้แก่ ด้วยองค์ ๑๐ ที่ตรัสไว้ในสมถขันธกะ โดยนัยมี
คำว่า เป็นผู้มีสีล เป็นต้น.

โทษ ๑๐ ประการ ในการเข้าสู่ภายในวังหลวง ได้ทรงแสดงแล้วใน
ราชสิกขาบท.

สองบทว่า ทส ทานวตฺถุณี ได้แก่ ข้าว น้ำ ฝ้า ยาน ระเบียบ
ของหอม เครื่องทา ที่นอน ที่พัก เชื้อประทีป.

สองบทว่า ทส รตฺนานิ ได้แก่ แก้ว ๑๐ ประการ มีมุกดา มณี
ไพฑูรย์ เป็นต้น.

สองบทว่า ทส ปัสสุถฺวานิ มีความว่า อุปสัมบทฟังทำความชวนชวย
ในจีวรเหล่านี้ คือ ฝ้าที่ตกที่ป่าช้า ฝ้าที่ตกที่ประตูตลาด ฝ้าที่หนูกัด ฝ้าที่

ปลวกกัด ผ้าที่ถูกลไฟไหม้ ผ้าที่โคกกัด ผ้าที่เพะกัด ผ้าห่มจอมปลวก ผ้าที่
เขาทิ้งในที่อภิเษก ผ้าที่เขานำไปสูป่าช้าแล้วนำกลับมา.

ในอรรถกถากรุณทีกกล่าวว่า จีวรสาธารณะ ๑๐ นั้น ได้แก่ จีวร ๑๐
ชนิด ด้วยอำนาจจีวรที่พระธรรมสังคากาจารย์กล่าวว่า ภิกษุณีพัตคิย์ ย่อม
ทรงจีวรทั้งหลายมีจีวรเจียวล้วนเป็นต้น.

แต่ในมหาอรรถกถากล่าวว่า ได้แก่ จีวร ๑๐ ชนิด เพิ่มผ้าอาบน้ำ
หรือผ้าคาดนม (ของภิกษุณี) เข้าในจีวรที่ควร ๘ ชนิด.

บุคคลที่ไม่ควรไหว้ ได้แสดงแล้วในเสนาสนชั้นรกะ.

อภิกโกสวัตถุ ได้แสดงแล้วในโอมสวาทสิกขาบท.

อาการ ๑๐ ได้แสดงแล้วในเปตุญญตสิกขาบท.

สองบทว่า ทส เสนาสนานิ ได้แก่ เตียง ตั่ง ฟูก หมอน
เครื่องรองรักษาพื้น เสื้อสำหรับปูทับข้างบน ท่อนหนังสำหรับรองนั่ง ผ้าปูนอน
เครื่องลาดทำด้วยหญ้า เครื่องลาดทำด้วยใบไม้.

หลายบทว่า ทส วรานิ ยาจิสุ มีความว่า นางวิสาขาได้ขอพร
๘ ประการ, พระเจ้าสุทโธทนะได้ทรงขอพร ๑ หมอชีวกได้ขอพร ๑.

อานิสงส์แห่งยาคุ และอภิปิยมังสะ ได้ทรงแสดงแล้วในเกสัชช-
ชั้นรกะ.

บทที่เหลือในที่ทั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนี้แล.

พรรณนาหมวด ๑๐ จบ

๑. มหาวงฺก. ๒/๑๖๔. ๒. มหาวิงฺก. ๒/๖๘๔.

[พรรณนามวด ๑๑]

วินิจฉัยในหมวด ๑๑ พึงทราบดังนี้:-

บทว่า เอกาทส ได้แก่ บุคคล ๑ พวก มีบัณเฑาะก์เป็นต้น.

สองบทว่า เอกาทส ปาทูกา ได้แก่ เขียงเท้า ๑๐ อย่าง เป็น
วิการแห่งรัตนะ เขียงเท้าไม้ ๑, ส่วนเขียงเท้าทำด้วยหญ้าสามัญ หญ้าปล้อง
และหญ้ามุงกระต่ายเป็นต้น จัดเข้าพวกเขียงเท้าไม้เหมือนกัน.

สองบทว่า เอกาทส ปตุตา ได้แก่ บาตรที่ทำด้วยรัตนะ ๑๐ ชนิด
รวมทั้งบาตรที่ทำด้วยทองแดงหรือทำด้วยไม้.

สองบทว่า เอกาทส จีวรานิ ได้แก่ จีวรเขี้ยวล้วนเป็นต้น.

สองบทว่า เอกาทส ยาวตติยกา ได้แก่ อุกขิตตานวุตติกา ๑
สังฆาทิเสสของภิกษุณี ๘ อริฎฐสิกขาบท ๑ จันตกาฬีสิกขาบท ๑.

อันตรายิกธรรมทั้งหลาย อันภิกษุณีผู้สวดกรรมวาจาพึงถาม มีชื่อว่า
น สิมนิมิตตา เป็นต้น ชื่อว่าอันตรายิกธรรม ๑๑.

หลายบทว่า เอกาทส จีวรานํ อธิฎฐาตพฺพานิ ได้แก่ ไตรจีวร
ผ้าอาบน้ำฝน ผ้าสีทันนะ ผ้าปูนอน ผ้าปิดฝี ผ้าเช็ดหน้า บริหารโจล
ผ้าอาบน้ำ ผ้าคาดนม.

บทว่า น วิกฺขุเปตพฺพานิ มีความว่า จีวร ๑๑ ชนิดนั้นแล จำเดิม
แต่กาลที่อธิษฐานแล้ว ไม่ควรวิกัปป์.

ลูกคุมและลูกถวิน มี ๑๑ อย่าง รวมทั้งที่ถักด้วยด้าย. ทั้งหมดนั้น
ได้แสดงแล้วในขุททกขันธ์กะ.

ปฐพี ได้แสดงแล้วในปฐวีสิกขาบท.

* มหาวิภังค. ๒/๒๓๐.

ระงับนิสัย จากอุปัชฌาย์ ๕ จากอาจารย์ ๖ รวมเป็น ๑๑ อย่างนี้.

บุคคลไม่ควรไหว้ รวมทั้งบุคคลผู้เปลือยกายจึงเป็น ๑๑, บุคคลไม่ควรไหว้ทั้งหมดนั้น ได้แสดงแล้วในเสนาสนชั้นชกะ.

อย่างยิ่ง ๑๑ ฟังทราบในอย่างยิ่ง ๑๔ ที่กล่าวแล้วในหนหลัง แต่จัดด้วยอำนาจหมวด ๑๑.

สองบทว่า เอกาทส วรานิ ได้แก่ พร ๑๐ ประการที่กล่าวแล้วในหนหลัง กับพรที่พระนางมหาปชาบดีทูลขอ.

สีมาโทษ ๑๑ อย่าง จักมาในกัมมวรรค โดยนัยมีคำว่า สมมติสีมา เล็กเกินนัก เป็นอาทิ.

ขึ้นชื่อว่า โทษ ๑๑ ประการ ในบุคคลผู้ดำ ผู้กล่าวขู่ ฟังทราบโดยพระบาลีว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนั้นใด ผู้ดำ ผู้กล่าวขู่เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย มักดำ่ว่าพระอริยะ, ข้อที่ภิกษุนั้น ไม่ฟังประสพความฉิบหาย ๑๑ อย่างใดอย่างหนึ่ง นั้นมิใช่ฐานะ มิใช่โอกาส. ความฉิบหาย ๑๑ อย่าง คืออะไรบ้าง? คือ ภิกษุนั้นไม่บรรลुकุณที่ไม่บรรลुक ๑ เสื่อมจากคุณที่ได้บรรลुकแล้ว ๑ สัทธรรมของภิกษุนั้นไม่ผ่องใส ๑ ภิกษุนั้น ย่อมเป็นผู้มีความดูหมิ่นในพระสัทธรรม ๑ เบื่อหน่ายประพฤติพรหมจรรย์ ๑ ต้องอาบัติที่เศร้าหมองอย่างใดอย่างหนึ่ง ๑ ลาสิกขาเวียนมาเป็นคนเลว ๑ ถูกความเจ็บไข้คือโรคอย่างหนัก ๑ ถึงความคลั่งเป็นบ้า ๑ ย่อมหลงใหลทำกาลกิริยา ๑ เบื้องหน้าแต่มรณะเพราะแตกแห่งกาย ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก ๑. ก็พระพุทธรวณะ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประสงค์ว่า สัทธรรม ในบทว่า สทฺธมฺมสุตฺต นี้.

บทว่า อาเสวิตาย ได้แก่ เสพมาตั้งแต่แรก.

บทว่า ภาวิตาย ได้แก่ ให้สำเร็จ หรือให้เจริญ.

บทว่า พหุลีกตาย ได้แก่ กระทบบ่อย ๆ.

บทว่า ยานีกตาย ได้แก่ ทำให้คล้ายยานที่เทียมไว้ดีแล้ว.

บทว่า วตุถูกตาย ได้แก่ ทำให้เป็นคุณตั้งมั่น โดยประการที่จะตั้งมั่น.

บทว่า อนุญจิตาย ได้แก่ ประพฤติเนื่อง ๆ. อธิบายว่า อธิษฐานเป็นนิตย์.

บทว่า ปริจิตาย ได้แก่ สะสมโดยรอบ คือ สะสมในทิศทั้งปวง คือ สะสมทั่วถึง. อธิบายว่า ให้เจริญยิ่ง ๆ.

บทว่า สุตมารทชาย ได้แก่ ปรารถดีพร้อม. อธิบายว่า น้อมเข้าไปสู่ความเป็นผู้ชำนาญ.

สองบทว่า น ปาปกิ สุปิน มีความว่า ไม่ฝืนเห็นเฉพาะที่ตามกเท่านั้น, แต่ยอมฝืนเห็นที่ดี คือ ที่เป็นเหตุแห่งความเจริญ.

สองบทว่า เทวดา รกขนติ มีความว่า อารักขเทวดาทั้งหลาย ย่อมจัดตั้งการรักษาที่ชอบธรรม.

หลายบทว่า ตูวัญ จิตุต สมာชิติ ได้แก่ จิตยอมตั้งมั่น (เป็นสมาธิ) เร็ว.

สองบทว่า อุตตรี อปปฏิวิหฺณนฺโต มีความว่า เมื่อไม่กระทำให้แจ้งซึ่งพระอรหัต ซึ่งยิ่งกว่าเมตตามานขึ้นไป คงเป็นเสขบุคคลหรือปุถุชนก็ตาม เมื่อทำกาลกิริยา ย่อมเป็นผู้เข้าถึงพรหมโลก.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตั้นทั้งนั้น ฉะนี้แล.

เอกุตตรกัณณนา มีพรรณนาหมวด ๑๑ เป็นที่สุด จบ

อุโปสถาทิปุจฉาวิสัยนา

อุโปสถกรรมเป็นต้น

[๑,๐๐๗] อุโบสถกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ปวารณากรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ตัชชนิยกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

นิยตกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ปัพพาทนิยกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ปฏิสารณิยกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

อุกเขปนนิยกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การให้ปริวาส มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การชักเข้าหาอาบัติเดิม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การให้มนต์ มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไร
เป็นที่สุด

อัพภาน มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด
อุปสัมปทากรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไร
เป็นที่สุด

การระงับตัชชนิยกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง
มีอะไรเป็นที่สุด

การระงับนิยสกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มี
อะไรเป็นที่สุด

การระงับปัพพาทนิยกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง
มีอะไรเป็นที่สุด

การระงับปฏิสารณิยกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง
มีอะไรเป็นที่สุด

การระงับอุกเขปนนิยกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง
มีอะไรเป็นที่สุด

สตินัย มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด
อมุพหวินัย มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็น
ที่สุด

คัสสปापियสิกา มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไร
เป็นที่สุด

คินวัตถารกะ มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไร
เป็นที่สุด

การสมมติให้เป็นผู้สอนภิกษุณี มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การสมมติให้อยู่ปราศจากไตรจีวร มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การสมมติสันถัต มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การสมมติให้ทิ้งรูปิยะ มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การสมมติให้รับผ้าสาฎก มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การสมมติให้รับบาตร มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การสมมติไม้เท้า มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การสมมติสาแหวก มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การสมมติไม้เท้าและสาแหวก มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด.

ถามและตอบอุโบสถกรรมเป็นต้น

[๑,๐๐๕] ถามว่า อุโบสถกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ตอบว่า อุโบสถกรรม มีสามัคคีเป็นเบื้องต้น มีการกระทำเป็นท่ามกลาง มีความสำเร็จเป็นที่สุด

ถ. ปวารณากรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. ปวารณากรรม มีสามัคคีเป็นเบื้องต้น มีการกระทำเป็นท่ามกลาง มีการสำเร็จเป็นที่สุด

ด. ตัชชนิยกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. ตัชชนิยกรรม มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. นิสกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. นิสกรรม มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. ปัพพานิยกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. ปัพพานิยกรรม มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. ปฎิสารณิยกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. ปฎิสารณียกรรม มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่าม
กลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ด. อุกเขปนียกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มี
อะไรเป็นที่สุด

ค. อุกเขปนียกรรม มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่าม
กลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ด. การให้ปริวาส มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไร
เป็นที่สุด

ค. การให้ปริวาส มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง
มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ด. การชักเข้าหาอาบัติเดิม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง
มีอะไรเป็นที่สุด

ค. การชักเข้าหาอาบัติเดิม มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติ
เป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ด. การให้ฆานัต มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไร
เป็นที่สุด

ค. การให้ฆานัต มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง
มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ด. อัพภาน มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็น
ที่สุด

ค. อัพภาน มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง
มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. อุปสัมปทากรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. อุปสัมปทากรรม มีบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. การระงับตัชชณียกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. การระงับตัชชณียกรรม มีความประพฤติชอบเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. การระงับนียสกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. การระงับนียสกรรม มีความประพฤติชอบเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. การระงับปีพพานียกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. การระงับปีพพานียกรรม มีความประพฤติชอบเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. การระงับปฏิสารณียกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. การระงับปฏิสารณียกรรม มีความประพฤติชอบเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. การระงับอุกเขปนียกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. การระงับอุกเขปนียกรรม มีความพระพุทธิชอบเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. สติวินัย มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. สติวินัย มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. อมูพหวินัย มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด.

ค. อมูพหวินัย มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. ตัสสปาปิยสิกา มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. ตัสสปาปิยสิกา มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. ตินวัตถารกะ มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. ตินวัตถารกะ มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. การสมมติให้เป็นผู้สอนภิกษุณี มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. การสมมติให้เป็นผู้สอนภิกษุณี มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มี
ญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ด. การสมมติให้อยู่ปราศจากไตรจีวร มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไร
เป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. การสมมติให้อยู่ปราศจากไตรจีวร มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น
มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ด. การสมมติสันถัต มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มี
อะไรเป็นที่สุด

ค. การสมมติสันถัต มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็น
ท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ด. การสมมติให้เป็นผู้ทิ้งรูปียะ มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็น
ท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. การสมมติให้เป็นผู้ทิ้งรูปียะ มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มี
ญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ด. การสมมติให้รับผ้าสาฎก มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็น
ท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. การสมมติให้รับผ้าสาฎก มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติ
เป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ด. การสมมติให้รับบาตร มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง
มีอะไรเป็นที่สุด

ค. การสมมติให้รับบาตร มีวัตถุและบุคคลเป็นเมื่อเบื้องต้น มีญัตติ
เป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ก. การสมมติไม้เท้า มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ข. การสมมติไม้เท้า มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มียุติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ค. การสมมติสาแหรก มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ง. การสมมติสาแหรก มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มียุติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

จ. การสมมติไม้เท้าและสาแหรก มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ฉ. การสมมติไม้เท้าและสาแหรก มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มียุติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด.

ถามและตอบอุโบสถกรรมเป็นต้น จบ

อุโปสถาทิปุจฉาวิสัยนา วัฒนธรรม

วินิจฉัยในคำแก้คำถามทั้งหลายมีคำถามว่า อะไรเป็นเบื้องต้นของอุโบสถกรรม เป็นอาทิ พึงทราบดังนี้:-

สองบทว่า ตามคุณิ อาทิ มีความว่า กายสามัคคีของภิกษุทั้งหลาย ผู้คิดว่า จักทำอุโบสถ แล้วชำระสีมา นำฉันทะและปาริสุทธินา ประชุมกันเป็นเบื้องต้นของอุโบสถกรรม.

สองบทว่า กิริยา มชฺเณ มีความว่า กิริยาที่กระทำบุพกิจสวด ปาฏิโมกข์ เป็นท่ามกลางของอุโบสถกรรม.

สองบทว่า นิฏฺฐานํ ปรีโยสถานํ มีความว่า ความจบปาฏิโมกข์ ดังนี้ว่า ภิกษุทั้งหมดทีเดียว พึงเป็นผู้พร้อมเพรียง ซึ่งขมยินดีด้วยคืออยู่ เป็นผู้ไม่วิวาทอยู่ ศึกษาในพระปาฏิโมกข์นั้น เป็นที่สุด (ของอุโบสถกรรม).

หลายบทว่า ปวารณามมุสฺส สามคฺคิ อาที มีความว่า กาย-
สามัคคีของภิกษุทั้งหลายผู้คิดว่า จักทำปวารณา แล้วชำระสีมา นำนันทะและ
ปวารณา มา ประชุมกัน เป็นเบื้องต้นของปวารณากรรม.

สองบทว่า กิริยา มชฺเณ มีความว่า ปวารณาญัตติและปวารณาภา
เป็นท่ามกลาง (ของปวารณากรรม).

คำของภิกษุผู้สังฆนวกะที่ว่า ข้าพเจ้าเห็นอยู่ จักทำคืน เป็นที่สุด
(ของปวารณากรรม).

ภิกษุยอมเป็นผู้ควรแก่กรรม ด้วยวัตถุใด วัตถุนั้น ชื่อว่าวัตถุใน
กรรมทั้งหลาย มีตักขณียกรรมเป็นต้น.

บุคคลที่ก่อวัตถุนั้น ชื่อว่าบุคคล.

สองบทว่า กมฺมวาจา ปรีโยสถานํ มีความว่า คำสุดท้ายแห่ง
กรรมวาจานั้น ๆ อย่างนี้ว่า ตักขณียกรรม อันสงฆ์ทำแล้ว แก่ภิกษุชื่อนี้
ควรแก่สงฆ์ เพราะเหตุนี้จึงนิ่ง, ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ เป็นที่สุด
ของกรรมทั้งหลาย มีตักขณียกรรมเป็นต้น.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ดั้นทั้งนั้น ฉะนี้แล.

พรรณนาอุโบสถาทิปุจฉาวิสัยนา จบ

อรรถกถา

อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ

[๑,๐๐๕] พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบท แก่พระสาวกทั้งหลาย เพราะทรงอาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่ผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสจากชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-
สัทธรรม ๑ เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย ๑.

[๑,๐๑๐] สิ่งใดเป็นความรับว่าดีแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นความผาสุกแห่งสงฆ์ สิ่งใดเป็นความผาสุกแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก สิ่งใดเป็นไปเพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก สิ่งนั้นเป็นไปเพื่ออยู่ผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก สิ่งใดเป็นไปเพื่ออยู่ผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน สิ่งใดเป็นไปเพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต สิ่งใดเป็นไปเพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส สิ่งใดเป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว สิ่งใดเป็นไปเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนผู้ที่เลื่อมใสแล้ว สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความ

ตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม สิ่งใดเป็นไปเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม สิ่งนั้น
เป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย.

[๑,๐๑๑] สิ่งใดเป็นความรับว่าดีแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นความผาสุกแห่ง
สงฆ์ สิ่งใดเป็นความรับว่าดีแห่งสงฆ์ สิ่งนั้น เป็นไปเพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก
สิ่งใดเป็นความรับว่าดีแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่ออยู่ผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็น
ที่รัก สิ่งใดเป็นความรับว่าดีแห่งสงฆ์ สิ่งนั้น เป็นไปเพื่อป้องกันอาสวะอันจะ
บังเกิดในปัจจุบัน สิ่งใดเป็นความรับว่าดีแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อกำจัด
อาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต สิ่งใดเป็นความรับว่าดีแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไป
เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส สิ่งใดเป็นความรับว่าดีแห่งสงฆ์
สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว สิ่งใดเป็นความรับ
ว่าดีแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม สิ่งใดเป็นความ
รับว่าดีแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย.

[๑,๐๑๒] สิ่งใดเป็นความผาสุกแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อข่มบุคคล
ผู้เก้อยาก สิ่งใดเป็นความผาสุกแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่ออยู่ผาสุกแห่งภิกษุ
ผู้มีศีลเป็นที่รัก สิ่งใดเป็นความผาสุกแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อป้องกันอาสวะ
อันจะบังเกิดในปัจจุบัน สิ่งใดเป็นความผาสุกแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อกำจัด
อาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต สิ่งใดเป็นความผาสุกแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไป
เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส สิ่งใดเป็นความผาสุกแห่งสงฆ์
สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว สิ่งใดเป็นความ
ผาสุกแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม สิ่งใดเป็นความ
ผาสุกแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย สิ่งใดเป็นความผาสุก
แห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นความรับว่าดีแห่งสงฆ์.

[๑,๐๑๓] สิ่งใดเป็นไปเพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก... สิ่งใดเป็นไปเพื่ออยู่
ผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก... สิ่งใดเป็นไปเพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิด
ในปัจจุบัน... สิ่งใดเป็นไปเพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต... สิ่งใด
เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส... สิ่งใดเป็นไปเพื่อความ
เลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว... สิ่งใดเป็นไปเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-
สัทธรรม... สิ่งใดเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย สิ่งนั้นเป็นความรับว่าดี
แห่งสงฆ์ สิ่งใดเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย สิ่งนั้นเป็นความผาสุกแห่งสงฆ์
สิ่งใดเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก
สิ่งใดเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย สิ่งนั้นเป็นไปเพื่ออยู่ผาสุกแห่งภิกษุผู้มี
ศีลเป็นที่รัก สิ่งใดเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อป้องกัน
อาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน สิ่งใดเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย สิ่งนั้น
เป็นไปเพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต สิ่งใดเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์
พระวินัย สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส สิ่งใด
เป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่
เลื่อมใสแล้ว สิ่งใดเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความ
ตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม.

[๑,๐๑๔] อรรถหนึ่งร้อย ธรรมหนึ่งร้อย นิรุติสองร้อย ญาณสี่ร้อย
มีในอรรถวเสปกรรม.

อรรถวเสปกรรม จบ

มหาวรรค จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๑,๐๑๕] หมวดกรรมเหล่านี้ของภิกษุ ๑๖ ของภิกษุณี ๑๖ คือ หมวด ๑ ถึงหมวด ๘ ในคำถามและปัจจัย และหมวด ๑ ถึงหมวด ๘ ในคำถามและปัจจัยอีก เปยยาล อันตราเภท และเอกุตตริกะ ปวารณา อัตถวเสปกรณ์ สงเคราะห์เข้ามหารรค.

หัวข้อประจำเรื่อง จบ

อรรถวเสปกรณ์ วิจารณ์

วินิจฉัยในอรรถวเสปกรณ์ พึงทราบดังนี้:-

ในคำว่า ทส อุตถวเส เป็นต้น คำที่ควรกล่าว ได้กล่าวใน วิจารณ์แห่งปฐมปาราชิกแล้วแล.*

ในบททั้งหลายมีบทว่า ยัม สงฺมสุฏฺฐุ ตัม สงฺมผาสุ เป็นอาทิ บทต้น ๆ เป็นเนื้อความของบทหลัง ๆ.

ก็ด้วยทำให้เป็นบทตั้งทีละบท ในทุก ๑๐ บท ประกอบ ๑๐ ครั้ง รวมร้อยบทนี้ใด ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสในคำว่า อรรถร้อยหนึ่ง ธรรมร้อยหนึ่ง เป็นต้น. พึงทราบอรรถร้อยหนึ่ง ด้วยอำนาจบทหลัง ๆ ในร้อยบทนั้น. พึงทราบร้อยธรรม ด้วยอำนาจบทต้น ๆ.

อีกอย่างหนึ่ง ลิกขาบทอันพระตถาคตทรงอำนาจประโยชน์ ๑๐ เหล่าใด ทรงบัญญัติแล้ว แก่สาวกทั้งหลาย อำนาจประโยชน์ ๑๐ เหล่าใด อันข้าพเจ้าพรรณนาแล้ว ในอรรถกถาแห่งปฐมปาราชิกในหนหลัง โดยนัยมีอาทิ

* สมมุติ ปจ.ม. ๒๕๘.

อย่างนี้ว่า บรรดาอำนาจประโยชน์ ๑๐ นั้น ความเห็นชอบของสงฆ์ คือ ความยอมรับคำว่า ดีแล้ว พระเจ้าข้า คุณความยอมรับคำในที่มาว่า ดีแล้ว เทวะชื่อว่าสังฆสมุฏฐตา.

ก็ภิกษุใด ยอมรับคำของพระตถาคต ความยอมรับคำนั้น ของภิกษุนั้น ย่อมมี เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุข ถิ่นกาลนาน เพราะเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงกระทำให้แจ้งซึ่งเนื้อความนี้ว่า เราจักบัญญัติ เพื่อสงฆ์ยอมรับคำของเราว่า ดีแล้ว พระเจ้าข้า จักแสดงโทษในการที่ไม่ยอมรับ และอานิสงส์ในการที่ยอมรับก่อนจึงจะบัญญัติ จักไม่บัญญัติคดีด้วยหักหาญ ดังนี้ จึงตรัสว่า เพื่อเห็นชอบของสงฆ์. ฟังทราบอรรถร้อยหนึ่งเพราะอำนาจประโยชน์เหล่านั้น มาแล้วในคัมภีร์ปริวารนี้ ๑๐ ครั้ง และฟังทราบ ธรรมร้อยหนึ่งด้วยอำนาจบทที่ส่งอรรถนั้น.

ฟังทราบนิรุตติสองร้อยเหล่านี้ คือ ด้วยอำนาจแห่งนิรุตติที่ส่งอรรถ ร้อยนิรุตติ ด้วยอำนาจแห่งนิรุตติที่เป็นตัวธรรมคา ร้อยนิรุตติ.

และฟังทราบญาณสี่ร้อย คือ ร้อยญาณ ในร้อยอรรถ ร้อยญาณ ในร้อยธรรม สองร้อยญาณ ในสองร้อยนิรุตติ.

จริงอยู่ คำใดที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ร้อยอรรถ ร้อยธรรม สองร้อยนิรุตติ รวมเป็นสี่ร้อยญาณ มีในอำนาจประโยชน์ที่เป็นเหตุเริ่มทำ คำนี้ ทรงอาศัยอรรถเป็นต้นนั้น ตรัสแล้ว ฉะนั้นแล.

พรรณนาอรรถวเสปกรรม จบ

มหาวิคควัณณา

ในอรรถกถาวินัย ชื่อสมันตปาสาทิกา จบแล้ว

ด้วยประการฉะนี้

กาถาสังคณิกะ

ท่านพระอุบาลีเข้าเฝ้าทูลถามปัญหา

[๑,๐๑๖] พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามว่า ท่านห้ามผ้าเวียงป่า ประนมมือดูเหมือนมีความมุ่ง มา ณ สถานที่นี้ เพื่อประสงค์อะไร

ท่านพระอุบายลึกราบทูลว่า สิกขาบทที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ในวินัยทั้งสอง ย่อมมาสู่อุเทศทุกวันอุโบสถ สิกขาบทเหล่านั้นมีเท่าไร ทรงบัญญัติไว้ ณ พระนครกี่แห่ง

พ. ปัญญาของท่านดี ท่านสอบถามโดยแยบคาย เพราะฉะนั้น เราจักบอกแก่ท่าน ตามที่ท่านเป็นผู้ฉลาดถาม

สิกขาบทที่บัญญัติไว้ในวินัยทั้งสอง ย่อมมาสู่อุเทศทุกวันในอุโบสถ สิกขาบทเหล่านั้นมี ๓๕๐ สิกขาบท ตถาคตบัญญัติไว้ ณ พระนคร ๗ แห่ง.

[๑,๐๑๗] อ. สิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ ณ พระนคร ๗ แห่ง ๆ ไหนบ้าง ขอพระองค์ได้โปรดแจ้งพระนคร ๗ แห่งนั้น

แก่ข้าพระพุทธเจ้า ๆ ได้ฟังทางแห่งพระดำ-
รัสของพระองค์แล้ว จะปฏิบัติ ข้อนั้นจะพึง
มีเพื่อความเกื้อกูลแก่พวกข้าพระพุทธเจ้า
พ. สิกขาบทเหล่านั้น บัญญัติไว้ ณ
พระนครเวสาลี ๑ พระนครราชคฤห์ ๑
พระนครสาวัตถี ๑ พระนครอาฬวี ๑ พระ-
นครโกสัมพี ๑ สักกชนบท ๑ ภัคชนบท ๑.

สิกขาบทบัญญัติ

[๑,๐๑๘] อ. สิกขาบทที่ทรงบัญญัติ
ไว้ ณ พระนครเวสาลี มีเท่าไร ณ พระนคร
ราชคฤห์ มีเท่าไร ณ พระนครสาวัตถี มี
เท่าไร ณ พระนครอาฬวี มีเท่าไร ณ พระ-
นครโกสัมพี มีเท่าไร ณ สักกชนบท มีเท่าไร
ณ ภัคชนบท มีเท่าไร พระองค์อันข้าพระ-
พุทธเจ้าทูลถามแล้ว ขอได้โปรดตอบข้อนั้น
แก่ข้าพระพุทธเจ้า

พ. สิกขาบทที่บัญญัติไว้ ในพระ-
นครเวสาลีมี ๑๐ สิกขาบท ในพระนคร
ราชคฤห์มี ๒๑ สิกขาบท ในพระนครสาวัตถี
รวมทั้งหมด มี ๒๕๔ สิกขาบท ในพระนคร

อาพวี มี ๖ สิกขาบท ในพระนครโกสัมพี
มี ๘ สิกขาบทในสักกชนบท มี ๘ สิกขาบท
ในภักคชนบท มี ๓ สิกขาบท

สิกขาบทเหล่าใดที่บัญญัติไว้ใน

พระนครเวสาลี ท่านจงฟังสิกขาบทเหล่านั้น
ตามที่จะกล่าวต่อไป สิกขาบทว่าด้วยเสพ-
เมถุน ๑ สิกขาบทว่าด้วยขามนุษย์ ๑ สิกขา-
บทว่าด้วยอวดอุตริมนุสธรรมที่ไม่มีจริง ๑
สิกขาบทว่าด้วยทรงอติเรกจีวร ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยหล่อสันถัตด้วยขี้เถ้าเจียมดำล้วน ๑
สิกขาบทว่าด้วยอวดอุตริมนุสธรรมที่มีจริง
๑ สิกขาบทว่าด้วยภัตที่หลัง ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยไม่ชำระฟัน ๑ สิกขาบทว่าด้วยให้
ของเคี้ยวของนั้นแก่จล ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยภิกษุณีดำภิกษุ ๑ รวมสิกขาบทที่บัญญัติ
ไว้ในพระนครเวสาลี เป็น ๑ สิกขาบท

สิกขาบทเหล่าใดที่บัญญัติไว้ใน

พระนครราชคฤห์ ท่านจงฟังสิกขาบทเหล่า
นั้น ตามที่จะกล่าวต่อไป สิกขาบทว่าด้วย
ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ณ พระนคร

ราชคฤห์ ๑ สิกขาบทว่าด้วยตามกำจัดภิกษุ
รวม ๒ สิกขาบทว่าด้วยทำลายสงฆ์และประ-
พฤติตามรวม ๒ สิกขาบทว่าด้วยรับอันตร-
วาสก ๑ สิกขาบทว่าด้วยแลกเปลี่ยนรูปียะ ๑
สิกขาบทว่าด้วยขอด้วย ๑ สิกขาบทว่าด้วย
บ่นว่า ๑ สิกขาบทว่าด้วยฉันทโภชนะที่ภิกษุณี
แนะนำให้ขาดวาย ๑ สิกขาบทว่าด้วยอาหาร
ในโรงทาน ๑ สิกขาบทว่าด้วยฉันทหมู่ ๑
สิกขาบทว่าด้วยฉันทในเวลาวิกาล ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยเที่ยวไปในสกุล ๑ สิกขาบทว่าด้วย
อาบนํ้า ๑ สิกขาบทว่าด้วยบวชคนมีอายุไม่
ครบ ๑ สิกขาบทว่าด้วยให้จีวร ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยฉันทโภชนะที่ภิกษุณียื่นสังเสี ๑ สิก-
ขาบทว่าด้วยเที่ยวอดเขา ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยจาริก ๑ สิกขาบทเหล่านี้บัญญัติไว้ใน
พระราชคฤห์ รวมกับการให้ฉันทะในกรรม
นั้นแหละ เป็น ๒๑ สิกขาบท

สิกขาบทเหล่านี้บัญญัติไว้ในพระ-
นครสาวัตถิ ท่านจงฟังสิกขาบทเหล่านั้น
ตามที่กล่าวต่อไป ปาราชิก ๔ ของภิกษุณี
สังฆาทิเสส ๑๖ อนียต ๒ นิสสัคคิยะ ๒๔

สิกขาบทที่เรียกว่าขุททกสิกขาบทมี ๑๕๖
สิกขาบทที่ควรติเตียน ๑๐ สิกขาบทเสขียวัตร
๗๒ สิกขาบท รวมสิกขาบททั้งหมดที่บัญญัติ
ไว้ ในพระนครสาวัตถี ๒๕๔ สิกขาบท

สิกขาบทเหล่าใดบัญญัติไว้ ในพระ
นครอาฬวี ท่านจงฟังสิกขาบทเหล่านั้น ดัง
จะกล่าวต่อไป สิกขาบทว่าด้วยให้ทำกุฎี ๑
สิกขาบทว่าด้วยทำสันถัดเจือใหม่ ๑ สิกขา
บทว่าด้วยนอนร่วมกับอนุปสัมบัน ๑ สิกขา
บทว่าด้วยชูดิน ๑ สิกขาบทว่าด้วยพราภ
ภูตคาม ๑ สิกขาบทว่าด้วยน้ำมีตัวสัตว์เอ
รคหญาหรือดิน ๑ สิกขาบทเหล่านี้รวม ๖
สิกขาบท บัญญัติไว้ในพระนครอาฬวี

สิกขาบทเหล่าใดบัญญัติไว้ ในพระ
นครโกสัมพี ท่านจงฟังสิกขาบทเหล่านั้น
ดังจะกล่าวต่อไป สิกขาบทว่าด้วยให้ทำวิหาร
ใหญ่ ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุว่ายากสอน
ยาก ๑ สิกขาบทว่าด้วยแกสิ่งพูดคำอื่นกลบ
เคลื่อน ๑ สิกขาบทว่าด้วยกรอบประตู่ ๑
สิกขาบทว่าด้วยดื่มสุราเมรัย ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยไม้อื้อเพื่อ ๑ สิกขาบทว่าด้วยกล่าวโดย

ขอบธรรม ๑ รวมเป็น ๘ สิกขาบททั้งคัม
น้านม

สิกขาบทเหล่าใดบัญญัติไว้ ในลัก-
กชนบท ท่านจงฟังสิกขาบทเหล่านั้น ดังจะ
กล่าวต่อไป สิกขาบทว่าด้วยให้ชักขนเจียม ๑
สิกขาบทว่าด้วยบาตรมีรอยร้าวหย่อน ๕
แห่ง ๑ สิกขาบทว่าด้วยสั่งสอนภิกษุถึงที่
อยู่ ๑ สิกขาบทว่าด้วยขอเภสัช ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยกล่องเข็ม ๑ สิกขาบทว่าด้วยเสนา-
สนะป่า ๑ รวม ๖ สิกขาบทนี้บัญญัติไว้ ณ
พระนครกบิลพัสดุ์ สิกขาบทว่าด้วยความ
สะอาดด้วยน้ำ ๑ สิกขาบทว่าด้วยไม่รับโอ-
วาท ๑ ตถาคตได้กล่าวไว้ในหมู่ภิกษุนี้

สิกขาบทเหล่าใดบัญญัติไว้ ในลัก-
กชนบท ท่านจงฟังสิกขาบทเหล่านั้น ดังจะ
กล่าวต่อไป สิกขาบทว่าด้วยติดไฟผิง ๑
สิกขาบทว่าด้วยมือเปื้อนอามิส ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยล้างบาตรมีเมล็ดข้าวสุก ๑ สิกขาบท
เหล่านี้ คือ ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๓
นิสสัคคิยะ ๘ ขุททกะ ๓๒ ปาฏิเทสนิยะ
สิกขาบทที่น่าติ ๒ เสนิยวัตร ๓ อันพระ-

พุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระราชผู้สูง-
ศักดิ์ บัญญัติไว้ใน ๖ พระนคร รวม ๕๖
สิกขาบท ในพระนครสาวัตถี พระโคตมผู้
มีศ บัญญัติไว้ทั้งหมดรวม ๒๕๔ สิกขาบท.

ทรงพยากรณ์อาบัติหนักและอาบัติเบาเป็นต้น

[๑,๐๑๕] อ. ข้าพระพุทธเจ้า ได้ทูล
ถามปัญหาข้อใดกะพระองค์ พระองค์ได้
ทรงแก้ปัญหานั้นแก่ข้าพระพุทธเจ้า ได้
ทรงแก้ปัญหานั้น ๆ โดยมีได้เป็นอย่างอื่น
ข้าพระพุทธเจ้า ขอทูลถามปัญหาข้ออื่นกะ
พระองค์ ขอพระองค์ทรงโปรดตอบปัญหา
นั้นต่อไป คือ อาบัติหนัก ๑ อาบัติเบา ๑
อาบัติมีส่วนเหลือ ๑ อาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑
อาบัติชั่วหยาบ ๑ อาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑
สิกขาบทเป็นยาวตติยกะ ๑ สิกขาบททั่วไป ๑
สิกขาบทไม่ทั่วไป ๑ สิกขาบทที่จำแนก
ไว้ ระงับด้วยสมณะเหล่าใด ๑ ขอพระองค์
ได้โปรดชี้แจงสิกขาบทนี้แม้ทั้งหมด พระ- ศ
พุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้าจะฟังพระดำรัส
ของพระองค์

พ. อาบัติหนักมี ๓๐ ศีลวิบัติและ
อาจารย์ในอาบัติหนักเหล่านั้น อาบัติ
ปาราชิกที่ไม่มีส่วนเหลือมี ๘ อาบัติใดหนัก
อาบัตินั้นชั่วหยาบ อาบัติใดชั่วหยาบ อาบัตินั้น
เป็นศีลวิบัติ อาบัติปาราชิก อาบัตินั้น
สังฆาทิเสส เรียกชื่อว่าศีลวิบัติ อาบัตินั้น
อุลลัจจัย ปาจิตตียะ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ
ทุกภาสิต คือค่าประสงค์จะล้อเล่น.
อาบัตินั้นรวมเรียกว่า อาจารย์วิบัติ.

ทิกฐวิบัติ

[๑,๐๒๐] บุคคลมีปัญญาเขลา อัน
โหมะครอบงำ ถูกอสังฆกรรมล้อม ย่อม
ถือทิกฐวิบัติ กล่าวคือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า.
อาบัตินั้นรวมเรียกว่า ทิกฐวิบัติ

อาชีวิบัติ

[๑,๐๒๑] ภิกษุผู้ปรารถนาลามก ถูกความอยากครอบงำ ย่อมขาด
อุตริมนุสสรธรรม อันไม่มีไม่เป็นจริง เพราะเหตุอาชีวะ เพราะการณ์อาชีวะ
ภิกษุถึงความเที้ยวซัดสื้อ เพราะเหตุอาชีวะ เพราะการณ์อาชีวะ ภิกษุกล่าวว่า
ภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้นเป็นอรหันต์ เพราะเหตุอาชีวะ เพราะ

การณ้อาชีวะ ภิกษุณีขอโภชนะอันประณีต เพื่อประโยชน์ตนมาฉัน เพราะเหตุอาชีวะ เพราะการณ้อาชีวะ ภิกษุไม่อาพาธ ขอแกลงหรือข้าวสุก เพื่อประโยชน์ตนมาฉัน เพราะเหตุอาชีวะ เพราะการณ้อาชีวะ อาบัตินี้รวมเรียกว่า อาชีวิวัตติ.

ยาวตติยกสิกขาบท

[๑,๐๒๒] ยาวตติยกสิกขาบท ๑๑ นั้น

ท่านจงฟัง ดังจะกล่าวต่อไป อุกจิตตานุ-
วัตติกสิกขาบท ๑ ยาวตติยกสิกขาบท ๘
อริฎฐสิกขาบท ๑ จัณฑกาลีสิกขาบท ๑
สิกขาบทเหล่านี้รวม ชื่อยาวตติยกสิกขาบท.

ทรงพยากรณ์เภทนสิกขาบทและเภทนสิกขาบทเป็นต้น

[๑,๐๒๓] อ. สิกขาบทว่าด้วยการตัดมีเท่าไร สิกขาบทว่าด้วยการทำลายมีเท่าไร สิกขาบทว่าด้วยการรื้อมีเท่าไร สิกขาบทว่าเป็นปาจิตตีย์มิใช่อื่นมีเท่าไร สิกขาบทว่าด้วยการสมมติภิกษุมีเท่าไร สิกขาบทที่ว่าเป็นความชอบมีเท่าไร สิกขาบทที่ว่าอย่างยังมีเท่าไร สิกขาบทที่พระพุทธรเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระราชาสู้สูงศักดิ์ทรงบัญญัติว่ารู้้อยู่ มีเท่าไร

พ. สิกขาบทว่าด้วยการตัดมี ๖ สิกขาบท ว่าด้วยการทำลายมี ๑ สิกขาบทว่าด้วยการรื้อมี ๑ สิกขาบทที่ว่าเป็นปาจิตตีย์ มิใช่อื่นมี ๔ สิกขาบทว่าด้วยการสมมติภิกษุมี ๔ สิกขาบทที่ว่าเป็นความชอบมี ๗ สิกขาบทที่ว่า

อย่างยิ่งมี ๑๔ สิกขาบทที่พระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระราชาสถูวงศ์
ทรงบัญญัติไว้ว่า รู้ผู้มี ๑๖.

จำนวนสิกขาบทของภิกษุเป็นต้น

[๑,๐๒๔] สิกขาบทของภิกษุมาสู่อุเทศทุกวันอุโบสถรวม ๒๒๐
สิกขาบท ของภิกษุณีมาสู่อุเทศทุกวันอุโบสถรวม ๓๐๔ สิกขาบท
สิกขาบทของภิกษุที่ไม่ทั่วไปกับภิกษุณี มี ๘๖ สิกขาบท
สิกขาบทของภิกษุณีที่ไม่ทั่วไปกับภิกษุ มี ๑๓๐ สิกขาบท
สิกขาบทของทั้งสองฝ่ายที่ไม่ทั่วไปรวม ๑๖๖ สิกขาบท
สิกขาบทของทั้งสองฝ่ายที่ศึกษาร่วมกันมี ๑๗๔ สิกขาบท.

ประเภทสิกขาบทของภิกษุ

[๑,๐๒๕] สิกขาบทของภิกษุ ๒๒๐
สิกขาบท มาสู่อุเทศทุกวันอุโบสถ ท่านจง
พึงสิกขาบทเหล่านั้น ดังจะกล่าวต่อไป
ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ อนินยต ๒
นิสตัดคิยะ ๓๐ ถ้วน ขุททกะ ๕๒ ปาฏิ-
เทศนียะ ๔ เสขิยะ ๗๕ สิกขาบทของภิกษุ
รวม ๒๒๐ สิกขาบท มาสู่อุเทศทุกวันอุโบสถ.

ประเภทสิกขาบทของภิกษุณี

[๑,๐๒๖] สิกขาบทของภิกษุณี ๓๐๔
สิกขาบท มาสู่อุเทศทุกวันอุโบสถ ท่าน

จงฟังสิกขาบทเหล่านั้น ดังจะกล่าวต่อไป
ปาราชิก ๘ สังฆาทิเสส ๑๗ นิสสัคคิยะ
๓๐ ถ้วน ขุททกะ ๑๖๖ ปาฏิเทสนิยะ ๘
เสขิยะ ๗๕ สิกขาบทของภิกษุณีรวม ๓๐๔
สิกขาบทมาสู่อุเทศทุกวันอุโบสถ.

อสาธารณสิกขาบทของภิกษุ

[๑,๐๒๗] สิกขาบทของภิกษุ ที่ไม่
ทั่วไปกับภิกษุณี มี ๔๖ ท่านจงฟังสิกขาบท
เหล่านั้น ดังจะกล่าวต่อไป สังฆาทิเสส ๖
รวมเป็น ๘ ทั้งอนิยต ๒ สิกขาบท นิสสัค
คิยะ ๑๒ รวมกันเป็น ๒๐ ขุททกะ ๒๒
ปาฏิเทสนิยะ ๔ สิกขาบทของภิกษุไม่ทั่วไป
กับภิกษุณี รวม ๔๖ สิกขาบท.

อสาธารณสิกขาบทของภิกษุณี

[๑,๐๒๘] สิกขาบทของภิกษุณี ที่ไม่
ทั่วไปกับภิกษุมี ๑๓๐ ท่านจงฟังสิกขาบท
เหล่านั้น ดังจะกล่าวต่อไป ปาราชิก ๔
สังฆาทิเสส ๑๐ ที่สงฆ์ขับออกจากหมู่
นิสสัคคิยะ ๑๒ ขุททกะ ๘๖ ปาฏิเทสนิยะ ๘

สิกขาบทของภิกษุณี ที่ไม่ทั่วไปกับภิกษุ

รวม ๑๓๐.

สิกขาบทที่ไม่ทั่วไปของทั้งสองฝ่าย

[๑,๐๒๕] สิกขาบทของทั้งสองฝ่าย

ที่ไม่ทั่วไปมี ๑๗๖ ท่านจงฟังสิกขาบท

เหล่านั้น ดังจะกล่าวต่อไป ปาราชิก ๔

สังฆาทิเสส ๑๖ อนินยต ๒ นิสสัคคิยะ ๒๔

ชุกทกะ ๑๑๘ ปาฏิเทสนิยะ ๑๒ สิกขาบท

ของทั้งสองฝ่ายที่ไม่ทั่วไป รวม ๑๗๖.

สิกขาบทของทั้งสองฝ่ายที่ศึกษาร่วมกัน

[๑,๐๓๐] สิกขาบทของทั้งสองฝ่ายที่

ศึกษาร่วมกันมี ๑๗๔ ท่านจงฟังสิกขาบท

เหล่านั้น ดังจะกล่าวต่อไป ปาราชิก ๔

สังฆาทิเสส ๗ นิสสัคคิยะ ๑๘ ชุกทกะ ๗๐

ถ้วน เสนิยะ ๑๕ สิกขาบท ของทั้งสองฝ่าย

ที่ศึกษาร่วมกัน รวม ๑๗๔ สิกขาบท.

อาบัติที่ระงับไม่ได้

[๑,๐๓๑] บุคคลผู้ต้องปาราชิกเหล่า-

ใด ๘ จำพวก ไม่ควรเข้าใกล้ เปรียบเสมอ

ด้วยโคนต้นตาล บุคคลผู้ต้องปาราชิก
เหล่านั้น ย่อมไม่ม่งอกงามเปรียบเหมือนใบ
ไม้เหลือง สีลาหนา คนศิรชะขาด ต้นตาล
ยอดด้วน ฉะนั้น.

อาบัติที่ระงับได้

[๑,๐๓๒] สังฆาทิเสส ๒๓ อนียต ๒
นิสสัคคิยะ ๔๒ ปาจิตตีย์ ๑๘๘ ปาฏิเทสนิยะ
๑๒ เสดิยะ ๓๕ ระงับด้วยสมณะ ๓ คือ
สัมมุขาวินัย ๑ ปฏิญญาตกรรม ๑ ติน-
วตถารกะ ๑.

ส่วนที่ทรงจำแนก

[๑,๐๓๓] อุโบสถ ๒ ปวารณา ๒
กรรม ๔ อันพระชินเจ้าทรงแสดงแล้ว
อุเทศ ๕ และอุเทศ ๔ ย่อมไม่มีโดยประการ
อื่น และกองอาบัติมี ๗.

อธิกรณ์

[๑,๐๓๔] อธิกรณ์ ๔ ระงับด้วยสมณะ
๗ คือ ระงับด้วยสมณะ ๒ ด้วยสมณะ ๔
ด้วยสมณะ ๓ แต่กิจจาธิกรณ์ระงับด้วย
สมณะ ๑.

วิเคราะห์ปาราชิก

[๑,๐๓๕] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า

ปาราชิก ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าว
ต่อไป บุคคลเป็นผู้เคลื่อนแล้ว ผิดพลาด
แลเห็นห่างจากศีลธรรม อนึ่ง แม่สังวาสก็
ไม่มีในผู้นั้น เพราะเหตุนั้น เราจึงเรียก
อาบัตินั้นว่า ปาราชิก.

วิเคราะห์สังฆาทิเสส

[๑,๐๓๖] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า สังฆา

ติเสส ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าว
ต่อไป สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาส ชักเข้าหา
อาบัติเดิมให้มานัต อphan เพราะเหตุนั้น
เราจึงเรียกอาบัตินั้นว่า สังฆาทิเสส.

วิเคราะห์อนียต

[๑,๐๓๗] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า อนียต

ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าวต่อไป
กองอาบัติชื่อว่าอนียต เพราะไม่แน่ บท
อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทำแล้วโดยมิใช่
ส่วนเดียว บรรดาฐานะ ๓ ฐานะอย่างใด
อย่างหนึ่ง เรียกว่า อนียต.

วิเคราะห์อุลลัจจัย

[๑,๐๓๘] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า อุลลัจจัย ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าวต่อไป ภิกษุแสดงอาบัติอุลลัจจัย ในที่ใกล้ ภิกษุรูปหนึ่ง และภิกษุรับอาบัตินั้น โทษเสมอด้วยอุลลัจจัยนั้นไม่มี เพราะเหตุนั้น จึงเรียกโทษนั้นว่า อุลลัจจัย.

วิเคราะห์นิสสัคคิยะ

[๑,๐๓๙] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า นิสสัคคิยะ ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าวต่อไป ภิกษุเสียดละในท่ามกลางสงฆ์ ท่ามกลางคณะ และต่อหน้าภิกษุรูปหนึ่ง ๆ แล้ว จึงแสดงข้อละเมิดใด เพราะเหตุนั้น จึงเรียกข้อละเมิดนั้นว่า นิสสัคคิยะ.

วิเคราะห์ปาจิตติย

[๑,๐๔๐] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า ปาจิตติย ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าวต่อไป ความละเมิดยังกุศลธรรมให้ตก ย่อมฝืนต่ออริยมรรค เป็นเหตุแห่งความลุ่มหลง

แห่งจิต เพราะเหตุ นั้น จึงเรียกความละเมิด
นั้นว่า ปาจิตตีย์.

วิเคราะห์ปาฏิเทสนียะ

[๑,๐๔๑] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า ปาฏิ-
เทสนียะ ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าว
ต่อไป ภิกษุไม่มีญาติ หาโภชนะได้ยาก
รับมาเองแล้วฉัน เรียกว่า ต้องธรรมที่น่าติ
ภิกษุฉันอยู่ในที่นิมนต์ ภิกษุฉันเสียอยู่ใน
ที่นั้นตามพอใจ ภิกษุไม่ห้าม ฉันอยู่ในที่นั้น
เรียกว่า ต้องธรรมที่น่าติ ภิกษุไม่อาพาธ
ไปสู่ตระกูลที่มีจิตศรัทธา แต่มีโรคทรัพย์
น้อย เขามีได้นำไปถวายแล้วฉันในที่นั้น
เรียกว่า ต้องธรรมที่น่าติ ภิกษุใดถ้าอยู่ในป่า
ที่น่ารังเกียจ มีภัยจำเพาะหน้า ฉันภัตตาหาร
ที่เขาไม่ได้บอกในที่นั้น เรียกว่า ต้องธรรม
ที่น่าติ ภิกษุฉันไม่มีญาติ ขอโภชนะที่ผู้อื่น
ยึดถือว่าเป็นของเรา คือ เนยใส น้ำมัน
น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ปลา เนื้อ นมสด และนมส้ม
ด้วยตนเอง ชื่อว่า ถึงธรรมที่น่าติ ในศาสนา
ของพระสุคต.

วิเคราะห์ทุกกฏ

[๑,๐๔๒] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า ทุกกฏ
ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าวต่อไป
กรรมใดผิดพลังและพลาด กรรมนั้นชื่อว่า
ทำไม่ดี คนทำความชั่วอันใด ในที่แจ้ง
หรือในที่ลับ บัณฑิตทั้งหลาย ย่อมประกาศ
ความชั่วนั้นว่า ทำชั่ว เพราะเหตุนั้น กรรม-
นั้นจึงเรียกว่า ทุกกฏ.

วิเคราะห์ทพภาสิต

[๑,๐๔๓] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า ทพ-
ภาสิต ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าว
ต่อไป บทใด อันภิกษุกล่าวไม่ดี พูดไม่ดี
และเศร้าหมอง วิญญูชนทั้งหลายย่อมติเตียน
บทใด เพราะเหตุนั้น บทนั้น จึงเรียกว่า
ทพภาสิต.

วิเคราะห์เสขียะ

[๑,๐๔๔] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า เสขียะ
ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าวต่อไป
ข้อนี้เป็นเบื้องต้น เป็นข้อประพฤติ เป็นทาง

และเป็นข้อระวาง คือ ตำรวม ของพระเสขะ
ผู้ศึกษาอยู่ ผู้ดำเนินไปตามทางตรง สิกขา
ทั้งหลาย เช่นด้วยสิกขานั้นไม่มี เพราะ
เหตุนั้น สิกขานั้น จึงเรียกว่า เสดิยะ.

อุปมาอาบัติและอนาบัติ

เรือนคืออาบัติอันภิกษุปิดไว้ ย่อมรั่ว
เรือนคืออาบัติอันภิกษุเปิดแล้ว ย่อมไม่รั่ว
เพราะฉะนั้น ภิกษุพึงเปิดเผยอาบัติที่ปิดไว้
เมื่อเป็นอย่างนั้น เรือนคืออาบัตินั้น ย่อม
ไม่รั่ว ป่าใหญ่เป็นที่พึงของหม่อมฤค อากาศ
เป็นทางไปของหม่อมปักษี ความเสื่อมเป็นคติ
ของธรรมทั้งหลาย นิพพานเป็นภูมิที่ไปของ
พระอรหันต์.

คาถาสังคณิกะ จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๑,๐๔๕] สิกขาบทที่ทรงบัญญัติใน ๗ พระนคร ๑ วิบัติ ๔ อย่าง ๑
สิกขาบทของภิกษุ และของภิกษุณีทั่วไป ๑ ไม่ทั่วไป ๑ นี้เป็นถ้อยคำที่รวม
ไว้ด้วยคาถา เพื่ออนุเคราะห์พระศาสนา.

หัวข้อประจำเรื่อง จบ

ปฐมคาถาสังคณิก วัณณา

บาทคาถาว่า เอกังถิ จีวรํ กตุวา มีความว่า ท่านกระทำจีวร
ณเวียงป่าข้างหนึ่ง อธิบายว่า ห่มอุตราสงค์เรียบร้อย.

บาทคาถาว่า ปคฺคณฺหิตฺวาน อณฺชติ มีความว่า ยกอัญชติอัน
รุ่งเรื่องด้วยประชมแห่งนิ้วทั้ง ๑๐.

บาทคาถาว่า อาตีสมานรุโปว ความว่า ดูเหมือนจะมุ่งหวัง.

บาทคาถาว่า กิสฺสุสฺสํ ทฺวํ อิธมาโคโต มีความว่า ท่านปรารถนา
ประโยชน์อะไร มาในที่นี้ เพราะเหตุใด ?

ใครกล่าวอย่างนี้ ? พระสัมมาสัมพุทธเจ้า. ตรัสอย่างนั้นกะใคร ?
กะท่านพระอุบาลี. ท่านพระอุบาลี เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าทูลถามคานี้ว่า
(สิกขาบทที่ทรงบัญญัติ) ในวินัยทั้ง ๒ (ย่อมมาสู่อุทเทสในวันอุโบสถทั้งหลาย
สิกขาบทเหล่านั้น มีเท่าไร ? ทรงบัญญัติในนครเท่าไร ?) ด้วยประการฉะนี้.

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสคำว่า ปัญญาของท่านดีเป็นต้น
ทรงตอบคำถามนั้นของท่าน. มีนัยเหมือนกันทุกปัญหา.

พระอุบาลีเถระทูลถามปัญหาทั้งปวงเหล่านี้ ในพุทธกาล ด้วยประการ
ฉะนี้. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตอบเอง. ส่วนในสังคีตีกาล พระมหากัสสป-
เถระถาม พระอุบาลีเถระตอบ.

บรรดาบทเหล่านั้น บาทคาถาว่า ภทฺทโก เต อุมฺมงฺโก มีความว่า
ปัญญาของท่านดี. จริงอยู่ ปัญญาเรียกว่า อุมมังคะ เพราะผุดขึ้นจากมืด คือ
อวิชาตั้งอยู่.

ศัพทว่า **ตคฺข** เป็นนินบาต ใช้ในอรรถคือเหตุ. ความว่า ท่านถามเราเพราะเหตุใด เพราะเหตุนั้น เราจักตอบแก่ท่าน.

อีกอย่างหนึ่ง ศัพทว่า **ตคฺข** เป็นนินบาต ใช้ในอรรถคือยอมรับ. จริงอยู่ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับคำ ด้วยคำว่า เออเถิด. นี้จึงตรัสว่า เราจักตอบ.

เฉพาะ ๓ สิกขาบทนี้ คือ ทิดไฟผิง มือเปื้อนอมิส น้ำล้างบาตร มีเมล็ดข้าวสุก ทรงบัญญัติในภคกชนบท.

สองบทว่า **ยนฺตฺว อปุจฺฉิมฺหา** มีความว่า ข้าพเจ้าได้ทูลถามปัญหาใดกะพระองค์.

บทว่า **อกิตฺตฺยิ** คือ พระองค์ได้ตรัสแล้ว.

บทว่า **โน** คือ แก่ข้าพเจ้า.

สองบทว่า **ตฺนฺตฺ พุยาถฺตฺ** มีความว่า คำใด ๆ อันข้าพเจ้าได้ทูลถามแล้ว คำนั้น ๆ อันพระองค์ทรงแก้แล้ว.

บทว่า **อนลฺยฺลธา** ความว่า มิได้ทรงแก้บายเบี่ยงโดยประการอื่น.

[วิบัติ ๔]

ชื่อว่า สิลวิบัติ ย่อมไม่มีในปัญหาในคำว่า **เย ทฺฏฺจฺจุลฺลา สา ลีลวิปฺตฺติ** นี้ แม้โดยแท้ ถึงกระนั้น คำว่า **เย ทฺฏฺจฺจุลฺลา สา ลีลวิปฺตฺติ** นี้ ท่านกล่าวแล้ว ด้วยความเป็นผู้ประสงค์จะแก้ทฺฏฺจฺจุลฺลาบัตติ.

จริงอยู่ ในวิบัติ ๔ ทฺฏฺจฺจุลฺลาบัตติ สงเคราะห์ด้วยวิบัติ ๑ อทฺฏฺจฺจุลฺลาบัตติ สงเคราะห์ด้วยวิบัติ ๓. เพราะเหตุนั้น ท่านกล่าวว่า **เย ทฺฏฺจฺจุลฺลา สา**

ศีลวิปตติ แล้ว จึงกล่าวว่า ปาราชิก สังฆาทิเสส เรียกว่า ศีลวิบัติ เพื่อแสดงศีลวิบัตินั้นเอง โดยพิสดาร.

บัดนี้ ท่านกล่าวคำว่า อุตฺตจฺจย เป็นอาทิ เพื่อแสดงอหุญฺจลาบัตติ ด้วยอำนาจวิบัติ ๓.

ในคำเหล่านั้น คำว่า โย จาย อุกโกสติ หตฺสาธิปฺปาโย นี้ ท่านกล่าว เพื่อชี้วัตถุแห่งทุภภาสิต.

บทว่า อพฺภาจิกฺขติ มีความว่า เมื่อกล่าวว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงแล้วอย่างนั้น ชื่อว่ากล่าวคู่.

หลายบทว่า อยฺ สา อาชีวิปตฺติสมฺมตา มีความว่า ชื่อว่า อาชีวิวิบัติ ที่ประมวลด้วย ๖ สิกขาบทนี้ สมมติว่าวิบัติที่ ๔ ฉะนั้นแล.

คำถามว่า อหุญฺจลฺลํ นี้ เป็นอันเฉลยแล้ว ด้วยคำมีประมาณเท่านี้.

[ประมวลสิกขาบท]

บัดนี้ ท่านกล่าวคำว่า เอกาทส เป็นอาทิ เพื่อเฉลยปัญหาที่ว่า เย จ ยาวตติยกา. ก็เพราะปัญหาที่ว่า เย จ ยาวตติยกา นี้ ท่านเฉลยแล้วด้วยอำนาจจำนวน อย่างนี้ว่า ยาวตติยกสิกขาบท ๑๑, เพราะฉะนั้น ท่านจึงถามอันตราปัญหาเหล่านี้ มีคำว่า เชนกสิกขามิเท่าใด ? เป็นอาทิ ด้วยอำนาจสืบต่อแห่งจำนวนนั่นเอง.

ท่านกล่าวว่า จ เชนกานิ เป็นอาทิ ก็เพื่อเฉลยอันตราปัญหาเหล่านั้น. ในคำเฉลยนั้น คำว่า เชนกสิกขาบท ๑ อุททาณกสิกขาบท ๑ สิกขาบท ๑๖ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติว่า รุอยู่ นี้แล ตรีศภายหลัง.

บทที่เหลือ ได้จำแนกไว้ในมหาวิคค์หมดแล้ว.

ก็ในคำที่ตรัสภายหลังนั้น สองบทว่า **เอกั เกทนกั** ได้แก่ **สูจิ-**
จรมรสิกขาบท.

สองบทว่า **เอกั อุทฺทาลนกั** ได้แก่ **คูโลนัถรมัญจปิฐสิกขาบท.**

บทว่า **โสธส** ได้แก่ **โสฬส** (คือ ๑๖).

สองบทว่า **ชานนุติ ปญฺจตุตา** ได้แก่ สิกขาบทที่ตรัสอย่างนี้ว่า
รู้ยฺหํ ทรงบัญญัติแล้ว.

สิกขาบทเหล่านั้น ฟังทราบอย่างนี้ คือ:-

ภิกษุ**รู้ยฺหํ** น้อมลากที่เขา น้อมไปจะถวายสงฆ์มาเพื่อตน **รู้ยฺหํ** สำเร็จการ
นอนเบียดภิกษุผู้เข้าไปก่อน **รู้ยฺหํ** ว่า นำมีตัวสัตว์ รดเองก็งาม ใช้ให้รดก็ตาม
ซึ่งหญ้าหรือดิน **รู้ยฺหํ** ถันบิณฑบาต อันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย **รู้ยฺหํ** มุ่งหมาย
จะยกโทษ พอเธอฉันแล้วเป็นปาจิตตีย์ **รู้ยฺหํ** บริโภคนำมีตัวสัตว์ **รู้ยฺหํ** ฟัน
อธิกรณ์ที่ตัดสินเสร็จแล้วโดยธรรม **รู้ยฺหํ** ปิดอาบัติชั่วหยาบ **รู้ยฺหํ** ยังกุศล
มีปีหย่อน ๒๐ ให้อุปสมบท **รู้ยฺหํ** ชักชวนแล้ว เดินทางสายเดียวกันกับพวก
เกวียนพวกต่างที่เป็นโจร **รู้ยฺหํ** กินร่วมก็ดี... กับภิกษุผู้กล่าวอย่างนั้น ยัง
ไม่ได้ทำกรรมอันสมควร **รู้ยฺหํ** เกลี่ยกล่อมสมณทูตเทศผู้ถูกให้นาสนะแล้ว
อย่างนั้น **รู้ยฺหํ** น้อมลากที่เขา น้อมไปจะถวายสงฆ์มาเพื่อบุคคล ภิกษุณี **รู้ยฺหํ**
ไม่โจทด้วยตนเอง ซึ่งภิกษุณีผู้ล่วงธรรมถึงปาราชิก **รู้ยฺหํ** ว่าสตรีเป็นนางโจร
อันชนทั้งหลายรู้ว่าต้องโทษประหาร ไม่บอก **รู้ยฺหํ** ไม่บอกก่อน เข้าไปสู่อาราม
ที่มีภิกษุ.

[จำแนกสิกขาบท]

บัดนี้ ท่านจะเฉลยปัญหาแรกนี้ว่า **สาธารณ อสาธารณ** จึงกล่าว
คำว่า **วีถิ เทว สทานิ** เป็นอาทิ.

บรรดาสิกขาบทที่ทั่วไปและไม่ทั่วไปเหล่านั้น วินิจฉัยในสิกขาบท
ทั้งหลายที่ไม่ทั่วไปด้วยเหล่าภิกษุณี พึงทราบดังนี้:-

สองบทว่า **น สงฺฆาภิเสสา** ได้แก่ สุกกวิสัฏฐิสิกขาบท ๑ กาย-
สังสัคคสิกขาบท ๑ ทุฏฐุลลวาทสิกขาบท ๑ อตฺตคามปาริจริยสิกขาบท ๑
กุกฺกการสิกขาบท ๑ วิหารสิกขาบท ๑.

สองบทว่า **เทวอนิยเตหิ อญฺจิเม** ได้แก่ สิกขาบทเหล่านี้รวม
เป็น ๘ กับอนิยต ๒ สิกขาบท.

สองบทว่า **นิสฺสคฺคิยา ทฺวาทส** ได้แก่ สิกขาบท ๑๒ เหล่านี้
คือ จีวรโรจนะ ๑ จีวรปฏิกคหะ ๑ โกเสยยะ ๑ สุทฺธกาพกะ ๑ เทวภาคะ ๑
ฉัพพัตตะ ๑ นิสิตนสันถัต ๑ โลมสิกขาบท ๒ ปฐมปัตตะ ๑ วัสสิกสาฎิกะ ๑
อารัญญกะ คือ สาสังกะ ๑.

สองบทว่า **ทฺวาวิสฺติ ชุทฺทกา** ได้แก่ สิกขา ๒๒ ที่ประกาศแล้วใน
ชุตฺตทกัณฺฐ์ เหล่านี้ คือ ภิกขุณีวัคค์ทั้งสิ้น ปรัมปาโกชนสิกขาบท อนติ-
ริตตสิกขาบท อภิหัญฺจรูปวารณสิกขาบท ปณฺธิตโกชนาสิกขาบท อเจลกสิกขาบท
โอนวิสฺติวัสสสิกขาบท ทุฏฐุลลัจฉาทนสิกขาบท มาตุคามสังวิธานสิกขาบท
อนิกขันตราชกสิกขาบท ไม่บอกลาภิกษุที่มีอยู่ เข้าบ้านในวิกาล นิสิตนสิกขา-
บท วัสสิกสาฎิกสิกขาบท.

วินิจฉัยแม้ในสิกขาบทที่ไม่ทั่วไป ด้วยภิกษุทั้งหลาย พึงทราบดังนี้:-

หลายบทว่า **สงฺฆมฺหา ทส นิสฺสเร** ได้แก่ สิกขาบทที่ตรัสไว้ในวิภังค์อย่างนี้ว่า ๑๐ สิกขาบท อันสงฆ์พึงขับออกจากหมู่. แต่ ๑๐ สิกขาบท มาในมาติกาอย่างนี้ว่า สังฆาติเสสที่ต้องเสีย.

สองบทว่า **นิสฺสคฺคฺยานิ ทฺวาทส** ได้แก่ นิสัคคิย์ที่ทรงจำแนกไว้ในภิกขุณีวิภังค์เท่านั้น.

แม้ขุททกสิกขาบท ก็ได้แก่ ขุททกสิกขาบทที่ทรงจำแนกในภิกขุณี-วิภังค์นั่นเอง.

ปาฏิเทสนิยะ ๘ ก็เหมือนกัน. สิกขา ๑๓๐ ของพวกภิกษุณี ไม่ทั่วไปด้วยภิกษุทั้งหลายอย่างนี้.

ในตอนที่เกี่ยวข้องที่ทั่วไปนี้ คำที่เหลือ ขึ้นทั้งนั้น.

[กองอาบัติที่ระงับไม่ได้]

บัดนี้ พระอุบาลีเถระ เมื่อจะแก้ปัญหานี้ว่า ก็กองอาบัติเป็นต้น อันท่านจำแนก ย่อมระงับด้วยสมณะเหล่าใด? ดังนี้ จึงกล่าวว่า บุคคลผู้พ่ายแพ้ ๘ พวกแล เป็นอาทิ.

บรรดาบทเหล่านั้น ท่านแสดงชื่อที่บุคคลผู้พ่าย ๘ พวกนั้นเป็นผู้มีภัยเฉพาะหน้า ด้วยบทว่า **ทฺวาทส** นี้.

จริงอยู่ ผู้พ่ายเหล่านั้น เป็นราวกะงูเห่าเป็นต้น ยากที่จะเข้าใกล้ คือยากที่จะเข้าเคียง ยากที่จะเข้าหา อันบุคคลเกี่ยวข้องอยู่ ย่อมเป็นไปเพื่อตัดรากเหง้า.

บทว่า **ตาลุตฺตสมุปมา** มีความว่า เปรียบสมด้วยการถอนต้นตาล
หมดทั้งต้น กระทำให้เป็นสักว่าวัตถุแห่งตาล. ต้นตาลที่บุคคลกระทำให้เป็น
สักว่าวัตถุ เป็นต้นไม้ที่กลับคืนเป็นปกติอีกไม่ได้ฉันใด บุคคลผู้พ่าย ๘ พวก
นั้น ย่อมเป็นผู้กลับคืนอย่างเดิมอีกไม่ได้ฉันนั้น.

พระอุบาลีเถระ ครั้นแสดงอุปมาที่ทั่วไปอย่างนี้แล้ว จะแสดงอุปมา
ซึ่งกล่าวเฉพาะสำหรับผู้หนึ่ง ๆ อีก จึงกล่าวว่า เปรียบเหมือนใบไม้เหลือง
เป็นอาทิ.

บาทคาถาว่า **อวิรุพฺหิ ภวนติ เต** มีความว่า ใบไม้เหลืองเป็นอาทิ
เหล่านั้น เป็นของมีอันไม่งอกงาม โดยความเป็นของเขียวสดอีกเป็นต้น เป็น
ธรรมดาฉันใด, แม้บุคคลผู้พ่ายทั้งหลายก็ฉันนั้น ย่อมเป็นผู้ไม่งอกงามโดย
ความเป็นผู้มีศีลตามปกติอีกเป็นธรรมดา.

ในคำว่า ก็กองอาบัติเป็นต้น อันท่านจำแนก ย่อมระงับด้วยสมณะ
เหล่าใดนี้ คำอย่างนี้ว่า กองอาบัติเป็นต้น อันท่านจำแนก คือ ปาราชิก ๘
เหล่านี้ก่อน ย่อมไม่ระงับด้วยสมณะเหล่าใด ๆ เป็นอันแสดงแล้ว ด้วยคำมี
ประมาณเท่านี้.

[กองอาบัติที่ระงับได้]

ส่วนคำว่า **เตวีลฺลํ สงฺฆมาทิสเสสา** เป็นอาทิ ท่านกล่าวแล้ว เพื่อ
แสดงอาบัติเครื่องจำแนกเป็นต้นที่ระงับได้.

บรรดาบทเหล่านั้น สองบทว่า **ตีหิ สมเถหิ** นี้ เป็นคำกล่าวครอบ
สมณะทั้งหมด.

จริงอยู่ สังฆาทิเสส ย่อมระงับด้วยสมณะ ๒ เท่านั้น, หาระงับด้วย
ติณวัตถารกสมณะไม่, ที่เหลือย่อมระงับด้วยสมณะทั้ง ๓.

คำว่า เทว อุโปสถ เทว ปวารณา นี้ ท่านกล่าวด้วยอำนาจ
ภิกษุและภิกษุณี, จริงอยู่ คำนี้ท่านกล่าวแล้วด้วยอำนาจแสดงสักว่าส่วน
อันท่านจำแนกเท่านั้น หาได้กล่าวด้วยอำนาจการระงับด้วยสมณะทั้งหลายไม่.

จริงอยู่ ส่วนอันท่านจำแนก อธิบายว่า ส่วนที่ควรแจกออก ๔ แม่
เหล่านี้ คือ ภิกษุอุโปสถ ภิกษุณีอุโปสถ ภิกษุปวารณา ภิกษุณีปวารณา.

สองบทว่า จตุตถาริ กุมฺมานิ ได้แก่ อุโปสถกรรม มีที่เป็นนวรรค
โดยอธรรมเป็นอาทิ.

หลายบทว่า ปญฺเจว อุทฺเทสา จตุโร ภวนฺติ อนนฺตฺยตา มี
ความว่า อุทเทศของภิกษุมิ ๕ ของภิกษุณีมิ ๔ โดยประการอื่น ไม่มี.

พึงทราบส่วนจำแนกแม่อื่นอีกเหล่านี้ คือ กองอาบัติมิ ๗ อธิกรณ์
มิ ๔, ก็ส่วนจำแนกเหล่านี้ ย่อมระงับด้วยสมณะทั้งหลาย, เพราะเหตุนี้
ท่านจึงกล่าวคำว่า สตุตฺถิ สมเถหิ เป็นอาทิ.

อีกประการหนึ่ง อาบัติเหล่าใด อาศัยส่วนจำแนกแม่เหล่านี้แล คือ
อุโปสถ ๒ ปวารณา ๒ กรรม ๔ อุทเทศ ๕ อุทเทศ ๔ มี, อุทเทศโดย
ประการอื่น ไม่มี, เกิดขึ้นโดยนัยเป็นต้นว่า นสฺสฺนฺเต เต วันสฺสฺนฺเต เต,
อาบัติเหล่านั้น ย่อมระงับด้วยสมณะทั้งหลาย มีประการดังกล่าวแล้วนั้นแล,
เพราะเหตุนี้ ส่วนจำแนกเหล่านั้น อันบัณฑิตพึงทราบว่า ท่านกล่าวแล้ว
เพื่อแสดงความระงับอาบัติทั้งหลายที่มีส่วนจำแนกนั้นเป็นมูลบ้าง.

สองบทว่า กิจฺจํ เอเกน มีความว่า กิจจาธิกรณ์ ย่อมระงับด้วย
สมณะเดียว.

[วิเคราะห์ปาราชิก]

พระอุบาลี ครั้นแก้ปัญหาทิ้งปวงตามลำดับแห่งคำถามอย่างนี้แล้ว บัดนี้ จะแสดงเพียงคำอธิบายเฉพาะอย่าง แห่งกองอาบัติที่ประมวลไว้ในคำว่า **อาปตฺติกฺขนฺฐา จ ภวนฺติ สตุตฺต** จึงกล่าวคำว่า **ปาราชิก** เป็นอาทิ.

บรรดาคาถาเหล่านั้น คาถาที่ ๑ ว่า **ปาราชิก** เป็นต้น มีเนื้อความดังต่อไปนี้:-

บรรดาบุคคลปาราชิก อาบัติปาราชิก และสิกขาบทปาราชิก ชื่ออาบัติปาราชิกนี้ใด อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้ว, บุคคลผู้ต้องอาบัติปาราชิกนั้น ย่อมเป็นผู้พ่าย คือ ถึงความแพ้ เป็นผู้เคลื่อน ผิด ตก อันความละเมิดทำให้ห่างจากศีลธรรม. เมื่อบุคคลนั้นไม่ถูกขับออก (จากหมู่) ก็ไม่มีสังวาสต่างโดยอุโบสถและปวารณา เป็นต้นอีก. ด้วยเหตุนั้น ปาราชิกนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสอย่างนั้น คือ เพราะเหตุนั้น อาบัติปาราชิกนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า ปาราชิก.

ก็ในบทว่า **ปาราชิก** นี้ มีความสังเขปดังนี้:-

บุคคลย่อมเป็นผู้พ่ายด้วยอาบัติปาราชิกนั้น เพราะเหตุนั้น อาบัติปาราชิกนั้น ท่านจึงกล่าววว่า ปาราชิก.

[วิเคราะห์สังฆาติเสถ]

คำว่า **สงฺฆว เทติ ปรีวาล** เป็นอาทิ ท่านกล่าวแล้ว เพื่อแสดงแต่เนื้อความเท่านั้น ไม่เอื้อเพื่อพยัญชนะ แม้ในคาถาที่ ๒.

ก็ในบทว่า **สงฺฆาติเสโส** เป็นอาทินี้ มีเนื้อความดังต่อไปนี้:-

การออกจากอาบัตินั้นใด ของภิกษุผู้ต้องอาบัตินี้แล้วใครจะออก สงฆ์
อันภิกษุนั้นพึงปรารภณา ในกรรมเบื้องต้นแห่งการออกจากอาบัตินั้น เพื่อ
ประโยชน์แก่การให้ปริวาส และในกรรมที่เหลือจากกรรมเบื้องต้น คือใน
ท่ามกลาง เพื่อประโยชน์แก่การให้มานัต หรือเพื่อประโยชน์แก่การให้มานัตต์
กับมุลายปฏิภัสสนะ และในที่สุดเพื่อประโยชน์แก่อัพภาน. ก็ในกรรมทั้งหลาย
มีปริวาสกรรมเป็นต้นนี้ กรรมแม้อย่างหนึ่ง เว้นสงฆ์เสีย อันใคร ๆ ไม่อาจ
ทำได้ ฉะนั้นแล.

สงฆ์อันภิกษุพึงปรารภณาในกรรมเบื้องต้น และในกรรมที่เหลือแห่ง
กองอาบัตินั้น เหตุฉะนั้น กองอาบัตินั้น ชื่อว่าสังฆาติเสส.

[วิเคราะห์อนิยต]

เนื้อความแห่งคาถาที่ ๓ พึงทราบดังนี้:-

สองบทว่า อนิยโต น นียโต มีความว่า เพราะไม่แน่ กองอาบัตินี้
จึงได้ชื่อว่าอนิยต.

คำที่ว่า ไม่แน่ นี้มีอะไรเป็นเหตุ ? เพราะสิกขาบทนี้ ปรับอาบัติ
ไม่จำกัดส่วนอันเดียว. อธิบายว่า สิกขาบทนี้ ปรับอาบัติโดยส่วนอันเดียวไม่ได้.

สิกขาบทนี้ ปรับอาบัติโดยส่วนเดียวไม่ได้อย่างไร ? อย่างนี้

บรรดาฐานะ ๓ ฐานะอันใดอันหนึ่ง อันพระวินัยธรพึงปรับ.

จริงอยู่ ท่านกล่าวไว้ในอนิยตสิกขาบทนั้นว่า ภิกษุนั้น อันพระวินัยธร
พึงปรับด้วยกรรม ๓ อย่างใดอย่างหนึ่ง. เพราะเหตุฉะนั้น กองอาบัตินั้น ท่าน
จึงกล่าวว่า อนิยต คือ กล่าวว่ ไม่แน่.

เหมือนอย่างว่า บรรดาฐานะ ๓ ฐานะอันใดอันหนึ่ง ท่านกล่าวใน
กองอาบัตินั้น กองอาบัติ ชื่อว่าอนิยต ฉันใด, บรรดาฐานะ ๒ ฐานะอันใด
อันหนึ่ง ท่านกล่าวในกองอาบัติใด กองอาบัติเมื่อนั้น ก็ชื่อว่าอนิยตเหมือนกัน
ฉันนั้น.

[วิเคราะห์อุลลัจจัย]

เนื้อความแห่งคาถาที่ ๔ ฟังทราบดังนี้:-

บาทคาถาว่า อจฺจโย เตน สโม นตฺถิ มีความว่า บรรดาโทษ
ที่เป็นเทศนาคามิ โทษที่ล่า เสมอด้วยอุลลัจจัยนั้นไม่มี ด้วยเหตุนี้ ความ
ละเมิดนั้น ท่านจึงเรียกอย่างนั้น. อธิบายว่า ความละเมิดนั้น ท่านเรียกว่า
อุลลัจจัย เพราะเป็นโทษล่า.

[วิเคราะห์นิสสัคคิยะ]

เนื้อความแห่งคาถาที่ ๕ ฟังทราบดังนี้:-

หลายบทว่า นิสฺสขุชิตฺวา ย เทเสติ เตเนตฺติ มีความว่า ความ
ละเมิดนั้น ท่านเรียกนิสสัคคิยะ เพราะต้องสละแล้วจึงแสดง.

[วิเคราะห์ปาจิตติยะ]

เนื้อความคาถาที่ ๖ ฟังทราบดังนี้:-

บาทคาถาว่า ปาเตติ กุสลํ ฆมฺมํ มีความว่า ความละเมิดนั้น
ยังกุศลจิตกล่าวคือกุศลธรรม ของบุคคลผู้แก่งต้องให้ตกไป เพราะเหตุนี้

ความละเมิดนั้น ชื่อว่ายังจิตให้ตกไป เพราะฉะนั้น ความละเมิดนั้น ชื่อว่า ปาจิตตियะ.

ก็ปาจิตตियะ ย่อมยังจิตให้ตกไป, ปาจิตตियะนั้น ย่อมผิดต่ออริยมรรค และย่อมเป็นเหตุแห่งความลุ่มหลงแห่งจิต. เพราะเหตุนี้ คำว่า ผิดต่อ อริยมรรค และคำว่า เป็นเหตุแห่งความลุ่มหลงแห่งจิต ท่านจึงกล่าวแล้ว.

[วิเคราะห์ปาฏิเทสนียะ]

ในปาฏิเทสนียาคาถาทิ้งหลาย คำว่า ภิกษุเป็นผู้ไม่มีญาติ เป็นอาทิ ท่านกล่าวแล้ว เพื่อแสดงความกระทำความเป็นธรรมที่น่าดี ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า แน่ะเธอ ฉันต้องธรรมที่น่าดี. ก็อาบัตินั้น ท่านเรียกว่า ปาฏิเทสนียะ เพราะจะต้องแสดงคืน.

[วิเคราะห์ทุกกฏ]

เนื้อความแห่งทุกกฏคาถา ฟังทราบดังนี้:-

คำว่า ผิด แย้ง พลาด นี้ทั้งหมด เป็นคำยกเรียก ทุกกฏที่กล่าวไว้ในคำนี้ว่า ยลฺจ ทุกกฏ.

จริงอยู่ กรรมใด อันบุคคลทำไม่ดี หรือทำผิดรูป กรรมนั้น ชื่อว่า ทุกกฏ. ก็ทุกกฏนั้นแล ชื่อว่าผิด เพราะเหตุที่ไม่ทำตามประการที่พระศาสดา ตรัส ชื่อว่าแย้ง เพราะเป็นไปแย้งกุศล ชื่อว่าพลาด เพราะไม่ย่างขึ้นสู่ข้อ ปฏิบัติในอริยมรรค.

ส่วนคำว่า ยมฺมสุโธ กเร นี้ แสดงข้อควรเปรียบในทุกกฏนี้.

เนื้อความแห่งคัมภีร์ว่า มนุษย์ในโลก ทำบาปใด ในที่แจ้งหรือในที่ลับ, บัณฑิตทั้งหลายประกาศบาปนั้นว่า ทุกกฏ ฉันทใด, ทุกกฏแม่นี่ ก็ฉันทนั้น ชื่อว่าบาป เพราะเป็นกรรมลามก อันพระพุทธเจ้าทรงเกลียด เพราะเหตุนั้น ฟังทราบว่าเป็น ทุกกฏ.

[วิเคราะห์ทุพภาสิต]

เนื้อความแห่งทุพภาสิตคาถา ฟังทราบดังนี้:-

บาทคาถาว่า ทุพภาสิตํ ทุราภฏจํ มีความว่า บทใดอันภิกษุกถ่าว คือพูด เจรจาชั่ว เหตุนั้น บทนั้น ชื่อว่าอันภิกษุกถ่าวชั่ว: อธิบายว่า บทใด อันภิกษุกถ่าวชั่ว บทนั้น เป็นทุพภาสิต.

มีคำที่จะฟังกล่าวให้ยิ่งน้อยหนึ่ง; ความว่า อนึ่ง บทใด เสรำหมอง บทนั้น เป็นบทเสรำหมอง เพราะเหตุใด; อนึ่ง วิญญูชนทั้งหลาย ย่อมติ เพราะเหตุใด; อธิบายว่า ท่านผู้รู้แจ้งทั้งหลาย ติบทนั้น เพราะเหตุใด.

บาทคาถาว่า เตเนตํ อิติ วุจจติ มีความว่า เพราะความเป็นบท เสรำหมอง และแม้เพราะความติแห่งวิญญูชนนั้น บทนั้น ท่านย่อมกล่าว อย่างนั้น คือ บทนั้น ท่านกล่าววว่า ทุพภาสิต.

[วิเคราะห์เสขियะ]

เนื้อความแห่งเสขियะคาถา ฟังทราบดังนี้:-

พระอุบาลีเถระ แสดงความที่พระเสขะมี โดยนัยมีคำว่า อาทิ เจต จรณญจ เป็นต้น เพราะเหตุนั้น ในบทว่า เสขियํ นี้ จึงมีเนื้อความ संबเพ ดังนี้ว่า นี่เป็นข้อควรศึกษาของพระเสขะ.

คำว่า ปาราชิกนุติ ยั วุตติ เป็นอาทินี้ ฟังทราบว่าคุณกล่าว เพื่อแสดงเนื้อความ ที่มีได้สงเคราะห์ด้วยปัญหาที่ว่า ครุกลหุกญจาปี เป็นต้น แต่สงเคราะห์ด้วยคำอ่อนน้อมนี้ว่า หนุท วากุยั สุโณม เต (เอาเถิด เราจะฟังคำของท่าน).

[อุปมาแห่งอาบัติอนาบัติ]

แม้ในบทว่า จนุมนติวสุตติ เป็นต้น ก็นัยนี้แล.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า จนุมนติวสุตติ มีความว่า เรือนที่มีได้ มุงด้วยเครื่องมุงมีหญ้าเป็นต้น ย่อมเปีกก่อน. แต่เรือกกล่าวคืออาบัตินี้ อัน ภิภษุปิดไว้แล้ว ย่อมเปีก.

จริงอยู่ ภิภษุเมื่อปิดอาบัติแรกไว้ ย่อมต้องอาบัติอื่นใหม่.

สองบทว่า วิภษุ นาทิวสุตติ มีความว่า เรือนที่ไม่เปิด คือมุงดี แล้ว ย่อมไม่เปีกฝนก่อน. แต่เรือกกล่าวคืออนาบัตินี้ อันภิภษุเปิดแล้ว ย่อมไม่เปีก.

จริงอยู่ ภิภษุเมื่อเปิดเผยอาบัติแรก แสดงอาบัติที่เป็นเทศนาคามินี เสีย ออกจากอาบัติที่เป็นวุฏฐานคามินีเสีย ย่อมประคิษฐานในส่วนหมดจด. เมื่อสำรวจต่อไป ย่อมไม่ต้องอาบัติอื่น.

บาทคาถาว่า ตสุมา จนุมน วิวเรถ มีความว่า เพราะเหตุนี้ เมื่อแสดงอาบัติที่เป็นเทศนาคามินี และออกจากอาบัติที่เป็นวุฏฐานคามินี ชื่อว่า เปิดเผยอาบัติที่ปิดไว้.

บาทคณาว่า เวนุตฺตํ นาทิวสุตฺติ มีความว่า ก็เรือนกล่าวคืออาบัติ
นั้น อันภิกษุเปิดเผยแล้วอย่างนั้น ย่อมไม่เปียก.

บาทคณาว่า คติ มิคานํ ปวณํ มีความว่า ป่าใหญ่ คือป่าที่
หนาแน่นด้วยต้นไม้เป็นต้น เป็นคติ คือเป็นที่พึงของมฤคทั้งหลายผู้อันพาล
มฤคมีเสื่อโครงเป็นอาทิให้ล้มในกลางแจ้ง. มฤคเหล่านั้น ถึงป่านั้นแล้ว ย่อม
โล่งใจ. โดยนัยนี้แล อากาศเป็นทางไปของเหล่าปักษี, ความเสื่อมเป็นคติ
ของกรรมทั้งหลาย ก็คือว่า ความพินาศเป็นทางของสังขตกรรมแม้ทั้งปวง
เพราะอรรถว่าต้องถึงเข้าเป็นแน่.

จริงอยู่ สังขตกรรมเหล่านั้น จะไม่ถึงความพินาศ สามารถทนอยู่
หามิได้. ส่วนนิพพานดำรงอยู่แน่นอน เป็นคติของพระอรหันต์ อธิบายว่า
อนุปาติเสสนิพพานธาตุ เป็นทางไปด้านเดียวของพระอรหันตชีนาสพ.

ปฐมคณาสังคณิก วัณณา จบ

อธิกรณ์เภท

ว่าด้วยอธิกรณ์ ๔ อย่างเป็นต้น

[๑,๐๔๖] อธิกรณ์มี ๔ อย่าง คือ วิวาหาธิกรณ์ ๑ อนุวาหาธิกรณ์ ๑
อาปัตตาธิกรณ์ ๑ กิจจาธิกรณ์ ๑ นี้อธิกรณ์ ๔

ถามว่าการพินอธิกรณ์ ๔ นี้ มีเท่าไร

ตอบว่า การพินอธิกรณ์ ๔ นี้มี ๑๐ คือ พินวิวาหาธิกรณ์มี ๒ พิน
อนุวาหาธิกรณ์มี ๔ พินอาปัตตาธิกรณ์มี ๓ พินกิจจาธิกรณ์มี ๑ การพิน
อธิกรณ์ ๔ นี้รวมมี ๑๐

ถ. เมื่อพินวิวาหาธิกรณ์ ย่อมพินสมณะเท่าไร เมื่อพินอนุวาหาธิกรณ์
ย่อมพินสมณะเท่าไร เมื่อพินอาปัตตาธิกรณ์ ย่อมพินสมณะเท่าไร เมื่อพิน
กิจจาธิกรณ์ ย่อมพินสมณะเท่าไร

ต. เมื่อพินวิวาหาธิกรณ์ ย่อมพินสมณะ ๒ อย่าง เมื่อพินอนุวาหา-
ธิกรณ์ ย่อมพินสมณะ ๔ อย่าง เมื่อพินอาปัตตาธิกรณ์ ย่อมพินสมณะ ๓ อย่าง
เมื่อพินกิจจาธิกรณ์ ย่อมพินสมณะอย่างเดียว.

ว่าด้วยพินอธิกรณ์เป็นต้น

[๑,๐๔๗] ถามว่า การพินมีเท่าไร ด้วยอาการเท่าไร จึงนับว่าพิน
บุคคลประกอบด้วยองค์เท่าไร ชื่อว่าพินอธิกรณ์ บุคคลที่พวก เมื่อพินอธิกรณ์
ต้องอาบัติ

ตอบว่า การพินมี ๑๒ ด้วยอาการ ๑๐ จึงนับว่าพิน บุคคลประกอบด้วยองค์ ๘ ชื่อว่าพินอริกรรม บุคคล ๔ จำพวก เมื่อพินอริกรรมต้องอาบัติ การพิน ๑๒ อย่าง เป็นไฉน คือ พินกรรมที่ยังไม่ได้ทำ ๑ กรรม ที่ทำแล้วไม่ดี ๑ กรรมที่ต้องทำใหม่ ๑ กรรมที่ยังทำไม่เสร็จ ๑ กรรมที่ทำเสร็จแล้วไม่ดี ๑ กรรมที่ต้องทำอีก ๑ กรรมที่ยังไม่ได้วินิจฉัย ๑ กรรมที่วินิจฉัยไม่ถูกต้อง ๑ กรรมที่ต้องวินิจฉัยใหม่ ๑ กรรมที่ยังไม่ระงับ ๑ กรรมที่ระงับแล้วไม่ดี ๑ กรรมที่ต้องระงับใหม่ ๑ นี้การพิน ๑๒ อย่าง

ด้วยอาการ ๑๐ อย่าง เป็นไฉน จึงนับว่าพิน คือ พินอริกรรมซึ่งเกิดในที่นั้น ๑ พินอริกรรมซึ่งเกิดในที่นั้นแต่ระงับแล้ว ๑ พินอริกรรมในระหว่างทาง ๑ พินอริกรรมซึ่งไปแล้วในระหว่างทาง ๑ พินอริกรรมซึ่งไปแล้วในที่นั้น ๑ พินอริกรรมซึ่งไปแล้วในที่นั้นแต่ระงับแล้ว ๑ พินสติวินัย ๑ พินอมูพหวินัย ๑ พินตัสสปापियสิกา ๑ พินคณวัตถารกะ ๑ ด้วยอาการ ๑๐ นี้ จึงนับว่าพิน

บุคคลประกอบด้วยองค์ ๔ เป็นไฉน ชื่อว่าพินอริกรรม คือ บุคคลถึงฉันทาคติพินอริกรรม ๑ ถึงโทสาคติพินอริกรรม ๑ ถึงโมหาคติพินอริกรรม ๑ ถึงภยากติพินอริกรรม ๑ บุคคลประกอบด้วยองค์ ๔ นี้ ชื่อว่าพินอริกรรม

บุคคล ๔ จำพวกเป็นไฉน เมื่อพินอริกรรมต้องอาบัติ คือ
ภิกษุผู้อุปสมบทในวันนั้น พิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ที่พิน
ภิกษุอาคันตุกะ พิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ที่พิน
ภิกษุผู้ทำ พิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ที่พิน
ภิกษุผู้ทำให้ฉันทะ พิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ที่พิน
รวมบุคคล ๔ จำพวกพินอริกรรมต้องอาบัติ.

ว่าด้วยนิทานแห่งอิทธิกรณ ๔ เป็นต้น

[๑,๐๔๘] ถ้ามว่า วิวาทอิทธิกรณ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

อนุวาทอิทธิกรณ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

อาปัตตอิทธิกรณ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

กิจจอิทธิกรณ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ตอบว่า วิวาทอิทธิกรณ มีวิวาทเป็นนิทาน มีวิวาทเป็นสมุทัย มีวิวาทเป็นชาติ มีวิวาทเป็นแดนเกิดก่อน มีวิวาทเป็นองค์ มีวิวาทเป็นสมุฏฐาน

อนุวาทอิทธิกรณ มีอนุวาทเป็นนิทาน มีอนุวาทเป็นสมุทัย มีอนุวาทเป็นชาติ มีอนุวาทแดนเกิดก่อน มีอนุวาทเป็นองค์ มีอนุวาทเป็นสมุฏฐาน

อาปัตตอิทธิกรณ มีอาบัติเป็นนิทาน มีอาบัติเป็นสมุทัย มีอาบัติเป็นชาติ มีอาบัติเป็นแดนเกิดก่อน มีอาบัติเป็นองค์ มีอาบัติเป็นสมุฏฐาน

กิจจอิทธิกรณ มีกิจเป็นนิทาน มีกิจเป็นสมุทัย มีกิจเป็นชาติ มีกิจเป็นแดนเกิดก่อน มีกิจเป็นองค์ มีกิจเป็นสมุฏฐาน

ถ. วิวาทอิทธิกรณ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

กิจจาธิกรณ์ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทฺย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ค. วิวาหาธิกรณ์ มีปัจจัยเป็นนิทาน มีปัจจัยเป็นสมุทฺย มีปัจจัยเป็นชาติ มีปัจจัยเป็นแดนก่อนเกิด มีปัจจัยเป็นองค์ มีปัจจัยเป็นสมุฏฐาน

อนุวาหาธิกรณ์ มีปัจจัยเป็นนิทาน มีปัจจัยเป็นสมุทฺย มีปัจจัยเป็นชาติ มีปัจจัยเป็นแดนเกิดก่อน มีปัจจัยเป็นองค์ มีปัจจัยเป็นสมุฏฐาน

อาปัตตาธิกรณ์ มีปัจจัยเป็นนิทาน มีปัจจัยเป็นสมุทฺย มีปัจจัยเป็นชาติ มีปัจจัยเป็นแดนเกิดก่อน มีปัจจัยเป็นองค์ มีปัจจัยเป็นสมุฏฐาน

กิจจาธิกรณ์ มีปัจจัยเป็นนิทาน มีปัจจัยเป็นสมุทฺย มีปัจจัยเป็นชาติ มีปัจจัยเป็นแดนเกิดก่อน มีปัจจัยเป็นองค์ มีปัจจัยเป็นสมุฏฐาน.

ว่าด้วยมูลอธิกรณ์เป็นต้น

[๑,๐๔๕] ถ้ามว่า อธิกรณ์ ๔ มีมูลเท่าไร มีสมุฏฐานเท่าไร

ตอบว่า อธิกรณ์ ๔ มีมูล ๓๓ มีสมุฏฐาน ๓๓

ถ. อธิกรณ์ ๔ มีมูล ๓๓ เป็นไฉน

ค. วิวาหาธิกรณ์ มีมูล ๑๒ อนุวาหาธิกรณ์ มีมูล ๑๔ อาปัตตาธิกรณ์ มีมูล ๖ กิจจาธิกรณ์ มีมูล ๑ คือ สงฆ์

รวมอธิกรณ์ ๔ มีมูล ๓๓

ถ. อธิกรณ์ ๔ มีสมุฏฐาน ๓๓ เป็นไฉน

ค. วิวาหาธิกรณ์ มีเรื่องทำความแตกกัน ๑๘ เป็นสมุฏฐาน อนุวาหาธิกรณ์ มีวิบัติ ๔ เป็นสมุฏฐาน อาปัตตาธิกรณ์ มีกองอาบัติ ๗ เป็นสมุฏฐาน กิจจาธิกรณ์ มีกรรม ๔ เป็นสมุฏฐาน รวมอธิกรณ์ ๔ มีสมุฏฐาน ๓๓.

ว่าด้วยวิวาทาธิกรณ์เป็นอาบัติหรือมิใช่อาบัติเป็นต้น

[๑,๐๕๐] ถามว่า วิวาทาธิกรณ์ เป็นอาบัติ หรือมิใช่อาบัติ

ตอบว่า วิวาทาธิกรณ์ มิใช่อาบัติ

ถ. ก็เพราะวิวาทาธิกรณ์ เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ หรือ

ต. ถูกแล้ว เพราะวิวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ

ถ. เพราะวิวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร

ต. เพราะวิวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ ๒ ตัว คือ คำ

อุปสัมบัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ คำอนุอุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เพราะ
วิวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ ๒ ตัวนี้

ถ. อาบัตินั้นจัดเป็นวิบัติอะไร บรรดาวิบัติ ๔ เป็นอธิกรณ์อะไร
บรรดาอธิกรณ์ ๔ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗ เกิด
ด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ ระวังด้วยอธิกรณ์เท่าไร ใน
ฐานะเท่าไร ด้วยสมณะเท่าไร

ต. อาบัตินั้นจัดเป็นวิบัติ ๑ บรรดาวิบัติ ๔ คือ อาจารย์วิบัติ
เป็นอาปตตธาธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๒ บรรดา
กองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ ระวังด้วยอธิกรณ์ ๑ คือ
กิจจาธิกรณ์ ระวังใน ๓ ฐานะ คือ ท่วมกลางสงฆ์ ๑ ท่วมกลางคณะ ๑
สำนักบุคคล ๑ ระวังด้วยสมณะ ๓ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
ปฎิญาตถรรณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตถรรณะ ๑.

ว่าด้วยอนุวาทาธิกรณ์เป็นอาบัติหรือมิใช่อาบัติเป็นต้น

[๑,๐๕๑] ถามว่า อนุวาทาธิกรณ์ เป็นอาบัติหรือมิใช่อาบัติ

ตอบว่า อนุวาทาธิกรณ์ มิใช่อาบัติ

ถ. ก็เพราะอนุวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ หรือ

ต. ถูกแล้ว เพราะอนุวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ

ถ. เพราะอนุวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร

ต. เพราะอนุวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ ๓ ตัว คือ ตาม

กําจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกอันไม่มีมูล ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ตาม
กําจัดด้วยสังฆาทิเสสอันไม่มีมูล ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ ตามกําจัดด้วยอาจารย์
วิบัติไม่มีมูล ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เพราะอนุวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้อง
อาบัติ ๓ ตัวนี้

ถ. อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ จัดเป็นอธิกรณ์
อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗
เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ ระวังด้วยอธิกรณ์เท่าไร
ในฐานะเท่าไร ด้วยสมณะเท่าไร

ต. อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ อย่าง บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที
เป็นศีลวิบัติ บางทีเป็นอาจารย์วิบัติ เป็นอาปตตาทิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔
สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๓ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางทีด้วยกองอาบัติ
สังฆาทิเสส บางทีด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางทีด้วยกองอาบัติทุกกฏ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓ บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ อาบัติหนักระวังด้วยอธิกรณ์ ๑ คือ
กัจจาทิกรณ์ ระวังในฐานะ ๑ คือ ท่ามกลางสงฆ์ ระวังด้วยสมณะ ๒ คือ

สัมมุขาวินัย ๑ ปฏิญาตกรณะ ๑ อาบัติเบาระงับด้วยอธิกรณ์ ๑ คือ
กิจจาริกรณ์ ระวังใน ๓ ฐานะ คือ ท่วมกลางสงฆ์ ๑ ท่วมกลางคณะ ๑
สำนักบุคคล ๑ ระวังด้วยสมณะ ๓ คือ บางทีด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
ปฏิญาตกรณะ ๑ บางทีด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตถารกะ ๑.

ว่าด้วยอาปตตาทิกรณ์เป็นอาบัติหรือมิใช่อาบัติเป็นต้น

[๑,๐๕๒] ถามว่า อาปตตาทิกรณ์ เป็นอาบัติหรือมิใช่อาบัติ

ตอบว่า อาปตตาทิกรณ์ มิใช่อาบัติ

ถ. ก็เพราะอาปตตาทิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ หรือ

ต. ถูกแล้ว เพราะอาปตตาทิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ

ถ. เพราะอาปตตาทิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร

ต. เพราะอาปตตาทิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ ๔ ตัว คือ

ภิกษุณีรู้อยู่ ปกปิดปาราชิกกรรมอันภิกษุณีต้องแล้ว ต้องอาบัติปาราชิก ๑
สงฆ์ปกปิดไว้ ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ ภิกษุปกปิดอาบัติสังฆาทิเสส ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ ๑ ปกปิดอาจารย์บัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เพราะอาปตตาทิกรณ์เป็น
ปัจจัย ต้องอาบัติ ๔ ตัวนี้

ถ. อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ จัดเป็นอธิกรณ์
อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗
เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ ระวังด้วยอธิกรณ์เท่าไร ใน
ฐานะเท่าไร ด้วยสมณะเท่าไร

ต. อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ เป็นอาปตตจาริกรณํ บรรดาอริกรณํ ๔ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๔ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติถุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๑ บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต อาบัติที่ไม่มีส่วนเหลือ ระวังด้วยอริกรณํอะไรไม่ได้ ระวังในฐานะอะไรไม่ได้ ระวังด้วยสมณะอะไรไม่ได้ อาบัติเบา ระวังด้วยอริกรณํ ๑ คือ กิจจาริกรณํระวังในฐานะ ๓ คือ ท่วมกลางสงฆ์ ๑ ท่วมกลางคณะ ๑ สำนักบุคคล ๑ ระวังด้วยสมณะ ๓ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตถกรรมะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตถกรรมะ ๑.

ว่าด้วยกิจจาริกรณํเป็นอาบัติหรือมิใช่อาบัติเป็นต้น

[๑,๐๕๓] ถามว่า กิจจาริกรณํ เป็นอาบัติหรือมิใช่อาบัติ

ตอบว่า กิจจาริกรณํ มิใช่อาบัติ

ถ. ก็เพราะกิจจาริกรณํเป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ หรือ

ค. ถูกแล้ว เพราะกิจจาริกรณํเป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ

ถ. เพราะกิจจาริกรณํเป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร

ค. เพราะกิจจาริกรณํเป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ ๕ ตัว คือ ภิกษุณี

ที่ประพฤติดังภิกษุผู้ถูกยกวัตร ไม่สละเพราะสวดประกาศครบ ๓ จบ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นถุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุดท้าย ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ภิกษุประพฤติดังภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ไม่สละเพราะสวด

ประกาศครบ ๓ จบ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ภิกษุไม่สละทิฐฐิลามกเพราะ
สวดประกาศครบ ๓ จบ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ เพราะกิจจาริกรรมเป็นปัจจัย
ต้องอาบัติ ๕ ดังนี้

ถ. อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ จัดเป็นอธิกรรม
อะไร บรรดาอธิกรรม ๔ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗
เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ ระวังด้วยอธิกรรมเท่าไร
ในฐานะเท่าไร ด้วยสมณะเท่าไร

ต. อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่เป็น
ศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ จัดเป็นอาปัติตติกรรม บรรดาอธิกรรม ๔
สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๕ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติ-
ปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติสังฆาทิเสส บางที่ด้วยกองอาบัติตุลัจจัย บางที่
ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๑ บรรดา
สมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต อาบัติที่ไม่มีส่วนเหลือ
ระวังด้วยอธิกรรมอะไรไม่ได้ ระวังในฐานะอะไรไม่ได้ ระวังด้วยสมณะอะไร
ไม่ได้ อาบัติหนัก ระวังด้วยอธิกรรม ๑ คือ กิจจาริกรรม ระวังในฐานะ ๑
คือ ท่ามกลางสงฆ์ ระวังด้วยสมณะ ๒ คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฎิญาตคณณะ ๑
อาบัติเบา ระวังด้วยอธิกรรม ๑ คือ กิจจาริกรรม ระวังใน ๓ ฐานะ คือ
ท่ามกลางสงฆ์ ๑ ท่ามกลางคณะ ๑ สำนักบุคคล ๑ ระวังด้วยสมณะ ๓ คือ
บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตคณณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับ
ติณวัตถารกะ ๑.

อธิบายวิวาหาธิกรณ์

[๑,๐๕๔] ถามว่า วิวาหาธิกรณ์ มีอนุวาหาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์ ไหม

ตอบว่า วิวาหาธิกรณ์ ไม่มีอนุวาหาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์ แต่เพราะวิวาหาธิกรณ์เป็นปัจจัย อนุวาหาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์ย่อมมีได้ เปรียบเหมือนอะไร เปรียบเหมือน กิษุทั้งหลายในพระธรรมวินัยนี้ วิวาทกันว่า

นี่ เป็นธรรม นี่ ไม่เป็นธรรม

นี่ เป็นวินัย นี่ ไม่เป็นวินัย

นี่ พระตถาคตตรัสภายิตไว้ นี่ พระตถาคตไม่ได้ตรัสภายิตไว้

นี่ พระตถาคตทรงประพฤติมา นี่ พระตถาคตไม่ได้ทรงประพฤติมา

นี่ พระตถาคตทรงบัญญัติไว้ นี่ พระตถาคตไม่ได้ทรงบัญญัติไว้

นี่ เป็นอาบัติ นี่ ไม่เป็นอาบัติ

นี่ เป็นอาบัติเบา นี่ เป็นอาบัติหนัก

นี่ เป็นอาบัติมีส่วนเหลือ นี่ เป็นอาบัติหาส่วนเหลือมิได้

นี่ เป็นอาบัติชั่วหยาบ นี่ เป็นอาบัติไม่ชั่วหยาบ

ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง ความวิวาท การกล่าวต่างกัน การกล่าวโดยประการอื่น การพูดเพื่อความกลัดกลุ้ม ความหมายมั่นในเรื่องนั้น อันใด นี้ เรียกว่าวิวาหาธิกรณ์ สงฆ์วิวาทกันในวิวาหาธิกรณ์ จัดเป็นวิวาหาธิกรณ์ เมื่อวิวาทกัน ย่อมโจท จัดเป็นอนุวาหาธิกรณ์ เมื่อโจท ย่อมต้องอาบัติ จัดเป็นอาปัตตาธิกรณ์ สงฆ์ทำกรรมตามอาบัตินั้น จัดเป็น กิจจาธิกรณ์ เพราะวิวาหาธิกรณ์เป็นปัจจัย อนุวาหาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์ ย่อมมีอย่างนี้.

อธิบายอนุวาทธาริกรณ

[๑,๐๕๕] ถามว่า อนุวาทธาริกรณ มีอาปัตตธาริกรณ กิจจาริกรณ
วิวาทธาริกรณ ไหม

ตอบว่า อนุวาทธาริกรณ ไม่มีอาปัตตธาริกรณ กิจจาริกรณ วิวาทา-
ธาริกรณ แต่เพราะอนุวาทธาริกรณเป็นปัจฉัย อาปัตตธาริกรณ กิจจาริกรณ
วิวาทธาริกรณ ย่อมมีได้ เปรียบเหมือนอะไร เปรียบเหมือนนิกขุทั้งหลายใน
พระธรรมวินัยนี้ โจรทักขุด้วยศีลวิบัติ อาจารย์วิบัติ ทิฏฐิวิบัติ หรืออาชีวิวิบัติ
การโจท การกล่าวหา การฟ้องร้อง การประท้วง ความเป็นผู้คล้อยตาม
การทำความอุตสาหะโจท การตามเพิ่มกำลังให้ ในเรื่องนั้น อันใด นี้ เรียกว่า
อนุวาทธาริกรณ

สงฆ์ย่อมวิวาทกันในอนุวาทธาริกรณ จัดเป็นวิวาทธาริกรณ เมื่อวิวาท
ย่อมโจท จัดเป็นอนุวาทธาริกรณ เมื่อโจท ย่อมต้องอาบัติ จัดเป็นอาปัตต-
ธาริกรณ สงฆ์ทำกรรมตามอาบัตินั้น จัดเป็นกิจจาริกรณ เพราะอนุวาทธาริกรณ
เป็นปัจฉัย อาปัตตธาริกรณ กิจจาริกรณ วิวาทธาริกรณ ย่อมมีอย่างนี้

อธิบายอาปัตตธาริกรณ

[๑,๐๕๖] ถามว่า อาปัตตธาริกรณ มีกิจจาริกรณ วิวาทธาริกรณ
อนุวาทธาริกรณ ไหม

ตอบว่า อาปัตตธาริกรณ ไม่มี กิจจาริกรณ วิวาทธาริกรณ อนุวา-
ธาริกรณ แต่เพราะอาปัตตธาริกรณเป็นปัจฉัย กิจจาริกรณ วิวาทธาริกรณ
อนุวาทธาริกรณ ย่อมมีได้ เปรียบเหมือนอะไร เปรียบเหมือน กองอาบัติทั้ง ๕
ชื่ออาปัตตธาริกรณ กองอาบัติทั้ง ๗ ชื่ออาปัตตธาริกรณ นี้เรียกว่า อาปัตตธาริกรณ

สงฆ์ย่อมวิวาทกันในอาปัตตาทิกรณ์ จัดเป็นวิวาทาทิกรณ์ เมื่อวิวาท
ย่อมโจท จัดเป็นอนุวาทาทิกรณ์ เมื่อโจท ย่อมต้องอาบัติ จัดเป็นอาปัตตาทิ
กรณ์ สงฆ์ทำกรรมตามอาบัตินั้น จัดเป็นกัจจาทิกรณ์ เพราะอาปัตตาทิกรณ์
เป็นปัจจัย กัจจาทิกรณ์ วิวาทาทิกรณ์ อนุวาทาทิกรณ์ ย่อมมีอย่างนี้.

อธิบายกัจจาทิกรณ์

[๑,๐๕๗] ถามว่า กัจจาทิกรณ์ มีวาทาทิกรณ์ อนุวาทาทิกรณ์
อาปัตตาทิกรณ์ ไหม

ตอบว่า กัจจาทิกรณ์ ไม่มีวาทาทิกรณ์ อนุวาทาทิกรณ์ อาปัตตาทิ
กรณ์ แต่เพราะกัจจาทิกรณ์เป็นปัจจัย วิวาทาทิกรณ์ อนุวาทาทิกรณ์
อาปัตตาทิกรณ์ ย่อมมิได้ เปรียบเหมือนอะไร เปรียบเหมือนความมีแห่งกิจ
ความมีแห่งกรณียะ ของสงฆ์อันใด คือ อปโลกนกรรม ญัตติกรรม ญัตติ
หุติกรรม ญัตติจตุตถกรรม นี้เรียกว่ากัจจาทิกรณ์

สงฆ์ย่อมวิวาทกันในกัจจาทิกรณ์ จัดเป็นวิวาทาทิกรณ์ เมื่อวิวาท
ย่อมโจท จัดเป็นอนุวาทาทิกรณ์ เมื่อโจท ย่อมต้องอาบัติ จัดเป็นอาปัตตาทิ
กรณ์ สงฆ์ทำกรรมตามอาบัตินั้น จัดเป็นกัจจาทิกรณ์ เพราะกัจจาทิกรณ์
เป็นปัจจัย วิวาทาทิกรณ์ อนุวาทาทิกรณ์ อาปัตตาทิกรณ์ ย่อมมีอย่างนี้.

อธิบายสมณะ

[๑,๐๕๘] สติวินัยมีในที่ใด สัมมุขาวินัยมีในที่นั้น สัมมุขาวินัยมีใน
ที่ใด สติวินัยมีในที่นั้น อมูพพวินัยมีในที่ใด สัมมุขาวินัยมีในที่นั้น สัมมุข

วินัยมีในทีใด อมูพหวินัยมีในที่นั้น ปฏิญญาตถะมีในทีใด สัมมุขาวินัย
มีในที่นั้น สัมมุขาวินัยมีในทีใด ปฏิญญาตถะมีในที่นั้น เขภยยสิกามีใน
ทีใด สัมมุขาวินัยมีในที่นั้น สัมมุขาวินัยมีในทีใด เขภยยสิกามีในที่นั้น
ตัสสปาปิยสิกามีในทีใด สัมมุขาวินัยมีในที่นั้น สัมมุขาวินัยมีในทีใด ตัสส-
ปาปิยสิกามีในที่นั้น ตินวัตถการกะมีในทีใด สัมมุขาวินัยมีในที่นั้น สัมมุขาวินัย
มีในทีใด ตินวัตถการกะมีในที่นั้น.

อธิกรณ์ระงับ

[๑,๐๕๕] สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัย กับสติวินัย สมัย
นั้นสติวินัยมีในทีใด สัมมุขาวินัยมีในที่นั้น สัมมุขาวินัยมีในทีใด สติวินัยมี
ในที่นั้น แต่ในที่นั้น ไม่มีอมูพหวินัย ปฏิญญาตถะ เขภยยสิกามี ตัสส-
ปาปิยสิกามี และตินวัตถการกะ

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัย กับอมูพหวินัย...

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัย กับปฏิญญาตถะ...

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัย กับเขภยยสิกามี...

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัย กับตัสสปาปิยสิกามี...

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัย กับตินวัตถการกะ สมัยนั้น
ตินวัตถการกะมีในทีใด สัมมุขาวินัยมีในที่นั้น สัมมุขาวินัยมีในทีใด ตินวัต-
ถการกะมีในที่นั้น แต่ในที่นั้นไม่มีสติวินัย อมูพหวินัย ปฏิญญาตถะ เขภ-
ยยสิกามี และตัสสปาปิยสิกามี.

ว่าด้วยสมณะรวมกัน

[๑,๐๖๐] ถามว่า ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี สติวินัยก็ดี รวมกันหรือแยกกัน และนักปราชญ์ พึงได้เพื่อยกย้ายบัญญัติธรรมเหล่านี้ ทำให้ต่างกัน หรือ

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี อมูพหวินัยก็ดี...

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ปฏิญญาตถะณะก็ดี...

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี เภยยสิกาก็ดี...

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ตัสสปาปิยสิกาก็ดี...

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ติณวัตถารกะก็ดี รวมกันหรือแยกกันและนักปราชญ์ พึงได้เพื่อยกย้ายบัญญัติธรรมเหล่านี้ ทำให้ต่างกัน หรือ

ตอบว่า ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี สติวินัยก็ดี รวมกันไม่แยกกัน และนักปราชญ์ไม่ได้เพื่อยกย้ายบัญญัติธรรมเหล่านี้ ทำให้ต่างกัน

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี อมูพหวินัยก็ดี...

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ปฏิญญาตถะณะก็ดี...

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี เภยยสิกาก็ดี...

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ตัสสปาปิยสิกาก็ดี...

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ติณวัตถารกะก็ดี รวมกันไม่แยกกัน และนักปราชญ์ไม่ได้เพื่อยกย้ายบัญญัติธรรมเหล่านี้ ทำให้ต่างกัน.

ว่าด้วยนิทานเป็นต้นแห่งสมณะ ๗

[๑,๐๖๑] ถามว่า สัมมุขาวินัย มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

สติวินัย มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มี
อะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

อมุพหวินัย มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ปฎิญญาตถภาวะ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

เขกุกยลิกา มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มี
อะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ตัสสปาปิยลิกา มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ดิณวัตถารกะ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ตอบว่า สัมมุขาวินัย มินิทานเป็นนิทาน มินิทานเป็นสมุทัย มินิทาน
เป็นชาติ มินิทานเป็นแดนเกิดก่อน มินิทานเป็นองค์ มินิทานเป็นสมุฏฐาน

สติวินัย มินิทานเป็นนิทาน มินิทานเป็นสมุทัย มินิทานเป็นชาติ
มินิทานเป็นแดนเกิดก่อน มินิทานเป็นองค์ มินิทานเป็นสมุฏฐาน

อมุพหวินัย มินิทานเป็นนิทาน มินิทานเป็นสมุทัย มินิทานเป็นชาติ
มินิทานเป็นแดนเกิดก่อน มินิทานเป็นองค์ มินิทานเป็นสมุฏฐาน

ปฎิญญาตถภาวะ มินิทานเป็นนิทาน มินิทานเป็นสมุทัย มินิทานเป็น
ชาติ มินิทานเป็นแดนเกิดก่อน มินิทานเป็นองค์ มินิทานเป็นสมุฏฐาน

เยภุขยสิกา มินิทานเป็นนิทาน มินิทานเป็นสมุทัย มินิทานเป็นชาติ
มินิทานเป็นแดนเกิดก่อน มินิทานเป็นองค์ มินิทานเป็นสมุฏฐาน

ติสสปาปิยสิกา มินิทานเป็นนิทาน มินิทานเป็นสมุทัย มินิทานเป็น
ชาติ มินิทานเป็นแดนเกิดก่อน มินิทานเป็นองค์ มินิทานเป็นสมุฏฐาน

ติณวัตถารกะ มินิทานเป็นนิทาน มินิทานเป็นสมุทัย มินิทานเป็น
ชาติ มินิทานเป็นแดนเกิดก่อน มินิทานเป็นองค์ มินิทานเป็นสมุฏฐาน

จ. สัมมุขาวินัย มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็น
ชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

สตีวินัย มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไร
เป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

อมุพหวินัย มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ปฎิญาตกรรมะ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็น
ชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

เยภุขยสิกา มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มี
อะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ติสสปาปิยสิกา มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ติณวัตถารกะ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ค. สัมมุขาวินัย มีเหตุเป็นนิทาน มีเหตุเป็นสมุทัย มีเหตุเป็นชาติ มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน มีเหตุเป็นองค์ มีเหตุเป็นสมุฏฐาน

สตวินัย มีเหตุเป็นนิทาน มีเหตุเป็นสมุทัย มีเหตุเป็นชาติ มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน มีเหตุเป็นองค์ มีเหตุเป็นสมุฏฐาน

อมุพหวินัย มีเหตุเป็นนิทาน มีเหตุเป็นสมุทัย มีเหตุเป็นชาติ มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน มีเหตุเป็นองค์ มีเหตุเป็นสมุฏฐาน

ปฎิญาตภระณะ มีเหตุเป็นนิทาน มีเหตุเป็นสมุทัย มีเหตุเป็นชาติ มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน มีเหตุเป็นองค์ มีเหตุเป็นสมุฏฐาน

เขกขยลิกา มีเหตุเป็นนิทาน เหตุเป็นสมุทัย มีเหตุเป็นชาติ มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน มีเหตุเป็นองค์ มีเหตุเป็นสมุฏฐาน

ตัสสปาปิยลิกา มีเหตุเป็นนิทาน มีเหตุเป็นสมุทัย มีเหตุเป็นชาติ มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน มีเหตุเป็นองค์ มีเหตุเป็นสมุฏฐาน

ดิณวัตถารกะ มีเหตุเป็นนิทาน มีเหตุเป็นสมุทัย มีเหตุเป็นชาติ มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน มีเหตุเป็นองค์ มีเหตุเป็นสมุฏฐาน

จ. สัมมุขาวินัย มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

สตวินัย มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

อมุพหวินัย มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ว่าด้วยมูลและสมุฏฐานแห่งสมณะ

[๑,๐๖๒] ถามว่า สมณะ ๗ มีมูลเท่าไร มีสมุฏฐานเท่าไร

ตอบว่า สมณะ ๗ มีมูล ๒๖ มีสมุฏฐาน ๓๖

ถ. สมณะ ๗ มีมูล ๒๖ อะไรบ้าง

ค. สัมมุขาวินัยมีมูล ๔ คือ ความพร้อมหน้าสงฆ์ ๑ ความพร้อมหน้า
ธรรม ๑ ความพร้อมหน้าวินัย ๑ ความพร้อมหน้าบุคคล ๑

สตวินัยมีมูล ๔ อมูพหวินัยมีมูล ๔. ปฏิญญาตกรณะมีมูล ๒ คือ ผู้
แสดง ๑ ผู้รับแสดง ๑ เขภยยติกามีมูล ๔ ตัสสปาปิยติกามีมูล ๔ ติณวัตถารกะ
มีมูล ๔ คือ ความพร้อมหน้าสงฆ์ ๑ ความพร้อมหน้าธรรม ๑ ความพร้อม
หน้าวินัย ๑ ความพร้อมหน้าบุคคล ๑

สมณะ ๗ มีมูลรวม ๒๖

ถ. สมณะ ๗ มีสมุฏฐาน ๓๖ อะไรบ้าง

ค. การประกอบ การกระทำ การเข้าถึงเอง การขอร้อง กิริยาที่
ยินยอมไม่คัดค้าน กรรม คือ สตวินัย

การประกอบ การกระทำ การเข้าถึงเอง การขอร้อง กิริยาที่ยินยอม
ไม่คัดค้าน กรรม คือ อมูพหวินัย.

การประกอบ การกระทำ การเข้าถึงเอง การขอร้อง กิริยาที่ยินยอม
ไม่คัดค้าน กรรม คือ ปฏิญญาตกรณะ

การประกอบ การกระทำ การเข้าถึงเอง การขอร้อง กิริยาที่ยินยอม
ไม่คัดค้าน กรรม คือ เขภยยติกา

การประกอบ การกระทำ การเข้าถึงเอง การขอร้อง กิริยาที่ยินยอม
ไม่คัดค้าน กรรม คือ ตัสมปาปิยสิกขา

การประกอบ การกระทำ การเข้าถึงเอง การขอร้อง กิริยาที่ยินยอม
ไม่คัดค้าน กรรม คือ ตินวัตถารกะ

สมณะ ๓ มีสมุฏฐานรวม ๓๖.

ว่าด้วยอรรถต่างกันเป็นต้น

[๑,๐๖๓] ถามว่า ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี สติวินัยก็ดี
มีอรรถต่างกัน มีพยัญชนะต่างกันหรือมีอรรถอย่างเดียวกัน ต่างกันแต่พยัญชนะ

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี อมูพหวินัยก็ดี มีอรรถต่างกัน
มีพยัญชนะต่างกัน หรือมีอรรถอย่างเดียวกัน ต่างกันแต่พยัญชนะ

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ปฎิญาญาตกรณะก็ดี มีอรรถต่าง
กัน มีพยัญชนะต่างกัน หรือมีอรรถอย่างเดียวกัน ต่างกันแต่พยัญชนะ

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี เขภุยยสิกขาที่ดี มีอรรถต่างกัน มี
พยัญชนะต่างกัน หรือมีอรรถอย่างเดียวกัน ต่างกันแต่พยัญชนะ

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ตัสมปาปิยสิกขาที่ดี มีอรรถต่างกัน
มีพยัญชนะต่างกัน หรือมีอรรถอย่างเดียวกัน ต่างกันแต่พยัญชนะ

ธรรมเหล่านี้ คือ สันมุขาวินัยก็ดี ตินวัตถารกะที่ดี มีอรรถต่างกัน
มีพยัญชนะต่างกัน หรือมีอรรถอย่างเดียวกัน ต่างกันแต่พยัญชนะ

ตอบว่า ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี สติวินัยก็ดี มีอรรถและ
พยัญชนะต่างกัน

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี อมูพหวินัยก็ดี มีอรรถและ
พยัญชนะต่างกัน

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ปฏิญญาตถะกัณเฑาะก็ดี มีอรรถและ
พยัญชนะต่างกัน

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี เขภุชยสิกาก็ดี มีอรรถและ
พยัญชนะต่างกัน

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ตัสสปาปิยสิกาก็ดี มีอรรถและ
พยัญชนะต่างกัน

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ทินวัตถการะกัณเฑาะก็ดี มีอรรถและ
พยัญชนะต่างกัน.

ว่าด้วยวิวาทาธิกรณ์

[๑,๐๖๔] วิวาทเป็นวิวาทาธิกรณ์ วิวาทไม่เป็นอธิกรณ์ อธิกรณ์ไม่
เป็นวิวาท เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นวิวาทด้วย บางทีวิวาทเป็นวิวาทาธิกรณ์
บางทีวิวาทไม่เป็นอธิกรณ์ บางทีอธิกรณ์ไม่เป็นวิวาท บางทีเป็นอธิกรณ์ด้วย
เป็นวิวาทด้วย

ในข้อเหล่านี้ว่า อย่างไร วิวาทเป็นวิวาทาธิกรณ์

ภิกษุทั้งหลายไม่พระธรรมวินัยนี้ วิวาทกันว่า

นี้ เป็นธรรม นี้ ไม่เป็นธรรม

นี้ เป็นวินัย นี้ ไม่เป็นวินัย

นี้ พระตถาคตตรัสภายิตไว้ นี้ พระตถาคตไม่ได้ตรัสภายิตไว้

นี้ พระตถาคตทรงประพฤติมา นี้ พระตถาคตไม่ได้ทรงประพฤติมา

นี้ พระตถาคตทรงบัญญัติไว้ นี้ พระตถาคตไม่ได้ทรงบัญญัติไว้

นี้ เป็นอาบัติ นี้ ไม่เป็นอาบัติ

นี้ เป็นอาบัติเบา นี้ เป็นอาบัติหนัก

นี้ เป็นอาบัติมีส่วนเหลือ นี้ เป็นอาบัติหาส่วนเหลือมิได้

นี้ เป็นอาบัติชั่วหยาบ นี้ เป็นอาบัติไม่ชั่วหยาบ

ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง ความวิวาท การกล่าว
ต่างกัน การกล่าวโดยประการอื่น การพูดเพื่อความกลัดกลุ้มใจ ความหมายมั่น
ในเรื่องนั้นอันใด นี้วิวาท เป็นวิวาทาธิกรณ์

ในข้อเหล่านั้น อย่างไร วิวาท ไม่เป็นอธิกรณ์

มารดาทะเลาะกับบุตรบ้าง บุตรทะเลาะกับมารดาบ้าง

บิดาทะเลาะกับบุตรบ้าง บุตรทะเลาะกับบิดาบ้าง

พี่ชายทะเลาะกับน้องชายบ้าง พี่ชายทะเลาะกับน้องหญิงบ้าง

น้องหญิงทะเลาะกับพี่ชายบ้าง เพื่อนทะเลาะกับเพื่อนบ้าง

นี้วิวาท ไม่เป็นอธิกรณ์

ในข้อเหล่านั้น อย่างไร อธิกรณ์ ไม่เป็นวิวาท

อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์ นี้อธิกรณ์ไม่เป็นวิวาท

ในข้อเหล่านั้น อย่างไร เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นวิวาทด้วย วิวาทา-
ธิกรณ์ เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นวิวาทด้วย.

ว่าด้วยอนุวาทาธิกรณ์

[๑,๐๖๕] การโจทเป็นอนุวาทาธิกรณ์ การโจทไม่เป็นอธิกรณ์
อธิกรณ์ไม่เป็นการโจท เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นการโจทด้วย บางทีการโจท
เป็นอนุวาทาธิกรณ์ บางทีการโจท ไม่เป็นอธิกรณ์ บางทีอธิกรณ์ไม่เป็
นการโจท บางทีเป็นอธิกรณ์ด้วยเป็นการโจทด้วย

ในข้อเหล่านี้ว่า อย่างไร การโจทเป็นอนุวาทาธิกรณ์

ภิกษุทั้งหลายในพระธรรมวินัยนี้ ย่อมโจทภิกษุ ด้วยศีลวิบัติ
อาจารย์วิบัติ ติฎฐิวิบัติ หรืออาชีวิวิบัติ การโจท การกล่าวหา การฟ้องร้อง
การประท้วง ความเป็นผู้คล้อยตาม การทำความอุตสาหะโจท การตามเพิ่ม
กำลังให้ ในเรื่องนั้นอันใด นี้การโจท เป็นอนุวาทาธิกรณ์

ในข้อเหล่านี้ว่า อย่างไร การโจท ไม่เป็นอธิกรณ์

มารดาฟ้องบุตรบ้าง บุตรฟ้องมารดาบ้าง บิดาฟ้องบุตรบ้าง บุตร
ฟ้องบิดาบ้าง พี่ชายฟ้องน้องชายบ้าง พี่ชายฟ้องน้องหญิงบ้าง น้องหญิงฟ้อง
พี่ชายบ้าง เพื่อนฟ้องเพื่อนบ้าง นี้การโจทไม่เป็นอธิกรณ์

ในข้อเหล่านี้ว่า อย่างไร อธิกรณ์ไม่เป็นการโจท

อาปตตาทิกรณ์ กิจจาทิกรณ์ วิวาทาทิกรณ์ นี้อธิกรณ์ไม่เป็นการโจท

ในข้อเหล่านี้ว่า อย่างไร เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นการโจทด้วย อนุ
วาทาธิกรณ์ เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นการโจทด้วย.

ว่าด้วยอาปตตาทิกรณ์

[๑,๐๖๖] อาบัติเป็นอาปตตาทิกรณ์ อาบัติไม่เป็นอธิกรณ์ อธิกรณ์
ไม่ใช่อาบัติ เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นอาบัติด้วย บางทีอาบัติเป็นอาปตตาทิกรณ์

บางที่อาบัติไม่เป็นอธิกรณ์ บางที่อธิกรณ์ไม่เป็นอาบัติ บางที่เป็นอธิกรณ์ด้วย
เป็นอาบัติด้วย

ในข้อเหล่านั้น อย่างไร อาบัติเป็นอาปตตาทิกรณ์
กองอาบัติทั้ง ๕ เป็นอาปตตาทิกรณ์ กองอาบัติทั้ง ๗ เป็นอาปตตา-
ติกรณ์ นี่อาบัติเป็นอาปตตาทิกรณ์

ในข้อเหล่านั้น อย่างไร อาบัติไม่เป็นอธิกรณ์
โสคาบัติ สมาบัติ นี่อาบัติไม่เป็นอธิกรณ์
ในข้อเหล่านั้น อย่างไร อธิกรณ์ไม่เป็นอาบัติ
กิจจาทิกรณ์ วิวาทาทิกรณ์ อนุวาทาทิกรณ์ นี่อธิกรณ์ไม่เป็นอาบัติ
ในข้อเหล่านั้น อย่างไร เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นอาบัติด้วย อาปตตา-
ติกรณ์ เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นอาบัติด้วย.

ว่าด้วยกิจจาทิกรณ์

[๑,๐๖๗] กิจเป็นกิจจาทิกรณ์ กิจไม่เป็นอธิกรณ์ อธิกรณ์ไม่เป็นกิจ
เป็นกิจด้วย เป็นอธิกรณ์ด้วย บางที่กิจเป็นกิจจาทิกรณ์ บางที่กิจไม่เป็น
อธิกรณ์ บางที่อธิกรณ์ไม่เป็นกิจ บางที่เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นกิจด้วย

ในข้อนั้น อย่างไร กิจเป็นกิจจาทิกรณ์

ความมีแห่งกิจ ความมีแห่งกรณียะของสงฆ์อันใด คือ อุปโลกนกรรม
ญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรม ญัตติจตุตถกรรม นี่กิจเป็นกิจจาทิกรณ์

ในข้อเหล่านั้น อย่างไร กิจไม่เป็นอธิกรณ์

กิจที่พึงทำแก่พระอาจารย์ กิจที่พึงทำแก่พระอุปัชฌาย์ กิจที่พึงทำแก่
ภิกษุปุณอุปัชฌาย์ กิจที่พึงทำแก่ภิกษุปุณอาจารย์ นี่กิจไม่เป็นอธิกรณ์

ในข้อเหล่านั้น อย่างไร อธิกรณ์ไม่เป็นกิจ
วิวาธาธิกรณ์ อนุวาธาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ นี้อธิกรณ์ไม่เป็นกิจ
ในข้อเหล่านั้น อย่างไร เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นกิจด้วย
กัจจาธิกรณ์ เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นกิจด้วย.

อธิกรรมเภท จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๑,๐๖๘] อธิกรณ์ ๑ การพิน ๑ อาการ ๑ บุคคล ๑ นิทาน ๑
เหตุ ๑ ปัจจัย ๑ มูล ๑ สมุฏฐาน ๑ เป็นอาบัติ ๑ มีอธิกรณ์ ๑ ในที่ใด ๑
แยก นิทาน ๑ เหตุ ๑ ปัจจัย ๑ มูล ๑ สมุฏฐาน ๑ พญฺญชนะ ๑ วิวาท ๑
อธิกรณ์ ๑ ตามที่กล่าวนี้ จัดลงในประเภทอธิกรณ์ ด้วยประการฉะนี้แล.

หัวข้อประจำเรื่อง จบ

อธิกรรมเภท วัฒนนา

[รื้อสมณะด้วยรื้ออธิกรณ์]

วินิจฉัยในอธิกรรมเภท ฟังทราบดังนี้:-

พระอุบาลีเถระ ครั้นกล่าวรื้ออธิกรณ์ว่า การรื้อ ๑๐ เหล่านี้แล้ว
ได้กล่าวว่า เมื่อรื้อวิวาธาธิกรณ์ ย่อมรื้อสมณะเท่าไร ? เป็นอาทิ เพื่อแสดง
การรื้อสมณะ เพราะรื้ออธิกรณ์อีก.

ในบทเหล่านั้น หลายบทว่า วิวาทาธิกรณ์ อุกุโณฏนุโต เทวสมเถ อุกุโณฏติ มีความว่า ย่อมรู้ คือปฏิเสศค่านสมณะ ๒ นี้ คือสัมมุขาวินัย ๑ เขภยยสิกขา ๑.

หลายบทว่า อนุวาทาธิกรณ์ อุกุโณฏนุโต จตุตตาริ มีความว่า ย่อมรู้สมณะ ๔ เหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัย สติวินัย อมูพหวินัย ตัสสปาปิยสิกขา.

หลายบทว่า อาปตตาทิกรณ์ อุกุโณฏนุโต ตโย ได้แก่ ย่อมรู้สมณะ ๓ นี้ คือ สัมมุขาวินัย ปฏิญญาตกรรมะ ตินวัตถารกะ.

หลายบทว่า กิจจาธิกรณ์ อุกุโณฏนุโต เอกิ มีความว่า ย่อมรู้สมณะ ๑ นี้ คือ สัมมุขาวินัย.

[การรื้อ ๑๒]

บรรดาการรื้อ ๑๒ ในวาระที่ตอบคำถามว่า การรื้อมีเท่าไร ? เป็นอาทิ การรื้อ ๓ ก่อน มีอาทิตคือ กรรมที่สงฆ์ยังไม่ได้ทำ ย่อมได้ในอนุวาทาธิกรณ์ที่ ๒ โดยพิเศษ.

การรื้อสมณะ ๓ มีอาทิตคือ อธิกรณ์ที่สงฆ์ยังมีได้ชำระ ย่อมได้ในวิวาทาธิกรณ์ที่ต้น.

การรื้อสมณะ ๓ มีอาทิตคือ อธิกรณ์ที่สงฆ์ยังมีได้วินิจฉัย ย่อมได้ในอาปตตาทิกรณ์ที่ ๓.

การรื้อ ๓ มีอาทิตคือ อธิกรณ์ที่สงฆ์ยังมีได้ระงับ ย่อมได้ในกิจจาธิกรณ์ที่ ๔.

อีกประการหนึ่ง การรื้อแม้ทั้ง ๑๒ ย่อมได้ในอธิกรณ์แต่ละอย่างแท้.

[อาการ ๑๐ แห่งการรื้อ]

หลายบทว่า ตตฺถชาตํ อธิกรณํ อุกฺโกฏฺเฐติ มีความว่า ในวัดใด มีอธิกรณ์ เพื่อต้องการบริกรรมมีบาตรและจีวรเป็นต้นเกิดขึ้น โดยนัยมีอาทิว่า บาตรของข้าพเจ้า ภิกษุนี้ถือเอาเสียด, จีวรของข้าพเจ้า ภิกษุนี้ถือเอาเสียด, พวกภิกษุเจ้าอาวาสประชุมกันในวัดนั่นเอง ใกล้เกลี่ยพวกภิกษุผู้เป็นข้าศึกแก่ตน ให้อินยอมว่า อย่าเลย ผู้มีอายุ แล้วให้อธิกรณ์ระงับ ด้วยวินิจฉัยนอกบาลีแท้ ๆ. นี้ชื่อว่าอธิกรณ์เกิดในที่นั้น อธิกรณ์นั้นระงับแล้ว เฉพาะด้วยวินิจฉัย แม้ใด วินิจฉัยเช่นนั้น เป็นสมณะอันหนึ่งแท้. เป็นปาจิตติย์ แม้แก่ภิกษุผู้รื้ออธิกรณ์นี้.

สองบทว่า ตตฺถชาตํ รูปสนฺตํ มีความว่า ก็ถ้าว่า ภิกษุทั้งหลาย ผู้เจ้าถิ่น ไม่สามารถให้อธิกรณ์นั้นระงับได้ไซ้. ที่นั้น ภิกษุอื่นเป็นพระเถระ ผู้ทรงวินัยมาถามว่า อาวุโส ทำไมอุโบสถหรือปวารณาในวัดนี้ จึงคเสียด? และเมื่อภิกษุเหล่านั้นเล่าอธิกรณ์นั้นแล้ว จึงวินิจฉัยอธิกรณ์นั้น ด้วยสูตร โดยชั้นชกและบริวาร ให้อธิกรณ์ระงับเสีย. อธิกรณ์นี้ ชื่อว่าเกิดในที่นั้นระงับแล้ว. คงเป็นปาจิตติย์แม้แก่ภิกษุผู้รื้ออธิกรณ์นั้น.

บทว่า อนฺตรามคฺเค มีความว่า หากว่า ภิกษุผู้เป็นข้าศึกแก่ตน เหล่านั้นกล่าวว่า เราไม่ยอมตกลงในคำตัดสินของพระเถระนี้ พระเถระนี้ ไม่ฉลาดในวินัย พระเถระทั้งหลาย ผู้ทรงวินัยอยู่ในบ้านชื่อนั้น เราจักไปตัดสินกันที่บ้านนั้น ดังนี้ กำลังไปกัน ในระหว่างทางนั่นเอง กำหนดเหตุได้ จึงตกลงกันเสียเอง หรือภิกษุเหล่าอื่น ยังภิกษุเหล่านั้นให้ตกลงกันได้ อธิกรณ์แม้นี้ เป็นอันระงับแท้. ภิกษุใดรื้ออธิกรณ์ในระหว่างทางที่ระงับอย่างนี้ คงเป็นปาจิตติย์แม้แก่ภิกษุนั้น.

สองบทว่า **อนุตรามคฺค** **วุปสนฺต** มีความว่า อนึ่ง อธิกรณ์
เป็นอันระงับ ด้วยความยินยอมกะกันและกันเอง หรือด้วยการที่ภิกษุผู้เป็น
สภาคกันให้ตกลงกันเสีย ห้ามมิได้เลย.

ก็แต่ว่า พระวินัยชรูปหนึ่งเดินสวนทางมา เห็นแล้วถามว่า ผู้มีอายุ
พวกท่านจะไปไหนกัน ? เมื่อภิกษุเหล่านั้นตอบว่า ไปบ้านชื่อนั้น ด้วยเหตุ
ชื่อนี้ จึงกล่าวว่า อย่าเลยผู้มีอายุ จะมีประโยชน์อะไร ด้วยไปที่นั่น ? แล้ว
ยังอธิกรณ์นั้น ให้ระงับ โดยธรรม โดยวินัย ในที่นั่นเอง นี่ชื่อว่าอธิกรณ์
ระงับในระหว่างทาง. คงเป็นปาจิตตีย์ แม้แก่ภิกษุผู้รู้อธิกรณ์นั้น.

สองบทว่า **ตตฺถ คต** มีความว่า ก็ถ้าว่า ภิกษุเหล่านั้น แม้อัน
พระวินัยชรูปกล่าวอยู่ว่า อย่าเลย ผู้มีอายุ จะมีประโยชน์อะไรด้วยไปที่นั่น ?
ตอบว่า เราจักไปให้ถึงการตัดสินใจในที่นั่นเอง ไม่เอื้อเพื่อถ้อยคำของพระวินัยชรูป
คงไปจนได้ ครั้นไปแล้ว บอกเนื้อความนั้น แก่พวกภิกษุผู้เป็นสภาคกัน.
สภาคภิกษุทั้งหลายห้ามปรามว่า อย่าเลย ผู้มีอายุ ขึ้นชื่อว่า การประชุมสงฆ์
เป็นการหนักแล้ว ให้พากันนั่งวินิจฉัยให้ตกลงกันในที่นั่นเอง. อธิกรณ์แม้
ยอมเป็นอันระงับแท้. ภิกษุใคร่อธิกรณ์ไปในที่นั่น ซึ่งระงับแล้วอย่างนี้ คง
เป็นปาจิตตีย์แม้แก่ภิกษุนั้น.

หลายบทว่า **ตตฺถ คต** **วุปสนฺต** มีความว่า อนึ่ง อธิกรณ์นั้น
เป็นอันระงับ ด้วยกิริยาที่ให้ตกลงกันของสภาคภิกษุทั้งหลายก็ห้ามมิได้แล.

ก็แต่ว่า พระวินัยชรูปทั้งหลาย ให้ระงับอธิกรณ์นั้นซึ่งให้ประชุมสงฆ์
บอกในท่ามกลางสงฆ์ นี่ชื่อว่าอธิกรณ์ไปในที่นั่นระงับแล้ว. คงเป็นปาจิตตีย์
แม้แก่ภิกษุผู้รู้อธิกรณ์นั้น.

บทว่า สติวินัย มีความว่า เป็นปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รื้อสติวินัยอัน
สงฆ์ให้แล้วแก่พระชีนาสพ.

ในอมุพหวินัย ที่สงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุผู้บ้ำกัถิ ในตัสสปาปิยสิกขาอันสงฆ์
ให้แล้วแก่ภิกษุผู้มีบาปหนาแน่นกัถิ มีนัยเหมือนกัน.

สองบทว่า ติณวัตถารกั อุกโกฏฐติ มีความว่า เมื่ออธิกรณ์อัน
สงฆ์ระงับแล้ว ด้วยติณวัตถารกสมณะ ธรรมคาอาบัติ ที่ภิกษุเข้าไปหาภิกษุ
รูปหนึ่งนั่งกระโหรงประณมมือแสดงเสีย ชื่อว่าย่อมออก.

ก็ภิกษุแม้กล่าวอย่างนี้ว่า ชื่อว่าการออกจากอาบัติ แม้ของภิกษุผู้
หลับอยู่ นี้ใด การออกจากอาบัตินั้น ไม่ชอบใจข้าพเจ้า ดังนี้ ชื่อว่ารื้อติณ-
วัตถารกะ. คงเป็นปาจิตตีย์ แม้แก่ภิกษุนั้น.

[ว่าด้วยองค์ ๔ เป็นเหตุรื้ออธิกรณ์]

หลายบทว่า ฉนุทาคตี ๗ เป ๗ ฉนุฉนุโต อธิกรณ์ อุกโกฏฐติ
มีความว่า ภิกษุเป็นพระวินัยธร เมื่อแสดงธรรมว่า ธรรม เป็นอาทิ รื้ออธิ-
กรณ์ที่สงฆ์วินิจฉัยเสร็จแล้วในกาลก่อน ด้วยอาการรื้อ ๑๒ อย่าง ใดอย่าง
หนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่ชนที่รักมีอุปชฌาย์เป็นต้นของตน ชื่อว่าถึงฉนุทาคตี
รื้ออธิกรณ์.

ก็ในภิกษุผู้เป็นข้าศึกกัน ๒ รูป ภิกษุผู้มีอาฆาตในฝ่ายหนึ่งเกิดขึ้นโดย
นัยเป็นต้นว่า เขาได้ประพฤติกความฉิบหายแก่เรา เมื่อแสดงธรรมว่า ธรรม
เป็นต้น รื้ออธิกรณ์ที่สงฆ์วินิจฉัยเสร็จแล้วในกาลก่อน ด้วยการรื้อ ๑๒ อย่าง ใด
ใดอย่างหนึ่ง เพื่อยกความแพ้ให้แก่ภิกษุผู้เป็นข้าศึกนั้น ชื่อว่าถึงโทสาคติ รื้อ
อธิกรณ์.

ฝ่ายภิกษุผู้โง่งมฉาย เมื่อแสดงธรรมว่า ธรรม เป็นต้น เพราะ
ความที่ตนเป็นคนโง่งมฉายนั่นเอง รื้ออธิกรณ์โดยนัยกล่าวแล้วนั้นแล ชื่อว่า
ถึงโมหาคติ รื้ออธิกรณ์

ก็ถ้าว่า ในภิกษุ ๒ รูปผู้เป็นข้าศึกกัน รูปหนึ่งเป็นผู้อิงกรรมที่ไม่
สม่าเสมอ อิงทิฏฐิและอาศัยผู้มีกำลัง เพราะเป็นผู้อิงกายกรรม เป็นต้น ที่
ไม่สม่าเสมอ อิงมิจฉาทิฏฐิ คือความยึดถือ และอาศัยภิกษุผู้มีชื่อเสียง มี
พรรคพวกมีกำลัง. เพราะกลัวภิกษุนั้นว่า ผู้นี้จะพึงทำอันตรายแก่ชีวิต หรือ
อันตรายแก่พรหมจรรย์ของเรา เมื่อแสดงธรรมว่า ธรรม เป็นอาทิ รื้ออธิกรณ์
โดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล ชื่อว่าถึงภยากติ รื้ออธิกรณ์.

[ว่าด้วยผู้รื้ออธิกรณ์ต้องอาบัติ]

บทว่า ตทหุปลสมฺปนฺโน มีความว่า สามณฺณรูปหนึ่งเป็นผู้ฉลาด
เป็นพหูสุตะ เธอเห็นภิกษุทั้งหลายผู้แพ้ในการตัดสินแล้วเป็นผู้ชบเซา จึงถาม
ว่า เหตุไรพวกท่านจึงพากันชบเซา ? ภิกษุเหล่านั้น จึงบอกเหตุนี้แก่เธอ.
เธอจึงกล่าวกะภิกษุเหล่านั้นอย่างนี้ว่า เอาเถิด ขอรับ ท่านจงอุปสมบทให้ผม
ผมจักยังอธิกรณ์นั้นให้ระงับเอง. ภิกษุเหล่านั้น ยังเธอให้อุปสมบท. เธอ
ติกลงให้สงฆ์ประชุมกันในวันรุ่งขึ้น. ลำดับนั้น เธออันภิกษุทั้งหลายกล่าวว่า
สงฆ์ใครให้ประชุม ? จึงตอบว่า ผม ให้ประชุมเพราะเหตุไร ? เมื่อวาน
อธิกรณ์วินิจฉัยไม่ดี ผมจักวินิจฉัยอธิกรณ์นั้น ในวันนี้. ก็เมื่อวานคุณไป
ข้างไหนเสีย ? ผมยังเป็นอนุปลัมบัน ขอรับ แต่วันนี้ผมเป็นอุปสัมบันแล้ว.
เธออันภิกษุทั้งหลายจึงกล่าวว่า อาวุโส สิกขาบทนี้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า

ทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายผู้เช่นคุณ ว่า ภิกษุผู้อุปสมบทในวันนั้นหรือต้อง
อุกโกฏนกปาจิตตีย์ จงไปแสดงอาบัติเสีย. แม้ในอาคันตุกะกัณยนี้แล.

บทว่า การโก มีความว่า ภิกษุทั้งหลายผู้แพ้ พุคคะภิกษุรูปหนึ่ง
ผู้ไปสู่บริเวณวินิจฉัยอธิกรณ์พร้อมกับสงฆ์ว่า ทำไมพวกท่านจึงตัดสินอธิกรณ์
อย่างนั้นเล่า ขอรับ ควรตัดสินอย่างนี้ มิใช่หรือ? ภิกษุนั้นกล่าวว่าเหตุไร
ท่านจึงไม่พูดอย่างนี้เสียก่อนเล่า? ดังนี้ ชื่อว่ารื้ออธิกรณ์นั้น ภิกษุใดเป็น
ผู้ทำ รื้ออธิกรณ์อย่างนั้น เป็นอุกโกฏนกปาจิตตีย์แม้แก่ภิกษุนั้น.

บทว่า ฆนุททายโก มีความว่า ภิกษุรูปหนึ่งมอบฉันทะในการ
วินิจฉัยอธิกรณ์แล้ว เห็นพวกภิกษุผู้เป็นสภาคกันแพ้ม่าเป็นผู้ชบเขาจึงกล่าวว่า
พຽงนี้แล ข้าพเจ้าจักตัดสินเอง ให้สงฆ์ประชุมกันแล้ว อันภิกษุทั้งหลาย
กล่าวว่า ให้ประชุมสงฆ์ เพราะเหตุไร? จึงตอบว่า เมื่อวาน อธิกรณ์ตัด
สินไม่ดี วันนี้ ข้าพเจ้าจักตัดสินอธิกรณ์นั้นเอง. ก็เมื่อวาน ท่านไปไหนเสีย
เล่า? ข้าพเจ้ามอบฉันทะแล้วนั่งอยู่. เธออันภิกษุทั้งหลายฟังกล่าวว่า อาวุโส
สิกขาบทนี้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายผู้เช่นท่าน
ว่า ผู้มอบฉันทะ รื้อ ต้องอุกโกฏนกปาจิตตีย์ จงไปแสดงอาบัติเสีย.

[ว่าด้วยนิทานเป็นต้นแห่งอธิกรณ์]

วินิจฉัยในคำว่า วิวาทาธิกรณ์ ก็นิทาน เป็นอาทิพึงทราบดังนี้:-

ชื่อว่ามีอะไรเป็นนิทาน เพราะอรรถว่า อะไรเป็นเหตุอำนาจแห่ง
อธิกรณ์นั้น.

ชื่อว่ามีอะไรเป็นสมุทัย เพราะอรรถว่า อะไรเป็นเหตุเป็นแดนเกิดพร้อมแห่งอริกณีนั่น.

ชื่อว่ามีอะไรเป็นชาติ เพราะอรรถว่า อะไรเป็นกำเนิดแห่งอริกณีนั่น.

ชื่อว่ามีอะไรเป็นสมุฏฐาน เพราะอรรถว่า อะไรเป็นแดนเกิดก่อนอะไรเป็นองค์ อะไรเป็นที่เกิดแห่งอริกณีนั่น.

บทเหล่านี้ทั้งหมด เป็นไวพจน์ของเหตุนั่นเอง.

วินิจฉัยแม้ในคำว่า **วิวาทนินทาน** เป็นอาทิ ฟังทราบดังนี้:-

ชื่อว่ามีวิวาทเป็นนิทาน เพราะอรรถว่า วิวาทกล่าวคือเรื่องก่อความแตกกัน ๑๘ ประการ เป็นเหตุอำนาจแห่งวิวาทาทริกณีนั่น.

คำว่า **วิวาทนินทาน** นั้น ท่านกล่าวด้วยอำนาจวิวาทซึ่งอาศัยการเถียงกันเกิดขึ้น.

ชื่อว่ามีอนุวาทเป็นนิทาน เพราะอรรถว่า การโจทเป็นเหตุอำนาจแห่งอนุวาทาทริกณีนั่น.

แม้คำว่า **อนุวาทนินทาน** นี้ ท่านกล่าวด้วยอำนาจอนุวาทที่อาศัยการโจทกันเกิดขึ้น.

ชื่อว่ามีอาบัติเป็นนิทาน เพราะอรรถว่า อาบัติเป็นเหตุอำนาจแห่งอาปัตตาทริกณีนั่น.

คำว่า **อาปัตตุนิทาน** นั้น ท่านกล่าวด้วยอำนาจอาบัติที่อาศัยความด้วยเกิดขึ้นอย่างนี้ว่า ภิกษุยอมต้องอาบัติ ซึ่งมีอาปัตตาทริกณีนั่นเป็นปัจจัย.

ชื่อว่ามีกิจเป็นนิทาน เพราะอรรถว่า กิจ ๔ อย่าง เป็นเหตุอำนาจแห่งกิจจาทริกณีนั่น. อธิบายว่า สังฆกรรม อย่าง เป็นเหตุแห่งกิจจาทริกณีนั่น.

คำว่า กิจจนินทาน นั้น ท่านกล่าวด้วยอำนาจกิจทั้งหลายที่อาศัย การที่จำต้องทำเกิดขึ้น มีสมนุภาสน์เพียงครั้งที่ ๓ เป็นต้น แก่ภิกษุณีผู้ ประพฤติตามภิกษุผู้ถูกสงฆ์กวัดร.

นี่เป็นวจาประกอบเฉพาะบทเดียว ในฝ่ายวิสัยนาอธิกรณ์ทั้ง ๔. ทุก ๆ บทพึงประกอบโดยทำนองนี้.

ในวิสัยนามีคำว่า มีเหตุเป็นนิทาน เป็นอาทิ แห่งตติยปุจฉา พึง ทราบภาวะแห่งนิทานเป็นต้น ด้วยอำนาจแห่งกุศลเหตุอกุศลเหตุและอัปยาคต เหตุ ๕ หมวด.

ในวิสัยนาแห่งตติยปุจฉา พึงทราบที่ต่างกันแต่สักว่าพยัญชนะ. จริง อยู่ เหตุนั้นแล ท่านกล่าวว่า ปัจจัย ในตติยปุจฉานี้.

[ว่าด้วยมูลเป็นต้นแห่งอธิกรณ์]

วินิจฉัย ในวาระที่ตอบคำถามถึงมูล พึงทราบดังนี้:-

สองบทว่า ทฺวาทส มูลานิ ได้แก่ มูล ๑๒ ซึ่งเป็นไปในภายใน สันดานเหล่านี้ คือ วิวาทมูล ๖ มีโกรธ ผูกโกรธ และความแ่งดีเป็นอาทิ โลกะ โทสะ และโมหะ ๓ อโลกะ อโทสะ และอโมหะ ๓.

สองบทว่า จุทฺทส มูลานิ ได้แก่ มูล ๒ นั้นเอง กับกายและ วาจาจึงรวมเป็น ๑๔.

สองบทว่า ฆ มูลานิ ได้แก่ มูล ๖ มีกายเป็นต้น.

วินิจฉัยในวาระที่ตอบคำถามถึงสมุฏฐาน พึงทราบดังนี้:-

เรื่องก่อความแตกกัน ๑๘ ประการ เป็นสมุฏฐานแห่ง (วิวาทาธิกรณ์) จริงอยู่ วิวาทาธิกรณ์นั้น ข่อมตั้งขึ้นในเรื่องก่อความแตกกัน ๑๘ ประการ

เหล่านั้น หรือว่ายอมตั้งขึ้น เพราะเรื่องก่อความแตกกันเหล่านั้น เป็นตัวเหตุ-
ด้วยเหตุนี้ เรื่องก่อความแตกกันเหล่านั้น ท่านจึงกล่าวว่า เป็นสมุฏฐาน
แห่งวิวาธิกรณนั้น. ในอิทธิกรณทั้งปวงก็เช่นนี้.

ในนัยอันต่างกันโดยคำว่า วิวาธิกรณ เป็นอาบัติหรือ? เป็นอาทิ
คำว่า ด้วยอิทธิกรณอันหนึ่ง คือ กิจจาธิกรณ นี้ ท่านกล่าวแล้ว เพื่อแสดง
บรรดาอิทธิกรณทั้งหลาย เฉพาะอิทธิกรณที่เป็นเครื่องระงับอาบัติทั้งหลาย. แต่
กองอาบัติเหล่านั้น จะระงับด้วยกิจจาธิกรณโดยส่วนเดียวเท่านั้นหาไม่ได้. เพราะ
ธรรมดากิจจาธิกรณจะสำเร็จแก่ภิกษุผู้แสดงในสำนักบุคคลหาไม่ได้.

สองบทว่า น กตเมน สมเถน มีความว่า อาบัติที่ไม่มีส่วนเหลือ
นั้น หาระงับเหมือนอาบัติที่มีส่วนเหลือไม่. เพราะว่าอาบัติที่เป็นอนวเสสนั้น
อันภิกษุไม่อาจแสดง คือ ไม่อาจตั้งอยู่ในส่วนหมดจด จำเดิมแต่อนว-
เสสบัตินั้น.

นัยว่า วิวาธิกรณ โหติ อหฺวาทิกรณ เป็นอาทิ ตั้น
ทั้งนั้น.

เบื้องหน้าแต่นั้น ท่านกล่าวปุจฉา ๖ คู่ ไม่เว้นสัมมุขาวินัย มีคำว่า
ยตุล สติวินโย เป็นอาทิ, ท่านประกาศเนื้อความแล้ว ด้วยวิชันนาปุจฉา
เหล่านั้นแล.

[ว่าด้วยสมณะระคนและไม่ระคนกัน]

วินิจฉัยในวาระที่แก้คำถามถึงสมณะที่ระคนกันเป็นอาทิ พึงทราบดัง
นี้:-

บทว่า **ตัสสุธา** มีความว่า ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขวินัยก็ดี สติวินัยก็ดี ชื่อว่าระคนกัน คือไม่แยกกัน เพราะสมณะทั้ง ๒ สำเร็จในขณะแห่งกรรมวาจาให้สติวินัยนั่นเอง. ก็เพราะความสำเร็จแห่งสมณะทั้ง ๒ เป็นคู่ของความเนื่องกันแห่งกาบกล้วยในต้นกล้วย ใดๆ ไม่สามารถจะแสดงการแยกสมณะเหล่านี้ออกจากกัน. ฉะนั้นท่านจึงกล่าวว่า ก็แต่ใคร ๆ ไม่สามารถบัญญัติการแยกพรากรธรรมเหล่านี้ออกจากกันได้. ในบททั้งปวงก็นัยนี้.

[ว่าด้วยนิทานเป็นต้นแห่งสมณะ]

วินิจฉัยในวาระที่แก้คำถามว่า **กนิทานโน** พิงทราบดังนี้:-

สัมมุขาวินัย ชื่อว่ามีนิทานเป็นนิทาน เพราะอรรถว่า มีนิทานเป็นเหตุอำนวยการ.

ในนิทานเหล่านั้น นี้คือ ความเป็นต่อหน้าสงฆ์ ความเป็นต่อหน้าธรรม ความเป็นต่อหน้าวินัย ความเป็นต่อหน้าบุคคล เป็นนิทานแห่งสัมมุขาวินัย. พระชินาสพ ผู้ถึงความไพบุลย์ด้วยสติซึ่งได้ถูกใจท เป็นนิทานแห่งสติวินัย.

ภิกษุบ้า เป็นนิทานแห่งอมุพหวินัย.

ความพร้อมหน้าแห่งบุคคลทั้ง ๒ คือ ผู้แสดงและผู้เป็นที่แสดงเป็นนิทานแห่งปฎิญาตกรรม.

ความที่สงฆ์เป็นผู้ไม่สามารถจะระงับอธิกรณ์ ของภิกษุทั้งหลายผู้เกิดบาดหมางกัน เป็นนิทานแห่งเขภุยยสิกา.

บุคคลผู้บาปหนา เป็นนิทานแห่งตัสสปาปิยสิกา.

อัชฌาจารย์ไม่สมควรแก่สมณะมาก ของภิกษุทั้งหลายผู้บาดหมางกัน
เป็นนิทานแห่งตณฺหวัดถารกะ.

วาระว่าด้วยเหตุและปัจจัย มีนัยดังกล่าวแล้วนั้นแล.

[ว่าด้วยสมุฏฐานแห่งสมณะ]

คำแก้คำถามถึงมูล ตื่นทั้งนั้น.

ในคำถามถึงสมุฏฐาน ท่านกล่าวว่า สมณะทั้ง ๗ มีสมุฏฐาน ๓๖
อะไรบ้าง? คั้งนี้ แม้โดยแท้, ถึงกระนั้น ท่านก็จำแนกสมุฏฐาน ๖ แห่ง
สมณะ ๖ เท่านั้น เพราะสัมมุขาวินัยไม่มีสมุฏฐานเพราะไม่มีกรรมสงเคราะห์.

บรรดาบทเหล่านั้น ผู้ตติพิงฺทราบว่า กรรมกิริยา.

การหยุดในเวลาควรหยุด ด้วยผู้ตตินั้นแล พิงฺทราบว่า ภาวะ.

การเข้าไปเอง อธิบายว่า ความกระทำกรรมนั้นด้วยตนเอง พิงฺทราบ
ว่า อุปคมนะ.

การที่เข้าถึงความอัญเชิญ อธิบายว่า การเชิญผู้อื่นมีสัททวิหาริกเป็น
ต้นว่า ท่านจงทำกรรมนี้ พิงฺทราบว่า อัญอุปคมนะ.

กิริยาที่ยินยอม อธิบายว่า ได้แก่ การมอบกันพะอย่างนี้ว่า สงฆ์จง
ทำกรรมนั้นแทนข้าพเจ้า เรียกว่าอธิวาสนา.

กิริยาที่ไม่คัดค้านว่า กรรมนั้นไม่ชอบใจข้าพเจ้า, พวกท่านอย่าทำ
อย่างนั้น เรียกว่า อปฺปฏิกโกสนา.

พิงฺทราบสมุฏฐาน ๓๖ ด้วยอำนาจหมวดหก ๖ หมวด ด้วยประการ
ฉะนี้.

คำแก้คำถามถึงอรรถต่างกัน ตื่นทั้งนั้น.

วินิจฉัยในคำแก้คำถามถึงอธิกรณ์ ฟังทราบดังนี้:-

หลายบทว่า **อัย วิวาท โน อธิกรณ์** มีความว่า การเถียงกัน
แห่งชนทั้งหลายมีมารดาภิบุตรเป็นต้น จัดเป็นวิวาท เพราะเป็นการกล่าว
แย้งกัน, แต่ไม่จัดเป็นอธิกรณ์ เพราะไม่มีความเป็นเหตุที่ต้องระงับด้วยสมณะ
ทั้งหลาย. แม้อันนุวาทเป็นต้น ก็นัยนี้แล.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

อธิกรณ์เภท วัฒนธรรม จบ

คาถาสังคณิกะอิกนัยหนึ่ง

เรื่องโจทเป็นต้น

[๑,๐๖๕] ท่านพระอุบายทีหุลถามว่า
การโจทเพื่อประสงค์อะไร การสอบสวน
เพื่อเหตุอะไร สงฆ์เพื่อประโยชน์อะไร ส่วน
การลงมติเพื่อเหตุอะไร

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า การโจท
เพื่อประสงค์ให้ระลึกถึงความผิด การสอบ
สวนเพื่อประสงค์จะข่ม สงฆ์เพื่อประชาชน
ให้ช่วยกันพิจารณา ส่วนการลงมติ เพื่อให้
การวินิจฉัยแต่ละเรื่องเสร็จสิ้นไป

เธออย่าด่วนพูด อย่าพูดเสียงคุตัน
อย่ายั่วความโกรธถ้าเธอเป็นผู้วินิจฉัยอธิกรณ์
อย่าพูดโดยผลุนผลัน อย่ากล่าวถ้อยคำชวน
วิวาท ไม่ก่อปรด้วยประโยชน์ วัตรคือการ
ซักถามอนุโลมแก่สิกขาบทอันพระพุทธเจ้าผู้
เขียนแหลม มีพระปัญญาทรงวางไว้ ตรัส
ไว้ดีแล้ว ในพระสูตรอุภโตวิภังค์ ในพระ-
วินัย คือ ชั้นชกะ ในอนุโลม คือ ปริวาร

ในพระบัญญัติ คือ วินัยปิฎก และในอนุ-
โลมิกะ คือ มหาประเทศ เธอจงพิจารณา
วัตรคือการชกถามนั้น อย่าให้เสียคติที่เป็น
ไปในสัมปรากภ เธอผู้เฝ้าหาประโยชน์เกื้อ
กูล จงชกถามถ้อยคำที่ก่อปรด้วยประโยชน์
โดยกาล จำนวนที่กล่าวโดยผลุนผลันของ
จำเลยและโจทก์ เธออย่าพึงเชื่อถือ โจทก์
ฟ้องว่าต้องอาบัติ แต่จำเลยปฏิเสธว่าไม่ได้
ต้องอาบัติ เธอต้องสอบสวนทั้งสองฝ่ายพึง
ปรับตามคำรับสารภาพ และถ้อยคำจำนวน
คำรับสารภาพ เรากล่าวไว้ในหมู่ภิกษุอสังขี
แต่ข้อนั้น ไม่มีในหมู่ภิกษุอสังขี อนึ่ง ภิกษุ
อสังขีพูดมาก เธอพึงปรับตามถ้อยคำสำ-
นวน ดังกล่าวแล้ว.

อสังขีบุคคล

[๑,๐๗๐] อ. อสังขีเป็นคนเช่นไร
คำรับสารภาพของผู้ใดฟังไม่ขึ้น ข้าพระ-
พุทธเจ้าทูลถามพระองค์ถึงข้อนั้น คนเช่นไร
พระองค์ตรัสเรียกว่า อสังขีบุคคล

พ. ผู้ที่แก้งต้องอาบัติ ปกปิดอาบัติ
และถึงอคติ คนเช่นนี้เราเรียกว่า อลัชชี่
บุคคล.

ลัชชี่บุคคล

[๑,๐๗๑] อ. จริง พระพุทธเจ้าข้า
แม้ข้าพระพุทธเจ้าก็ทราบเกล้าว่าคนเช่นนี้
เป็นอลัชชี่บุคคล แต่ข้าพระพุทธเจ้าทูลถาม
พระองค์ถึงข้ออื่น คนเช่นไร พระองค์ตรัส
เรียกว่า ลัชชี่บุคคล

พ. ผู้ที่ไม่แก้งต้องอาบัติ ไม่ปกปิด
อาบัติ ไม่ถึงอคติคนเช่นนี้เราเรียกว่า ลัชชี่
บุคคล.

บุคคลผู้โงทกไม่เป็นธรรม

[๑,๐๗๒] อ. จริง พระพุทธเจ้าข้า
แม้ข้าพระพุทธเจ้าก็ทราบเกล้าว่า คนเช่นนี้
ตรัสเรียกว่า ลัชชี่บุคคล แต่ข้าพระพุทธเจ้า
ทูลถามพระองค์ถึงผู้อื่น คนเช่นไรตรัสเรียก
ว่า ผู้โงทกไม่เป็นธรรม

พ. ภิกษุโจทโดยกาลไม่ควร ๑ โจท
ด้วยเรื่องไม่เป็นจริง ๑ โจทด้วยคำหยาบ ๑
โจทด้วยคำไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ๑
มุ่งร้ายโจทไม่มีเมตตาจิตโจท ๑ คนเช่นนี้
เราเรียกว่า ผู้โจทก์ ไม่เป็นธรรม.

บุคคลผู้โจทก์เป็นธรรม

[๑,๐๓๓] อ. จริง พระพุทธเจ้าข้า
แม้ข้าพระพุทธเจ้าก็ทราบเกล้าว่า คนเช่นนี้
ตรัสเรียกว่า ผู้โจทก์ไม่เป็นธรรม แต่ข้า
พระพุทธเจ้า ทูลถามพระองค์ถึงข้ออื่น
คนเช่นไรตรัสเรียกว่า ผู้โจทก์เป็นธรรม
พ. ภิกษุโจทโดยกาล ๑ โจทด้วย
เรื่องจริง ๑ โจทด้วยคำสุภาพ ๑ โจทด้วย
คำประกอบด้วยประโยชน์ ๑ มีเมตตาจิตโจท
ไม่มุ่งร้ายโจท ๑ คนเช่นนี้เราเรียกว่า ผู้โจทก์
เป็นธรรม.

คนโจทก์ผู้โง่เขลา

[๑,๐๓๔] อ. จริง พระพุทธเจ้าข้า
แม้ข้าพระพุทธเจ้าก็ทราบเกล้าว่า บุคคล

เช่นนี้ไตรัสเรียกว่า ผู้โจทก์เป็นธรรม แต่ข้า
พระพุทธเจ้า ทูลถามพระองค์ถึงข้ออื่น คน
เช่นไรไตรัสเรียกว่า โจทก์ผู้เขลา

พ. บุคคลไม่รู้คำต้นและคำหลัง ๑
ไม่ฉลาดในคำต้นและคำหลัง ๑ ไม่รู้ทาง
แห่งถ้อยคำอันต่อเนื่องกัน ๑ ไม่ฉลาดต่อ
ทางแห่งถ้อยคำอันต่อเนื่องกัน ๑ คนเช่นนี้
เราเรียกว่าโจทก์ผู้เขลา.

คนโจทก์ผู้ฉลาด

[๑,๐๗๕] อ. จริง พระพุทธเจ้าข้า
แม้ข้าพระพุทธเจ้าก็ทราบแล้วว่า คนเช่นนี้
ไตรัสเรียกว่า โจทก์ผู้เขลา แต่ข้าพระพุทธเจ้า
ทูลถามพระองค์ถึงข้ออื่น คนเช่นไรไตรัส
เรียกว่า โจทก์ผู้ฉลาด

พ. บุคคลรู้คำต้นและคำหลัง ๑
ฉลาดในคำต้นและคำหลัง ๑ รู้ทางแห่งถ้อย
คำอันต่อเนื่องกัน ๑ ฉลาดต่อทางแห่งถ้อยคำ
อันต่อเนื่องกัน ๑ คนเช่นนี้เราเรียกว่า
โจทก์ผู้ฉลาด.

การโจท

[๑,๐๗๖] อ. จริง พระพุทธเจ้าข้า
แม้ข้าพระพุทธเจ้าก็ทราบเกล้าว่า คนเช่นนี้
ตรัสเรียกว่า โจทก์ผู้ฉลาด แต่ข้าพระพุทธเจ้า
ขอทูลถามพระองค์ถึงข้ออื่น อย่างไร พระ-
องค์ตรัสเรียกว่า การโจท

พ. เพราะเหตุที่โจทด้วยศีลวิบัติ ๑
อาจารย์วิบัติ ๑ ทิฏฐิวิบัติ ๑ และแม่ด้วย
อาชีวิวิบัติ ๑ ฉะนั้น เราจึงเรียกว่า การโจท.

คาถาสังคณิกะอีกนัยหนึ่ง จบ

ทุติยคาถาสังคณิก วัณณา

วินิจฉัยในทุติยคาถาสังคณิกะ พึงทราบดังนี้:-

วาจาที่แสดงไล่เลียงวัตถุและอาบัติ ชื่อว่าโจทนา.

วาจาที่เตือนให้นึกถึงโทษ ชื่อว่าสารณา.

สองบทว่า สงฺโฆ กิมตุถาย มีความว่า ประชุมสงฆ์เพื่อประโยชน์
อะไร ?

บาทคาถาว่า มตฺถกมฺมํ ปน กิสฺส การณา มีความว่า ความเข้าใจ
ความประสงค์ ตรัสว่า มติกรรม มติกรรมนั้น ตรัสไว้เพราะเหตุแห่งอะไร ?

บาทคาถาว่า โจทนา สารณตุถาย มีความว่า วาจาสำหรับไล่เสียง มีประการดังกล่าวแล้ว เพื่อประโยชน์ที่จะเตือนให้นึกถึงโทษที่บุคคลผู้เป็น จำเลยนั้นได้กระทำแล้ว.

บาทคาถาว่า นิคฺคหตุถาย สารณา มีความว่า ส่วนวาจาที่จะเตือนให้นึกถึงโทษ เพื่อประโยชน์ที่จะข่มบุคคลนั้น.

บาทคาถาว่า สงฺโฆ ปรีคฺคหตุถาย มีความว่า สงฆ์ผู้ประชุมกัน ณ ที่นั้น เพื่อประโยชน์ที่จะช่วยกันวินิจฉัย. อธิบายว่า เพื่อประโยชน์ที่จะพิจารณาว่า เป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรม คือเพื่อประโยชน์ที่จะทราบวา อธิกรณ์นั้นได้วินิจฉัยถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง.

บาทคาถาว่า มตฺติกมฺมํ ปน ปาฎิเยกุกํ มีความว่า ความเข้าใจ ความประสงค์ของพระเถระผู้เป็นนักพระสูตร และพระเถระผู้เป็นนักวินัย ทั้งหลาย ก็เพื่อให้วินิจฉัยสำเร็จเป็นแผนกๆ.

หลายบทว่า มา โข ปฎิฆํ มีความว่า อย่าก่อความโกรธในจำเลย หรือโจทก์.

หลายบทว่า สเจ อนฺนุวิชฺชโก ตฺวํ มีความว่า ถ้าว่าท่านเป็นพระวินัยชนั่งวินิจฉัยอธิกรณ์ ซึ่งยังลงในท่ามกลางสงฆ์.

บทว่า วิคฺคาหิยํ มีความว่า (ท่านอย่าได้กล่าวถ้อยคำชวนวิวาท) ซึ่งเป็นไปโดยนัยเป็นต้นว่า ท่านไม่รู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้หรือ ?

บทว่า อนตฺตสสฺสุหิติ มีความว่า อย่ากล่าวถ้อยคำที่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย คือทำบริษัทธิให้ปั่นป่วนลูกถามขึ้น.

วินิจฉัยในบทว่า **สุตฺเต** วินย เป็นอาทิ พึงทราบดังนี้:-

อุทฺโตวิภังค์ ชื่อว่าสูตร, ชนฺชกะ ชื่อว่าวินัย, ปริวาร ชื่อว่าอนุโลม,
วินัยปิฎกทั้งสี่ ชื่อว่าบัญญัติ, มหาปเทศ ๔ ชื่อว่าอนุโลมิกะ.

บาทคาถาว่า **อนฺุโยควตฺตํ** นิสาเมถ มีความว่า ท่านจงพิจารณา
วัตรในการชักถาม.

บาทคาถาว่า **กฺุสเลน พุทฺธิมตา** กตํ มีความว่า อันพระผู้มี
พระภาคเจ้าผู้เฉียบแหลมเป็นบัณฑิต บรรลุความสำเร็จแห่งพระญาณ ทรง
นำออกตั้งไว้.

บทว่า **สุตฺตํ** มีความว่า อันพระองค์ทรงแต่งตั้งไว้ดีแล้ว.

บทว่า **สิกฺขาปทานฺุโลมิกํ** มีความว่า เหมาะแก่สิกขาบททั้งหลาย
เนื้อความเฉพาะบทเท่านั้นก่อน.

ส่วนพรรณนาโดยย่อพร้อมทั้งอธิบายในคาถานี้ ดังนี้:-

ถ้าว่า ท่านผู้ว่าอรรถคดี อย่ากล่าวผลุนผลัน อย่ากล่าวถ้อยคำชวน
วิวาท ไม่ประกอบด้วยประโยชน์, ก็วัตรในการชักถามอันใด อันพระโลกนาถ
ผู้ฉลาดมีปัญญาทรงจัดไว้ แต่งตั้งไว้ดี ในสูตรเป็นต้นเหล่านั้น อนุโลมแก่
สิกขาบททั้งปวง, ท่านจะพิจารณา คือจงตรวจดูอนุโยควัตรนั้น.

บาทคาถาว่า **คฺติ น นาเสนฺุโต สมฺปรายิกํ** มีความว่า จงพิจารณา
อนุโยควัตร อย่าให้เสียคติคือความสำเร็จในสัมปรายภพของตน, จริงอยู่ ภิกษุ
ใดไม่พิจารณาอนุโยควัตรนั้น ชักถาม, ภิกษุนั้นยอมให้เสียคติของตนที่เป็น
ในสัมปรายภพ, เพราะเหตุนั้น จงพิจารณาอย่าให้เสียคตินั้นได้.

บัดนี้ พระอุบาลีเถระกล่าวคำว่า หิตสี เป็นอาทิ เพื่อแสดงอนุ-
โยควัตรนั้น.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า หิตสี ได้แก่ ผู้แสวงคือผู้ไฝหาประโยชน์,
อธิบายว่า จงเข้าไปตั้งไมตรีและธรรมเป็นบุพภาคแห่งไมตรีไว้.

บทว่า กาล ได้แก่ ในกาลที่จัดว่าสมควร คือ ในกาลที่สงฆ์เชิญ
ท่านั้น, อธิบายว่า ท่านจงซักถาม ในมือสงฆ์มอบภาระแก่ท่าน.

บาทคาถาว่า สหสา โวหาร มา ปชารติ มีความว่า สำนวน
ที่กล่าวโดยผลุนผลัน คือถ้อยคำที่กล่าวโดยผลุนผลันใด ของโจทก์และจำเลย
เหล่านั้น อย่าคัด คือ อย่าถือเอาสำนวนนั้น.

ความสืบสมแห่งคำให้การ เรียกว่าความสืบเนื่อง ในบาทคาถาว่า
ปฏินุณาสุนุชิตน การเย นี้, เพราะเหตุนี้ พึงปรับตามคำสารภาพและ
ความสืบสม, อธิบายว่า พึงกำหนดความสืบสมแห่งคำให้การ แล้วจึงปรับ
ตามคำสารภาพ.

อีกอย่างหนึ่ง พึงปรับตามคำรับสารภาพและตามความสืบสม, อธิบาย
ว่า พึงปรับตามคำรับสารภาพของจำเลยผู้เป็นลัทธิ พึงปรับตามความสืบสม
แห่งความประพฤติของจำเลยผู้ลัทธิ.

เพราะเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวคาถาว่า เอว ปฏินุณา ลขชิสู เป็นต้น.

บรรดาบทเหล่านั้น สองบทว่า วตุตานุสนุชิตน การเย มีความว่า
พึงปรับตามความสืบสมแห่งความประพฤติ, อธิบายว่า คำรับสารภาพใด กับ
ความประพฤติของลัทธินั้นสมกัน, พึงปรับตามคำสารภาพนั้น.

บทว่า **สญฺจิจฺจ** ได้แก่ ต้องทั้งรู้.

บทว่า **ปริหฺรหฺติ** ได้แก่ ปิดไว้ คือ ไม่แสดง ไม่ออกเสีย.

บาทคาถาว่า **ลจฺจ อหฺปิ ชานามิ** ความว่า คำใดอันพระองค์ตรัสแล้ว คำนั้นเป็นจริง, แม้ข้าพระองค์ก็รู้คำนั้น อย่างนั้นเหมือนกัน

สองบทว่า **อญฺญญจ ตาหฺ** มีความว่า ก็แลข้าพระองค์จะทูลถามพระองค์ถึงอรรถชชีชนิดอื่น.

บาทคาถาว่า **บุพฺพปาริ น ชานาติ** มีความว่า ไม่รู้ถ้อยคำที่ตนกล่าวไว้ในกาลก่อน และตนกล่าวในภายหลัง.

บทว่า **อโกวิทฺ** ได้แก่ ไม่ฉลาดในคำต้นและคำหลังนั้น.

บาทคาถาว่า **อนุสนฺธิวจนปถิ น ชานาติ** มีความว่า ไม่รู้ถ้อยคำที่สืบสมแห่งคำให้การ และถ้อยคำที่สืบสมแห่งคำตัดสิน.

บาทคาถาว่า **สีสฺวิปตฺตฺติยา โจเทติ** คือ โททด้วยกองอาบัติ ๒.

บทว่า **อาจารทิกฺกุจฺจฺยา** ได้แก่ โททด้วยอาจารวิบัติและทิกฺกุจฺจฺยวิบัติ. เมื่อจะโททด้วยอาจารวิบัติ ย่อมโททด้วยกองอาบัติ ๕, เมื่อจะโททด้วยทิกฺกุจฺจฺยวิบัติ ย่อมโททด้วยมัจฉาทิกฺกุจฺจฺและอันตคาหิกทิกฺกุจฺจฺ.

บาทคาถาว่า **อาชีเวนปิ โจเทติ** มีความว่า โททด้วยสิกขาบท ๖ ซึ่งบัญญัติไว้ เพราะอาชีวะเป็นเหตุ.

บทที่เหลือที่ในทั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนี้แล.

ทุติยคาถาสังคณิกวณฺณา จบ

โจทนาถัณฑ์

ข้อซักถามของภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์

[๑,๐๗๗] ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ พึงถามโจทก์ว่า ผู้มีอายุ ข้อที่ท่าน โจทภิกษุรูปนี้นั้น โจทเพราะเรื่องอะไร ท่านโจทด้วยศีลวิบัติ อาจารย์วิบัติ หรือโจทด้วยทฎฐิวิบัติ ถ้าโจทก์นั้นตอบอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าโจทด้วยศีลวิบัติ โจทด้วยอาจารย์วิบัติ หรือว่าข้าพเจ้าโจทด้วยทฎฐิวิบัติ ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ พึงซักถามโจทก์อย่างนี้ว่า ท่านรู้ศีลวิบัติ อาจารย์วิบัติ ทฎฐิวิบัติ หรือ ถ้า โจทก์ตอบอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ข้าพเจ้ารู้ศีลวิบัติ รู้อาจารย์วิบัติ รู้ทฎฐิวิบัติ ภิกษุ ผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ พึงซักถามโจทก์อย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ก็ศีลวิบัติเป็นไหน อาจารย์วิบัติเป็นไหน ทฎฐิวิบัติเป็นไหน ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ นี้จัดเป็นศีลวิบัติ ถุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนิยะ ทุกกฏ ทุพภาสิต นี้เป็นอาจารย์วิบัติ มิจฉาทฎฐิ อันตคาหิกทฎฐิ นี้เป็นทฎฐิวิบัติ

ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ พึงซักถามโจทก์อย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ข้อที่ท่าน โจทภิกษุรูปนี้นั้น โจทด้วยเรื่องที่ได้เห็น ด้วยเรื่องที่ได้ยินได้ฟัง หรือด้วยเรื่อง ที่รังเกียจ ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าโจทด้วยเรื่องที่ได้เห็น โจทด้วยเรื่อง ที่ได้ยินได้ฟัง หรือว่าข้าพเจ้าโจทด้วยเรื่องที่ยังเกียจ

ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ พึงซักถามโจทก์ต่อไปว่า ผู้มีอายุ ข้อที่ท่าน โจท ภิกษุรูปนี้ ด้วยเรื่องที่ได้เห็นนั้น ท่านเห็นอะไร เห็นอย่างไร เห็นเมื่อไร เห็น ที่ไหน ท่านเห็นภิกษุรูปนี้ต้องอาบัติปาราชิก หรือท่านเห็นภิกษุรูปนี้ต้องอาบัติ

สังฆาทิเสส อุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ หรือ ท่านอยู่ที่ไหน และภิกษุรูปนี้อยู่ที่ไหน ท่านทำอะไรอยู่ ภิกษุรูปนี้ทำอะไรอยู่

ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ข้าพเจ้ามิได้โจทภิกษุรูปนี้ด้วยเรื่อง ที่เห็น แต่ข้าพเจ้าโจทด้วยเรื่องที่ได้ยินได้ฟัง ภิกษุผู้วินิจฉัยขอธิกรณ์ ฟัง ชักถามอย่างนี้ว่า ข้อที่ท่านโจทภิกษุรูปนี้ ด้วยเรื่องได้ยินได้ฟังนั้น ท่านได้ ยินได้ฟังอะไร ได้ยินได้ฟังว่าอย่างไร ได้ยินได้ฟังเมื่อไร ท่านได้ยินได้ฟังที่ ไหน ท่านได้ยินได้ฟังว่า ภิกษุนี้ ต้องอาบัติปาราชิก หรือ ท่านได้ยินได้ฟัง ว่า ภิกษุนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส อุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ ทุพภาสิต หรือ ท่านได้ยินได้ฟังต่อภิกษุ หรือ ได้ยินได้ฟังต่อภิกษุณี สิกขมานา สามเณร สามเณรี อุบาสก อุบาสิกา พระราชา ราชมหาอำมาตย์ เดียรถีย์ สาวกของเดียรถีย์ หรือ

ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ข้าพเจ้ามิได้โจทภิกษุรูปนี้ด้วยเรื่อง ที่ ได้ยินได้ฟัง แต่ข้าพเจ้าโจทด้วยเรื่องที่รังเกียจ

ภิกษุผู้วินิจฉัยขอธิกรณ์ ฟังชักถามโจทก์อย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ข้อที่ท่าน โจทภิกษุรูปนี้ ด้วยเรื่องที่รังเกียจนั้น ท่านรังเกียจอะไร รังเกียจว่าอย่างไร รังเกียจเมื่อไร รังเกียจที่ไหน ท่านรังเกียจว่าภิกษุรูปนี้ต้องอาบัติปาราชิก หรือ ท่านรังเกียจว่าภิกษุรูปนี้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส อุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ ทุพภาสิต หรือ ท่านได้ยินได้ฟังต่อภิกษุจึงรังเกียจ หรือ ท่านได้ยิน ได้ฟังต่อภิกษุณี สิกขมานา สามเณร สามเณรี อุบาสก อุบาสิกา พระราชา ราชมหาอำมาตย์ เดียรถีย์ สาวกของเดียรถีย์แล้วรังเกียจ หรือ.

เปรียบเทียบอธิกรณ์

[๑,๐๗๔] เรื่องที่เห็นสมด้วยเรื่อง
ที่เห็น เรื่องที่เห็นเทียบกันได้กับเรื่อง
ที่เห็น แต่บุคคลนั้นไม่ยอมรับ เพราะ
อาศัยการเห็น บุคคลนั้น ถูกรังเกียจ
โดยไม่มีมูล ฟังปรับอาบัติตาม
ปฎิญา ฟังทำอุโบสถกับบุคคล
นั้น เรื่องที่ได้ยินได้ฟังสมด้วยเรื่อง
ที่ได้ยินได้ฟัง เรื่องที่ได้ยินได้ฟัง
เทียบกันได้กับเรื่องที่ได้ยินได้ฟัง
แต่บุคคลนั้นไม่ยอมรับ เพราะอาศัย
การได้ยินได้ฟัง บุคคลนั้นถูก
รังเกียจโดยไม่มีมูล ฟังปรับอาบัติ
ตามปฎิญา ฟังทำอุโบสถกับบุคคล
นั้น เรื่องที่ได้ทราบสมด้วยเรื่อง
ที่ได้ทราบ เรื่องที่ได้ทราบเทียบ
กันได้กับเรื่องที่ได้ทราบ แต่บุคคล
นั้นไม่ยอมรับ เพราะอาศัยการได้
ทราบ บุคคลนั้นถูกรังเกียจโดย
ไม่มีมูล ฟังปรับอาบัติตามปฎิญา
ฟังทำอุโบสถกับบุคคลนั้นเกิด.

ว่าด้วยเบื้องต้นของการโจทเป็นต้น

[๑,๐๗๕] ถามว่า การโจท มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ตอบว่า การโจท มีขอโอกาสเป็นเบื้องต้น มีการทำเป็นท่ามกลาง มีการระงับเป็นที่สุด

ถ. การโจท มีมูลเท่าไร มีวัตถุเท่าไร มีภูมิเท่าไร โจทด้วยอาการเท่าไร

ต. การโจท มีมูล ๒ มีวัตถุ ๓ มีภูมิ ๕ โจทด้วยอาการ ๒ อย่าง

ถ. การโจทมีมูล ๒ เป็นไฉน

ต. การโจท มีมูล ๑ การโจทไม่มีมูล ๑ นี้การโจทมีมูล ๒

ถ. การโจท มีวัตถุ ๓ เป็นไฉน

ต. เรื่องที่เห็น ๑ เรื่องที่ได้ยินได้ฟัง ๑ เรื่องที่รังเกียจ ๑ นี้การโจท มีวัตถุ ๓

ถ. การโจท มีภูมิ ๕ เป็นไฉน

ต. จักพูดโดยกาลอันควร จักไม่พูดโดยกาลไม่ควร ๑ จักพูดด้วยคำจริง จักไม่พูดด้วยคำไม่จริง ๑ จักพูดด้วยคำสุภาพ จักไม่พูดด้วยคำหยาบ ๑ จักพูดด้วยคำประกอบด้วยประโยชน์ จักไม่พูดด้วยคำไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ๑ จักมีเมตตาจิตพูด จักไม่มุ่งร้ายพูด ๑ นี้การโจทมีภูมิ ๕

ถ. โจทด้วยอาการ ๒ อย่าง เป็นไฉน

ต. โจทด้วยกายหรือโจทด้วยวาจา นี้โจทด้วยอาการ ๒ อย่าง.

ข้อปฏิบัติของโจทก์และจำเลยเป็นต้น

[๑,๐๘๐] โจทก์ควรปฏิบัติอย่างไร จำเลยควรปฏิบัติอย่างไร สงฆ์ควรปฏิบัติอย่างไร ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ควรปฏิบัติอย่างไร

ถามว่า โจทก์ ควรปฏิบัติอย่างไร

ตอบว่า โจทก์พึงตั้งอยู่ในธรรม ๕ อย่างแล้วจึงโจทผู้อื่น คือ จักพูด โดยกาลอันควร จักไม่พูดโดยกาลไม่ควร ๑ จักพูดด้วยคำจริง จักไม่พูดด้วยคำไม่จริง ๑ จักพูดด้วยคำสุภาพ จักไม่พูดด้วยคำหยาบ ๑ จักพูดด้วยคำประกอบด้วยประโยชน์ จักไม่พูดด้วยคำไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ๑ จักมีเมตตาจิตพูด จักไม่มุ่งร้ายพูด ๑ โจทก์ควรปฏิบัติอย่างนี้

ถ. จำเลย ควรปฏิบัติอย่างไร

ต. จำเลย พึงตั้งอยู่ในธรรม ๒ ประการ คือ ในความสัตย์ ๑ ในความไม่ขุ่นเคือง ๑ จำเลยควรปฏิบัติอย่างนี้

ค. สงฆ์ ควรปฏิบัติอย่างไร

ด. สงฆ์พึงรู้คำที่เข้าประเด็นและไม่เข้าประเด็น สงฆ์ควรปฏิบัติอย่างนี้

ถ. ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ ควรปฏิบัติอย่างไร

ต. ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ พึงระงับอธิกรณ์นั้น โดยประการที่อธิกรณ์นั้นจะระงับโดยธรรม โดยวินัย โดยสัตตสุสานน์ ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ ควรปฏิบัติอย่างนี้.

ว่าด้วยอุโบสถเป็นต้น

[๑,๐๘๑] ถามว่า อุโบสถเพื่อประโยชน์อะไร ปวารณาเพื่อเหตุอะไร ปรีวาสเพื่อประโยชน์อะไร การชักเข้าหาอาบัติเดิม

เพื่อเหตุอะไร มานัตเพื่อประโยชน์อะไร
อัฟทานเพื่อเหตุอะไร

ตอบว่า อุโบสถเพื่อประโยชน์แก่
ความพร้อมเพรียง ปวารณาเพื่อประโยชน์
แก่ความหมดจด ปรีวาสเพื่อประโยชน์แก่
มานัต การชักเข้าหาอาบัติเดิมเพื่อประโยชน์
แก่นิคคหะ มานัต เพื่อประโยชน์แก่อัฟทาน
อัฟทานเพื่อประโยชน์แก่ความหมดจด ภิกษุ
ผู้วินิจฉัยอธิกรณ์มีปัญญาทราม โง่เขลา และ
ไม่มีความเคารพในสิกขา บริภาษพระเถระ
ทั้งหลาย เพราะฉันทาคติ โทสาคติ ภัยาคติ
โมหาคติ เป็นผู้ขูดตนกำจัดอินทรีย์แล้ว
เพราะกายแตกย่อมเข้าถึงนรก ภิกษุผู้วินิจฉัย
อธิกรณ์ไม่พินิจเห็นแก่อามิส และไม่พินิจเห็น
แก่บุคคล ควรเว้นสองอย่างนั้นแล้ว ทำตาม
ที่เป็นธรรม โจทก์เป็นผู้มักโกรธ มักถือโกรธ
ดูร้าย แสร้งกล่าวบริภาษย่อมปลุกอนาบัติว่า
อาบัติ โจทก์เช่นนั้น ชื่อว่าย่อมเผาตน

โจทก์กระชิบไถลหูคอยจับผิด ยัง
การวินิจฉัยให้บกพร่อง เสพทางผิด ย่อม
ปลุกอนาบัติว่าอาบัติ โจทก์เช่นนั้นชื่อว่า
ย่อมเผาตน

โจทก์ฟ้องโดยกาลอันไม่ควร ฟ้อง
ด้วยคำไม่จริง ฟ้องด้วยคำหยาบ ฟ้องด้วย
คำไม่ประกอบด้วยประโยชน์มุ่งร้ายฟ้องไม่มี
เมตตาคิดฟ้อง ปลุกอนาบัติว่าอาบัติ โจทก์
เช่นนั้นชื่อว่าย่อมนเผาตน

โจทก์ไม่รู้ธรรมและอธรรมไม่ฉลาด
ในธรรมและอธรรม ปลุกอนาบัติว่าอาบัติ
โจทก์เช่นนั้นชื่อว่าย่อมนเผาตน

โจทก์ไม่รู้วินัยและอวินัย ไม่ฉลาด
ในวินัยและอวินัย ปลุกอนาบัติว่าอาบัติ
โจทก์เช่นนั้นชื่อว่าย่อมนเผาตน

โจทก์ไม่รู้สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงภายิต
แล้ว และมีได้ทรงภายิต ไม่ฉลาดในสิ่งที่
พระพุทธเจ้าทรงภายิตแล้ว และไม่ได้อภายิต
ปลุกอนาบัติว่าอาบัติ โจทก์เช่นนั้น ชื่อว่า
ย่อมนเผาตน

โจทก์ไม่รู้สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงประ-
พฤติและไม่ได้ทรงประพฤติ ไม่ฉลาดในสิ่ง
ที่พระพุทธเจ้าทรงประพฤติ และไม่ได้ทรง
ประพฤติ ปลุกอนาบัติว่าอาบัติ โจทก์เช่น
นั้น ชื่อว่าย่อมนเผาตน โจทก์ไม่รู้สิ่งที่ทรง
บัญญัติ และไม่ได้ทรงบัญญัติ ไม่ฉลาดใน
สิ่งที่ทรงบัญญัติ และไม่ได้ทรงบัญญัติ ปลุก

อนาปัตติว่าอาบัติ โจทก์เช่นนั้น ชื่อว่าย่อม

เผาตน

โจทก์ไม่รู้อาบัติและอนาปัตติ ไม่
ฉลาดในอาบัติและอนาปัตติ ปลุกอนาปัตติว่า
อาบัติ โจทก์เช่นนั้น ชื่อว่าย่อมเผาตน โจทก์
ไม่รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ไม่ฉลาดใน
อาบัติเบาและอาบัติหนัก ปลุกอนาปัตติว่า
อาบัติ โจทก์เช่นนั้น ชื่อว่าย่อมเผาตน

โจทก์ไม่รู้อาบัติมีส่วนเหลือ และ
อาบัติไม่มีส่วนเหลือ ไม่ฉลาดในอาบัติมี
ส่วนเหลือ และอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ปลุก
อนาปัตติว่าอาบัติ โจทก์เช่นนั้น ชื่อว่าย่อม
เผาตน

โจทก์ไม่รู้อาบัติชั่วหยาบ และอาบัติ
ไม่ชั่วหยาบ ไม่ฉลาดในอาบัติชั่วหยาบ และ
อาบัติไม่ชั่วหยาบ ปลุกอนาปัตติว่าอาบัติ
โจทก์เช่นนั้น ชื่อว่าย่อมเผาตน

โจทก์ไม่รู้คำตันและคำหลัง ไม่
ฉลาดต่อคำตันและคำหลัง ปลุกอนาปัตติว่า
อาบัติ โจทก์เช่นนั้น ชื่อว่าย่อมเผาตน
โจทก์ไม่รู้ทางถ้อยคำอันต่อเนื่องกัน ไม่

ฉลาดต่อทางถ้อยคำอันต่อเนื่องกัน ปลุก
อนาบัติว่าอาบัติ โจทก์เช่นนั้น ชื่อว่าย่อม
เผาตน แล.

โจทณากัณฑ์ จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๑,๐๘๒] คำสั่งสอน การโจท ผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ เบื้องต้นมูลอุโบสถ
คติต้องอยู่ในโจทณากัณฑ์แล.

โจทณากัณฑ์ก วัณณา

[กิจของภิกษุผู้ว่าอรรถคดี]

บัดนี้ พระอุบาลีเถระเริ่มคำว่า **อนุวิหขเกน** เป็นอาทิ เพื่อแสดง
กิจอันพระวินัยธรพึงกระทำ ในการฟ้องร้องที่เกิดขึ้นแล้วอย่างนั้น.

ในคำนั้น คาถาว่า **ทิกฺขจฺ ทิกฺขเจน** เป็นต้น มีเนื้อความดังนี้:-

ภิกษุรูปหนึ่ง กำลังออกหรือกำลังเข้าไป โดยสถานที่อันเดียวกันกับ
มาตุคามผู้หนึ่ง อันโจทก์เห็นแล้ว. โจทก์นั้นจึงฟ้องภิกษุนั้นเป็นจำเลยด้วย
อาบัติปาราชิก; ฝ่ายจำเลยยอมรับการเห็นของโจทก์นั้น แต่จำเลยยังไม่ถึง
ปาราชิก จึงไม่ปฤญญา เพราะอingerเห็นนั้น. ในคำของโจทก์และจำเลยนี้
การใดอันโจทก์นั้นเห็นแล้ว การนั้นสมด้วยคำที่ได้เห็นของโจทก์นั้น นี้ว่า

จำเลยอันข้าพเจ้าได้เห็นแล้ว ด้วยประการฉะนี้. แต่เพราะเหตุที่ฝ่ายจำเลยไม่ยอมปฏิญาณโทษ เพราะอาศัยการเห็นนั้น จึงชื่อว่าผู้ถูกรังเกียจโดยไม่บริสุทธิ์ อธิบายว่า เป็นผู้รังเกียจโดยไม่มีมูล. สงฆ์พึงทำอุโบสถกับบุคคลนั้นตามปฏิญญาที่ว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้บริสุทธิ์ ของบุคคลนั้น. ใน ๒ คาถาที่เหลือ มีนัยอย่างนี้แล.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

พรรณนากิจของภิกษุผู้ว่าอรรถคดี จบ

[ว่าด้วยเบื้องต้นของโจทนาเป็นอาทิ]

วินิจฉัยในปุจฉาวิสัยขนามีอาทิว่า อะไรเป็นเบื้องต้นของโจทนา พึงทราบดังนี้:-

หลายบทว่า สจฺเจ จ อญฺฺเป จ มีความว่า จำเลยพึงตั้งอยู่ในธรรม ๒ ประการ คือ ให้การตามจริง ๑ ไม่ขุ่นเคือง ๑ คือว่าการใดอันตนกระทำหรือมิได้กระทำ การนั้นแล อันตนพึงให้การ (เช่นนั้น). และไม่พึงให้เกิดความขุ่นเคืองในโจทก์ หรือในภิกษุผู้ว่าอรรถคดี หรือในสงฆ์.

สองบทว่า โอตินฺณนาโตนินฺณ ชานิตพฺพิ มีความว่า สงฆ์พึงรู้ถ้อยคำอันเข้าประเด็นและไม่เข้าประเด็น. ในค่านั้น มีวิธีสำหรับรู้ดังนี้:-

สงฆ์พึงรู้ว่า คำต้นของโจทก์เท่านั้น คำหลังเท่านั้น คำต้นของจำเลยเท่านั้น คำหลังเท่านั้น.

พึงกำหนดลักษณะที่ควรเชื่อถือของโจทก์ พึงกำหนดลักษณะที่ควรเชื่อถือของจำเลย พึงกำหนดลักษณะที่ควรเชื่อถือของภิกษุผู้ว่าอรรถคดี. ภิกษุ

ผู้ว่าอรรถคดี เมื่อยังการพิจารณาให้บกพร่องแม้มีประมาณน้อย อันสงฆ์พึงตั้งว่า ผู้มีอายุ ท่านจงพิจารณาให้ดีบังคับคดีให้ตรง. สงฆ์พึงปฏิบัติอย่างนี้.

วินิจฉัยในคำว่า เยน ฐมฺเมน เยน วินฺเยน เยน สตฺถุสาสนเณน

อธิกรณ์ รูปสมฺมตติ นี้ พึงทราบดังนี้ :-

บทว่า ฐมฺโม ได้แก่ เรื่องที่เป็นจริง.

บทว่า วินโย ได้แก่ กิริยาที่โจทก์ และกิริยาที่จำเลยให้การ.

บทว่า สตฺถุสาสนํ ได้แก่ ยุตติสัมปทาและอนุสาวนสัมปทา.

จริงอยู่ อธิกรณ์ย่อમระงับโดยธรรม โดยวินัย และโดยสัตตศาสนา นั้น เพราะฉะนั้น ภิกษุผู้ว่าอรรถคดี พึงโจทด้วยวัตถุที่เป็นจริง แล้วให้จำเลยระลึกถึงอาบัติ และยังอธิกรณ์นั้นให้ระงับด้วยยุตติสัมปทาและอนุสาวนสัมปทา. ภิกษุผู้ว่าอรรถคดีพึงปฏิบัติอย่างนี้.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ต้นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

แม้ปุจฉาวิสัยนามีอาทิว่า อุโบสถ เพื่อประโยชน์อะไร ? ก็ตั้งเหมือนกันแล.

วินิจฉัยในอวสานคาถาทิ้งหลาย พึงทราบดังนี้ :-

บาทคาถาว่า เถเร จ ปริภาสตี มีความว่า เมื่อจะทำความคูหมัน ย่อมคำว่า ภิกษุเหล่านี้ไม่รู้อะไร.

บาทคาถาว่า ขโต อุปหตินฺทฺริโย มีความว่า ชื่อว่ามีคนอันชุดแล้ว เพราะความที่ตนเป็นสภาพอันตนเองชุดแล้ว ด้วยความเป็นผู้ถึงความลำเอียงด้วยฉันทาคติเป็นต้นนั้น และด้วยการดำเนิน และชื่อว่ามีอินทรีย์อันตนเองจัดเสียแล้ว เพราะความที่อินทรีย์มีศรัทธาเป็นต้น เป็นคุณอันตนเองขจัดเสียแล้ว.

สองบาทคาถาว่า **นिर्य คจฺจติ มุเมโธ น จ ลิกฺขาย कारवो**
มีความว่า ผู้มีตนอันขุดแล้ว มีอินทรีย์อันตนขจัดแล้วนั้น ชื่อว่าผู้มีปัญญา
ทราม เพราะไม่มีปัญญา และชื่อว่าไม่มีความเคารพในการศึกษา เพราะไม่
ศึกษาในสิกขา ๓ เพราะแตกแห่งกาย ย่อมเข้าถึงนรก.

เพราะเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวว่า ไม่ควรอิงอามิส (และไม่ควรอิงบุคคล
พึงเว้นส่วนทั้ง ๒ นั้น เสีย) กระทำตามธรรม.

เนื้อความแห่งคำนี้ว่า ไม่พึงกระทำ เพราะอิงอามิส จริงอยู่ เมื่อ
ถือเอาอามิสมีจิวรเป็นต้น ที่โจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งให้ ชื่อว่ากระทำ
เพราะอิงอามิส ไม่พึงกระทำอย่างนั้น.

หลายบทว่า **น จ นิสฺสาย ปุคฺคํ** มีความว่า เมื่อลำเอียงเพราะ
ความรักเป็นต้น โดยนัยมีอาทิว่า ผู้นี้ เป็นอุปัทมาวคฺของเร หรือว่า ผู้นี้
เป็นอาจารย์ของเรา ชื่อว่ากระทำเพราะอิงบุคคล ไม่พึงกระทำอย่างนั้น. ทางที่
ถูก พึงเว้นส่วนทั้ง ๒ นั้นเสีย กระทำตามที่เป็นธรรมเท่านั้น.

บาทคาถาว่า **อุปคณฺณกํ ขบุเปติ** มีความว่า กระชบที่ใกล้หูว่า
ท่านจงพูดอย่างนี้ อย่าพูดอย่างนี้.

สองบทว่า **ชิม्हํ เปกฺขติ** มีความว่า ย่อมแสหาโทษเท่านั้น.

บทว่า **วิตฺติหฺรติ** ได้แก่ ยังการวินิจฉัยให้บกพร่อง.

สองบทว่า **กุมฺมกฺคํ ปฏฺิเสวติ** มีความว่า ย่อมชี้เอาบาปติ.

สองบทว่า **อกาเลน จ โจเทติ** มีความว่า ผู้อันพระเถระมิได้
เชื่อเชิญ โจทในสมัยมิใช่โอกาส.

บาทคณาว่า ปุพฺพปาปริ น ชานาติ มีความว่า ไม่รู้คำต้นและ
คำหลัง.

บาทคณาว่า ออนุสนฺธิวจนถํ น ชานาติ มีความว่า ไม่รู้ถ้อย
คำ ด้วยอำนาจความสับสนแห่งคำให้การ และความสับสนแห่งคำวินิจฉัย.
คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

โฆทนากัณฺฐก วัณฺณนา จบ

จูฬสงคราม

ข้อปฏิบัติของภิกษุผู้เข้าสงคราม

[๑,๐๘๓] อันภิกษุผู้เข้าสงครามเมื่อเข้าหาสงฆ์พึงเป็นผู้มีจิตยำเกรง มีจิตเสมอด้วยผ้าเช็ดธุลี เข้าหาสงฆ์ พึงเป็นผู้รู้จักที่นั่ง รู้จักการนั่งไม่เบียดภิกษุ ผู้เถระ ไม่ห้ามภิกษุผู้อ่อนกว่าด้วยอาสนะ. พึงนั่งอาสนะตามสมควร ไม่พึงพูด เรื่องต่าง ๆ ไม่พึงพูดเรื่องศิรัจฉานกถา พึงกล่าวธรรมเอง หรือพึงเชื้อเชิญ ภิกษุรูปอื่น ไม่พึงคูหมิ่นอริยคุณนิภาพ

อันภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ที่สงฆ์อนุมติแล้ว มีประสงค์จะวินิจฉัย อธิกรณ์ ไม่พึงถามถึงอุปัชฌาย์ ไม่พึงถามถึงอาจารย์ ไม่พึงถามถึงสัททวิหาริก ไม่พึงถามถึงอันเตวาสิก ไม่พึงถามถึงภิกษุปุณอุปัชฌาย์ ไม่พึงถามถึงภิกษุ ปุณอาจารย์ ไม่พึงถามถึงชาติ ไม่พึงถามถึงชื่อ ไม่พึงถามถึงโคตร ไม่พึงถามถึงอาคม ไม่พึงถามถึงตระกูล ไม่พึงถามถึงชาติภูมิ เพราะเหตุไร เพราะ ความรักหรือความชังจะพึงมีในบุคคลนั้น เมื่อมีความรักหรือความชัง พึง ลำเอียงเพราะความชอบบ้าง พึงลำเอียงเพราะความชังบ้าง พึงลำเอียงเพราะ ความหลงบ้าง พึงลำเอียงเพราะความกลัวบ้าง

ข้อปฏิบัติของภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์

อันภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ที่สงฆ์อนุมติแล้ว มีประสงค์จะวินิจฉัยอธิ- กรณ์ พึงเป็นผู้หนักในสงฆ์ ไม่พึงเป็นผู้หนักในบุคคล พึงเป็นผู้หนักใน พระสัทธรรม ไม่พึงเป็นผู้หนักในอามิส พึงเป็นผู้ไปตามอำนาจแห่งคติ ไม่

ฟังเป็นผู้เห็นแก่บริษัท ฟังวินิจฉัยโดยกาลอันควร ไม่ฟังวินิจฉัยโดยกาลไม่
ควร ฟังวินิจฉัยด้วยคำจริง ไม่ฟังวินิจฉัยด้วยคำไม่จริง ฟังวินิจฉัยด้วยคำสุภาพ
ไม่ฟังวินิจฉัยด้วยคำหยาบ ฟังวินิจฉัยด้วยคำประกอบด้วยประโยชน์ ไม่ฟังวินิจฉัย
ด้วยคำไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ฟังเป็นผู้มีเมตตาจิตวินิจฉัย ไม่ฟังเป็น
ผู้มุ่งร้ายวินิจฉัย ไม่ฟังเป็นผู้กระชบที่หู ไม่ฟังคอยจับผิด ไม่ฟังขยิบตา ไม่
ฟังเลิกคิ้ว ไม่ฟังชะเง้อศีรษะ ไม่ฟังทำกิจการแห่งมือ ไม่ฟังแสดงปลายนิ้วมือ
ฟังเป็นผู้รู้จักที่นั่ง ฟังเป็นผู้รู้จักการนั่ง ฟังนั่งบนอาสนะของตน ทอดตา
ชั่วแอก เฟ่งเนื้อความและไม่ลุกจากอาสนะไปข้างไหน ไม่ฟังยังการวินิจฉัย
ให้บกพร่อง ไม่ฟังเสพทางผิด ไม่ฟังพูดส่ายคำ ฟังเป็นผู้ไม่ริบควน ไม่
ผลุนผลันไม่คุดัน เป็นผู้อดได้ต่อถ้อยคำ ฟังเป็นผู้มีเมตตาจิต คิดเอ็นดูเพื่อ
ประโยชน์ ฟังเป็นผู้มีกรุณา ขวนขวายเพื่อประโยชน์ ฟังเป็นผู้ไม่พูดพล่อย
เป็นผู้พูดมีที่สุด ฟังเป็นผู้ไม่ผูกเวร ไม่ขัดเคือง ฟังรู้จักตน ฟังรู้จักผู้อื่น
ฟังสังเกตโจทก์ ฟังสังเกตจำเลย ฟังกำหนดรู้ผู้โจทก์ไม่เป็นธรรม ฟังกำหนด
รู้ผู้ถูกโจทก์ไม่เป็นธรรม ฟังกำหนดรู้ผู้โจทก์เป็นธรรม ฟังกำหนดรู้ผู้ถูกโจท
เป็นธรรม ฟังกำหนดข้อความอันสองฝ่ายกล่าวมิให้ตกลง ไม่แซมข้อความ
อันเขาไม่ได้กล่าว ฟังจำบทพยานุชนะ อันเข้าประเด็นไว้เป็นอย่างดีสอบสวน
จำเลย แล้วฟังปรับตามคำรับสารภาพ โจทก์หรือจำเลยประหม่าฟังพูดเอาใจ
เป็นผู้ขลาด ฟังพูดปลอม เป็นผู้คู้ ฟังห้ามเสีย เป็นผู้ไม่สะอาดฟังตัดเสีย
เป็นผู้ตรง ฟังประพฤติด้อยด้วยความอ่อนโยน ไม่ฟังถึงฉันทาคติ โทสาคติ
โมหาคติ ภยากติ ฟังวางตนเป็นกลาง ทั้งในธรรม ทั้งในบุคคล

ก็แล ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ เมื่อวินิจฉัยอธิกรณ์ด้วยอาการ อย่างนี้
ชื่อว่า เป็นผู้ทำตามคำสอนของพระศาสดา เป็นที่รักที่ขอบใจที่เคารพ ที่
สรรเสริญ แห่งสหพรหมจารีทั้งหลายผู้เป็นวิญญู.

ว่าด้วยประโยชน์แห่งสูตรเป็นต้น

[๑,๐๘๔] สูตร เพื่อประโยชน์แก่การเทียบเคียง ข้ออุปมา เพื่อ
ประโยชน์แก่การชี้ความ เนื้อความ เพื่อประโยชน์ที่ให้ความเข้าใจ การข้อนถาม
เพื่อประโยชน์แก่ความดำรงอยู่ การขอโอกาส เพื่อประโยชน์แก่การโจท
การโจท เพื่อประโยชน์แก่การให้จำเลยระลึกโทษ การให้ระลึก เพื่อประโยชน์
แก่ความเป็นผู้มีถ้อยคำอันจะฟังกล่าว ความเป็นผู้มีถ้อยคำอันจะฟังกล่าว เพื่อ
ประโยชน์แก่การกังวล การกังวล เพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัย การวินิจฉัย
เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณา การพิจารณา เพื่อประโยชน์แก่การถึงฐานะและ
มิใช่ฐานะ การถึงฐานะและมิใช่ฐานะ เพื่อประโยชน์ข่มบุคคลผู้เกื้อยาก เพื่อ
ประโยชน์ยกย่องภิกษุมีศีลเป็นที่รัก สงฆ์ เพื่อประโยชน์แก่การสอดส่องและ
รับรอง บุคคลที่สงฆ์อนุมัติแล้ว ตั้งอยู่ในตำแหน่งผู้ใหญ่ ตั้งอยู่ในตำแหน่ง
ผู้ไม่แก่งกล่าวให้ผิด.

ประโยชน์แห่งวินัยเป็นต้น

วินัยเพื่อประโยชน์แก่ความสำรวม ความสำรวมเพื่อประโยชน์แก่
ความไม่เดือดร้อน ความไม่เดือดร้อนเพื่อประโยชน์แก่ความปราโมทย์ ความ
ปราโมทย์เพื่อประโยชน์แก่ความปิติ ความปิติเพื่อประโยชน์แก่ปีสัทธาธิ

ปัสสัทธิเพื่อประโยชน์แก่ความสุข ความสุขเพื่อประโยชน์แก่สมาธิ สมาธิเพื่อ
ประโยชน์แก่ความรู้เห็นตามเป็นจริง ความรู้เห็นตามเป็นจริงเพื่อประโยชน์แก่
ความเบื่อหน่าย ความเบื่อหน่ายเพื่อประโยชน์แก่ความสำรอก ความสำรอก
เพื่อประโยชน์แก่วิมุตติ วิมุตติเพื่อประโยชน์แก่วิมุตติญาณทัสสนะ วิมุตติ-
ญาณทัสสนะเพื่อประโยชน์แก่ความดับสนิทหาปัจฉยมิได้ การกล่าววินัย มี
อนุปาทาปรินิพพานนั้นเป็นประโยชน์ การปริกษาวินัยมีอนุปาทาปรินิพพาน
นั้นเป็นประโยชน์ เหตุมีอนุปาทาปรินิพพานนั้นเป็นประโยชน์ ความเงี้ยวโสศ
สดับมีอนุปาทาปรินิพพานนั้นเป็นประโยชน์ คือ ความพ้นวิเศษแห่งจิต เพราะ
ไม่ยึดมั่น.

อนุโยควัตร

[๑,๐๘๕] เชอจงพิจารณาวัตร คือ
การชักถาม อนุโลมแก่สิกขาบท อันพระ-
พุทธเจ้าผู้เฉียบแหลม มีพระปัญญา ทรง
วางไว้ ตรัสไว้ดีแล้ว อย่าให้เสียคติที่เป็นไป
ในสัมปรายภพ

ภิกษุใดไม่รู้ วัตถุ วิบัติ อาบัติ
นิทาน คำต้น คำหลัง สิ่งที่ทำแล้ว และยัง
ไม่ได้ทำโดยเสมอ และเป็นผู้ไม่เข้าใจอาการ
ภิกษุผู้เช่นนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า
ไม่ควรเลือก

อนึ่ง ภิกษุใดไม่รู้กรรม อธิกรณ์
และไม่เข้าใจสมณะ เป็นผู้กำหนดขัดเคือง
และหลงยอมลำเอียงเพราะกลัว เพราะหลง
ไม่เข้าใจในสัตถุญติ ไม่ฉลาดในการพินิจ
เป็นผู้ได้พรรคพวก ไม่มีความละอาย มี
กรรมดำ ไม่เอื้อเพื่อ ภิกษุผู้เช่นนั้น ๆ แล
พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ไม่ควรเลือก

ภิกษุใดรู้วัตถุ วิบัติ อาบัติ นิทาน
คำตัน คำหลัง สิ่งที่ทำแล้วและยังไม่ได้ทำ
โดยเสมอและเป็นผู้เข้าใจอาการ ภิกษุผู้เช่นนั้น ๆ แล
พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า
ควรเลือก

อนึ่ง ภิกษุใดรู้กรรม อธิกรณ์ และ
เข้าใจสมณะ เป็นผู้ไม่กำหนด ไม่ขัดเคือง
และไม่หลง ไม่ลำเอียง เพราะกลัว เพราะ
หลง เข้าใจในสัตถุญติ ฉลาดในการพินิจ
เป็นผู้ได้พรรคพวก มีความละอาย มีกรรม
ขาว มีความเคารพ ภิกษุผู้เช่นนั้น ๆ แล
พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ควรเลือก

อุฬาสงคราม จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๑,๐๘๖] มีจิตยาเกรง ๑ ถาม ๑ หน้าในสงฆ์ มิใช่ในบุคคล ๑
สูตรเพื่อประโยชน์แก่การเทียบเคียง ๑ วินัยเพื่ออนุเคราะห์ ๑ หัวข้อตามที่
กล่าวนี้มีอุเทศอย่างเดียวกัน ท่านจัดไว้ในจูฬสงครามแล.

จูฬสังคาม วัฒนธรรม

วินิจฉัยในจูฬสงคราม ฟังทราบดังนี้:-

ประชุมสงฆ์เพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัยอธิกรณ์ เรียกว่าสงคราม ใน
คำว่า ภิกษุผู้เข้าสงคราม. จริงอยู่ ภิกษุทั้งหลายซึ่งเป็นข้าศึกแก่ตน และเป็น
ข้าศึกต่อพระศาสนา ย่อมประชุมกัน แสดงสัตตสุตตศาสนา นอกธรรมนอกวินัย
ในที่ประชุมสงฆ์นั้น เหมือนอย่างภิกษุวัชชีบุตรชาวเมืองไพศาลีฉะนั้น.

ภิกษุใด ย่ำยัลลทธิของภิกษุผู้เป็นข้าศึกเหล่านั้นเสีย เข้าในที่ประชุม
สงฆ์นั้น เพื่อประโยชน์แก่การแสดงวาตะของตน วางอำนาจยังการวินิจฉัยให้
เป็นไป, ผู้นั้นชื่อว่าผู้เข้าสงคราม ประหนึ่งพระยสเถระฉะนั้น. ภิกษุผู้เข้า
สงครามนั้น เมื่อเข้าหาสงฆ์ ฟังเป็นผู้มีจิตยาเกรงเข้าหาสงฆ์.

บทว่า นิจจิตฺเตน ได้แก่ ผู้ลดทอนคือมานะลงเสีย มีจิตมีมานะอัน
กำจัดเสียแล้ว.

บทว่า โรหโรหสเมน ได้แก่ มีจิตเสมอด้วยผ้าเช็ดเท้า, อธิบายว่า
เมื่อเท้าเปื้อนหรือไม่เปื้อนอันบุคคลเช็ดอยู่ ความยินดีความยินร้าย ย่อมไม่มี

แก่ผ้าเช็ดเท้าฉันใด, พึงเป็นผู้มีจิตไม่ยินดีไม่ยินร้ายในอภิญญารมณและ
อภิญญารมณฉันนั้น.

สองบทว่า ยถาปฏิรูป อาสเน มีความว่า พึงรู้อาสนะตามที่สมควร
นั่งในที่ซึ่งถึงแก่ตน ไม่หันหลังให้ภิกษุทั้งหลายผู้เถระ.

บทว่า อนานากถิเกน ได้แก่ ไม่กล่าวถ้อยคำที่ไม่มีประโยชน์นั้น ๆ
ซึ่งมีประการต่าง ๆ.

บทว่า อติจรุจนานถิเกน ได้แก่ ไม่กล่าวติจรุจนานถา มีเรื่อง
พระราชาเป็นต้น ที่ได้เห็นก็ดี ได้ฟังก็ดี ได้ทราบก็ดี.

หลายบทว่า สามัม วา ฆมฺโฆ ภาสิตพุโฆ มีความว่า ถ้อยคำที่อิง
เรื่องที่ควรและไม่ควร หรือที่อิงรูปารูปปริเฉท และลำดับแห่งสมณะ ลำดับ
แห่งวิปัสสนา วัตรในการขึ้นและนั่งเป็นต้น ในที่ประชุมสงฆ์ ชื่อว่าธรรม.
ธรรมเห็นปานนี้ พึงกล่าวเองก็ได้ เชิญภิกษุอื่นกล่าวก็ได้. ภิกษุใด สามารถ
เพื่อกล่าวถ้อยคำเห็นปานนั้น ภิกษุนั้น อันตนพึงเชยว่า ผู้มีอายุ ปัญหา
เกิดขึ้นแล้วในท่ามกลางสงฆ์ ท่านพึงกล่าว.

หลายบทว่า อริโย วา ตฺถุหิภาโว นาคิมลฺลิตพุโฆ มีความว่า
พระอริยเจ้าทั้งหลายเมื่อนั่งนิ่ง หาได้นั่งอย่างพาลปุถุชนไม่ ย่อมฉวยกัมมัญฐาน
อย่างใดอย่างหนึ่งนั่ง, พระอริยเจ้าผู้มีการนั่งเป็นปกติ ด้วยอำนาจทำกัมมัญฐาน
ไว้ในใจอย่างนี้ ชื่อว่ามีความนั่งเป็นปกติ. พระอริยเจ้านั้น อันภิกษุผู้เข้า
สงครามไม่พึงดูถูกว่า มีประโยชน์อะไรด้วยการรำเพียรในกัมมัญฐาน. อธิบายว่า
คนพึงฉวยกัมมัญฐานที่เหมาะสมแก่ตนนั่ง.

สองบทว่า น อุปัชฌาย โป จุติตพโพ มีความว่า ไม่ควรถามว่า อุปัชฌาย์ของท่านชื่อไร ? ในบททั้งปวง ถิ่นัยนี้แล.

บทว่า น ชาติ มีความว่า ไม่ควรถามถึงชาติอย่างนี้ว่า ท่านเป็นชาติกษัตริย์หรือ ? ท่านเป็นชาติพราหมณ์หรือ ?

บทว่า น อาคโหม มีความว่า ไม่ควรถามถึงปริยัติที่เรียน อย่างนี้ว่า ท่านกล่าวทิฆนิกายหรือ ? ท่านกล่าวมัชฌมิกายหรือ ?

สกุลและประเทศ พึงทราบด้วยอำนาจสกุลกษัตริย์เป็นต้น.

หลายบทว่า อาตุรสสุส เปมฺ วา โทโส วา มีความว่า ความรักหรือความชังในบุคคลนั้น พึงมีด้วยอำนาจแห่งเหตุเหล่านั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง.

สองบทว่า โน ปริสทปิเยน มีความว่า ไม่พึงเป็นผู้เห็นแก่บริษัทคือคล้อยตามบริษัท; อธิบายว่า สิ่งใดชอบใจบริษัท สิ่งนั้นแลไม่พึงจงใจคือหมายใจกล่าว.

สองบทว่า น หตุตมุตฺธา ทสฺเสตพฺพา มีความว่า ไม่พึงทำกิจการแห่งมือ เพื่อหมายรู้ในข้อที่ควรกล่าวและไม่ควรกล่าว.

สองบทว่า อตุถํ อนฺวิธิยนฺเตน มีความว่า พึงคอยกำหนดให้รู้ตลอดซึ่งกาลวินิจฉัยเท่านั้น คือ พึงนั่งพิจารณาโดยรอบคอบอย่างนี้ สูตรนี้อ้างได้ เราจักกล่าวสูตรนี้ ในวินิจฉัยนี้.

หลายบทว่า น จ อาสนา วุฏฺฐาตพฺพํ มีความว่า ไม่พึงลุกจากที่นั่งเที่ยวไปในบริเวณที่หุมนุมน. เพราะว่า เมื่อพระวินัยชรูปุค บริษัททั้งปวงย่อมลุก.

บทว่า น วิติหาตพุทฺฐ มีความว่า ไม่พึงให้วินิจฉัยยกพร่อง.

สองบทว่า น กุมฺมคุโศ เสวิตพุทฺฐ มีความว่า ไม่พึงชี้เอาบัดิ.

สองบทว่า อสหาสิเกน ภวิตพุทฺฐ มีความว่า ไม่พึงเป็นผู้ทำโดย
ผลุนผลัน. อธิบายว่า ไม่พึงกล่าวถ้อยคำให้ผิดพลาดโดยความผลุนผลัน.

บทว่า วจนกฺขเมน มีความว่า พึงเป็นผู้มีปกติอดได้ซึ่งถ้อยคำที่
หยาบคาย.

บทว่า หิตปริสฺสกุณินา มีความว่า พึงเป็นผู้แสวงหาประโยชน์ คือ
ชวนชวายเป็นประโยชน์. ในบททั้ง ๒ มีอธิบายดังนี้ ว่า กรุณาและธรรมเป็น
ส่วนเบื้องต้นแห่งกรุณา อันภิกษุผู้เข้าสงครามพึงให้เข้าไปตั้งไว้.

บทว่า อนุรุตเตน ได้แก่ ไม่พึงเป็นผู้กล่าวถ้อยคำหยาบคาย.
อธิบายว่า ถ้อยคำที่ไม่ดี กล่าวคือถ้อยคำชวนวิวาท เรียกว่าถ้อยคำที่หยาบคาย,
คำหยาบคายนั้น อันภิกษุผู้เข้าสงครามไม่ควรกล่าว.

สองบทว่า อตุตา ปริกฺคเหตฺพุทฺฐ มีความว่า พึงตรวจดูตน
อย่างนี้ว่า เราสามารถจะวินิจฉัย คือระงับอธิกรณ์หรือไม่หนอ ? อธิบายว่า
พึงรู้ประมาณตน.

สองบทว่า ปโร ปริกฺคเหตฺพุทฺฐ มีความว่า พึงตรวจดูผู้อื่นอย่างนี้ว่า
บริษัทนี้ เป็นลัทธิหรือหนอ ? อันเราอาจจะให้ยินยอมหรือไม่ ?

สองบทว่า โจทโก ปริกฺคเหตฺพุทฺฐ มีความว่า พึงตรวจดูโจทก์
อย่างนี้ว่า ผู้นี้เป็นโจทก์โดยธรรมหรือไม่หนอ ?

สองบทว่า จูทิตโก ปริกฺคเหตฺพุทฺฐ มีความว่า พึงตรวจดูจำเลย
อย่างนี้ว่า ผู้นี้เป็นจำเลยโดยธรรมหรือไม่ ?

สองบทว่า อชมฺมโจทโก ปรีกคฺคเหตุพฺโพ มีความว่า ฟังรู้
ประมาณโจทก์นั้น. แม้ในบทที่เหลือ ก็นัยนี้แล.

สองบทว่า วตฺตํ อหาเปนฺตฺน มีความว่า ไม่ฟังยังถ้อยคำอัน
โจทก์และจำเลยกล่าวให้ตกหล่น.

สองบทว่า อวตฺตํ อปฺปกาสเนนฺตฺน มีความว่า ไม่ฟังแซมข้อ
ความซึ่งมิได้เข้าประเด็น.

สองบทว่า เวโป ปหาเสตพฺโพ มีความว่า โจทก์หรือจำเลยเป็น
ผู้อ่อน คือเป็นผู้โง่เขลา ฟังช่วยเหลือ คือฟังปลุกใจให้อาจหาญว่า ท่านเป็น
บุตรของสกุลมิใช่หรือ? แล้วชี้แจงธรรมเนียมในการซักถามแล้ว จับการซัก
ถามแก่ผู้โง่เขลานั้น.

สองบทว่า ภีรุ อสุสาเสตพฺโพ มีความว่า โจทก์หรือจำเลยใด
เกิดความสะทกสะท้านขึ้น เพราะไม่เคยเข้าสู่ท่ามกลางสงฆ์หรือท่ามกลางคณะ,
ภิกษุเช่นนั้น อันภิกษุผู้ว่าบรรดคติฟังพูดตลอดว่า ท่านอย่างกลัวเลย จงวางใจ
ให้การเถิด, พวกเราจักเป็นผู้สนับสนุนท่าน ดังนี้ก็ได้ แล้วชี้แจงธรรมเนียม
ในการซักถาม.

สองบทว่า จณฺโฑ นิเสชตพฺโพ มีความว่า เป็นผู้ร้ายฟังรุกร
รานเสีย คือฟังกำหราบเสีย.

สองบทว่า อสุจิ วิภาเวตพฺโพ มีความว่า เป็นอสังขี ฟังประกาศ
แล้วให้แสดงอาบัติเสีย.

สองบทว่า อุชฺช มทฺทเวณ มีความว่า ภิกษุใดเป็นผู้ตรง มีศีล
เว้นจากความโกงทางกายเป็นต้น, ภิกษุนั้น อันผู้ว่าบรรดคติฟังพระพฤติต่อ
ด้วยความอ่อนโยนเท่านั้น.

ในคำว่า **ชมฺเมสุ จ ปุคฺคเสสุ จ** นี้ ภิกษุใด เป็นผู้หนักใน
ธรรม มิได้เป็นผู้หนักในบุคคล, ภิกษุนี้แล พึงทราบว่าเป็นกลาง
ทั้งในธรรมทั้งในบุคคล.

[ว่าด้วยประโยชน์แห่งสูตรเป็นอาทิ]

วินิจฉัยในคำว่า **สูตรํ ตํสนฺทนตุถาย** เป็นต้น พึงทราบดังนี้:-

ก็แต่ว่า ภิกษุผู้ว่าอรรถคดี ซึ่งเป็นที่รักที่ชอบใจที่เคารพและที่นับถือ
ของเพื่อนพรหมจารีอย่างนี้ พึงทราบว่า ในบรรดาสูตร เป็นต้น ที่อ้างมา
สูตรเพื่อประโยชน์แก่การเทียบเคียง คือเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนอาบัติ
และอนาบัติ.

สองบทว่า **โอบฺมุํ นิตฺตฺสนฺตฺถาย** มีความว่า ข้ออุปมาเพื่อ
ประโยชน์แก่การชี้เนื้อความ.

สองบทว่า **อคฺุโธ วิญฺญาปนฺตฺถาย** มีความว่า เนื้อความเพื่อ
ประโยชน์แก่การที่จะให้เข้าใจ.

สองบทว่า **ปฏฺิปุจฺจา รฺปนฺตฺถาย** มีความว่า การข้อนถามเพื่อ
ประโยชน์แก่ความมั่นคงของบุคคล.

สองบทว่า **โอกาสกฺมํ โจทฺนตฺถาย** มีความว่า (การขอโอกาส)
เพื่อประโยชน์แก่การโจทด้วยวัตถุหรือด้วยอาบัติ.

สองบทว่า **โจทฺนา สารณฺตฺถาย** มีความว่า (การโจท) เพื่อ
ประโยชน์แก่การที่จะให้จำเลยระลึกถึงโทษน้อยใหญ่.

สองบทว่า **สารถา สวณียตถาย** มีความว่า การที่ให้จำเลย ระลึกถึงโทษน้อยโทษใหญ่ เพื่อประโยชน์แก่ความเป็นผู้มีถ้อยคำอันตนจะฟัง ให้การ.

สองบทว่า **สวณีย ปลิวทตถาย** มีความว่า ความเป็นผู้มีถ้อย คำอันตนจะฟังให้การ เพื่อประโยชน์แก่การกักไว้อย่างนี้ว่า ท่านอย่าก้าวออกไปแม้ก้าวเดียวจากอวาสนนี้.

สองบทว่า **ปลิวท วิณจยตถาย** มีความว่า (การกักไว้) เพื่อ ประโยชน์แก่การให้ตั้งวินิจฉัย.

สองบทว่า **วิณจโย สนตฺริณตถาย** มีความว่า การวินิจฉัย เพื่อประโยชน์แก่การไตร่ตรอง คือ พิจารณาโทษและมีโทษ.

การไตร่ตรอง เพื่อประโยชน์ที่จะหยั่งฐานะและอฐานะ คือ เพื่อ ประโยชน์ที่จะรู้อาบัติ อนาบัติ ครุกาบัติ ลหุกาบัติ.

สองบทว่า **สงฺโฆ สมฺปริภคฺคสมฺปฏิจฺจนตถาย** มีความว่า สงฆ์ เพื่อประโยชน์แก่การรับรองวินิจฉัย และเพื่อประโยชน์ที่จะรู้ว่าธรรมนั้นอัน ผู้ว่าอรรถคดี วินิจฉัยชอบหรือไม่ชอบ.

สองบทว่า **ปจฺเจกฺกฺขายิโน อวิถฺวาทกฺกฺขายิโน** มีความว่า บุคคลเหล่านั้น ซึ่งตั้งอยู่ในตำแหน่งผู้เป็นใหญ่ โดยความเป็นอิสริยาธิบดี และในฐานะแห่งผู้ไม่แก่งกล่าวให้ผิด อันสงฆ์ไม่ฟังรุกราน.

[ว่าด้วยประโยชน์แห่งวินัยเป็นอาทิ]

บัดนี้ พระอุบาลีเถระกล่าวคำว่า วินัยเพื่อประโยชน์แก่สังวร เป็น ต้น เพื่อแสดงเนื้อความ เพื่อปิดโอกาสแห่งถ้อยคำของชนทั้งหลาย ผู้มีปัญญา อ่อน ซึ่งจะฟังกล่าวอย่างนี้ว่า ชื่อว่าวินัยจะมีประโยชน์อะไร.

บรรดาบทเหล่านั้น สอนบทว่า วินโย สวรรตถาย มีความว่าวินัย
บัญญัติแม่ทั้งสี่ เพื่อประโยชน์แก่ความสำรวมกายทวารและวจีทวาร คือ
เป็นอุปนิสัย อธิบายว่า เป็นปัจจัยแก่ศีล มีอาชีพาริสุทธิศีลเป็นที่สุด. ใน
บททั้งปวง ก็นัยนี้แล.

อีกอย่างหนึ่ง ในธรรมทั้งหลายมีความไม่เดือดร้อนเป็นต้น นี้ มีคำ
อธิบายว่า ความไม่มีความเดือดร้อนแห่งจิต ด้วยอำนาจแห่งบุญที่ได้กระทำ
ไว้ และบาปที่มีได้กระทำไว้ ชื่อว่า ความไม่เดือดร้อน.

ปีตಿಯอ่อน ไม่รุนแรง ชื่อว่าปราโมทย์.

ปีตಿಯแรง มีกำลัง ชื่อว่าปีติ.

ความระงับความกระวนกระวายในกายและจิต ชื่อว่าปีสัทธา.

สุขทางกายทางจิต ชื่อว่าสุข.

จริงอยู่ สุขทั้ง ๒ อย่างนั้น. ย่อมเป็นอุปนิสัยปัจจัยแห่งสมาธิ.

ความที่จิตมีอารมณ์เดียว ชื่อว่าสมาธิ.

วิปัสสนาอย่างอ่อน ชื่อว่ายถากุตญาณทัสสนะ. ยถากุตญาณทัสสนะนี้
เป็นชื่อของญาณที่รู้ความเกิดและความเสื่อม.

จริงอยู่ ความที่จิตมีอารมณ์เดียว ย่อมเป็นอุปนิสัยปัจจัยแห่งวิปัสสนา
อย่างอ่อน.

วิปัสสนาอย่างแรง ซึ่งจัดเป็นชั้นยอด เป็นเหตุให้ถึงความปลีกตัวเสีย
ชื่อนานิพพิทา.

อริยมรรค ชื่อว่าวิราคะ

อรหัตผล ชื่อว่าวิมุตติ.

จริงอยู่ อริยมรรคแม่ทั้ง ๔ อย่าง ย่อมเป็นอุปนิสัยปัจจัยแห่งอรหัต.

ปัจจเวกขณะญาณ ชื่อว่าวิมุตติญาณทัสสนะ.

สองบทว่า วิมุตติญาณทัสสน์ อนุปาทาปรินิพพานตุถาย มี
ความว่า วิมุตติญาณทัสสนะ เพื่อประโยชน์แก่ความดับสนิทหาปัจจัยมิได้.
จริงอยู่ วิมุตติญาณทัสสนะนั้น ชื่อว่าเป็นปัจจัยแก่ความดับสนิทหาปัจจัยมิได้
เพราะเมื่อวิมุตติญาณทัสสนะอันโยคาพจรบรรลุโดยลำดับแล้ว กิเลสและกอง
ทุกข์พึงดับสนิทแน่แท้ ฉะนั้นแล.

สองบทว่า เอตตตถา ถา มีความว่า ธรรมคาววินัยกถานี้ มี
อนุปาทาปรินิพพานนั้นเป็นประโยชน์. ความพิจารณาวินัยนั้นแล ชื่อว่า
มันตนา.

บทว่า อุปนิสา มีความว่า แม้ความเป็นธรรมเป็นปัจจัยสืบต่อกัน
ไป เป็นต้นว่า วินัยเพื่อประโยชน์แก่สังวร นี้ ก็เพื่อประโยชน์แก่อนุปาทา-
ปรินิพพานนั้น. ความเงี้ยวโศตลงพึงถ้อยคำที่เป็นปัจจัยสืบต่อกันไปนี้ ชื่อว่า
ความเงี้ยวโศตสดับ. ญาณใดเกิดขึ้นเพราะได้ฟังเนื้อความนี้ ญาณเมื่อนั้นก็เพื่อ
ประโยชน์แก่อนุปาทาปรินิพพานนั้น.

หลายบทว่า ยทิตฺถ อนุปาทา จิตฺตสฺส วิโมกฺโข มีความว่า
ความพ้นพิเศษแห่งจิต เพราะไม่ถ้อยมันด้วยอุปาทาน ๔ กล่าวคืออรหัตผลนี้
ใด, ความพ้นพิเศษแห่งจิตเมื่อนั้น ก็เพื่อประโยชน์นี้ คือเพื่อประโยชน์แก่
อปัจจัยปรินิพพานนั้นแล.

[อนุโยควัตตคาถา]

บรรดาอนุโยควัตตคาถาทั้งหลาย คาถาดันมีเนื้อความดังกล่าวแล้ว
นั้นแล.

ในคำว่า **วตุถุ วิปตุตี อาปตุตี นิทาน อาการอโกวิโท**
ปุพฺพพาปรี น ชานาติ ฟังทำการเชื่อมบทว่า **วตุถุ** เป็นต้น ด้วยบทว่า
น ชานาติ. ฟังทำการเชื่อมบทว่า **อโกวิโท** ด้วยบทว่า **ส เวตาทิสโก**
นี้.

เพราะเหตุนี้ ฟังทราบวาจาเครื่องประกอบในคำว่า **วตุถุ** เป็นต้น
นี้ ดังต่อไปนี้:-

ภิกษุใด **ไม่รู้จักรัตถุแห่งวิตกกัมมะมีปาราชิกเป็นต้น, ไม่รู้วิบัติ ๔**
อย่าง, ไม่รู้อาบัติ ๗ อย่าง, ไม่รู้นิทานอย่างนี้ว่า สิกขาบทนี้ ทรงบัญญัติ
แล้ว ในนครชื่อโน้น, **ไม่รู้จักเบื้องต้นและเบื้องปลายว่า** นี้เป็นคำค้น นี้เป็น
คำหลัง, **ไม่รู้จักรกรรมที่ทำแล้วหรือยังไม่ได้ทำว่า** นี้ทำแล้ว นี้ยังมีได้ทำ.

ในบทว่า **สเมน จ** มีคำอธิบายว่า **ไม่รู้จักรกรรมที่ทำแล้วหรือยัง**
ได้ทำ ด้วยความไม่รู้เสมอ ของภิกษุไม่รู้เบื้องต้นและเบื้องปลายนั้นนั่นเอง.
ฟังทราบการเชื่อมกับบทว่า **น ชานาติ** อย่างนี้ก่อน.

ก็แลวินิจฉัยในคำว่า **อาการอโกวิโท** ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้
ฟังทราบดังนี้:-

บทว่า **อาการอโกวิโท** ได้แก่ ผู้ไม่เข้าใจเหตุและมีไช้เหตุ. ภิกษุ
นี้ใด **ไม่รู้วัตถุเป็นต้น** และไม่เข้าใจอาการ, ภิกษุผู้เช่นนั้น ๆ แล พระผู้มี-
พระภาคเจ้าตรัสว่า ผู้ไม่ควรเลือก ด้วยประการฉะนี้.

ฟังทำการเชื่อมบทแม่เหล่านี้ว่า **กมฺมมฺลฺจ อธิกรณมฺลฺจ** ด้วยบทว่า
น ชานาติ นั้นแล.

ก็แลวาจาสำหรับประกอบ ในคำว่า **กมฺมมฺลฺจ** เป็นต้นนั้น ดังต่อไป
นี้:-

ภิกษุนี้ใด ไม่รู้จักกรรม และไม่รู้จักอชริตม์ เหมือนอย่างนั้นแล,
ทั้งไม่เข้าใจสมณะ ๗ ประการด้วย. อนึ่ง ผู้กำหนดแล้ว ชัดเคื่องแล้ว และ
หลงแล้ว เพราะกิเลสมีราคะเป็นต้น ย่อมลำเอียงเพราะกลัวด้วยความกลัว
ย่อมลำเอียงเพราะเขลา ด้วยความมมงาย, อนึ่ง เพราะเหตุที่ตนเป็นผู้กำหนด
และเพราะเหตุที่ตนเบาผู้ชัดเจน จึงลำเอียงเพราะความชอบ เพราะความชัง.

อนึ่ง หาเป็นผู้ฉลาดในบัญญัติไม่ เพราะไม่เป็นผู้สามารถที่จะยังผู้อื่น
ให้ยินยอม. อนึ่ง ไม่ฉลาดในการชี้ขาด เพราะเป็นผู้ไม่สามารถในการชี้เหตุ
และมีใช้เหตุ.

ชื่อว่าผู้ได้พรรคพวก เพราะได้บริษัทที่มั่นกับตน, ชื่อว่าผู้ไม่มีความ
ละอาย เพราะเป็นผู้ห่างจากหิริ, ชื่อว่าผู้มีกรรมดำ เพราะเป็นผู้พร้อม
เพรียงด้วยกรรมดำทั้งหลาย, ชื่อว่าผู้ไม่เอื้อเฟื้อ เพราะไม่มีความเอื้อเฟื้อใน
ธรรมและความเอื้อเฟื้อในบุคคล. ภิกษุเช่นนั้น ๆ แล พระผู้มีพระภาคเจ้า
ตรัสว่า ผู้ไม่ควรเลือก. คือ อันสงฆ์ไม่ควรพิจารณาได้แก่ ไม่ควรเลดู,
อธิบายว่า ไม่ควรสมมติตั้งไว้ในตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่ โดยความเป็นอิสริยา-
ธิบติ.

โยชนานัย แม้แห่งคาถาฝ่ายขาว ก็พึงทราบโดยนัยดังกล่าวแล้วนั้น
แล.

อุพัสคาม วัฒนนา จบ

มหาสงคราม

ข้อปฏิบัติของภิกษุผู้เข้าสงคราม

[๑,๐๘๗] อันภิกษุผู้เข้าสงคราม เมื่อกล่าวในสงฆ์ ฟังรู้วัตถุ ฟังรู้วิบัติ ฟังรู้อาบัติ ฟังรู้นิทาน ฟังรู้อาการ ฟังรู้คำต้นและคำหลัง ฟังรู้สิ่งที่ทำแล้วและยังไม่ได้ทำ ฟังรู้กรรม ฟังรู้อิทธิฤทธิ์ ฟังรู้สมณะ ไม่ฟังถึงนั้นทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภัยาคติ ฟังชี้แจงในสถานะควรชี้แจง ฟังพินิจในสถานะควรพินิจ ฟังเพ่งเล็งในสถานะควรเพ่งเล็ง ฟังเลื่อมใสในสถานะควรเลื่อมใส ไม่ฟังหมิ่นพรรคพวกอื่น ด้วยเข้าใจว่า เราได้พรรคพวกแล้ว ไม่ฟังหมิ่นผู้มีศุขน้อย ด้วยเข้าใจว่า เรามีศุขะมาก ไม่ฟังหมิ่นภิกษุผู้อ่อนกว่า ด้วยเข้าใจว่า เราเป็นผู้แก่กว่า ไม่ฟังพูดเรื่องที่ยังไม่ถึง ไม่ฟังให้เรื่องที่มาถึงแล้วตกหล่นจากธรรมจากวินัย อิทธิฤทธิ์นั้นย่อมนะจับด้วยธรรม ด้วยวินัย ด้วยสัตตคุณไสยใด ฟังให้อิทธิฤทธิ์นั้นระงับด้วยอย่างนั้น.

ว่าด้วยการรู้วัตถุ

[๑,๐๘๘] คำว่า ฟังรู้จักวัตถุ นั้น คือ ฟังรู้วัตถุแห่งปาราชิก ๘ สิกขาบท ฟังรู้วัตถุแห่งสังฆาทิเสส ๒๓ สิกขาบท ฟังรู้วัตถุแห่งอนิยต ๒ สิกขาบท ฟังรู้วัตถุแห่งนิสสัคคิยะ ๔๒ สิกขาบท ฟังรู้วัตถุแห่งปาจิตติย ๑๘๘ สิกขาบท ฟังรู้วัตถุแห่งปาฏิเทสนิยะ ๑๒ สิกขาบท ฟังรู้วัตถุแห่งทุกกฏทั้งหลาย ฟังรู้วัตถุแห่งทุพภาสิตทั้งหลาย.

ว่าด้วยการรู้วิบัติ

[๑,๐๘๕] คำว่า ฟังรู้วิบัติ คือ ฟังรู้ศีลวิบัติ อาจารย์วิบัติ ทิฏฐิวิบัติ อาชีวิบัติ.

ว่าด้วยการรู้อาบัติ

[๑,๐๕๐] คำว่า ฟังรู้อาบัติ นั้น คือ ฟังรู้อาบัติปาราชิก อาบัติสังฆาทิเสส อาบัติถุลลัจจัย อาบัติปาจิตตีย์ อาบัติปาฏิเทสนียะ อาบัติทุกกฏ อาบัติทุพภาสิต.

ว่าด้วยการรู้นิทาน

[๑,๐๕๑] คำว่า ฟังรู้นิทาน นั้น คือ ฟังรู้นิทานแห่งปาราชิก ๘ สิกขาบท ฟังรู้นิทานแห่งสังฆาทิเสส ๒๓ สิกขาบท ฟังรู้นิทานแห่งอนิยต ๒ สิกขาบท ฟังรู้นิทานแห่งนิสัคคิยะ ๔๒ สิกขาบท ฟังรู้นิทานแห่งปาจิตตีย์ ๑๘๘ สิกขาบท ฟังรู้นิทานแห่งปาฏิเทสนียะ ๑๒ สิกขาบท ฟังรู้นิทานแห่งทุกกฏทั้งหลาย ฟังรู้นิทานแห่งทุพภาสิตทั้งหลาย.

ว่าด้วยการรู้อาการ

[๑,๐๕๒] คำว่า ฟังรู้อาการ นั้น คือ ฟังรู้จักสงฆ์โดยอาการ ฟังรู้จักคณะโดยอาการ ฟังรู้จักบุคคลโดยอาการ ฟังรู้จักโจทก์โดยอาการ ฟังรู้จักจำเลยโดยอาการ

ชื่อว่า ฟังรู้จักสงฆ์โดยอาการ นั้น คือ ฟังรู้จักสงฆ์โดยอาการ
อย่างนี้ว่า สงฆ์หมู่นี้จะสามารถระงับอธิกรณ์นี้ได้โดยธรรม โดยวินัย โดย
สัตตศาสนา หรือไม่หนอ

ชื่อว่า ฟังรู้จักคณะโดยอาการ นั้น คือ ฟังรู้จักคณะโดยอาการ
อย่างนี้ว่า คณะนี้จะสามารถระงับอธิกรณ์นี้ได้โดยธรรม โดยวินัย โดยสัตต-
ศาสนาหรือไม่หนอ

ชื่อว่า ฟังรู้จักบุคคลโดยอาการ นั้น คือ ฟังรู้จักบุคคลโดย
อาการ อย่างนี้ว่า บุคคลผู้นี้จะสามารถระงับอธิกรณ์นี้ได้โดยธรรม โดยวินัย
โดยสัตตศาสนา หรือไม่หนอ

ชื่อว่า ฟังรู้จักโจทก์โดยอาการ นั้น คือ ฟังรู้จักโจทก์โดยอาการ
อย่างนี้ว่า ท่านผู้นี้จักตั้งอยู่ในธรรม ๕ ประการ แล้วโจทก์ผู้อื่น หรือไม่หนอ

ชื่อว่า ฟังรู้จักจำเลยโดยอาการ นั้น คือ ฟังรู้จักจำเลยโดยอาการ
อย่างนี้ว่า ท่านผู้นี้ตั้งอยู่ในธรรม ๒ ข้อ คือ ให้การตามจริงและไม่โกรธ
หรือไม่หนอ.

ว่าด้วยรู้คำตันและคำหลัง

[๑,๐๕๓] คำว่า ฟังรู้คำตันและคำหลัง นั้น คือ ฟังรู้คำตัน
และคำหลังอย่างนี้ว่า ท่านผู้นี้ย้ายวัตถุจากวัตถุ ย้ายวิบัติจากวิบัติ ย้ายอาบัติจาก
อาบัติ ปฏิเสธแล้วกลับปฎิญาณ ปฏิญาณแล้วกลับปฏิเสธ หรือสืบเรื่องอื่นด้วย
เรื่องอื่นหรือไม่หนอ.

ว่าด้วยรู้สิ่งที่ทำแล้วและยังไม่ได้ทำ

[๑,๐๕๔] คำว่า ฟังรู้สิ่งที่ทำแล้วและยังไม่ได้ทำ นั้น คือ ฟัง
รู้เมณุชธรรม ฟังรู้อนุโลมแก่เมณุชธรรม ฟังรู้บุพภาคแห่งเมณุ
ชื่อว่า ฟังรู้เมณุชธรรม นั้น คือ ฟังรู้ความร่วมมือกันเป็นคู่ ๆ
ชื่อว่า ฟังรู้อนุโลมแก่เมณุชธรรม นั้น คือ ภิกษุมองค้ำกำเนิด
ของภิกษุอื่น ด้วยปากของตน
ชื่อว่า ฟังรู้บุพภาคแห่งเมณุชธรรม นั้น คือ สี่ สิ่งมิใช่สี่
การเคล้าคึงด้วยกาย วาจาชั่วหยาม การบำเรอตนด้วยกาม การยั้งวรรณะ
ให้เกิด.

ว่าด้วยรู้กรรม

[๑,๐๕๕] คำว่า ฟังรู้กรรม นั้น ได้แก่ ฟังรู้กรรม ๑๖ อย่าง คือ
ฟังรู้อุปโลกนกรรม ๔ อย่าง ฟังรู้ญัตติกรรม ๔ อย่าง ฟังรู้ญัตติทุติยกรรม
๔ อย่าง ฟังรู้ญัตติจตุตถกรรม ๔ อย่าง.

ว่าด้วยรู้อิทธิ

[๑,๐๕๖] คำว่า ฟังรู้อิทธิ นั้น ได้แก่ ฟังรู้อิทธิ ๔ คือ
ฟังรู้วิวาทอิทธิ อนุวาทอิทธิ อาปตตอิทธิ กิจจาอิทธิ.

ว่าด้วยรู้สมณะ

[๑,๐๕๗] คำว่า ฟังรู้สมณะ นั้น ได้แก่ ฟังรู้สมณะ ๗ คือ ฟัง
รู้สัมมุขาวินัย สติวินัย อมูพหวินัย ปฎิญาตกรณะ เขภุขยลิกา ตัสสปาปิย-
ลิกา ตินวัตตารกะ.

ว่าด้วยไม่ถึงฉันทาคติ

[๑,๐๕๘] คำว่า ไม่พึงถึงฉันทาคติ นั้น ความว่า เมื่อถึงฉันทาคติ ถึงอย่างไร ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้ คิดว่า ท่านผู้นี้เป็นอุปัชฌาย์ของเรา เป็นอาจารย์ของเรา เป็นสัทธีวิหาริกของเรา เป็นอันเตวาสิกของเรา เป็นผู้ร่วมอุปัชฌาย์ของเรา เป็นผู้ร่วมอาจารย์ของเรา เป็นผู้เคยเห็นกันมากับเรา เป็นผู้เคยร่วมคบกันมากับเรา หรือท่านผู้นี้เป็นญาติสาโลหิตของเรา ดังนี้ เพื่ออนุเคราะห์ผู้นั้น เพื่อตามรักษาท่านผู้นั้น จึงแสดงอธรรมว่าธรรม แสดงธรรมว่าอธรรม แสดงวินัยว่าวินัย แสดงวินัยว่าวินัย แสดงสิ่งที่พระตถาคตไม่ได้ตรัสภายิต ว่าพระตถาคตตรัสภายิตแล้ว แสดงสิ่งที่พระตถาคตตรัสภายิตแล้ว ว่าพระตถาคตไม่ได้ตรัสภายิต แสดงสิ่งที่พระตถาคตไม่ได้ทรงประพุดติมา ว่าพระตถาคตทรงประพุดติมาแล้ว แสดงสิ่งที่พระตถาคตทรงประพุดติมาแล้ว ว่าพระตถาคตไม่ได้ทรงประพุดติมา แสดงสิ่งที่พระตถาคตไม่ได้ทรงบัญญัติ ว่าพระตถาคตทรงบัญญัติแล้ว แสดงสิ่งที่พระตถาคตทรงบัญญัติแล้ว ว่าพระตถาคตไม่ได้ทรงบัญญัติ แสดงอนาบัติว่าอาบัติ แสดงอาบัติว่าอนาบัติ แสดงอาบัติเบาว่าอาบัติหนัก แสดงอาบัติหนักว่าอาบัติเบา แสดงอาบัติมีส่วนเหลือว่าอาบัติไม่มีส่วนเหลือ แสดงอาบัติไม่มีส่วนเหลือว่าอาบัติมีส่วนเหลือ แสดงอาบัติชั่วหยาบว่าอาบัติไม่ชั่วหยาบ แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่าอาบัติชั่วหยาบ ภิกษุถึงฉันทาคติด้วยวัตถุ ๑๘ อย่างนี้ ย่อมปฏิบัติ เพื่อไม่เกื้อกูลแก่ชนหมู่มาก เพื่อความไม่เป็นสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่อความพินาศแก่ชนหมู่มาก เพื่อความไม่เกื้อกูลเพื่อทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ภิกษุผู้ถึงฉันทาคติด้วยวัตถุ ๑๘ อย่างนี้ ย่อมบริหารตนให้ถูกขุคถูกกำจัด เป็น

ผู้ประกอบด้วยโทษ อันวิญญูชนพึงติเตียน และยอมประสบบาปมิใช่บุญมาก
ภิกษุเมื่อถึงฉันทาคติ ย่อมถึงอย่างนี้.

ว่าด้วยไม่ถึงโทสาคติ

[๑,๐๕๕] คำว่า ไม่พึงถึงโทสาคติ นั้น ความว่า เมื่อถึงโทสาคติ
ถึงอย่างไร ภิกษุบางรูปในพระธรรมวินัยนี้ ผู้กอาฆาตว่า ผู้นี้ได้ก่อความพินาศ
แก่เราแล้ว ผู้กอาฆาตว่า ผู้นี้กำลังก่อความพินาศแก่เรา ผู้กอาฆาตว่า ผู้นี้
จักก่อความพินาศแก่เรา ผู้กอาฆาตว่า ผู้นี้ได้ก่อความพินาศแก่เราผู้เป็นที่รัก
ที่พอใจ ผู้กอาฆาตว่า ผู้นี้กำลังก่อความพินาศแก่เราผู้เป็นที่รักที่พอใจ ผู้
กอาฆาตว่า ผู้นี้จักก่อความพินาศแก่เราผู้เป็นที่รักที่พอใจ ผู้กอาฆาตว่า ผู้นี้ได้
ก่อประโยชน์แก่เราผู้ไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่พอใจ ผู้กอาฆาตว่า ผู้นี้กำลังก่อ
ประโยชน์แก่เราผู้ไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่พอใจ ผู้กอาฆาตว่า ผู้นี้ก่อประโยชน์
แก่เราผู้ไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่พอใจ ภิกษุนั้นอาฆาต ปองร้าย ขุ่นเคือง อัน
ความโกรธครอบงำ เพราะอาฆาตวัตถุ ๕ อย่างนี้ ย่อมแสดงธรรมว่าธรรม
แสดงธรรมว่าธรรม... แสดงอาบัติชั่วหยาบว่าอาบัติไม่ชั่วหยาบ แสดง
อาบัติไม่ชั่วหยาบว่าอาบัติชั่วหยาบ ภิกษุผู้ถึงโทสาคติเพราะวัตถุ ๑๘ อย่างนี้
ยอมปฏิบัติเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนหมู่มาก เพื่อความไม่เป็นสุขแก่ชนหมู่มาก
เพื่อความพินาศแก่ชนหมู่มาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์แก่เทวดาและ
มนุษย์ ภิกษุผู้ถึงโทสาคติเพราะวัตถุ ๑๘ อย่างนี้ ย่อมบริหารตนให้ถูกขุด
ถูกกำจัด เป็นผู้ประกอบด้วยโทษ อันวิญญูชนติเตียน และยอมประสบบาป
มิใช่บุญมาก ภิกษุเมื่อถึงโทสาคติ ย่อมถึงอย่างนี้.

ว่าด้วยไม่ถึงโมหาคติ

[๑,๑๐๐] คำว่า ไม่พึงถึงโมหาคติ นั้น ความว่า เมื่อถึงโมหาคติ ถึงอย่างไร ภิกษุเป็นผู้กำหนด ย่อมถึงด้วยอำนาจความกำหนด เป็นผู้ขัดเคือง ย่อมถึงด้วยอำนาจความขัดเคือง เป็นผู้หลง ย่อมถึงด้วยอำนาจความหลง เป็นผู้ลบล้าง ย่อมถึงด้วยอำนาจทิวฐิติ ภิกษุเป็นผู้หลงมกมาย ถูกโมหะครอบงำ ย่อมแสดงธรรมว่าธรรม แสดงธรรมว่าธรรม... แสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่าอาบัติชั่วหยาบ ภิกษุผู้ถึงโมหาคติ เพราะวัตถุ ๑๘ อย่างนี้ ย่อมปฏิบัติเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนหมู่มาก เพื่อความไม่เป็นสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่อความพินาศแก่ชนหมู่มาก เพื่อความไม่เกื้อกูลเพื่อทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์ ภิกษุผู้ถึงโมหาคติเพราะวัตถุ ๑๘ อย่างนี้ ย่อมบริหารตนให้ถูกขุดถูกกำจัด เป็นผู้ประกอบด้วยโทษ อันวิญญูชนพึงติเตียน และย่อมประสบบาปมิใช่บุญมาก ภิกษุเมื่อถึงโมหาคติ ย่อมถึงอย่างนี้.

ว่าด้วยไม่ถึงภยาคติ

[๑,๑๐๑] คำว่า ไม่พึงถึงภยาคติ นั้น ความว่า เมื่อถึงภยาคติ ถึงอย่างไร ภิกษุบางรูปในพระธรรมวินัยนี้ คิดว่า ผู้นี้อาศัยความประพฤติ ไม่เรียบร้อย อาศัยความยึดถือ อาศัยพรรคพวกมีกำลัง เป็นผู้ร้ายกาจหยาบคาย จักทำอันตรายแก่ชีวิต หรือทำอันตรายแก่พรหมจรรย์ ดังนี้ จึงขลาด เพราะกลัวต่อผู้นั้น ย่อมแสดงธรรมว่าธรรม แสดงธรรมว่าธรรม... แสดงอาบัติชั่วหยาบว่าอาบัติไม่ชั่วหยาบ แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่าอาบัติชั่วหยาบ ภิกษุผู้ถึงภยาคติเพราะวัตถุ ๑๘ อย่างนี้ ย่อมปฏิบัติเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนหมู่มาก

เพื่อความไม่เป็นสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่อความพินาศแก่ชนหมู่มาก เพื่อความ
ไม่เกื้อกูล เพื่อความทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์ ภิกษุผู้ถึงภยากติเพราะวัตถุ ๑๘
อย่างนี้ ย่อมบริหารตนให้ถูกขุคถูกกัจจัต เป็นผู้ประกอบด้วยโทษ อันวิญญูชน
พึงติเตียน และย่อมประสบบาปมิใช่บุญมาก ภิกษุเมื่อถึงภยากติ ย่อมถึงอย่างนี้.

นิกมคคาถา

[๑,๑๐๒] ผู้ใดประพฤติกว้างธรรม

เพราะชอบ เพราะชัง เพราะกลัว เพราะหลง
ยศของผู้นั้นย่อมเสื่อมเหมือนดวงจันทร์ใน
วันข้างแรม ฉะนั้น.

ไม่ถึงฉันทาคติ

[๑,๑๐๓] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ตอบว่า ภิกษุแสดงธรรมว่า อธรรม ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงอวินัยว่า อวินัย ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงวินัยว่า วินัย ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงสิ่งที่พระตถาคตไม่ได้ตรัสภายิตว่า พระตถาคตไม่ได้ตรัส
ภายิต ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงสิ่งที่พระตถาคตตรัสภายิตว่า พระตถาคตตรัสภายิต ชื่อว่า
ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงสิ่งที่พระตถาคตไม่ได้ทรงประพฤติมาว่า พระตถาคตไม่ได้
ทรงพระพฤติมา ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงสิ่งที่พระตถาคตประพฤติมาว่า พระตถาคตประพฤติมา
ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงสิ่งที่พระตถาคตไม่ได้ทรงบัญญัติว่า พระตถาคตไม่ได้ทรง
บัญญัติ ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงสิ่งที่พระตถาคตทรงบัญญัติว่า พระตถาคตทรงบัญญัติ
ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงอนาบัติว่า อนาบัติ ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงอาบัติว่า อาบัติ ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงอาบัติเบาว่า อาบัติเบา ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงอาบัติหนักว่า อาบัติหนัก ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงอาบัติมีส่วนเหลือว่า อาบัติมีส่วนเหลือ ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงอาบัติไม่มีส่วนเหลือว่า อาบัติไม่มีส่วนเหลือ ชื่อว่า ไม่ถึง
ฉันทาคติ

ภิกษุแสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

อย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ.

ไม่ถึงโทสาคติ

[๑,๑๐๔] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า ไม่ถึงโทสาคติ

ตอบว่า ภิกษุแสดงอธรรมว่า อธรรม ชื่อว่า ไม่ถึงโทสาคติ

ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ไม่ถึงโทสาคติ...

ภิกษุแสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ ชื่อว่า ไม่ถึงโทสาคติ

ภิกษุแสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ ชื่อว่า ไม่ถึงโทสาคติ

อย่างนี้ชื่อว่าภิกษุ ไม่ถึงโทสาคติ.

ไม่ถึงโมหาคติ

[๑,๑๐๕] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า ไม่ถึงโมหาคติ

ตอบว่า ภิกษุแสดงธรรมว่า อธรรม ชื่อว่า ไม่ถึงโมหาคติ

ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ไม่ถึงโมหาคติ...

ภิกษุแสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ ชื่อว่า ไม่ถึงโมหาคติ

ภิกษุแสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ ชื่อว่า ไม่ถึงโมหาคติ

อย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า ไม่ถึงโมหาคติ.

ไม่ถึงภยาคติ

[๑,๑๐๖] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า ไม่ถึงภยาคติ

ตอบว่า ภิกษุแสดงธรรมว่า อธรรม ชื่อว่า ไม่ถึงภยาคติ

ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ไม่ถึงภยาคติ...

ภิกษุแสดงอาบัติชั่วหยาบว่าอาบัติชั่วหยาบ ชื่อว่า ไม่ถึงภยาคติ

ภิกษุแสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ ชื่อว่า ไม่ถึงภยาคติ

อย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า ไม่ถึงภยาคติ.

นิกมคคาถา

[๑,๑๐๗] ผู้ใดไม่ประพฤติล่วงธรรม

เพราะชอบ เพราะชัง เพราะกลัว เพราะหลง
ยศของผู้นั้นย่อมเต็มเปี่ยมเหมือนดวงจันทร์
ในวันข้างขึ้น ฉะนั้น.

ว่าด้วยให้เข้าใจ

[๑,๑๐๘] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า ให้เข้าใจในสถานะควรให้เข้าใจ
ตอบว่า ภิกษุแสดงธรรมว่าธรรม ชื่อว่า ให้เข้าใจในสถานะควร
ให้เข้าใจ

ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ให้เข้าใจในสถานะควรให้เข้าใจ...
ภิกษุแสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ ชื่อว่า ให้เข้าใจในสถานะ
ควรให้เข้าใจ

ภิกษุแสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ ชื่อว่า ให้เข้าใจ
ในสถานะควรให้เข้าใจ

อย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า ให้เข้าใจในสถานะควรให้เข้าใจ.

ว่าด้วยพินิจ

[๑,๑๐๙] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า ย่อมพินิจในสถานะควรพินิจ
ตอบว่า ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ย่อมพินิจในสถานะ
ควรพินิจ

ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ย่อมพินิจในสถานะควรพินิจ...

ภิกษุแสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ ชื่อว่า ย่อมพินิจในสถานะควรพินิจ

ภิกษุแสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ ชื่อว่า ย่อมพินิจในสถานะควรพินิจ

อย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า ย่อมพินิจในสถานะควรพินิจ.

ว่าด้วยเพ่งเล็ง

[๑,๑๑๐] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า ย่อมเพ่งเล็งในสถานะควรเพ่งเล็ง
ตอบว่า ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ย่อมเพ่งเล็งในสถานะควรเพ่งเล็ง

ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ย่อมเพ่งเล็งในสถานะควรเพ่งเล็ง...

ภิกษุแสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ ชื่อว่า ย่อมเพ่งเล็งในสถานะควรเพ่งเล็ง

ภิกษุแสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ ชื่อว่า ย่อมเพ่งเล็งในสถานะควรเพ่งเล็ง

อย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า ย่อมเพ่งเล็งในสถานะควรเพ่งเล็ง.

ว่าด้วยความเลื่อมใส

[๑,๑๑๑] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า เลื่อมใสในสถานะควรเลื่อมใส

ตอบว่า ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ย่อมเลื่อมใสในสถานะควรเลื่อมใส

ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ย่อมเลื่อมใสในสถานะควรเลื่อมใส...

ภิกษุแสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ ชื่อว่า ย่อมเลื่อมใสใน
สถานะควรเลื่อมใส

ภิกษุแสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ ชื่อว่า ย่อมเลื่อมใส
ในสถานะควรเลื่อมใส

อย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า ย่อมเลื่อมใสในสถานะควรเลื่อมใส.

ว่าด้วยคูหมันพรรคพวกอื่น

[๑,๑๑๒] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า ย่อมคูหมันพรรคพวกอื่นด้วย
เข้าใจว่า เราได้พรรคพวกแล้ว

ตอบว่า ภิกษุบางรูปในพระธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ได้พรรคพวก ได้
บริวาร มีพรรคพวก มีญาติ คิดว่า ผู้นี้ไม่ได้พรรคพวก ไม่ได้บริวาร ไม่
มีพรรคพวก ไม่มีญาติ จึงคูหมันภิกษุนั้น ย่อมแสดงธรรมว่า ธรรม
แสดงธรรมว่า อธรรม...แสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ แสดง
อาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ

อย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า คูหมันพรรคพวกอื่น ด้วยเข้าใจว่า เราได้พรรค
พวกแล้ว.

ว่าด้วยคูหมันภิกษุมีสุตะน้อย

[๑,๑๑๓] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า คูหมันท่านผู้มีสุตะน้อยด้วยเข้าใจ
ว่า เรามีสุตะมาก

ตอบว่า ภิกษุบางรูปในพระธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ที่มีสุตะมาก ทรงจำสุตะ
ตั้งสมสุตะ คุณหมั่นภิกษุนั้นว่า ท่านผู้นี้มีสุตะน้อย มีอาคมน้อย ทรงจำไว้ได้
น้อย ย่อมแสดงอธรรมว่า ธรรม แสดงธรรมว่า อธรรม... แสดงอาบัติ
ชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ
อย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า คุณหมั่น ภิกษุมีสุตะน้อย ด้วยเข้าใจว่า เรามีสุตะ
มาก.

ว่าด้วยคุณหมั่นภิกษุผู้อ่อนกว่า

[๑,๑๑๘] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า คุณหมั่นภิกษุผู้อ่อนกว่า ด้วยเข้าใจว่า เราเป็นผู้แก่กว่า

ตอบว่า ภิกษุบางรูปในพระธรรมวินัยนี้ เป็นเถระ รู้ราตรีบวชนาน
คุณหมั่นภิกษุนั้นว่า ท่านผู้นี้เป็นผู้อ่อนกว่า ไม่มีชื่อเสียง มีสุตะน้อย ไม่รู้
พระนิพพานอันปัจฉิมอะไรทำไม่ได้ ถ้อยคำของผู้นี้จักทำอะไรไม่ได้ ย่อมแสดง
อธรรมว่า ธรรม แสดงธรรมว่า อธรรม... แสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติ
ไม่ชั่วหยาบ แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ

อย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า คุณหมั่นภิกษุผู้อ่อนกว่าด้วยเข้าใจว่า เราเป็นผู้
แก่กว่า.

ว่าด้วยไม่พูดเรื่องที่ยังไม่มาถึง

[๑,๑๑๙] คำว่า ไม่พูดเรื่องที่ยังไม่มาถึง นั้น คือ ไม่เก็บเอา
คำพูดที่ไม่เข้าประเด็น

คำว่า ไม่พึงให้เรื่องที่มาถึงแล้วตกหล่น จากกรรม จากวินัย
นั้น คือ สงฆ์ประชุมกัน เพื่อประโยชน์อันใด ไม่พึงยังประโยชน์อันนั้นให้
บกพร่องจากกรรม จากวินัย.

ว่าด้วยกรรมวินัยสัตตสุสาน์

[๑,๑๑๖] คำว่า ด้วยกรรมใด คือด้วยเรื่องจริง

คำว่า ด้วยวินัยใด คือ โจทก์แล้วให้จำเลยให้การ

คำว่า ด้วยสัตตสุสาน์ใด คือ ด้วยญัตติสัมปทา ด้วยอนุสาวน-
สัมปทา

ข้อปฏิบัติของภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์

พากย์ว่า อธิกรณ์นั้นย่อมระงับด้วยกรรมใด ด้วยวินัยใด ด้วย
สัตตสุสาน์ใด พึงให้อธิกรณ์นั้นระงับด้วยอย่างนั้น มีใจความว่า อน
ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ พึงถามโจทก์ว่า ผู้มีอายุ ข้อที่ท่านงดปวารณาแก่ภิกษุ
รูปนี้นั้น ท่านงดเพราะเรื่องอะไร ท่านงดเพราะศีลวิบัติ งดเพราะอาจารย์วิบัติ
งดเพราะทักขิวิบัติ หรือ

ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า งดเพราะศีลวิบัติ งดเพราะอาจารย์วิบัติ หรือ
ว่า งดเพราะทักขิวิบัติ

ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ พึงซักโจทก์ต่อไปว่า ท่านรู้ศีลวิบัติ อาจารย์-
วิบัติทักขิวิบัติ หรือ

ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ข้าพเจ้ารู้ศีลวิบัติ รู้อาจารย์วิบัติ รู้
ทักขวิบัติ

ภิกษุผู้วินิจฉัยขอธิกรณ์ ฟังซักโจทก์ต่อไปว่า ผู้มีอายุ ก็ศีลวิบัติเป็น
อย่างไร อาจารย์วิบัติเป็นอย่างไร ทักขวิบัติเป็นอย่างไร

ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ นี้เป็นศีลวิบัติ
อุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ ทุพภาสิต นี้เป็นอาจารย์วิบัติ มิจฉา
ทักขิ อันตคาหิกทักขิ นี้เป็นทักขวิบัติ

ภิกษุผู้วินิจฉัยขอธิกรณ์ ฟังซักโจทก์ต่อไปว่า ผู้มีอายุ ข้อที่ท่านงด
ปวารณา แก่ภิกษุรูปนี้นั้น ท่านงดเพราะเรื่องที่ได้เห็น งดเพราะเรื่องที่ได้ยิน
ได้ฟัง งดเพราะเรื่องที่รังเกียจ หรือ

ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า งดเพราะเรื่องที่ได้เห็น งดเพราะเรื่องที่ได้ยิน
ได้ฟัง หรือว่า งดเพราะเรื่องที่รังเกียจ

ภิกษุผู้วินิจฉัยขอธิกรณ์ ฟังซักโจทก์ต่อไปว่า ผู้มีอายุ ข้อที่ท่านงด
ปวารณา แก่ภิกษุรูปนี้ เพราะเรื่องที่ได้เห็นนั้น ท่านเห็นเรื่องอะไร เห็นว่า
อย่างไร เห็นเมื่อไร เห็นที่ไหน ท่านเห็นภิกษุรูปนี้ ต้องอาบัติปาราชิก หรือ
ท่านเห็นภิกษุรูปนี้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส อุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ
ทุกกฏ ทุพภาสิต หรือ อนึ่ง ท่านอยู่ที่ไหน และภิกษุรูปนี้อยู่ที่ไหน ท่าน
ทำอะไรอยู่ ภิกษุรูปนี้ทำอะไรอยู่

ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ข้าพเจ้าไม่ได้งดปวารณา แก่ภิกษุ
รูปนี้ เพราะเรื่องที่ได้เห็น ก็แต่ว่า ข้าพเจ้างดปวารณา เพราะเรื่องที่ได้ยิน
ได้ฟัง

ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ ฟังซักโจทก์ต่อไปว่า ผู้มีอายุ ข้อที่ท่านงด
ปวารณา แก่ภิกษุรูปนี้ เพราะเรื่องที่ได้ยินได้ฟังนั้น ท่านได้ยินได้ฟังอะไร
ได้ยินได้ฟังว่าอย่างไร ได้ยินได้ฟังเมื่อไร ได้ยินได้ฟังที่ไหน ท่านได้ยินได้
ฟังว่า ภิกษุรูปนี้ต้องอาบัติปาราชิก หรือท่านได้ยินได้ฟังว่า ภิกษุรูปนี้ต้อง
อาบัติสังฆาทิเสส ถุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ ทุพภาสิต หรือ
ท่านได้ยินได้ฟังต่อภิกษุ หรือ ได้ยินได้ฟังต่อภิกษุณี สิกขมานา สามเณร
สามเณรี อุบาสก อุบาสิกา พระราชา ราชมหาอำมาตย์ เดียรถีย์ สาวกของ
เดียรถีย์ หรือ

ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ข้าพเจ้าไม่ได้งดปวารณา แก่ภิกษุ
รูปนี้ เพราะเรื่องที่ได้ยินได้ฟัง ก็แต่ว่า ข้าพเจ้างดปวารณา เพราะเรื่อง
รังเกียจ

ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ ฟังซักโจทก์ต่อไปว่า ผู้มีอายุ ข้อที่ท่านงด
ปวารณาแก่ภิกษุรูปนี้ เพราะเรื่องที่รังเกียจนั้น ท่านรังเกียจอะไร รังเกียจว่า
อย่างไร รังเกียจเมื่อไร รังเกียจที่ไหน ท่านรังเกียจว่า ภิกษุรูปนี้ต้องอาบัติ
ปาราชิก หรือ ท่านรังเกียจว่า ภิกษุรูปนี้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ถุลลัจจัย
ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ ทุพภาสิต หรือ ท่านได้ยินได้ฟังต่อภิกษุแล้ว
รังเกียจ หรือท่านได้ยินได้ฟังต่อภิกษุณี สิกขมานา สามเณร สามเณรี
อุบาสก อุบาสิกา พระราชา ราชมหาอำมาตย์ เดียรถีย์ สาวกของเดียรถีย์
จึงรังเกียจ หรือ.

เปรียบเทียบอธิกรณ์

[๑,๑๑๗] เรื่องที่เห็นสมด้วยเรื่องที่เห็น เรื่องที่เห็นเทียบกันได้กับเรื่องที่เห็น แก่บุคคลนั้นไม่ยอมรับ เพราะอาศัยการเห็น บุคคลนั้นถูกรังเกียจโดยไม่มีมูล ฟังปรับ อบัติตามปฎิญา ฟังทำปวารณากับบุคคลนั้น

เรื่องที่ได้ยินได้ฟังสมด้วยเรื่องที่ได้ยินได้ฟัง เรื่องที่ได้ยินได้ฟังเทียบกันได้กับเรื่องที่ได้ยินได้ฟัง แต่บุคคลนั้นไม่ยอมรับ เพราะอาศัยการได้ยินได้ฟัง บุคคลนั้นถูกรังเกียจโดยไม่มีมูล ฟังปรับอบัติตามปฎิญา ฟังทำปวารณาบุคคลนั้น เรื่องที่ได้ทราบสมด้วยเรื่องที่ได้ทราบ

เรื่องที่ได้ทราบเทียบกันได้กับเรื่องที่ได้ทราบ แต่บุคคลนั้นไม่ยอมรับ เพราะอาศัยการได้ทราบ บุคคลนั้นถูกรังเกียจโดยไม่มีมูล ฟังปรับอบัติตามปฎิญา ฟังทำปวารณาบุคคลนั้นเถิด.

จำแนกการเห็น

[๑,๑๑๘] คำว่า ท่านเห็นอะไร นั้น ถามถึงอะไร

คำว่า ท่านเห็นว่อย่างไร นั้น ถามถึงอะไร

คำว่า ท่านเห็นเมื่อไร นั้น ถามถึงอะไร

คำว่า ท่านเห็นที่ไหน นั้น ถามถึงอะไร.

[๑,๑๑๙] คำว่า ท่านเห็นอะไร นั้น ถามถึงวัตถุ ถามถึงวิบัติ

ถามถึงอาบัติ ถามถึงอชยาจาร

ชื่อว่า ถามถึงวัตถุ นั้น คือ ถามถึงวัตถุปาราชิก ๘ ถามถึงวัตถุ
สังฆาทิเสส ๒๓ ถามถึงวัตถุอนิยต ๒ ถามถึงวัตถุนิสัคคิยะ ๔๒ ถามถึงวัตถุ
ปาจิตติย ๑๘๘ ถามถึงวัตถุปาฏิเทสนิยะ ๑๒ ถามถึงวัตถุทุกกฏทั้งหลาย ถาม
ถึงวัตถุทุพภาสิตทั้งหลาย

ชื่อว่า ถามถึงวิบัติ นั้น คือ ถามถึงศีลวิบัติ ถามถึงอาจารวิบัติ
ถามถึงทิกฺขุวิบัติ ถามถึงอาชีวิวิบัติ

ชื่อว่า ถามถึงอาบัติ นั้น คือ ถามถึงอาบัติปาราชิก ถามถึงอาบัติ
สังฆาทิเสส ถามถึงอาบัติอุลลัจจัย ถามถึงอาบัติปาจิตติย ถามถึงอาบัติปาฏิ-
เทสนิยะ ถามถึงอาบัติทุกกฏ ถามถึงอาบัติทุพภาสิต

ชื่อว่า ถามถึงอชยาจาร นั้น คือ ถามถึงการร่วมกันเป็นคู่ ๆ.

[๑,๑๒๐] คำว่า ท่านเห็นว่อย่างไร นั้น ได้แก่ถามถึงเพศ ถาม
ถึงอิริยาบถ ถามถึงอาการ ถามถึงประการอันแปลก

ชื่อว่า ถามถึงเพศ นั้น หมายถึงว่า สูงหรือต่ำ ดำหรือขาว

ชื่อว่า ถามถึงอิริยาบถ นั้น หมายถึงว่า เดินหรือยืน นั่งหรือนอน

ชื่อว่า **ถามถึงอาการ** นั้น หมายถึงเพศกฤหัสถ์ เพศเดียรถีย์หรือ
เพศบรรพชิต

ชื่อว่า **ถามถึงประการอันแปลก** นั้น หมายถึงเดินไปหรือยืนอยู่
นั่งหรือนอน.

[๑,๑๒๑] คำว่า **ท่านเห็นเมื่อไร** นั้น คือ ถามถึงกาล ถามถึง
สมัย ถามถึงวัน ถามถึงฤดู

ชื่อว่า **ถามถึงกาล** นั้น หมายถึงเวลาเช้า เวลาเที่ยง หรือเวลา
เย็น

ชื่อว่า **ถามถึงสมัย** นั้น หมายถึงสมัยเช้า สมัยเที่ยง หรือสมัย
เย็น

ชื่อว่า **ถามถึงวัน** นั้น หมายถึงก่อนอาหาร หรือหลังอาหาร
กลางคืนหรือกลางวัน ข้างแรมหรือข้างขึ้น

ชื่อว่า **ถามถึงฤดู** นั้น หมายถึงฤดูหนาว ฤดูร้อน หรือฤดูฝน.

[๑,๑๒๒] คำว่า **ท่านเห็นที่ไหน** นั้น คือ ถามถึงสถานที่ ถาม
ถึงพื้นที่ ถามถึงโอกาส ถามถึงประเทศ

ชื่อว่า **ถามถึงสถานที่** นั้น หมายถึงพื้นที่หรือแผ่นดิน ธรณี
หรือทางเดิน

ชื่อว่า **ถามถึงพื้นที่** นั้น หมายถึงแผ่นดินหรือภูเขา หินหรือ
ปราสาท

ชื่อว่า **ถามถึงโอกาส** นั้น หมายถึงในโอกาสด้านตะวันออก หรือ
โอกาสด้านตะวันตก โอกาสด้านเหนือ หรือโอกาสด้านใต้

ชื่อว่า **ถามถึงประเทศ** นั้น หมายถึงในประเทศด้านตะวันออก
หรือ ประเทศด้านตะวันตก ในประเทศด้านเหนือ หรือประเทศด้านใต้.

มหาสงคราม จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๑,๑๒๓] วัตถุ นิทาน อากาธ คำค้น
คำหลัง สิ่งที่ทำแล้ว สิ่งที่ยังไม่ได้ทำ กรรม
อธิกรณ์ และสมณะ และลำเอียง เพราะชอบ
เพราะชัง เพราะหลง และเพราะกลัว ให้
เข้าใจและพินิจ เฟงเส็ง เลื่อมใส มีพรรค-
พวก มีสุตะ แก่กว่า เรื่องที่ยังไม่มาถึง
เรื่องที่มาถึงแล้ว โดยธรรม โดยวินัย และ
แม้โดยสัตตภูคาสน์ ชื่อว่า มหาสงคราม แล.

หัวข้อประจำเรื่อง จบ

มหาสังคาม วัณณา

วินิจฉัยในมหาสังคาม พึงทราบดังนี้:-

หลายบทว่า วัตถุโต वा วัตถุ สงุมติ มีความว่า โจทก์-
กล่าววว่า วัตถุแห่งปฐมปาราชิก อันข้าพเจ้าได้เห็นแล้ว หรือว่าวัตถุแห่งปฐม

ปาราชิก อันข้าพเจ้าได้ฟังแล้ว เมื่อถูกถาม คือ ถูกคาดคั้นเข้าอีก กลับ
กล่าวว่า วัตถุแห่งปฐมปาราชิก ข้าพเจ้าไม่เห็น ไม่ได้ยิน วัตถุแห่งทุติย-
ปาราชิก อันข้าพเจ้าได้เห็นแล้ว หรือว่า วัตถุแห่งทุติยปาราชิก อันข้าพเจ้า
ได้ยินแล้ว. ฟังทราบการย้ายวัตถุที่เหลือ การย้ายวิบัติจากวิบัติ และการย้าย
อาบัติจากอาบัติ โดยนัยนี้แล.

ฝ่ายภิกษุใดกล่าวว่า ข้าพเจ้าหาได้เห็นไม่ หาได้ยินไม่ดังนี้แล้ว ภาย
หลังกล่าวว่า ข้อนั้น แม้ข้าพเจ้าก็ให้เห็น หรือว่า ข้อนั้น แม้ข้าพเจ้าก็ได้
ยิน กล่าวว่า ข้าพเจ้าได้เห็น หรือว่าข้าพเจ้าได้ยิน ดังนี้แล้ว ภายหลังกลับ
กล่าวว่า ข้าพเจ้าหาได้เห็นไม่ หาได้ยินไม่ ภิกษุนั้น ฟังทราบว่า ปฏิเสธ
แล้วกลับปฎิญา ปฏิญาแล้วกลับปฏิเสธ. ภิกษุนี้แล ชื่อว่าสับเรื่องอื่นด้วย
เรื่องอื่น.

ศุกกวิสัทธิสติกขาบท ด้วยอำนาจสีมีสีเขียวเป็นต้น และความเป็นผู้ไม่มี
โรค ท่านกล่าวว่า **วณฺโณ อรณฺโณ**. สัจจจริตสติกขาบท ท่านกล่าวว่า
วณฺณมฺนุสฺสปาทนํ (ยังการขอให้เกิดตามขึ้น) ๓ สติกขาบทมีกายสังสัคค
สติกขาบทเป็นต้น ท่านกล่าวตามรูปเดิมนั้นเอง. ๕ สติกขาบทนี้ ฟังทราบว่า
เป็นบุพภาค คือ บุพประโยชน์ของเมถุนธรรม ด้วยประการฉะนี้.

อปโลกนกรรม ๔ นั้น ได้แก่ กรรมเป็นวรรค* โดยธรรมเป็นต้น.
แม้ในกรรมที่เหลือ ก็นัยนี้แล.

หมวด ๔ สี่หมวด จรวมเป็น ๑๖ ด้วยประการฉะนี้.

หลายบทว่า **พหุชนอหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ** มีความว่า จริง
อยู่ เมื่ออธิกรณ์อันพระวินัยธร วินิจฉัยด้วยฉันทาคติอย่างนั้น สงฆ์ในวัดนั้น
* ตามฉบับในลาน เป็น **วคฺคาทีนึ**.

ย่อมแตกกันเป็น ๒ ฝ่าย. แม้ภิกษุณีทั้งหลายผู้อาศัยโอวาทเป็นอยู่ ก็ย่อมเป็น ๒ ฝ่าย. พวกอุบาสิกาก็ดี อุบาสิกาก็ดี เด็กชายก็ดี เด็กหญิงก็ดีย่อมเป็น ๒ ฝ่าย แม้เหล่าอารักขเทวดาของชนเหล่านั้น ก็ย่อมแตกกันเป็น ๒ ฝ่ายเหมือนกัน. ต่อแต่นั้นเทวดาทั้งหลาย นับภุมมเทวดาเป็นต้น จนถึงอกนิษฐพรหม ย่อมแยกเป็น ๒ ฝ่ายด้วย.

ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวว่า ภิกษุผู้ลำเอียงด้วยฉันทาคติเป็นต้น ย่อมเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อไม่เกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก ฯลฯ เป็นผู้ปฏิบัติ เพื่อไม่เป็นประโยชน์ เพื่อไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์ แก่ชนเป็นอันมาก ทั้งเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย.

บทว่า วิสมนิสฺสลิโต ได้แก่ ผู้อาศัยกายกรรมเป็นต้น ซึ่งไม่เรียบร้อย.

บทว่า คหณนิสฺสลิโต ได้แก่ ผู้อาศัยความถือ กล่าวคือ มิจฉาทิฎฐิ และอันตคาคิทธิกิฎฐิ.

บทว่า พลวนนิสฺสลิโต ได้แก่ ผู้อาศัยภิกษุผู้มีชื่อเสียง ซึ่งมีกำลัง. สองบทว่า ตสฺส อวชานนฺโต ได้แก่ คูหมินถ้อยคำของภิกษุนั้น. อีกอย่างหนึ่ง บทว่า ตสฺส นั้น เป็นฉัฎฐีวิกัตติ ใช้ในอรรถแห่งทุติยาวิกัตติ. อธิบายว่า คูหมินภิกษุนั้น.

สองบทว่า ยํ อตฺถาย มีความว่า เพื่อประโยชน์ใด.

สองบทว่า ตํ อตฺถํ มีความว่า ประโยชน์นั้น.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตั้นทั้งนั้น. ฉะนีแล.

มหาสังคาม วัฒนนา จบ

กฐินเภท

ว่าด้วยกฐินไม่เป็นอันگرانเป็นต้น

[๑,๑๒๔] กฐินใครไม่ได้กราน กฐินใครได้กราน กฐินไม่เป็นอัน
กราน ด้วยอาการอย่างไร กฐินเป็นอันกรานด้วยอาการอย่างไร.

กฐินไม่เป็นอันกราน

[๑,๑๒๕] คำว่า กฐินใครไม่ได้กราน นั้น ความว่า กฐิน
บุคคล ๒ พวก คือ ภิกษุผู้ไม่ได้กราน ๑ ภิกษุผู้ไม่อนุโมทนา ๑ ไม่เป็น
อันกราน กฐิน บุคคล ๒ พวกนี้ ไม่เป็นอันกราน.

กฐินเป็นอันกราน

[๑,๑๒๖] คำว่า กฐินใครได้กราน นั้น ความว่า กฐิน บุคคล
๒ พวกนี้ คือ ภิกษุผู้กราน ๑ ภิกษุผู้อนุโมทนา ๑ เป็นอันกราน กฐิน
บุคคล ๒ พวกนี้ เป็นอันกราน.

เหตุที่กฐินไม่เป็นอันกราน

[๑,๑๒๗] คำว่า กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยอาการอย่างไร นั้น
คือ กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยอาการ ๒๔ คือ:-

๑. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงชัตตรอย
๒. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงซักผ้า

๓. กฐินไม่เป็นอันทราน ด้วยอาการเพียงกะผ้า
๔. กฐินไม่เป็นอันทราน ด้วยอาการเพียงตัดผ้า
๕. กฐินไม่เป็นอันทราน ด้วยอาการเพียงเนาผ้า
๖. กฐินไม่เป็นอันทราน ด้วยอาการเพียงเย็บคัน
๗. กฐินไม่เป็นอันทราน ด้วยอาการเพียงทำลูกคุม
๘. กฐินไม่เป็นอันทราน ด้วยอาการเพียงทำรังคุมให้มัน
๙. กฐินไม่เป็นอันทราน ด้วยอาการเพียงประกอบผ้าอนุวาด
๑๐. กฐินไม่เป็นอันทราน ด้วยอาการเพียงประกอบผ้าอนุวาดด้านหน้า
๑๑. กฐินไม่เป็นอันทราน ด้วยอาการเพียงตามผ้า
๑๒. กฐินไม่เป็นอันทราน ด้วยอาการเพียงย้อมเป็นสีหม่น
๑๓. กฐินไม่เป็นอันทราน ด้วยอาการเพียงผ้าที่ทำนimitได้มา
๑๔. กฐินไม่เป็นอันทราน ด้วยผ้าที่พุดเลียบเคียงได้มา
๑๕. กฐินไม่เป็นอันทราน ด้วยผ้าที่ยืมเขามา
๑๖. กฐินไม่เป็นอันทราน ด้วยผ้าที่เก็บไว้ค้างคืน
๑๗. กฐินไม่เป็นอันทราน ด้วยผ้าที่เป็นนิสัคคิยะ
๑๘. กฐินไม่เป็นอันทราน ด้วยผ้าที่มีได้ทำกับปะพินทุ
๑๙. กฐินไม่เป็นอันทราน เว้นผ้าสังฆาฏี
๒๐. กฐินไม่เป็นอันทราน เว้นผ้าอุตราสงค์
๒๑. กฐินไม่เป็นอันทราน เว้นผ้าอันตราวาสก
๒๒. กฐินไม่เป็นอันทราน เว้นจีวรมีชั้น ๕ หรือเกินกว่า ๕ ซึ่งตัดดีแล้ว ทำให้มีมณฑล เสร็จในวันนั้น

๒๓. กฐินไม่เป็นอันทราน นอกจากบุคคลทราน

๒๔. กฐินไม่เป็นอันทรานโดยชอบ ถ้าภิกษุผู้อยู่นอกสีมา อนุโมทนา
กฐินนั้น

กฐินไม่เป็นอันทราน แม้ด้วยอาการอย่างนี้.

อธิบายเหตุที่ไม่ได้ทรานบางข้อ

[๑,๑๒๘] ที่ชื่อว่า ทำนิमित คือ ภิกษุทำนิमितว่า เราจักทราน
กฐินด้วยผืนผ้านี้

ที่ชื่อว่า พุคฺเลียบเคียง คือ ภิกษุพุดเลียบเคียงด้วยคิดว่า จักยัง
ผ้ากฐินให้เกิดด้วยการพุดเลียบเคียงนี้

ผ้าที่ทายกไม่ได้หีบยกให้เรียกว่าผ้ายืมเขามา

ที่ชื่อว่า ผ้าเก็บไว้ค้างคืน มี ๒ อย่าง คือ ผ้าทำค้างคืน ๑ ผ้า
เก็บไว้ค้างคืน ๑

ที่ชื่อว่า ผ้าเป็นนิสสัคคิยะ คือ ภิกษุกำลังทำอยู่ อรุณขึ้นมา
กฐินไม่เป็นอันทราน ด้วยอาการ ๔ อย่างนี้.

เหตุที่กฐินเป็นอันทราน

[๑,๑๒๙] คำว่า กฐินอันเป็นทราน ด้วยอาการเท่าไร นั้น
ความว่า กฐินยอมเป็นอันทรานด้วยอาการ ๑๗ อย่าง ดังต่อไปนี้

๑. กฐินเป็นอันทราน ด้วยผ้าไหม

๒. กฐินเป็นอันทราน ด้วยผ้าเทียมไหม

๓. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าเก่า
  ๔. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าบังสุกุล
  ๕. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าตกตามร้าน
  ๖. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าที่ไม่ได้ทำนimitได้มา
  ๗. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าที่ไม่ได้พูดเสียบเคียงได้มา
  ๘. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าที่ไม่ได้ยื่นเขามา
  ๙. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าที่มีได้เก็บไว้ค้างคืน
  ๑๐. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าที่มีได้เป็นนิสสัคคิติยะ
  ๑๑. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าทำกับปะพินทุแล้ว
  ๑๒. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าสังฆาฏี
  ๑๓. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าอุตราสงค์
  ๑๔. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าอันตราวาสก
  ๑๕. กฐินเป็นอันกราน ด้วยจีวรมีชั้น ๕ หรือเกินกว่า ซึ่งตัดดีแล้ว
ทำให้มีมณฑล เสร็จในวันนั้น
  ๑๖. กฐินเป็นอันกราน เพราะบุคคลกราน
  ๑๗. กฐินเป็นอันกรานโดยชอบ ถ้าภิกษุผู้อยู่ในสีมา อนุโมทนา
กฐินนั้น
- กฐินเป็นอันกราน แม้ด้วยอาการอย่างนี้ กฐินเป็นอันกราน ด้วย
อาการ ๑๗ อย่างนี้.

ธรรมที่เกิดพร้อมกัน

[๑,๑๓๐] ถามว่า ธรรมเท่าไร ย่อมเกิดพร้อมกับการกรานกฐิน
ตอบว่า ธรรม ๑๕ อย่าง ย่อมเกิดพร้อมกับการกรานกฐิน คือ
มาติกา ๘ ปติโพธ ๒ อานิสงส์ ๕ ธรรม ๑๕ อย่างนี้ ย่อมเกิดพร้อมกับการ
กรานกฐิน.

ธรรมที่เป็นปัจจัยแห่งประโยคเป็นต้น

[๑,๑๓๑] ประโยค มีธรรมเท่าไรเป็นปัจจัยโดยอนันตรปัจจัย เป็น
ปัจจัยโดยสมันนตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัยโดยอุปนิสสย-
ปัจจัย เป็นปัจจัยโดยปุเรชาติปัจจัย เป็นปัจจัยโดยปัจฉาชาติปัจจัย เป็นปัจจัย
โดยสหชาติปัจจัย

บุพกรณ์...

การถอนผ้า...

การอธิษฐานผ้า...

การกราน...

มาติกา และปติโพธ...

วัตถุ มีธรรมเท่าไรเป็นปัจจัยโดยอนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดย
สมันนตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัยโดยอุปนิสสยปัจจัย
เป็นปัจจัยโดยปุเรชาติปัจจัย เป็นปัจจัยโดยปัจฉาชาติปัจจัย เป็นปัจจัยโดย
สหชาติปัจจัย.

บุพกรรมเป็นปัจจัย

[๑,๑๓๒] ประโยค มีบุพกรรมเป็นปัจจัยโดยอนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยสมนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัยโดยอุปนิสสยปัจจัย บุพกรรม มีประโยคเป็นปัจจัยโดยปุเรชาติปัจจัย ประโยค มีบุพกรรมเป็นปัจจัยโดยปัจฉาชาติปัจจัย ธรรม ๑๕ อย่าง เป็นปัจจัยโดยสหชาติปัจจัย.

การถอนผ้าเป็นปัจจัย

[๑,๑๓๓] บุพกรรม มีการถอนผ้าเป็นปัจจัยโดยอนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยสมนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัยโดยอุปนิสสยปัจจัย การถอนผ้า มีบุพกรรมเป็นปัจจัยโดยปุเรชาติปัจจัย บุพกรรม มีการถอนผ้าเป็นปัจจัยโดยปัจฉาชาติปัจจัย ธรรม ๑๕ อย่าง เป็นปัจจัยโดยสหชาติปัจจัย.

การอธิษฐานผ้าเป็นปัจจัย

[๑,๑๓๔] การถอนผ้า มีการอธิษฐานผ้าเป็นปัจจัยโดยอนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยสมนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัยโดยอุปนิสสยปัจจัย การอธิษฐานผ้า มีการถอนเป็นปัจจัยโดยปุเรชาติปัจจัย การถอนผ้า มีการอธิษฐานเป็นปัจจัยโดยปัจฉาชาติปัจจัย ธรรม ๑๕ อย่าง เป็นปัจจัยโดยสหชาติปัจจัย.

การกรานเป็นปัจจัย

[๑,๑๓๕] การอธิษฐานผ้า มีการกรานเป็นปัจจัยโดยอนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยสมนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัยโดย

อุปนิสัยปัจจัย การกรณมีการอธิษฐานเป็นปัจจัยโดยปุเรชาติปัจจัย การอธิษฐานผ้า มีการกรณเป็นปัจจัยโดยปัจฉาชาติปัจจัย ธรรม ๑๕ อย่าง เป็นปัจจัยโดยสหชาติปัจจัย.

มาติกาและปติโพธเป็นปัจจัย

[๑,๑๓๖] การกรณ มีมาติกาและปติโพธเป็นปัจจัยโดยอนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยสมนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัยโดยอุปนิสัยปัจจัย มาติกาและปติโพธ มีการกรณ เป็นปัจจัยโดยปุเรชาติปัจจัย การกรณ มีมาติกาและปติโพธ เป็นปัจจัยโดยปัจฉาชาติปัจจัย ธรรม ๑๕ อย่าง เป็นปัจจัยโดยสหชาติปัจจัย.

ความหวังและหมคหวังเป็นปัจจัย

[๑,๑๓๗] วัตถุ มีความหวังและหมคหวังเป็นปัจจัย โดยอนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยสมนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัยโดยอุปนิสัยปัจจัย ความหวังและหมคหวัง มีวัตถุเป็นปัจจัยโดยปุเรชาติปัจจัย วัตถุมีความหวังและหมคหวัง เป็นปัจจัยโดยปัจฉาชาติปัจจัย ธรรม ๑๕ อย่าง เป็นปัจจัยโดยสหชาติปัจจัย.

นิทานเป็นต้นแห่งบุพกรณ์เป็นต้น

[๑,๑๓๘] ถามว่า บุพกรณ์ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

การถอนผ้า มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

การอธิษฐานผ้า มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

การกราน มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

มาติกาและปติโพธ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไร
เป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ความหวังและหมคหวัง มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไร
เป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ตอบว่า บุพกรรม มีประโยชน์เป็นนิทาน มีประโยชน์เป็นสมุทัย มี
ประโยชน์เป็นชาติ มีประโยชน์เป็นแดนเกิดก่อน มีประโยชน์เป็นองค์ มีประโยชน์
เป็นสมุฏฐาน

การถอนผ้า มีบุพกรรมเป็นนิทาน มีบุพกรรมเป็นสมุทัย มี
บุพกรรมเป็นชาติ มีบุพกรรมเป็นแดนเกิดก่อน มีบุพกรรมเป็นองค์ มีบุพกรรม
เป็นสมุฏฐาน

การอธิษฐานผ้า มีการถอนเป็นนิทาน มีการถอนเป็นสมุทัย มีการ
ถอนเป็นชาติ มีการถอนเป็นแดนเกิดก่อน มีการถอนเป็นองค์ มีการถอน
เป็นสมุฏฐาน

การกราน มีการอธิษฐานเป็นนิทาน มีการอธิษฐานเป็นสมุทัย มีการ
อธิษฐานเป็นชาติ มีการอธิษฐานเป็นแดนเกิดก่อน มีการอธิษฐานเป็นองค์
มีการอธิษฐานเป็นสมุฏฐาน

มาติกาและปติโพธ มีการกรานเป็นนิทาน มีการกรานเป็นสมุทัย มีการกรานเป็นชาติ มีการกรานเป็นแดนเกิดก่อน มีการกรานเป็นองค์ มีการกรานเป็นสมุฏฐาน

ความหวังและหมดหวัง มีวัตถุเป็นนิทาน มีวัตถุเป็นสมุทัย มีวัตถุเป็นชาติ มีวัตถุเป็นแดนเกิดก่อน มีวัตถุเป็นองค์ มีวัตถุเป็นสมุฏฐาน

๓. ประโยค มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

บุพกรรม...

การถอนผ้า...

การอธิษฐานผ้า...

การกราน...

มาติกาและปติโพธ...

วัตถุ...

ความหวังและหมดหวัง มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

๓. ประโยค มีเหตุเป็นนิทาน มีเหตุเป็นสมุทัย มีเหตุเป็นชาติ มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน มีเหตุเป็นองค์ มีเหตุเป็นสมุฏฐาน

บุพกรรม...

การถอนผ้า...

การอธิษฐานผ้า...

การกราน...

มาติกาและปติโพธ...

วัตถุ...

ความหวังและหมดหวัง มีเหตุเป็นนิทาน มีเหตุเป็นสมุทัย มีเหตุ
เป็นชาติ มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน มีเหตุเป็นองค์ มีเหตุเป็นสมุฏฐาน

ถ. ประโยค มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

บุพกรรม...

การถอนผ้า...

การอธิษฐานผ้า...

การกราน...

มาติกาและปติโพธ...

วัตถุ...

ความหวังและหมดหวัง มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไร
เป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ค. ประโยค มีปัจจัยเป็นนิทาน มีปัจจัยเป็นสมุทัย มีปัจจัยเป็นชาติ
มีปัจจัยเป็นแดนเกิดก่อน มีปัจจัยเป็นองค์ มีปัจจัยเป็นสมุฏฐาน

บุพกรรม...

การถอนผ้า...

การอธิษฐานผ้า...

การกราน...

มาติกาและปติโพธ...

วัตถุ...

ความหวังและหมคหวัง มีปัจจัยเป็นนิทาน มีปัจจัยเป็นสมุทัย มีปัจจัยเป็นชาติ มีปัจจัยเป็นแดนเกิดก่อน มีปัจจัยเป็นองค์ มีปัจจัยเป็นสมุฏฐาน.

สงเคราะห์กรรม

[๑,๑๓๕] ถามว่า บุพกรรม สงเคราะห์ด้วยกรรมเท่าไร

ตอบว่า บุพกรรม สงเคราะห์ด้วยกรรม ๗ อย่าง คือ ชักผ้า ๑ กะผ้า ๑ ตัดผ้า ๑ เน้าผ้า ๑ เย็บผ้า ๑ ย้อมผ้า ๑ ทำกับปะพินทุ ๑ บุพกรรม สงเคราะห์ด้วยกรรม ๗ นี้

ถ. การถอนผ้า สงเคราะห์ด้วยกรรมเท่าไร

ต. การถอนผ้า สงเคราะห์ด้วยกรรม ๓ อย่าง คือ ผ้าสังฆาฏิ ๑ ผ้าอุตราสงค์ ๑ ผ้าอังตราวาสก ๑

ถ. การอธิษฐานผ้า สงเคราะห์ด้วยกรรมเท่าไร

ต. การอธิษฐานผ้า สงเคราะห์ด้วยกรรม ๓ อย่าง คือ ผ้าสังฆาฏิ ๑ ผ้าอุตราสงค์ ๑ ผ้าอังตราวาสก ๑

ถ. การกราน สงเคราะห์ด้วยกรรมเท่าไร

ต. การกราน สงเคราะห์ด้วยกรรมอย่างเดียว คือ เปล่งวาจา.

มูลเหตุแห่งกฐินเป็นต้น

[๑,๑๔๐] ถามว่า กฐินมีมูลเท่าไร มีวัตถุเท่าไร มีภูมิเท่าไร

ตอบว่า กฐิน มีมูลอย่างเดียว คือ สงฆ์ มีวัตถุ ๓ คือ ผ้าสังฆาฏิ ๑ ผ้าอุตราสงค์ ๑ ผ้าอังตราวาสก ๑ มีภูมิ ๖ คือ ผ้าทำด้วยเปลือกไม้ ๑ ผ้า

ทำด้วยฝ้าย ๑ ผ้าทำด้วยไหม ๑ ผ้าทำด้วยขนสัตว์ ๑ ผ้าทำด้วยป่าน ๑ ผ้าทำด้วยสัมภาระเจือกัน ๑.

เบื้องต้นแห่งกฐินเป็นต้น

[๑,๑๔๑] ถามว่า กฐิน มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ตอบว่า กฐิน มีบุพการณ์เป็นเบื้องต้น มีการทำเป็นท่ามกลาง มีการกรานเป็นที่สุด.

องค์ของภิกษุผู้ กรานกฐิน

[๑,๑๔๒] ถามว่า ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไร ไม่ควรกรานกฐิน ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไร ควรกรานกฐิน

ตอบว่า ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๘ ไม่ควรกรานกฐิน ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๘ ควรกรานกฐิน

ถ. ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๘ เป็นโฉน ไม่ควรกรานกฐิน

ต. ภิกษุไม่รู้บุพการณ์ ๑ ไม่รู้การถอนผ้า ๑ ไม่รู้การอธิษฐานผ้า ๑ ไม่รู้การกราน ๑ ไม่รู้มาติกา ๑ ไม่รู้ปติโพธ ๑ ไม่รู้การเคาะกฐิน ๑ ไม่รู้อาณิสตส์ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๘ นี้ ไม่ควรกรานกฐิน

ถ. ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๘ เป็นโฉน ควรกรานกฐิน

ต. ภิกษุรู้บุพการณ์ ๑ รู้การถอนผ้า ๑ รู้การอธิษฐานผ้า ๑ รู้การกราน ๑ รู้มาติกา ๑ รู้ปติโพธ ๑ รู้การเคาะกฐิน ๑ รู้อาณิสตส์ ๑ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๘ นี้ ควรกรานกฐิน.

การกรานกฐิน

[๑,๑๔๓] ถามว่า บุคคลพวกไหนกรานกฐินไม่ขึ้น บุคคลพวกไหน
กรานกฐินขึ้น

ตอบว่า บุคคล ๓ พวกกรานกฐินไม่ขึ้น บุคคล ๓ พวกกรานกฐินขึ้น

ถ. บุคคล ๓ พวกเหล่านี้ กรานกฐินไม่ขึ้น

ค. บุคคลอยู่นอกสีมาอนุโมทนา ๑ เมื่ออนุโมทนาไม่เปล่งวาจา ๑
เมื่อเปล่งวาจาไม่ให้ผู้อื่นรู้ ๑ บุคคล ๓ พวกเหล่านี้ กรานกฐินไม่ขึ้น

ถ. บุคคล ๓ พวกเหล่านี้ กรานกฐินขึ้น

ค. บุคคลอยู่ในสีมาอนุโมทนา ๑ เมื่ออนุโมทนาเปล่งวาจา ๑ เมื่อ
เปล่งวาจาให้ผู้อื่นรู้ ๑ บุคคล ๓ พวกนี้กรานกฐินขึ้น.

วัตถุวิบัติเป็นต้น

[๑,๑๔๔] ถามว่า การกรานกฐินเท่าไรไม่ขึ้น การกรานกฐินเท่าไรขึ้น

ตอบว่า การกรานกฐิน ๓ อย่าง ไม่ขึ้น การกรานกฐิน ๓ อย่าง ขึ้น

ถ. การกรานกฐิน ๓ อย่างเหล่านี้ ไม่ขึ้น

ค. ผ้าเป็นของวิบัติโดยวัตถุ ๑ วิบัติโดยกาล ๑ วิบัติโดยการกระทำ ๑
การกรานกฐิน ๓ อย่างนี้ ไม่ขึ้น

ถ. การกรานกฐิน ๓ อย่างเหล่านี้ ขึ้น

ค. ผ้าเป็นของถึงพร้อมด้วยวัตถุ ๑ ถึงพร้อมด้วยกาล ๑ ถึงพร้อม
ด้วยการศึกษา ๑ การกรานกฐิน ๓ อย่างนี้ ขึ้น.

ควรรู้ กฐินเป็นต้น

[๑,๑๔๕] ฟังรู้จักกฐิน ฟังรู้จักการกรานกฐิน ฟังรู้จักเดือนที่กรานกฐิน ฟังรู้จักวิบัติแห่งการกรานกฐิน ฟังรู้จักสมบัตแห่งการกรานกฐิน ฟังรู้จักการทำนimit ฟังรู้จักการพูดเลียบเคียง ฟังรู้จักผ้าที่ยืมเขามา ฟังรู้จักผ้าที่เก็บไว้ค้างคืน ฟังรู้จักผ้าที่เป็นนิสสัคคีย์.

วิภาคคำว่าฟังรู้ จักกฐินเป็นต้น

[๑,๑๔๖] คำว่า ฟังรู้จักกฐิน นั้น ความว่า การรวบรวม การประชุมชื่อ การตั้งชื่อ การเรียกชื่อ ภาษา พยัญชนะ การกล่าวธรรมเหล่านั้น รวมเรียกว่า กฐิน

คำว่า ฟังรู้จักเดือนที่กรานกฐิน คือ ฟังรู้จักเดือนทำยแห่งฤดูฝน

คำว่า ฟังรู้จักวิบัติแห่งการกรานกฐิน ได้แก่ ฟังรู้จักวิบัติแห่งการกรานกฐิน ด้วยอาการ ๒๔ อย่าง

คำว่า ฟังรู้จักสมบัติแห่งการกรานกฐิน ได้แก่ ฟังรู้จักสมบัติแห่งการกรานกฐิน ด้วยอาการ ๑๗ อย่าง

คำว่า ฟังรู้จักการทำนimit คือ ทำนimitว่า จักกรานกฐิน ด้วยผ้าผืนนี้

คำว่า ฟังรู้จักการพูดเลียบเคียง คือ ทำการพูดเลียบเคียงด้วยคิดว่าจักยังผ้ากฐินให้เกิด ด้วยการพูดเลียบเคียงนี้

คำว่า ฟังรู้จักผ้าที่ยืมเขามา คือ รู้จักผ้าที่ทายกมิได้หิบบอกให้

คำว่า ฟังรู้จักผ้าที่เก็บไว้ค้างคืน คือ ฟังรู้จักผ้าที่เก็บไว้ค้างคืน ๒ อย่าง คือ ทำค้างคืน ๑ เก็บไว้ค้างคืน ๑

คำว่า ฟังรู้จักผ้าเป็นนิสัคคีย์ นั้น คือ เมื่อภิกษุกำลังทำผ้าอยู่
อรุณขึ้นมา.

อธิบายการกรานกฐิน

[๑,๑๔๗] คำว่า ฟังรู้จักการกรานกฐิน นั้น มีอธิบาย ถ้าผ้า
กฐินบังเกิดแก่สงฆ์ สงฆ์ฟังปฏิบัติอย่างไร ภิกษุผู้กรานฟังปฏิบัติอย่างไร ภิกษุ
ผู้อนุโมทนาฟังปฏิบัติอย่างไร

สงฆ์ฟังให้ผ้ากฐินแก่ภิกษุผู้กราน กฐินด้วยฉัตตติยกรรม

ภิกษุผู้กรานกฐินนั้น ฟังซักขย้าให้สะอาดแล้ว กะ ตัด เย็บ ย้อม
ทำพินทุกัปปะแล้วกรานกฐินในวันนั้นเทียว ถ้าประสงค์จะกรานกฐินด้วยผ้า
สังฆาฏิ ฟังถอนผ้าสังฆาฏิผืนเก่าเสีย ฟังอธิษฐานผ้าสังฆาฏิผืนใหม่ เปล่งวาจา
ว่า ข้าพเจ้ากรานกฐินด้วยผ้าสังฆาฏิผืนนี้ ถ้าประสงค์จะกรานกฐินด้วยผ้า
อุตราสงค์ ฟังถอนผ้าอุตราสงค์ผืนเก่าเสีย ฟังอธิษฐานผ้าอุตราสงค์ผืนใหม่
เปล่งวาจาว่า ข้าพเจ้ากรานกฐินด้วยผ้าอุตราสงค์ผืนนี้ ถ้าประสงค์จะกรานกฐิน
ด้วยผ้าอันตราสก ฟังถอนผ้าอันตราสกผืนเก่าเสีย ฟังอธิษฐานผ้าอันตราสก
ผืนใหม่ เปล่งวาจาว่า ข้าพเจ้ากรานกฐินด้วยผ้าอันตราสกผืนนี้

อันภิกษุผู้กรานกฐินนั้น ฟังเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า
ประคองอัญชลีก้าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า กฐินของสงฆ์กรานแล้ว การกราน
กฐินเป็นธรรม ขอท่านทั้งหลายอนุโมทนาเถิด

ภิกษุผู้อนุโมทนาเหล่านั้น ฟังห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า ประคอง
อัญชลีก้าวอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ กฐินของสงฆ์กรานแล้ว การกรานกฐินเป็น
ธรรม เราทั้งหลายอนุโมทนา

ภิกษุผู้กรานกฐินนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์
เฉวียงบ่า ประคองอัญชติกถ่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า กฐินของสงฆ์กรานแล้ว
การกรานกฐินเป็นธรรม ขอท่านทั้งหลายอนุโมทนาเถิด

ภิกษุผู้อนุโมทนาเหล่านั้น พึงห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า ประคอง
อัญชติกถ่าวอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ กฐินของสงฆ์กรานแล้ว การกรานกฐินเป็น
ธรรม เราทั้งหลายอนุโมทนา

ภิกษุผู้กรานกฐินนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียง
บ่า ประคองอัญชติกถ่าวอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ กฐินของสงฆ์กรานแล้ว การ
กรานกฐินเป็นธรรม ขอท่านอนุโมทนาเถิด

ภิกษุผู้อนุโมทนานั้น พึงห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า ประคองอัญชติ
ถ่าวอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ กฐินของสงฆ์กรานแล้ว การกรานกฐินเป็นธรรม
ข้าพเจ้าอนุโมทนา.

กรานกฐิน

[๑,๑๔๘] ถามว่า สงฆ์กรานกฐิน คณะกรานกฐิน บุคคลกราน
กฐิน หรือ

ตอบว่า สงฆ์หาได้กรานกฐินไม่ คณะหาได้กรานกฐินไม่ แต่บุคคล
กรานกฐิน ถ้าสงฆ์หาได้กรานกฐินไม่ คณะหาได้กรานกฐินไม่ แต่บุคคล
กรานกฐิน ได้ชื่อว่า สงฆ์ไม่ได้กรานกฐิน คณะไม่ได้กรานกฐิน แต่บุคคล
กรานกฐิน

ถ. สงฆ์สวดปาติโมกข์ คณะสวดปาติโมกข์ บุคคลสวดปาติโมกข์
หรือ

ต. สงฆ์หาได้สวดปาติโมกข์ไม่ คณะหาได้สวดปาติโมกข์ไม่ แต่บุคคลสวดปาติโมกข์ สงฆ์หาได้สวดปาติโมกข์ไม่ คณะหาได้สวดปาติโมกข์ไม่ แต่บุคคลสวดปาติโมกข์ ได้ชื่อว่า สงฆ์ไม่ได้สวดปาติโมกข์ คณะไม่ได้สวดปาติโมกข์ แต่บุคคลสวดปาติโมกข์ หรือเพราะความสามัคคีแห่งสงฆ์ เพราะความสามัคคีแห่งคณะ เพราะบุคคลสวด ได้ชื่อว่า สงฆ์สวดปาติโมกข์ คณะสวดปาติโมกข์ บุคคลสวดปาติโมกข์ ฉนใด สงฆ์หาได้กรานกฐินไม่ คณะหาได้กรานกฐินไม่ แต่บุคคลกรานกฐิน เพราะสงฆ์อนุโมทนา เพราะคณะอนุโมทนา เพราะบุคคลกราน ได้ชื่อว่า สงฆ์กรานกฐิน คณะกรานกฐิน บุคคลกรานกฐิน ฉนนันเหมือนกัน.

แก้ปัญหาลิโพธิในมติกา ๘

[๑,๑๔๕] ท่านมหากัสสปถามว่า การ
เดาะกฐินมีการหลีกไปเป็นที่สุด อันพระ-
สุคตเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์ แห่งพระราชผู้
สูงศักดิ์ตรัสไว้แล้ว ก็ข้าพเจ้าขอถามท่านถึง
การเดาะกฐินนั้น ลิโพธิอย่างไรหนขาดก่อน

ท่านพระอุบาลีตอบว่า การเดาะกฐิน
มีการหลีกไปเป็นที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้
เป็นเผ่าพันธุ์ แห่งพระราชผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้
แล้ว ก็เมื่อภิกษุหลีกไปด้วยคิดว่า จักทั้ง
อวาสนี้เสียละ ลิโพธิในจิรวขาดก่อน

ปลีโพธิ์ในอวาสขาดพร้อมกับภิกษุนั้น ไป
นอกสีมา.

[๑,๑๕๐] ม. การเดาะกฐินมีการทำ
เสร็จเป็นที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้เป็นเฝ้าพันธุ
แห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้แล้ว ก็ข้าพเจ้า
ขอถามท่าน ถึงการเดาะกฐินนั้น ปลีโพธิ์
อย่างไรหนุดูก่อน

อ. การเดาะกฐินมีการทำเสร็จเป็น
ที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้เป็นเฝ้าพันธุ แห่ง
พระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้แล้ว ก็เมื่อภิกษุ
หลีกไปด้วยคิดว่า จักทิ้งอวาสนี้เสียละ
ปลีโพธิ์ในอวาสขาดก่อน เมื่อจิ๋วสำเร็จ
ปลีโพธิ์ในจิ๋วขาด.

[๑,๑๕๑] ม. การเดาะกฐินมีการตก-
ลงใจเป็นที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้เป็นเฝ้าพันธุ
แห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้แล้ว ก็ข้าพเจ้า
ขอถามท่านถึงการเดาะกฐินนั้น ปลีโพธิ์
อย่างไรหนขาดก่อน

อ. การเดาะกฐินมีการตกลงใจเป็น
ที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้เป็นเฝ้าพันธุ แห่ง
พระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้แล้ว ก็เมื่อภิกษุ
หลีกไปด้วยคิดว่า จักทิ้งอวาสนี้เสียละ
ปลีโพธิ์ ๒ อย่าง ขาดพร้อมกัน.

[๑,๑๕๒] ม. การเดาะกฐินมีความ
เสียเป็นที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้เป็นเฝ้าพันธุ
แห่งพระราชผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้แล้ว ก็ข้าพเจ้า
ขอถามท่านถึงการเดาะกฐินนั้น ปลิโพท
อย่างไรหนขาดก่อน

อุ. การเดาะกฐินมีการเสียเป็นที่สุด
อันพระสุคตเจ้าผู้เป็นเฝ้าพันธุ แห่งพระ-
ราชาผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้แล้ว ก็เมื่อภิกษุหลีกไป
ด้วยคิดว่าจักทิ้งอาวาสนี้เสียละ ปลิโพทใน
อาวาสขาดก่อน ปลิโพทในจีวรขาดเมื่อจีวร
เสียหาย.

[๑,๑๕๓] ม. การเดาะกฐินมีการพึง
เป็นที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้เป็นเฝ้าพันธุ
แห่งพระราชผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้แล้ว ก็ข้าพเจ้า
ขอถามท่านถึงการเดาะกฐินนั้น ปลิโพท
อย่างไรหนขาดก่อน

อุ. การเดาะกฐินมีการพึงเป็นที่สุด
อันพระสุคตเจ้าผู้เป็นเฝ้าพันธุ แห่งพระราช
ผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้แล้ว ก็เมื่อภิกษุหลีกไปด้วย
คิดว่าจักทิ้งอาวาสนี้เสียละ ปลิโพทในจีวร
ขาดก่อน ปลิโพทในอาวาสขาดพร้อมกับการ
พึงของภิกษุนั้น.

[๑,๑๕๔] ม. การเดาะกฐินมีความ
สิ้นหวังเป็นที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้เป็น
เฝ้าพันธุแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์รั้งไว้แล้ว
ก็ข้าพเจ้าขอถามท่าน ถึงการเดาะกฐินนั้น
ปติโพธอย่างไรหนาคก่อน

อุ. การเดาะกฐินมีความสิ้นหวังเป็น
ที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้เป็นเฝ้าพันธุ แห่ง
พระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์รั้งไว้แล้ว ก็เมื่อภิกษุ
หลีกไปด้วยคิดว่า จักทิ้งอาวาสนี้เสียละ
ปติโพธในอาวาสขาดก่อน ปติโพธในจิวร
ขาดต่อเมื่อสิ้นความหวังในจิวรแล้ว.

[๑,๑๕๕] ม. การเดาะกฐินมีการก้าว
ล่วงสีมาเป็นที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้เป็น
เฝ้าพันธุแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์รั้งไว้แล้ว
ก็ข้าพเจ้าขอถามท่าน ถึงการเดาะกฐินนั้น
ปติโพธอย่างไรหนาคก่อน

อุ. การเดาะกฐินมีการก้าวล่วงสีมา
เป็นที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้เป็นเฝ้าพันธุ
แห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์รั้งไว้แล้ว ก็เมื่อ
ภิกษุหลีกไปด้วยคิดว่า จักทิ้งอาวาสนี้เสียละ
ปติโพธในจิวรขาดก่อน ปติโพธในอาวาส
ขาดเมื่อภิกษุนั้นไปนอกสีมา.

[๑,๑๕๖] ม. การเดาะกฐินมีการเดาะ
พร้อมกัน อันพระสุคตเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์
แห่งพระราชผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้แล้ว ก็ข้าพเจ้า
ขอถามท่าน ถึงการเดาะกฐินนั้น ปลิโพธ
อย่างไรหนขาดก่อน

อ. การเดาะกฐินมีการเดาะพร้อมกัน
อันพระสุคตเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์ แห่งพระ-
ราชาผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้แล้ว ก็เมื่อภิกษุหลีกไป
ด้วยคิดว่าจักทิ้งอาวาสนี้เสียละ ปลิโพธทั้ง ๒
ขาดพร้อมกัน.

การเดาะกฐิน

[๑,๑๕๗] ถ้ามว่า การเดาะกฐินที่
สงฆ์เป็นใหญ่มีเท่าไร การเดาะกฐินที่บุคคล
เป็นใหญ่มีเท่าไร การเดาะกฐินที่สงฆ์ไม่
เป็นใหญ่ บุคคลไม่เป็นใหญ่มีเท่าไร

ตอบว่า การเดาะกฐินที่สงฆ์เป็น
ใหญ่มีอย่างเดียว คือ การเดาะในระหว่าง

การเดาะกฐินที่บุคคลเป็นใหญ่มี ๔
อย่าง คือ เดาะกฐินมีการหลีกไปเป็นที่สุด ๑
มีการทำเสร็จเป็นที่สุด ๑ มีความตกลงใจ
เป็นที่สุด ๑ มีความก้าวล่วงสมาเป็นที่สุด ๑

การเดาะกฐินที่สงฆ์ไม่เป็นใหญ่ ที่
บุคคลไม่เป็นใหญ่มี ๔ อย่าง คือ การเดาะ
กฐินมีการเสียเป็นที่สุด ๑ มีการฟังเป็นที่
สุด ๑ มีความสิ้นหวังเป็นที่สุด ๑ มีการ
เดาะกฐินพร้อมกัน ๑.

การเดาะกฐินภายในสีมาเป็นต้น

[๑,๑๕๘] ถามว่า การเดาะกฐินเท่าไร เดาะภายในสีมา การเดาะ
กฐินเท่าไร เดาะภายนอกสีมา การเดาะกฐินเท่าไร บางอย่างเดาะภายในสีมา
บางอย่างเดาะภายนอกสีมา

ตอบว่า การเดาะกฐิน ๒ อย่าง เดาะภายในสีมา คือ เดาะในระหว่าง
๑ เดาะพร้อมกัน ๑

การเดาะกฐิน ๓ อย่าง เดาะภายนอกสีมา คือ การเดาะกฐินมีความ
หนักไปเป็นที่สุด ๑ มีความฟังเป็นที่สุด ๑ มีความก้าวล่วงสีมาเป็นที่สุด ๑

การเดาะกฐิน ๔ อย่าง บางอย่างเดาะภายในสีมา บางอย่างเดาะ
ภายนอกสีมา คือ การเดาะกฐินมีการทำเสร็จเป็นที่สุด ๑ มีความตกลงใจเป็น
ที่สุด ๑ มีความเสียเป็นที่สุด ๑ มีความสิ้นหวังเป็นที่สุด ๑.

การเดาะกฐินเกิดขึ้นพร้อมกันเป็นต้น

[๑,๑๕๙] ถามว่า การเดาะกฐินเท่าไร เกิดด้วยกัน ดับด้วยกัน การ
เดาะกฐินเท่าไร เกิดด้วยกัน ดับต่างกัน

ตอบว่า การเดาะกฐิน ๒ อย่างที่เกิดด้วยกัน คับด้วยกัน คือ เดาะใน
ระหว่าง ๑ เดาะพร้อมกัน ๑

การเดาะกฐินนอกนั้น เกิดด้วยกัน คับต่างกัน.

กฐินเภท จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๑,๑๖๐] ใคร ค้ำยอย่างไร ธรรม ๑๕ อย่าง นิทาน เหตุ ปัจจัย
สงเคราะห์ มูล เบื้องต้น ประเภท บุคคล บุคคล ๓ การเดาะกฐิน ๓
พึงรู้ การกราน การสวด ปลิโพธ เป็นใหญ่ สี่มา เกิดขึ้นและดับ.

ปรีวาร จบ

กฐินเภท วัฒนธรรม

[ธรรมที่เกิดพร้อมกับการานกฐิน]

วินิจฉัยในกฐิน พึงทราบดังนี้:-

สองบทว่า อฎฐ มาติกา ได้แก่ มาติกา ๘ มีปกกมนันตिका
(กำหนดด้วยการหลีกไปเป็นที่สุด) เป็นต้น ที่ตรัสไว้ในขันธกะ. แม้ปลิโพธ
และอานิสงส์ก็ได้ตรัสไว้ในหนหลังแล้วแล.

[ว่าด้วยอนันตรปัจจัยเป็นอาทิ]

บทว่า ปโยคสุส ได้แก่ ประโยคมีการหาน้ำมาเป็นต้น ที่ภิกษุ
กระทำเพื่อประโยชน์แก่บุพการณ์ ๓ อย่าง มีชกจิวรเป็นต้น.

หลายบทว่า กตเม ธมฺมา อนนฺตรปจฺเจยน ปจฺจโย มีความว่า
กรรมเหล่าไหนเป็นกรรมสืบลำดับ โดยเนื่องด้วยประโยคที่ยังไม่มา ย่อมเป็น
ปัจฉัย.

บทว่า สมฺนฺตรปจฺเจยน มีความว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถาม
ถึงกรรมที่สืบลำดับกันเป็นปัจฉัย ด้วยกรรมที่สืบลำดับกันเป็นปัจฉัยโดยตรง
นั่นเอง แต่ทำให้ใกล้ชิดกว่า.

บทว่า นิสฺสยปจฺเจยน มีความว่า กรรมเหล่าไหนเป็นเหมือนเข้า
ใกล้ความเป็นธรรมเป็นที่อาศัย คือความเป็นธรรมเป็นที่รองรับแห่งประโยค
ที่เกิดขึ้น ย่อมเป็นปัจฉัย.

บทว่า อฺปนฺนิสฺสยปจฺเจยน มีความว่า ตรัสถามถึงกรรมที่อาศัย
เป็นปัจฉัย ด้วยกรรมเป็นที่อาศัยเป็นปัจฉัย ซึ่งใกล้ชิดกันนั่นเอง แต่ทำให้
ใกล้ชิดกว่า.

ตรัสถามถึงภาวะแห่งกรรมที่เกิดก่อนเป็นปัจฉัย ด้วยบทว่า ปุเรชาติ-
ปจฺเจยน นี้.

ตรัสถามถึงภาวะแห่งกรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้น ไม่ก่อนไม่หลัง เป็น
ปัจฉัย ด้วยบทว่า สหชาติปจฺเจยน นี้.

บทว่า ปุพฺพภรณฺมสุตฺตํ ได้แก่ บุพภรณ์ มีการชกจิวรเป็นต้นด้วย.

บทว่า ปจฺจุทฺตรสุตฺตํ ได้แก่ การถอนไตรจีวรมีสังฆาฏิฝืนเก่า
เป็นต้น.

บทว่า อธิฏฺฐานสุตฺตํ ได้แก่ อธิฐานจีวรกฐิน.

บทว่า อตุถารสุตฺตํ ได้แก่ การกรานกฐิน.

หลายบทว่า **มัตติกานถจ ปลิโพธานถจ** ได้แก่ มัตติกา ๘ และ ปลิโพธ ๒.

บทว่า **วตุถุสฺส** ได้แก่ วัตถุควรแก่กฐิน มีสังฆาฏิเป็นต้น.
คำที่เหลือ มีนัยดังกล่าวแล้วนั้นแล.

[ว่าด้วยปัจจัยประโยคเป็นอาทิ]

พระผู้มีพระภาคเจ้า ครั้นตรัสถามถึงบุพกรรมเป็นต้น ซึ่งได้โดยความเป็นปัจจัย และประโยคเป็นต้น ซึ่งไม่ได้โดยความเป็นปัจจัย อย่างนั้นทั้งหมดแล้ว บัดนี้ จะแสดงบุพกรรม เป็นต้น ซึ่งได้โดยความเป็นปัจจัย แห่งประโยคเป็นต้นนั้นแล แล้วจึงตรัสคำวิสัชนา โดยนัยมีคำว่า **บุพฺพกรรม ปโยคสฺส** เป็นต้น.

เนื้อความแห่งคำวิสัชนา พึงทราบดังนี้:-

ข้าพเจ้าจะกล่าวเฉลยในคำที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า **ปโยคสฺส กตเม ฐมฺมา** เป็นต้น, บุพกรรมเป็นปัจจัย โดยอนันตรปัจจัยแห่งประโยค เป็นปัจจัยโดยสมนันตรปัจจัย นิสสยปัจจัย และอุปนิสสปัจจัยแห่งประโยค.

จริงอยู่ บุพกรรมแม้ทั้ง ๗ อย่าง ย่อมเป็นปัจจัยโดยปัจจัย ๔ เหล่านี้แห่งประโยค เพราะเหตุที่ประโยคนั้น อันภิกษุยอมกระทำเพื่อประโยชน์แก่บุพกรรม อันตนพึงให้สำเร็จด้วยประโยคนั้น. แต่ประโยคนั้น ย่อมไม่ได้แม้ซึ่งกรรมอันหนึ่ง ในกรรมทั้งหลายที่ได้อุทเทสแล้ว ในความเป็นปุเรชาตปัจจัย ประโยคนั้น ชื่อว่าเป็นปุเรชาตปัจจัยเองแห่งบุพกรรมโดยแท้ เพราะเมื่อประโยคมี บุพกรรมจึงสำเร็จ. ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า ประโยคเป็นปัจจัยแห่งบุพกรรม โดยเป็นปุเรชาตปัจจัย.

อนึ่ง ประโยคยอมได้ปัจฉาชาติปัจฉัย. ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า บุพกรรมเป็นปัจฉัยแห่งประโยค โดยเป็นปัจฉาชาติปัจฉัย. จริงอยู่ ประโยคนั้น อันภิกษุยอมทำ เพื่อประโยชน์แก่บุพกรรม ซึ่งเกิดภายหลัง. แต่เว้นกรรม ๑๕ กล่าวคือ มาติกาปติโพธและอานิสงส์เสียแล้ว ในบรรดากรรมมีประโยคเป็นอาทิ กรรมอื่นแม้อย่างหนึ่ง ย่อมไม่ได้สหชาติปัจฉัย. เพราะว่า กรรม ๑๕ นั้นเท่านั้น ย่อมสำเร็จพร้อมกันกับการกรานกฐิน เพราะฉะนั้น จึงเป็นสหชาติปัจฉัยอาศัยกันและกันได้. ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า กรรม ๑๕ เป็นปัจฉัย โดยเป็นสหชาติปัจฉัย.

วิชันนามททั้งปวง พึงทราบโดยอุบายนี้.

ปัจฉาวิชันนามีอาทิว่า บุพกรรมมีอะไรเป็นนิทาน ต้นทั้งนั้น.

[ว่าด้วยนิทานแห่งประโยคเป็นอาทิ]

วินิจฉัยในวิชันนาสองปัญหาว่า ประโยคมีอะไรเป็นนิทาน เป็นอาทิ พึงทราบดังนี้ :-

ในคำว่า ประโยคมีเหตุเป็นนิทาน มีปัจฉัยเป็นนิทาน นี้ จีวร ๖ ชนิด พึงทราบว่า เป็นเหตุและเป็นปัจฉัย. จริงอยู่ จีวรเหล่านั้นแลเป็นเหตุ จีวรเหล่านั้นเป็นปัจฉัยแห่งกรรมทั้งปวงมีบุพประโยคเป็นต้น. เมื่อจีวร ๖ ชนิด ไม่มี ประโยคก็หาไม่มี บุพกรรมเป็นต้นก็หาไม่มีแล เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า ประโยคมีเหตุเป็นนิทาน เป็นต้น.

วินิจฉัยในสังคหาวร พึงทราบดังนี้ :-

บทว่า **วจเฑเทน** ได้แก่ การล่นวาจา นี้ว่า ข้าพเจ้ากรานกฐินด้วยสังฆาญนี้, ข้าพเจ้ากรานกฐินด้วยอุตราสงค์นี้ ข้าพเจ้ากรานกฐินด้วยอันตรา-สกันนี้.

วินิจฉัยในคติมูลาทีปจฉาวิธาน ฟังทราบดังนี้:-

การถอนและการอธิษฐาน ชื่อว่ากิริยาในท่ามกลาง.

[ว่าด้วยวิบัติแห่งกฐินเป็นอาทิ]

สองบทว่า วตุวิปยุญจ โหติ ได้แก่ เป็นผ้าไม่ควร. ผ้าที่พวกทายกถวายในวันนี้ สงฆ์ให้แก่ภิกษุผู้กรานกฐินในวันพรุ่งนี้ ชื่อว่าวิบัติโดยกาล. ผ้าที่ตัดแล้วไม่ทำให้เสร็จในวันนั้นนั่นเอง ชื่อว่าวิบัติ โดยการกระทำ.

วินิจฉัยในวิธานาคำถามที่ว่า กฐิน ขานิตพัพพ เป็นอาทิ ฟังทราบดังนี้:-

สองบทว่า เตสเวย ชมฺมานํ มีความว่า เมื่อธรรมทั้งหลายมีรูปธรรมเป็นต้น เหล่าใดมีอยู่ ชื่อกฐินจึงมี ความประสมคือประมวลรูปธรรมเป็นต้นเหล่านั้น. ก็ด้วยคำว่า นามํ นามกมฺมํ เป็นต้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงว่า คำว่า กฐินนี้ สักว่าเป็นนามในธรรมเป็นอันมาก โดยปรมาตถ์ ธรรมอันหนึ่งหาไม่มี.

สองบทว่า จตุวิสตียา อากาเรหิ มีความว่า (ฟังทราบวิบัติแห่งการกรานกฐิน) ด้วยเหตุที่กล่าวแล้วในหนหลัง มีคำว่า น อุลลิกฺขิตมตฺเตน เป็นต้น.

สองบทว่า จตุวิสตียา อากาเรหิ มีความว่า (ฟังทราบสมบัติแห่งการกรานกฐิน) ด้วยเหตุที่กล่าวแล้วในหนหลัง มีคำว่า กฐินเป็นอันกรานแล้วด้วยผ้าใหม่ เป็นต้น.

คำใดอันพึงจะกล่าวในนิमितกรรมเป็นอาทิ คำทั้งปวงนั้น ได้กล่าวไว้แล้วในวัณณาแห่งกฐินชั้นชกะ.

[ว่าด้วยการรื้อแห่งกฐิน]

สองบทว่า เอกุปฺปาทา เอกนิโรธา มีความว่า การรื้อแห่งกฐินแม่เมื่อเกิดขึ้น ย่อมเกิดขึ้นด้วยกัน แม่เมื่อดับ ย่อมดับด้วยกัน.

สองบทว่า เอกุปฺปาทา นานานิโรธา มีความว่า การรื้อแห่งกฐิน เมื่อเกิดขึ้น ย่อมเกิดขึ้นด้วยกัน, เมื่อดับ ย่อมดับต่างคราวกัน.

มีคำอธิบายอย่างไร? การรื้อแม่ทั้งปวง ย่อมเกิดขึ้นพร้อมกันกับการกราน, จริงอยู่ เมื่อมีการกราน การรื้อย่อมมีเป็นธรรมดา

ในบรรดาการกรานกฐิน ๘ เหล่านี้ สองเบื้องต้น เมื่อจะดับย่อมดับคือถึงความรื้อ พร้อมกันกับการกราน. จริงอยู่ ความดับแห่งการกราน และความเป็นแห่งการรื้อ แห่งกฐินุทธาร ๒ นั้น ย่อมมีในขณะเดียวกัน นอกนี้ย่อมดับต่างคราวกัน. เมื่อกฐินุทธารมปิกมณันติกาเป็นต้นแม่เหล่านั้น ถึงแล้วซึ่งความเป็นอาการรื้อ การกรานก็ยังคงอยู่.

คำที่เหลือในบททั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

กฐินเภท วัณณา จบ

จบปัญญุตติวัคค วัณณา

ในอรรถกถาวินัย ชื่อสมันตปาสาทิกา

อุปาติปญฺจะ

อนิสิตวรรคที่ ๑

ท่านพระอุบาลีเข้าเฝ้า

[๑,๑๖๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระ-
เชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ท่าน
พระอุบาลีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ถวายบังคมนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง
แล้วทูลถามปัญหาว่า ดังนี้:-

องค์ของภิกษุผู้ต้องถือนิสัย

พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล จะไม่ถือนิสัย
อยู่ตลอดชีวิตไม่ได้

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า คู่ก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕
จะไม่ถือนิสัยอยู่ตลอดชีวิตไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้อุโบสถ
๒. ไม่รู้อุโบสถกรรม
๓. ไม่รู้ปาติโมกข์
๔. ไม่รู้ปาติโมกขุเทศ
๕. มีพรรษาหย่อนห้า

คู่ก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล จะไม่ถือนิสัยอยู่ตลอด
ชีวิตไม่ได้

องค์ของภิกษุผู้ไม่ต้องถือนิสัย

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ตลอดชีวิต
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้อุโบสถ
๒. รู้อุโบสถกรรม
๓. รู้ปาติโมกข์
๔. รู้ปาติโมกขุเทศ
๕. มีพรรษาได้ห้าหรือเกินห้า

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ตลอด
ชีวิต

องค์ของภิกษุผู้ต้องถือนิสัยอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ จะไม่ถือนิสัยอยู่
ตลอดชีวิตไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้ปวารณา
๒. ไม่รู้ปวารณากรรม
๓. ไม่รู้ปาติโมกข์
๔. ไม่รู้ปาติโมกขุเทศ
๕. มีพรรษาหย่อนห้า

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล จะไม่ถือนิสัยอยู่ตลอด
ชีวิตไม่ได้

องค์ของภิกษุผู้ไม่ต้องถือนิสัย

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ตลอดชีวิต
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้ปวารณา
๒. รู้ปวารณากรรม
๓. รู้ปาติโมกข์
๔. รู้ปาติโมกข์ทุกเทศ
๕. มีพรรษาได้ห้า หรือเกินห้า

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ตลอด
ชีวิต

องค์ของภิกษุผู้ต้องถือนิสัยอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ จะไม่ถือนิสัยอยู่
ตลอดชีวิตไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้อาบัติและมีใจอาบัติ
๒. ไม่รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก
๓. ไม่รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ
๔. ไม่รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ
๕. มีพรรษาหย่อนห้า

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล จะไม่ถือนิสัยอยู่ตลอด
ชีวิตไม่ได้

องค์ของภิกษุผู้ไม่ต้องถือนิสัย

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ตลอดชีวิต
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้อาบัติและมีโชอาบัติ
๒. รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก
๓. รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ
๔. รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ
๕. มีพรรษาได้ห้า หรือเกินห้า

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ตลอด
ชีวิต

ภิกษุผู้ที่ไม่ควรอุปสมบทเป็นต้น

[๑,๑๖๒] อ. พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล
ไม่พึงให้อุปสมบท ไม่พึงให้นิสัย ไม่พึงให้สามเณรอุปฐาก

พ. คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่พึงให้อุปสมบท ไม่พึง
ให้นิสัย ไม่พึงให้สามเณรอุปฐาก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่อาจพยาบาลเองหรือส่งผู้อื่นให้พยาบาลอันเดวาสึกหรือสัทธ-
วิหาริกผู้อาพาธ
๒. ไม่อาจระงับเองหรือให้ผู้อื่นช่วยระงับความกระสัน
๓. ไม่อาจบรรเทาเองหรือให้ผู้อื่นช่วยบรรเทาความเบื้อหน้ายอัน
เกิดขึ้นโดยธรรม

๔. ไม่อาจแนะนำในธรรมอันยิ่งขึ้นไป

๕. ไม่อาจแนะนำในวินัยอันยิ่งขึ้นไป

คูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงให้อุปสมบท ไม่
พึงให้นิสัย ไม่พึงให้สามเณรอุปัฏฐาก

ภิกษุผู้ควรให้อุปสมบทเป็นต้น

คูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงให้อุปสมบท พึงให้นิสัย
พึงให้สามเณรอุปัฏฐาก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. อาจพยาบาลเองหรือสั่งผู้อื่นให้พยาบาลอันเตวาลิก หรือสัททวิหาริก
ผู้อาพาธ

๒. อาจระงับเองหรือให้ผู้อื่นช่วยระงับความกระสัน

๓. อาจบรรเทาเองหรือให้ผู้อื่นช่วยบรรเทาความเบื่อหน่ายอันเกิดขึ้น
โดยธรรม

๔. อาจแนะนำในธรรมอันยิ่งขึ้นไป

๕. อาจแนะนำในวินัยอันยิ่งขึ้นไป

คูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงให้อุปสมบท พึงให้
นิสัย พึงให้สามเณรอุปัฏฐาก

ภิกษุผู้ไม่ควรให้อุปสมบทเป็นต้นอีกนัยหนึ่ง

คูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงให้อุปสมบท
ไม่พึงให้นิสัย ไม่พึงให้สามเณรอุปัฏฐาก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่อาจฝึกปรืออันเตवासิก หรือสัททวิหาริก ในสิกขาเป็นส่วน
อภิสมาจาร

๒. ไม่อาจแนะนำอันเตवासิก หรือสัททวิหาริก ในสิกขาเป็นส่วน
เบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์

๓. ไม่อาจแนะนำในศีลอันยิ่งขึ้นไป

๔. ไม่อาจแนะนำในจิตอันยิ่งขึ้นไป

๕. ไม่อาจแนะนำในปัญญาอันยิ่งขึ้นไป

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงให้อุปสมบท ไม่
พึงให้นิสัย ไม่พึงให้สามเณรอุปฐาก

ภิกษุผู้ควรให้อุปสมบทเป็นต้น

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงให้อุปสมบท พึงให้นิสัย
พึงให้สามเณรอุปฐาก องค์ ๕ ะไรบ้าง คือ:-

๑. อาจฝึกปรืออันเตवासิก หรือสัททวิหาริก ในสิกขาเป็นส่วนอภิ-
สมาจาร

๒. อาจแนะนำอันเตवासิกหรือสัททวิหาริก ในสิกขาเป็นส่วนเบื้องต้น
แห่งพรหมจรรย์

๓. อาจแนะนำในศีลอันยิ่งขึ้นไป

๔. อาจแนะนำในจิตอันยิ่งขึ้นไป

๕. อาจแนะนำในปัญญาอันยิ่งขึ้นไป

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงให้อุปสมบท พึงให้
นิสัย พึงให้สามเณรอุปฐาก

องค์ ๕ ของภิกษุผู้ถูกลงโทษ

[๑,๑๖๓] อ. พระพุทธเจ้าข้า สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วย
องค์เท่าไรหนอแล

พ. คู่ก่อนอุบาสิ สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ อะไร
บ้าง คือ:-

๑. เป็นอสังขี
๒. เป็นพาล
๓. ไม่ใช่เป็นปกติ
๔. เป็นมิจฉาทิฎฐิ
๕. มีอาชีวิวัตติ

คู่ก่อนอุบาสิ สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

คู่ก่อนอุบาสิ สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้มึสติลวัตติ ในอริสิต
๒. เป็นผู้มึอาจารย์วัตติ ในอธยาจาร
๓. เป็นผู้มึทิฎฐิวัตติ ในอติทิฎฐิ
๔. เป็นมิจฉาทิฎฐิ
๕. มีอาชีวิวัตติ

คู่ก่อนอุบาสิ สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

คู่ก่อนอุบาสิ สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้ประกอบด้วยความคะนองกาย
๒. เป็นผู้ประกอบด้วยความคะนองวาจา
๓. เป็นผู้ประกอบด้วยความคะนองกายและวาจา
๔. เป็นมิฉนาคิณฺฐิ
๕. มีอาชีวิวัตติ

คูก่อนอุบาสิ สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

คูก่อนอุบาสิ สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก

องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้ประพฤตินาจารทางกาย
๒. เป็นผู้ประพฤตินาจารทางวาจา
๓. เป็นผู้ประพฤตินาจารทางกาย และทางวาจา
๔. เป็นมิฉนาคิณฺฐิ
๕. มีอาชีวิวัตติ

คูก่อนอุบาสิ สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

คูก่อนอุบาสิ สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก

องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้ประกอบด้วยความลบล้างทางกาย
๒. เป็นผู้ประกอบด้วยความลบล้างทางวาจา
๓. เป็นผู้ประกอบด้วยความลบล้างทางกายและทางวาจา
๔. เป็นมิฉนาคิณฺฐิ
๕. มีอาชีวิวัตติ

คูก่อนอุบาสิกา สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

คูก่อนอุบาสิกา สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้ประกอบด้วยมิจฉาชีพทางกาย
๒. เป็นผู้ประกอบด้วยมิจฉาชีพทางวาจา
๓. เป็นผู้ประกอบด้วยมิจฉาชีพทางกายและวาจา
๔. เป็นมิจฉาภิฎฐิ
๕. มีอาชีวิวัตติ

คูก่อนอุบาสิกา สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

คูก่อนอุบาสิกา สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ต้องอาบัติแล้วถูกลงโทษ แต่ยังไม่อุปสมบท
๒. ให้นิสัย
๓. ให้สามเณรอุปฐาก
๔. ยินดีการสมมติให้เป็นผู้สอนภิกษุณี
๕. แม้ได้รับสมมติแล้ว ยังสอนภิกษุณี

คูก่อนอุบาสิกา สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

คูก่อนอุบาสิกา สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ถูกสงฆ์ลงโทษเพราะอาบัติใด ต้องอาบัตินั้น
๒. ต้องอาบัติอื่นอันเช่นกัน
๓. ต้องอาบัติที่เร็วกว่านั้น

๔. ตีเตียนกรรม

๕. ตีเตียนภิกษุทั้งหลายผู้ทำกรรม

คู่ก่อนอุบาสิกา สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

คู่ก่อนอุบาสิกา สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก

องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. พุคฺติพระพุทฺธเจ้า

๒. พุคฺติพระธรรม

๓. พุคฺติพระสงฆ์

๔. เป็นมิฉนาคิฎฐิ

๕. มีอาชีวิวัตติ

คู่ก่อนอุบาสิกา สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล.

อนิสฺสิตวรรค ที่ ๑ จบ

หัวข้อประจําวรรค

[๑,๑๖๔] อุโบสถ ๑ ปวารณา ๑ อาบัติ ๑ อาพาธ ๑ อภิสมจาร ๑
อถัชชี ๖ อริสีล ๑ คณอง ๑ อนาจาร ๑ ลบถ้าง ๑ มิฉนาคิฎฐิ ๑ อาบัติ ๑
เพราะอาบัติใด ๑ ตีพระพุทฺธเจ้า ๑ รวมเป็นวรรค ที่ ๑ แล.

น้ปฏิบัติสัสมภนวรรค ที่ ๒

องค์ของภิกษุที่ไม่ควรระงับกรรม

[๑,๑๖๕] อุ. พระพุทฺธเจ้าข้า ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล
สงฆ์ไม่พึงระงับกรรม

พ. คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ สงฆ์ไม่พึงระงับกรรม
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ต้องอาบัติแล้วถูกลงโทษ ยังให้อุปสมบท
๒. ให้นิสัย
๓. ให้สามเณรอุปฐาก
๔. ยินดีการสมมติให้เป็นผู้สอนภิกษุณี
๕. แม้ได้รับสมมติแล้ว ยังสอนภิกษุณี

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงระงับกรรม
คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก สงฆ์ไม่พึงระงับ
กรรม องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ถูกสงฆ์ลงโทษเพราะอาบัติใด ต้องอาบัตินั้น
๒. ต้องอาบัติอื่นอันเช่นกัน
๓. ต้องอาบัติที่เร็วกว่านั้น
๔. ติกรรม
๕. ติภิกษุทั้งหลายผู้ทำกรรม

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงระงับกรรม
คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก สงฆ์ไม่พึงระงับ
กรรม องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. พุคติพระพุทธรเจ้า
๒. พุคติพระธรรม
๓. พุคติพระสงฆ์

๔. เป็นมิจนาทิกฐิติ

๕. มีอาชีวิวัตติ

คูก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงระงับกรรม

คูก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก สงฆ์ไม่พึงระงับ

กรรม องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นอถัชชี

๒. เป็นพาล

๓. ไม่ใช่เป็นปกติตตะ

๔. ทำการย้ายในข้อวัตร

๕. ไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา

คูก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงระงับกรรม.

คุณสมบัติของภิกษุผู้เข้าสงคราม

[๑,๑๖๖] อุ. พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุผู้เข้าสงความ เมื่อเข้าหาสงฆ์ พึงตั้งธรรมเท่าไรไว้ในตน แล้วเข้าหาสงฆ์

พ. คูก่อนอุบาตี อันภิกษุผู้เข้าสงคราม เมื่อเข้าหาสงฆ์พึงตั้งธรรม ๕ อย่างไว้ในตน แล้วเข้าหาสงฆ์ ธรรม ๕ อะไรบ้าง

คูก่อนอุบาตี ภิกษุผู้เข้าสงคราม เมื่อเข้าหาสงฆ์

๑. พึงมีจิตยำเกรง มีจิตเสมอด้วยผ้าเช็ดธุลี เข้าหาสงฆ์

๒. พึงเป็นผู้รู้จักอาสนะ รู้จักการนั่ง

๓. ไม่เบียดภิกษุผู้เถระ ไม่เกียดกันอาสนะภิกษุผู้อ่อนกว่า พึงนั่ง

อาสนะอันควร

๔. ไม่ฟังพูดเรื่องต่าง ๆ ไม่ฟังพูดวิจารณ์กถา

๕. ฟังกถาธรรมด้วยตนเอง หรือเชิญผู้อื่นกถา ไม่ฟังดูหมิ่น
อริยคุณณีภาพ

ดูก่อนอุบาสิกา ถ้าสงฆ์ทำกรรมที่ควรพร้อมเพรียงกันทำ ถ้าในกรรมนั้น
ภิกษุไม่ชอบใจ จะฟังทำความเห็นแย้งก็ได้ แล้วควบคุมสามัคคีไว้ ชื่อนั้น
เพราะเหตุไร เพราะเธอคิดว่า เราอย่ามีความเป็นต่าง ๆ จากสงฆ์เลย

ดูก่อนอุบาสิกา อัน ภิกษุผู้เข้าสงคราม เมื่อเข้าหาสงฆ์ ฟังตั้งธรรม
๕ อย่างนี้ไว้ในตน แล้วเข้าหาสงฆ์เถิด.

องค์ของภิกษุผู้พูดในสงฆ์

[๑,๑๖๗] อุ. พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล
เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อมไม่เป็นที่ปรารณาของชนหมู่มาก ไม่เป็นที่พอใจของชน
หมู่มาก และไม่เป็นที่ชอบใจของชนหมู่มาก

พ. ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อมไม่
เป็นที่ปรารณาของชนหมู่มาก ไม่เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และไม่เป็นที่
ชอบใจของชนหมู่มาก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้มีความคิดมีดমন
๒. พูดขัดผู้อื่น
๓. ไม่ฉลาดให้ถ้อยคำที่เชื่อมถึงกัน
๔. ไม่โจทตามอาบัติในธรรมและวินัยอันสมควร
๕. ไม่ปรับตามอาบัติในธรรมและวินัยอันสมควร

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อม
ไม่เป็นที่ปรารภนาของชนหมู่มาก ไม่เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และไม่เป็นที่
ที่ชบใจของชนหมู่มาก

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อมเป็นที่
ปรารภนาของชนหมู่มาก เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และเป็นในที่ชบใจของชน
หมู่มาก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่เป็นผู้มีความคิดมีดমন
๒. ไม่พูดขัดผู้อื่น
๓. หลาดในถ้อยคำที่เชื่อมถึงกัน
๔. โจทตามอาบัติในธรรมและวินัยอันสมควร
๕. ปรับตามอาบัติในธรรมและวินัยอันสมควร

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อม
เป็นที่ปรารภนาของชนหมู่มาก เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และเป็นในที่ชบใจ
ของชนหมู่มาก

องค์ของภิกษุผู้พูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก เมื่อพูดในสงฆ์
ย่อมไม่เป็นที่ปรารภนาของชนหมู่มาก ไม่เป็นที่ชบใจของชนหมู่มาก และไม่
เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้वादอ้าง
๒. เป็นผู้รุกราน

๓. ยึดถือธรรม

๔. คำนธรรม

๕. กล่าวถ้อยคำที่ไร้ประโยชน์มาก

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อมไม่เป็นที่ปรารถนาของชนหมู่มาก ไม่เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และไม่เป็นที่ชอบใจของชนหมู่มาก

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อมเป็นที่ปรารถนาของชนหมู่มาก เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และเป็นที่ชอบใจของชนหมู่มาก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่เป็นผู้อดอ้าง

๒. ไม่เป็นผู้รุกราน

๓. ยึดถือธรรม

๔. คำนธรรม

๕. ไม่กล่าวถ้อยคำที่ไร้ประโยชน์มาก

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อมเป็นที่ปรารถนาของชนหมู่มาก เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และเป็นที่ชอบใจของชนหมู่มาก

องค์ของภิกษุพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อมไม่เป็นที่ปรารถนาของชนหมู่มาก ไม่เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และไม่เป็นที่ชอบใจของชนหมู่มาก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. พุดข่มขู่
๒. พุดไม่ให้โอกาสผู้อื่น
๓. ไม่โจทตามอาบัติในธรรมและในวินัยอันสมควร
๔. ไม่ปรับตามอาบัติในธรรมและในวินัยอันสมควร
๕. ไม่ชี้แจงตามความเห็น

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เมื่อพุดในสงฆ์ ย่อมไม่เป็นที่ปรารภนาของชนหมู่มาก ไม่เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และไม่เป็นที่ชอบใจของชนหมู่มาก

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ เมื่อพุดในสงฆ์ ย่อมเป็นที่ปรารภนาของชนหมู่มาก เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และเป็นที่ชอบใจของชนหมู่มาก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่พุดข่มขู่
๒. พุดให้โอกาสผู้อื่น
๓. โจทตามอาบัติในธรรมและในวินัยอันสมควร
๔. ปรับตามอาบัติในธรรมและในวินัยอันสมควร
๕. ชี้แจงตามความเห็น

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เมื่อพุดในสงฆ์ ย่อมเป็นที่ปรารภนาของชนหมู่มาก เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และเป็นที่ชอบใจของชนหมู่มาก.

อานิสงส์ในการเรียนวินัย

[๑,๑๖๘] อ. พระพุทธเจ้าข้า ในการเรียนวินัย มีอานิสงส์เท่าไร
หนอแล

พ. คู่ก่อนอุบาสิ ใน การเรียนวินัยมีอานิสงส์ ๕ นี้ อานิสงส์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. กองศีลเป็นอันตนคุ้มครองรักษาไว้ด้วยดี
๒. เป็นที่พึงพิงของผู้ถูกความสงสัยครอบงำ
๓. เป็นผู้แก้แค้นล้างพุดในท่ามกลางสงฆ์
๔. ข่มขู่เข้าศึกได้ด้วยดีโดยสหธรรม
๕. เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม

คู่ก่อนอุบาสิ ใน การเรียนวินัย มีอานิสงส์ ๕ นี้แล.

นับปฏิบัติสัสมณวรรค ที่ ๒ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๑๖๕] ต้องอาบัติ ๑ เพราะอาบัติใด ๑ พุดติเตียน ๑ อถัชชี ๑ สงคราม ๑ มีความคิดมีคมน ๑ อวดอ้าง ๑ ข่มขู่ ๑ เรียนวินัย ๑.

โวหารวรรคที่ ๓

ภิกษุไม่ควรพุดในสงฆ์

[๑,๑๗๐] อ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล ไม่พึงพุดในสงฆ์ พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่พึงพุดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้อาบัติ
  ๒. ไม่รู้สมุฏฐานอาบัติ
  ๓. ไม่รู้ประโยชน์อาบัติ
  ๔. ไม่รู้ความระงับอาบัติ
  ๕. ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยอาบัติ
- คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงพูดในสงฆ์ องค์ ๕ ะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้อาบัติ
  ๒. รู้สมุฏฐานอาบัติ
  ๓. รู้ประโยชน์อาบัติ
  ๔. รู้ความระงับอาบัติ
  ๕. ฉลาดในการวินิจฉัยอาบัติ
- คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่พึงพูดในสงฆ์ องค์ ๕ ะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้อธิกรณ์
๒. ไม่รู้สมุฏฐานอธิกรณ์

๓. ไม่รู้ประโยชน์ของอริกกรรม
  ๔. ไม่รู้ความระงับอริกกรรม
  ๕. ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยอริกกรรม
- คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้อริกกรรม
  ๒. รู้สมุฏฐานอริกกรรม
  ๓. รู้ประโยชน์ของอริกกรรม
  ๔. รู้ความระงับอริกกรรม
  ๕. ฉลาดในการวินิจฉัยอริกกรรม
- คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่พึงพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. พูดข่มขู่
๒. พูดไม่ให้โอกาสผู้อื่น
๓. ไม่โจทตามอาบัติในธรรมและวินัยอันสมควร

๔. ไม่ปฏิบัติตามอาบัติในธรรมและวินัยอันสมควร

๕. ไม่ชี้แจงตามความเห็น

คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไร

บ้าง คือ:-

๑. ไม่พูดข่มขู่

๒. พูดให้โอกาสผู้อื่น

๓. โจทตามอาบัติในธรรมและวินัยอันสมควร

๔. ปฏิบัติตามอาบัติในธรรมและวินัยอันสมควร

๕. ชี้แจงตามความเห็น

คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่พึงพูดในสงฆ์

องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้อาบัติและอนาบัติ

๒. ไม่รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก

๓. ไม่รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติหาส่วนเหลือมิได้

๔. ไม่รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ

๕. ไม่รู้อาบัติที่ทำคืนได้และทำคืนไม่ได้

คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ฟังพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้อาบัติและอนาบัติ
๒. รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก
๓. รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติหาส่วนเหลือมิได้
๔. รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ
๕. รู้อาบัติที่ทำคืนได้และทำคืนไม่ได้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ฟังพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ฟังพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้กรรม
๒. ไม่รู้การทำกรรม
๓. ไม่รู้วัตถุของกรรม
๔. ไม่รู้วัตรของกรรม
๕. ไม่รู้ความระงับกรรม

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ฟังพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ฟังพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไรบ้างคือ:-

๑. รู้กรรม
๒. รู้การทำกรรม
๓. รู้วัตถุของกรรม
๔. รู้วัตรของกรรม
๕. รู้ความระงับกรรม

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่พึงพูดในสงฆ์
องค์ ๕ อะไรบ้างคือ:-

๑. ไม่รู้วัตถุ
๒. ไม่รู้นิทาน
๓. ไม่รู้บัญญัติ
๔. ไม่รู้บทที่ตกในภายหลัง
๕. ไม่รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไร
บ้างคือ:-

๑. รู้วัตถุ
๒. รู้นิทาน

๓. รู้บัญญัติ

๔. รู้บทที่ตกในภายหลัง

๕. รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ควรพูดในสงฆ์

องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ถึงฉันทาคติ

๒. ถึงโทสาคติ

๓. ถึงโมหาคติ

๔. ถึงภยาคติ

๕. เป็นอสังขี

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงพูดในสงฆ์ องค์ ๕

อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ

๒. ไม่ถึงโทสาคติ

๓. ไม่ถึงโมหาคติ

๔. ไม่ถึงภยากติ

๕. เป็นลัทธิ

คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ฟังพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ฟังพูดในสงฆ์

องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ถึงฉันทาคติ

๒. ถึงโทสาคติ

๓. ถึงโมหาคติ

๔. ถึงภยากติ

๕. ไม่ฉลาดในวินัย

คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ฟังพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ฟังพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไร

บ้าง คือ:-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ

๒. ไม่ถึงโทสาคติ

๓. ไม่ถึงโมหาคติ

๔. ไม่ถึงภยากติ

๕. ฉลาดในวินัย

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ฟังพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ฟังพูดในสงฆ์

องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้ญัตติ
๒. ไม่รู้การทำญัตติ
๓. ไม่รู้อนุสาวนาแห่งญัตติ
๔. ไม่รู้สมณะแห่งญัตติ
๕. ไม่รู้ความระงับแห่งญัตติ

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ฟังพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ฟังพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไร

บ้าง คือ:-

๑. รู้ญัตติ
๒. รู้การทำญัตติ
๓. รู้อนุสาวนาแห่งญัตติ
๔. รู้สมณะแห่งญัตติ
๕. รู้ความระงับแห่งญัตติ

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ฟังพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่พึงพูดในสงฆ์
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้สูตรตะ
๒. ไม่รู้สูตรตานุโลม
๓. ไม่รู้วินัย
๔. ไม่รู้วินยานุโลม
๕. ไม่ฉลาดในฐานะและอฐานะ

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไร
บ้าง คือ:-

๑. รู้สูตรตะ
๒. รู้สูตรตานุโลม
๓. รู้วินัย
๔. รู้วินยานุโลม
๕. ฉลาดในฐานะและอฐานะ

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่พึงพูดในสงฆ์
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้ธรรม
  ๒. ไม่รู้ธรรมานุโลม
  ๓. ไม่รู้วินัย
  ๔. ไม่รู้วินยานุโลม
  ๕. ไม่ฉลาดในคำต้นและคำปลาย
- คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไร

บ้าง คือ:-

๑. รู้ธรรม
  ๒. รู้ธรรมานุโลม
  ๓. รู้วินัย
  ๔. รู้วินยานุโลม
  ๕. ฉลาดในคำต้นและคำปลาย
- คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงพูดในสงฆ์.

โฆหารวรรค ที่ ๓ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๑๗๑] อาบัติ ๑ อธิกรณ์ ๑ ข่มขู่ ๑ รู้อาบัติ ๑ กรรม ๑
วัตถุ ๑ อลัชชี ๑ ไม่ฉลาด ๑ ญัตติ ๑ ไม่รู้สุตตะ ๑ ไม่รู้ธรรม ๑ รวม
เป็นวรรคที่ ๓ แล.

ทฎฐาวฎการมวรรคที่ ๔

การท้การมเห็นแย้งที่ไม้เป็นธรรม

[๑,๑๗๒] อ. การท้การมเห็นแย้งที่ไม้เป็นธรรม มีเท่าไรหนอแล
พระพุทฐเจ้าข้า

พ. คุณ่อนอุบาลี การท้การมเห็นแย้งที่ไม้เป็นธรรมนี้ มี ๕ อย่าง
๕ อย่างอะไรบ้าง คือ:-

๑. ท้การมเห็นแย้งในอนาบัติ
๒. ท้การมเห็นแย้งในอาบัติที่ไม้เป็นเทศนาคามินี
๓. ท้การมเห็นแย้งในอาบัติที่แสดงแล้ว
๔. ท้การมเห็นแย้งพร้อมกัน ๔-๕ รูป
๕. ท้การมเห็นแย้งด้วยน้กในใจ

คุณ่อนอุบาลี การท้การมเห็นแย้งไม้เป็นธรรม ๕ อย่าง นี้แล

การท้การมเห็นแย้งที่เป็นธรรม

คุณ่อนอุบาลี การท้การมเห็นแย้งที่เป็นธรรมนี้ มี ๕ อย่าง ๕ อย่าง
อะไรบ้าง คือ:-

๑. ท้การมเห็นแย้งในอาบัติ
๒. ท้การมเห็นแย้งในอาบัติเป็นเทศนาคามินี
๓. ท้การมเห็นแย้งในอาบัติอันยังมีได้แสดง
๔. ไม้ท้การมเห็นแย้งพร้อมกัน ๔-๕ รูป
๕. ไม้ท้การมเห็นแย้งด้วยน้กในใจ

คุณ่อนอุบาลี การท้การมเห็นแย้งที่เป็นธรรม ๕ อย่าง นี้แล

การทำความเห็นแย้งที่ไม่เป็นธรรมอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี การทำความเห็นแย้งที่ไม่เป็นธรรม แม้อื่นอีก ๕ อย่าง ๕ อย่างอะไรบ้าง คือ:-

๑. ทำความเห็นแย้งในสำนักภิกษุนานาสังวาสก์
๒. ทำความเห็นแย้งในสำนักภิกษุผู้อยู่ในสีมาต่างกัน
๓. ทำความเห็นแย้งในสำนักภิกษุมิใช่ปกติตัดตะ
๔. ทำความเห็นแย้งพร้อมกัน ๔- ๕ รูป
๕. ทำความเห็นแย้งด้วยนึกในใจ

ดูก่อนอุบาลี การทำความเห็นแย้งที่เป็นธรรม ๕ อย่าง นี้แล

การทำความเห็นแย้งที่เป็นธรรม

ดูก่อนอุบาลี การทำความเห็นแย้งที่เป็นธรรมนี้ มี ๕ อย่าง ๕ อย่างอะไรบ้าง คือ:-

๑. ทำความเห็นแย้งในสำนักภิกษุสมานสังวาสก์
๒. ทำความเห็นแย้งในสำนักภิกษุผู้อยู่ในสีมาเดียวกัน
๓. ทำความเห็นแย้งในสำนักภิกษุผู้เป็นปกติตัดตะ
๔. ไม่ทำความเห็นแย้งพร้อมกัน ๔- ๕ รูป
๕. ไม่ทำความเห็นแย้งด้วยนึกในใจ

ดูก่อนอุบาลี การทำความเห็นแย้งที่เป็นธรรม ๕ อย่าง นี้แล.

การรับพระเคนที่ใช้ไม่ได้

[๑,๑๗๓] อุ. การรับพระเคนที่ใช้ไม่ได้ มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า

พ. คุณ่อนอุบาลี การรับประเคนที่ใช้ไม่ได้มี ๕ อย่าง ๕ อย่าง
อะไรบ้าง คือ:-

๑. ของเขาให้ด้วยกาย ไม่รับประเคนด้วยกาย
๒. ของเขาให้ด้วยกาย ไม่รับประเคนด้วยของเนื่องด้วยกาย
๓. ของเขาให้ด้วยของเนื่องด้วยกาย ไม่รับประเคนด้วยกาย
๔. ของเขาให้ด้วยของเนื่องด้วยกาย ไม่รับประเคนด้วยของเนื่อง
ด้วยกาย
๕. ของเขาให้ด้วยโยนให้ ไม่รู้ประเคนด้วยกาย หรือด้วยของ
เนื่องด้วยกาย

คุณ่อนอุบาลี การรับประเคนที่ใช้ไม่ได้ มี ๕ อย่าง นี้แล

การรับประเคนที่ใช้ได้

คุณ่อนอุบาลี การรับประเคนที่ใช้ได้มี ๕ อย่าง ๕ อย่างอะไรบ้าง
คือ :-

๑. ของเขาให้ด้วยกาย รับประเคนด้วยกาย
๒. ของเขาให้ด้วยกาย รับประเคนด้วยของเนื่องด้วยกาย
๓. ของเขาให้ด้วยของเนื่องด้วยกาย รับประเคนด้วยกาย
๔. ของเขาให้ด้วยของเนื่องด้วยกาย รับประเคนด้วยของเนื่องด้วยกาย
๕. ของเขาให้ด้วยโยนให้ รับประเคนด้วยกาย หรือด้วยของเนื่อง
ด้วยกาย

คุณ่อนอุบาลี การรับประเคนที่ใช้ได้ ๕ อย่าง นี้แล.

ของที่ไม่เป็นเดน

[๑,๑๗๔] อุ. ของที่ไม่เป็นเดน มีเท่าไร พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิ ของที่ไม่เป็นเดนนี้มี ๕ อย่าง ๕ อย่างอะไรบ้าง

คือ:-

๑. ภิกษุไม่ทำให้เป็นกัปปิยะ

๒. ไม่รับประเคน

๓. ไม่ยกส่งให้

๔. ทำนอกหัตถบาธ

๕. มิได้กล่าวว่า ทั้งหมดนั้นพอละ

คู่ก่อนอุบาสิ ของที่ไม่เป็นเดนมี ๕ อย่าง นี้แล

ของที่เป็นเดน

คู่ก่อนอุบาสิ ของที่เป็นเดนนี้ มี ๕ อย่าง ๕ อย่างอะไรบ้าง คือ:-

๑. ภิกษุทำให้เป็นกัปปิยะ

๒. รับประเคน

๓. ยกส่งให้

๔. ทำในหัตถบาธ

๕. กล่าวว่า ทั้งหมดนั้นพอละ

คู่ก่อนอุบาสิ ของที่เป็นเดน ๕ อย่าง นี้แล.

การห้ามภัตร

[๑,๑๗๕] อุ. การห้ามภัตรย่อมปรากฏด้วยอาการเท่าไร พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิกา กากห้ามภักตร์ ย่อมปรากฏด้วยอาการ ๕ อย่าง ๕
อย่างอะไรบ้าง คือ:-

๑. การฉนยังปรากฏอยู่
๒. โภชนะปรากฏอยู่
๓. ผู้ให้อยู่ในหัตถบาธ
๔. เหนือมของเข้ามา
๕. การห้ามปรากฏ

คู่ก่อนอุบาสิกา การห้ามภักตร์ ย่อมปรากฏด้วยอาการ ๕ นี้แล.

ทำตามปฏิญญาที่ไม่เป็นธรรม

[๑,๑๗๖] อ. การทำตามปฏิญญาที่ไม่เป็นธรรม มีเท่าไร พระพุทธ-
เจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิกา การทำตามปฏิญญาที่ไม่เป็นธรรมนี้มี ๕ อย่าง ๕
อย่างอะไรบ้าง คือ:-

๑. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก เธอถูกโจทด้วยอาบัติปาราชิก แต่
ปฏิญญาว่าต้องอาบัติสังฆาทิเสส สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติสังฆาทิเสส จัดเป็น
ทำตามปฏิญญาไม่เป็นธรรม

๒. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก เธอถูกโจทด้วยอาบัติปาราชิก แต่
ปฏิญญาว่าต้องอาบัติปาจิตตีย์ สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติปาจิตตีย์ จัดเป็นทำตาม
ปฏิญญาไม่เป็นธรรม

๓. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ เธอถูกโจทด้วยอาบัติปาฏิเทสนียะ แต่บัญญัติว่าต้องอาบัติทุกกฏ สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติทุกกฏ จัดเป็นทำตามบัญญัติไม่เป็นกรรม

๔. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ เธอถูกโจทด้วยอาบัติทุกกฏ แต่บัญญัติว่าต้องอาบัติปาราชิก สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติปาราชิก จัดเป็นทำตามบัญญัติไม่เป็นกรรม

๕. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติทุกกฏ เธอถูกโจทด้วยอาบัติทุกกฏ แต่บัญญัติว่าต้องอาบัติสังฆาทิเสส ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติปาฏิเทสนียะ จัดเป็นทำตามบัญญัติไม่เป็นกรรม

คู่ก่อนอุบาสิ การทำตามบัญญัติไม่เป็นกรรม ๕ อย่าง นี้แล.

ทำตามบัญญัติที่เป็นกรรม

คู่ก่อนอุบาสิ การทำตามบัญญัติที่เป็นกรรมนี้มี ๕ อย่าง ๕ อย่าง อะไรบ้าง คือ:-

๑. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก เธอถูกโจทด้วยอาบัติปาราชิก บัญญัติว่าต้องอาบัติปาราชิก สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติปาราชิก จัดเป็นทำตามบัญญัติที่เป็นกรรม

๒. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส เธอถูกโจทด้วยอาบัติสังฆาทิเสส บัญญัติว่า ต้องอาบัติสังฆาทิเสส สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติสังฆาทิเสส จัดเป็นทำตามบัญญัติที่เป็นกรรม

๓. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เธอถูกโจทด้วยอาบัติปาจิตตีย์ ปฏิญาณว่าต้องอาบัติปาจิตตีย์ สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติปาจิตตีย์ จัดเป็นทำตามปฏิญญาที่เป็นธรรม

๔. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ เธอถูกโจทด้วยอาบัติปาฏิเทสนียะ ปฏิญาณว่าต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติปาฏิเทสนียะ จัดเป็นทำตามปฏิญญาที่เป็นธรรม

๕. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติทุกกฏ เธอถูกโจทด้วยอาบัติทุกกฏ ปฏิญาณว่าต้องอาบัติทุกกฏ สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติทุกกฏ จัดเป็นทำตามปฏิญญาที่เป็นธรรม

คู่ก่อนอุบาสิ การทำตามปฏิญญาที่เป็นธรรมมี ๕ อย่างนี้แล.

ไม่ควรทำโอกาส

[๑,๑๗๗] อุ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล ขอให้ทำโอกาส สงฆ์ไม่ควรทำโอกาส พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ขอให้ทำโอกาส สงฆ์ไม่ควรทำโอกาส องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นอลัชชี
๒. เป็นพาล
๓. ไม่ใช่เป็นปกติตัดตะ
๔. เป็นผู้พูดประสงค์ให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์
๕. ไม่เป็นผู้พูดประสงค์ให้ออกจากอาบัติ

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ขอให้ทำโอกาส สงฆ์
ไม่ควรทำโอกาส

ควรทำโอกาส

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ขอให้ทำโอกาส สงฆ์ควรทำ
โอกาส องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นลัชชี
๒. เป็นบัณฑิต
๓. เป็นปกคัตตะ
๔. เป็นผู้พูดประสงฆ์ให้ออกจากอาบัติ
๕. ไม่เป็นผู้พูดประสงฆ์ให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ขอให้ทำโอกาส สงฆ์
ควรทำโอกาส.

ไม่ควรสนทนาวินัย

[๑,๑๗๘] อุ. ภิกษุทั้งหลาย ไม่พึงสนทนาวินัยกับภิกษุประกอบด้วย
องค์เท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า

พ. ภิกษุทั้งหลายไม่พึงสนทนาวินัย กับภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้วัตร
๒. ไม่รู้นิทาน
๓. ไม่รู้บัญญัติ

๔. ไม่รู้บทที่ตกหล่นภายหลัง

๕. ไม่รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้

คูก่อนอุบาสิ กิษุทั้งหลายไม่พึงสนทนาวินัย กับกิษุผู้ประกอบด้วย
องค์ ๕ นี้แล

ควรสนทนาวินัย

คูก่อนอุบาสิ กิษุทั้งหลายพึงสนทนาวินัย กับกิษุผู้ประกอบด้วย
องค์ ๕ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้วัตถุ

๒. รู้นิทาน

๓. รู้บัญญัติ

๔. รู้บทที่ตกหล่นในภายหลัง

๕. รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนิทเข้ากันได้

คูก่อนอุบาสิ กิษุทั้งหลายพึงสนทนาวินัย กับกิษุผู้ประกอบด้วย
องค์ ๕ นี้แล.

ถามปัญหา

[๑,๑๗๕] อ. การถามปัญหามีเท่าไร พระพุทธเจ้าข้า

พ. คูก่อนอุบาสิ การถามปัญหานี้ มี ๕ อย่าง ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. กิษุถามปัญหา เพราะความรู้น้อย เพราะงมงาม

๒. เป็นผู้มีความปรารถนาถามก ถูกความปรารถนาครอบงำ จึงถาม

ปัญหา

๓. ถามปัญหาเพราะความคูหมีน
  ๔. เป็นผู้ไม่ประสงค์จะรู้ จึงถามปัญหา
  ๕. ถามปัญหาด้วยมนสิการว่า ถ้าเราถามปัญหาขึ้น ภิกษุจะพยากรณ์โดยชอบเทียว การพยากรณ์ดั่งนี้นั้นเป็นความดี ถ้าเราถามปัญหาแล้ว เธอจักไม่พยากรณ์โดยชอบเทียว เราจักพยากรณ์แก่เธอโดยชอบเทียว
- คู่ก่อนอุบาถิ การถามปัญหา ๕ นี้แล.

การอดอ้างมรรคผล

- อ. การอดอ้างมรรคผล มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า
  - พ. คู่ก่อนอุบาถิ การอดอ้างมรรคผลนี้ มี ๕ อย่าง ๕ อย่างอะไรบ้างคือ:-
๑. ภิกษุอดอ้างมรรคผล เพราะความรู้น้อย เพราะความมมงาย
  ๒. ภิกษุมีความปรารถนาลามก ถูกความปรารถนาครอบงำ จึงอดอ้างมรรคผล
  ๓. อดอ้างมรรคผล เพราะวิกตจจริต เพราะจิตฟุ้งซ่าน
  ๔. อดอ้างมรรคผล เพราะสำคัญว่าได้บรรล
  ๕. อดอ้างมรรคผลที่เป็นจริง
- คู่ก่อนอุบาถิ การอดอ้างมรรคผล ๕ อย่าง นี้แล.

วิสุทถิ ๕

- [๑,๑๘๐] อ. วิสุทถิมีเท่าไร พระพุทธเจ้าข้า
- พ. คู่ก่อนอุบาถิ วิสุทถินี้ มี ๕ อย่าง ๕ อย่างอะไรบ้าง คือ:-

สวดนิทานแล้ว นอกนั้นสวดด้วยสุตบท นี้จัดเป็นวิสุทธิตี่ ๑ สวด
นิทาน สวดปาราชิก ๔ แล้ว นอกนั้นสวดด้วยสุตบท นี้จัดเป็นวิสุทธิตี่ ๒
สวดนิทาน สวดปาราชิก สวดสังฆาติเสส ๑๓ แล้ว นอกจากนั้นสวดด้วย
สุตบท นี้จัดเป็นวิสุทธิตี่ ๓ สวดนิทาน สวดปาราชิก ๔ สวดสังฆาติเสส ๑๓
สวดอนิยต ๒ แล้วนอกนั้นสวดด้วยสุตบท นี้จัดเป็นวิสุทธิตี่ ๔ สวดโดย
พิสดารทีเดียว จัดเป็นวิสุทธิตี่ ๕

ดูก่อนอุบาลี วิสุทธิ ๕ อย่าง นี้แล.

โกชนะ ๕

[๑,๑๘๑] อุ. โกชนะมีเท่าไร หนอแล พระพุทธเจ้าข้า
พ. ดูก่อนอุบาลี โกชนะนี้มี ๕ อย่าง ๕ อย่างอะไรบ้าง คือ:-

๑. ข้าวสุก
๒. นมสด
๓. ขนมห้าง
๔. ปลา
๕. เนื้อ

ดูก่อนอุบาลี โกชนะ ๕ อย่าง นี้แล.

ทีฎฐาวีกรรมวรรค ที่ ๔ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๑๘๒] ทำความเห็นแย้ง ๑ ทำความเห็นแย้งอีกนัยหนึ่ง ๑ รับ
พระเคน ๑ ของเป็นเคน ๑ ห้ามภัต ๑ ปฎิญญา ๑ ขอโอกาส ๑ สนทนา ๑
ถามปัญหา ๑ อวดอ้างมรรคผล ๑ วิสุทธิ ๑ โกชนะ ๑.

อิตถาทานวรรค ที่ ๕

หน้าที่ของโจทก์

[๑,๑๘๓] อ. ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น ฟังกำหนดกรรม
เท่าไรไว้ในตน แล้วโจทผู้อื่น พระพุทธเจ้าข้า

พ. คุณก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น ฟังกำหนดกรรม
๕ อย่างไว้ในตนแล้วโจทผู้อื่น กรรม ๕ อย่าง อะไรบ้าง คือ:-

๑. คุณก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น ฟังกำหนดอย่างนี้
ว่า เราเป็นผู้มีความประพฤติกายบริสุทธิ์หรือหนอ เราเป็นผู้ประกอบด้วย
ความประพฤติกายบริสุทธิ์ ไม่มีช่อง ไม่มีข้อสอบสวนหรือ กรรมนั้นของเรา
มีอยู่หรือไม่มี

คุณก่อนอุบาสิ ถ้าภิกษุไม่ใช่เป็นผู้มีความประพฤติกายบริสุทธิ์ ไม่
ใช่เป็นผู้ประกอบด้วยความประพฤติกายบริสุทธิ์ ไม่มีช่อง ไม่มีข้อสอบสวน
จะมีผู้ว่ากล่าวต่อเธอว่า เจริญท่านศึกษาความประพฤติกายก่อน จะมีคนว่า
กล่าวต่อเธอดังนี้

๒. คุณก่อนอุบาสิ อนึ่ง ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น ฟังกำหนด
อย่างนี้ว่า เราเป็นผู้มีความประพฤติกายวาจาบริสุทธิ์หรือหนอ เราเป็นผู้
ประกอบด้วยความประพฤติกายวาจาบริสุทธิ์ ไม่มีช่อง ไม่มีข้อสอบสวนหรือ
กรรมนั้นของเรามีอยู่หรือไม่มี

คุณก่อนอุบาสิ ถ้าภิกษุไม่ใช่เป็นผู้มีความประพฤติกายวาจาบริสุทธิ์ ไม่
ใช่เป็นผู้ประกอบด้วยความประพฤติกายวาจาบริสุทธิ์ ไม่มีช่อง ไม่มีข้อสอบ-
สวน จะมีผู้ว่ากล่าวต่อเธอว่า เจริญท่านศึกษาความประพฤติกายวาจา
ก่อน จะมีคนว่ากล่าวต่อเธอดังนี้

๓. คุณก่อนอุบาสิกา อนึ่ง ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น พึงกำหนด
อย่างนี้ว่า เมตตาคิดไม่มีอาฆาต เราเข้าไปตั้งไว้แล้วในหมู่เพื่อนสพรหมจารี
หรือธรรมนั้นของเรามีอยู่หรือไม่

คุณก่อนอุบาสิกา ถ้าภิกษุไม่ได้เข้าไปตั้งเมตตาคิดไม่มีอาฆาตในหมู่เพื่อน
สพรหมจารี จะมีผู้ว่ากล่าวต่อเธอว่า เชิญท่านเข้าไปตั้งเมตตาคิดในหมู่เพื่อน
สพรหมจารีก่อน จะมีคนว่ากล่าวต่อเธอดังนี้

๔. คุณก่อนอุบาสิกา อนึ่ง ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น พึงกำหนด
อย่างนี้ว่า เราเป็นผู้มีสุตะมาก ทรงจำสุตะ ตั้งสมสุตะหรือหนอ ธรรมเหล่านั้น
ใด งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์
พร้อมทั้งอรรถ ทั้งพยัญชนะ บริสุทธบริบูรณ์ สิ้นเชิง ธรรมเห็นปานนั้น
เราได้ฟังมาก ทรงจำไว้คล่องปาก ขึ้นใจ แทงตลอดดีแล้วด้วยปัญญา ธรรม
นั้นของเรามีอยู่หรือไม่

คุณก่อนอุบาสิกา ถ้าภิกษุไม่ใช่เป็นผู้มีสุตะมาก ทรงจำสุตะ ตั้งสมสุตะ
ธรรมเหล่านั้นใด งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศ
พรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธบริบูรณ์ สิ้นเชิง
ธรรมเห็นปานนั้น เธอหาได้ฟังมาก ทรงจำไว้คล่องปาก ขึ้นใจ แทงตลอดดี
แล้วด้วยปัญญาไม่ จะมีผู้ว่ากล่าวต่อเธอว่า เชิญท่านเรียนคัมภีร์ก่อน จะมีคนว่า
กล่าวต่อเธอดังนี้

๕. คุณก่อนอุบาสิกา อนึ่ง ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น พึงกำหนด
อย่างนี้ว่า เราจำปาติโมกข์ทั้งสองได้ดี โดยพิสดาร สวดไพเราะคล่องแคล่วดี
วินิจฉัยเรียบร้อย โดยสุตะ โดยอนุพยัญชนะ หรือธรรมนั้นของเรามีอยู่
หรือไม่

ดูก่อนอุบาสิ ถ้าภิกษุไม่ใช่เป็นผู้จำปาติโมกข์ทั้งสอง โดยพิสดาร สวดไพเราะ คล่องแคล่วดี วินิจฉัยเรียบร้อย โดยสุตตะ โดยอนุพยัญชนะ ไม่ได้ มีผู้ถามว่า ท่าน สิกขาบทนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ที่ไหน เธอถูกถาม ดังนี้ ย่อมตอบไม่ถูกต้อง จะมีผู้ว่ากล่าวต่อเธอว่า เชิญท่านเล่าเรียนวินัยก่อน จะมีคนว่ากล่าวต่อเธอดังนี้

ดูก่อนอุบาสิ ภิกษุโจทก์ประสงค์โจทผู้อื่น ฟังกำหนดกรรม ๕ อย่างนี้ ไว้ในตน แล้วโจทผู้อื่นเกิด.

หน้าที่ของโจทก์อีกนัยหนึ่ง

[๑,๑๘๔] อุ. ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น ฟังตั้งกรรมเท่าไร ไว้ในตนแล้วโจทผู้อื่น พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น ฟังตั้งกรรม ๕ อย่างไว้ในตนแล้วโจทผู้อื่น กรรม ๕ อย่างอะไรบ้าง คือ:-

๑. เราจักพูดโดยกาลอันควร จักไม่พูดโดยกาลไม่ควร
๒. เราจักพูดด้วยคำจริง จักไม่พูดด้วยคำเท็จ
๓. เราจักพูดด้วยคำสุภาพ จักไม่พูดด้วยคำหยาบ
๔. เราจักพูดด้วยคำประกอบด้วยประโยชน์ จักไม่พูดด้วยคำไม่ประกอบด้วยประโยชน์
๕. เราจักมีเมตตาจิตพูด จักไม่มุ่งร้ายพูด

ดูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น ฟังตั้งกรรม ๕ อย่างนี้ไว้ในตนแล้วโจทผู้อื่นเกิด.

โจทก์ควรใส่ใจถึงกรรม

[๑,๑๘๕] อุ. ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น พึงมนสิการกรรม
เท่าไรไว้ในตน แล้วโจทผู้อื่น พระพุทธเจ้าข้า

ดูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น พึงมนสิการกรรม
๕ อย่างไว้ในตน แล้วโจทผู้อื่น กรรม ๕ อย่าง อะไรบ้าง คือ:-

๑. ความการุญ
๒. ความหวังประโยชน์
๓. ความเอ็นดู
๔. ความออกจากอาบัติ
๕. ความทำวินัยเป็นเบื้องหน้า

ดูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น พึงมนสิการกรรม ๕
อย่างนี้ไว้ในตน แล้วโจทผู้อื่น.

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรให้ทำโอกาส

[๑,๑๘๖] อุ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล ขอให้ทำโอกาส
สงฆ์ไม่ควรทำโอกาส พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาสิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ขอให้ทำโอกาส สงฆ์
ไม่ควรทำโอกาส องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้มีความประพฤติทางกายไม่บริสุทธิ์
๒. เป็นผู้มีความประพฤติทางวาจาไม่บริสุทธิ์
๓. เป็นผู้มีความประพฤติไม่บริสุทธิ์

๔. เป็นผู้เขลา ไม่ฉลาด

๕. ถูกชักเข้า ไม่อาจให้คำตอบข้อที่ชัก

คูก่อนอุบาสิ ภิภษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ขอให้ทำโอกาส สงฆ์
ไม่ควรทำโอกาส

องค์ของภิภษุผู้ควรให้ทำโอกาส

คูก่อนอุบาสิ ภิภษุประกอบด้วยองค์ ๕ ขอให้ทำโอกาส สงฆ์ควรทำ
โอกาส องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้มีความพระพฤติทางกายบริสุทธิ์

๒. เป็นผู้มีความพระพฤติทางวาจาบริสุทธิ์

๓. เป็นผู้มีความพระพฤติทางจิตบริสุทธิ์

๔. เป็นบัณฑิต ผู้ฉลาด

๕. ถูกชักเข้า อาจให้คำตอบข้อที่ชัก

คูก่อนอุบาสิ ภิภษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ขอให้ทำโอกาส สงฆ์
ควรทำโอกาส.

รับอธิกรณ์

[๑,๑๘๗] อ. ภิภษุผู้ประสงคจะรับอธิกรณ์ พึงรับอธิกรณ์ ประกอบ
ด้วยองค์เท่าไร พระพุทธเจ้าข้า

พ. คูก่อนอุบาสิ ภิภษุผู้ประสงคจะรับอธิกรณ์ พึงรับอธิกรณ์
ประกอบด้วยองค์ ๕ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ภิกษุผู้ประสงค์จะรับอริกฺขณํ พึงพิจารณาอย่างนี้ว่า เราประสงค์จะรับอริกฺขณํนี้ เป็นกาลสมควรหรือไม่ที่จะรับอริกฺขณํนี้ ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่รู้อย่างนี้ว่า เป็นกาลไม่สมควรที่จะรับอริกฺขณํนี้ หาใช่เป็นกาลสมควรไม่ อริกฺขณํนั้น ภิกษุไม่พึงรับไว้

๒. ก็ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เป็นกาลสมควรที่จะรับอริกฺขณํนี้ หาใช่เป็นการไม่สมควรไม่ ภิกษุนั้นพึงพิจารณาต่อไปว่า เราประสงค์จะรับอริกฺขณํนี้ อริกฺขณํนี้เป็นเรื่องจริงหรือไม่ ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า อริกฺขณํนี้เป็นเรื่องไม่จริง หาใช่เป็นเรื่องจริงไม่ อริกฺขณํนั้น ภิกษุไม่พึงรับไว้

๓. ก็ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า อริกฺขณํนี้เป็นเรื่องจริง หาใช่เป็นเรื่องไม่จริงไม่ ภิกษุนั้นพึงพิจารณาต่อไปว่า เราประสงค์จะรับอริกฺขณํนี้ อริกฺขณํนี้ประกอบด้วยประโยชน์หรือไม่ ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่รู้อย่างนี้ว่า อริกฺขณํนี้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ หาใช่ประกอบด้วยประโยชน์ไม่ อริกฺขณํนั้น ภิกษุไม่พึงรับไว้

๔. ก็ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่รู้อย่างนี้ว่า อริกฺขณํนี้ ประกอบด้วยประโยชน์ หาใช่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ไม่ ภิกษุนั้นพึงพิจารณาต่อไปว่า เมื่อเรารับอริกฺขณํนี้ไว้ จักได้ภิกษุผู้เคยเห็นเคยคบกัน เป็นฝ่ายโดยธรรมโดยวินัยหรือไม่ ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่รู้อย่างนี้ว่าเมื่อเรารับอริกฺขณํนี้ไว้ จักไม่ได้ภิกษุผู้เคยเห็นเคยคบกัน เป็นฝ่ายโดยธรรมโดยวินัย อริกฺขณํนั้น ภิกษุไม่พึงรับไว้

๕. ก็ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เมื่อเรารับอริกฺขณํนี้ไว้จักได้ภิกษุผู้เคยเห็นเคยคบกัน เป็นฝ่ายโดยธรรมโดยวินัย ภิกษุนั้นพึงพิจารณาต่อไปว่า เมื่อเรารับอริกฺขณํนี้ไว้ ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง

ความวิวาท ความแตกแห่งสงฆ์ ความร้าวรานแห่งสงฆ์ ความถือต่างแห่งสงฆ์ ความกระทำต่างแห่งสงฆ์ ซึ่งมีการนั้นเป็นเหตุ จักมีแก่สงฆ์หรือไม่ ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่รู้อย่างนี้ว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้ ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง ความวิวาท ความแตกแห่งสงฆ์ ความร้าวรานแห่งสงฆ์ ความถือต่างแห่งสงฆ์ ความกระทำต่างแห่งสงฆ์ ซึ่งมีการนั้นเป็นเหตุ จักมีแก่สงฆ์ อธิกรณ์นั้นภิกษุไม่พึงรับไว้

ก็ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้ ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง ความวิวาท ความแตกแห่งสงฆ์ ความร้าวรานแห่งสงฆ์ ความถือต่างแห่งสงฆ์ ความกระทำต่างแห่งสงฆ์ ซึ่งมีการนั้นเป็นเหตุจักไม่มีแก่สงฆ์ อธิกรณ์นั้น ภิกษุพึงรับไว้

ดูก่อนอุบาสิ อธิกรณ์ที่ประกอบด้วยองค์ ๕ อย่างนี้แล ภิกษุรับไว้ จักไม่ก่อความเดือดร้อนให้แม่ในภายหลังแล.

องค์แห่งภิกษุผู้มีอุปการะมาก

[๑,๑๘๘] อุ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล เป็นผู้มีอุปการะมากแก่ภิกษุพวกก่ออธิกรณ์ พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาสิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นผู้มีอุปการะมากแก่ภิกษุพวกก่ออธิกรณ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้มึนศีล ดำรงในปาติโมกขสังวร ถึงพร้อมด้วยมรรยาท และโคจรอยู่ เป็นผู้มึนปกติเห็นภัยในโทษมีประมาณน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย

๒. เป็นผู้มีสุตตะมาก ทรงสุตตะ สังสมสุตตะ ธรรมเหล่านั้นใด งาม
ในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้ง
อรรถทั้งพยัญชนะ บริสุทธฺิ์ บริบูรณ์ สิ้นเชิง ธรรมเห็นปานนั้น เธอเป็น
ผู้ได้สดับมาก ทรงจำไว้ คล่องปาก จินใจ แทงตลอดคดีแล้วด้วยปัญญา

๓. เธอจำปาติโมกข์ทั้งสองได้ดีโดยพิสดาร สวดไพเราะ คล่อง
แคล่ววินิจฉัยถูกต้อง โดยสุตตะ โดยอนุพยัญชนะ

๔. เป็นผู้ตั้งอยู่ในวินัย ไม่งอนแง่น

๕. เป็นผู้สามารถให้คู่ความทั้งสองเบาใจ ให้เข้าใจ ให้ฟังพิณิจ
พิจารณา เลื่อมใส

คู่ก่อนอุบาสิ กิษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้มีอุปการะมากแก่
กิษุพวกก่ออชฺิกรณฺ์

คู่ก่อนอุบาสิ กิษุผู้ประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ เป็นผู้มีอุปการะมาก
แก่กิษุพวกก่ออชฺิกรณฺ์ องค์ ๕ ะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้มีภาพระพุดิทางกายบริสุทธฺิ์

๒. เป็นผู้มีภาพระพุดิทางวาจาบริสุทธฺิ์

๓. เป็นผู้มีอาชีวะบริสุทธฺิ์

๔. เป็นบัณฑิต ผู้ฉลาด

๕. ถูกชักเข้า อาจให้คำตอบข้อที่ชัก

คู่ก่อนอุบาสิ กิษุประกอบด้วยองค์ ๕ เหล่านี้แล เป็นผู้มีอุปการะ
มากแก่กิษุพวกก่ออชฺิกรณฺ์

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ เป็นผู้มีอุปการะมาก
แก่ภิกษุพวกก่ออธิกรณ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้วัตร
๒. รู้นิทาน
๓. รู้บัญญัติ
๔. รู้บทที่ตกหล่นภายหลัง
๕. รู้ถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้มีอุปการะมาก
แก่ภิกษุพวกก่ออธิกรณ์.

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรซักถาม

[๑,๑๘๕] อุ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล ไม่พึงซักถาม
พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่พึงซักถาม องค์ ๕
อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้สูตรตะ
๒. ไม่รู้สูตรตานุโลม
๓. ไม่รู้วินัย
๔. ไม่รู้วินยานุโลม
๕. ไม่ฉลาดในฐานะและอฐานะ

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงซักถาม

องค์ของภิกษุผู้ควรชกถาม

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงชกถาม องค์ ๕ อะไรบ้าง

คือ :-

๑. รู้สุตตะ
๒. รู้สุตตานุโลม
๓. รู้วินัย
๔. รู้วินยานุโลม
๕. ฉลาดในฐานะและอฐานะ

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงชกถาม

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรชกถามอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงชกถาม องค์

๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้ธรรม
๒. ไม่รู้ธรรมานุโลม
๓. ไม่รู้วินัย
๔. ไม่รู้วินยานุโลม
๕. ไม่ฉลาดในคำต้นและคำหลัง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงชกถาม

องค์ของภิกษุผู้ควรชกถาม

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงชกถาม องค์ ๕ อะไรบ้าง

คือ :-

๑. รู้ธรรม

๒. รู้ธรรมานุโลม

๓. รู้วินัย

๔. รู้วินยานุโลม

๕. ฉลาดในคำต้นและคำหลัง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงซักถาม

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรซักถามอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ ไม่พึงซักถาม องค์

๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้วัตร

๒. ไม่รู้นิทาน

๓. ไม่รู้บัญญัติ

๔. ไม่รู้บทที่ตกหล่นภายหลัง

๕. ไม่รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงซักถาม

องค์ของภิกษุผู้ควรซักถาม

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงซักถาม องค์ ๕ อะไรบ้าง

คือ :-

๑. รู้วัตร

๒. รู้นิทาน

๓. รู้บัญญัติ

๔. รู้บทที่ตกหล่นภายหลัง

๕. รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ฟังซักถาม

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรซักถามอีกนัยหนึ่ง

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ ไม่ฟังซักถาม องค์
อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้อาบัติ

๒. ไม่รู้สมุฏฐานอาบัติ

๓. ไม่รู้ประโยชน์อาบัติ

๔. ไม่รู้ความระงับอาบัติ

๕. ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยอาบัติ

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ฟังซักถาม

องค์ของภิกษุผู้ควรซักถาม

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ฟังซักถาม องค์ ๕ อะไรบ้าง
คือ :-

๑. รู้อาบัติ

๒. รู้สมุฏฐานอาบัติ

๓. รู้ประโยชน์อาบัติ

๔. รู้ความระงับอาบัติ

๕. ฉลาดในการวินิจฉัยอาบัติ

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ฟังซักถาม

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรซักถามอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์แปดอันอีก ๕ ไม่พึงซักถาม องค์
๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้อิทธิกรรม
๒. ไม่รู้สมุฏฐานอิทธิกรรม
๓. ไม่รู้ประโยชน์อิทธิกรรม
๔. ไม่รู้ความระงับอิทธิกรรม
๕. ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยอิทธิกรรม

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงซักถาม

องค์ของภิกษุผู้ควรซักถาม

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงซักถาม องค์ ๕ อะไรบ้าง
คือ :-

๑. รู้อิทธิกรรม
๒. รู้สมุฏฐานอิทธิกรรม
๓. รู้ประโยชน์อิทธิกรรม
๔. รู้ความระงับอิทธิกรรม
๕. ฉลาดในการวินิจฉัยอิทธิกรรม

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงซักถาม.

อิตฺตาทานวรรค ที่ ๕ จบ

หัวข้อประจําวรรค

[๑,๑๕๐] บริสุทธี ๑ กาล ๑ ความการุญ ๑ โอกาส ๑ รับอริกรรม ๑ อริกรรม ๑ และอริกรรมอีกนัยหนึ่ง ๑ วัตถุ ๑ สุตตะ ๑ ธรรม ๑ วัตถุอีกนัยหนึ่ง ๑ อาบัติ ๑ อริกรรม ๑.

ชุดงควรรคที่ ๖

ถืออยู่ป่าเป็นคั่น

[๑,๑๕๑] อ. ภิกษุผู้ถืออยู่ป่ามีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า
พ. คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุผู้ถืออยู่ป่านี้มี ๕ จำพวก ๕ จำพวกอะไรบ้าง
คือ :-

๑. เพราะเป็นผู้เขลา งมงาย จึงถืออยู่ป่า
  ๒. เป็นผู้มีความปรารถนาลามก อันความปรารถนาครอบงำ จึงถืออยู่ป่า
  ๓. เพราะวิกลจริต มีจิตฟุ้งซ่าน จึงถืออยู่ป่า
  ๔. เพราะเข้าใจว่า พระพุทธเจ้า สาวกของพระพุทธเจ้า สรรเสริญ จึงถืออยู่ป่า
  ๕. เพราะอาศัยความมกน้อย สันโดษ ขัดเกลา ความเงียบสงัด และเพราะอาศัยความเป็นแห่งการอยู่ป่ามีประโยชน์ ด้วยความปฏิบัติงามนี้ จึงถืออยู่ป่า
- คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุผู้ถืออยู่ป่ามี ๕ จำพวก นี้แล
- อุ. ภิกษุผู้ถือเทียวมิณฑบาท มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถือผ้าบังสุกุล มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...

- อุ. ภิกษุผู้ถืออยู่โคนไม้ มีเท้าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถืออยู่ป่าช้า มีเท้าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถืออยู่ในที่แจ้ง มีเท้าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถือทรงผ้าสามผืน มีเท้าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถือที่เขวตามแถว มีเท้าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถือการนั่ง มีเท้าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถืออยู่ในเสนาสนะตามที่จัดไว้ มีเท้าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถือที่นั่งฉัน ณ อาสนะแห่งเดียว มีเท้าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถือการห้ามกัศรที่เขานำมาถวายเมื่อภายหลัง มีเท้าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถือการฉันเฉพาะในบาตร มีเท้าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า
- พ. คู่ก่อนอุบาลี ภิกษุผู้ถือฉันเฉพาะในบาตรนี้มี ๕ จำพวก ๕ จำพวกอะไรบ้าง คือ :-
๑. เพราะเป็นผู้เขลา งมงาย จึงถือฉันเฉพาะในบาตร
  ๒. เพราะผู้มีความปรารถนาลามก อันความปรารถนาครอบงำ จึงถือฉันเฉพาะในบาตร
  ๓. เพราะวิกลจริต มีจิตฟุ้งซ่าน จึงถือฉันเฉพาะในบาตร
  ๔. เพราะเข้าใจว่า พระพุทธเจ้า สวากของพระพุทธเจ้าสรรเสริญ จึงถือฉันเฉพาะในบาตร

๕. เพราะอาศัยความมกน้อย สันโคษ ชัดเกลา ความเงียบสงัด และ
อาศัยความเป็นแห่งการฉนเฉพาะในบาตร มีประโยชน์ ด้วยความปฏิบัติงามนี้
จึงถือฉนเฉพาะในบาตร

คูก่อนอุบาถึ ภิกษุผู้ถือฉนเฉพาะในบาตรมี ๕ จำพวก นี้แล.

ชุดงควรรค ที่ ๖ จบ

หวัข้อประจำวรรค

[๑,๑๕๒] ถืออยู่ป่า ๑ ถือเทียวมณฑบาท ๑ ถือทรงฝ้าบังสกุล ๑ ถือ
อยู่โคนไม้ ๑ ถืออยู่ป่าช้าเป็นที่กรบห้ำ ๑ ถืออยู่ในที่กลางแจ้ง ๑ ถือทรงฝ้าสาม
ฝืน ๑ ถือเทียวมถว ๑ ถือการนั่ง ๑ ถืออยู่ในเสนาสนะตามทีจัดไว้ ๑ ถือ
นั่งฉน ฉ อาสนะแห่งเดียว ๑ ถือห้ามภักตรที่เขานำมาถวยามเมื่อภายหลัง ๑ ถือ
ฉนเฉพาะในบาตร ๑.

มุสาวาทวรรค ที่ ๗

มุสาวาท

[๑,๑๕๓] อ. มุสาวาท มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า
พ. คูก่อนอุบาถึ มุสาวาทนี้มี ๕ อย่าง ๕ อย่างอะไรบ้าง คือ :-

๑. มีอยู่ มุสาวาทถึงต้องอาบัติปาราชิก
๒. มีอยู่ มุสาวาทถึงต้องอาบัติสังฆาทิเสส
๓. มีอยู่ มุสาวาทถึงต้องอาบัติถุลลัจจัย
๔. มีอยู่ มุสาวาทถึงต้องอาบัติปาจิตตีย์

๕. มีอยู่ มุสาวาทถึงต้องอาบัติทุกกฏ
คู่ก่อนอุบาสิ มุสาวาท ๕ อย่าง นี้แล.

งคอุโบสถหรือปวารณา

[๑,๑๕๔] อุ. พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล
งคอุโบสถหรือปวารณาในท่ามกลางสงฆ์ สงฆ์ที่กล่าวกำจัดเสียว่า อย่าเลย
ภิกษุ เธออย่าได้ทำความบาดหมาง อย่าได้ทำความทะเลาะ อย่าได้ทำความ
แก่งแย่ง อย่าได้ทำความวิวาทกัน ดังนี้ แล้วทำอุโบสถหรือปวารณา

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ งคอุโบสถหรือปวารณา ใน
ท่ามกลางสงฆ์ สงฆ์พึงกำจัดเสียว่า อย่าเลย ภิกษุ เธออย่าได้ทำความบาด-
หมาง อย่าได้ทำความทะเลาะ อย่าได้ทำความแก่งแย่ง อย่าได้ทำความวิวาท
กัน ดังนี้แล้ว ทำอุโบสถหรือปวารณา องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นอสังขี
๒. เป็นพาล
๓. มิใช่ปกติตตะ
๔. เป็นผู้กล่าวประสงค์จะให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์
๕. หาใช่เป็นผู้กล่าวประสงค์ให้ออกจากอาบัติไม่

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล งคอุโบสถหรือปวารณา
ในท่ามกลางสงฆ์ สงฆ์พึงกำจัดเสียว่า อย่าเลย ภิกษุ เธออย่าได้ทำความ
บาดหมาง อย่าได้ทำความทะเลาะ อย่าได้ทำความแก่งแย่ง อย่าได้ทำความ
วิวาทกัน ดังนี้ แล้วทำอุโบสถ หรือปวารณา

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม่อื่นอีก ๕ งคอุโบสถหรือ
ปวารณาในท่ามกลางสงฆ์ สงฆ์พึงกำจัดเสียดว่า อย่าเลย ภิกษุ เธออย่าได้ทำ
ความบาดหมาง อย่าได้ทำความทะเลาะ อย่าได้ทำความแค้นแค้น อย่าได้ทำ
ความวิวาทกัน ดังนี้แล้วทำอุโบสถหรือปวารณา องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้มีความประพฤติทางกายไม่บริสุทธิ์
๒. เป็นผู้มีความประพฤติทางวาจาไม่บริสุทธิ์
๓. เป็นผู้มีความประพฤติไม่บริสุทธิ์
๔. เป็นผู้ขี้เมา ไม่ฉลาด
๕. เป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล้ว งคอุโบสถ หรือปวารณา
ในท่ามกลางสงฆ์ สงฆ์พึงกำจัดเสียดว่า อย่าเลย ภิกษุ เธออย่าได้ทำความ
บาดหมาง อย่าได้ทำความทะเลาะ อย่าได้ทำความแค้นแค้น อย่าได้ทำความ
วิวาทกัน ดังนี้แล้วทำอุโบสถ หรือปวารณา.

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรให้คำซักถาม

[๑,๑๕๕] อ. สงฆ์ไม่พึงให้คำซักถาม แก่ภิกษุประกอบด้วยองค์
เท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิกา สงฆ์ไม่พึงให้คำซักถาม แก่ภิกษุประกอบด้วยองค์
๕ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้อาบัติและอนาบัติ
๒. ไม่รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก

๓. ไม่รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติหาส่วนเหลือมิได้

๔. ไม่รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ

๕. ไม่รู้อาบัติที่ทำคืนได้และอาบัติที่ทำคืนไม่ได้

คุณ่อนอุบาลี สงฆ์ไม่พึงให้คำซักถาม แก่ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕
นี้แล

องค์ของภิกษุผู้ควรให้คำซักถาม

คุณ่อนอุบาลี สงฆ์พึงให้คำซักถาม แก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้อาบัติและอนาบัติ

๒. รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก

๓. รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติหาส่วนเหลือมิได้

๔. รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ

๕. รู้อาบัติที่ทำคืนได้และอาบัติที่ทำคืนไม่ได้

คุณ่อนอุบาลี สงฆ์พึงให้คำซักถาม แก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕
นี้แล.

ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการ ๕

[๑,๑๕๖] อุ. ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการเท่าไรหนอแล พระพุทธ-
เจ้าข้า

พ. คุณ่อนอุบาลี ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการ ๕ อาการ ๕ อะไรบ้าง
คือ :-

๑. ด้วยไม่ละอาย

๒. ด้วยไม่รู้

๓. ด้วยสงสัยแล้วขึ้นทำ

๔. ด้วยสำคัญว่าควรในของที่ไม่ควร

๕. ด้วยสำคัญว่าไม่ควรในของที่ควร

คูก่อนอุบาสิกา ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการ ๕ นี้แล

คูก่อนอุบาสิกา ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการแม่อื่นอีก ๕ อาการ ๕ อะไร

บ้าง คือ:-

๑. ด้วยไม่ได้เห็น

๒. ด้วยไม่ได้ฟัง

๓. ด้วยหลับ

๔. ด้วยเข้าใจว่าเป็นเช่นนั้น

๕. ด้วยลืมสติ

คูก่อนอุบาสิกา ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการ ๕ นี้แล.

เวร ๕

[๑,๑๕๗] อุ. เวมิต่างไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า

พ. คูก่อนอุบาสิกา เวมินี้มี ๕ เวร ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ฆ่าสัตว์มีชีวิต

๒. ถูเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ให้

๓. ประพฤติผิดในกาม

๔. พุคเทจ

๕. เหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เพราะดื่มน้ำเมา คือ สุราและ
เมรัย

คูก่อนอุบาสิ เวร ๕ นี้แล.

เจตนาจเวร ๕

[๑,๑๕๘] อ. เจตนาจเวร มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า

พ. คูก่อนอุบาสิ เจตนาจเวรนี้ มี ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เจตนาจเวร จากฆ่าสัตว์มีชีวิต

๒. เจตนาจเวร จากถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ให้

๓. เจตนาจเวร จากการประพฤติดนินทาม

๔. เจตนาจเวร จากพุกเทจ

๕. เจตนาจเวร จากเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เพราะดื่ม
น้ำเมา คือ สุราและเมรัย

คูก่อนอุบาสิ เจตนาจเวร ๕ นี้แล.

ความเลื่อม ๕

[๑,๑๕๙] อ. ความเลื่อมมีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า

พ. คูก่อนอุบาสิ ความเลื่อมนี้ มี ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ความเลื่อมจากญาติ

๒. ความเลื่อมจากภคทรัพย์

๓. ความเสื่อมคือมีโรค
  ๔. ความเสื่อมจากศีล
  ๕. ความเสื่อมคือเห็นผิด
- คู่ก่อนอุบาถิ ความเสื่อม ๕ นี้แล.

ความถึงพร้อม ๕

- [๑,๒๐๐] อ. ความถึงพร้อมมีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า
- พ. คู่ก่อนอุบาถิ ความถึงพร้อมนี้ มี ๕ อะไรบ้าง คือ:-
๑. ความถึงพร้อมด้วยญาถิ
  ๒. ความถึงพร้อมด้วยโกคทรัพย์
  ๓. ความถึงพร้อมด้วยความไม่มีโรค
  ๔. ความถึงพร้อมด้วยศีล
  ๕. ความถึงพร้อมด้วยเห็นชอบ
- คู่ก่อนอุบาถิ ความถึงพร้อมมี ๕ นี้แล.

มุสาวาทรรค ที่ ๗ จบ

หัวข้อประจำวรรค

- [๑,๒๐๑] มุสาวาท ๑ ย่ายิ ๑ ย่ายิอีกนัยหนึ่ง ๑ ชักถาม ๑ อាប់ติ
๑ อាប់ติอีกนัยหนึ่ง ๑ เวร ๑ เจตนาวงควั้น ๑ ความเสื่อม ๑ ความถึง
พร้อม ๑ รวมเป็นวรรคที่ ๗.

หัวข้อประจำวรรค จบ

ภิกษุณีโอวาทวรรคที่ ๘

องค์สำหรับลงโทษ

[๑,๒๐๒] อุ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล ภิกษุณีสงฆ์ฝ่ายเดียว ฟังลงโทษได้ พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ภิกษุณีสงฆ์ฝ่ายเดียว ฟังลงโทษ คือ ภิกษุณีสงฆ์ไม่ฟังไหว้ภิกษุ นั้น องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เปิดกายอวดภิกษุณีทั้งหลาย
๒. ถลกขาอ่อนอวดภิกษุณีทั้งหลาย
๓. เปิดองค์กำเนิดอวดภิกษุณีทั้งหลาย
๔. เปิดไหล่ทั้งสองอวดภิกษุณีทั้งหลาย
๕. พุดเคาะภิกษุณี ชักจูงพวกคฤหัสถ์ให้สมสู่กับภิกษุณี

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ภิกษุสงฆ์ฝ่ายเดียว ฟังลงโทษ คือ ภิกษุณีสงฆ์ไม่ฟังไหว้ภิกษุ นั้น

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ ภิกษุณีสงฆ์ฝ่ายเดียว ฟังลงโทษ คือ ภิกษุณีสงฆ์ไม่ฟังไหว้ภิกษุ นั้น องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ขวนขวายเพื่อความเลื่อมลาภแห่งภิกษุณีทั้งหลาย
๒. ขวนขวายเพื่อความพินาศแห่งภิกษุณีทั้งหลาย
๓. ขวนขวายเพื่อความอยู่ไม่ได้แห่งภิกษุณีทั้งหลาย
๔. คำบริภาษภิกษุณีทั้งหลาย
๕. ยุยงภิกษุกับภิกษุณีให้แตกกัน

คู่อ่อนอุบาสิกา ภัทฺฐประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ภัทฺฐณิสงฆ์มฝ่ายเดียว
พึงลงโทษ คือ ภัทฺฐณิสงฆ์มไม่พึงไหว้ภิกษุณัั้น

คู่อ่อนอุบาสิกา ภัทฺฐประกอบด้วยองค์แม่้อื่นอีก ๕ ภัทฺฐณิสงฆ์มฝ่ายเดียว
พึงลงโทษ คือ ภัทฺฐณิสงฆ์มไม่พึงไหว้ภิกษุณัั้น องค์ ๕ ะไรบ้าง คือ:-

๑. ขวนขวายเพื่อความเสื่อมตถกแห่งภัทฺฐณั้ทั้งหลาย
๒. ขวนขวายเพื่อความพินาศแห่งภัทฺฐณั้ทั้งหลาย
๓. ขวนขวายเพื่อความอยู่ไม่ได้แห่งภัทฺฐณั้ทั้งหลาย
๔. คำบริภาษภัทฺฐณั้ทั้งหลาย
๕. ชักจูงภิกษุให้สมสู่กับภัทฺฐณั้ทั้งหลาย

คู่อ่อนอุบาสิกา ภัทฺฐประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ภัทฺฐณิสงฆ์มฝ่ายเดียว
พึงลงโทษ คือ ภัทฺฐณิสงฆ์มไม่พึงไหว้ภิกษุณัั้น.

องค์สำหรับลงโทษภัทฺฐณั้

[๑,๒๐๓] อุ. ภัทฺฐณั้ประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล สงฆ์มพึงลงโทษ
พระพุทฺธเจ้าข้า

พ. คู่อ่อนอุบาสิกา สงฆ์มพึงลงโทษแก่ภัทฺฐณั้ประกอบด้วยองค์ ๕ องค์
๕ ะไรบ้าง คือ:-

๑. เปิดกายอวดภิกษุทั้งหลาย
๒. ถลกขาอ่อนอวดภิกษุทั้งหลาย
๓. เปิดองค์กำเนิดอวดภิกษุทั้งหลาย
๔. เปิดไหล่ทั้งสองอวดภิกษุทั้งหลาย
๕. พูดเคาะภิกษุ ชักจูงให้สมสู่กับสตรีคฤหัสถ์

ดูก่อนอุบาลี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุณีประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

ดูก่อนอุบาลี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุณีประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ขวนขวายเพื่อความเสื่อมลาภแห่งภิกษุทั้งหลาย
๒. ขวนขวายเพื่อความพินาศแห่งภิกษุทั้งหลาย
๓. ขวนขวายเพื่อความอยู่ไม่ได้แห่งภิกษุทั้งหลาย
๔. ค่าบริภายภิกษุทั้งหลาย
๕. ยุยงภิกษุณีกับภิกษุทั้งหลายให้แตกกัน

ดูก่อนอุบาลี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุณีประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

ดูก่อนอุบาลี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุณีผู้ประกอบด้วยองค์ แม่อื่นอีก
๕ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ขวนขวายเพื่อความเสื่อมลาภแห่งภิกษุทั้งหลาย
๒. ขวนขวายเพื่อความพินาศแห่งภิกษุทั้งหลาย
๓. ขวนขวายเพื่อความอยู่ไม่ได้แห่งภิกษุทั้งหลาย
๔. ค่าบริภายภิกษุทั้งหลาย
๕. ชักจูงภิกษุณีให้สมสู่กับภิกษุ

ดูก่อนอุบาลี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุณีประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล.

องค์ของภิกษุไม่ควรให้อิวาท

[๑,๒๐๔] อ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล ไม่พึงให้อิวาท
แก่ภิกษุณีทั้งหลาย พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิกา ภิขุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่พึงให้โอวาทแก่
ภิขุณีทั้งหลาย องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นอสังขี
๒. เป็นพาล
๓. ไม่ใช่ปกคัตตะ
๔. เป็นผู้พูดประสงคฺ์ให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์
๕. หาใช่เป็นผู้พูดประสงคฺ์ให้ออกจากอาบัติไม่

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิขุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงให้โอวาทแก่
ภิขุณีทั้งหลาย

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิขุประกอบด้วยองค์ ๕ อื่นอีก ๕ ไม่พึงให้โอวาทแก่
ภิขุณีทั้งหลาย องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้มีความประพฤติทางกายไม่บริสุทธิ์
๒. เป็นผู้มีความประพฤติทางวาจาไม่บริสุทธิ์
๓. เป็นผู้มีความประพฤติไม่บริสุทธิ์
๔. เป็นผู้ขลาด ไม่ฉลาด
๕. ถูกชักเข้า ไม่สามารถให้คำตอบข้อที่ซักถาม

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิขุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงให้โอวาทแก่
ภิขุณีทั้งหลาย องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้ประกอบด้วยอนาจารทางกาย
๒. เป็นผู้ประกอบด้วยอนาจารทางวาจา
๓. เป็นผู้ประกอบด้วยอนาจารทางกายและวาจา

๔. คำบริภาษภิกษุณีทั้งหลาย

๕. คลุกคลีกับภิกษุณีทั้งหลาย ด้วยการคลุกคลีอันไม่สมควรอยู่

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงให้โอวาทแก่
ภิกษุณีทั้งหลาย

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ ไม่พึงให้โอวาทแก่
ภิกษุณีทั้งหลาย องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นอลัชชี
๒. เป็นพาล
๓. ไม่ใช่ปกคัตตะ
๔. เป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ
๕. เป็นผู้ไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงให้โอวาทแก่
ภิกษุณีทั้งหลาย.

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรรับให้โอวาท

[๑,๒๐๕] อุ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล ไม่พึงรับให้
โอวาทแก่ภิกษุณีทั้งหลาย พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่พึงรับให้โอวาทแก่
ภิกษุณีทั้งหลาย องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้ประกอบด้วยอนาจารทางกาย
๒. เป็นผู้ประกอบด้วยอนาจารทางวาจา

๓. เป็นผู้ประกอบด้วยอนาจารทางกายและวาจา

๔. คำบริภาษภิกษุณี

๕. เป็นผู้คลุกคลีกับภิกษุณีทั้งหลาย ด้วยการคลุกคลีอันไม่สมควร

อยู่

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงรับให้โอวาทแก่ภิกษุณีทั้งหลาย

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่่อื่นอีก ๕ ไม่พึงรับให้โอวาทแก่ภิกษุณีทั้งหลาย องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นอลัชชี

๒. เป็นพาล

๓. ไม่ใช่ปกติตัดตะ

๔. เป็นผู้เตรียมจะไป

๕. อาพาธ

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงรับให้โอวาทแก่ภิกษุณีทั้งหลาย.

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรสนทนาด้วย

[๑,๒๐๖] อุ. ภิกษุทั้งหลาย ไม่พึงสนทนากับภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุทั้งหลาย ไม่พึงสนทนากับภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้ไม่ประกอบด้วยกองศีล ของพระอเสขะ
  ๒. เป็นผู้ไม่ประกอบด้วยกองสมาธิ ของพระอเสขะ
  ๓. เป็นผู้ไม่ประกอบด้วยกองปัญญา ของพระอเสขะ
  ๔. เป็นผู้ไม่ประกอบด้วยกองวิมุตติ ของพระอเสขะ
  ๕. เป็นผู้ไม่ประกอบด้วยกองวิมุตติญาณทัสสนะ ของพระอเสขะ
- ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุทั้งหลายไม่พึงสนทนากับภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕

นี้แล

องค์ของภิกษุผู้ควรสนทนาด้วย

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุทั้งหลายพึงสนทนากับภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้ประกอบด้วยกองศีล ของพระอเสขะ
๒. เป็นผู้ประกอบด้วยกองสมาธิ ของพระอเสขะ
๓. เป็นผู้ประกอบด้วยกองปัญญา ของพระอเสขะ
๔. เป็นผู้ประกอบด้วยกองวิมุตติ ของพระอเสขะ
๕. เป็นผู้ประกอบด้วยกองวิมุตติญาณทัสสนะ ของพระอเสขะ

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุทั้งหลายพึงสนทนากับภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรสนทนาอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุทั้งหลายไม่พึงสนทนากับภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕
อื่นอีก ๕ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่เป็นผู้บรรลุลุทธิธรรมปฏิบัติสมาธิ
๒. ไม่เป็นผู้บรรลุลุทธิธรรมปฏิบัติสมาธิ

๓. ไม่เป็นผู้บรรลุนิรุตติปฏิสัมภทา

๔. ไม่เป็นผู้บรรลุปุทธิภาณปฏิสัมภทา

๕. ไม่พิจารณาจิตตามที่วิมุต

คูก่อนอุบาตี ภิกษุทั้งหลายไม่พึงสนทนากับภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕
นี้แล

องค์ของภิกษุผู้ควรสนทนาด้วย

คูก่อนอุบาตี ภิกษุทั้งหลายพึงสนทนากับภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้บรรลุดรรชนีปฏิสัมภทา

๒. เป็นผู้บรรลุดุจรรณปฏิสัมภทา

๓. เป็นผู้บรรลุนิรุตติปฏิสัมภทา

๔. เป็นผู้บรรลุปุทธิภาณปฏิสัมภทา

๕. พิจารณาจิตตามที่วิมุต

คูก่อนอุบาตี ภิกษุทั้งหลายพึงสนทนากับภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕
นี้แล.

ภิกษุณีโอวาทวรรค ที่ ๘ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๒๐๗] ภิกษุณีฝ่ายเดียวพึงลงโทษ ๑ ภิกษุณีพึงลงโทษอีก ๒ นัย
ลงโทษภิกษุณี ๓ อย่าง ๑ ไม่ให้โอวาท ๑ ไม่ให้โอวาทอีก ๒ นัย ๑ ไม่รับ
ให้โอวาทตรัสไว้ ๒ อย่าง ๑ ในการสนทนาตรัสไว้ ๒ หมวด ๑.

อุพพาหิการรคที่ ๕

ไม่สมมติด้วยอุพพาหิกา

[๑,๒๐๘] อุ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล สงฆ์ไม่พึงสมมติด้วยอุพพาหิกา พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ สงฆ์ไม่พึงสมมติด้วยอุพพาหิกา องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้ไม่ฉลาดในอรรถ
๒. เป็นผู้ไม่ฉลาดในธรรม
๓. เป็นผู้ไม่ฉลาดในนิรุตติ
๔. เป็นผู้ไม่ฉลาดในพยัญชนะ
๕. เป็นผู้ไม่ฉลาดในคำต้นและคำหลัง

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงสมมติด้วยอุพพาหิกา.

สมมติด้วยอุพพาหิกา

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ สงฆ์พึงสมมติด้วยอุพพาหิกา องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้ฉลาดในอรรถ
๒. เป็นผู้ฉลาดในธรรม
๓. เป็นผู้ฉลาดในนิรุตติ
๔. เป็นผู้ฉลาดในพยัญชนะ
๕. เป็นผู้ฉลาดในคำต้นและคำหลัง

คู่ก่อนอุบาสิ ภิภษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

ไม่สมมติด้วยอุพพาหิกาอีกนัยหนึ่ง

คู่ก่อนอุบาสิ ภิภษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ สงฆ์ไม่พึงสมมติ
ด้วยอุพพาหิกา องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้มักโกรธ ถูกความโกรธครอบงำ
๒. เป็นผู้ลบลหู่ ถูกความลบลหู่ครอบงำ
๓. เป็นผู้ตีเสมอ ถูกความตีเสมอครอบงำ
๔. เป็นผู้มึปกติริชยา ถูกความริชยาครอบงำ
๕. เป็นผู้ถือแต่ความเห็นของตน ถืออย่างแน่นแฟ้นปลดไดยาก

คู่ก่อนอุบาสิ ภิภษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

สมมติด้วยอุพพาหิกา

คู่ก่อนอุบาสิ ภิภษุประกอบด้วยองค์ ๕ สงฆ์พึงสมมติด้วยอุพพาหิกา
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่เป็นผู้มักโกรธ ไม่ถูกความโกรธครอบงำ
๒. ไม่เป็นผู้ลบลหู่ ไม่ถูกความลบลหู่ครอบงำ
๓. ไม่เป็นผู้ตีเสมอ ไม่ถูกความตีเสมอครอบงำ
๔. ไม่เป็นผู้มึปกติริชยา ไม่ถูกความริชยาครอบงำ
๕. ไม่เป็นผู้ถือแต่ความเห็นของตน ไม่ถืออย่างแน่นแฟ้นปลดไดย่าง

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

ไม่สมมติด้วยอุพพาหิกาอีกนัยหนึ่ง

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงสมมติ
ด้วยอุพพาหิกา องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. โกรธ
๒. พยาบาท
๓. เบียดเบียน
๔. ยั่วให้โกรธ
๕. ไม่อดทน ไม่รับอนุสาสนีโดยเคารพ

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

สมมติด้วยอุพพาหิกา

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ สงฆ์พึงสมมติด้วยอุพพาหิกา
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่โกรธ
๒. ไม่พยาบาท
๓. ไม่เบียดเบียน
๔. ไม่ยั่วให้โกรธ
๕. เป็นผู้อดทน มีปกติรับอนุสาสนีโดยเคารพ

คู่ก่อนอุบาสิ ภิภษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

ไม่สมมติด้วยอุพพาหิกาอีกนัยหนึ่ง

คู่ก่อนอุบาสิ ภิภษุประกอบด้วยองค์ แม้อื่นอีก ๕ สงฆ์ไม่พึงสมมติ
ด้วยอุพพาหิกา องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:

๑. เป็นผู้ล่อให้หลง ให้ระลึกไม่ได้
๒. เป็นผู้พูดไม่ให้เกิดโอกาส
๓. ไม่เป็นผู้โจทตามอาบัติในธรรมและวินัยที่สมควร
๔. ไม่เป็นผู้ปรับตามอาบัติในธรรมและวินัยที่สมควร
๕. ไม่ชี้แจงตามความเห็น

คู่ก่อนอุบาสิ ภิภษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

สมมติด้วยอุพพาหิกา

คู่ก่อนอุบาสิ ภิภษุประกอบด้วยองค์ ๕ สงฆ์พึงสมมติด้วยอุพพาหิกา
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้เตือนให้ระลึก ไม่ใช่ล่อให้หลง
๒. เป็นผู้พูดให้ทำโอกาส
๓. เป็นผู้โจทตามอาบัติในธรรมและวินัยที่สมควร
๔. เป็นผู้ปรับตามอาบัติในธรรมและวินัยที่สมควร
๕. ชี้แจงตามความเห็น

คู่ก่อนอุบาสิ ภิษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

ไม่สมมติด้วยอุพพาหิกาอีกนัยหนึ่ง

คู่ก่อนอุบาสิ ภิษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ๕ สงฆ์ไม่พึงสมมติ
ด้วยอุพพาหิกา องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงฉันทาคติ
๒. ถึงโทสาคติ
๓. ถึงโมหาคติ
๔. ถึงภยาคติ
๕. เป็นอัครชี

คู่ก่อนอุบาสิ ภิษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

สมมติด้วยอุพพาหิกา

คู่ก่อนอุบาสิ ภิษุประกอบด้วยองค์ ๕ สงฆ์พึงสมมติด้วยอุพพาหิกา
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ
๒. ไม่ถึงโทสาคติ
๓. ไม่ถึงโมหาคติ
๔. ไม่ถึงภยาคติ
๕. เป็นลัทธิ

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

ไม่สมมติด้วยอุพพาหิกาอีกนัยหนึ่ง

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ๕ สงฆ์ไม่พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงฉันทาคติ
๒. ถึงโทสาคติ
๓. ถึงโมหาคติ
๔. ถึงภยาคติ
๕. ถึงฉลาดในวินัย

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

สมมติด้วยอุพพาหิกา

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ สงฆ์พึงสมมติด้วยอุพพาหิกา
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ
๒. ไม่ถึงโทสาคติ
๓. ไม่ถึงโมหาคติ
๔. ไม่ถึงภยาคติ
๕. ฉลาดในวินัย

คูก่อนอุบาสี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา.

องค์ของภิกษุผู้โง่แท้

[๑,๒๐๕] อุ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล ถึงความนับว่า
เป็นผู้โง่แท้ พระพุทธเจ้าข้า

พ. คูก่อนอุบาสี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ถึงความนับว่าเป็นผู้โง่
แท้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้สุตตะ
๒. ไม่รู้สุตตานุโลม
๓. ไม่รู้วินัย
๔. ไม่รู้วินยานุโลม
๕. ไม่ฉลาดในฐานะและอฐานะ

คูก่อนอุบาสี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้
โง่แท้

องค์ของภิกษุผู้ฉลาดแท้

คูก่อนอุบาสี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้
ฉลาดแท้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ

๑. รู้สุตตะ
๒. รู้สุตตานุโลม

๓. รู้วินัย

๔. รู้วินยานุโลม

๕. จลตาดในฐานะและอฐานะ

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้
จลตาดแท้

องค์ของภิกษุผู้โง่แท้อีกหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ถึงความนับว่าเป็น
ผู้โง่แท้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้ธรรม

๒. ไม่รู้ธรรมานุโลม

๓. ไม่รู้วินัย

๔. ไม่รู้วินยานุโลม

๕. ไม่จลตาดในคำต้นและคำหลัง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้
โง่แท้

องค์ของภิกษุผู้จลตาดแท้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ถึงความนับว่าเป็นผู้จลตาดแท้
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. รู้ธรรม

๒. รู้ธรรมานุโลม

๓. รู้วินัย

๔. รู้วินยานุโลม

๕. จลาดในคำต้นและคำหลัง

คู่ก่อนอุบาสิ ภิขุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้
จลาดแท้

องค์ของภิขุผู้โง่แท้อีกหนึ่ง

คู่ก่อนอุบาสิ ภิขุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ถึงความนับว่าเป็น
ผู้โง่แท้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้วัตร

๒. ไม่รู้นิทาน

๓. ไม่รู้บัญญัติ

๔. ไม่รู้บทอันตกหล่นภายหลัง

๕. ไม่รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้

คู่ก่อนอุบาสิ ภิขุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้
โง่แท้

องค์ของภิขุผู้จลาดแท้

คู่ก่อนอุบาสิ ภิขุประกอบด้วยองค์ ๕ ถึงความนับว่าเป็นผู้จลาดแท้
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. รู้วัตร
๒. รู้นิทาน
๓. รู้บัญญัติ
๔. รู้บทอันตกหล่นภายหลัง
๕. รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้ฉลาดแท้

องค์ของภิกษุผู้โง่แท้อีกหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ถึงความนับว่าเป็นผู้โง่แท้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้อาบัติ
๒. ไม่รู้สมุฏฐานอาบัติ
๓. ไม่รู้ประโยคอาบัติ
๔. ไม่รู้ความระงับอาบัติ
๕. ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยอาบัติ

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้โง่แท้

องค์ของภิกษุผู้ฉลาดแท้

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ถึงความนับว่าเป็นผู้ฉลาดแท้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. รู้อาบัติ
๒. รู้สมุฏฐานอาบัติ
๓. รู้ประโยชน์อาบัติ
๔. รู้การระงับอาบัติ
๕. จลตในการวินิจฉัยอาบัติ

คู่ก่อนอุบาสิ กิษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้
จลตแท้

องค์ของภิกษุผู้โง่แท้อีกหนึ่ง

คู่ก่อนอุบาสิ กิษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ถึงความนับว่าเป็นผู้
โง่แท้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้อธิกรณ์
๒. ไม่รู้สมุฏฐานอธิกรณ์
๓. ไม่รู้ประโยชน์อธิกรณ์
๔. ไม่รู้ความระงับอธิกรณ์
๕. ไม่จลตในการวินิจฉัยอธิกรณ์

คู่ก่อนอุบาสิ กิษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้
โง่แท้

องค์ของภิกษุผู้จลตแท้

คู่ก่อนอุบาสิ กิษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ ถึงความนับว่า เป็นผู้จลต
แท้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. รู้อธิกรณ์
๒. รู้สมุฏฐานอธิกรณ์
๓. รู้ประโยชน์อธิกรณ์
๔. รู้ความระงับอธิกรณ์
๕. ฉลาดในการวินิจฉัยอธิกรณ์

คู่ก่อนอุบาสิ กิษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้ฉลาดแท้.

อุพพาหิกาวรรคที่ ๕ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๒๑๐] ไม่ฉลาดในอรรถ ๑ มักโกรธ ๑ ยั่วให้โกรธ ๑ ล่อให้หลง ๑ ถึงนั้นทาคติ ๑ ไม่ฉลาด ๑ ไม่ฉลาดอีก ๑ สุตตะ ๑ ธรรม ๑ วัตถุ ๑ อาบัติ ๑ อธิกรณ์ ฝ่ายละ ๒ ๆ ท่านประกาศแล้วทั้งหมด ขอท่านทั้งหลายจงรู้ฝ่ายดำและฝ่ายขาวเทอญ.

อธิกรณ์อุปสมวรรคที่ ๑๐

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรระงับอธิกรณ์

[๑,๒๑๑] อุ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล ไม่ควรระงับอธิกรณ์ พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิ กิษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ควรระงับอธิกรณ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้อาบัติ
  ๒. ไม่รู้สมุฏฐานอาบัติ
  ๓. ไม่รู้ประโยชน์อาบัติ
  ๔. ไม่รู้ความระงับอาบัติ
  ๕. ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยอาบัติ
- คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ควรระงับอธิกรณ์

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ควรระงับอธิกรณ์ องค์ ๕
อะไรบ้าง คือ :-

๑. รู้อาบัติ
๒. รู้สมุฏฐานอาบัติ
๓. รู้ประโยชน์อาบัติ
๔. รู้ความระงับอาบัติ
๕. ฉลาดในการวินิจฉัยอาบัติ

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรระงับอธิกรณ์อีกนัยหนึ่ง

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ควรระงับอธิกรณ์
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้อธิกรณ์
  ๒. ไม่รู้ستمุฏฐานอธิกรณ์
  ๓. ไม่รู้ประโยชน์อธิกรณ์
  ๔. ไม่รู้ความระงับอธิกรณ์
  ๕. ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยอธิกรณ์
- คู่ก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ควรระงับอธิกรณ์

คู่ก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ควรระงับอธิกรณ์ องค์ ๕
อะไรบ้าง คือ :-

๑. รู้อธิกรณ์
  ๒. รู้ستمุฏฐานอธิกรณ์
  ๓. รู้ประโยชน์อธิกรณ์
  ๔. รู้ความระงับอธิกรณ์
  ๕. ฉลาดในการวินิจฉัยอธิกรณ์
- คู่ก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุที่ไม่ควรระงับอธิกรณ์อีกนัยหนึ่ง

คู่ก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ควรระงับอธิกรณ์
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงนันทาคติ

๒. ถึงโทสาคติ

๓. ถึงโมหาคติ

๔. ถึงภยาคติ

๕. เป็นอสังขี

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ควรระงับอธิกรณ์

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ควรระงับอธิกรณ์ องค์ ๕

อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ

๒. ไม่ถึงโทสาคติ

๓. ไม่ถึงโมหาคติ

๔. ไม่ถึงภยาคติ

๕. เป็นสังขี

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรระงับอธิกรณ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ควรระงับอธิกรณ์

องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงฉันทาคติ

๒. ถึงโทสาคติ

๓. ถึงโมหาคติ

๔. ถึงภยาคติ

๕. เป็นผู้ได้ยินได้ฟังน้อย

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ควรระงับอธิกรณ์

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ควรระงับอธิกรณ์ องค์ ๕
อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ

๒. ไม่ถึงโทสาคติ

๓. ไม่ถึงโมหาคติ

๔. ไม่ถึงภยาคติ

๕. เป็นผู้ได้ยินได้ฟังมาก

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุที่ไม่ควรระงับอธิกรณ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ควรระงับ
อธิกรณ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้วัตร

๒. ไม่รู้นิทาน

๓. ไม่รู้บัญญัติ

๔. ไม่รู้บทที่ตกหล่นภายหลัง

๕. ไม่รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ควรระงับอธิกรณ์

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ควรระงับอธิกรณ์ องค์ ๕
อะไรบ้าง คือ :-

๑. รู้วัตถุ

๒. รู้นิทาน

๓. รู้บัญญัติ

๔. รู้บทที่ตกหล่นภายหลัง

๕. รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรระงับอธิกรณ์อีกนัยหนึ่ง

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ควรระงับ
อธิกรณ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงฉันทาคติ

๒. ถึงโทสาคติ

๓. ถึงโมหาคติ

๔. ถึงภยาคติ

๕. ไม่ฉลาดในวินัย

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แต่ ไม่ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ควรระงับอธิกรณ์

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ควรระงับอธิกรณ์ องค์ ๕
อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ
๒. ไม่ถึงโทสาคติ
๓. ไม่ถึงโมหาคติ
๔. ไม่ถึงภยาคติ
๕. ฉลาดในวินัย

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แต่ ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรระงับอธิกรณ์อีกนัยหนึ่ง

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ควรระงับ
อธิกรณ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงฉันทาคติ
๒. ถึงโทสาคติ
๓. ถึงโมหาคติ
๔. ถึงภยาคติ
๕. เป็นผู้หนักในบุคคล ไม่หนักในสงฆ์

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แต่ ไม่ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ควรระงับอธิกรณ์

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ควรระงับอธิกรณ์ องค์ ๕
อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ
๒. ไม่ถึงโทสาคติ
๓. ไม่ถึงโมหาคติ
๔. ไม่ถึงภยาคติ
๕. เป็นผู้หนักในสงฆ์ ไม่หนักในบุคคล

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรระงับอธิกรณ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ควรระงับ
อธิกรณ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงฉันทาคติ
๒. ถึงโทสาคติ
๓. ถึงโมหาคติ
๔. ถึงภยาคติ
๕. เป็นผู้หนักในอามิส ไม่หนักในสังฆกรรม

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ควรระงับอธิกรณ์

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ควรระงับอธิกรณ์ องค์ ๕
อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ
  ๒. ไม่ถึงโทสาคติ
  ๓. ไม่ถึงโมหาคติ
  ๔. ไม่ถึงภยาคติ
  ๕. เป็นผู้หนักในศีทธรรม ไม่หนักในอามิส
- คู่ก่อนอุบาสิ กิษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ควระระงับอธิกรณ์

สงฆ์แตกกัน

[๑,๒๑๒] อ. สงฆ์แตกกันด้วยอาการเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า
พ. คู่ก่อนอุบาสิ สงฆ์แตกกันด้วยอาการ ๕ อาการ ๕ อะไรบ้าง
คือ กรรม อุเทศ ๑ ชีแจง ๑ สวดประกาศ ๑ ให้จับสลาก ๑ คู่ก่อน
อุบาสิ สงฆ์แตกกันด้วยอาการ ๕ นี้แล.

สังฆราชาและสังฆเภท

[๑,๒๑๓] อ. พระพุทธเจ้าข้า ที่ตรัสว่า ความร้าวรานแห่งสงฆ์นั้น
ด้วยเหตุเพียงเท่าไร จึงเป็นความร้าวรานแห่งสงฆ์ แต่ไม่ถึงความแตกแห่ง
สงฆ์ อนึ่ง ด้วยเหตุเพียงเท่าไร จึงเป็นความร้าวรานแห่งสงฆ์ทั้งความแตก
แห่งสงฆ์

พ. คู่ก่อนอุบาสิ อาคันตุกวัดรนั้น เราบัญญัติไว้แล้ว สำหรับภิกษุ
พวกอาคันตุกะ เมื่อสิกขาบทอันเราบัญญัติไว้เรียบร้อยแล้ว ภิกษุพวก
อาคันตุกะไม่ประพฤติในอาคันตุกวัดร

ดูก่อนอุบาลี แม้อย่างนี้แล เป็นความร้าวรานแห่งสงฆ์ แต่ไม่ถึง
ความแตกแห่งสงฆ์

ดูก่อนอุบาลี อวาสิกวัตรนั้น เราบัญญัติไว้แล้ว สำหรับภิกษุพวก
เจ้าถิ่นเมื่อสิกขาบทอันเราบัญญัติไว้เรียบร้อยแล้ว ภิกษุเจ้าถิ่นไม่ประ-
พฤติในอวาสิกวัตร

ดูก่อนอุบาลี แม้อย่างนี้แล เป็นความร้าวรานแห่งสงฆ์ แต่ไม่ถึง
ความแตกแห่งสงฆ์

ดูก่อนอุบาลี กัตตัคควัตรในโรงภัตตรนั้น เราบัญญัติไว้แล้ว สำหรับ
ภิกษุทั้งหลาย ตามลำดับผู้แก่กว่า ตามลำดับราตรี ตามสมควร คือ อาสนะ
ที่ดี น้ำที่สะอาด ก้อนข้าวที่ดี เมื่อสิกขาบท อันเราบัญญัติไว้เรียบร้อยแล้ว
นี้แล้ว พวกพระใหม่เกิดขึ้นอาสนะในโรงภัตตรสำหรับพระเถระเสีย

ดูก่อนอุบาลี แม้อย่างนี้ เป็นความร้าวรานแห่งสงฆ์ แต่ไม่ถึงความ
แตกแห่งสงฆ์

ดูก่อนอุบาลี เสนาสนวัตรในเสนาสนะนั้น เราบัญญัติไว้แล้ว สำหรับ
ภิกษุทั้งหลาย ตามลำดับผู้แก่กว่า ตามลำดับราตรี ตามสมควร เมื่อสิกขาบท
อันเราบัญญัติไว้เรียบร้อยแล้ว พวกพระใหม่เกิดขึ้นเสนาสนะของ
พระเถระเสีย

ดูก่อนอุบาลี แม้อย่างนี้ เป็นความร้าวรานแห่งสงฆ์ แต่ไม่ถึงความ
แตกแห่งสงฆ์

ดูก่อนอุบาลี อุโบสถอย่างเดียวกัน ปวารณาอย่างเดียวกัน สังฆกรรม
อย่างเดียวกัน กรรมใหญ่่น้อยอย่างเดียวกัน ภายในสิมานั้น เราบัญญัติไว้

แล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย เมื่อสิกขาบทอันเร้าบัญญัติไว้เรียบร้อยอย่างนี้แล้ว ภิกษุทั้งหลายต่างทำความแตกแยกกัน แล้วคุมกันเป็นคณะแยกทำอุโบสถ แยกทำปวารณา แยกทำสังฆกรรม แยกทำกรรมใหญ่่น้อย ภายในสีมานั้นแหละ

คูก่อนอุบาสิ แม้อย่างนี้ เป็นทั้งความร้าวรานแห่งสงฆ์ ทั้งความแตกแห่งสงฆ์แล.

อธิกรณวุฒสมวรรคที่ ๑๐ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๒๑๔] อาบัติ อธิกรณ์ ตำเียงเพราะรักใคร่ ได้ยินได้ฟังน้อย วัตถุ ไม่ฉลาด บุคคล อามิส สงฆ์แตกกัน ความร้าวรานแห่งสงฆ์ และความแตกแห่งสงฆ์.

สังฆเภทวรรคที่ ๑๑

ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์มีโทษ

[๑,๒๑๕] อ. ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้ พระพุทธเจ้าข้า

พ. คูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงอธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงอนินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอนินัย ๑ อำพรางความเห็นด้วยกรรม ๑

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้
ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก เป็น
ผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑
แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงวินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็น
อวินัย ๑ อำพรางความเห็นด้วยอุเทศ ๑

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้
ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก
เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑
แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงวินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอวินัย
๑ ซึ่งแจ้งอำพรางความเห็น ๑

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้
ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก
เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑
แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงวินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็น
อวินัย ๑ อำพรางความเห็นด้วยสวดประกาศ ๑

คูก่อนอุบาถึ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองศ์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป ยีวยยาไม่ได้

คูก่อนอุบาถึ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองศ์ ๕ แม้อื่นอีก เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป ยีวยยาไม่ได้ องศ์ ๕ อะไรบ้าง

คูก่อนอุบาถึ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงอธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงอนินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอนินัย ๑ อำพรางความเห็นด้วยให้จับสลาก ๑

คูก่อนอุบาถึ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองศ์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป ยีวยยาไม่ได้

คูก่อนอุบาถึ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองศ์ ๕ แม้อื่นอีก เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป ยีวยยาไม่ได้ องศ์ ๕ อะไรบ้าง

คูก่อนอุบาถึ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงอธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงอนินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอนินัย ๑ อำพรางความถูกใจด้วยกรรม ๑...

... อำพรางความถูกใจด้วยอุเทศ ...

... ชีแจงอำพรางความถูกใจ ...

... อำพรางความถูกใจด้วยสวดประกาศ ...

... อำพรางความถูกใจด้วยให้จับสลาก ...

คูก่อนอุบาถึ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองศ์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป ยีวยยาไม่ได้

คูก่อนอุบาถึ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองศ์ ๕ แม้อื่นอีก เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ยีวยยาไม่ได้ องศ์ ๕ อะไรบ้าง

ดู ก่อนอุบาสิกา ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงอธรรมว่าเป็นธรรม ๑
แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงอนินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอนินัย
๑ อำพรางความพอใจด้วยกรรม ๑...

- ... อำพรางความพอใจด้วยอุเทศ...
- ... ชี้แจงอำพรางความพอใจ...
- ... อำพรางความพอใจด้วยสวดประกาศ...
- ... อำพรางความพอใจด้วยให้จับสลาก...

ดู ก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้
ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้

ดู ก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก
เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

ดู ก่อนอุบาสิกา ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงอธรรมว่าเป็นธรรม ๑
แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงอนินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็น
อนินัย ๑ อำพรางสัญญาด้วยกรรม ๑...

- ... อำพรางสัญญาด้วยอุเทศ...
- ... ชี้แจงอำพรางสัญญา...
- ... อำพรางสัญญาดด้วยสวดประกาศ...
- ... อำพรางสัญญาด้วยให้จับสลาก...

ดู ก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไป
อบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้.

สังฆเภทวรรค ที่ ๑๑ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๒๑๖] อำพรางความเห็นด้วยกรรม อุเทศ ซึ่งแจ้ง สวดประกาศ และให้จับสลาก รวม ๕ นี้ อิงความเห็น ความถูกต้อง ความชอบใจ และ ตัญญา ๓ อย่างนั้น มีนัยตามแนว ๕ อย่างนั้นแล.

ทศัตถ์สังฆเภทวรรค ที่ ๑๒

ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ไม่มีโทษ

[๑,๒๑๗] อุ. ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์เท่าไร หนอแล เป็นผู้ไม่ไปอบาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหียวยาไม่ได้ พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นผู้ไม่ไปอบาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหียวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงวินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอวินัย ๑ ไม่อำพรางความเห็นด้วยกรรม ๑

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไม่ไปอบาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหียวยาไม่ได้

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ แม้อื่นอีก ๕ ไม่เป็นผู้ไปอบาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหียวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงวินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอวินัย ๑ ไม่อำพรางความเห็นด้วยอุเทศ ๑

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้
ไม่ไปบอขาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหียวยาไม่ได้

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ แม่อื่นอีก ๕ เป็น
ผู้ไม่ไปบอขาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหียวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงอธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดง
ธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงอนินยว่าเป็นนินย ๑ แสดงวินยว่าเป็นอนินย ๑
ชี้แจงไม่อำพรางความเห็น ๑

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไม่
ไปบอขาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหียวยามิได้

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ แม่อื่นอีก ๕ เป็น
ผู้ไม่ไปบอขาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหียวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงอธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดง
ธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงอนินยว่าเป็นนินย ๑ แสดงวินยว่าเป็นอนินย ๑ ไม่
อำพรางความเห็นด้วยสวดประกาศ ๑

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไม่
ไปบอขาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหียวยาไม่ได้

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ แม่อื่นอีก ๕ เป็น
ผู้ไม่ไปบอขาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหียวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงอธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดง
ธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงอนินยว่าเป็นนินย ๑ แสดงวินยว่าเป็นอนินย ๑ ไม่
อำพรางความเห็นด้วยให้จับฉลาก ๑

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไม่ไปอบาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหี่ยวยาไม่ได้

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ แม่อื่นอีก ๕ เป็น ผู้ไม่ไปอบาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหี่ยวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงอธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงวินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอวินัย ๑ ไม่อำพรางความถูกใจด้วยกรรม ๑ ...

...ไม่อำพรางความถูกใจด้วยอุเทศ...

...ชี้แจงไม่อำพรางความถูกใจ...

...ไม่อำพรางความถูกใจด้วยสวดประกาศ...

...ไม่อำพรางความถูกใจด้วยให้จับฉลาก...

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไม่ไปอบาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหี่ยวยาไม่ได้

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ แม่อื่นอีก ๕ เป็น ผู้ไม่ไปอบาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหี่ยวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงอธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงวินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอวินัย ๑ ไม่อำพรางความชอบใจด้วยกรรม ๑ ...

...ไม่อำพรางความชอบใจด้วยอุเทศ...

...ชี้แจงไม่อำพรางความชอบใจ...

...ไม่อำพรางความชอบใจด้วยสวดประกาศ...

...ไม่อำพรางความชอบใจด้วยให้จับฉลาก...

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้
ไม่ไปอบาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหี่ยวยามิได้

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ แม่อื่นอีก ๕ เป็น
ผู้ไม่ไปอบาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหี่ยวยามิได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดง
ธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงวินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอวินัย ๑ ไม่
อำพรางสัตตญาด้วยกรรม ๑

...ไม่อำพรางสัตตญาด้วยอุเทศ...

...ชี้แจงไม่อำพรางสัตตญา...

...ไม่อำพรางสัตตญาด้วยสวดประกาศ...

...ไม่อำพรางสัตตญาด้วยให้จับฉลาก...

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้
ไม่ไปอบาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหี่ยวยามิได้.

ทุกขสังฆเภทวรรค ที่ ๑๒ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๒๑๘] ไม่อำพรางความเห็นด้วยกรรม อุเทศ ชี้แจง สวดประกาศ
และให้จับฉลาก รวม ๕ นี้ถึงความเห็น ความถูกต้อง ความชอบใจ และ
สัตตญา ๓ อย่างนี้ มีนัยตามแนว ๕ อย่างนั้น ขอท่านทั้งหลาย จงรู้วิธี ๒๐
ถ้วนในฝ่ายขาว เหมือนวิธี ๒๐ ถ้วน ในฝ่ายดำข้างหลัง ฉะนั้นเทอญ.

อวาสิกวรรค ที่ ๑๓

องค์ของภิกษุเจ้าอาวาส

[๑,๒๑๕] อุ. ภิกษุเจ้าอาวาส ประกอบด้วยองค์เท่าไร หนอแล
เก็บของสงฆ์ที่นำมาเก็บไว้ เหมือนอุกโยนลงนรก พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุเจ้าอาวาส ประกอบด้วยองค์ ๕ เก็บของสงฆ์
ตามที่นำมาเก็บไว้ เหมือนอุกโยนลงนรก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงฉันทาคติ
๒. ถึงโทสาคติ
๓. ถึงโมหาคติ
๔. ถึงภยาคติ
๕. ใช้สอยของสงฆ์ ๑๐ ของส่วนตัว

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุเจ้าอาวาส ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เก็บของ
สงฆ์ตามที่นำมาเก็บไว้ เหมือนอุกโยนลงนรก

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุเจ้าอาวาส ประกอบด้วยองค์ ๕ เก็บของสงฆ์ตาม
ที่นำมาเก็บไว้ เหมือนส่งขึ้นสวรรค์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ
๒. ไม่ถึงโทสาคติ
๓. ไม่ถึงโมหาคติ
๔. ไม่ถึงภยาคติ
๕. ไม่ใช้สอยของสงฆ์ ๑๐ ของส่วนตัว

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุเจ้าอาวาส ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เก็บของสงฆ์
ตามที่นำมาเก็บไว้ เหมือนอุกส่งขึ้นสวรรค์.

การชี้แจงวินัย

[๑,๒๒๐] อ. การชี้แจงวินัย ที่ไม่เป็นธรรมมีเท่าไร หนอแล
พระพุทธรเจ้าข้า

พ. คุณก่อนอุบาสิ การชี้แจงวินัยที่ไม่เป็นธรรมนี้มี ๕ อย่าง ๕ อย่าง
อะไรบ้าง

คุณก่อนอุบาสิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. ชี้แจงอธรรมว่าเป็นธรรม

๒. ชี้แจงธรรมว่าเป็นอธรรม

๓. ชี้แจงอวินัยว่าเป็นวินัย

๔. ชี้แจงวินัยว่าเป็นอวินัย

๕. บัญญัติข้อที่พระพุทธรเจ้าไม่ได้ทรงบัญญัติ ถอนข้อที่พระพุทธรเจ้า
ทรงบัญญัติแล้วเสีย

คุณก่อนอุบาสิ การชี้แจงวินัยที่ไม่เป็นธรรม ๕ อย่าง นี้แล

คุณก่อนอุบาสิ การชี้แจงวินัยที่เป็นธรรมนี้มี ๕ อย่าง ๕ อย่าง อะไร
บ้าง

คุณก่อนอุบาสิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. ชี้แจงอธรรมว่าเป็นอธรรม

๒. ชี้แจงธรรมว่าเป็นธรรม

๓. ชี้แจงอวินัยว่าเป็นอวินัย

๔. ชี้แจงวินัยว่าเป็นวินัย

๕. ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ไม่ถอนสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติแล้ว

คูก่อนอุบาลี การชี้แจงวินัยที่เป็นธรรม ๕ อย่าง นี้แล.

องค์ของภิกษุผู้แจกภัตร

[๑,๒๒๑] อุ. ภิกษุผู้แจกภัตร ประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล เก็บของสงฆ์ตามที่นำมาเก็บไว้ เหมือนธุกโยนลงนรก พระพุทธเจ้าข้า

พ. คูก่อนอุบาลี ภิกษุผู้แจกภัตร ประกอบด้วยองค์ ๕ เก็บของสงฆ์ตามที่นำมาเก็บไว้ เหมือนธุกโยนลงนรก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงฉันทาคติ
๒. ถึงโทสาคติ
๓. ถึงโมหาคติ
๔. ถึงภยากติ
๕. ไม่รู้ภัตรที่แจกแล้วและยังไม่ได้แจก

คูก่อนอุบาลี ภิกษุผู้แจกภัตร ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เก็บของสงฆ์ตามที่นำมาเก็บไว้ เหมือนธุกโยนลงนรก

คูก่อนอุบาลี ภิกษุผู้แจกภัตร ประกอบด้วยองค์ ๕ เก็บของสงฆ์ตามที่นำมาเก็บไว้ เหมือนธุกส่งขึ้นสวรรค์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ
๒. ไม่ถึงโทสาคติ
๓. ไม่ถึงโมหาคติ

๔. ไม่ถึงภยากติ

๕. รู้ภัตรที่แจกแล้วและยังไม่ได้แจก

คูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้แจกภัตร ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เก็บของ
สงฆ์ตามที่นำมาเก็บไว้ เหมือนลูกส่งขึ้นสวรรค์

องค์ของภิกษุผู้แต่งตั้งเสนาสนะเป็นต้น

อ. ภิกษุผู้แต่งตั้งเสนาสนะ ประกอบด้วยองค์เท่าไร หนอแล ...

ภิกษุผู้รักษาคถ์เก็บพัสดุ...

ภิกษุผู้รับจีวร...

ภิกษุผู้แจกจีวร...

ภิกษุผู้แจกยาจ...

ภิกษุผู้แจกผลไม้...

ภิกษุผู้แจกของเคี้ยว...

ภิกษุผู้แจกของเล็กน้อย...

ภิกษุผู้ให้รับผ้าสาฎก...

ภิกษุผู้ให้รับบาตร...

ภิกษุผู้ใช้คนทำงานวัด...

ภิกษุผู้ใช้สามเณร ประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล เก็บของสงฆ์ตาม
ที่นำมาเก็บไว้ เหมือนลูกโยนลงนรก พระพุทธเจ้าข้า

พ. คูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ใช้สามเณร ประกอบด้วยองค์ ๕ เก็บของ
สงฆ์ตามที่นำมาเก็บไว้ เหมือนลูกโยนลงนรก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงฉันทาคติ
๒. ถึงโทสาคติ
๓. ถึงโมหาคติ
๔. ถึงภยาคติ
๕. ไม่รู้จักสามณेरที่ใช่แล้ว และยังไม่ได้ใช้

คูก่อนอุบาสิ กิกษุผู้ใช่สามณेर ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เก็บ
ของสงฆ์ตามทีนำมาเก็บไว้ เหมือนณุกโยนลงนรค

คูก่อนอุบาสิ กิกษุผู้ใช่สามณेर ประกอบด้วยองค์ ๕ เก็บของสงฆ์
ตามทีนำมาเก็บไว้ เหมือนณุกส่งขึ้นสวรรค องค์กร ๕ อะไบบ้าง คือ :-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ
๒. ไม่ถึงโทสาคติ
๓. ไม่ถึงโมหาคติ
๔. ไม่ถึงภยาคติ
๕. รู้จักสามณेरที่ใช่แล้ว และยัง ไม่ได้ใช้

คูก่อนอุบาสิ กิกษุผู้ใช่สามณेर ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เก็บ
ของสงฆ์ตามทีนำมาเก็บไว้ เหมือนณุกส่งขึ้นสวรรค.

อวาสิกวรรค ที ๑๓ จบ

หัวข้อประจําวรรค

[๑,๒๒๒] กิกษุเจ้าอวาสิ ๑ ซี้แจงวินัย ๑ กิกษุผู้แจกภัตต ๑ กิกษุ
ผู้แต่งตั้งเสนาสนะ ๑ กิกษุรักษาคลังเก็บพัศค ๑ กิกษุผู้รับจีวร ๑ กิกษุผู้

แจกจีวร ๑ แจกยาคุ ๑ แจกผลไม้ ๑ แจกของเคี้ยว ๑ แจกของเล็กน้อย ๑
ภิกษุผู้ให้รับผ้าสาฎก ๑ ให้รับบาตร ๑ ภิกษุผู้ใช้คนทำงานวัด ๑ ภิกษุผู้ใช้
สามเณร.

หัวข้อประจำวรรค จบ

กฐินัตถารวรรคที่ ๑๔

อานิสงส์กรานกฐิน

[๑,๒๒๓] อ. การกรานกฐิน มีอานิสงส์เท่าไรหนอแล พุทธเจ้าข้า
พ. คู่ก่อนอุบาถิ การกรานกฐิน มีอานิสงส์ ๕ นี้ อานิสงส์ ๕ อะไร
บ้าง คือ :-

๑. เทียวไปไม่ต้องบอกลา
๒. เทียวจาริกไปไม่ต้องถือเอาไตรจีวรไปครบสำหรับ
๓. ถันคณะโภชนาได้
๔. เก็บอติเรกจีวรไว้ได้ตามปรารถนา
๕. จีวรอันเกิดขึ้นในที่นั้นจักเป็นของพวกเขา
คู่ก่อนอุบาถิ การกรานกฐินมีอานิสงส์ ๕ นี้แล.

โทษของการนอนลี้มสติ

[๑,๒๒๔] อ. บุคคลผู้นอนลี้มสติไม่รู้ตัว นอนหลับ มีโทษเท่าไร
หนอแล พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิ บุคคลผู้ลืมสติไม่รู้สีกตัว นอนหลับ มีโทษ ๕ นี้
โทษ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. หลับไม่สบาย
๒. ตื่นขึ้นไม่สบาย
๓. ฝันเห็นสิ่งเลวทราม
๔. เทวดาไม่รักษา
๕. น้ำอสุจิก่เคลื่อน

คู่ก่อนอุบาสิ บุคคลผู้ลืมสติไม่รู้สีกตัวนอนหลับมีโทษ ๕ นี้แล

อานิสงส์ของการนอนมีสติ

คู่ก่อนอุบาสิ บุคคลผู้ตั้งสติ รู้สีกตัวอยู่ นอนหลับ มีอานิสงส์ ๕ นี้
อานิสงส์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. หลับสบาย
๒. ตื่นขึ้นสบาย
๓. ไม่ฝันเห็นสิ่งเลวทราม
๔. เทวดารักษา
๕. น้ำอสุจิไม่เคลื่อน

คู่ก่อนอุบาสิ บุคคลผู้ตั้งสติ รู้สีกตัวอยู่ นอนหลับ มีอานิสงส์ ๕ นี้แล.

บุคคลไม่ควรไหว้

[๑,๒๒๕] อ. ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ มีเท่าไรหนอแล
พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้นี้มี ๕ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ภิกษุผู้เข้าไปสู่ละแวกบ้าน อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้
๒. ภิกษุผู้เข้าไปสู่ถนน อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้
๓. ภิกษุผู้อยู่ในที่มืด อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้
๔. ภิกษุผู้ไม่เอาใจใส่ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้
๕. ภิกษุผู้หลับ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้มี ๕ นี้แล

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ แม้อื่นอีก ๕ ๕
อะไรบ้าง คือ :-

๑. ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้เวลาตีฆ้อง
๒. ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ในโรงภัต
๓. ภิกษุผู้เป็นศัตรู อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้
๔. ภิกษุผู้กำลังคิดเรื่องอื่น อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้
๕. ภิกษุกำลังเปลือยกาย อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ ๕ นี้แล

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ แม้อื่นอีก ๕ ๕
อะไรบ้าง คือ :-

๑. ภิกษุกำลังเคี้ยว อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้
๒. ภิกษุกำลังฉัน อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้
๓. ภิกษุกำลังถ่ายอุจจาระ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

๔. ภิกษุกำลังถ่ายปัสสาวะ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

๕. ภิกษุถูกสงฆ์ยกวัตร อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ ๕ นี้แล

คู่ก่อนอุบาสิ บุคคล อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ แม้อื่นอีก ๕ ๕

อะไรบ้าง คือ :-

๑. ภิกษุผู้อุปสมบททีหลัง อันภิกษุผู้อุปสมบทก่อนไม่ควรไหว้

๒. อนุสัมบัน อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

๓. ภิกษุมีสังวาสต่างกัน มีพรรษาแก่กว่า เป็นอธรรมวาที อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

๔. สตรี อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

๕. บัณเฑาะก์ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

คู่ก่อนอุบาสิ บุคคล อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ ๕ นี้แล

คู่ก่อนอุบาสิ บุคคล อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ แม้อื่นอีก ๕ ๕

อะไรบ้าง คือ :-

๑. ภิกษุอยู่ปริวาส อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

๒. ภิกษุผู้ควรชักเข้าหาอาบัติเดิม อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

๓. ภิกษุผู้ควรมานัต อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

๔. ภิกษุประพฤติมานัต อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

๕. ภิกษุผู้ควรอัปทาน อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

คู่ก่อนอุบายสิ บุคคล อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ ๕ นี้แล.

บุคคลควรไหว้

[๑,๒๒๖] อ. ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายควรไหว้ มีเท่าไรหนอแล
พระพุทธรเจ้าข้า

พ. คุณก่อนอุบาสิ บุคคล อันภิกษุทั้งหลายควรไหว้ มี ๕ ๕ อะไร
บ้าง คือ :-

๑. ภิกษุผู้อุปสมบทก่อน อันภิกษุผู้อุปสมบททีหลังควรไหว้
๒. ภิกษุผู้มีสังวาสต่างกัน มีพรรษาแก่กว่า แต่เป็นธรรมวาที อัน
ภิกษุทั้งหลายควรไหว้
๓. พระอาจารย์ อันภิกษุทั้งหลายควรไหว้
๔. พระอุปัชฌาย์ อันภิกษุทั้งหลายควรไหว้
๕. พระตถาคต อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า อันประชา ทั้งสมณะและ
พราหมณ์ ทั้งเทพตามนุษย์ในโลก ทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ควรไหว้
คุณก่อนอุบาสิ บุคคลอันภิกษุควรไหว้ ๕ นี้แล

ธรรมของภิกษุอ่อนกว่ากับภิกษุแก่กว่า

[๑,๒๒๗] อ. พระพุทธรเจ้าข้า อันภิกษุผู้อ่อนกว่า เมื่อไหว้เท้าของ
ภิกษุผู้แก่กว่า พึงตั้งธรรมเท่าไรไว้ในตน แล้วไหว้เท้า

พ. คุณก่อนอุบาสิ อันภิกษุผู้อ่อนกว่า เมื่อไหว้เท้าภิกษุผู้แก่กว่า พึง
ตั้งธรรม ๕ อย่างไว้ในตน แล้วไหว้เท้า ธรรม ๕ อะไรบ้าง

คุณก่อนอุบาสิ อันภิกษุผู้อ่อนกว่า เมื่อไหว้เท้าภิกษุผู้แก่กว่า

๑. พึงห่มผ้าเฉวียงบ่า

๒. ประคองอัญชลี

๓. นวดเท้าด้วยฝ่ามือทั้งสอง

๔. มีความรัก

๕. มีความเคารพ แล้วไหว้เท้า

ดูก่อนอุบาลี อันภิกษุผู้อ่อนกว่า เมื่อไหว้เท้าภิกษุผู้แก่กว่า ฟังเข้าไปตั้งธรรม ๕ นี้ไว้ในตน แล้วไหว้เท้า.

กฐินนัตถารวรรค ที่ ๑๔ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๒๒๘] กรานกฐิน ๑ หลับ ๑ ละแวกบ้าน ๑ ดิมยาคุ ๑ เกี้ยว ๑ อุปสมบทก่อน ๑ อยู่ปริวาส ๑ บุคคลควรไหว้ ๑ ภิกษุอ่อนกว่าไหว้ภิกษุแก่กว่า ๑.

อุปาลีปัญจกะ จบ

หัวข้อบอกรวรรคเหล่านั้น

[๑,๒๒๙] อนิสิตีตวรรค ๑ กรรมวรรค ๑ โวหารวรรค ๑ ทิฏฐา-
วิกัมมวรรค ๑ โจทนาการวรรค ๑ ชุติงควรรค ๑ มุสาวาทวรรค ๑ ภิกษุณี
โอรุทวรรค ๑ อุพพาหิการวรรค ๑ อธิกรณอุปสมวรรค ๑ สังฆเภทวรรค ๑
สังฆเภท ๕ อย่างเหมือนก่อน ๑ อวาสิการวรรค ๑ กฐินนัตถารวรรค ๑ รวม
๑๔ วรรค ท่านประกาศไว้ดีแล้วแล.

๑. นัปปฎิปัสสัมภนวรรค

๒. อัตตาทานวรรค

๓. ทูตีสังเภทวรรค.

อุปาสติปัญจก วัณณา

[ว่าด้วยองค์ ๕ แห่งภิกษุผู้ถือนิสสัย]

วินิจฉัยในอุบายติปัญหา ฟังทราบดังนี้:-

คำถามที่ว่า กตฺติหิ นุ โข ภนฺเต มีสัมพันธฺ์ ดังนี้:-

ได้ยิ่นว่า พระเถระอยู่ในที่ลับ มานี้กถึงหมวด ๕ เหล่านี้ ทั้งหมด จึงเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ด้วยคิดว่า บัดนี้เราจักทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้พระองค์ทรงวางแบบแผน เพื่อประโยชน์แก่ภิกษุเหล่านี้ มีภิกษุผู้ถือนิสสัย อยู่เป็นคั่น แล้วทูลถามปัญหา โดยนัยมีคำว่า กตฺติหิ นุ โข ภนฺเต เป็นอาทิ.

วินิจฉัยในคำวิสาขนาปัญหาเหล่านั้น ฟังทราบดังนี้:-

สองบทว่า อุโปสถํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักอุโบสถ ๘ อย่าง.

สองบทว่า อุโปสถกมฺมํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักอุโบสถ-
กรรม ๔ อย่าง ต่างโดยกรรมเป็นวรรคโดยอรรถเป็นคั่น.

สองบทว่า ปาฏิโมกฺขํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักมาติกา ๒.

สองบทว่า ปาฏิโมกฺขทุเทสํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักปาฏิ-
โมกฺขทุเทส ๘ อย่าง คือ ของภิกษุ ๕ อย่าง ของภิกษุณี ๔ อย่าง.

สองบทว่า ปวารณํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักปวารณา ๘ อย่าง.

สองบทว่า ปวารณกมฺมํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักปวารณา-
กรรม ๘ อย่าง ต่างโดยชนิดมีกรรมเป็นวรรคโดยอรรถเป็นคั่น.

สองบทว่า **อาปตฺตานาปตฺตี น ชานาติ** ได้แก่ **ไม่รู้อาบัติ** และ**อนาบัติ** ที่ทรงแสดงในสิกขาบทนั้น ๆ.

สองบทว่า **อาปนฺโน กมฺมกโต** มีความว่า **ภิกษุต้องอาบัติแล้ว**, **กรรมย่อมเป็นกิจอันสงฆ์ทำแล้ว** เพราะการต้องนั้นเป็นปัจจัย.

[ว่าด้วยกรรมของภิกษุไม่ควรระงับ]

สองบทว่า **กมฺมํ น ปฏิปฺปสฺสุมฺเกตพฺพํ** มีความว่า **กรรม** ของภิกษุนั้น **อันสงฆ์ไม่พึงให้ระงับ** เพราะเหตุที่เธอประพฤติ โดยคล้อยตาม **พรรคพวก**. อธิบายว่า เหมือนบุคคลที่ถูกล่ามไว้ด้วยเชือก **อันตนจะพึงแก้** เสียจะนั้น.

[ว่าด้วยองค์ ๕ ของภิกษุผู้เข้าสงคราม]

หลายบทว่า **สเจ อุปาถิ สจฺโฆ สมคฺคกรณียานิ กมฺมานิ** **กโรติ** มีความว่า **ถ้าว่าสงฆ์กระทำกรรมมีอุโบสถเป็นต้น อันภิกษุทั้งหลาย** **ผู้พร้อมเพรียงกันพึงกระทำ**, **อันความอดหนุน (แก่การทะเลาะ)** **อันภิกษุ** **ไร ๆ ไม่พึงให้** ในเมื่อกรรมสามัคคีมีอุโบสถและปวารณาเป็นต้น **ต้องงดไว้**. **ก็ถ้าว่า** **สงฆ์ให้แสดงโทษล่วงเกินแล้วกระทำสังฆสามัคคีที่ดี** **กระทำการระงับ** **อธิกรณ์ด้วยคินวัตตการวินัย** **แล้วกระทำอุโบสถและปวารณาที่ดี**, **กรรมเห็น** **ปานนี้** **จัดเป็นกรรมที่สงฆ์พร้อมเพรียงพึงกระทำ**.

บทว่า **ตตฺเร เจ** มีความว่า **ถ้าว่าในกรรมเช่นนั้น** **ไม่ชอบใจแก่** **ภิกษุไซ้**, **พึงกระทำความเห็นแย้งก็ได้** **ควบคุมความพร้อมเพรียงเห็นปานนั้น**

ไว้. ความถือผิดอย่างนั้น ไม่ควรถือไว้. ก็ในกรรมใด ภิกษุทั้งหลายแสดง พระศาสนานอกกรรมนอกวินัย ในกรรมนั้นความเห็นแย้ง ใช้ไม่ได้ เพราะ ฉะนั้น สงฆ์พึงห้ามเสียแล้วหลีกไป.

[ว่าด้วยองค์ ๕ ของภิกษุผู้กล่าวไม่เป็นที่รัก]

บทว่า อุตฺตมฺหุติ จ มีความว่า ผู้มีความรู้มากมักกล่าววาจา ซึ่ง หนาแน่นด้วยโลภะ โทสะ และมานะ มีวาจาโสมม ไม่แสดงประโยชน์.

บทว่า นิสฺสิตชฺปิ มีความว่า ไม่สามารถจะกล่าวถ้อยคำให้สม แก่ความมีความรู้มากโดยธรรมดาของตน. โดยที่เพื่อย่อมอ้างผู้อื่นกล่าวอย่างนี้ ว่า พระราชาได้ตรัสกับเราอย่างนี้, มหาอำมาตย์โน้น กล่าวอย่างนี้, อาจารย์ หรืออุปัชฌาย์ของเราชื่อโน้น กล่าวอย่างนี้, พระเถระผู้ทรงไตรปิฎก พุคกับ เราอย่างนี้.

บทว่า น จ ภาสานุสนฺธิกุสฺโล มีความว่า เป็นผู้ไม่ฉลาดใน ถ้อยคำที่เป็นเงื่อนของเรื่องราว และในถ้อยคำที่เป็นเงื่อนของคำวินิจฉัย.

สองบทว่า น ยถาธมฺเม ยถาวิเนเย มีความว่า ไม่เป็นผู้โจท เตือนให้ระลึกถึงอาบัติด้วยวัตถุที่เป็นจริง.

สองบทว่า อสฺสาทเตตา โหติ ความว่า ย่อมยกบางคนขึ้นอ้าง โดยนัยเป็นต้นว่า อาจารย์ของข้าพเจ้า เป็นผู้ทรงไตรปิฎกอย่างใหญ่ เป็น ธรรมกถึกอย่างเยี่ยม.

วินิจฉัยในทุติยบท พึงทราบดังนี้ :-

ย่อมรุกรานบางคน โดยนัยเป็นต้นว่า เขาจะรู้อะไร.

สองบทว่า อธมมํ คณฺหาติ ได้แก่ ยึดถือธรรมที่เป็นฝ่ายไม่นำออกจากทุกข์.

สองบทว่า ธมฺมํ ปฏฺิพาหติ ได้แก่ ค้านธรรมที่เป็นฝ่ายนำออกจากทุกข์. . .

หลายบทว่า สมฺมผลุจ พหุ ภาสติ ได้แก่ กล่าวคือคำที่ไร้ประโยชน์มากมาย.

หลายบทว่า ปสฺยห ปวตฺตา โหติ มีความว่า เป็นผู้อันพระสังฆเถระมิได้เชิญ เมื่อภาระอันท่านมิได้มอบให้ อาศัยความทะนงตัวอย่างเดียว บังอาจกล่าวในกาลมิใช่โอกาส.

สองบทว่า อโนกาสกมฺมํ การาเปตฺวา มีความว่า เป็นผู้ไม่ให้ภิกษุอื่นให้โอกาสเสียก่อนก็กล่าว.

หลายบทว่า น ยถาทิฏฺฐิยา พุยากตา โหติ มีความว่า เป็นผู้ไม่พยากรณ์ยืนยันความเห็นของตน กลับเป็นผู้งดความเห็น (ส่วนตัว) เสีย มีความเห็นว่าเป็นธรรมเป็นต้น ในอธรรมเป็นอาทิ กล่าวไม่ตรงตามจริง.

[ว่าด้วยองค์ของภิกษุผู้ไม่ควรพูดในสงฆ์]

หลายบทว่า อาปตฺติยา ปโยคํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้ว่าอาบัตินี้เป็นกายประโยค, อาบัตินี้เป็นวาจาประโยค.

หลายบทว่า อาปตฺติยา รูปสมํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้ว่าอาบัตินี้ระงับด้วยการแสดง, อาบัตินี้ระงับด้วยการออก, อาบัตินี้ไม่ระงับด้วยการแสดง ไม่ระงับด้วยการออก.

หลายบทว่า น อปตติยา วินิจจยกุลโล โหติ ได้แก่ ไม่รู้
ว่า อាប់ติ นี้ มีในวัตตุนี คือ ไม่อาจเพื่อยกอាប់ติขึ้นยืนยันตามสมควรแก่โทษ.

สองบทว่า อธิกรณสมุฏฐานัน น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้ว่า
อธิกรณนี้ อาศัยเภทกรวัตตุ ๑๘ ตั้งขึ้น, อธิกรณนี้ อาศัยวิบัติ ๔ ตั้งขึ้น,
อธิกรณนี้ อาศัยกองอាប់ติ ๕ หรือ ๗ ตั้งขึ้น, อธิกรณนี้ อาศัยสังฆกิจ ๔
อย่างตั้งขึ้น.

สองบทว่า ปโยคัม น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้ว่า อธิกรณนี้ มี
ประโยคเป็นต้นเค้า ๑๒ อธิกรณนี้ มีประโยคเป็นต้นเค้า ๑๔, อธิกรณนี้ มี
ประโยคเป็นต้นเค้า ๖, อธิกรณนี้ มีประโยคเป็นต้นเค้า ๑. อธิบายว่า จริงอยู่
ต้นเค้าตามที่เป็นของคณนนั้นเองแห่งอธิกรณทั้งหลาย จัดเป็นประโยค, ไม่รู้จัก
ประโยคแม้ทั้งปวงนั้น.

สองบทว่า วูปสมัม น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้ว่า อธิกรณนี้ ระงับ
ด้วยสมณะ ๒, อธิกรณนี้ ระงับด้วยสมณะ ๔, อธิกรณนี้ ระงับด้วยสมณะ ๓
อธิกรณนี้ ระงับด้วยสมณะ ๑.

หลายบทว่า น อธิกรณสุต วินิจจยกุลโล โหติ ได้แก่ ไม่
รู้เพื่อวินิจฉัยอธิกรณให้ถึงความระงับ.

สองบทว่า กมมัม น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักกรรม ๗ อย่าง มี
ตัชชนียกรรมเป็นต้น.

หลายบทว่า กมมสุต กรณัน น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้ว่า กรรม
นี้ ควรทำโดยอุบายนี้.

หลายบทว่า กมุสฺส วตฺถุ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้ว่า นี่เป็น
วัตถุแห่งตชฌนียกรรม, นี่เป็นวัตถุแห่งนียสกรรมเป็นต้น.

หลายบทว่า กมุสฺส วตฺถุ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักวัตร ๑๘
ประการแห่งกรรม ๘ ในหนหลัง ในกรรม ๘ ชนิด และวัตร ๔๓ ประการ
แห่งอุกเขปนียกรรม ๓ อย่าง.

หลายบทว่า กมุสฺส วุปฺสํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้ว่า ภิกษุ
ใดประพฤติวัตรแล้วขอ กรรมของภิกษุนั้น อันสงฆ์ควรให้ระงับ, โทษอัน
สงฆ์พึงให้แสดง.

สองบทว่า วตฺถุ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักวัตถุแห่งกองอาบัติ ๗.

สองบทว่า นิทานํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้ว่า สิกขาบทนี้
พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติในนครนี้, สิกขาบทนี้ ทรงบัญญัติในนครนี้.

สองบทว่า ปญฺญตฺติ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักบัญญัติทั้ง ๓
อย่าง ด้วยอำนาจบัญญัติ อนุบัญญัติ และอนุปป็นบัญญัติ.

สองบทว่า ปทปฺจฺฉาภฏฺฐํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักบทที่ควร
จัดไว้ข้างหน้า, คือเมื่อตนควรจะกล่าวว่ พุทฺโธ ภควา กลับประกอบให้
สับหน้าสับหลังกันเสียว่า ภควา พุทฺโธ.

หลายบทว่า อฏฺฐโล จ โหติ วินเย ได้แก่ เป็นผู้ไม่ฉลาดใน
บาลีและอรรถกถาแห่งวินัย.

หลายบทว่า ญตฺติ น ชานาติ มีความว่า ก็โดยย่อ ญตฺติมี ๒
อย่าง คือ ญตฺติที่แสดงอย่างนี้ว่า เอสา ญตฺติ ๑ ญตฺติที่ไม่แสดง ๑. ใน
ญตฺติ ๒ อย่างนั้น ญตฺติใด ไม่แสดงอย่างนั้น, ญตฺตินั้น จัดเป็นกรรมญตฺติ.

ญัตติใดแสดง, ญัตตินั้น จัดเป็นกรรมปาทญัตติ, ไม่รู้จักญัตตินั้น โดยประการทั้งปวง.

หลายบทว่า ฌตฺติยา กรณํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักการกระทำกรรมญัตติ ใน ๕ สถาน. ไม่รู้จักการกระทำกรรมปาทญัตติ ใน ๒ สถาน.

สองบทว่า ฌตฺติยา อนุสาวนํ ได้แก่ ไม่รู้ว่า ญัตตินี้ มีอนุสาวนา ๑ ญัตตินี้ มีอนุสาวนา ๓.

หลายบทว่า ฌตฺติยา สมถํ น ชานาติ มีความว่า สมถะ ๔ อย่างนี้ใด คือ สติวินัย อมูพหวินัย ตัสสปาปิยสิกา ตินวัตถารกะ ไม่เว้นจากญัตติ, ไม่รู้จักสมถะนั้นว่า ระวังด้วยญัตติ

หลายบทว่า ฌตฺติยา รูปสมํ น ชานาติ มีความว่า อธิกรณ์ใด ระวังด้วยญัตติสมถะ ๔ อย่างนี้ ไม่รู้จักความระงับนั้นแห่งอธิกรณ์นั้นว่า ความระงับนี้ ทำด้วยญัตติ.

สองบทว่า สุตฺตํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักอุกโตวิภังค์.

สองบทว่า สุตฺตานุโลมํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักมหาปเทศ ๔.

สองบทว่า วินยํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักขันธกะและบริวาร.

สองบทว่า วินยานุโลมํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักมหาปเทศนั่นเอง.

สองบทว่า น จ ธานาธานกุลโล ได้แก่ เป็นผู้ฉลาดในเหตุและมีใช้เหตุ.

สองบทว่า **ธมฺมํ น ชานาติ** ได้แก่ **ไม่รู้จักปิฎก ๒** ที่เหลือ
นอกจากวินัยปิฎก.

สองบทว่า **ธมฺมานุโลมํ น ชานาติ** ได้แก่ **ไม่รู้จักมหาปเทศ
๔** ฝ่ายสุดต้นตะ.

สองบทว่า **วนฺยํ น ชานาติ** ได้แก่ **ไม่รู้จักขันธกะและปริวาร
นั่นเอง.**

สองบทว่า **วินยานุโลมํ น ชานาติ** ได้แก่ **ไม่รู้จักมหาปเทศ ๔.**

ก็อุกโตวิงศ์ เป็นอันท่านไม่สงเคราะห์ ในข้อว่า **ไม่รู้จักวินัย** นี้
เพราะเหตุนี้ คำใดที่ท่านกล่าวไว้ในกรณที่ว่า **บทว่า วินยํ** ได้แก่ **ไม่รู้จัก
วินัยปิฎกทั้งสิ้น** คำนั้นควรถือเอา.

สองบทว่า **น จ ปุพฺพาปรกฺขสฺส โหติ** ได้แก่ **เป็นผู้ไม่ฉลาด
ในคำต้นและคำหลัง.**

คำที่เหลือในบททั้งปวง นับว่าต้นทั้งนั้น เพราะเป็นคำที่ควรทราบ
โดยปฏิบัติภยต่อคำที่กล่าวแล้ว และเพราะเป็นคำที่ได้เปิดเผยแล้วในหนหลัง
ฉะนั้นแล.

จบพรรณานอนิสลิตวัคค์ นปฏิบัติสัทมกนวัคค์ และโวหารวัคค์.

[ว่าด้วยทำความเข้าใจ]

วินิจฉัยในทฎฐาวิกัมมวัคค์ ฟังทราบดังนี้:-

การทำความเข้าใจให้แจ้ง ชื่อว่าทำความเข้าใจ.

คำว่า **ทิวฐาวิกมม** นี้ เป็นชื่อของวินัยกรรม กล่าวคือการแสดง
อาบัติ ซึ่งประกาศัตถิ.

บทว่า **อนาปัตติยา ทิวฐิ อวิกโรติ** มีความว่า แสดงอนาบัติ
แท้ ๆ ว่าเป็นอาบัติ.

บทว่า **อเทศนาคามินิยา** ได้แก่ ทำความเห็นแย้งในครุกาบัติ
อธิบายว่า แสดงอาบัติสังฆาติเสสและปาราชิก.

บทว่า **เทสิตาย** ได้แก่ ทำความเห็นแย้งแม้ในลหุกาบัติที่แสดงแล้ว.
อธิบายว่า แสดงอาบัติที่แสดงแล้วซ้ำอีก.

สองบทว่า **จตุหิ ปญจหิ** ได้แก่ ทำความเห็นแย้ง อย่างที่ภิกษุ
๔-๕ รูปทำความเห็นแย้งกัน. อธิบายว่า ๔-๕ คนแสดงอาบัติพร้อมกัน.

บทว่า **มโนมานเสน** มีความว่า ทำความเห็นแจ้งด้วยนึกไว้ในใจ
กล่าวคือคิดไว้ ได้แก่ แสดงอาบัติด้วยจิตเท่านั้น หาได้ล้นวาจาไม่.

บทว่า **นานาสังวาสกสฺส** มีความว่า ทำความเห็นแจ้ง คือ แสดง
อาบัติ ในสำนักภิกษุผู้มีสังวาสต่างกันโดยลัทธิ หรือภิกษุผู้มีสังวาสต่างกัน
โดยกรรม.

บทว่า **นานาสีมาย** มีความว่า ทำความเห็นแจ้ง ในสำนักภิกษุ
แม้ผู้เป็นสมานสังวาส แต่ตั้งอยู่ในต่างสีมา. จริงอยู่ การที่ภิกษุผู้ตั้งอยู่ใน
มาพักสีมา แสดงอาบัติแก่ภิกษุผู้ตั้งอยู่ในสีมนตริกก็ดี การที่ภิกษุผู้ตั้งอยู่ใน
สีมนตริก แสดงอาบัติแก่ภิกษุผู้ตั้งอยู่ในอวิปวาตสีมาก็ดี ไม่ควร.

บทว่า **อปกตตฺตสฺส** มีความว่า แสดงในสำนักแห่งภิกษุผู้อันสงฆ์
ยกวัตร หรือภิกษุผู้ถูกสงฆ์งดอุโบสถและปวารณาเสีย.

[ว่าด้วยโอกาสกรรม]

หลายบทว่า นาล์ โอกาสกมฺม กาคุ มีความว่า ไม่ควรเพื่อ
กระทำ. อธิบายว่า อันภิกษุไม่พึงกระทำ.

ภิกษุผู้อันสงฆ์กวัตร และภิกษุผู้ถูกสงฆ์คอบุสและปวารณา ชื่อ
ว่าภิกษุมิใช่ผู้ปกตัตต์ แม้นในโอกาสกรรมนี้.

บทว่า จาวนาธิปฺปาย ได้แก่ ผู้ใคร่จะให้เคลื่อนจากศาสนา.

[ว่าด้วยถามปัญหา]

สองบทว่า มนุหตุตา โมฆุหตุตา มีความว่า เพราะความเป็นผู้
โง่ เพราะความเป็นผู้มงาย จึงไม่สามารถทั้งเพื่อจะแก้ ทั้งเพื่อจะรู้ จะ
ประกาศความที่ตนเป็นผู้มงายอย่างเดียวกันนั้น จึงถามคล้ายคนบ้า.

บทว่า ปาปิจฺโจ ได้แก่ ถามด้วยความปรารถนาถามกว่า ชนจัก-
สรรเสริญเรา ด้วยอุบายอย่างนี้.

บทว่า ปรีทวา ได้แก่ เป็นผู้ใคร่จะยกความดูหมิ่นจึงถาม. แม้นใน
อัญญาพยากรณ์ ก็มีนัยเหมือนกัน.

คำที่เหลือในบททั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

ทิวฐาวิกัมมวักคฺฉณฺณา จบ

คำใดที่จะพึงกล่าว ในอิตฺตาทานวักคฺและฐตฺตวักคฺ, คำนั้นทั้งหมด
ได้กล่าวแล้วในหนหลังแล.

[ว่าด้วยมุสาวาท]

วินิจฉัยในมุสาวาทวัคค์ พึงทราบดังนี้:-

มุสาวาทที่จัดเป็นปาราชิกคามิ เพราะอรรถว่า ถึงปาราชิก, อธิบายว่า ถึงความเป็นอาบัติปาราชิก. แม้ในมุสาวาทนอกนี้ ก็มีนัยเหมือนกัน.

ในมุสาวาท ๕ อย่างนั้น มุสาวาทที่เป็นไปโดยอวดอุตริมนุสธรรม ที่ไม่มี (ในตน) เป็นปาราชิกคามิ, มุสาวาทที่เป็นไปโดยตามกำจัด ด้วย ปาราชิกไม่มีมูล เป็นสังฆาทิเสสคามิ, มุสาวาทที่ภิกษุก่อว (อวดอุตริมนุส-ธรรมที่ไม่มี) โดยปริยายแก่บุคคลผู้เข้าใจความ เป็นต้นว่า ภิกษุใดอยู่ใน วิหารของท่าน เป็นอุลลัจฉัยคามิ, มุสาวาทที่ภิกษุก่อวโดยปริยายแก่บุคคลผู้ ไม่เข้าใจความ เป็นทุกกฏคามิ, มุสาวาทที่มาว่า เป็นปาจิตติย เพราะกล่าว เท็จทั้งรู้ พึงทราบว่าเป็นปาจิตติยคามิ.

[ว่าด้วยอาการเป็นเหตุต้องอาบัติ]

บทว่า อทสฺสเนน ได้แก่ ไม่เห็นพระวินัยธร. จริงอยู่ ภิกษุเมื่อ เกิดความรังเกียจในของที่ควรและไม่ควรขึ้น ได้พบพระวินัยธรแล้ว สอบถาม ถึงความเป็นของควรและไม่ควรแล้ว จะพึงละของที่ไม่ควรเสีย ทำแต่ที่ควร แต่เมื่อไม่พบพระวินัยธรนั้นกระทำ แม้ซึ่งสิ่งที่ไม่ควร ด้วยสำคัญว่าควร ก็ ย่อมต้องอาบัติ. อาบัติที่จะพึงต้องด้วยอาการอย่างนี้ ภิกษุไม่ต้อง เพราะพบ พระวินัยธร, ต้องเพราะไม่พบเท่านั้น. ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึง ตรัสว่า เพราะไม่เห็น.

บทว่า อสฺสวเนน มีความว่า อันภิกษุผู้อยู่แม้ในวิหารเดียวกันไป สู่ที่บารุงของพระวินัยธร ไม่ถามถึงสิ่งที่ควรและไม่ควร หรือไม่ฟังสิ่งที่ควร

และไม่ควร ซึ่งท่านกล่าวแก่ภิกษุเหล่านี้ ย่อมต้องอาบัติแท้. ด้วยเหตุนี้
พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า เพราะไม่ฟัง.

บทว่า **ปสุตฺตตา** ได้แก่ เพราะความเป็นผู้หลับเสียบ. จริงอยู่ ภิกษุ
ย่อมต้องอาบัติเพราะนอนร่วมเรือน เพราะความเป็นผู้หลับก็ได้.

อนึ่ง ภิกษุเมื่อต้องอาบัติ เพราะความเป็นผู้มีความสำคัญว่า ควรใน
ของที่ไม่ควร ชื่อว่ามีความสำคัญนั้น ต้องอาบัติ.

เพราะลี้มสติ ภิกษุย่อมต้องอาบัติที่จะพึงต้องด้วยอำนาจแห่งเหตุมีก้าว
ล่วงราตรี ๑ เป็นต้น.

คำที่เหลือในบททั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

มฺสาวาทวักค วัฒนฺนา จบ

[ว่าด้วยองค์เป็นเหตุลงโทษ]

วินิจฉัยในภิกษุนี้วัคค์ พึงทราบดังนี้ :-

บทว่า **อลาภาย** ได้แก่ เพื่อประโยชน์แก่การไม่ได้ปัจจัย ๔,
อธิบายว่า ภิกษุยอมขวนขวาย คือพยายาม โดยประการที่ภิกษุณีทั้งหลายไม่
ได้ปัจจัย.

บทว่า **อตฺถาย** ได้แก่ ขวนขวาย บอกข่าวที่ให้โทษอันก่อให้เกิด
ความเสียหาย.

บทว่า **อนาวาธาย** ได้แก่ เพื่อต้องการจะไม่ให้อยู่, อธิบายว่า
เพื่อต้องการกำจัดออกเสียจากคามเขตเป็นที่อยู่.

บทว่า **สมฺปโยเชติ** ได้แก่ ชักสือเพื่อประโยชน์แก่การเสพอสังฆกรรม.

พระอุบาลีเถระหมายเอากรรม ๗ อย่างใดอย่างหนึ่ง จึงทูลถามว่า
ภิกษุสงฆ์พึงทำกรรมแก่ภิกษุณีผู้ประกอบด้วยองค์เท่าไรพระเจ้าข้า ?

บทว่า น สากจุฉาดพุโธ มีความว่า ไม่ควรกล่าวเรื่องราวต่าง
โดยเรื่องควรไม่ควร กำหนดนาม รูป สมณะ และวิปัสสนาเป็นอาทิ. ก็
เพราะเหตุที่ภิกษุผู้พิจารณาหาเกล็ดกล่าวให้ผิดไม่ ท่านเป็นเจ้าของเรื่องราวเห็น
ปานนั้นกล่าว ภิกษุอยู่นั้นหาได้เป็นเจ้าของไม่ ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า
จึงทรงห้ามในปัญจกะที่ ๑ ว่า นาสกฺขณ แล้วตรัสในปัญจกะที่ ๒ ว่า
อเสกฺขณ เป็นอาทิ.

บทว่า น อตุลปฐิสฺมฺภิกฺขุปฺปตฺโต มีความว่า เป็นผู้บรรลु
ปฐิสัมภิกขา คือเป็นผู้บรรลุนิยามอันถึงความแตกฉาน ในอรรถกถาหาได้.

บทว่า น ฐมฺมปฐิสฺมฺภิกฺขุปฺปตฺโต มีความว่า เป็นผู้บรรลุนิยาม
อันแตกฉาน ในธรรมคือบาลี หาได้.

บทว่า น นิรุตฺติปฐิสฺมฺภิกฺขุปฺปตฺโต มีความว่า เป็นผู้บรรลุนิยาม
อันแตกฉาน ในภาษาคือโวหารที่จะฟังกล่าว หาได้.

บทว่า น ปฐิภาณปฐิสฺมฺภิกฺขุปฺปตฺโต มีความว่า มิได้เป็นผู้
บรรลุนิยามแตกฉาน ในญาณทั้งหลาย มีอรรถปฐิสัมภิกขาญาณเป็นต้น ที่นับว่า
ปฐิภาณ (คือไหวพริบ).

สองบทว่า ยถาวิมุตฺตํ น ปจฺจเวกฺขติ มีความว่า เป็นผู้มิได้ใช้
สติเครื่องพิจารณา ๑๕ ประเภท พิจารณาจิตตามที่พ้นแล้วด้วยอำนาจผลวิมุตติ
๔ อย่าง.

คำที่เหลือในบททั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

ภิกขุณีวัคค วัณณา จบ

[ว่าด้วยองค์แห่งภิกษุผู้ควรแก่อุพพาหิกา]

วินิจฉัยในอุพพาหิกวัคค์ พึงทราบดังนี้ :-

บทว่า น อตุลกุสโล ได้แก่ เป็นผู้ไม่ฉลาดในอรรถถา คือ เป็นผู้ไม่เฉียบแหลมในการถอดใจความ.

บทว่า น ฆมมกุสโล ได้แก่ เป็นผู้ไม่ฉลาดในบาลี คือเป็นผู้ไม่อาจหาญในบาลี เพราะไม่เรียนจากปากอาจารย์.

บทว่า น นิรุตติกุสโล ได้แก่ เป็นผู้ไม่ฉลาดในการกล่าวด้วยภาษาอื่น.

บทว่า น พุยฺชนกุสโล มีความว่า เป็นผู้ไม่ฉลาดในการใช้พยัญชนะให้กลมกล่อม เนื่องด้วยสติลและชนิดเป็นต้น อธิบายว่า เป็นผู้ไม่เชี่ยวชาญในกระบวนอักษร.

บทว่า น ปุพฺพาปรกุสโล ได้แก่ เป็นผู้ไม่ฉลาดในเบื้องต้น และเบื้องปลายแห่งอรรถ ในเบื้องต้นและเบื้องปลายแห่งธรรม ในเบื้องต้นและเบื้องปลายแห่งนิรุตติ ในเบื้องต้นและเบื้องปลายแห่งพยัญชนะ และในคำต้นและคำหลัง.

บททั้งหลายมีบทว่า โกรโณ เป็นต้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้ว เพราะมีเหตุที่ภิกษุผู้อันความโกรธเป็นต้นครอบงำแล้ว ย่อมไม่รู้จักเหตุและมีโทษเหตุ ไม่สามารถจะตัดสินใจได้.

หลายบทว่า อปสเรตา โหติ น สาระตา มีความว่า เป็นผู้ไร้หังมกาย คือไม่เตือนให้เกิดสติขึ้น, อธิบายว่า เคลือบคลุม คือปกปิดถ้อยคำของโจทก์และจำเลยเสีย ไม่เตือนให้ระลึก.

คำที่เหลือในอุพพาหิกวัคค์นี้ ตื่นทั้งนั้นแล.

อุพพาหิกวัคค์วณณา จบ

[ว่าด้วยผู้หนัก]

วินิจฉัยในอธิกรณวุฒสมัคค์ พึงทราบดังนี้:-

สองบทว่า บุคคลครุ โหติ มีความว่า ภิกษุผู้คิดถึงเหตุว่า ผู้นี้เป็นอุปัชฌาย์ของเรา, ผู้นี้เป็นอาจารย์ของเรา ดังนี้เป็นต้น หวังความชำนะแก่บุคคลนั้น จึงแสดงธรรมว่าเป็นธรรม.

สองบทว่า สงฺฆครุ โหติ มีความว่า เมื่อวินิจฉัยไม่ละธรรมและวินัยเสีย ย่อมเป็นผู้ชื่อว่าหนักในสงฆ์.

เมื่อถือเอาปัจจัยมีจิวรเป็นต้นวินิจฉัย ย่อมเป็นผู้ชื่อว่าหนักในอามิส.

เมื่อไม่ถือเอาปัจจัยมีจิวรเป็นต้นเหล่านั้น วินิจฉัยตามธรรม ย่อมเป็นผู้ชื่อว่าหนักในสัทธรรม.

[ว่าด้วยสังฆเภท]

หลายบทว่า ปญฺจหิ อุปาติ อากาเรหิ มีความว่า สงฆ์ย่อมแตกเพราะเหตุ ๕.

วินิจฉัยในคำว่า กมฺเมน อุทฺเทเสน โวหรนฺโต อนุสาวเนน สลากคาหนे นี้ พึงทราบดังนี้ :-

บทว่า กมฺเมน ได้แก่ กรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในกรรม ๔ อย่าง มีอุปโลกนกรรมเป็นต้น.

บทว่า อุทฺเทเสน ได้แก่ อุทเทสอย่างใดอย่างหนึ่ง ในปาฏิโมกขุทเทส ๕.

บทว่า โวหรนุโต ได้แก่ ชีแจง คือกล่าว อธิบายว่า แสดงเรื่อง
ก่อนความแตกกัน ๑๘ อย่าง มีแสดงธรรมว่าธรรมเป็นอาทิ เพราะอุปตติเหตุ
เหล่านั้น ๆ.

บทว่า อนุสาวเนน ได้แก่ การล้นวาจาประกาศไกล้หู โดยนัย
เป็นต้นว่า พวกท่านรู้ไหม? ว่าเราออกบวชจากสกุลสูง และว่าเราเป็นพหูสูต,
ควรแก่พวกท่านละหรือ ที่ยังความคิดให้เกิดขึ้นว่า บุคคลอย่างเรานะ จะพึง
ให้ถือเอาสัตตศาสนานอกธรรมนอกวินัย สำหรับเราเวจีจะเย็นคล้ายสระนิลุลบล
เทียวหรือ? เราจะไม่กลัวอบายหรือ?

บทว่า สลากคาหน ได้แก่ การที่ประกาศอย่างนั้น พยุงจิตของ
ภิกษุเหล่านั้น กระทำให้เป็นผู้ไม่หวนกลับเป็นปกติแล้ว ให้จับสลากว่า พวก
ท่านจงจับสลากนี้.

ก็ในอาการ ๕ อย่างนี้ กรรมเท่านั้น หรืออุทเทส เป็นสำคัญ. ส่วน
การแถลงการประกาศและการให้จับสลาก เป็นส่วนเบื้องต้น. จริงอยู่ เมื่อ
แถลงด้วยอำนาจแสดง เรื่อง ๑๘ ประการ ประกาศเพื่อปลุกให้เกิดความพอใจ
ในคำแถลงนั้น ให้จับสลากแล้วก็ดี สงฆ์ก็หาเป็นอันเธอได้ทำลายไม่, แต่เมื่อใด
เธอให้ภิกษุ ๔ รูปหรือเกินกว่าจับสลากอย่างนั้นแล้ว ทำกรรม หรืออุทเทส
แผนกหนึ่ง, เมื่อนั้นสงฆ์เป็นอันเธอได้ทำลายแล้วแท้.

ด้วยประการอย่างนี้ เป็นอันข้าพเจ้าได้ประกาศเนื้อความที่ตนเองได้
กล่าวไว้ ในสังฆเภทชันชกัณณนา อย่างนี้ว่า ครั้นเมื่อภิกษุทั้งหลายแสดง
วัตถุอันใดอันหนึ่งแม้วัตถุเดียว ในวัตถุ ๑๘ แล้ว ให้ภิกษุทั้งหลายหมายรู้ด้วย
เหตุ นั้น ๆ ว่า ท่านทั้งหลายจงจับสลากนี้ จงชอบใจสลากนี้, ดังนี้ ให้จับสลาก

แล้วทำสังฆกรรมแผนกหนึ่ง สงฆ์ย่อมเป็นอันแตกกัน, ส่วนในคัมภีร์ปรีวาร พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อุบาลี สงฆ์ย่อมแตกกันด้วยอาการ ๕ เป็นอาทิ, คำนั้นกับลักษณะแห่งสังฆเภทนี้ ที่ตรัสในสังฆเภทชั้นธกะนี้ โดยใจความ ไม่มีความแตกต่างกัน, และข้าพเจ้าจักประกาศข้อที่ไม่แตกต่างกันแห่งคำนั้น ๆ ในคัมภีร์ปรีวารนั้นแล.

[ว่าด้วยสังฆราชา]

บทว่า **ปญฺญตฺเตตฺถ** มีความว่า วัตรนั้น เราบัญญัติแล้ว, บัญญัติไว้ที่ไหน? ในวัตตชั้นธกะ. จริงอยู่ วัตร ๑๔ หมวด พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติแล้ว ในวัตตชั้นธกะนั้น. ด้วยเหตุนี้ พระองค์จึงตรัสว่า อุบาลี อากันตุกวัตรนั้น อันเราบัญญัติแล้วสำหรับภิกษุทั้งหลายผู้อากันตุกะ เป็นอาทิ.

หลายบทว่า **เอวปี โข อุปาลี สงฺฆราชา โหติ โน จ**

สงฺฆเภท มีความว่า จริงอยู่ ด้วยเหตุเพียงเท่านี้ ย่อมมีแต่เพียงความร้าวรานแห่งสงฆ์เท่านั้น, ความแตกแห่งสงฆ์ยังไม่มีก่อน; ก็แต่ว่าความร้าวรานแห่งสงฆ์นี้ เมื่อขยายตัวออกโดยลำดับ ย่อมเป็นไปเพื่อความแตกแห่งสงฆ์ได้.

บทว่า **ยถารตฺต** ความว่า สมควรแก่ปริมาณแห่งราตรี คือ ตามลำดับพระเถระ.

สองบทว่า **อาเวณิกาวั กริตฺวา** ได้แก่ ทำความกำหนดไว้แผนกหนึ่ง.

สองบทว่า **กมฺมากมฺมานิ กโรนฺหติ** มีความว่า ย่อมกระทำความทั้งหลายทั้งเล็กทั้งใหญ่ จนชั้นสังฆกรรมอื่น ๆ อีก.

คำที่เหลือ ในอธิกรณรูปสมวัตคค์แม่นี้ ตื่นทั้งนั้น.

[ว่าด้วยภิกษุผู้ทำลายสงฆ์]

วินิจฉัยในสังฆเภทวัคค์ทั้ง ๒ ฟังทราบดังนี้ :-

หลายบทว่า วินิชาย ทิฏฐี กมุเมน มีความว่า ภิกษุเป็นผู้มีความเห็นในธรรมเป็นต้นเหล่านั้นอย่างนี้ถือว่า เหล่านี้ เป็นธรรมเป็นต้น ยืนยันความเห็นนั้น แสดงธรรมเป็นต้นเหล่านั้น ด้วยอำนาจธรรมเป็นต้นแล้วแยกกระทำกรรม.

ภิกษุทำกรรมที่ยืนยันความเห็นอันใด, พร้อมกับกรรมที่ยืนยันความเห็น ที่เธอกระทำแล้วอย่างนั้น ๆ ย่อมมีองค์ ๕ ด้วยประการอย่างนี้.

พระบาลีที่ว่า อิมหิ โข อุปาลิ ปญฺหุญฺเจหิ นี้ เป็นคำประกอบเนื้อความ ในปัญฺจจะ ๑. ปัญฺจจะทั้งปวง ฟังทราบโดยนัยนี้.

อนึ่ง องค์ ๓ มีการแถลงเป็นต้น แม้ในสังฆเภทวัคค์นี้ ตรัสแล้วด้วยอำนาจองค์เป็นบุพภาคเหมือนกัน. แต่ความเป็นผู้เสียหายไม่ได้ ฟังทราบด้วยอำนาจกรรมและอุทเทสนั้นแล.

คำที่เหลือในบททั้งปวง ตื่นทั้งนั้น.

คำน้อยหนึ่ง ซึ่งมีนัยอันเข้าพเจ้ามิได้กล่าวแล้วในหนหลัง มิได้มีเลยในสังฆเภทวัคค์นี้.

วินิจฉัยในอาวาสกวัคค์ ฟังทราบดังนี้ :-

สองบทว่า ยถาสถิตํ นิกฺขิตฺโต มีความว่า (บริวารของสงฆ์) อันตนนำมาตั้งไว้ ฉันใด.

บทว่า วินยพฺยากรณํ ได้แก่ แก้ปัญหาวินัย.

บทว่า ปริณามตํ ได้แก่ ย่อมกำหนด คือ ย่อมแสดง ย่อมกล่าว.

คำที่เหลือในวัคค์นี้ ตื่นทั้งนั้นแล.

[ว่าด้วยบุคคลที่ไม่ควรไหว้]

วินิจฉัยในกฐินัตถาวรวคค์ ฟังทราบดังนี้ :-

บทว่า โอตมสิโก ได้แก่ ผู้อยู่ในที่มืด, จริงอยู่ เมื่อภิกษุไหว้บุคคลผู้อยู่ในที่มืดนั้น หน้าผากจะพึงกระทบที่เท้าเพียงเป็นต้นเข้าก็ได้.

บทว่า อสมนุหนารนโต ได้แก่ ผู้ไม่เอาใจใส่การไหว้ เพราะเป็นผู้ขวนขวายในกิจการ.

บทว่า สุตโต ได้แก่ ผู้หยั่งลงสู่ความหลับ.

บทว่า เอกาทโต มีความว่า บุคคลผู้เวียนมาข้างเดียว คือ ตั้งอยู่ในฝ่ายข้างศึก ได้แก่ บุคคลไม่ถูกส่วนกัน เป็นไพรกัน บุคคลนี้ ท่านกล่าวว่าไม่ควรไหว้. เพราะว่าเป็นอันภิกษุไหว้อยู่ จะพึงประหารเอาด้วยเท้าก็ได้.

บทว่า อญญาวิหิตโต ได้แก่ ผู้กำลังคิดเรื่องอื่น.

บทว่า ขาทนโต ได้แก่ ผู้กำลังฉนขนมและของเคี้ยวเป็นต้น อยู่. บุคคลผู้กำลังถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ ชื่อว่าอันภิกษุไม่ควรไหว้ เพราะเป็นผู้อยู่ในโอกาสไม่สมควร.

บทว่า อุกขิตโต มีความว่า บุคคลผู้อันสงฆ์ยกวัตร ด้วยอุกเขปนียกรรม แม้ทั้ง ๓ อย่าง ไม่ควรไหว้.

แต่บุคคล ๔ จำพวก อันสงฆ์ลงโทษด้วยตชชนียกรรมเป็นต้น ควรไหว้. แม้อุโบสถปวารณา ย่อมได้กับบุคคลเหล่านั้น.

ก็ในบรรดาบุคคลที่ไม่ควรไหว้ ที่กล่าวแล้วตั้งแต่ต้น เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ไหว้อยู่ ซึ่งบุคคลผู้เปลือยกาย และบุคคลผู้อันสงฆ์ยกวัตรเท่านั้น,

ส่วนการไหว้บุคคลนอกจากนั้น อันท่านห้าม ก็เพราะผลคือไม่สมควร และเพราะเหตุที่กล่าวแล้วในระหว่าง.

ต่อไปนี้ บุคคลแม่ทั้ง ๑๐ จำพวก มีผู้อุปสมบทภายหลังเป็นต้น จัดเป็นไม่ควรไหว้ เพราะเป็นวัตถุแห่งอาบัติโดยตรง. จริงอยู่ ย่อมเป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ไหว้อยู่ซึ่งบุคคลเหล่านั้น โดยวินัยกำหนดทีเดียว.

ในปัญจกะ ๕ เหล่านี้ เป็นอนาบัติแก่ภิกษุผู้ไหว้ ซึ่งชน ๑๓ จำพวก เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ไหว้ชน ๑๒ จำพวก ด้วยประการฉะนี้.

สองบทว่า อาจารย์ วนุทีโย มีความว่า อาจารย์ทั้ง ๕ จำพวกนี้ คือ ปัพพชาจารย์ อุปสัมปทาจารย์ นิสสยาจารย์ อุทเทศาจารย์ โอวาทาจารย์ อันภิกษุควรไหว้.

คำที่เหลือในบททั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนี้แล.

กฐินัตถาวรวักควัณณา จบ

และอุปาลีปัญจกัณณา จบ

สมุฏฐาน

ภิกษุไม่มีความจงใจต้องอาบัติเป็นต้น

- [๑,๒๓๐] มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่มีความจงใจต้อง มีความจงใจออก
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมีความจงใจต้อง ไม่มีความจงใจออก
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่มีความจงใจต้อง ไม่มีความจงใจออก
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมีความจงใจต้อง มีความจงใจออก
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมิจิตเป็นกุศลต้อง มิจิตเป็นกุศลออก
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมิจิตเป็นกุศลต้อง มิจิตเป็นอกุศลออก
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมิจิตเป็นกุศลต้อง มิจิตเป็นอัพยาถุดออก
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมิจิตเป็นอกุศลต้อง มิจิตเป็นกุศลออก
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมิจิตเป็นอกุศลต้อง มิจิตเป็นอกุศลออก
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมิจิตเป็นอกุศลต้อง มิจิตเป็นอัพยาถุดออก
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมิจิตเป็นอัพยาถุดต้อง มิจิตเป็นกุศลออก
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมิจิตเป็นอัพยาถุดต้อง มิจิตเป็นอกุศลออก
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมิจิตเป็นอัพยาถุดต้อง มิจิตเป็นอัพยาถุดออก.

ปาราชิก ๔

[๑,๒๓๑] ถามว่า ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
ตอบว่า ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิด
แต่กายกับจิต มิใช่วาจา

ถ. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ต. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่
กายกับจิต มีไช้วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มีไช้กาย ๑ บางที่เกิดแต่
กาย วาจาและจิต ๑

ถ. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ต. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่
กายกับจิต มีไช้วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มีไช้กาย ๑ บางที่เกิดแต่
กาย วาจาและจิต ๑

ถ. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๔ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ต. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๔ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่
กายกับจิต มีไช้วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มีไช้กาย ๑ บางที่เกิดแต่
กาย วาจาและจิต ๑.

ปาราชิก ๔ สิกขาบท จบ

สังฆาทิเสส ๑๓

[๑,๒๓๒] ถามว่า สังฆาทิเสสของภิกษุผู้พยายามปล่อยขอสุจิ เกิดด้วย
สมุฏฐานเท่าไร

ตอบว่า สังฆาทิเสสของภิกษุผู้พยายามปล่อยขอสุจิ เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มีไช้วาจา

ถ. สังฆาทิเสสของภิกษุผู้ถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม เกิด
ด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ค. สังฆาติเสสของภิกษุถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม เกิดด้วยสมมุตฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา

ด. สังฆาติเสสของภิกษุผู้พูดเคาะมาตุคาม ด้วยวาจาชั่วหยาบ เกิดด้วยสมมุตฐานเท่าไร

ค. สังฆาติเสสของภิกษุพูดเคาะมาตุคาม ด้วยวาจาชั่วหยาบ เกิดด้วยสมมุตฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจา กับจิตมิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑

ด. สังฆาติเสสของภิกษุ ผู้กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกามในสำนักมาตุคาม เกิดด้วยสมมุตฐานเท่าไร

ค. สังฆาติเสสของภิกษุ ผู้กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกามในสำนักมาตุคาม เกิดด้วยสมมุตฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจา กับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑

ด. สังฆาติเสสของภิกษุผู้ถึงความเป็นผู้เที่ยวชักสื้อ เกิดด้วยสมมุตฐานเท่าไร

ค. สังฆาติเสสของภิกษุผู้ถึงความเป็นผู้เที่ยวชักสื้อ เกิดด้วยสมมุตฐาน ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจา กับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑

ด. สังฆาติเสสของภิกษุให้ทำกุฎี ด้วยอาการขอเอาเอง เกิดด้วยสมมุตฐานเท่าไร

ค. สังฆาติเสสของภิกษุผู้ให้ทำกุฎี ด้วยอาการขอเอาเอง เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่วาจา
มิใช่กาย มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กาย
กับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย
วาจาและจิต ๑

ด. สังฆาติเสสของภิกษุผู้ให้ทำกุฎีใหญ่ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ค. สังฆาติเสสของภิกษุผู้ให้ทำกุฎีใหญ่ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ คือ
บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต
๑ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑
บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑

ด. สังฆาติเสสของภิกษุผู้ตามกำจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกอัน
หามูลมิได้ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ค. สังฆาติเสสของภิกษุผู้ตามกำจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก
อันหามูลมิได้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑
บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑

ด. สังฆาติเสสของภิกษุผู้ถือเอาเอกเทศบางอย่าง แห่งอริกถอันเป็น
เรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเลศ ตามกำจัดภิกษุด้วยธรรม อันมีโทษถึงปาราชิก
เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ค. สังฆาติเสสของภิกษุผู้ถือเอาเอกเทศบางอย่าง แห่งอริกถอัน
เป็นเรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเลศ ตามกำจัดภิกษุด้วยธรรม อันมีโทษถึงปาราชิก
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่
วากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑

ถ. สังฆาติเสสของภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ไม่สละกรรม เมื่อสวดประกาศ
ครบ ๓ จบ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ต. สังฆาติเสสของภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ไม่สละกรรมเมื่อสวดประกาศ
ครบ ๓ จบ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต

ถ. สังฆาติเสสของภิกษุผู้ประพฤติตามภิกษุผู้ทำลาย ไม่สละกรรม
เมื่อสวดประกาศครบ ๓ จบ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ต. สังฆาติเสสของภิกษุผู้ประพฤติตามภิกษุผู้ทำลาย ไม่สละกรรม
เมื่อสวดประกาศครบ ๓ จบ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือเกิดแต่กาย วาจา
และจิต

ถ. สังฆาติเสสของภิกษุผู้ว่ายาก ไม่สละกรรมเมื่อสวดประกาศครบ
๓ จบ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ต. สังฆาติเสสของภิกษุผู้ว่าอยาก ไม่สละกรรมเมื่อสวดประกาศครบ
๓ จบ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจาและจิต

ถ. สังฆาติเสสของภิกษุผู้ประทุษร้ายสกุล ไม่สละกรรมเมื่อสวดประ-
กาศครบ ๓ จบ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ต. สังฆาติเสสของภิกษุผู้ประทุษร้ายสกุล ไม่สละกรรมเมื่อสวดประ-
กาศครบ ๓ จบ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต.

สังฆาติเสส ๑๓ สิกขาบท จบ

เสขยวัตร

[๑,๒๓๓]...ถามว่า ทุกกฏของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อถ่ายอุจ-
จาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะ ลงในน้ำ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ตอบว่า ทุกกฎของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอจจา ระ ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย กับจิต มิใช่วาจา.

เสขิตวัตร จบ

ปาราชิก ๔

[๑,๒๓๔] ถามว่า ปาราชิก ๔ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ตอบว่า ปาราชิก ๔ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑.

สังฆาทิเสส ๑๓

[๑,๒๓๕] ถามว่า สังฆาทิเสส ๑๓ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ตอบว่า สังฆาทิเสส ๑๓ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่ วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑.

อนียต ๒

[๑,๒๓๖] ถามว่า อนียต ๒ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ตอบว่า อนียต ๒ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย ๑ วาจา และจิต ๑.

นิสสัคคียปาจิตติย ๓๐

[๑,๒๓๗] ถามว่า นิสสัคคียปาจิตติย ๓๐ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
ตอบว่า นิสสัคคียปาจิตติย ๓๐ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ คือ บางที่เกิด
แต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต ๑ บาง
ที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บาง
ที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑.

ปาจิตติย ๕๒

[๑,๒๓๘] ถามว่า ปาจิตติย ๕๒ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
ตอบว่า ปาจิตติย ๕๒ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย
มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่
กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิด
แต่วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑.

ปาฏิเทสนียะ ๔

[๑,๒๓๙] ถามว่า ปาฏิเทสนียะ ๔ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
ตอบว่า ปาฏิเทสนียะ ๔ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔ คือ บางที่เกิดแต่
กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิด
แต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑.

เสขิยะ ๓๕

[๑,๒๔๐] ถามว่า เสขิยะ ๓๕ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ตอบว่า เสขิยะ ๓๕ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มีใช้วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มีใช้กาย ๑ บางที่เกิดแต่กายวาจา และจิต ๑.

สมุฏฐาน จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๑,๒๔๑] ไม่มีความจงใจ ๑ มีจิตเป็นกุศล ๑ สมุฏฐานทุกสิกขาบท ๑ ขอท่านทั้งหลายจงรู้สมุฏฐาน โดยรู้ตามธรรมเนียม.

สมุฏฐาน วัณณา

วินิจฉัยในคำว่า อจิตฺตโก อปฺชชติ เป็นอาทิ พึงทราบดังนี้ :-

ภิกษุผู้ไม่แกล้ง แต่ต้องโทษตามพระบัญญัติ มีสหาไสยเป็นต้น ชื่อว่าไม่มีความจงใจต้อง, เมื่อแสดงเสีย ชื่อว่ามีความจงใจออก

ภิกษุผู้แกล้งต้องโทษอย่างใดอย่างหนึ่ง ชื่อว่ามีความจงใจต้อง, เมื่อออกด้วยติณวัตถารกวินัย ชื่อว่าไม่มีความจงใจออก.

เมื่อออกอาบัติที่กล่าวแล้วในหนหลังนั้นแล ด้วยติณวัตถารกวินัย ชื่อว่าไม่มีความจงใจต้อง ไม่มีความจงใจออก.

เมื่อแสดงอาบัตินอกนี้ ชื่อว่ามีความจงใจต้อง มีความจงใจออก.

เมื่อคิดว่า เราจะทำกรรมทาน กระทำกรรมเป็นต้น โดยบท ชื่อว่ามีจิตเป็นกุศลต้อง.

เมื่อมีจิตเมิกบานว่า เราทำตามคำปราถนาของพระพุทธเจ้า แสดง (อาบัติ) ชื่อว่ามีจิตเป็นกุศลออก.

เมื่อเป็นผู้ถึงความเสียใจแสดง ชื่อว่ามีจิตเป็นอกุศลออก.

เมื่อหลับเสีย ออกด้วยคิดวาทถารกวินัย ชื่อว่ามีจิตเป็นอัพยากฤตออก.

เมื่อทำความละเมิดมีหลอนให้กลัวเป็นต้น แล้วถึงความดีใจว่า เราทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้า แสดง (อาบัติ) ชื่อว่ามีจิตเป็นอกุศลต้อง มีจิตเป็นกุศลออก.

ถึงความเสียใจเที่ยวแสดง ชื่อว่ามีจิตเป็นอกุศลออก.

เมื่อออกด้วยคิดวาทถารกวินัย ตามนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล ชื่อว่ามีจิตเป็นอัพยากฤตออก.

เมื่อต้องอาบัติเพราะนอนร่วมเรือน ในสมัยที่ยังลงสู่ความหลับ ชื่อว่ามีจิตเป็นอัพยากฤตต้อง.

ส่วนคำว่า มีจิตเป็นกุศลออก เป็นอาทิ พึงทราบในอาบัติที่ต้อง เพราะนอนร่วมเรือนนี้ ตามนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล.

คำว่า ปรมิ ปาราชิก กตฺติ สมนฺภูฐานนฺหิ เป็นอาทิ นับว่าตั้งทั้งนั้น เพราะมีนัยดังกล่าวแล้วในหลัง.

สมฺภูฐานใด ๆ ได้แก่อาบัติใด ๆ, สมฺภูฐานและอาบัตินั้น ๆ ทั้งหมดเป็นอันได้กล่าวเสร็จแล้ว โดยกำหนดอย่างสูง ในคำว่า ปาราชิก ๔ ย่อมเกิดด้วยสมฺภูฐาน ๓ เป็นอาทิ.

สมฺภูฐาน วัณณนา จบ

ทศยคาถาสังคณิกะ

อาบัติทางกายเป็นต้น

[๑,๒๔๒] ถามว่า อาบัติทางกายจัดไว้เท่าไร ทางวาจาจัดไว้เท่าไร เมื่อปกปิดต้องอาบัติเท่าไร อาบัติมีการเคล้าคลึงเป็นปัจจัยมีเท่าไร

ตอบว่า อาบัติทางกายจัดไว้ ๖ ทางวาจาจัดไว้ ๖ เมื่อปกปิดต้องอาบัติ ๓ อาบัติมีการเคล้าคลึงเป็นปัจจัยมี ๕.

ต้องอาบัติเมื่ออรุณขึ้นเป็นต้น

[๑,๒๔๓] ถามว่า อาบัติเพราะอรุณขึ้นมีเท่าไร อาบัติชื่อยาวตติยกามีเท่าไร อาบัติชื่อย้อตถวัตตุกาในศาสนานี้ มีเท่าไร สงเคราะห์ลิกขาบทและปาติโมกขุทเทศทั้งหมดด้วยอุเทศเท่าไร

ตอบว่า อาบัติเพราะอรุณขึ้น มี ๓ อาบัติชื่อยาวตติยกามี ๓ อาบัติชื่อย้อตถวัตตุกา ในศาสนานี้มี ๑ สงเคราะห์ลิกขาบทและปาติโมกขุทเทศทั้งหมด ด้วยนิทานุเทศอย่างเดียว.

มูลแห่งวินัยเป็นต้น

[๑,๒๔๔] ถามว่า มูลแห่งวินัยที่พระพุทธรเจ้าทรงบัญญัติไว้มีเท่าไร อבותีหนักในฝ่ายวินัยตรัสไว้เท่าไร อבותีเพราะปิดอבותีชั่วหยาบมีเท่าไร

ตอบว่า มูลแห่งวินัยที่พระพุทธรเจ้าทรงบัญญัติไว้มี ๒ อבותีหนักในฝ่ายวินัยตรัสไว้ ๒ อבותีเพราะปิดอבותีชั่วหยาบมี ๒.

ต้องอבותีในละแวกบ้านเป็นต้น

[๑,๒๔๕] ถามว่า อבותีในละแวกบ้านมีเท่าไร อבותีมีฝั่งนที่เป็นปัจจัยมีเท่าไร เป็นอבותีอุลลัจจัย เพราะเนื้อกัชนิด เป็นอבותีทุกกฏเพราะเนื้อกัชนิด

ตอบว่า อבותีในละแวกบ้านมี ๔ อבותีมีฝั่งนที่เป็นปัจจัยมี ๔ เป็นอבותีอุลลัจจัย เพราะเนื้อชนิดเดียว เป็นอבותีทุกกฏเพราะเนื้อ ๕ ชนิด.

ต้องอาบัติทางวาจาในราตรีเป็นต้น

[๑,๒๔๖] ถามว่า อาบัติทางวาจาใน
กลางคืนมีเท่าไร อาบัติทางวาจาในกลางวัน
มีเท่าไร เมื่อให้ ต้องอาบัติเท่าไร เมื่อรับ
ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า อาบัติทางวาจาในกลางคืน
มี ๒ อาบัติทางวาจาในกลางวันมี ๒ เมื่อให้
ต้องอาบัติ ๓ เพราะรับ ต้องอาบัติ ๔.

ต้องอาบัติเป็นเทศนาคามินีเป็นต้น

[๑,๒๔๗] ถามว่า อาบัติเป็นเทศนา-
คามินี มีเท่าไร อาบัติที่ทำคืนได้ จัดไว้
เท่าไร อาบัติที่ทำคืนไม่ได้ในศาสนา
พระพุทธเจ้าเป็นเผ่าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์
ตรัสไว้เท่าไร

ตอบว่า อาบัติเป็นเทศนาคามินีมี ๕
อาบัติที่ทำคืนได้จัดไว้ ๖ อาบัติที่ทำคืนไม่ได้
ในศาสนา พระพุทธเจ้าเป็นเผ่าแห่งพระ-
ราชาผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้เพียงเดียว.

ต้องอาบัติหนักในฝ่ายวินัยเป็นต้น

[๑,๒๔๘] ถามว่า อาบัติหนักใน
ฝ่ายวินัยเป็นไปทางกายและวาจา ตรีสไว้
เท่าไร ัตถุรสถในเวลาวิกาลมีเท่าไร สมมติ
ด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจามีเท่าไร

ตอบว่า อาบัติหนักในฝ่ายวินัยเป็น
ไปทางกายและวาจาตรีสไว้ ๒ ัตถุรสถใน
เวลาวิกาลมีอย่างเดียว สมมติด้วยญัตติจตุต-
ถกรรมวาจามีอย่างเดียว.

อาบัติปาราชิกทางกายเป็นต้น

[๑,๒๔๙] ถามว่า อาบัติปาราชิกทาง
กายมีเท่าไร ภูมิของภิกษุผู้มีสังวาสเท่าไร
รัตติเจตของภิกษุที่พวก และพระบัญญัติ
เรื่องสองนิ้วมีเท่าไร

ตอบว่า อาบัติปาราชิกทางกายมี ๒
ภูมิของภิกษุผู้มีสังวาสมี ๒ รัตติเจตของภิกษุ
๒ พวก และพระบัญญัติเรื่องสองนิ้วมี ๒.

ต้องอาบัติเพราะทำร้ายตัวเองเป็นต้น

[๑,๒๕๐] ถามว่า เพราะทำร้ายตัว
เอง ต้องอาบัติเท่าไร สงฆ์แตกกัน ด้วย

อาการเท่าไร อาบัติชื่อปฐมมาปตติการใน
ศาสนานี้ มีเท่าไร ทำญัตติมีเท่าไร

ตอบว่า เพราะทำร้ายตนเอง ต้อง
อาบัติ ๒ สงฆ์แตกกันด้วยอาการ ๒ อาบัติ
ชื่อปฐมมาปตติการในศาสนานี้มี ๒ ทำญัตติมี ๒.

ต้องอาบัติเพราะปาณาติบาตเป็นต้น

[๑,๒๕๑] ถ้ามว่า อาบัติเพราะปาณา-
ติบาต มีเท่าไร อาบัติปาราชิกเนื่องด้วยวาจา
มีเท่าไร อาบัติเกี่ยวกับพุดเคาะ ตรีสไว้
เท่าไร อาบัติเกี่ยวกับเทียวชักสือ ตรีสไว้
เท่าไร

ตอบว่า อาบัติเพราะปาณาติบาตมี
๓ อาบัติปาราชิกเนื่องด้วยวาจา มี ๓ อาบัติ
เกี่ยวกับพุดเคาะ ตรีสไว้ ๓ และเกี่ยวกับ
เทียวชักสือ ตรีสไว้ ๓.

บุคคลไม่ควรให้อุปสมบทเป็นต้น

[๑,๒๕๒] ถ้ามว่า บุคคลที่ไม่ควรให้
อุปสมบท มีเท่าไร กรรมสงเคราะห์มีเท่าไร
บุคคลที่อุกนาสนะตรีสไว้เท่าไร อนุสาวนา
เดียวกันสำหรับบุคคล มีจำนวนเท่าไร

ตอบว่า บุคคลที่ไม่ควรให้อุปสมบท

มี ๓ พวก กรรมสงเคราะห์มี ๓ อย่าง บุคคล
ที่ถูกลาสนะตรัสไว้ ๓ พวก อนุสาวนาเดียว
กัน สำหรับบุคคลมีจำนวน ๓ คน.

ต้องอาบัติเพราะอทินนาทานเป็นต้น

[๑,๒๕๓] ถามว่า อาบัติเพราะอทิน-
นาทาน มีเท่าไร อาบัติเพราะเมถุนเป็น
ปัจจัยมีเท่าไร เมื่อตัดเป็นอาบัติเท่าไรเพราะ
การทิ้งเป็นปัจจัยเป็นอาบัติเท่าไร

ตอบว่า อาบัติเพราะอทินนาทานมี
๓ อาบัติเพราะเมถุนเป็นปัจจัยมี ๔ เมื่อตัด
เป็นอาบัติ ๓ ตัว อาบัติเพราะการทิ้งเป็น
ปัจจัยมี ๕.

ปรับอาบัติควบกันเป็นต้น

[๑,๒๕๔] ถามว่า ในภิกขุโฆวาทก-
วรรค อาบัติทุกกฏ กับปาจิตตีย์ หมวดที่
ตรัสไว้เป็น ๕ ในสิกขาบทที่ ๑ นั้น เป็นเท่าไร
ภิกษุณีเท่าไร เป็นอาบัติแก่ภิกษุเพราะจิวร

ตอบในภิกขุโฆวาทกวรรค อาบัติ
ทุกกฏกับปาจิตตีย์ ที่ตรัสไว้หมวด ๕ ใน

สิกขาบทที่ ๑ นั้น มี ๔ ภิกษุณี ๒ พวก
เป็นอาบัติแก่ภิกษุเพราะจิวร.

ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะเป็นต้น

[๑,๒๕๕] ถ้ามว่า อาบัติปาฏิเทสนียะ
สำหรับภิกษุณีที่ตรัสไว้เท่าไร เพราะขอข้าว
เปลือกดิบมาฉัน ปรับอาบัติทุกกฏกับ
ปาจิตตีย์ หรือ

ตอบว่า อาบัติปาฏิเทสนียะ ที่ตรัส
แก่ภิกษุณี ปรับอาบัติไว้ ๘ เพราะขอข้าว
เปลือกดิบมาฉัน ปรับอาบัติทุกกฏกับ
ปาจิตตีย์.

ต้องอาบัติเพราะเดินเป็นต้น

[๑,๒๕๖] ถ้ามว่า ผู้เดินต้องอาบัติ
เท่าไร ผู้นั่งต้องอาบัติเท่าไร และผู้นอน
ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ผู้เดินต้องอาบัติ ๔ ผู้ยืน
ต้องอาบัติเท่ากัน ผู้นั่งต้องอาบัติ ๔ และ
ผู้นอนต้องอาบัติเท่ากัน.

ต้องอาบัติในเขตเดียวกัน

[๑,๒๕๗] ถ้ามว่า อาบัติปาจิตตีย์
ทั้งหมด มีเท่าไร ที่ต่างวัตถุกันภิกษุพึงต้อง
ในขณะเดียวกัน ไม่ก่อน ไม่หลัง

ตอบว่า อาบัติปาจิตตีย์ทั้งหมดมี ๕
ที่ต่างวัตถุกัน ภิกษุพึงต้องในขณะเดียวกัน
ไม่ก่อน ไม่หลัง.

[๑,๒๕๘] ถ้ามว่า อาบัติปาจิตตีย์
ทั้งหมด มีเท่าไร ที่ต่างวัตถุกันภิกษุพึงต้อง
ในขณะเดียวกัน ไม่ก่อน ไม่หลัง

ตอบว่า อาบัติปาจิตตีย์ทั้งหมดมี ๘
ที่ต่างวัตถุกัน ภิกษุพึงต้องในขณะเดียวกัน
ไม่ก่อน ไม่หลัง.

วิธีแสดงอาบัติ

[๑,๒๕๙] ถ้ามว่า อาบัติปาจิตตีย์ทั้ง
หมด มีเท่าไร ที่ต่างวัตถุกันอันพระพุทธรเจ้า
ผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชผู้สูงศักดิ์รัศแล้ว
ภิกษุพึงแสดงดด้วยวาจาเท่าไร

ตอบว่า อาบัติปาจิตตีย์ทั้งหมดมี ๕
ที่ต่างวัตถุกัน อันพระพุทธรเจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่ง

พระราชาสผู้สูงศักดิ์ตรัสแล้ว ภิกษุพึงแสดง
ด้วยวาจาอย่างเดียว.

[๑,๒๖๐] ถามว่า อาบัติปาจิตตีย์ทั้ง
หมดมีเท่าไร ที่ต่างวัตถุกัน อันพระพุทเจ้า
ผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชาสผู้สูงศักดิ์ตรัสแล้ว
ภิกษุพึงแสดงด้วยวาจาเท่าไร

ตอบว่า อาบัติปาจิตตีย์ทั้งหมดมี ๘
ที่ต่างวัตถุกัน อันพระพุทเจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่ง
พระราชาสผู้สูงศักดิ์ตรัสแล้ว ภิกษุพึงแสดง
ด้วยวาจาอย่างเดียว.

[๑,๒๖๑] ถามว่า อาบัติปาจิตตีย์ทั้ง-
หมดมีเท่าไร ที่ต่างวัตถุกันอันพระพุทเจ้า
ผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชาสผู้สูงศักดิ์ตรัสแล้ว
ภิกษุพึงแสดงระบอะไร

ตอบว่า อาบัติปาจิตตีย์ทั้งหมดมี ๕
ที่ต่างวัตถุกัน อันพระพุทเจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่ง
พระราชาสผู้สูงศักดิ์ตรัสแล้ว ภิกษุพึงแสดง
ระบวัตถุ.

[๑,๒๖๒] ถามว่า อาบัติปาจิตตีย์ทั้ง
หมดมีเท่าไร ที่ต่างวัตถุนี อันพระพุทเจ้า
ผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชาสผู้สูงศักดิ์ตรัสแล้ว
ภิกษุพึงแสดงระบวัตถุ

ตอบว่า อَابัตติปาจิตติยัทั้งหมดมี ๕
ที่ต่างวัตถุกัน อันพระพุทธานุเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่ง
พระราชอาผู้สูงศักดิ์ตรัสแล้ว ภิกษุพึงแสดง
ระบุมัตถุ.

ยาวตติยกาบัติเป็นต้น

[๑,๒๖๓] ถาถามว่า เพราะสวดประกาศ
ครบ ๓ จบ เป็นอาบัติเท่าไร เพราะการ
กล่าวเป็นปัจฉัย เป็นอาบัติเท่าไร ภิกษุเคี้ยว
ต้องอาบัติเท่าไร เพราะฉนั้นเป็นปัจฉัย เป็น
อาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะสวดประกาศครบ
๓ จบ เป็นอาบัติ ๓ เพราะการกล่าวเป็น
ปัจฉัย เป็นอาบัติ ๖ ภิกษุเคี้ยวต้องอาบัติ ๓
ตัว เพราะฉนั้นเป็นปัจฉัย เป็นอาบัติ ๕.

ฐานะแห่งยาวตติยกาบัติเป็นต้น

[๑,๒๖๔] ถาถามว่า ยาวตติยกาบัติทั้ง-
มวล ย่อมถึงฐานะเท่าไร อาบัติมีแก่คนกั
พวก และอริกรณั มีแก่คนกัพวก

ตอบว่า ยาวตติยกาบัติทั้งมวลย่อม
ถึงฐานะ ๕ อาบัติมีแก่สหธรรมิก ๕ และ
อริกรณั มีแก่สหธรรมิก ๕.

วินิจฉัยเป็นต้น

[๑,๒๖๕] ถาว่า วินิจฉัยมีแก่บุคคล
ที่พวก การระงับ มีแก่บุคคลที่พวก บุคคล
ที่พวกไม่ต้องอาบัติ และภิกษุยอมงามด้วย
ฐานะเท่าไร

ตอบว่า วินิจฉัยมีแก่สหธรรมิก ๕
พวก การระงับมีแก่สหธรรมิก ๕ พวก
สหธรรมิก ๕ พวก ไม่ต้องอาบัติ และภิกษุ
ยอมงามด้วยเหตุ ๓ สถาน.

อาบัติทางกายในราตรีเป็นต้น

[๑,๒๖๖] ถาว่า อาบัติทางกายใน
ราตรีมีเท่าไร ทางกายในกลางวันมีเท่าไร
ภิกษุพึงดูต้องอาบัติเท่าไร เพราะบิณฑบาต
เป็นปัจจัยเป็นอาบัติเท่าไร

ตอบว่า อาบัติทางกายในราตรีมี ๒
ทางกายในกลางวันมี ๒ ภิกษุพึงดูต้องอาบัติ
ตัวเดียว เพราะบิณฑบาตเป็นปัจจัย เป็น
อาบัติตัวเดียว.

ภิกษุที่สงฆ์ยกวัตรเป็นต้น

[๑,๒๖๗] ถาว่า ภิกษุเห็นอนิสงส์
เท่าไร จึงแสดง เพราะเชื่อผู้อื่น ภิกษุถูก

ยกวัตรตรัสไว้มีเท่าไร ความประพฤติชอบมี
เท่าไร

ตอบว่า ภิกษุเห็นอนิสงส์ ๘ อย่าง
จึงแสดงเพราะเชื่อผู้อื่น ภิกษุผู้ถูกยกวัตร
ตรัสไว้ มี ๓ พวก ความประพฤติชอบมี
๔๓ ข้อ.

มุสาวาทเป็นต้น

[๑,๒๖๘] ถามว่า มุสาวาทถึงฐานะ
เท่าไร ที่ตรัสว่าอย่างยังมีเท่าไร ปาฏิเทศนียะ
มีกี่สิกขาบท การแสดงโทษของบุคคลที่
จำพวก

ตอบว่า มุสาวาทถึงฐานะ ที่ตรัส
ว่าอย่างยังมี มี ๑๔ สิกขาบท ปาฏิเทศนียะมี
๒ สิกขาบท การแสดงโทษของบุคคล ๔
จำพวก.

องค์ของมุสาวาทเป็นต้น

[๑,๒๖๙] ถามว่า มุสาวาทมีองค์
เท่าไร องค์อุโบสถมีเท่าไร องค์ของผู้ควร
เป็นเหตุ มีเท่าไร ติตถียวัตร มีเท่าไร

ตอบว่า มุสาวาทมีองค์ ๘ องค์
อุโบสถมี ๘ องค์ของผู้ควรเป็นทูตมี ๘ ตติ-
ยวัตรมี ๘.

อุปสัมปทาเป็นต้น

[๑,๒๓๐] ถามว่า อุปสัมปทามีวาจา
เท่าไร ภิกษุณีพึงถูกรับภิกษุณีที่พวก พึงให้
อาสนะแก่ภิกษุณีที่พวก ภิกษุผู้สั่งสอนภิกษุ-
ณีต้องประกอบด้วยคุณสมบัติเท่าไร

ตอบว่า อุปสัมปทามีวาจา ๘ ภิกษุณี
พึงถูกรับ ภิกษุณี ๘ พวก พึงให้อาสนะแก่
ภิกษุณี ๘ พวก ภิกษุผู้สั่งสอนภิกษุณี ต้อง
ประกอบด้วยคุณสมบัติ ๘.

ความขาดเป็นต้น

[๑,๒๓๑] ถามว่า ความขาดมีแก่คน
เท่าไร อาบัติอุลลัจจัยมีแก่คนเท่าไร บุคคล
เท่าไรไม่ต้องอาบัติ อาบัติและอนาบัติของ
คนทั้งหมดมีวัตตอยู่อย่างเดียวกัน หรือ

ตอบว่า ความขาดมีแก่คนผู้เดียว
อาบัติอุลลัจจัยนี้แก่คน ๔ พวก บุคคล ๔

พวกไม่ต้องอาบัติ อาบัติและอนาบัติของคน
ทั้งหมดมีวัตตอยู่อย่างเดียวกัน.

กรรมเนื่องด้วยญัตติเป็นต้น

[๑,๒๗๒] ถามว่า อาฆาตวัตตผู้มีเท่าไร
สงฆ์แตกกัน ด้วยเหตุเท่าไร อาบัติชื่อ
ปฐมาปตติกาในศาสนานี้มีเท่าไร ทำด้วย
ญัตติมีเท่าไร

ตอบว่า อาฆาตวัตตผู้มี ๕ สงฆ์แตก
กันด้วยเหตุ ๕ อย่าง อาบัติชื่อปฐมาปตติกา
ในศาสนานี้มี ๕ อย่าง ทำด้วยญัตติมี ๕.

บุคคลไม่ควรกราบไหว้เป็นต้น

[๑,๒๗๓] ถามว่า บุคคลเท่าไร อัน
ภิกษุณีไม่พึงกราบไหว้ และไม่พึงทำอัญชลี
กรรม และสามีจิกรรม เพราะทำแก่บุคคล
เท่าไร ต้องอาบัติทุกกฏ ทรงจีวร มีกำหนด
เท่าไร

ตอบว่า บุคคล ๑๐ พวก อันภิกษุ
ไม่พึงกราบไหว้ ไม่พึงทำอัญชลีกรรม และ
สามีจิกรรม เพราะทำแก่บุคคล ๑๐ พวกต้อง
อาบัติทุกกฏ ทรงจีวรมีกำหนด ๑๐ วัน.

ให้จิวรเป็นต้น

[๑,๒๗๔] ถามว่า จิวรควรให้แก่
บุคคลในศาสนานี้ ผู้จำพรรษาแล้วก็พวก
เมื่อมีผู้รับแทนควรให้แก่บุคคลที่พวก และ
ไม่ควรให้แก่บุคคลที่พวก

ตอบว่า จิวรควรให้แก่สหกรรมิก ๕
ในศาสนานี้ ผู้จำพรรษาแล้ว เมื่อมีผู้รับแทน
ควรให้แก่บุคคล ๗ พวก ไม่ควรให้แก่
บุคคล ๑๖ พวก.

ภิกษุอยู่ปริวาส

[๑,๒๗๕] ถามว่า ชั่ว ๑๐๐ ราตรี
ภิกษุอยู่ปริวาสปิดอาบัติไว้ก็ร้อย ต้องอยู่
ปริวาสที่ราตรีจึงจะพ้น

ตอบว่า ชั่ว ๑๐๐ ราตรี ภิกษุอยู่
ปริวาสปิดอาบัติไว้ ๑๐ ร้อยราตรี ต้องอยู่
ปริวาส ๑๐ ราตรี จึงจะพ้น.

โทษแห่งกรรม

[๑,๒๗๖] ถามว่า โทษแห่งกรรม
อันพระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชผู้สูง

ศักดิ์ศรีสไว้เท่าไร กรรมไม่เป็นธรรมทั้งหมดที่ตรัสไว้ในเรื่องวินัย ในพระนครจัมปามีเท่าไร

ตอบว่า โทษแห่งกรรมอันพระพุทเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาสผู้สูงศักดิ์ศรีสไว้มี ๑๒ กรรมที่ตรัสไว้ในเรื่องวินัยในพระนครจัมปาล้วนไม่เป็นธรรม.

กรรมสมบัติ

[๑,๒๓๗] ถามว่า กรรมสมบัติอันพระพุทเจ้า ผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาสผู้สูงศักดิ์ศรีสไว้มีเท่าไร กรรมเป็นธรรมทั้งหมดที่ตรัสไว้ในเรื่องวินัย ในพระนครจัมปามีเท่าไร

ตอบว่า กรรมสมบัติอันพระพุทเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาสผู้สูงศักดิ์ศรีสไว้ ๔ อย่าง กรรมที่ตรัสไว้ในเรื่องวินัยในพระนครจัมปาล้วนเป็นธรรม.

กรรม ๖ อย่าง

[๑,๒๓๘] ถามว่า กรรมอันพระพุทเจ้า ผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาสผู้สูงศักดิ์

ตรัสไว้เท่าไร กรรมที่ตรัสไว้ในเรื่องวินัยใน
พระนครจัมปา ที่เป็นธรรมมีเท่าไร ที่ไม่
เป็นธรรมมีเท่าไร

ตอบว่า กรรม อันพระพุทธานุญาตเจ้าผู้
เป็นเผ่าแห่งพระราชาสถูสูงศักดิ์ตรัสไว้ ๖
อย่าง บรรดากรรม ๖ นี้ กรรมอันพระ-
พุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาสถูสูงศักดิ์ตรัส
ไว้ในเรื่องวินัย ในพระนครจัมปา ที่เป็น
ธรรมอย่างเดียว ที่ไม่เป็นธรรม ๕ อย่าง.

กรรม ๔ อย่าง

[๑,๒๓๕] ถามว่า กรรมอันพระ-
พุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาสถูสูงศักดิ์ตรัส
ไว้เท่าไร กรรมที่ตรัสไว้ในเรื่องวินัยในพระ
นครจัมปา ที่เป็นธรรมมีเท่าไร ที่ไม่เป็น
ธรรมมีเท่าไร

ตอบว่า กรรมอันพระพุทธานุญาตเจ้า ผู้เป็น
เผ่าแห่งพระราชาสถูสูงศักดิ์ตรัสไว้ ๔ อย่าง
บรรดากรรม ๔ นี้ กรรมอันพระพุทธานุญาตเจ้า
ผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาสถูสูงศักดิ์ตรัสไว้ใน
เรื่องวินัย ในพระนครจัมปา ที่เป็นธรรมมี
อย่างเดียว ที่ไม่เป็นธรรมมี ๓ อย่าง.

อาบัติระงับและไม่ระงับ

[๑,๒๘๐] ถามว่า กองอาบัติใด อัน
พระอนันตชินเจ้าผู้คงที่ ผู้ทรงเห็นแวก
ทรงแสดงแล้ว ในกองอาบัตินั้น กองอาบัติ
เท่าใดเว้นสมณะเสีย ย่อมระงับ ข้าแต่ท่าน
ผู้ฉลาดในวิภังค์ ข้าพเจ้าถามข้อนั้น ขอท่าน
จงบอก

ตอบว่า กองอาบัติใดอันพระอนัน-
ตชินเจ้าผู้คงที่ ผู้ทรงเห็นแวก ทรงแสดง
แล้ว ในกองอาบัตินั้น กองอาบัตินั้น
เว้นสมณะเสีย ย่อมระงับ ข้าแต่ท่านผู้ฉลาด
ในวิภังค์ ข้าพเจ้าบอกข้อนั้น แก่ท่าน.

ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ไปสู่อบาย

[๑,๒๘๑] ถามว่า ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์
ไปสู่อบายอันพระพุทธเจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่งพระ
ราชาผู้สูงศักดิ์ใครไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลาย
ขอฟังวิสัยของท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ไปสู่อบาย
ตกรกชั้วกัลป์อันพระพุทธเจ้า ผู้เป็นเฝ้า
แห่งพระราชราชาผู้สูงศักดิ์ใครไว้ ๑๘ ขอท่าน
จงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ภิกษุทำลายสงฆ์ไม่ไปสู่อบาย

[๑,๒๘๒] ถ้ามว่า ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์
ไม่ไปสู่อบายอันพระพุทธรเจ้า ผู้เป็นเผ่าแห่ง
พระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ตรีสไว้เท่าไร ข้าพเจ้า
ทั้งหลายขอพึงวิสัย ของท่านผู้รู้เฉพาะพระ-
วินัย

ตอบว่า ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ไม่ไป
อบาย อันพระพุทธรเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระ-
ราชาผู้สูงศักดิ์ตรีสไว้ ๑๘ ของท่านจงพึงวิสัย
ของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะพระวินัย.

หมวด ๘

[๑,๒๘๓] ถ้ามว่า หมวด ๘ อันพระ-
พุทธรเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ตรีส
ไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลายขอพึงวิสัย ของ
ท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า หมวด ๘ อันพระพุทธรเจ้า
ผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ตรีสไว้ ๑๘
หมวด ขอท่านจงพึงวิสัยของข้าพเจ้า ผู้รู้
เฉพาะวินัย.

กรรม ๑๖ อย่าง

[๑,๒๘๔] ถ้ามว่า กรรมอันพระพุทธรเจ้าผู้เป็นเฒ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลายขอฟังวิสัย ของท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า กรรมอันพระพุทธรเจ้าผู้เป็นเฒ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้ ๑๖ ขอท่านจงฟังวิสัย ของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะพระวินัย.

โทษแห่งกรรม ๑๒

[๑,๒๘๕] ถ้ามว่า โทษแห่งกรรมอันพระพุทธรเจ้าผู้เป็นเฒ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลายขอฟังวิสัยของท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า โทษแห่งกรรม อันพระพุทธรเจ้าผู้เป็นเฒ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้ ๑๒ อย่าง ขอท่านจงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะพระวินัย.

กรรมสมบัติ ๔

[๑,๒๘๖] ถ้ามว่า กรรมสมบัติ อันพระพุทธรเจ้าผู้เป็นเฒ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์

ตรัสไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอฟังวิสัย
ของท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า กรรมสมบัติ อันพระพุทธร-
เจ้า ผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้
๔ อย่าง ขอท่านจงฟังวิสัย ของข้าพเจ้าผู้รู้
เฉพาะวินัย.

กรรม ๖

[๑,๒๘๗] ถ้ามว่า กรรม อันพระ-
พุทธรเจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์ตรัส
ไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลายขอฟังวิสัยของ
ท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า กรรม อันพระพุทธรเจ้า ผู้
เป็นเฝ้าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้ ๖
อย่าง ขอท่านจงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้
เฉพาะ พระวินัย.

กรรม ๔

[๑,๒๘๘] ถ้ามว่า กรรมอันพระพุทธร-
เจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้
เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลายขอฟังวิสัยของท่าน
ผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า กรรม อันพระพุทฺธเจ้าผู้
เป็นเฝ้าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ศรีไว้ ๔
อย่าง ขอท่านจงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้
เฉพาะพระวินัย.

ปาราชิก ๘

[๑,๒๘๕] ถ้ามว่า ปาราชิก อันพระ-
พุทฺธเจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ศรี
ไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอฟังวิสัยของ
ท่านผู้รู้เฉพาะวินัย

ตอบว่า ปาราชิก อันพระพุทฺธเจ้า
ผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ศรีไว้ ๘
ขอท่านจงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะพระ-
วินัย.

สังฆาทิเสส ๒๓

[๑,๒๘๐] ถ้ามว่า สังฆาทิเสส อัน-
พระพุทฺธเจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์
ศรีไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอฟังวิสัย
ของท่านผู้รู้ เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า สังฆาทิเสส อันพระพุทฺธ-
เจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ศรีไว้

๒๓ ขอทำนจงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะ
พระวินัย.

อนियต ๒

[๑,๒๕๑] ถามว่า อนियต อันพระ-
พุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์ศรีส
ไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอฟังวิสัยของ
ท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า อนियต อันพระพุทธเจ้า ผู้
เป็นเผ่าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์ศรีสไว้ ๒ ขอ
ทำนจงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะพระ-
วินัย.

นิสสัคคิยะ ๔๒

[๑,๒๕๒] ถามว่า นิสสัคคิยะ อัน-
พระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์
ศรีสไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลายขอฟังวิสัย
ของท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า นิสสัคคิยะ อันพระพุทธ-
เจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์ศรีสไว้
๔๒ ขอทำนจงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะ
พระวินัย.

ปาจิตติยะ ๑๘๘

[๑,๒๕๓] ถามว่า ปาจิตติยะ อันพระพุทธรเจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชาสถูปสูงศักดิ์ศรีสไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลายขอพึงวิสัยของท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า ปาจิตติยะ อันพระพุทธรเจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชาสถูปสูงศักดิ์ศรีสไว้ ๑๘๘ ขอท่านจงพึงวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะพระวินัย.

ปาฏิเทสนียะ ๑๒

[๑,๒๕๔] ถามว่า ปาฏิเทสนียะ อันพระพุทธรเจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชาสถูปสูงศักดิ์ศรีสไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลายขอพึงวิสัยของท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า ปาฏิเทสนียะ อันพระพุทธรเจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชาสถูปสูงศักดิ์ศรีสไว้ ๑๒ ขอท่านจงพึงวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะพระวินัย.

เสขียะ ๗๕

[๑,๒๕๕] ถ้ามว่า เสขียะ อันพระ-
พุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชผู้สูงศักดิ์ศรีธ
ไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลายขอพึงวิสัยของผู้รู้
เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า เสขียะ อันพระพุทธเจ้าผู้
เป็นเผ่าแห่งพระราชผู้สูงศักดิ์ศรีธไว้ ๗๕
ของท่านจงพึงวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะพระ-
วินัย.

ปัญหาข้อใด ท่านถามแล้วด้วยดีฉัน
ใด ปัญหาข้อนั้นข้าพเจ้าตอบแล้วด้วยดีฉัน
นั้น อนึ่ง ในคำถามและคำตอบจะไม่อ้างถึง
สูตรอะไรไม่มีแล.

ทุติยกาถาสังคณิกะ จบ

อปรทตฺยคาถาสังคณิกวณณนา

วินิจฉัยในวิสัยนาถาคาถาว่า กตปตฺตโย กายิกา เป็นอาทิ พึงทราบ
ดังนี้ :-

[อาบัติทางกายเป็นต้น]

บาทคาถาว่า **ฉ อาปตฺตโย** กายิกา มีความว่า อาบัติทั้งหลาย
ที่ท่านกล่าวไว้ในอันตรเปยยาล โดยนัยมีคำว่า ภิกษุต้องอาบัติ ๖ ด้วยอาปตติ
สมุฏฐานที่ ๔ คือ ภิกษุเสพเมถุนธรรมต้องปาราชิก เป็นต้น. จริงอยู่ อาบัติ
เหล่านั้นตรัสว่า เนื่องด้วยกาย เพราะเกิดขึ้นในกายทวาร.

สองบทว่า **ฉ วาจสิก** มีความว่า อาบัติทั้งหลาย ที่ตรัสไว้ใน
อันตรเปยยาลนั้นแล โดยนัยมีคำว่า ภิกษุต้องอาบัติ ๖ ด้วยอาปตติสมุฏฐาน
ที่ ๕ คือ ภิกษุผู้มีความปรารถนาลามก อันความปรารถนาลามกครอบงำแล้ว
ดังนี้ เป็นต้น.

สองบทว่า **ฉา เทนุตฺตฺส ติสฺโส** มีความว่า เป็นปาราชิกแก่ภิกษุณี
ผู้ปกปิดโทษ, เป็นปาจิตตีย์แก่ภิกษุ เพราะปกปิดอาบัติสังฆาทิเสส, เป็นทุกกฏ
เพราะปกปิดอาบัติชั่วหยาบของตน.

สองบทว่า **ปญจ ตฺสคฺคปจฺจยา** มีความว่า อาบัติ ๕ มีการ
เคล้าคลึงด้วยกายเป็นปัจจัยเหล่านี้ คือ เพราะเคล้าคลึงด้วยกาย เป็นปาราชิก
แก่ภิกษุณี, เป็นสังฆาทิเสสแก่ภิกษุ, เพราะกายกับของเนื่องด้วยกายถูกกัน

เป็นอุลลัจจัย, เพราะของที่ซัดไปกับของเนื่องด้วยกายถูกกัน เป็นทุกกฏ.
เพราะจีด้วยนิ้วมือ เป็นปาจิตติย.

[อาบัติเพราะอรุณขึ้นเป็นต้น]

สองบทว่า อรุณยุค ติสฺโส มีความว่า เพราะอรุณขึ้น ภิกษุยอม
ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้ คือ นิสสัคคิยาปาจิตติย ด้วยอำนาจก้าวล่วง ๑ ราตรี
๖ ราตรี ๗ วัน ๑๐ วัน และ ๑ เดือน, เป็นสังฆาติเสสแก่ภิกษุณี เพราะอยู่
ปราศ (จากเพื่อน) ตลอดราตรี, ภิกษุปิดอาบัติไว้ตลอดยามที่ ๑ ก็ดี ปิดไว้
ตลอดยามที่ ๒ ก็ดี ตลอดยามที่ ๓ ก็ดี อาบัติเป็นอันเธอปิดเมื่ออรุณขึ้นแล้ว
เธอชื่อว่ายอมปิดอาบัติไว้ พึงให้เธอแสดงอาบัติทุกกฏ.

สองบทว่า เทว ยาวตติยกา มีความว่า อาบัติชื่อยาวตติยกา มี ๑๑
แต่แบ่งเป็น ๒ ด้วยอำนาจพระบัญญัติ คือ ยาวตติยกาบัติ ของภิกษุ ยาว-
ตติยกาบัติ ของภิกษุณี.

สองบทว่า เอกตล อฏฺฐวตฺตูกา มีความว่า อาบัตินี้หนึ่ง
ของภิกษุณีทั้งหลายเท่านั้น ชื่อว่าอฏฐวตฺตูกา ในศาสนานี้.

สองบทว่า เอเคน สพุพฺสจฺจโห มีความว่า สงเคราะห์สิกขาบท
ทั้งมวล และปาฏิโมกข์ทุกเทศทั้งมวล เข้าด้วยนิทานุเทศอันเดี๋ยวนี้ว่า ภิกษุใด
มีอาบัตินั้น, ภิกษุนั้น พึงเปิดเผยเสีย.

[มูลแห่งวินัยเป็นต้น]

หลายบทว่า วินยสุตฺต เทว มุลานิ มีความว่า (มูลแห่งวินัยมี ๒
คือ) กาย ๑ วาจา ๑.

* ที่ถูก ๑๒ คือภิกษุ ๔ ภิกษุณี ๘.

หลายบทว่า **ครุภา เทว วุตตา** มีความว่า (อาบัติหนักท่านกล่าวได้ ๒ คือ) ปาราชิกและสังฆาติเสส.

สองบทว่า **เทว ทฏฺฐจฺจฺฉนฺนา** มีความว่า ขึ้นชื่อว่าอาบัติ เพราะปิดโทษชั่วหยาบ มี ๒ เหล่านี้ คือ เป็นปาราชิกแก่ภิกษุณีผู้ปิดโทษ (คือปาราชิกของภิกษุณีอื่น) เป็นปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้ปิดสังฆาติเสส (ของภิกษุอื่น).

[อาบัติในละแวกบ้านเป็นต้น]

สองบทว่า **คามนฺตเร จตฺสโร** มีความว่า อาบัติ ๔ อย่าง ด้วย อำนาจทุกกฏ ปาจิตตีย์ ถุลลัจจัย และสังฆาติเสส เพราะละแวกบ้านเหล่านี้ คือ ภิกษุกับภิกษุณีชวนกัน ต้องทุกกฏ. เข้าอุปัชฌาย์บ้านอื่น ต้องปาจิตตีย์, เมื่อภิกษุณี ไปสู่ละแวกบ้าน ในบ้านที่ล้อมเป็นถุลลัจจัย ในอย่างเท่าที่ ๑, เป็นสังฆาติเสส ในอย่างเท่าที่ ๒, เป็นถุลลัจจัย ในอย่างเท่าที่ ๑ ที่ก้าวเข้าอุปัชฌาย์แห่งบ้านไม่ได้ล้อม, เป็นสังฆาติเสส ในอย่างเท่าที่ ๒.

สองบทว่า **จตฺสโร นทีปารปจฺจยา** มีความว่า อาบัติ ๔ อย่าง เหล่านี้ คือ ภิกษุกับภิกษุณีชวนกัน ต้องทุกกฏ, ลงเรือ ต้องปาจิตตีย์, เมื่อภิกษุณี (รูปเดียว) ไปสู่ฝั่งแม่น้ำ ในเวลาข้าม เป็นถุลลัจจัย ในอย่างเท่าที่ ๑, เป็นสังฆาติเสส ในอย่างเท่าที่ ๒.

สองบทว่า **เอกมฺเส ถุลลจฺจยฺ** มีความว่า (ภิกษุยอมต้องถุลลัจจัย) เพราะเนื้อแห่งมนุษย์

สองบทว่า **นวมฺเสสุ ทฏฺฐกฺกั** มีความว่า (ภิกษุยอมต้องทุกกฏ) ในเพราะอภัยปิยมังสะที่เหลือ

[อาบัติทางวาจาในราตรีเป็นต้น]

หลายบทว่า เทว วาจลิกา รตุตี มีความว่า ภิกษุณีขึ้นพูคใน
หัตถบาสดับบุรุษ ในเวลามืด ๆ ค่ำ ๆ ไม่มีแสงไฟ ต้องปาจิตตีย์, เว้นหัตถบาสด
ขึ้นพูค ต้องทุกกฏ.

หลายบทว่า เทว วาจลิกา ทิวา มีความว่า ภิกษุณีขึ้นพูคใน
หัตถบาสดับบุรุษ ในโอกาสที่ปิดบัง ในกลางวัน ต้องปาจิตตีย์, เว้นหัตถบาสด
ขึ้นพูค ต้องทุกกฏ.

สองบทว่า ททมานสุส ติสฺโส มีความว่า เป็นอาบัติ ๓ อย่าง
แก่ภิกษุผู้ให้แบบนี้ คือ มีประสงค์จะให้ตาย ให้ยาพิษแก่มนุษย์ ถ้าว่า เขาตาย
ด้วยยาพิษนั้น ภิกษุต้องปาราชิก, ให้แก่ยักษ์และเปรต ถ้าว่า ยักษ์และเปรต
นั้นตาย ภิกษุต้องถูกล้างจาย, ให้แก่สัตว์ดิรัจฉาน ถ้าว่า มันตาย ภิกษุต้อง
ปาจิตตีย์, แม้เพราะให้จิวรแก่ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ก็ต้องปาจิตตีย์.

สองบทว่า จตุตาโร จ ปฏิกุคเห มีความว่า เป็นสังฆาติเสส
เพราะจับมือและจับช่องผม, ต้องปาราชิก เพราะอมองคชาตด้วยปาก ต้อง
นิสัคคิยปาจิตตีย์ เพราะรับจิวรของภิกษุณีผู้มีโชญาติ, ต้องถูกล้างจายแก่ภิกษุณี
ผู้กำหนด รับของเคี้ยว ของบริโภคน จากมือบุรุษผู้กำหนด, กองอาบัติ ๔
ย่อมมีในเพราะรับ ด้วยประการอย่างนี้.

[อาบัติเป็นเทศนาคามินีเป็นต้น]

สองบทว่า ปญฺจ เทสนาคามินิโย ได้แก่ ลหุกาบัติ ๕ กอง.

สองบทว่า ฉ สปปฏิกุมฺมา มีความว่า เว้นปาราชิกเสียแล้ว อาบัติ
ที่เหลือ (มีทางจะทำคืนได้).

สองบทว่า **เอเกตุ อปฺปฏิภุมมา** มีความว่า (อาบัติที่ทำคืนไม่ได้ ในศาสนานี้ มีอย่างเดียว คือ) อาบัติปาราชิก.

หลายบทว่า **วินยครุกา เทว วุตฺตา** ได้แก่ ปาราชิกและสังฆาติเสส.

บทว่า **กายวาจลิกานิ จ** มีความว่า ลิกขาบททั้งมวลที่เดียว เป็น ไปในทางกายและวาจา. ไม่มีแม้เพียงลิกขาบทเดียว ที่ทรงบัญญัติในโนทวาร.

หลายบทว่า **เอโก วิกาเส ฐลฺลฺลโรโส** ได้แก่ ยาดองด้วยเกลือ. จริงอยู่ รสแห่งธัญชาติชนิดหนึ่งนี้แล ควรในวิกาล.

หลายบทว่า **เอกา ญตฺติจตฺตฺเถนต สมฺมตติ** ได้แก่ สมมติภิกษุ ผู้สอนภิกษุณี. จริงอยู่ สมมติด้วยญัตติจตฺตฺเถนตกรรมอันเดี่ยวนั้นเท่านั้น อัน พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตแล้ว.

[ปาราชิกทางกายเป็นต้น]

หลายบทว่า **ปาราชิกา กายิกา เทว** ได้แก่ เมถุนกรรมปาราชิก ของภิกษุ และกายสังสัคคปาราชิกของภิกษุณี.

สองบทว่า **เทว สํวาสกฺกมฺมโย** มีความว่า ภิกษุทำตนให้เป็น สมานสังวาสกัด้วยตนเอง, หรือสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง ประกาศอนภิกษุผู้ถูกสงฆ์ ยกวัตรนั้นเสีย.

แต่ในกรุนที กล่าวสังวาสกฺกมฺมโยไว้ ๒ อย่าง ๆ นี้ คือ ภูมิแห่งสมาน สังวาสกั ๑ ภูมิแห่งนानาสังวาสกั ๑.

สองบทว่า **ทฺวิหฺนฺนญจ รตฺติจฺเจโท** ได้แก่ รัตติจเจทของภิกษุผู้ อยู่ปริวาร ๑ ของภิกษุผู้ประพฤติมานัตต์ ๑.

หลายบทว่า **ปลุณตฺต ทฺวํคฺคา ทฺเว** ได้แก่ พระบัญญัติว่าด้วย
สองนิ้ว ๒ อย่าง คือ พระบัญญัติที่ว่า (ภิกษุณีเมื่อถือเอาให้สะอาดด้วยน้ำ)
พึงถือเอาเพียง ๒ ข้อแห่งนิ้วมือเป็นอย่างยิ่งนี้ ๑ พระบัญญัติที่ว่า ภิกษุไว้ผม
๒ นิ้วหรือ ๒ เดือน นี้ ๑.

[อาบัติเพราะทำร้ายตัวเองเป็นต้น]

หลายบทว่า **เทว อตุตฺตานํ วชิตฺวาน** มีความว่า ภิกษุณีทำร้าย
ตัวเอง ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ทำร้าย ร้องไห้ ต้องปาจิตตีย์ ทำร้าย
ไม่ร้องไห้ ต้องทุกกฏ.

หลายบทว่า **ทฺวีหิ สฺงฺโฆ ภิกฺขุชฺติ** มีความว่า (สงฆ์ยอมแตกกัน
ด้วยเหตุ ๒ ประการ คือ) ด้วยกรรม ๑ ด้วยจับสลาก ๑.

สองบทว่า **เทวคฺคฺคฺส ปจฺจมาปฺตติกา** มีความว่า ในวินัยแม่ทั้งสี่นี้
มีอาบัติตั้งแต่แรกทำ ๒ อย่าง เนื่องด้วยพระบัญญัติแห่งภิกษุและภิกษุณีทั้ง
๒ ฝ่าย. แต่โดยประการนอกนี้ ปจฺจมาปฺตติกาบัตินั้น ย่อมมี ๑๘ คือ ของ
ภิกษุ ๕ ของภิกษุณี ๕.

หลายบทว่า **ณฺตติยา กรณฺมา ทฺเว** มีความว่า ญัตติกิจมี ๒ คือ
ญัตติที่เป็นกรรมเอง ๑ ญัตติที่เป็นบาทแห่งกรรม ๑, ญัตติกิจยอมเป็นกรรม
เอง ใน ๕ สถาน, ตั้งอยู่โดยความเป็นบาทแห่งกรรมใน ๒ สถาน.

[อาบัติเพราะปาณาติบาตเป็นต้น]

สองบทว่า **ปาณาติปาเต ติสฺสุโส** มีความว่า (ในเพราะปาณาติบาต)
ยอมมีอาบัติ ๓ เหล่านี้ คือ ภิกษุขุดหลุมพรางไว้ ไม่เจาะจง (ผู้ใด), ถ้า

มนุษย์ตาย ต้องปาราชิก; ต้องถูกล้างจัญ เพราะชกษและเปรตตาย, ต้อง
ปาจิตตีย์ เพราะสัตว์ดิรัจฉานตาย.

หลายบทว่า วาจา ปาราชิกา ตโย มีความว่า (อาบัติปาราชิก
เนื่องด้วยวาจา ๓ คือ) ปาราชิกในวัชชปฏิจณาติกาสิกขาบท ๑ ในอุกขิตตานุ-
วัตติกาสิกขาบท ๑ ในอัฐฐวัตตูกาสิกขาบท ๑.

แต่ในกรุนที่ ท่านกล่าวไว้ ๓ อย่างนี้ คือ ปาราชิกเพราะอทินนาทาน
และฆ่ามนุษย์ โดยสังขัมภ์ และเพราะอวดอุตริมนุสธรรม.

สองบทว่า โภภาสนา ตโย ได้แก่ สังฆาติเสสเพราะพุดสรรเสริญ
และติพาดพิงทวารหนักทวารเบา, ถูกล้างจัญ เพราะพุดสรรเสริญและติพาดพิง
อวัยวะใต้รากขวัญลงมา เนื้อช่วงเข้าขึ้นไป เว้นทวารหนักทวารเบาเสีย,
ทุกกฎ เพราะพุดสรรเสริญและติพาดพิงอวัยวะเหนือรากขวัญขึ้นไป ได้ช่วงเข้า
ลงมา.

สองบทว่า สญจริตฺเตน วา ตโย มีความว่า อาบัติ ๓ กองมี
เพราะการชกษือเป็นเหตุ เหล่านี้ คือ ภิกษุรับคำ พุดชกษือ กลับมาบอก ต้อง
สังฆาติเสส, รับคำ พุดชกษือ ไม่กลับมาบอก ต้องถูกล้างจัญ รับคำ ไม่พุด
ชกษือ ไม่กลับมาบอก ต้องทุกกฎ.

[บุคคลที่ไม่ควรให้อุปสมบทเป็นต้น]

หลายบทว่า ตโย ปุคฺคฺลา น อุปสมฺปาเทตฺตพฺพา มีความว่า
(บุคคลอันสงฆ์ไม่พึงให้อุปสมบท ๓ จำพวก คือ) บุคคลผู้มีกาล คือ อายุ
ไม่ครบ ๑ ผู้มีอวัยวะบกพร่อง ๑ ผู้วิบัติโดยวัตถุ ๑. เหตุที่ทำให้บุคคล ๓ จำพวก
นั้นให้ต่างกัน ได้กล่าวแล้ว.

อีกประการหนึ่ง ในบุคคล ๓ จำพวกนี้ บุคคลใด ไม่บริบูรณ์ด้วย บาตรและจีวร และบุคคลใด บริบูรณ์แต่ไม่ขอ, บุคคลเหล่านี้แล ท่าน สงเคราะห์ ด้วยบุคคลผู้มีวิยะบภพร่องโดยเฉพาะ. ฝ่ายบุคคลผู้มีความกระทำ เลวทราม มีผู้ฆ่ามารดาเป็นต้น ฟังทราบว่าเป็นสงเคราะห์ ด้วยบุคคลผู้วิบัติโดย วัตถุโดยเฉพาะ กล่าวคือ บัณเฑาะก์อุกโตพญัญชนก และสัตว์ดิรัจฉาน. จริงอยู่ นัยนี้ ท่านกล่าวไว้ในกฐนที.

หลายบทว่า ตโย กมุมานํ สงฺกหา ได้แก่ (กรรมสังคหะ ๓ อย่าง คือ) วาจากำหนดญัตติ คำประธานที่ทำค้าง คำระบุนกรรมที่เสร็จไปแล้ว.

ในกรรมสังคหะ ๓ นั้น กรรมทั้งหลายอันท่านสงเคราะห์ด้วยลักษณะ ๓ เหล่านี้ คือ วาจาที่สวดต่างโดยคำว่า ทเทยฺย กระยฺย เป็นอาทิ ชื่อว่า วาจากำหนดญัตติ คำสวดประกาศต่างโดยคำว่า เทติ กรโรติ เป็นอาทิ ชื่อว่า คำประธานที่ทำค้าง, คำสวดประกาศต่างโดยคำว่า ทินฺนํ กตฺติ เป็นอาทิ ชื่อว่า คำระบุนกรรมที่เสร็จไปแล้ว.

กรรมทั้งหลายอันท่านสงเคราะห์ด้วยลักษณะ ๓ แม้อื่นอีก คือ ด้วย วัตถุ ญัตติ อนุสาวนา. จริงอยู่ กรรมที่พร้อมด้วยวัตถุ พร้อมด้วยญัตติ และพร้อมด้วยอนุสาวนา จึงจัดเป็นกรรมแท้. ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวว่า กรรมสังคหะมี ๓.

ขึ้นชื่อว่า บุคคลที่สงฆ์นาสนะเสีย ท่านกล่าวไว้ ๓ จำพวก ได้แก่ บุคคล ๓ จำพวกที่สงฆ์ให้นาสนะเสีย ด้วยอำนาจถึงคณาสนา สังฆาสนาสนา และทัณฑกรรมนาสนา ฟังทราบ (โดยบาลี) อย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย จง นาสนะเมตติยาภิกษุณีเสีย, บุคคลผู้ประทุษร้าย สงฆ์พึงให้นาสนะเสีย, สามเณร

ประกอบด้วยองค์ ๑๐ ภิกษุพึงให้นาสนะเสีย, ท่านทั้งหลาย จงให้นาสนะ-
กัณณกสามเณรเสีย.

สองบทว่า **ติณฺณนฺนํ เอกวาจิกา** มีความว่า อนุสาวนาอันเดียว
ควรแก่ชน ๓ มีอุปชฌาย์เดียวกัน ต่างอาจารย์กัน โดยพระบาลีว่า ภิกษุ
ทั้งหลาย เรานุญาตเพื่อทำบุคคล ๒-๓ คน ในอนุสาวนาเดียวกัน.

[อาบัติเพราะอทินนาทานเป็นต้น]

สองบทว่า **อทินฺนาทานํ ติสฺโส** มีความว่า ในเพราะ (อทินนาทาน)
บาทหนึ่ง หรือเกินกว่าบาท เป็นปาราชิก, เกินกว่า ๑ มาสก ต่ำกว่า ๕ มาสก
เป็นอุลลัจจัย, ๑ มาสก หรือหย่อนมาสก, เป็นทุกกฏ.

สองบทว่า **จตฺสฺโส เมถุนปฺจฺยา** มีความว่า ภิกษุเสพเมถุนใน
ทวารที่สัตว์ยังไม่กัด ต้องปาราชิก. ในทวารที่สัตว์กัดแล้วโดยมาก ต้อง
อุลลัจจัย, สอดคองคชาตเข้าไปในปากที่อำมิให้กระทบ ต้องทุกกฏ, ภิกษุณีต้อง
ปาจิตตีย์ เพราะขุนเพ็ดทำด้วยยาง.

สองบทว่า **ฉินฺทนฺตฺสฺส ติสฺโส** มีความว่า เป็นปาราชิกแก่ภิกษุผู้
(ลัก) ตัดต้นไม้ใหญ่, เป็นปาจิตตีย์ แก่ผู้ตัดภูตคาม, เป็นอุลลัจจัย แก่ผู้ตัด
องคชาต.

สองบทว่า **ปฺลฺย จตฺตฺติปฺจฺยา** มีความว่า ภิกษุตั้งยาพิษ ไม่
เจาะจง ถ้ามมนุษย์ตายเพราะยาพิษนั้น ต้องปาราชิก, เมื่อยักษ์และเปรตตาย
ต้องอุลลัจจัย, เมื่อสัตว์ดิรัจฉานตาย ต้องปาจิตตีย์ เพราะทิ้ง คือ ปล่อยสุกกะ
เป็นสังฆาทิเสส, เพราะถ่ายอุจจาระและปัสสาวะในของเขียว ต้องทุกกฏ ใน
เสขียวัตถ, อาบัติ ๕ กองนี้ย่อมมี เพราะวัตถุที่ทิ้งเป็นปัจจัย.

[ปรับอาบัติควบกันเป็นต้น]

หลายบทว่า ปาจิตฺติเยน ทุกฺกฐา กตา มีความว่า ท่านปรับ
ทุกกฐควบกับปาจิตตีย์ด้วย ในสิกขาบททั้ง ๑๐ ในภิกขุโนวาทกวัคค์.

หลายบทว่า จตุเรตฺถ นวกา วุตฺตา มีความว่า ในสิกขาบทที่ ๑
นั้นแล ท่านกล่าวหมวด ๕ ไว้ ๔ หมวดอย่างนี้ คือ ในกรรมไม่เป็นกรรม
๒ หมวด ในกรรมเป็นกรรม ๒ หมวด.

สองบทว่า ทฺวินุปี จิวเรน จ มีความว่า เพราะจิวรเป็นต้นเหตุ
ย่อมเป็นอาบัติ แก่ภิกษุผู้ให้จิวร แก่ภิกษุณี ๒ พวก อย่างนี้ คือ เป็นปาจิตตีย์
แก่ภิกษุผู้ให้จิวรแก่ภิกษุณี ผู้อุปสมบทในสำนักภิกษุทั้งหลาย, เป็นทุกกฐ
แก่ภิกษุผู้ให้จิวรแก่ภิกษุณี ผู้อุปสมบทในสำนักภิกษุณีทั้งหลาย.

ปาฏิเทสนีเย ๘ มาแล้วในบาลีแล.

หลายบทว่า ภูยฺชนฺตามกฺธฺยเณน ปาจิตฺติเยน ทุกฺกฐา กตา
มีความว่า ท่านปรับทุกกฐควบกับปาจิตตีย์ด้วย แก่ภิกษุณีผู้ออกปากขอข้าว
เปลือกจัน.

[อาบัติเพราะเดินเป็นต้น]

สองบทว่า คจฺจนฺตฺสฺส จตฺสฺโส มีความว่า เป็นอาบัติ ๔ กองนี้
แก่ผู้ไป คือ เป็นทุกกฐแก่ภิกษุผู้ชวนกันเดินทาง กับภิกษุณี หรือมาตุคาม,
เป็นปาจิตตีย์ เมื่อเข้าอุปัชฌายบ้าน, ภิกษุณีใด ไปสู่ละแวกบ้านรูปเดียว เมื่อ
ภิกษุณีนั้น เข้าอุปัชฌายบ้าน เป็นอุลลัจจัย ในอย่างเท่าที่ ๑, เป็นสังฆาภิเสส
ในอย่างเท่าที่ ๒.

สองบทว่า จิตฺตส วาปี ตตฺตกา มีความว่า อาบัติ ๔ กองนั้นแล
ย่อมมีแม่แก่ผู้ยื่นอยู่, อย่างไร? อย่างนี้ คือ ภิกษุณี ยื่นในหัตถบาซของ
บุรุษด้วยอำนาจมิตตสันถวะ ในที่มีด หรือในโอกาสกำบัง ต้องปาจิตตีย์,
ยื่นเว้นหัตถบาซ ต้องทุกกฎ. ในเวลาอรุณขึ้น ยื่นเว้นหัตถบาซของภิกษุณี
ซึ่งเป็นเพื่อน ต้องอุลลัจจัย, เว้นหัตถบาซยื่น ต้องสังฆาภิเสก.

หลายบทว่า นิสินฺนสฺส จตฺตโส อปาตฺติโย นิปนฺนลิสาปี
ตตฺตกา มีความว่า ก็แม่ถ้าว่า ภิกษุณีนั้น นั่งก็ตาม นอนก็ตาม เธอย่อม
ต้องอาบัติ ๔ กองนั้นนั่นแล.

[อาบัติมากต้องในเขตเดียวกัน]

สองบทว่า ปญฺจ ปาจิตฺตียานิ มีความว่า เกสัช ๕ ที่ภิกษุรับ
ประเคนแล้วไม่ปนกัน ใส่ไว้ในภาชนะต่างกันก็ตาม ในภาชนะเดียวกันก็ตาม.
เพราะล่วง ๗ วัน ภิกษุณีนั้น ย่อมต้องปาจิตตีย์หมดทั้ง ๕ ตัว ต่างวัตถุกัน
ในขณะเดียวกัน. ไม่พึงกล่าวว่า ต้องอาบัตินี้ก่อน อาบัตินี้ภายหลัง.

สองบทว่า นว ปาจิตฺตียานิ มีความว่า ภิกษุใด ออกปากขอ
โภชนะประณีต ๕ อย่าง เคล้าคำข้าวคำหนึ่ง รวมกันกับโภชนะประณีตเหล่านั้น
เทียว เปิบเข้าปาก ให้ล่วงลาคอเข้าไป, ภิกษุนี้ ย่อมต้องปาจิตตีย์ หมดทั้ง
๕ ตัว ต่างวัตถุกัน ในขณะเดียวกัน. ไม่พึงกล่าวว่า ต้องอาบัตินี้ก่อน อาบัตินี้
ภายหลัง.

[วิธีแสดงอาบัติ]

สองบทว่า เอกวาจาย เทเสยฺย มีความว่า ภิกษุพึงแสดงด้วยวาจา
อันเดียว อย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้ารับประเคนเกสัช ๕ ให้ล่วง ๗ วันไป

ต้องอาบัติ ๕ จึงแสดงคืนอาบัติเหล่านั้นในสำนักท่าน อาบัติเหล่านั้น เป็นอัน
เธอแสดงแล้วแท้; ไม่มีกิจที่จะต้องทำด้วยวาจา ๒-๓ ครั้ง. แม้ในวิสัยวันที่ ๒
ก็พึงกล่าวว่า ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าออกปากขอโทษนะประณิต ๕ อย่างนั้น
ต้องอาบัติ ๕ จึงแสดงคืนอาบัติเหล่านั้น ในสำนักท่าน.

หลายบทว่า **วตุถิ กิตฺตุเตตฺวา เทเสยฺย** มีความว่า พึงแสดงระบุ
วัตถุ อย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้ารับประเคนเภสัช ๕ ให้ล่วง ๗ วันไป,
ข้าพเจ้าแสดงอาบัติเหล่านั้นตามวัตถุ ในสำนักท่าน. อาบัติทั้งหลาย เป็นอัน
ภิกษุนั้นแสดงแล้วแท้. ไม่มีกิจที่จะต้องระบุชื่ออาบัติ. แม้ในวิสัยวันที่ ๒ ก็
พึงกล่าวว่า ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าออกปากขอโทษนะประณิต ๕ อย่าง นั้นแล้ว,
ข้าพเจ้าแสดงคืนอาบัติเหล่านั้น ตามวัตถุ ในสำนักท่าน.

[ยวตติยกาบัติเป็นต้น]

สองบทว่า **ยวตติยก เตสฺสโต** มีความว่า อาบัติ ๓ กองในยวตติยกะ
เหล่านี้ คือ เป็นปาราชิกแก่ภิกษุณีผู้ประพฤติตามภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร, เป็น
สังฆาทิเสส แก่ภิกษุทั้งหลาย มีพระโกกาสิกะเป็นต้น ผู้ประพฤติตามพระ-
เทวทัตต์ผู้ทำลายสงฆ์ และเป็นปาจิตติยกแก่นางจันทกาฬภิกษุณี เพราะไม่
สละทัญจูลามก.

สองบทว่า **จ โวหารปจฺจยา** มีความว่า ภิกษุยอมต้องอาบัติ ๖
มีวาจาที่ตนประกอบเป็นปัจจัย. อย่างไร? อย่างนี้ คือ เพราะอาชีวะเป็นเหตุ
เพราะอาชีวะเป็นการณ์ ภิกษุมีความปรารถนาลามก อันความปรารถนาลามก
ครอบงำแล้ว อวดอุตริมนุสสรรมที่ไม่มี ไม่จริง ต้องปาราชิก, เพราะ
อาชีวะเป็นเหตุ เพราะอาชีวะเป็นการณ์ ภิกษุถึงความชักสอ ต้องสังฆาทิเสส

เพราะอาชีวะเป็นเหตุ เพราะอาชีวะเป็นการณ์ (อวดโดยปริยายว่า) ภิกษุใด อยู่ในวิหารของท่าน ฯลฯ ต้องถูกลัจจัย เพราะอาชีวะเป็นเหตุ เพราะอาชีวะเป็นการณ์ ภิกษุออกปากขอโภชนะประณีต เพื่อประโยชน์แก่ตนฉัน ต้อง ปาจิตตีย์, เพราะอาชีวะเป็นเหตุ เพราะอาชีวะเป็นการณ์ ภิกษุณีออกปากขอ โภชนะประณีต เพื่อประโยชน์แก่ตนฉัน ต้องปาฏิเทสนียะ, เพราะอาชีวะเป็นเหตุ เพราะอาชีวะเป็นการณ์ ภิกษุไม่อาพาธ ออกปากขอแองหรือข้าวสุก เพื่อประโยชน์แก่ตนฉัน ต้องทุกกฏ.

สองบทว่า ขาทนต์สุต ทิสฺโส มีความว่า ภิกษุต้องถูกลัจจัย เพราะเนื่อนมนุษย์, ต้องทุกกฏ เพราะอภัยปิยมังสะที่เหลือ, เป็นปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณี เพราะกระเทียม.

สองบทว่า ปญจ โภชนปจฺจยา มีความว่า ภิกษุณีผู้กำหนดรับ โภชนะจากมือของบุคคลคือบุรุษผู้กำหนด เต็มเกล้าให้ระคนกันกลืนเข้าไป, อนึ่ง ถือเอาเนื่อนมนุษย์ กระเทียม โภชนะประณีตที่ตนออกปากขอเพื่อประโยชน์ แก่ตน และอภัยปิยมังสะที่เหลือ เต็มเกล้าให้ระคนกันกลืนเข้าไป, ย่อมต้อง อาบัติ ๕ มีโภชนะเป็นปัจจัย เหล่านี้ คือ สังฆาติเสส ถูกลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ.

[ฐานะ ๕ แห่งยาวตติยกาบัติเป็นต้น]

สองบทว่า ปญจ ฐานานิ มีความว่า ยาวตติยกาบัติทั้งปวง ย่อม ถึงฐานะ ๕ อย่างนี้ คือ สำหรับภิกษุณี ผู้ประพฤติดตามภิกษุอันสงฆ์ยกวัตร ไม่ยอมสละ ด้วยวาจาประกาศเพียงครั้งที่ ๑ เพราะญัตติ ต้องทุกกฏ, เพราะ กรรมวาจา ๒ ต้องถูกลัจจัย, ในที่สุดแห่งกรรมวาจา ต้องปาราชิก, [สำหรับ

ภิกษุ] เพราะบากบั่นเพื่อทำลายสงฆ์เป็นต้น เป็นสังฆาทิเสส และเพราะไม่
ยอมสละทิวฐิตามกเป็นปาจิตติย.

สองบทว่า **ปลุจนุญเจว อापตติ** มีความว่า ขึ้นชื่อว่าอาบัติ
ย่อมมีแก่สหธรรมิกทั้ง ๕. ในสหธรรมิกทั้ง ๕ นั้น โดยนิปปริยาย อาบัติย่อม
มีแก่ภิกษุและภิกษุณี ๓ พวกเท่านั้น. แต่สำหรับนางสิกขมานาสามณเณรและ
สามเณรี อาบัติย่อมมีโดยปริยายนี้ว่า ความเป็นของไม่ควร ย่อมไม่ควร.
สหธรรมิก ๓ นั้น ภิกษุไม่พึงให้แสดงอาบัติ, แต่พึงลงทัณฑ์กรรมแก่พวกเธอ.

สองบทว่า **ปลุจนุญ อธิกรณน จ** มีความว่า ก็แลอธิกรณ์ย่อม
มีแก่สหธรรมิกทั้ง ๕ เหมือนกัน. จริงอยู่ วินิจฉัยโวหาร เพื่อประโยชน์แก่
บริหารมีบาตรและจีวรเป็นต้น ของสหธรรมิกทั้ง ๕ นั้นแล เรียกว่าอธิกรณ์
ส่วนวินิจฉัยโวหาร ของคฤหัสถ์ ย่อมจัดเป็นอัญญกรรม (คือการว่าคดี).

หลายบทว่า **ปลุจนุญ วินิจจโย โหติ** มีความว่า ขึ้นชื่อว่า
วินิจฉัยของสหธรรมิกทั้ง ๕ เหล่านั้นเอง ก็มีอยู่.

สองบทว่า **ปลุจนุญ วุปลเมน จ** มีความว่า อธิกรณ์ของ
สหธรรมิกทั้ง ๕ เหล่านั้นแล ที่ได้วินิจฉัยแล้ว ชื่อว่าเป็นอันระงับไป.

สองบทว่า **ปลุจนุญเจว อนापตติ** มีความว่า ขึ้นชื่อว่า
อนาบัติ ย่อมมีแก่สหธรรมิกทั้ง ๕ เหล่านั้นแล.

หลายบทว่า **ตีหิ ฐาเนหิ โสภติ** มีความว่า ภิกษุยอมงามโดย
เหตุ ๓ มีสงฆ์เป็นต้น. จริงอยู่ บุคคลผู้กระทำความละเมิดแล้วกระทำคืน
อาบัติที่ยังทำคืนได้ ในท่ามกลางสงฆ์ หรือในท่ามกลางคณะหรือในสำนัก
บุคคล ย่อมเป็นผู้มีศีลใหม่เอี่ยม กลับตั้งอยู่ตามเดิม. เพราะเหตุนี้ท่านจึง
กล่าวว่า ย่อมงามโดยสถาน ๓.

[อาบัติทางกายในราตรีเป็นต้น]

หลายบทว่า เทว กายิกา รตุตี มีความว่า ภิกษุณี ต้องอาบัติทางกายทวารเป็นแดนเกิด ๒ อย่าง ในราตรี คือ เมื่อสำเร็จการขี้นั่งและนอน ในหัตถบาธของบุรุษ ในเวลามืด ๆ ค่ำ ๆ ต้องปาจิตตีย์; เมื่อสำเร็จการขี้นเป็นอาทิ ละหัตถบาธ ต้องทุกกฏ.

หลายบทว่า เทว กายิกา ทิวา มีความว่า ภิกษุณี ต้องอาบัติ ๒ กอง ในโอกาสที่กำบัง ในเวลากลางวัน โดยอุบายนั้นแล.

หลายบทว่า นิขุณนุตตส เอกา อาปคฺติ มีความว่า อาบัติกองเดียวนี้ ย่อมมีแก่ภิกษุผู้เพ่งดู [โดยบาธ] ว่า ภิกษุทั้งหลาย ก็แลอันภิกษุผู้กำหนดแล้ว ไม่พึงเพ่งดูองค์กำเนิดแห่งมาตุคาม ภิกษุใดพึงเพ่งดู ภิกษุนั้นต้องทุกกฏ.

สองบทว่า เอกา ปิณฑปาติปจฺจยา ได้แก่ อาบัติทุกกฏที่ตรัสในบาลีนี้ว่า ภิกษุทั้งหลาย ก็แลอันภิกษุไม่พึงแลดูหน้า ของทายิกาผู้ถวายภิกษา. จริงอยู่ โดยที่สุด แลดูหน้าแม่ของสามเณรผู้ถวายข้าวต้มหรือกับข้าว ก็เป็นทุกกฏเหมือนกัน.

แต่ในกรุนที่กล่าวว่า คำว่า อาบัติกองเดียว เพราะบิณฑบาตเป็นปัจจัย ได้แก่ เป็นปาจิตตีย์ แก่ภิกษุฉันบิณฑบาตซึ่งภิกษุณีแนะนำให้ถวาย.

[ภิกษุที่สงฆ์ยกวัตรเป็นต้น]

สองบทว่า อฏฺฐานิสฺเส สมฺปสฺสฺส ได้แก่ อานิสงส์ที่ตรัสไว้ในโกสัมพิกขันธกะ.

หลายบทว่า อุกุชิตุกา ตโย วุตตา ได้แก่ (ภิกษุที่สงฆ์กวัตร ๓ พวก เพราะเหตุ ๓ ประการ คือ) เพราะไม่เห็นอาบัติ ๑ เพราะไม่ทำ คิน ๑ เพราะไม่ยอมสละทิฐฐิตามก ๑.

สองบทว่า เตจตุตทาพิส สมุมาวตตนา ได้แก่ ความประพฤติ ชอบ ในวัตรทั้งหลาย มีประมาณเท่านั้น ของภิกษุที่ถูกสงฆ์กวัตรเหล่านั้น นั้นแล.

สองบทว่า ปญจภูจฺจเน มุสาวาทอ มีความว่า มุสาวาท ย่อม ถึงฐานะ ๕ กล่าวคือ ปาราชิก สังฆาทิเสส ทุลลัจจัย ปาจิตตีย์และทุกกฏ.

หลายบทว่า จุทฺทส ปรมนฺติ วุจฺจติ ได้แก่ สิกขาบทที่กล่าว แล้วในหนหลัง โดยนัยมี ๑๐ วันอย่างยิ่ง เป็นอาทิ.

สองบทว่า ทฺวาทส ปาฏิตฺสนียา ได้แก่ ปาฏิตสนียะของภิกษุ ๔ ของภิกษุณี ๘.

สองบทว่า จตฺนุนํ เทสนาย จ ความว่า การแสดงโทษล่วงเกิน ของบุคคล ๔ จำพวก. ถามว่า ก็การแสดงโทษล่วงเกิน ๔ อย่างนั้น คือ ข้อไหนบ้าง ? คือ ชื่อว่า การแสดงโทษล่วงเกินของบุคคล ๔ จำพวกนี้ คือ การแสดงโทษล่วงเกินของนายขมังธนูผู้มุ่งไปฆ่า ซึ่งพระเทวทัตจัดส่งไป การแสดงโทษล่วงเกิน แห่งอุปัฏฐายิกาของพระอนรุทธเถระ การแสดงโทษ ล่วงเกินของวัชฌลิจฉวี การแสดงโทษล่วงเกินของภิกษุทั้งหลาย ผู้กระทำ อุกเขปนิยกรรมแก่พระวาสภคามิยฺตเถระแล้วกลับมา.

[มุสาวาทเมืองค์ ๘ เป็นต้น]

สองบทว่า อฏฺฐจฺจโก มุสาวาทโ มีความว่า มุสาวาทที่ประกอบด้วยองค์ ๘ ตั้งต้นแต่องค์ที่ ๑ ก่อนแต่พูด ผู้นั้น มีความคิดว่า เราจักพูดปด ดังนี้ มีองค์ว่า ยันความจำ เป็นที่สุดจัดว่ามุสาวาท ประกอบด้วยองค์ ๘.

แม้องค์อุโบสถ ๘ ก็ได้กล่าวแล้ว โดยนัยมีคำว่า ไม่พึงฆ่าสัตว์ เป็นอาทิ.

สองบทว่า อฏฺฐ ทูเตยฺยุงฺคานิ ได้แก่ (องค์เกี่ยวแก่ความเป็นทูต ๘ ประการ) อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในสังฆเภทกขันธกะ โดยนัยมีคำว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมเป็นผู้ฟังเอง และให้ผู้อื่นฟัง เป็นอาทิ.

ติดถียวัตร ๘ ได้กล่าวแล้วในมหาขันธกะ

คำว่า อุปสัมปทา มีวาจา ๘ ท่านกล่าวหมายถึงอุปสมบทของภิกษุณีทั้งหลาย.

สองบทว่า อฏฺฐนฺนํ ปจฺจฏฺฐจาพุทฺธิ มีความว่า ภิกษุณีทั้งหลาย นอกนี้ พึงลุกขึ้นให้อาสนะแก่ภิกษุณี ๘ รูป ในหอฉัน.

สองบทว่า ภิกฺขุโนวาทโก อฏฺฐหิ มีความว่า ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ อันสงฆ์พึงสมมติให้เป็นผู้สอนภิกษุณี.

วินิจฉัยในคาถาว่า เอกสุส เณชฺชํ พิงฺทราบคฺฉนํ :-

ในชน ๕ ภิกษุใด ให้จับสลากทำลายสงฆ์ ความขาด ย่อมมีแก่ภิกษุนั้นแล คือ ย่อมต้องปาราชิกเหมือนอย่างพระเทวทัตต์. เป็นตุลัจฉัย แก่บุคคล ๔ คน ผู้ประพฤติดามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ เหมือนภิกษุทั้งหลายมีพระ-

โกกาลิกะเป็นต้น. ไม่เป็นอาบัติแก่บุคคล ๔ คน ผู้เป็นธรรมวาที. ก็อาบัติ และอนาบัติเหล่านี้ ของคนทั้งปวง มีวัตถุอันเดียวกัน คือ มีสังฆเภทเป็น วัตถุเท่านั้น.

[กรรมเนื่องด้วยญัตติเป็นต้น]

วินิจฉัยในกาลว่า นว อาฆาตวัตถุนี้ พึงทราบดังนี้ :-

บทว่า นวหิ มีความว่า สงฆ์ย่อมแตกกัน เพราะภิกษุ ๘ รูป.

หลายบทว่า ญัตติยา การณา นว มีความว่า กรรมที่สงฆ์พึงทำ ด้วยญัตติ มี ๘ อย่าง.

คำที่เหลือ ตื่นทั้งนั้น...

หลายบทว่า ทส ปุคฺคฺลา นาภิวาทตพฺพา ได้แก่ ชน (ที่ไม่ ควรไหว้) ๑๐ จำพวก ที่ตรัสไว้ ในเสนาสนชั้นธกะ.

สองบทว่า อญฺชฺลิสามิเจน จ มีความว่า อัญชลิกรรมพร้อมทั้ง สามิจิกรรม อันภิกษุไม่พึงทำแก่ชน ๑๐ จำพวกนั้น. อธิบายว่า วัตรในชั้นธกะ มีถามถึงน้ำดื่มและฉวยพัดใบตาลเป็นต้น อันภิกษุไม่พึงแสดงแก่ชน ๑๐ จำพวก นั้น อัญชลิก็ไม่พึงประคอง.

สองบทว่า ทสนฺนํ ทุกกฺกฺมฺมิ มีความว่า เป็นทุกกฏแก่ภิกษุผู้ทำ อย่างนั้น แก่คน ๑๐ จำพวกนั้นแล.

สองบทว่า ทส จีวรธารณา ความว่า อนุญาตให้ทรงอดิเรกจีวร ไว้ ๑๐ วัน.

หลายบทว่า ปญฺจนฺนํ วสุตฺตํ วุฑฺฒามํ ทาทพฺพํ อิท จีวรํ ได้แก่ พึงให้ต่อหน้าสหธรรมิกทั้ง ๕ ที่เดียว.

สองบทว่า สตุตฺตุนฺนํ สนฺนุเต มีความว่า เมื่อมีผู้รับแทนที่สมควร
พึงให้ลับหลังก็ได้ แก่ชน ๗ จำพวกนี้ คือ ภิกษุผู้หลีกเลี่ยงไปต่างทิศ ภิกษุบ้า
ภิกษุผู้มีจิตฟุ้งซ่าน ภิกษุผู้ถูกเวทนาครอบงำ และภิกษุสงฆ์ยักวัตร ๗ พวก.

สองบทว่า โสฬสฺสนฺนํ น ทาทพฺพํ มีความว่า ไม่ควรให้แก่ชน
ที่เหลือ ๑๖ จำพวกมีบัณฑิตเป็นต้น ที่ตรัสไว้ ในจีวรชั้นชกะ.

หลายบทว่า กติสฺสํ รตฺติสฺสํ อาปตฺตํ ฉาทยิตฺวาน มีความว่า
ภิกษุปิดอาบัติที่รื้อย ไว้รื้อยราตรี.

หลายบทว่า ทสฺสํ รตฺติสฺสํ อาปตฺตํ ฉาทยิตฺวาน มีความว่า
ภิกษุปิดอาบัติ ๑ พัน ไว้รื้อยราตรี.

ก็ความสังเขปในคำนี้ ดังต่อไปนี้ :-

ภิกษุใด ต้องอาบัติสังฆาติเสสวันละรื้อย ปิดไว้รื้อยละ ๑๐ วัน. อาบัติ
๑ พัน ย่อมเป็นอันภิกษุนั้นปิดไว้รื้อยราตรี. ภิกษุนั้น พึงขอปริวาสว่า อาบัติ
เหล่านั้นทั้งหมดเทียว ข้าพเจ้าปิดไว้ ๑๐ วัน แล้วเป็นปาริวาสกะ อยู่ปริวาส
๑๐ ราตรี พึงพ้นได้.

[ว่าด้วยกรรมโทษเป็นอาทิ]

หลายบทว่า ทฺวาทส กมฺมโทสา วุตฺตา มีความว่า พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัสกรรมโทษ ๑๒ นับกรรมละ ๓ ๆ ในกรรม ๑ ๆ อย่างนี้คือ
อปโลคนกรรม เป็นวรรคโดยอกรรม พร้อมเพรียงโดยอกรรม เป็นวรรค
โดยอกรรม; แม้บัญญัติกรรม ผู้ตติทุติยกรรม ผู้ตติจตุตถกรรม ก็เหมือนกัน.

สองบทว่า จตฺตฺโส กมฺมสมฺปตฺตํ มีความว่า กรรมสมบัติ
ที่ตรัสไว้ ๔ ประการ อย่างนี้ คือ อปโลคนกรรม พร้อมเพรียงโดยอกรรม
แม้กรรมที่เหลือ ก็เหมือนกัน.

สองบทว่า จ กุมฺมานิ มีความว่า กรรม ๖ อย่าง ที่ตรัสไว้อย่างนี้ คือ กรรมไม่เป็นธรรม กรรมเป็นวรรค กรรมพร้อมเพรียง กรรมเป็นวรรค โดยอาการเทียมธรรม กรรมพร้อมเพรียงโดยอาการเทียมธรรม กรรมพร้อมเพรียง โดยธรรม.

หลายบทว่า เอเกตุถ ชฺมุมิกา กตา มีความว่า ในกรรม ๖ อย่างนี้ กรรมพร้อมเพรียงโดยธรรมอย่างเดียวกันนั้น ตรัสเป็นกรรมที่ชอบธรรม.

แม้ในคำตอบในคาถาที่ ๒ กรรมพร้อมเพรียงกันโดยธรรมนั้นแล ก็ เป็นกรรมชอบธรรม (เหมือนกัน).

[ว่าด้วยอาบัติระงับและไม่ระงับ]

สองบทว่า ยิ เทลิตฺติ มีความว่า กองอาบัติเหล่าใด อันพระอนันตชินเจ้าทรงแสดงแล้วตรัสแล้ว คือประกาศแล้ว.

วินิจฉัยในคำว่า อนนฺตชินเนน เป็นต้น พึงทราบดังนี้ :-

นิพพานเรียกว่า อนันตตะ เพราะเว้นจากความเป็นธรรมมีที่สุครอบที่ บัณฑิตจะกำหนดได้. นิพพานนั้น อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงปราบปรามกองกิเลส ชำระแล้ว ชำระเด็ดขาดแล้ว คือ บรรลุแล้ว ถึงพร้อมแล้ว เปรียบเหมือนราชสมบัติอันพระราชาทรงปราบปรามหมู่ข้าศึกได้แล้วฉะนั้น. เพราะเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า บัณฑิตจึงขนานพระนามว่า อนันตชินะ.

พระอนันตชินะนั้นแล ชื่อว่าผู้คงที่ เพราะเป็นผู้ไม่มีวิการ ในเพราะอิฏฐารมณฺ์และอนิฏฐารมณฺ์. พระองค์ทรงเห็นวิเวก ๔ กล่าวคือ ตทังควิเวก วิกขัมภนวิเวก สมุจเฉทวิเวก ปฏิปัสสัททวิเวก และนิสสรณวิเวก เพราะ

ฉะนั้น จึงชื่อว่าผู้เห็นวิเวก. กองอาบัติเหล่าใด อันพระอนันตชินะ ผู้คงที่ ผู้เห็นวิเวกนั้นทรงแสดงแล้ว.

ในคำว่า **เอเกตุล สมุมติ วินา สมเถहि** นี้ มีบทสัมพันธดังนี้ :-

กองอาบัติ ๗ เหล่าใด อันพระศาสดาทรงแสดงแล้ว ในกองอาบัติ ๗ นั้น อาบัติแม่กองหนึ่ง เว้นจากสมณะทั้งหลายเสีย หาระงับไม่. โดยที่แท้ ธรรมเหล่านี้แม่ทั้งหมด คือ สมณะ ๖ อธิกรณ์ ๔ ย่อมระงับ คือย่อมถึงความประกอบโดยชอบ ด้วยสัมมุขาวินัย. แต่ในธรรมเหล่านี้ สัมมุขาวินัย อย่างเดียวแล เว้นสมณะทั้งหลายเสียย่อมระงับ คือ ย่อมถึงความเป็นสมณะได้. จริงอยู่ ขึ้นชื่อว่าความเว้นจากสมณะอื่นเสีย สำเร็จไม่ได้ แห่งสัมมุขาวินัยนั้น หามิได้ ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวว่า ในอาบัติ ๗ กองนี้ อาบัติกองหนึ่ง เว้นสมณะเสียก็ระงับได้. เนื้อความนี้ ท่านกล่าวไว้ในอรรถกถาทั้งหลายโดยอธิบายนี้ก่อน. แต่ข้าพเจ้าถือเอาเนื้อความเพียงปฏิเสฐแห่งนิบาต คือวินา ชอบใจเนื้อความนี้ที่ว่า ข้อว่า **เอเกตุล สมุมติ วินา สมเถहि** มีความว่า ในอาบัติ ๗ กองนั้น กองอาบัติปาราชิกกองเดียว เว้นสมณะเสีย ก็ระงับได้ คือ ย่อมระงับด้วยสมณะทั้งหลายหามิได้. จริงอยู่ แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ได้ตรัสคำนี้ว่า อาบัติใดไม่มีส่วนเหลือ อาบัตินั้น ย่อมระงับด้วยอธิกรณ์ไหน หามิได้ ย่อมระงับในสถานไหน หามิได้ ย่อมระงับด้วยสมณะไหน หามิได้.

[ผู้ทำลายสงฆ์ไปสู่อบาย]

บทว่า **ฉนุณทียทุตตสตา** มีความว่า ฟังทราบบุคคลผู้ทำลายสงฆ์ ต้องไปสู่อบาย ๑๔๔ พวก ด้วยอำนาจหมวดแปด ๑๘ หมวดเนื่องด้วยเภทกรรม ๑๘ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในสังฆเภทขันธกะอย่างนี้ว่า อุบาสิ

ภิกษุในธรรมวินัยนี้ มีความเห็นในประเภทแห่งอัมมทิฏฐินั้น ว่า ไม่เป็น
ธรรม มีความเห็นในประเภทแห่งอัมมทิฏฐินั้น ว่า เป็นธรรม มีความ
สงสัยในประเภทแห่งอัมมทิฏฐินั้น มีความเห็นในประเภทแห่งอัมมทิฏฐินั้นว่า
เป็นอธรรม มีความสงสัยในประเภทแห่งอัมมทิฏฐินั้น มีความเห็นในประเภท
แห่งผู้มีความสงสัยนั้น ว่า เป็นอธรรม มีความเห็นในประเภท แห่งผู้มีความ
สงสัยนั้น ว่า เป็นธรรม มีความสงสัยในประเภทแห่งผู้มีความสงสัยนั้น ย่อม
แสดงอธรรม ว่าเป็นธรรม.

สองบทว่า อฏฺฐารส นาปาเยกา ได้แก่ ชน ๑๘ พวก ที่พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัส ในที่สุดแห่งสังฆเภทชั้นชกะ นับหมวดละพวกอย่างนี้ว่า
อุบาสี ภิกษุในธรรมวินัยนี้ มีความเห็นในประเภทแห่งอัมมทิฏฐินั้น ว่า
เป็นธรรม ไม่ยืนยันความเห็น ไม่อิงความพอใจ ไม่อิงความชอบใจ ย่อม
แสดงธรรม ว่า เป็นธรรม ย่อมสวดประกาศ ให้จับสลาก ด้วยคำว่า นี้
เป็นธรรม นี้เป็นวินัย นี้เป็นสัตตสุสานา ท่านทั้งหลายจงจับสลากนี้ จงชอบ
ใจสลากนี้ อุบาสี ภิกษุแม้นี้แลเป็นผู้ทำลายสงฆ์ แต่หาไปสู่อบายไม่ หาไป
สู่นรกไม่ หาตั้งอยู่ตลอดกาลปีไม่ มิใช่ผู้เยียวยาไม่ได้.

หมวดแปด ๑๘ หมวด ได้กล่าวเสร็จแล้วในคำวิสันนาด้วยบุคคลผู้ทำ
ลายสงฆ์ ๑๔๔ พวก.

วิสันนาคาถาทังปวง มีว่า กติ กมฺมานิ เป็นต้น ดั้นทั้งนั้นจะนี้แล.

อปฺรทฺตฺยคฺคาถาสังคณิก วัณณนา จบ

เสทโฆจนกาลา

[๑,๒๕๖] บุคคลไม่มีสังวาสกับภิกษุ และภิกษุณี การสมโภคบางอย่าง อันภิกษุ และภิกษุณีย่อมไม่ได้ในบุคคลนั้น ไม่ต้องอาบัติเพราะไม่อยู่ปราศ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๒๕๗] ครุภิกษุ ๕ อย่าง อันพระพุทธรเจ้าผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ตรัสว่า ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้จำหน่าย ผู้ใช้สอย ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลาย คิดกันแล้ว.

[๑,๒๕๘] ข้าพเจ้าไม่กล่าวถึง บุคคล ๑๐ จำพวก เว้นบุคคล ๑๑ จำพวกเสีย ภิกษุ ใหว่ผู้แก่กว่าต้องอาบัติ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๒๕๙] ภิกษุไม่ใช่ผู้ถูกยกวัตร ไม่ใช่ผู้อยู่ปริวาส ไม่ใช่ผู้ทำลายสงฆ์และไม่ใช่ผู้หลีกเลี่ยงไปเข้าริตตั้งอยู่ในภูมิของภิกษุผู้มีสังวาสเสมอกัน โฉนจงไม่ทั่วไปแก่สิกขา ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลาย คิดกันแล้ว.

[๑,๓๐๐] บุคคลเข้าถึงธรรมได้ตาม
กุศลที่ประกอบด้วยประโยชน์ มิใช่ผู้เป็นอยู่
มิใช่ผู้ตาย มิใช่ผู้นิพพาน ท่านผู้รู้ทั้ง
หลายเรียกบุคคลนั้นว่าอย่างไร ปัญหาข้อนี้
ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายติดกันแล้ว.

[๑,๓๐๑] ไม่พูดถึงอวัยวะเหนือราก-
ขวัญขึ้นไป เว้นอวัยวะใต้สะดือลงมา ภิกษุ
พึงต้องอาบัติปาราชิกเพราะเมถุนธรรมเป็น
ปัจจัยได้อย่างไร ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาด
ทั้งหลายติดกันแล้ว.

[๑,๓๐๒] ภิกษุทำกุฎีด้วยอาการขอ
เอาเอง ไม่ได้ให้สงฆ์แสดงพื้นที่ เกินประ-
มาณ มีผู้จองไว้ หากนรอบมิได้ไม่ต้อง
อาบัติ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลาย
ติดกันแล้ว.

[๑,๓๐๓] ภิกษุทำกุฎีด้วยอาการขอ
เอาเอง ให้สงฆ์แสดงพื้นที่แล้วได้ประมาณ
ไม่มีผู้จอง มีนรอบ แต่ต้องอาบัติ ปัญหา
ข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลาย ติดกันแล้ว.

[๑,๓๐๔] ไม่ประพฤติประโยชน์อะไร
ทางกาย และไม่พูดคนอื่น ๆ ด้วยวาจา

แต่ต้องอาบัติหนักซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความขาด
ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๐๕] ถัดบุรุษ ไม่ทำความชั่ว
อะไรทางกายและทางวาจา แม้ทางใจผู้นั้น
ถูกสงฆ์มาสนาะแล้วชื่อว่าถูกมาสนาะด้วยดี
เพราะเหตุใด ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้ง-
คิดกันแล้ว.

[๑,๓๐๖] ภิกษุไม่เจรจากับมนุษย์
ไร ๆ ด้วยวาจา และไม่กล่าวถ้อยคำกะผู้อื่น
แต่ต้องอาบัติทางวาจา มิใช่ทางกาย ปัญหา
ข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๐๗] ลิกขาบท อันพระพุทธรเจ้า
ผู้ประเสริฐพรรณนาไว้แล้วสังฆาทิเสส ๔
ลิกขาบท ภิกษุณีต้องทั้งหมด ด้วยประโยค
เดียวกัน ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลาย
คิดกันแล้ว.

[๑,๓๐๘] ภิกษุณี ๒ รูป อุปสมบท
แต่สงฆ์ฝ่ายเดียว ภิกษุรับจีวรแต่มือของ
ภิกษุณี ๒ รูป ต้องอาบัติต่างกัน ปัญหา
ข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๐๕] ภิกษุ ๔ รูป ชวนกันไป
ลัทธิภิกษุ ๓ รูปเป็นปาราชิก รูป ๑ ไม่เป็น
ปาราชิก ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลาย
คิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๐] สตรีอยู่ข้างใน ภิกษุอยู่
ข้างนอก ช่องไม่มีในเรือนั้น ภิกษุจะพึง
ต้องอาบัติปาราชิกเพราะเมถุนธรรมเป็น
ปัจจัยได้อย่างไร ปัญหาข้อนี้ ท่านทั้งหลาย
คิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๑] ภิกษุรับประเคนน้ำมัน น้ำ
ผึ้ง น้ำอ้อย และเนยใสด้วยตนเองแล้วเก็บ
ไว้ เมื่อยังไม่ล่องสัปดาหฺ์ เมื่อปัจจัยมีอยู่
ฉัน ต้องอาบัติ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาด
ทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๒] อาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์
อาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์ ภิกษุต้องพร้อมกัน
ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๓] ภิกษุ ๒๐ รูป มาประชุม
กันสำคัญว่าพร้อมเพรียงจึงทำกรรม ภิกษุ
อยู่ในที่ ๒ โยชนํ์ พึงยังกรรมนั้นให้เสียได้
เพราะปัจจัยคือเป็นวรรค ปัญหาข้อนี้ ท่าน
ผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๔] ภิกษุต้องครุกาบัติส่วน ๖๔
ที่ทำคืนได้ ด้วยอาการเพียงอย่างเท่า และด้วย
กล่าววจาคราวเดียวกัน ปัญหาข้อนี้ท่านผู้
ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๕] ภิกษุนุ่งผ้าอันตราสก
ห่มผ้าสังฆาฏิ ๒ ชั้น ผ้าทั้งหมดนั้นเป็น
นิสสัยคดีย์ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลาย
คิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๖] ผู้ตติโกมิใช่ กรรมวาจา
ที่ไม่เชิง และพระชินเจ้า ก็ไม่ได้ตรัสว่า
เอหิภิกขุ แม้สตรีคนนั้นก็ไม่มีแก่เธอ แต่
อุปสัมปทาของเธอไม่เสีย ปัญหาข้อนี้ ท่าน
ผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๗] บุคคลผู้โสดเขลา ฆ่า
สตรีซึ่งมิใช่มารดา และฆ่าบุรุษซึ่งมิใช่บิดา
ฆ่าบุคคลผู้มีใจอริยะ แต่ต้องอนันตริยกรรม
เพราะเหตุนั้น ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาด
ทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๘] บุคคลผู้โสดเขลา ฆ่าสตรี
ผู้เป็นมารดา ฆ่าบุรุษผู้เป็นบิดาครั้งฆ่าบิดา
มารดาแล้ว แต่ไม่ต้องอนันตริยกรรมเพราะ

โทษนั้น ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลาย
คิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๕] ภิกษุไม่โจท ไม่สอบสวน
แล้วทำกรรมแก่บุคคลผู้อยู่ลับหลัง และ
กรรมที่ทำแล้วเป็นอันทำชอบแล้ว ทั้งการก
สงฆ์ไม่ต้องอาบัติ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาด
ทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๒๐] ภิกษุโจท สอบสวนแล้ว
ทำกรรมแก่บุคคลผู้อยู่ต่อหน้า และกรรมที่
ทำแล้วไม่เป็นอันทำ ทั้งการกสงฆ์ก็ต้อง
อาบัติ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิด
กันแล้ว.

[๑,๓๒๑] ภิกษุตัด ต้องอาบัติก็มี
ไม่ต้องอาบัติก็มี ภิกษุปกปิดต้องอาบัติก็มี ไม่
ต้องอาบัติก็มี ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาด
ทั้งหลายคิดกันแล้ว

[๑,๓๒๒] ภิกษุพูดจริง ต้องอาบัติ
หนัก พูดเท็จต้องอาบัติเบา พูดเท็จต้อง
อาบัติหนัก และพูดจริงต้องอาบัติเบา ปัญหา
ข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๒๓] ภิกษุบริโภคน้ำจืดที่อธิษฐานแล้ว ย้อมด้วยน้ำย้อมแล้ว แม้กับปะกะทำแล้ว ยังต้องอาบัติ ปัญหานี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๒๔] เมื่อพระอาทิตย์อัสดงแล้ว ภิกษุฉันเนื้อ เธอไม่ใช่ผู้วิกลจริต ไม่ใช่ผู้มีจิตฟุ้งซ่าน และไม่ใช่ผู้กระสับกระส่าย เพราะเวทนา แต่เธอไม่ต้องอาบัติ ก็กรรมข้อนั้น อันพระสุคตทรงแสดงแล้ว ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๒๕] เธอไม่ใช่ผู้มีจิตกำหนัด และไม่ใช่ผู้มีโดยจิต และแม้ผู้อื่นเธอก็ไม่ได้คิดจะฆ่า ความขาดยอมมีแก่เธอผู้ให้จับสลาก เป็นอาบัติอุลลัจจัยแก่ภิกษุผู้จับ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๒๖] ไม่ใช่เสนาสนะป่าที่รู้จักันว่ามีความรังเกียจ และไม่ใช่สงฆ์ให้สมมติทั้งภิกษุ เธอไม่ได้กราน เธอเก็บจีวรไว้ ณ ที่นั่นเอง แล้วไปตั้งกิ่งโยชน์เมื่ออรุณขึ้น เธอหนีแหละไม่ต้องอาบัติ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๒๗] อาบัติทั้งมวลที่เป็นไปทาง
กาย มีใช้ทางวาจา ต่างวัตถุกัน ภิกษุต้อง
ในขณะเดียวกัน ไม่ก่อน ไม่หลัง ปัญหา
ข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๒๘] อาบัติทั้งมวลที่เป็นไปทาง
วาจา มีใช้ทางกายต่างวัตถุกัน ภิกษุต้องใน
ขณะเดียวกัน ไม่ก่อน ไม่หลัง ปัญหาข้อนี้
ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๒๙] ไม่เสพเมถุนนั้นในสตรี ๓
จำพวก บุรุษ ๓ จำพวก คนไม่ประเสริฐ
๓ จำพวก และบัณฑิต ๓ จำพวก และ
ไม่ประพฤติเมถุนในอวัยวะที่ปรากฏ แต่
ความขาดยอมมีเพราะเมถุนธรรมเป็นปัจจัย
ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๓๐] ขอจีวรกะมารดา และไม่
ได้น้อมลาภไปเพื่อสงฆ์ เพราะเหตุไร ภิกษุ
นั้นจึงต้องอาบัติ แต่ไม่ต้องอาบัติเพราะ
บุคคลผู้เป็นญาติ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาด
ทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๓๑] ผู้โกรธ ย่อมให้สงฆ์ยินดี
ผู้โกรธ ย่อมถูกสงฆ์ติเตียน ก็กรรมที่เป็น

เหตุให้สงฆ์สรรเสริญผู้ไกรธนั้น ชื่ออะไร
ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๓๒] ผู้เข้มนั้น ย่อมให้สงฆ์
ยินดี ผู้เข้มนั้น ย่อมถูกสงฆ์ติเตียน ก็กรรม
ที่เป็นเหตุให้สงฆ์ติเตียนผู้เข้มนั้นชื่อ
อะไร ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิด
กันแล้ว.

[๑,๓๓๓] ภิกษุต้องอาบัติสังฆาทิเสส
อุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ และทุกกฏ
ในขณะเดียวกัน ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาด
ทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๓๔] ทั้งสองมีอายุครบ ๒๐ ปี
ทั้งสองมีอุปชฌาย์คนเดียวกัน มีอาจารย์คน
เดียวกัน มีกรรมวาจาอันเดียวกัน รูปหนึ่ง
เป็นอุปสัมบัน รูปหนึ่งเป็นอนุอุปสัมบัน
ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๓๕] ผ้าที่ไม่ได้ทำกับปะ และ
ไม่ได้ย้อมด้วยน้ำย้อม ภิกษุปรารถนา ฟัง
แสวงหามานุ่งห่ม และเธอไม่ต้องอาบัติ ก็
กรรมอันนั้นพระสุคตทรงแสดงแล้ว ปัญหา
ข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๓๖] ภิกษุณีไม่ให้ ไม้รับ การ
รับไม้มีด้วยเหตุ นั้น แต่ต้องอาบัติหนัก มีไม้
อาบัติเบา และการต้อนั้น เพราะการ
บริโศกเป็นปัจจัย ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาด
ทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๓๗] ภิกษุณีไม่ให้ ไม้รับ การ
รับไม้มีด้วยเหตุ นั้น แต่ต้องอาบัติเบา มีไม้
อาบัติหนัก และการต้อนั้น เพราะการ
บริโศกเป็นปัจจัย ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาด
ทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๓๘] ภิกษุณีต้องอาบัติหนักมี
ส่วนเหลือ ปกปิดไว้ เพราะอาศัยความไม่
เอื้อเพื่อ ไม้ให้ภิกษุณีก็ไม่ต้องโทษ ปัญหา
ข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

เสทโฆจนคาลา จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๑,๓๓๕] ไม้มีตั้งวาง ไม้จำหน่าย บุคคล ๑๐ ไม้ใช้ผู้ถูกยกวัตร
เข้าถึงธรรม อวัยวะเหนือรากขวัญ ต่อนั้น ทำกุฎีด้วยอาการขอเอาเอง ๒
สิกขาบท ไม่ประพฤติประโยชน์ทางกาย แต่ต้องอาบัติหนัก ไม่ทำความชั่ว

ทางกายแต่ถูกสงฆ์ นาสนะชอบแล้ว ไม่เจรจา สิกขาบท ๒ คน และ
๒ คน สตรี น้ำมัน นิสัคคีย์ ภิกษุ อย่างเท่าเดิน นุ่งผ้า ไม่ใช่ญัตติ
ฆ่าสตรีมิใช่มารดา ฆ่าบุรุษมิใช่บิดา ไม่โจท โจท ตัด พุคจริง ผ้าที่อธิษฐาน
พระอาทิตย์อัสดงแล้ว ไม่กำหนด มิใช่เสนาสนะป่า อาบัติทางกาย ทางวาจา
สตรี ๓ จำพวก มารดาโกรธให้ยินดี แซ่มชื่น ต้องสังฆาทิเสส สองคน
ผ้าไม่ได้ทำกับปะ ไม่ให้ ไม่ให้ต้องอาบัติหนัก คาถาที่คิดจนเหงื่อไหล เป็น
ปัญหาที่ท่านผู้รู้ให้แจ่มแจ้งแล้วแล.

หัวข้อประจำเรื่อง จบ

เสทโฆจนคาถา วัฒนธรรม

วินิจฉัยในเสทโฆจนคาถา พึงทราบดังนี้ :-

บทว่า อลฺวาโส มีความว่า ผู้ไม่มีสังวาส ด้วยสังวาส มีอุโบสถ
และปวารณาเป็นต้น.

หลายบทว่า สมฺโกลโค เอกจุโจะ ตเหิน ลพฺภติ มีความว่า
การสมโภกที่ไม่สมควร อันภิกษุและภิกษุณีทั้งหลาย ย่อมไม่ได้ในบุคคลนั้น
แต่บุคคลนั้น อันภิกษุณีผู้มารดาเท่านั้น ย่อมได้เพื่อทำการเลี้ยงดูด้วยอาการ
ให้อาบน้ำและให้บริโภกเป็นต้น .

สองบทว่า อวิปฺปวาเสน อนาปตฺติ มีความว่า ไม่เป็นอาบัติ
เพราะนอนร่วมเรือน (แก่ภิกษุณี).

หลายบทว่า **ปยุหา เมธา กุสเลหิ จินุติตา** มีความว่า ปัญหา
ข้อนี้ อันผู้ฉลาดคือบัณฑิตทั้งหลาย คิดกันแล้ว.

คำตอบปัญหานั้น ฟังทราบด้วยภิกษุผู้เป็นมารดาของทารก.

จริงอยู่ คำตอบนั้น ตรัสหมายถึงบุตรของภิกษุผู้นั้น.

คาถาว่าด้วยของไม่ควรจำหน่าย ตรัสหมายถึงครุภัณฑ์. ก็เนื้อความ
แห่งคาถานั้น ข้าพเจ้าได้กล่าวเสร็จแล้ว ในวาระที่วินิจฉัยด้วยภักดิ์.

หลายบทว่า **ทส ปุคฺคเต น วทามิ** มีความว่า ข้าพเจ้าไม่กล่าว
ถึงบุคคล ๑๐ จำพวก ที่กล่าวแล้วในเสนาสนชั้นธกะ.

หลายบทว่า **เอกาทส วิวชฺชีย** มีความว่า มิได้กล่าวถึงบุคคลควร
เว้น ๑๑ จำพวก ที่ได้กล่าวแล้วในมหาชั้นธกะ. ปัญหานี้ตรัสหมายถึงภิกษุผู้
เปลือยกาย.

ปัญหาที่ว่า **ถมฺ นุ สิกฺขาย อสฺสธารโณ** นี้ ตรัสหมายถึง
ภิกษุผู้เคยเป็นช่างโกนผม. จริงอยู่ ภิกษุผู้เคยเป็นช่างโกนผมนี้ ไม่ได้เพื่อ
รักษามิดโกนไว้. แต่ภิกษุเหล่าอื่น ย่อมได้; เพราะเหตุนี้ภิกษุผู้เคยเป็นช่าง
โกนผม จึงชื่อว่าผู้ไม่ทัวไม่เฉพาะสิกขา.

ปัญหาที่ว่า **ตํ ปุคฺคํ กตมํ วทนฺติ พุทฺธา** นี้ ตรัสหมายถึง
พระพุทธรูป.

สองบทว่า **อโธนาถิ วิวชฺชีย** มีความว่า เว้นภายใต้สะคือเสียด.

ปัญหานี้ตรัสหมายถึงตัวกพันธะ ไม่มีศิรยะ ที่มีตาและปากอยู่ที่อก.

๑. ตัวกพันธะ เป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง ซึ่งจัดเข้าในพวกอมมนุษย์ ท่านว่าเป็น สัตว์ อยู่คงกระพัน
พันไม่เข้ายังไม่ออก. ทำนองเดียวกับตัวเวตาลกระมัง คำว่าอยู่คงกระพัน ก็ออกมาจากคำนี้.

ปัญหาที่ว่า ภิกษุ สยุมหาจิกาย กุฎี นี้ ตรีศหมายถึงถึงกุฎีมีหญ้า เป็นเครื่องมุง.

ปัญหาที่ ๒ กล่าวหมายถึงถึงกุฎีที่แล้วด้วยดินล้วน.

ปัญหาที่ว่า อาปชฺเชยฺย ครุฑ์ เจชชวตฺถุ นี้ ตรีศหมายถึงถึง ภิกษุณีผู้ปิดโทษ.

ปัญหาที่ ๒ ตรีศหมายถึงถึงอกัပ္พบุคคล มีบัณเฑาะก์เป็นต้น. จริงอยู่ อกัပ္พบุคคลเหล่านั้น ทั้ง ๑๑ จำพวก ต้องปาราชิกในเพศกฤหัสถ์แล้วแท้.

บทว่า วาจา ได้แก่ ไม่บอกวาจา.

หลายบทว่า คิริ โน จ ปเร ภณฺเญยฺย มีความว่า ภิกษุไม่พึง เปล่งแม้ซึ่งสำเนียงคำบุคคลเหล่าอื่น ด้วยหมายว่า คนเหล่านี้ จักฟังอย่างนี้ ปัญหาที่ ตรีศหมายถึงถึงมุสาวาทนี้ว่า ภิกษุใด ไม่พึงเปิดเผยอาบัติซึ่งมีอยู่ สัมปชานมุสาวาททุกกฎ ย่อมมีแก่ภิกษุนั้น จริงอยู่ ธรรมคาอาบัติในมโนทวาร ย่อมไม่มีแก่ภิกษุนั้น ผู้นั่งนิ่งด้วยปัญญาไม่เป็นธรรม แต่เพราะเหตุที่ไม่เปิดเผยอาบัติ ซึ่งควรเปิดเผย อาบัตินี้ พึงทราบว่าเป็นการไม่กระทำใน วาจิทวารของภิกษุนั้น.

ปัญหาที่ว่า สขฺมาทิสเสสา จตุโร นี้ ตรีศหมายถึงถึงภิกษุณีผู้ก้าวลง สู่มุ้งแม่น้ำ ที่นับเนื่องในละแวกบ้าน ในเวลาอรุณขึ้น. จริงอยู่ ภิกษุณีนั้น แต่พอออกจากบ้านของตน ในเวลาใกล้รุ่ง ก้าวลงสู่มุ้งแม่น้ำ ซึ่งมีประการ ดังกล่าวแล้ว ในเวลาอรุณขึ้น ย่อมต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๔ ตัว ซึ่งกำหนด ด้วยการอยู่ปราศจากเพื่อนตลอดราตรี ไปสู่ละแวกบ้านตามลำพัง ไปสู่มุ้ง แม่น้ำตามลำพัง ถ้าหลังพวกไปคนเดียว พร้อมกันทีเดียว.

ปัญหาที่ว่า **สียา อापตฺติโย นานา** นี้ ตรีศหมายถึงภิกษุณี ๒ รูป ผู้อุปสมบท แต่สงฆ์ฝ่ายเดียว. จริงอยู่ ในภิกษุณี ๒ รูปนั้นเป็นปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รับ (จีวร) จากมือภิกษุณี ผู้อุปสมบท ในสำนักภิกษุทั้งหลายฝ่ายเดียว. เป็นทุกกฎ แก่ภิกษุผู้รับจากมือภิกษุณี ผู้อุปสมบท ในสำนักภิกษุณีทั้งหลายฝ่ายเดียว.

หลายบทว่า **จตุโร ชนา สัทธิยา** มีความว่า อาจารย์ ๑ และ อันเตวาสิก ๓ ลักกัณเฑาะ ๖ มาสก. คือ ของอาจารย์ ลักด้วยมือของตนเอง ๓ มาสก สั่งให้ลักอีก ๓ มาสก เพราะฉะนั้น อาจารย์ต้องถูกลักจัจ. ฝ่ายของพวกอันเตวาสิก ลักด้วยมือของตนเองรูปละ ๑ มาสก สั่งให้ลักรูปละ ๕ มาสก เพราะเหตุฉะนั้น อันเตวาสิกทั้ง ๓ จึงต้องปาราชิกด้วยประการอย่างนี้. ความย่อในคานานี้เท่านั้น. ส่วนความพิสดาร ได้กล่าวไว้แล้ว ในสังฆวิชาวาทรวินचना ในอหินนาทานปาราชิก.

ปัญหาที่ว่า **ฉิทฺถํ ตสฺมี ฆเร นตฺถิ** นี้ ตรีศหมายถึงกฐิที่บังด้วยผ้าเป็นต้น และวัตถุที่กำหนดเป็นเครื่องลาดได้.

คาถาว่า **เตลฺลํ มञฺฉุ ผาณิตํ** ตรีศหมายถึงความกลับเพศ

คาถาว่า **นิสฺสคฺคิเยน** ตรีศหมายถึงการน้อมลาภสงฆ์. จริงอยู่ ภิกษุใด น้อมจีวร ๒ ผืน จากลาภที่เขา น้อมไปแล้วเพื่อสงฆ์ คือ จีวรผืน ๑ เพื่อตน ผืน ๑ เพื่อภิกษุอื่น ด้วยประโยชน์อันเดียวว่า ท่านจงให้แก่ข้าพเจ้า ผืน ๑ แก่ภิกษุนั้นผืน ๑. ภิกษุนั้นต้องนิสสัคคิยาปาจิตตีย์ และสุทธกปาจิตตีย์ พร้อมกัน.

ปัญหาที่ว่า กम्मลจ ตํ กุปฺเปยฺย วคฺคปจฺจยา นี้ ตรีศหมาย
ถึงคามสีมา ในนครทั้งหลาย มีกรุงพาราณสีเป็นต้น ซึ่งมีประมาณ ๑๒ โยชน์.

คาถาว่า ปทวิทฺติหารมตฺเตน ตรีศหมายเอาการชักสือ ก็เนื้อความ
แห่งคานานั้น ข้าพเจ้าได้กล่าวแล้ว ในวิณณาแห่งสัตฺตยจิริตติกาบทนฺนแล.

ปัญหาที่ว่า สพฺพานิ ตานิ นิสฺสคฺคิยานิ นี้ ตรีศหมายถึงการ
ใช้ภิกษุณีผู้มีโชฎงาติให้ชัก, จริ่งอยู่ แม้ถ้าว่า ภิกษุณีถือเอามุมนไทรจิวร ซึ่ง
กาจิริตเป็อนโคลนชักด้วยน้ำ ไทรจิวรที่อยู่ในกายของภิกษุณฺนแล เป็น
นิสสคคิย.

หลายบทว่า สรณคมนมุปี น จ ตสฺส อคฺคฺติ มีความว่า แม้
การอุปสมบทด้วยสรณคมนฺ ก็ไม่มี. ปัญหานี้ ตรีศหมายถึงการอุปสมบท
ของพระนางมหาปชาบดี.

บาทคาถาว่า หนฺนฺยฺย อนริยํ มนุโท มีความว่า คนเขลาพึง
ฆ่าบุคคลเมื่อนั้น เป็นหญิงก็ตาม เป็นชายก็ตาม ซึ่งไม่ใช่พระอริยบุคคล.
ปัญหานี้ ตรีศหมายถึงบิดาซึ่งกลายเป็นหญิง และมารดาซึ่งกลายเป็นชาย
เพราะเพศกลับ.

ปัญหาที่ว่า น เตนํ นนฺตรํ สุเส นี้ ตรีศหมายถึงมารดาบิดา
เป็นสัตว์ดิรัจฉาน ดังมารดาของมิลลิ่งคดาบส และบิดาของสีหกุมารเป็นต้น.

คาถาว่า อโจทยิตฺวา ตรีศหมายถึงการอุปสมบทด้วยทูต.

คาถาว่า โจทยิตฺวา ตรีศหมายถึงการอุปสมบทของอภัพบุคคล มี
บัณเฑาะก์เป็นต้น.

แต่คำที่มาในกฎนี้ว่า คาถาที่ ๑ ตรัสหมายถึงกรรมไม่พร้อมหน้า
๘ อย่าง ที่ ๒ ตรัสหมายถึงกรรมของภิกษุผู้ไม่มีอาบัติ.

สองบทว่า **ฉินฺทนฺตสฺส อนาปตฺติ** ได้แก่ เป็นปาราชิก แก่
ภิกษุผู้ตัดหญ้าและเถาวัลย์ เป็นถูลัจฉัย แก่ภิกษุผู้ตัดองคชาต.

สองบทว่า **ฉินฺทนฺตสฺส อนาปตฺติ** คือ ไม่เป็นอาบัติ แก่ภิกษุ
ผู้ปลงผมและตัดเล็บ.

บทว่า **ฉาเทฺนฺตสฺส** คือ เป็นอาบัติ แก่ภิกษุผู้ปิดอาบัติ.

บทว่า **อนาปตฺติ** คือ ไม่เป็นอาบัติ แก่ภิกษุผู้มุ่งเรือนเป็นต้น.

วินิจฉัยในคาถาว่า **สจฺจํ ภณฺนุโต** พึงทราบดังนี้ :-

ภิกษุพูดคำจริง กะสตรีผู้มีหงอน และคนกะเทยว่า เธอมีหงอน เธอ
มี ๒ เพศ ดังนี้ ย่อมต้องครุกาบัติ. แต่เป็นลหุกาบัติ แก่ภิกษุผู้กล่าวเท็จ
เพราะสัมปชานมุสาวาท. เมื่อกล่าวเท็จ เพราะอวดอุตริมนุสธรรมที่ไม่มีจริง
ต้องครุกาบัติ. เป็นลหุกาบัติ แก่ภิกษุผู้พูดจริง เพราะอวดอุตริมนุสธรรม
ที่มีจริง.

คาถาว่า **อชิฏฺฐจิตฺติ** ตรัสหมายถึงภิกษุผู้ไม่สละก่อน บริโภคจีวรที่
เป็นนิสตัคคีย์.

คาถาว่า **อตฺตงฺกเต สุริเย** ตรัสหมายถึงภิกษุผู้มักอ้วก.

คาถาว่า **น รตฺตจิตฺโต** มีเนื้อความดังต่อไปนี้ :-

ภิกษุมิจิตกำหนด ต้องเมถุนธรรมปาราชิก มีเฉยจิต ต้องอทินนา-
ทานปาราชิก ยังผู้อื่นให้จงใจเพื่อตาย ต้องมนุสสวิคคหปาราชิก. แต่ภิกษุผู้
ทำลายสงฆ์ มิใช่ผู้มีจิตกำหนดและมิใช่ผู้มีเฉยจิต ทั้งเธอหาได้ชักชวนผู้อื่น

เพื่อตายไม่เลย. แต่ความขาดย่อมมี คือเป็นปาราชิก แก่เธอผู้ให้สลาก. เป็น
อุลลัจจัยแก่ภิกษุผู้รับสลาก คือ ประพฤติตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์.

ปัญหาที่ว่า **คจฺเจยฺย อทุตฺตโยชนํ** นี้ ตรีศหมายถึงโคนต้นไม้ของ
สกุลหนึ่ง เช่นต้นไทรที่งามสล้าง.

คาถาว่า **กายิกานิ** ตรีศหมายถึงภิกษุผู้จับรวบรวมเส้นผมหรือนิ้วมือ
ของหญิงมากคนด้วยกัน.

คาถาว่า **วาจสิกานิ** นี้ ตรีศหมายถึงภิกษุผู้กล่าวคำชั่วหยาบโดยนัย
เป็นต้นว่า เธอทุกคนมีหงอน.

หลายบทว่า **ติสฺสติกุติโย เมถุนํ** **คํ น เสเว** มีความว่าไม่ได้
เสพเมถุนแม้ในหญิง ๓ จำพวกที่ตรีศไว้.

สองบทว่า **ตโย ปุริเส** มีความว่า จะได้เข้าหาชายทั้ง ๓ จำพวก
แล้วเสพเมถุน ก็หาไม่.

สองบทว่า **ตโย จ อนริยปญฺจเท** มีความว่า จะได้เข้าหาชน
๖ จำพวกแม่เหล่านี้ คือ คนไม่ประเสริฐ ๓ จำพวก กล่าวคืออุกโตพยัญชนก
และบัณฑิตะกะ ๓ จำพวก แล้วเสพเมถุน ก็หาไม่.

สองบทว่า **น จาจร เมถุนํ พุยฺยชนสฺมิ** มีความว่า ประพฤติ
เมถุนแม้ด้วยอำนาจอนุโลมปาราชิก ก็หาไม่.

ข้อว่า พึงมีความขาดเพราะเมถุนธรรมเป็นปัจจัย ได้แก่ พึงเป็น
ปาราชิก เพราะเมถุนธรรมเป็นปัจจัย ปัญหาตั้งว่ามานี้ ตรีศหมายถึงอัญญาวัตต-
กปาราชิก (ของภิกษุณี). จริงอยู่ ย่อมมีความขาดเพราะเมถุนธรรมเป็นปัจจัย
แก่ภิกษุณีนั้น ผู้พยายามอยู่ เพื่อถึงความเคล้าคลึงด้วยกายอันเป็นบุพภาค
แห่งเมถุนธรรม.

คาถาว่า **มาตร จีวร** นี้ ตรัสหมายถึงการเตือนให้เกิดสติเพื่อได้
ผ้าวัสสิกสาฎิก ในเวลาหลังสมัย.

ก็แลวินิจฉัยแห่งคานานัน ข้าพเจ้าได้กล่าวแล้ว ในวัณณาแห่ง
วัสสิกสาฎิกสิกขาบทนั้นแล.

คาถาว่า **กุกุโธ อาราธโก โหติ** ตรัสหมายถึงวัตรของเดียรฉิย.
ความพิสดารแห่งคานานัน ตรัสแล้วในตติยวัตรนั่นเองว่า อัญเดียรฉิยผู้บำเพ็ญ
วัตร เมื่อคุณของพวกเดียรฉิย อันชนอื่นสรรเสริญอยู่ โกรธแล้ว ย่อมเป็น
ผู้ยังภิกษุทั้งหลายให้ยินดี. เมื่อคุณแห่งรัตนศรัยอันชนอื่นสรรเสริญอยู่ โกรธ
แล้ว ย่อมเป็นผู้อันภิกษุทั้งหลายพึงติเตียน.

แม้คาถาที่ ๓ ก็ตรัสหมายถึงตติยวัตรนั้นแล.

คาถาว่า **สงฺฆาติเสถ** เป็นต้น ตรัสหมายถึงภิกษุณี ผู้กำหนดรับ
บิณฑบาต จากมือของบุรุษผู้กำหนดแล้ว คลุกกับเนื้อมนุษย์ กระทบ โภชนะ
ประณีต และอกัปปิยมังสะที่เหลือ แล้วกลืนกิน.

คาถาว่า **เอโก อนุปสัมปนฺโน เอโก อุปสัมปนฺโน** เป็นต้น
ตรัสหมายถึงสามเณรผู้ไปในอากาศ. ก็ถ้าว่า ในสามเณร ๒ รูป ๆ หนึ่งเป็น
ผู้นั่งพื้นแผ่นดิน แม้เพียงปลายเส้นผมเดียว ด้วยฤทธิ์. สามเณรนั้นย่อมเป็น
อนุปสัมปนฺนแท้. แม้สงฆ์นั่งในอากาศ ก็ไม่พึงทำกรรมแก่อนุปสัมปนฺนผู้อยู่บน
พื้นดิน. ถ้าทำ, กรรมย่อมกำเริบ.

คาถาว่า **อกปฺปกตฺ** ตรัสหมายถึงภิกษุผู้มีจีวรอันโจรชิงไป. ก็แม้
วินิจฉัยแห่งคานานัน ข้าพเจ้าได้กล่าวแล้ว โดยพิสดารในสิกขาบทนั้นแล.

หลายบทว่า **น เทติ นปฺปฏิกุคฺคฺหาติ** มีความว่า แม้ภิกษุณีผู้
ใช้ก็มีได้ให้, ภิกษุณีผู้รับใช้ก็มีได้รับจากมือของภิกษุณีผู้ใช้.

หลายบทว่า ปฏิกุลโห เตน น วิชชติ มีความว่า ด้วยเหตุ
นั้นแล ภิกษุณีผู้ใช้ก็หาได้มีการรับจากมือของภิกษุณีผู้ใช้ไม่.

สองบทว่า อาปชฺชติ ครุํก มีความว่า แม้เมื่อเป็นอย่างนั้นภิกษุณี
ผู้ใช้ ย่อมต้องอาบัติสังฆาทิเสส เพราะเหตุที่ภิกษุณีผู้ที่ตนใช้ไปรับบิณฑบาต
จากมือบรุษผู้กำหนด.

สองบทว่า ตลฺยจ ปรีโภคปจฺจยา มีความว่า ก็แลภิกษุณีผู้ใช้
เมื่อจะต้องอาบัตินั้น ย่อมต้องเพราะการบริโภคของภิกษุณีผู้รับใช้นั้น เป็นปัจจัย
จริงอยู่ ย่อมเป็นสังฆาทิเสสแก่ภิกษุณีผู้ใช้ ในขณะที่เสร็จการฉันของภิกษุณีผู้รับ
ใช้นั้น

กาลาที่ ๒ ท่านกล่าวหมายถึงการใช้ไปในการรับน้ำและไม้สีฟันของ
ภิกษุณีผู้ใช้นั้นเอง.

หลายบทว่า น ภิกษุณี โน จ ผุสฺเสยฺย วชฺชํ มีความว่าจริง
อยู่ ภิกษุณีต้องสังฆาทิเสสตัวใดตัวหนึ่ง ใน ๑๗ ตัวแล้ว แม้ปิดไว้ด้วยไม้เอื้อง
เพื่อ ก็ไม่ต้องโทษ คือไม่ต้องอาบัติใหม่อื่น เพราะการปิดเป็นปัจจัย เธอ
ย่อมได้ปักขมานัตต์เท่านั้น เพื่ออาบัตที่ปิดไว้ก็ตาม ไม่ปิดไว้ก็ตาม. ก็แล
บุคคลนี้ แม้จะไม่ใช้ภิกษุณี, แต่ต้องครุกาบติ มีส่วนเหลือแล้วปิดไว้ ก็ไม่
ต้องโทษ.

ได้ยินว่า ปัญหาที่ว่า ปญฺหา เมธา กุสเลหิ จินฺติตา นี้ ท่าน
กล่าวหมายถึงภิกษุผู้อันสงฆ์ยกวัตร. จริงอยู่ (สงฆ์) ไม่มีวินัยกรรมกับภิกษุ
นั้น, เพราะเหตุนั้น เธอต้องสังฆาทิเสสแล้ว แม้ปิดไว้ก็ไม่ต้องโทษ ฉะนั้นแล.

เสทโฆจนคภา วัฒนนา จป

ปัญจวรรค

กรรมวรรค ที่ ๑

กรรม ๔

[๑,๓๔๐] กรรม ๔ อย่าง คือ อปโลกนกรรม ๑ ญัตติกรรม ๑
ญัตติหุคฺคิยกรรม ๑ ญัตติจตุตถกรรม ๑

ถามว่า กรรม ๔ อย่างนี้ ย่อมวิบัติโดยอาการเท่าไร

ตอบว่า กรรม ๔ อย่างนี้ ย่อมวิบัติโดยอาการ ๕ คือ โดยวัตถุ ๑
โดยญัตติ ๑ โดยอนุสาวนา ๑ โดยสีมา ๑ โดยบริษัท ๑.

วัตถุวิบัติ

[๑,๓๔๑] ถามว่า กรรมย่อมวิบัติโดยวัตถุ อย่างไร

ตอบว่า กรรมย่อมวิบัติโดยวัตถุอย่างนี้คือ กรรมที่ควรทำพร้อมหน้า
แต่สงฆ์ทำกลับหลัง ชื่อว่ากรรมไม่เป็นกรรม วิบัติโดยวัตถุ

กรรมที่ควรสอบถามก่อนทำ แต่สงฆ์ไม่สอบถามก่อนทำ ชื่อว่ากรรม
ไม่เป็นกรรม วิบัติโดยวัตถุ

กรรมที่ควรทำตามปฎิญญา แต่สงฆ์ไม่ทำตามปฎิญญา ชื่อว่ากรรม
ไม่เป็นกรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้มูพหวินัย แก่ภิกษุผู้ควรสติวินัย ชื่อว่ากรรมไม่เป็นกรรม
วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ทำตัสสปาปิยสิกการม แก่ภิกษุผู้ควรรอมูพหวินัย ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ทำตัสชฌนียการม แก่ภิกษุผู้ควรรตัสสปาปิยสิกการม ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ทำนียสการม แก่ภิกษุผู้ควรรตัสชฌนียการม ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ทำปัพพชฌนียการม แก่ภิกษุผู้ควรรนียสการม ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ทำปฏิสารณียการม แก่ภิกษุผู้ควรรปัพพชฌนียการม ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ทำอุกเขปนียการม แก่ภิกษุผู้ควรรปฏิสารณียการม ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้ปริวาส แก่ภิกษุผู้ควรรุกเขปนียการม ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ชักภิกษุผู้ควรรปริวาสเข้าหาอาบัติเดิม ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้มานัตแก่ภิกษุผู้ควรรชักเข้าหาอาบัติเดิม ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์อัพภานภิกษุผู้ควรรมานัต ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้ภิกษุผู้ควรรอัพภานอุปสมบท ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ทำอุโบสถในวันมิใช่อุโบสถ ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดย
วัตถุ

สงฆ์ปวารณาในวันมิใช่ปวารณา ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดย
วัตถุอย่างนี้ กรรมย่อมวิบัติโดยวัตถุ.

ญัตติวิบัติ

[๑,๓๔๒] ถามว่า กรรมย่อมวิบัติโดยญัตติ อย่างไร

ตอบว่า กรรมย่อมวิบัติโดยญัตติ ด้วยอาการ ๕ คือ :-

๑. ไม่ระบุนัตถุ
๒. ไม่ระบุนสงฆ์
๓. ไม่ระบุนบุคคล
๔. ไม่ระบุนัตถุ
๕. ตั้งญัตติภายหลัง

กรรมย่อมวิบัติโดยญัตติ ด้วยอาการ ๕ นี้.

อนุสาวนาวิบัติ

[๑,๓๔๓] ถามว่า กรรมย่อมวิบัติโดยอนุสาวนา อย่างไร

ตอบว่า กรรมย่อมวิบัติโดยอนุสาวนา ด้วยอาการ ๕ คือ :-

๑. ไม่ระบุนัตถุ
๒. ไม่ระบุนสงฆ์
๓. ไม่ระบุนบุคคล
๔. ทิ้งญัตติ

๕. สวดในกาลไม่ควร

กรรมย่อมวิบัติโดยอนุสาวนา ด้วยอาการ ๕ นี้.

สีมาวิบัติ

[๑,๓๔๔] ถามว่า กรรมย่อมวิบัติโดยสีมา อย่างไร

ตอบว่า กรรมย่อมวิบัติโดยสีมา ด้วยอาการ ๑๑ อย่าง คือ :-

๑. สมมติสีมาเล็กเกิน
๒. สมมติสีมาใหญ่เกิน
๓. สมมติสีมามีนิमितขาด
๔. สมมติสีมาใช้เงาเป็นนิमित
๕. สมมติสีมาไม่มีนิमित
๖. ภิกษุอยู่ภายนอกสีมาสมมติสีมา
๗. สมมติสีมาในนที
๘. สมมติสีมาในสมุทร
๙. สมมติสีมาในชาติสระ
๑๐. คาบเกี่ยวสีมาด้วยสีมา
๑๑. ทับสีมาด้วยสีมา

กรรมย่อมวิบัติโดยสีมา ด้วยอาการ ๑๑ อย่างนี้.

บริษัทวิบัติ

[๑,๓๔๕] ถามว่า กรรมย่อมวิบัติโดยบริษัท อย่างไร

ตอบว่า กรรมย่อมวิบัติโดยบริษัทด้วยอาการ ๑๒ อย่าง คือ :-

๑. ในกรรมอันสงฆ์ จตุวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเขายังไม่มา ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา ภิกษุอยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๒. ในกรรมอันสงฆ์จตุวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเขามาแล้ว แต่ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๓. ในกรรมอันสงฆ์จตุวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเขามาแล้ว นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา แต่อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๔. ในกรรมอันสงฆ์ปัญจวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเขายังไม่มา ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๕. ในกรรมอันสงฆ์ปัญจวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเขามาแล้ว แต่ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๖. ในกรรมอันสงฆ์ปัญจวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเขามาแล้ว นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา แต่อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๗. ในกรรมอันสงฆ์ทศวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเขายังไม่มา ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๘. ในกรรมอันสงฆ์ทศวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว แต่ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๙. ในกรรมอันสงฆ์ทศวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา แต่อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๑๐. ในกรรมอันสงฆ์วิสตติวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอยังไม่มา ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๑๑. ในกรรมอันสงฆ์วิสตติวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว แต่ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๑๒. ในกรรมอันสงฆ์วิสตติวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา แต่อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน.

กรรมย่อมวิบัติโดยบริษัท ด้วยอาการ ๑๒ นี้

กรรมอันสงฆ์จตุวรรคพึงทำเป็นต้น

[๑,๓๔๖] ในกรรมอันสงฆ์จตุวรรคพึงทำ ภิกษุปกตัตตะ ๔ รูป เป็นผู้เข้ากรรม ปกตัตตะนอกนั้น เป็นผู้ควรฉันทะ สงฆ์ทำกรรมแก่ภิกษุใด ภิกษุนั้นไม่ใช่เป็นผู้เข้ากรรม และไม่ควรรฉันทะ แต่เป็นผู้ควรกรรม

ในกรรมอันสงฆ์ปัญจวรรคพึงทำ ภิกษุปกตัตตะ ๕ รูป เป็นผู้เข้ากรรม ปกตัตตะนอกนั้น เป็นผู้ควรฉันทะ สงฆ์ทำกรรมแก่ภิกษุใด ภิกษุนั้นไม่ใช่เป็นผู้เข้ากรรม และไม่ควรรฉันทะ แต่เป็นผู้ควรกรรม

ในกรรมอันสงฆ์ทศวรรคพึงทำ ภิกษุปกตัตตะ ๑๐ รูป เป็นผู้เข้ากรรม ปกตัตตะนอกนั้น เป็นผู้ควรฉันทะ สงฆ์ทำกรรมแก่ภิกษุใด ภิกษุนั้นไม่ใช่เป็นผู้เข้ากรรม และไม่ควรรฉันทะ แต่เป็นผู้ควรกรรม

ในกรรมอันสงฆ์วิศติวรรคพึงทำ ภิกษุปกตัตตะ ๒๐ รูป เป็นผู้เข้ากรรม ปกตัตตะนอกนั้น เป็นผู้ควรฉันทะ สงฆ์ทำกรรมแก่ภิกษุใด ภิกษุนั้นไม่ใช่เป็นผู้เข้ากรรม และไม่ควรรฉันทะ แต่เป็นผู้ควรกรรม.

กรรม ๔

[๑,๓๔๗] กรรม ๔ คือ ๑. อปโลกนกรรม ๒. ญัตติกรรม ๓. ญัตติทุติยกรรม ๔. ญัตติจตุตถกรรม

ถามว่า กรรม ๔ นี้ ย่อมวิบัติ โดยอาการเท่าไร

ตอบว่า กรรม ๔ นี้ ย่อมวิบัติ โดยอาการ ๕ คือ :-

๑. โดยวัตถุ
๒. โดยญัตติ
๓. โดยอนุสาวนา
๔. โดยสีมา
๕. โดยบริษัท.

วัตถุวิบัติ

[๑,๓๔๘] ถามว่า กรรมย่อมวิบัติโดยวัตถุ อย่างไร

ตอบว่า สงฆ์ให้บิณฑบาตแก่อุปสมบท ชื่อว่ากรรมเป็นอกรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้คนโดยสังวาสอุปสมบท ชื่อว่ากรรมเป็นอกรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้คนผู้เข้ารีตเดิยธัญอุปสมบท ชื่อว่ากรรมเป็นอกรรม วิบัติ

โดยวัตถุ

สงฆ์ให้ศิรัจจานอุปสมบท ชื่อว่ากรรมเป็นอกรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้คนผู้ฆ่ามารดาอุปสมบท ชื่อว่ากรรมเป็นอกรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้คนผู้ฆ่าบิดาอุปสมบท ชื่อว่ากรรมเป็นอกรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้คนผู้ฆ่าพระอรหันต์อุปสมบท ชื่อว่ากรรมเป็นอกรรม วิบัติ

โดยวัตถุ

สงฆ์ให้คนผู้ประทุษร้ายภิกษุณีอุปสมบท ชื่อว่ากรรมเป็นอกรรม

วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้คนผู้ทำลายสงฆ์อุปสมบท ชื่อว่ากรรมเป็นอกรรม วิบัติโดย

วัตถุ

สงฆ์ให้คนผู้ยังพระโลหิตห้ออุปสมบท ชื่อว่ากรรมเป็นอกรรม วิบัติ

โดยวัตถุ

สงฆ์ให้คนผู้สองเพศอุปสมบท ชื่อว่ากรรมเป็นอกรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้คนผู้มีอายุย้อน ๒๐ ปีอุปสมบท ชื่อว่ากรรมเป็นอกรรม

วิบัติโดยวัตถุ

อย่างนี้ กรรมย่อมวิบัติโดยวัตถุ.

ญัตติวิบัติ

[๑,๓๔๕] ถามว่า กรรมข่อมวิบัติโดยญัตติ อย่างไร

ตอบว่า กรรมข่อมวิบัติโดยญัตติ ด้วยอาการ ๕ คือ :-

๑. ไม่ระบுவัตถุ
๒. ไม่ระบุสงฆ์
๓. ไม่ระบุบุคคล
๔. ไม่ระบุญัตติ
๕. ตั้งญัตติภายหลัง

กรรมข่อมวิบัติโดยญัตติ ด้วยอาการ ๕ นี้.

อนุสาวนาวิบัติ

[๑,๓๕๐] ถามว่า กรรมข่อมวิบัติโดยอนุสาวนาอย่างไร

ตอบว่า กรรมข่อมวิบัติโดยอนุสาวนา ด้วยอาการ ๕ คือ :-

๑. ไม่ระบுவัตถุ
๒. ไม่ระบุสงฆ์
๓. ไม่ระบุบุคคล
๔. ทิ้งญัตติ
๕. สวดในกาลไม่ควร

กรรมข่อมวิบัติโดยอนุสาวนา ด้วยอาการ ๕ นี้.

สีมาวิบัติ

[๑,๓๕๑] ถามว่า กรรมข้อมวิบัติโดยสีมาอย่างไร

ตอบว่า กรรมข้อมวิบัติโดยสีมา ด้วยอาการ ๑๑ อย่าง คือ :-

๑. สมมติสีมาเล็กเกิน
๒. สมมติสีมาใหญ่เกิน
๓. สมมติสีมามีนิमितขาด
๔. สมมติสีมาใช้เงาเป็นนิमित
๕. สมมติสีมาไม่มีนิमित
๖. ภิกษุอยู่ภายนอกสีมาสมมติสีมา
๗. สมมติสีมาในนที
๘. สมมติสีมาในสมุทร
๙. สมมติสีมาในชาติสระ
๑๐. คาบเกี่ยวสีมาด้วยสีมา
๑๑. ทับสีมาด้วยสีมา

กรรมข้อมวิบัติโดยสีมา ด้วยอาการ ๑๑ อย่างนี้.

บริษัทวิบัติ

[๑,๓๕๒] ถามว่า กรรมข้อมวิบัติ โดยบริษัทอย่างไร

ตอบว่า กรรมข้อมวิบัติโดยบริษัท ด้วยอาการ ๑๒ อย่าง คือ :-

๑. ในกรรมอันสงฆ์จตุรรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรมมีจำนวนเท่าไร พวกเขายังไม่มา ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๒. ในกรรมอันสงฆ์จตุรคพิงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรมมีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว แต่ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๓. ในกรรมอันสงฆ์จตุรคพิงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรมมีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา แต่อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๔. ในกรรมอันสงฆ์ปัญจจตุรคพิงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรมมีจำนวนเท่าไร พวกเธอยังไม่มา ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๕. ในกรรมอันสงฆ์ปัญจจตุรคพิงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรมมีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว แต่ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๖. ในกรรมอันสงฆ์ปัญจจตุรคพิงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรมมีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา แต่อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๗. ในกรรมอันสงฆ์ทศจตุรคพิงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอยังไม่มา ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๘. ในกรรมอันสงฆ์ทศจตุรคพิงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว แต่ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๘. ในกรรมอันสงฆ์ทศวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา แต่อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๑๐. ในกรรมอันสงฆ์ทศวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอยังไม่มา ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๑๑. ในกรรมอันสงฆ์ทศวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว แต่ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๑๒. ในกรรมอันสงฆ์ทศวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา แต่อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

กรรมย่อมวิบัติโดยบริษัท ด้วยอาการ ๑๒ นี้.

อปโลกนกรรมเป็นต้น

[๑,๓๕๓] ถ้ามว่า อปโลกนกรรมถึงฐานะเท่าไร ผู้ตติกรรมถึงฐานะเท่าไร ผู้ตติทุติยกรรมถึงฐานะเท่าไร ผู้ตติจตุตถกรรมถึงฐานะเท่าไร

ตอบว่า อปโลกนกรรมถึงฐานะ ๕ อย่าง ผู้ตติกรรมถึงฐานะ ๕ อย่าง ผู้ตติทุติยกรรมถึงฐานะ ๗ อย่าง ผู้ตติจตุตถกรรมถึงฐานะ ๗ อย่าง.

ฐานะแห่งอปโลกนกรรม

[๑,๓๕๔] ถามว่า อปโลกนกรรมถึงฐานะ ๕ เป็นไฉน
ตอบว่า โอสารณา นิสสารณา ภันฑุกรรม พรหมทัณฑ์ ทั้งกรรม
ลักษณะเป็นคำรบ ๕ อปโลกนกรรมถึงฐานะ ๕ นี้.

ฐานะแห่งยุติติกรรม

[๑,๓๕๕] ถามว่า ยุติติกรรมถึงฐานะ ๘ เป็นไฉน
ตอบว่า โอสารณา นิสสารณา อุโบสถ ปวารณา สมมติ การให้
การรับ การเลื่อนปวารณาออกไป ทั้งกรรมลักษณะเป็นคำรบ ๘ ยุติติกรรม
ถึงฐานะ ๘ นี้.

ฐานะแห่งยุติติทุติยกรรม

[๑,๓๕๖] ถามว่า ยุติติทุติยกรรม ถึงฐานะ ๗ อย่าง เป็นไฉน
ตอบว่า โอสารณา นิสสารณา สมมติ การให้ การถอน การแสดง
ทั้งกรรมลักษณะเป็นคำรบ ๗ ยุติติทุติยกรรมถึงฐานะ ๗ นี้.

ฐานะแห่งยุติจตุตถกรรม

[๑,๓๕๗] ถามว่า ยุติจตุตถกรรม ถึงฐานะ ๗ อย่าง เป็นไฉน
ตอบว่า โอสารณา นิสสารณา สมมติ การให้ นิคคหะ สมณูภาสน์
ทั้งกรรมลักษณะเป็นคำรบ ๗ ยุติจตุตถกรรมถึงฐานะ ๗ นี้.

กรรมอันสงฆ์จตุรกรกพึงทำเป็นต้น

[๑,๓๕๘] ในกรรมอันสงฆ์จตุรกรกพึงทำ ภิกษุปกติตตะ ๕ รูป เป็นผู้เข้ากรรม ปกติตตะนอกนั้นเป็นผู้ควรฉันทะ สงฆ์ทำกรรมแก่ภิกษุใด ภิกษุนั้นไม่ใช่เป็นผู้เข้ากรรม และไม่ควรรฉันทะ แต่เป็นผู้ควรกรรม

ในกรรมอันสงฆ์ปัญจกรกพึงทำ ภิกษุปกติตตะ ๕ รูป เป็นผู้เข้ากรรม ปกติตตะนอกนั้นเป็นผู้ควรฉันทะ สงฆ์ทำกรรมแก่ภิกษุใด ภิกษุนั้นไม่ใช่เป็นผู้เข้ากรรม และไม่ควรรฉันทะ แต่เป็นผู้ควรกรรม

ในกรรมอันสงฆ์ทศกรกพึงทำ ภิกษุปกติตตะ ๑๐ รูป เป็นผู้เข้ากรรม ปกติตตะนอกนั้นเป็นผู้ควรฉันทะ สงฆ์ทำกรรมแก่ภิกษุใด ภิกษุนั้นไม่ใช่เป็นผู้เข้ากรรม และไม่ควรรฉันทะ แต่เป็นผู้ควรกรรม

ในกรรมอันสงฆ์วิศติกรกพึงทำ ภิกษุปกติตตะ ๒ รูป เป็นผู้เข้ากรรม ปกติตตะนอกนั้นเป็นผู้ควรฉันทะ สงฆ์ทำกรรมแก่ภิกษุใด ภิกษุนั้นไม่ใช่เป็นผู้เข้ากรรม และไม่ควรรฉันทะ แต่เป็นผู้ควรกรรม.

กรรมวรรคที่ ๑ จบ

อรรถวสารคที่ ๒

ทรงบัญญัติติสิกขาบท

[๑,๓๕๙] พระตถาคตทรงบัญญัติติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจ ๒ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการ คือ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็น
ที่รัก ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการ คือ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะ
อันจักบังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการ คือ เพื่อป้องกันเวรอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดเวรอันจัก
บังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการ คือ เพื่อป้องกันโทษอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดโทษอัน
จักบังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการ คือ เพื่อป้องกันภัยอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดภัยอันจัก
บังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการ คือ เพื่อป้องกันอกุศลธรรมอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัด
อกุศลธรรมอันจักบังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการ คือ เพื่ออนุเคราะห์คฤหัสถ์ ๑ เพื่อเข้าไปตัดฝักฝายของพวกภิกษุ
ผู้มีความปรารถนาลามก ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการ คือ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใส
ยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการ คือ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆกรรม ๑ เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้.

อรรถสาธิตที่ ๒ จบ

บัญญัติวรรคที่ ๓

ทรงบัญญัติปาติโมกข์เป็นต้น

[๑,๓๖๐] พระตถาคตทรงบัญญัติปาติโมกข์แก่สาวก อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๒ ประการ ... ทรงบัญญัติปาติโมกข์ทุกเทศ ทรงบัญญัติการงด
ปาติโมกข์ ทรงบัญญัติปวารณา ทรงบัญญัติการงดปวารณา ทรงบัญญัติ
ตัชชนียกรรม ทรงบัญญัตินินยกรรม ทรงบัญญัติปีพพานียกรรม ทรงบัญญัติ
ปฎิสารณียกรรม ทรงบัญญัติอุกเขปนียกรรม ทรงบัญญัติการให้ปริวาส ทรง
บัญญัติการชักเข้าหาอาบัติเดิม ทรงบัญญัติการให้มานัต ทรงบัญญัติอัพทาน
ทรงบัญญัติไอสารณียกรรม ทรงบัญญัตินินยกรรม ทรงบัญญัติการ
อุปสมบท ทรงบัญญัติอุปโลกนกรรม ทรงบัญญัติญัตติกรรม ทรงบัญญัติ
ญัตติทุติยกรรม ทรงบัญญัติญัตติจตุตถกรรม.

บัญญัติวรรค ที่ ๓ จบ

บัญญัติวรรค ที่ ๔

[๑,๓๖๑] พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทที่ยังมิได้บัญญัติ ทรงบัญญัติเพิ่มเติมสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้แล้ว ทรงบัญญัติสัมมาขานันย ทรงบัญญัติสตีวินัย ทรงบัญญัติอมุพหวินัย ทรงบัญญัติปฏิญญาตถะ ทรงบัญญัติเขภุชยสิกขา ทรงบัญญัติตัสสปาปิยสิกขา ทรงบัญญัติติณวัตถารกะ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัตถารกะแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒ ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัตถารกะแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒ ประการ คือ เพื่อข่มบุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุมิศีลเป็นที่รัก ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัตถารกะแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒ ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัตถารกะแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒ ประการ คือ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัตถารกะแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒ ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัตถารกะแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒ ประการ คือ เพื่อป้องกันเวรอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดเวรอันจักบังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการ คือ เพื่อป้องกันโทษอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดโทษ
อันจักบังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการ คือ เพื่อป้องกันภัยอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดภัยอันจัก
บังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการ คือ เพื่อป้องกันอกุศลธรรมอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัด
อกุศลธรรมอันจักบังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการ คือ เพื่ออนุเคราะห์กฤหัสถ์ ๑ เพื่อตัดฝักฝายของผู้ปรารถนาลามก ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการ คือ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการ คือ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆกรรม ๑ เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการนี้.

บัญญัติวรรค ที่ ๔ จบ

นวสังคหวรรค ที่ ๕

สังคหะ ๘ อย่าง

[๑,๓๖๒] สังคหะมี ๘ อย่าง คือ วัตถุสังคหะ ๑ วิบัติสังคหะ ๑
อาบัติสังคหะ ๑ นิทานสังคหะ ๑ บุคคลสังคหะ ๑ ชั้นธสังคหะ ๑ สมุฏฐาน-
สังคหะ ๑ อธิกรณสังคหะ ๑ สมถสังคหะ ๑.

ให้บอกเรื่อง

[๑,๓๖๓] เมื่ออธิกรณ์เกิดขึ้นแล้ว ถ้าคู่ความทั้งสองมาถึง สงฆ์พึง
ให้ทั้งสองบอกเรื่อง ครั้นแล้วพึงฟังปฏิญญาทั้งสอง แล้วพึงพูดแก่คู่ความทั้ง
สองว่า เมื่อพวกเราระงับอธิกรณ์นี้แล้ว ท่านทั้งสองจักยินดี หรือ ถ้าทั้งสอง

รับว่า ข้าพเจ้าทั้งสองจักยินดี สงฆ์พึงรับอธิกรณ์นั้นไว้ ถ้าบริษัทมีอสังขมา
สงฆ์พึงระงับด้วยอุพพาหิกา ถ้าบริษัทมีคนพาลมาก สงฆ์พึงแสวงหาพระวินัย-
ธร อธิกรณ์นั้นจะระงับ โดยธรรม โดยวินัย โดยสัตตภูศาสน์ใด สงฆ์พึง
ระงับอธิกรณ์นั้น โดยอย่างนั้น.

พึงรู้วัตถุเป็นต้น

[๑,๓๖๔] พึงรู้วัตถุ พึงรู้โคตร พึงรู้ชื่อ พึงรู้อาบัติ

คำว่า เมถุนกรรม เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า ปาราชิก เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า อทินนาทาน เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า ปาราชิก เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า มนุสสวิกคหะ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า ปาราชิก เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า อุดริมนุสสรกรรม เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า ปาราชิก เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า สุกกวิสัณฐิ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า กายสังสัคคะ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า ทุฏฐุลลวจา เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า อุตตคาม เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาติเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า สัตถุจริตตะ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาติเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า ให้ทำกุฎีด้วยอาการขอเอาเอง เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาติเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า ให้ทำวิหารใหญ่ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาติเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า ตามก่าจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกไม่มีมูล เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาติเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า ถือเอาเอกเทศบางอย่างแห่งอธิกรณ์อันเป็นเรื่องอื่นให้เป็นเพียงเลข แล้วตามก่าจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาติเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า การที่ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาติเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า การที่ภิกษุทั้งหลาย ผู้ประพฤติดามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า การที่ภิกษุผู้ว่ายากไม่สละกรรม เพราะสวดสมณูภาสน์
ครบ ๓ จบ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า การที่ภิกษุผู้ประทุษร้ายสกุลไม่สละกรรม เพราะสวด
สมณูภาสน์ครบ ๓ จบ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า การอาศัยความไม่เอื้อเพื่อถ่ายอุจจาระปัสสาวะหรือ
บ้วนขะพะลงในน้ำ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า ทุกกฐ เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติแล.

นวสังคหรรค ที่ ๕ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๓๖๕] อปโลกนกรรม ๑ ญัตติ-

กรรม ๑ ญัตติทุติยกรรม ๑ ญัตติจตุตถกรรม

๑ วัตถุ ๑ ญัตติ ๑ อนุสาวนา ๑ สีม่า ๑

บริษัท ๑ พร้อมหน้า ๑ สอบถาม ๑ ปฏิญญา

๑ ควรสตีวินัย ๑ วัตถุ ๑ สงฆ์ ๑ บุคคล ๑

ญัตติ ๑ ตั้งญัตติภายหลัง ๑ วัตถุ ๑ สงฆ์ ๑

บุคคล ๑ สวดประกาศ ๑ สวดในกาลไม่ควร

๑ สีม่าเล็กเกิน ๑ สีม่าใหญ่เกิน ๑ สีมามี

นิमितขาด ๑ สี่มาใช้เงาเป็นนิमित ๑ สี่มาไม่มี
นิमित ๑ อยู่นอกสี่มาสมมติสี่มา ๑ สมมติสี่มา
ในนที ๑ ในสมุทร ๑ ในชาติสระ ๑ คาบ
เกี่ยวสี่มา ๑ ทับสี่มาด้วยสี่มา ๑ กรรมอันสงฆ์
จตุรรรคพึงทำ ๑ กรรมอันสงฆ์ปัญจวรรค
พึงทำ ๑ กรรมอันสงฆ์ทศวรรคพึงทำ ๑
กรรมอันสงฆ์เวสตีวรรคพึงทำ ๑ ไม่นำฉันทะ
มา ๑ นำฉันทะมา ๑ บุคคลผู้เข้ากรรม ๑
ผู้ควรฉันทะ ๑ ผู้ควรธรรม ๑ อปโลกน-
กรรม ๕ สถาน ๑ ญัตติกรรม ๕ สถาน ๑
ญัตติทุติยกรรม ๗ สถาน ๑ ญัตติจตุตถ-
กรรม ๗ สถาน ๑ ความรับว่าดี ๑ ความ
ผาสุก ๑ บุคคลผู้เกื้อยาก ๑ ภิกษุมีสื่อเป็น
ที่รัก ๑ อาสวะ ๑ เวร ๑ โทษ ๑ ภัย ๑
อกุศลธรรม ๑ คฤหัสถ์ ๑ บุคคลผู้ปรารถ-
นาลามก ๑ ชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ ชุมชน
ที่เลื่อมใสแล้ว ๑ ความตั้งอยู่แห่งพระสัท-
ธรรม ๑ อนุเคราะห์พระวินัย ๑ ปาติโมกขุ-
เทศ ๑ งคปาติโมกข์ ๑ งคปวารณา ๑
ดัชนีกรรม ๑ นิสกรรม ๑ ปัพพาทนีย-
กรรม ๑ ปฏิสารถนียกรรม ๑ อุกเขปนียกรรม

๑ ปรีวาส ๑ อาบัติเดิม ๑ มานัต ๑ อัฟภาน
๑ โอสารณา ๑ นิสสารณา ๑ อุปสมบต ๑
อปโลกนกรรม ๑ ญัตติกรรม ๑ ญัตติทุติย-
กรรม ๑ ญัตติจตุตถกรรม ๑ ยังมีได้ทรง
บัญญัติ ๑ ทรงบัญญัติซ้ำ ๑ สัมมุขาวินัย ๑
สตีวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ปฎิญาตภระ ๑
เยภยสิกขา ๑ ตัสสปายสิกขา ๑ ตินวัตถา-
ระ ๑ วัตถุ ๑ วิบัติ ๑ อาบัติ ๑ นิทาน ๑
บุคคล ๑ ชั้น ๑ สมุฏฐาน ๑ อธิภรณ์ ๑
สมณะ ๑ สังคหะ ๑ ชื่อ ๑ และอาบัติ ๑
ดังนี้แล.

คัมภีร์ปรีวาร จบ

คาถาส่งท้าย

[๑,๓๖๖] ก็พระวินัยธร ผู้รื่องนาม
มีปัญญามาก ทรงสุตะ มีวิจารณ์ญาณ สอบ
สวนแนวทางของท่านบูรพาจารย์ในที่นั้น ๆ
แล้วคิดเขียนข้อพิสดาร และสังเขปนี้ในสาย
กลาง ตามแนวทางที่วางไว้ ซึ่งจะนำความ
สะดวกมาให้แก่เหล่าศิษย์ คัมภีร์นี้เรียกว่า
ปรีวาร มีทุกเรื่องพร้อมทั้งลักษณะ มีอรรถ

โดยอรรถในสัทธรรม มีธรรมโดยธรรมใน
บัญญัติ ห้อมล้อมพระศาสนาอุจสาครล้อม
รอบชมพูทวีป ฉะนั้น

พระวินัยชเรเมื่อไม่รู้คัมภีร์ปรีวาร

ไฉนจะวินิจฉัยโดยธรรมได้ ความเคลือบ-
แคลงของพระวินัยชเรใดที่เกิดในวิบัติ วัตถุ
บัญญัติ อนุบัญญัติ บุคคล เอกโตบัญญัติ
อุกโตบัญญัติ โลกวัชชะ และปัลลัตติวัชชะ
ย่อมขาดสิ้นไปด้วยคัมภีร์ปรีวาร พระเจ้า
จักรพรรดิ ส่งงามในกองทัพใหญ่ฉนไน
ไกรสรส่งงามในท่ามกลางฝูงมฤคฉนไน
พระอาทิตย์แผ่ชานด้วยรัศมี ย่อมส่งงาม
ฉนไน พระจันทร์ส่งงามในหมู่ดาราฉนไน
พระพรหมส่งงามในหมู่พรหมฉนไน ท่านผู้
นำส่งงามในท่ามกลางหมู่ชนฉนไน พระ-
สัทธรรมวินัยย่อมงามสง่าด้วยคัมภีร์ปรีวาร
ฉนไนแล.

พระวินัยปิฎก จบบริบูรณ์

ปัญจวัตคัณณนา

วินัจฉัยในกัมมวรรค พึงทราบดังนี้ :-

ความแตกต่างกันแห่งกรรม ๔ อย่าง ข้าพเจ้าได้กล่าวแล้วในสมถขันธกะแล. แม้ได้กล่าวแล้วก็จริง ถึงกระนั้น กรรมวินัจฉัยนี้ เมื่อได้กล่าวมาตั้งแต่ต้น ย่อมเป็นวินัจฉัยที่ชัดเจน, เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจักกล่าวข้อที่ควรกล่าว ในกัมมวรรคนี้ จำเดิมแต่ต้นทีเดียว.

คำว่า จตุตตาริ นี้ เป็นคำบอกกำหนดจำนวนแห่งกรรมทั้งหลาย.

คำว่า กมฺมานิ เป็นคำชี้กรรมที่กำหนดไว้แล้ว.

[ความต่างแห่งกรรม ๔]

กรรมที่ต้องยังสงฆ์ผู้ตั้งอยู่ในสีมาให้หมดจด นำนันทะของภิกษุผู้ควรนันทะมา สวดประกาศ ๓ ครั้ง ทำตามอนุมัติของสงฆ์พร้อมเพรียง ชื่อว่าอุปโลกนกรรม.

กรรมที่ต้องทำด้วยญัตติอย่างเดียว ตามอนุมัติของสงฆ์พร้อมเพรียง ตามนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล ชื่อว่าญัตติกรรม.

กรรมที่ต้องทำด้วยอนุสาวนา มีญัตติเป็นที่ ๒ อย่างนี้ คือ ญัตติ ๑ อนุสาวนา ๑ ตามอนุมัติของสงฆ์พร้อมเพรียง โดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล ชื่อว่าญัตติทุติยกรรม.

กรรมที่ต้องทำด้วยอนุสาวนา ๓ มีบัญญัติเป็นที่ ๔ อย่างนี้ คือ บัญญัติ ๑ อนุสาวนา ๓ ตามอนุมัติของสงฆ์พร้อมเพรียง โดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล ชื่อว่าบัญญัติจตุตถกรรม.

บรรดากรรมเหล่านั้น อปโลกนกรรม พึงทำเพียงอปโลกณ์, ไม่ ต้องทำด้วยอำนาจบัญญัติกรรมเป็นต้น. อนึ่ง บัญญัติกรรม พึงทำตั้งบัญญัติอย่าง เดียว, ไม่ต้องทำด้วยอำนาจอปโลกนกรรมเป็นต้น.

ส่วนบัญญัติพุทธิกรรม ที่ต้องอปโลกณ์ทำก็มี ไม่ต้องอปโลกณ์ทำก็มี. ใน ๒ อย่างนั้น กรรมหนัก ๖ อย่างนี้ คือ สมมติสีมา ถอนสีมา ให้ผ้า- กฐิน รื้อกฐิน แสดงที่สร้างกุฎี แสดงที่สร้างวิหาร ไม่ควรอปโลกณ์ทำ; พึง สวดบัญญัติพุทธิกรรมวาจาทำเท่านั้น.

กรรมเบาเหล่านี้ คือ สมมติ ๑๓ ที่เหลือ และสมมติมีการให้ถือ เสนาสนะและให้มฤคกจิวรเป็นต้น ควรเพื่อทำทั้งอปโลกณ์.

อาจารย์บางพวกกล่าวว่า "แต่บัญญัติพุทธิกรรมนั้น ไม่ควรทำด้วยอำ- นาจบัญญัติกรรมและบัญญัติจตุตถกรรมแท้. เมื่อทำด้วยอำนาจบัญญัติจตุตถกรรม ย่อมเป็นกรรมมันคงกว่า; เพราะเหตุนั้น ควรทำ." คำของพระอาจารย์พวกนั้น ได้ถูกค้านแล้วเสียว่า "ก็เมื่อเป็นเช่นนั้น ความสังกระแห่งกรรมย่อมมี เพราะ เหตุนั้น จึงไม่ควรทำ."

ก็ถ้าว่า กรรมนั้นเสียโดยอักษระก็ดี เสียโดยบทก็ดี มีบทที่สวดไม่ชัด ก็ดีไซร์, การที่สวดซ้ำ ๆ เพื่อชำระกรรมนั้นก็ควร. การสวดซ้ำ ๆ นี้ เป็น ทัฬหิกรรมของกรรมที่ไม่กำเริบ, คงคั้นเป็นกรรมในกรรมที่กำเริบ.

ผู้ตติจตุตถกรรม ต้องทำทั้งสวดญัตติและกรรมวาจา ๓ ไม่พึงทำด้วย
อำนาจกรรมอื่น มีอุปโลกนกรรมเป็นต้น

หลายบทว่า **ปญจหากาเรหิ วิปชฺชนฺติ** มีความว่า กรรม ๔ นี้
ย่อมวิบัติโดยเหตุ ๕ ประการ.

[กรรมวิบัติโดยวัตถุ]

ในชื่อว่า กรรมที่ควรทำพร้อมหน้า สงฆ์ทำไม่พร้อมหน้า กรรมไม่
เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ นี้ กรรมที่ควรทำพร้อมหน้าก็มี กรรมที่ควรทำ
ไม่พร้อมหน้าก็มี. ใน ๒ อย่างนั้น ขึ้นชื่อว่ากรรมที่ควรทำไม่พร้อมหน้ามี ๘
อย่าง คือ อุปสมบทด้วยเหตุ คำบาตร หงายบาตร อุมัตตกสมมติ ที่
สงฆ์พึงทำแก่ภิกษุบ้า เสขสมมติแก่สกุลพระเสาะ พรหมทัณฑ์แก่พระฉันน
ภิกษุ ปกาศนียกรรมให้แก่พระเทวทัตต์ อวินทียกรรมที่ภิกษุณีสงฆ์พึงทำแก่ภิกษุ
ผู้แสดงอาการไม่น่าเลื่อมใส. กรรมทั้งปวงนั้น พึงทราบตามนัยที่ข้าพเจ้ากล่าว
แล้วในที่มานั้น ๆ แล. กรรมทั้ง ๘ อย่างนี้ อันสงฆ์ทำแล้วไม่พร้อมหน้า
ย่อมเป็นอันทำด้วยดี ไม่กำเริบ.

กรรมทั้งปวงที่เหลือ ควรทำพร้อมหน้าเท่านั้น, คือ พึงทำให้องค์สัม-
มุขาวินัย ๔ อย่างนี้ คือ ความพร้อมหน้าสงฆ์ ความพร้อมหน้าธรรม
ความพร้อมหน้าวินัย ความพร้อมหน้าบุคคล.

อันกรรมทั้งปวงที่ทำแล้วด้วยประการอย่างนั้น ย่อมเป็นอันทำดีแล้ว.
แต่กรรมเหล่านั้น ที่ไม่ทำอย่างนั้น ย่อมจัดเป็นกรรมวิบัติโดยวัตถุ เพราะ

ทำเว้นวัตถุ กล่าวคือสัมมุขวินัยนี้เสีย. ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวว่า กรรม
ที่ควรทำพร้อมหน้า สงฆ์ทำไม่พร้อมหน้า กรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ.

แม้ในกรรมทั้งหลาย มีกรรมที่ควรทำด้วยสอบถามเป็นต้น การทำ
กิจมีสอบถามเป็นต้นนั้นแล จัดเป็นวัตถุ. พึงทราบความที่กรรมแม่เหล่านั้น
วิบัติโดยวัตถุ เพราะกระทำเว้นวัตถุนั้นเสีย. แต่ข้อนี้ เป็นเพียงเนื้อความ
เฉพาะคำ ในคำที่ว่า ปฏิปุจฉากรรมิย์ เป็นต้น

หลายบทว่า ปฏิปุจฉากรรมิย์ อปปฏิปุจฉา กโรติ มีความว่า
กรรมที่ควรถามแล้วจึงโจท แล้วให้จำเลยให้การกระทำ สงฆ์กระทำไม่ถาม
ไม่โจท ไม่ให้จำเลยให้การเสียเลย.

หลายบทว่า ปฏิญญากรรมิย์ อปปฏิญญา กโรติ มีความว่า
ว่า กรรมที่ควรยกปฏิญญาเป็นหลัก ทำตามปฏิญญาซึ่งจำเลยให้อย่างไร, สงฆ์
กระทำโดยหักโหม แก่ภิกษุผู้คร่ำคราญบ่นเพื่ออยู่ด้วย ไม่ยอมปฏิญญา

บทว่า สติวินยารหสฺส ได้แก่ พระจีณาสพ เช่นพระทัฬหมัลล-
บุตรเถระ.

บทว่า อมุพฺหวินยารหสฺส ได้แก่ ภิกษุบ้า เช่นคัคคภิกษุ.

บทว่า ตสฺสปาปิยสกากรมฺมารหสฺส ได้แก่ ภิกษุผู้มีบาปหนาแน่น
เช่นอุปวาฬภิกษุ.

นัยในบททั้งปวง ก็เช่นนี้แล.

หลายบทว่า อนุโปสเถ อุโปสถํ กโรติ มีความว่า ทำอุโบสถ
ในวันที่มิใช่วันอุโบสถ.

วันสามัคคีของสงฆ์ผู้แตกกันและวันที่ ๑๔ และวันที่ ๑๕ คำ (ตามนัย)
ที่กล่าวแล้ว ใน ๑๑ เดือนที่เหลือ เว้นเดือนกัตติกาเสย ชื่อว่าวันอุโบสถ.

เมื่อทำอุโบสถในวันอื่น เว้นวันอุโบสถทั้ง ๓ ประการอย่างนั้นเสีย
ชื่อว่าทำอุโบสถในวันมิใช่วันอุโบสถ.

ก็ในวัดใด ภิกษุทั้งหลายวิวาทกันเพราะเหตุเล็กน้อย เพื่อประโยชน์
แก่บิณฑบาตและจีวร เป็นต้น จึงอุโบสถหรือปวารณาเสีย. เมื่ออธิกรณ์
นั้นวินิจฉัยแล้ว ภิกษุทั้งหลายในวัดนั้นยอมไม่ได้เพื่อกล่าวว่า พวกเราเป็นผู้
พร้อมเพรียงกัน แล้วทำสามัคคีอุโบสถในวันอันเป็นระหว่าง. เมื่อกระทำ
อุโบสถ ชื่อว่าเป็นอันกระทำในวันมิใช่วันอุโบสถ.

สองบทว่า **อปวารณาย ปวารณติ** มีความว่า สงฆ์ปวารณาในวัน
มิใช่วันปวารณา.

วันสามัคคีของสงฆ์ผู้แตกกัน ๑ วันที่สงฆ์เลื่อนไปตั้งไว้ ๑ ในเดือน
กัตติกาเดือนเดียว และวันกลางเดือน ๒ ครั้ง ชื่อว่าวันปวารณา.

เมื่อปวารณาในวันอื่น เว้นวันปวารณาทั้ง ๔ ประการอย่างนี้เสีย
ชื่อว่าปวารณาในวันมิใช่วันปวารณา. แม้ในการปวารณานี้ ภิกษุทั้งหลายยอม
ไม่ได้เพื่อทำสามัคคีปวารณา ในเพราะวิวาทมีประมาณน้อยระงับลง. เมื่อทำ
ปวารณา ย่อมเป็นอันกระทำในวันมิใช่วันปวารณา.

อีกอย่างหนึ่ง แม้เมื่อสงฆ์ให้อุปสมบทบุคคลผู้มีปีหย้อน ๒๐ หรือ
บุคคลผู้เคยต้องอันติมัตถุ หรืออภัพบุคคลผู้ใดผู้หนึ่ง ในอภัพบุคคล ๑๑
ยอมเป็นกรรมไม่เป็นกรรม วิบัติโดยวัตถุ.

กรรมทั้งหลายยอมวิบัติโดยวัตถุ ด้วยประการฉะนี้.

[กรรมวิบัติโดยญัตติ]

อนึ่ง พึงทราบวินิจฉัยในวิบัติโดยญัตติ ดังต่อไปนี้ :-

สองบทว่า **วตุถุ น ปรามสติ** มีความว่า สงฆ์ทำกรรมมีอุปสมบท เป็นต้นแก่บุคคลเหล่าใด ไม่ระบุนุคคลนั้น คือไม่ระบุชื่อบุคคลนั้น ได้แก่ สวดว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า อุปสัมปทาเปกขะของท่านพุทธ-
รักรจิต ในเมื่อควรสวดว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า รัชมรักจิตนี้ เป็นอุปสัมปทาเปกขะของท่านพุทธรักรจิต ไม่ระบุนุคตอย่างนี้.

สองบทว่า **สงฆ์ น ปรามสติ** มีความว่า ไม่ระบุชื่อสงฆ์ คือ สวดว่า ท่านผู้เจริญ ขอจงฟังข้าพเจ้า รัชมรักจิตนี้ ดังนี้ ในเมื่อควรสวดว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า รัชมรักจิตนี้ ไม่ระบุสงฆ์อย่างนี้.

สองบทว่า **ปุคฺคฺล น ปรามสติ** มีความว่า ภิกษุใด เป็น อุปัชฌาย์ ของอุปสัมปทาเปกขะ ไม่ระบุภิกษุนั้น คือ ไม่ระบุชื่อของภิกษุนั้น ได้แก่ สวดว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า รัชมรักจิตนี้ เป็นอุปสัมปทาเปกขะ ดังนี้ ในเมื่อควรสวดว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า รัชมรักจิตนี้ เป็นอุปสัมปทาเปกขะของท่านพุทธรักรจิต ไม่ระบุนุคตอย่างนี้.

สองบทว่า **ญตฺตี น ปรามสติ** มีความว่า ไม่ระบุญัตติโดย ประการทั้งปวง คือ ในญัตติทุติยกรรม ไม่ตั้งญัตติ กระทำอนุสาวนากรรม ด้วยกรรมวาจาเท่านั้น. แม้ในญัตติจตุตถกรรม ก็ไม่ตั้งญัตติ กระทำอนุสาวนา-
กรรม ด้วยกรรมวาจาเท่านั้น ๔ ครั้ง ไม่ระบุญัตติอย่างนี้.

หลายบทว่า **ปจฺจมา วา ญตฺตี ฐเปตี** มีความว่า กระทำอนุ-
สาวนากรรม ด้วยกรรมวาจาก่อน แล้วจึงกล่าววว่า **เอสา ญตฺติ** แล้วกล่าว

ว่า ขมติ สงฺฆสฺส ตสฺมา ตฺนุหิ เอวเมตฺ ธารยามิ. ตั้งญัตติภายหลัง
อย่างนี้. กรรมวิบัติโดยญัตติ ด้วยอาการ ๕ เหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้.

[กรรมวิบัติโดยอนุสาวนา]

อนึ่ง พึงทราบวินิจฉัยในวิบัติโดยอนุสาวนา ดังต่อไปนี้ :-

วัตถุเป็นต้น พึงทราบก่อนตามนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล. ก็การไม่ระบ
วัตถุเป็นต้นเหล่านั้น ย่อมมีอย่างนี้ :-

ในอนุสาวนาที่ ๑ ว่า สุณาตุ เม ฆนฺเต สฺงฺโฆ กิตี ในอนุสาวนา
ที่ ๒ ที่ ๓ ที่ว่า พุติยมฺปิ เอตมฺตฺถิ วทามิ, ตติยมฺปิ เอตมฺตฺถํ วทามิ
สุณาตุ เม ฆนฺเต สฺงฺโฆ กิตี เมื่อควรจะสวดต่อว่า อัย ฌมฺมรฺกฺขิโต
อายสฺมโต พุทฺธฺรฺกฺขิตฺตสฺส อุปสฺมฺปทาเปกฺโข ภิกฺขุสฺวคเสยฺว่า สุณาตุ
เม ฆนฺเต สฺงฺโฆ, อายสฺมโต พุทฺธฺรฺกฺขิตฺตสฺส ดังนี้ ชื่อว่าไม่ระบวัตถุ.

เมื่อควรจะสวดว่า สุณาตุ เม ฆนฺเต สฺงฺโฆ, อัย ฌมฺมรฺกฺขิโต
สวดเสยฺว่า สุณาตุ เม ฆนฺเต อัย ฌมฺมรฺกฺขิโต ดังนี้ ชื่อว่าไม่ระบสงฆ์

เมื่อควรจะสวดว่า สุณาตุ เม ฆนฺเต สฺงฺโฆ, อัย ฌมฺมรฺกฺขิโต
อายสฺมโต พุทฺธฺรฺกฺขิตฺตสฺส สวดเสยฺว่า สุณาตุ เม ฆนฺเต สฺงฺโฆ, อัย
ฌมฺมรฺกฺขิโต อุปสฺมฺปทาเปกฺโข ดังนี้ ชื่อว่าไม่ระบบุคคล

สองบทว่า สาวันฺ หาเปติ มีความว่า ไม่กระทำการสวดประกาศ
ด้วยกรรมวาจาโดยประการทั้งปวง. คือ ตั้งญัตติเท่านั้น ๒ ครั้ง ในญัตติทุติย-
กรรม ตั้งญัตติเท่านั้น ๔ ครั้ง ในญัตติจตุตถกรรม. ทิ้งวาจาประกาศเสียอย่างนี้.

แม้ภิกษุใด เมื่อตั้งอุตติหนหนึ่งแล้วสวดกรรมวาจาหนหนึ่งทั้งอักษรหรือบทเสีย หรือว่าผิดในอุตติหุติยกรรม แม้ภิกษุนี้อื่อว่าทั้งวาจาประกาศเสียเหมือนกัน.

ส่วนในอุตติจตุตถกรรม เมื่อตั้งอุตติหนหนึ่งแล้ว สวดประกาศด้วยกรรมวาจา เพียงครั้งเดียวหรือ ๒ ครั้งก็ดี เมื่อทั้งอักษรหรือบทเสียก็ดี เมื่อว่าผิดก็ดี ฟังทราบว่ ทั้งอนุสาวนาเสียแท้.

ก็วินิจฉัยในคำว่ **ทุรตุต กโรติ** นี้ ฟังทราบดังนี้ :-

อันภิกษุใด ว่อักษรอื่นในเมื่อตนควรว่อักษรอื่น ภิกษุนี้อื่อว่ว่าผิด. เพราะเหตุนั้น ภิกษุผู้จะสวดกรรมวาจาฟังสนใจให้ดี ซึ่งประเภทแห่งพยัญชนะ ที่ท่านกล่าวไว้ว่ ความแตกฉานด้วยปัญญาเครื่องรู้พยัญชนะ ๑๐ อย่าง คือ สติล ฐนิต ทีฆะ รัสสะ กรุ ลหุ นิคหิต สัมพันธ์ ววัตติตะ วิมุตต์.

ก็ในประเภทแห่งพยัญชนะ ๑๐ ตัวนี้ พยัญชนะที่ ๑ และที่ ๓ ในวรรคทั้ง ๕ อื่อว่สติล (เสียงเพลา). พยัญชนะที่ ๒ และที่ ๔ ในวรรคเหล่านั้นแล อื่อว่ฐนิต (เสียงแข็ง)

สระที่ฟังว่โดยระยะยาว ได้แก่ สระ อา เป็นต้น อื่อว่ทีฆะ.

สระที่ฟังว่โดยระยะสั้นกึ่งระยะยาวนั้น ได้แก่ สระ อะ เป็นต้น อื่อว่รัสสะ.

ทีฆะนั้นเองอื่อว่ครุ อีกอย่างหนึ่ง สระที่สั้นกล่าวไว้มีพยัญชนะสะกดข้างหลังอย่างนี้ว่ **อายสุมโต พุทธรุกขิตตุเถรสฺส ยสุส นกฺขมติ** จัดเป็นครุ. รัสสะนั่นเอง อื่อว่ลหุ อีกอย่างหนึ่ง สระที่กล่าวไม่ให้มีพยัญชนะ

สะกดข้างหลังอย่างนี้ว่า **อายสุมโต พุทฺธกรุจิตเถรสฺส ยสฺส น ขมติ**
ก็จัดเป็นลหุ.

อักขระที่ว่าหุบปากกคกรณไว้ไม่ปล่อย ทำเสียงให้ขึ้นจมูกชื่อว่า
นิกหิต.

บทที่ว่าเชื่อมกับบทอื่น เช่น **ตุณฺหสฺส** หรือว่า **ตุณฺหิสฺส** ชื่อว่า
สัมพันธ์.

บทที่แยกว่า ไม่เชื่อมกับบทอื่น เช่น **ตุณฺหิ อสฺส** ชื่อว่าวัตถิตะ.

อักขระที่ว่าเปิดปาก ไม่ทำเสียงให้ขึ้นจมูก ปล่อยเสียง ไม่กคกรณไว้
ชื่อว่าวิมุตต์.

ในพยัญชนะประเภทมีสติลเป็นต้นนั้น บทที่จะฟังว่า **สุณาตุ เม**
ภนฺเต ว่า **ต** เป็น **ถ** เสีย **สุณาตุ เม** ชื่อว่าทำสติลให้เป็นชนิด
และบทอื่นจะฟังว่า **ปตฺตกลฺลํ** **เอสา** **ถตฺติ** ว่า **ต** เป็น **ถ** เสีย ว่า
ปตฺตกลฺลํ **เอสา** **ถตฺติ** เป็นต้น ก็เหมือนกัน.

บทอื่นจะฟังว่า **ภนฺเต** **สงฺโฆ** ว่า **ภ** เป็น **พ** ว่า **ฆ** เป็น
ค เสียว่า **พนฺเต** **สงฺโค** ชื่อว่าทำชนิดให้เป็นสติล.

ส่วนบทอื่นจะฟังเปิดปากว่า **สุณาตุ เม** ว่าหุบปากให้เสียงขึ้นจมูก
เป็น **สุณฺนตุ เม** ก็ดี บทอื่นจะฟังเปิดปากว่า **เอสา** **ถตฺติ** ว่าหุบปาก
ให้เสียงขึ้นจมูกเป็น **เอสํ** **ถตฺติ** ก็ดี ชื่อว่า ว่าวิมุตต์ให้เป็นนิกหิต.

คำอื่นจะฟังหุบปากให้เสียงขึ้นจมูกว่า **ปตฺตกลฺลํ** ว่าเปิดปากไม่ทำ
ให้เสียงขึ้นจมูกว่า **ปตฺตกลฺลา** ชื่อว่า วินิกหิตให้เป็นวิมุตต์.

พัญชนะ ๔ เหล่านี้ คือ เมื่อควรจะให้เป็นสติดิล ว่าเป็นชนิด เมื่อควรจะให้เป็นชนิด ว่าเป็นสติดิล เมื่อควรจะให้เป็นเป็นวิมุตต์ ว่าเป็นนิคหิต เมื่อควรจะให้เป็นนิคหิต ว่าเป็นวิมุตต์ ย่อมทำกรรมให้เสีย ในภายในกรรมวาจา ด้วยประการฉะนี้. จริงอยู่ ภิกษุผู้สวดอย่างนั้น ว่าอักษรอื่นในเมื่ออักษรอื่นอันตนควรว่าท่านกล่าว ว่าผิด.

อันภิกษุผู้สวดกรรมวาจา ควรว่าอักษรนั้น ๆ แล ให้ถูกต้องตามฐานอย่างนี้ คือ ใน พัญชนะ ๖ นอกนี้ มีทิมะและรัสสะเป็นต้นว่าทิมะให้คงในที่แห่งทิมะ ว่ารัสสะให้คงในที่แห่งรัสสะ อย่าให้ประเพณีอันมาแล้วโดยลำดับสูญเสีย ทำกรรมวาจา.

แต่ถ้าภิกษุผู้สวดกรรมวาจาไม่ว่าอย่างนั้น เมื่อควรจะว่าให้เป็นที่มะว่า เป็นรัสสะเสีย หรือเมื่อควรจะว่าให้เป็นที่สะ ว่าเป็นที่มะเสียก็ดี เมื่อควรจะว่าให้เป็นที่ครุ ว่าเป็นลหุเสีย หรือเมื่อควรจะว่าให้เป็นที่ลหุ ว่าเป็นที่ครุเสียก็ดี อนึ่ง เมื่อควรจะว่าให้เชื่อมกัน ว่าแยกกันเสีย หรือเมื่อควรจะว่าให้แยกกัน ว่าเชื่อมกันเสียก็ดี. แม้เมื่อว่าอย่างนี้ กรรมวาจาก็ไม่เสีย. จริงอยู่ พัญชนะ ๖ นี้ ไม่ยังกรรมให้เสีย.

ก็คำใด ที่พระสูตรตันติกเถระทั้งหลายกล่าวว่า ท กลายเป็น ต ได้ ต กลายเป็น ท ได้ จ กลายเป็น ช ได้ ช กลายเป็น จ ได้ ย กลายเป็น ก ได้ ก กลายเป็น ย ได้ เพราะฉะนั้น เมื่อควรจะว่า ท เป็นต้น ว่าเป็น ต เป็นต้น เสีย ก็ไม่ผิด. คำนั้นถึงกรรมวาจาแล้วย่อมไม่ควร. เพราะเหตุนั้น พระวินัยธร ไม่พึงว่า ท เป็น ต ๆ ลฯ ไม่พึงว่า

ก เป็น ย พึงสวดกรรมวาจา ชำระภาษาตามควรแก่บาป หลิกโทษ ที่กล่าว
แล้ว แห่งภาษาคือพยัญชนะทั้ง ๑๐ อย่างเสีย. จริงอยู่ เมื่อว่าโดยประการนอกนี้
แล้ว ชื่อว่าทั้งสาวนาเสีย.

สองบทว่า อกาถ วา สาเวติ มีความว่า งดบัญญัติไว้ ทำอนุ-
สาวนากรรมเสียก่อน ในสมัยมิใช่กาล คือ มิใช่โอกาสแห่งสาวนาแล้ว ตั้ง
บัญญัติต่อภายหลัง

กรรมย่อมวิบัติโดยอนุสาวนา ด้วยอาการ ๕ นี้ ด้วยประการดังนี้.

[กรรมวิบัติโดยสีมา]

อนึ่ง พึงทราบวินิจฉัยในวิบัติโดยสีมา ดังต่อไปนี้ :-

สีมาใด ไม่จุกิกษุได้ ๒๑ รูป สีมานั้น จักว่าสีมาเล็กเกินไป.

แต่ในกรณีที่ว่า กิกษุ ๒๑ รูป ไม่อาจเพื่อนั่งในสีมาใด สีมานั้น
จักว่าเล็กเกินไป. เพราะเหตุนี้ สีมาเห็นปานนี้อันสงฆ์สมมติแล้วก็ตาม เป็น
อันไม่ได้สมมติ ย่อมต้องเป็นเช่นกับคามเขต. กรรมที่ทำในสีมานั้น ย่อมเสีย.
แม้ในสีมาที่เหลือทั้งหลายก็เช่นนี้.

กัณยสีมาเหล่านี้ สีมาใด เป็นแดนอันสงฆ์สมมติเกิด ๓ โยชน์แม้
เพียงปลายเส้นผมเดียว สีมานั้น จักว่าใหญ่เกินไป.

สีมามีนิมิตไม่ต่อกัน เรียกว่า สีมามีนิมิตขาด.

กิกษุทุกนิมิตในทิศตะวันออกแล้ว ทักในทิศใต้ ทิศตะวันตก และทิศเหนือ
วนไปโดยลำดับกัน แล้วทักข้านิมิตที่เคยทักแล้ว ในทิศตะวันออกอีก แล้ว
จึงหยุด จึงจะควร. สีมาย่อมเป็นแดนมีนิมิตไม่ขาดอย่างนี้. ก็ถ้าว่า ทักมา

ตามลำดับแล้ว ทักนิมิตในทิศเหนือแล้ว หยุดเสียแก่ทิศเหมือนนั่นเอง, สีมาย่อมมีนิมิตขาด.

สีมาใด ที่สงฆ์สมมติ จัดเอาต้นไม้มีเปลือกแข็งก็ดี ต่อไม้ก็ดี กองดินกองทรายอย่างใดอย่างหนึ่งก็ดี ซึ่งไม่ควรเป็นนิมิต ให้เป็นนิมิตอันหนึ่งในระหว่าง สีมานั้นจัดเป็นสีมามีนิมิตขาดอีกชนิดหนึ่ง.

สีมาใดที่สงฆ์สมมติ กะเอาเงาภูเขาเป็นต้นเงาอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้เป็นนิมิต สีมานั้น ชื่อว่ามีฉายาเป็นนิมิต.

สีมาใด ที่สงฆ์สมมติ ไม่ทักนิมิตโดยประการทั้งปวง, สีมานั้น ชื่อว่าหานิมิตมิได้.

ภิกษุทักนิมิตแล้ว ยืนอยู่ภายนอกนิมิตสมมติสีมา ชื่อว่ายืนอยู่นอกสีมาสมมติสีมา.

ภิกษุสมมติสีมาในน่านน้ำมีแม่น้ำเป็นต้นเหล่านี้ ชื่อว่าสมมติสีมาในแม่น้ำ ในทะเล ในสระเกิดเอง. สีมานั้น แม้สงฆ์สมมติแล้วอย่างนั้น ย่อมไม่เป็นอันสมมติเลย เพราะพระบาลีว่า ภิกษุทั้งหลาย แม่น้ำทั้งปวง ไม่ใช่สีมาทะเลทั้งปวง ไม่ใช่สีมา, สระเกิดเองทั้งปวง ไม่ใช่สีมา.

หลายบทว่า สีมาย สิมํ สมฺภินฺนุทฺติ มีความว่า คาบเกี่ยวสีมาของผู้อื่นด้วยสีมาของตน.

บทว่า อชฺโฌตฺถรฺติ ได้แก่ สมมติทับสีมาของผู้อื่น ด้วยสีมาของตน.

ในการสมมติสีมานั้น ความคาบเกี่ยวกันและความทับกันจะมีได้ด้วย
ลักษณะอย่างใด, ลักษณะทั้งปวงนั้น ข้าพเจ้าได้กล่าวเสร็จแล้วในอุโบสถ
ชั้นธกะ.

สีมาทั้ง ๑๑ อย่างนี้ ไม่จัดเป็นสีมา เป็นเท่ากับคามเขตเท่านั้น. กรรม
ที่สงฆ์นั่งทำในสีมาเหล่านั้น ย่อมเสีย ด้วยประการฉะนี้. เพราะเหตุนี้ ท่าน
จึงกล่าวว่า กรรมย่อมวิบัติโดยสีมา ด้วยอาการ ๑๑ เหล่านี้.

[กรรมวิบัติโดยปริสะ]

อนึ่ง พึงทราบวินิจฉัยในวิบัติแห่งกรรมโดยปริสะ ดังต่อไปนี้ :-

ไม่มีคำน้อยหนึ่งที่จะจัดว่าไม่ตื่น.

ลักษณะของภิกษุผู้เข้ากรรมและภิกษุผู้ควรแก้ฉันทะ ในกรรมวิบัติ
โดยปริสะนั้น ที่ข้าพเจ้าควรกล่าวก็มีบ้าง แต่ท่านได้กล่าวไว้ข้างหน้าแล้วแล
โดยนัยเป็นต้นว่า จตุตตาริ ภิกขุ ปกตตตตต กมฺมปฺปตตตต ดังนี้.

บรรดาบทเหล่านั้น สอนบทว่า ปกตตตตต กมฺมปฺปตตตต มีความว่า
ในกรรมที่สงฆ์จตุวรรคพึงทำ ภิกขุ ๔ รูปผู้มีตนเป็นปกติ คือ ผู้อันสงฆ์มิได้
ยกวัตร อันสงฆ์มิได้ลงโทษ ผู้มีศีลบริสุทธิ์ ภิกขุ ๔ รูป ผู้เข้ากรรม คือ
ผู้ควร ผู้สมควร ได้แก่เป็นเจ้าของแห่งกรรม. กรรมนั้น เว้นพวกเธอเสีย
ย่อมทำไม่ได้. ฉันทะก็ดี ปาริสุทธก็ดี ของพวกเธอยังไม่มา. ฝ่ายภิกษุที่เหลือ
ถ้าแม้มีประมาณพันรูป. ถ้าว่าเป็นสมานสังวาสก์ ย่อมเป็นผู้ควรแก้ฉันทะ
ทั้งหมดทีเดียว. พวกเธอมอบฉันทะและปาริสุทธิแล้ว จะมาหรือไม่มาก็ตาม.
ส่วนกรรมคงตั้งอยู่.

แต่สงฆ์ทำกรรมมีปริวาสเป็นต้น แก่ภิกษุใด, ภิกษุนั้นมิใช่ผู้เข้ากรรม
ทั้งมิใช่ผู้ควรแก้จันตะ. อีกอย่างหนึ่ง ภิกษุนั้นอันท่านเรียกว่า กัมมารหุคค
ก็เพราะเหตุที่สงฆ์จับบุคคลนั้นให้เป็นวัตถุกระทำกรรม.

แม้ในกรรมที่เหล็ด ก็นัยนี้แล.

ท่านกล่าวนัยเป็นต้นว่า จตตาริ กมุmani ไว้อีก ก็เพื่อแสดงข้อที่
อภัพบุคคลมีบั้นตะจะก็เป็นต้น ไม่จัดเป็นวัตถุ.
คำที่เหลือ ในนัยนี้ ต้นทั้งนั้น.

[ว่าด้วยอปโลกนกรรม]

บัดนี้ เพื่อแสดงประเภทแห่งกรรมเหล่านั้น ท่านจึงกล่าวว่า
อปโลกนกมัม กติ ฐานิ คจฺจติ เป็นอาทิ.

บรรดาบทเหล่านั้น ในบทที่ว่า อปโลกนกรรม ย่อมถึงฐานะ ๕
เหล่าไหน? ฐานะ ๕ เหล่านี้ คือ โอสารณา นิสสารณา ภัณฑุกรรม
พรหมทัณฑ์ ทั้งกรรมลักษณะเป็นคำรบ ๕ นี้ คำที่ว่า โอสารณา นิสสารณา
นั้น ท่านกล่าวแล้ว เพื่อเป็นบทที่ไพเราะ. แต่นิสสารณามีก่อน โอสารณา
มีภายหลัง.

[นิสสารณาและโอสารณา]

ใน ๒ อย่างนั้น ทัณฑกรรมนาสนาที่สงฆ์ทำแก่กัณฐกสามเณร พึง
ทราบว่าเป็นนิสสารณา. เพราะเหตุนั้น ในบัดนี้ แม้ถ้าสามเณรกล่าวโทษ
พระพุทธ พระธรรม หรือพระสงฆ์, แสดงสิ่งที่ไม่ควรว่าควร, เป็นผู้มีความ

เห็นผิด ประกอบด้วยอันทคาคหิกทิกฺขุ; สามเณรนั้น อภิษุทั้งหลายพึงห้ามปราม ให้สละความยึดถือที่เสีย เพียงครั้งที่ ๓, หากเธอไม่ยอมสละ พึงให้ประชุมสงฆ์กล่าวว่า จงสละเสีย, หากเธอไม่ยอมสละ ภิกษุผู้ฉลาดพึงทำอปโลกนกรรมลงโทษเธอ.

ก็แลกรรมอันภิกษุนี้พึงทำอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอถามสงฆ์ว่า สามเณรชื่อนี้ ๆ มีความเห็นผิด มักกล่าวโทษพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์, สามเณรเหล่านี้ยอมได้การนอนร่วมกับภิกษุทั้งหลาย ๒-๓ คีณ อันใด การลงโทษเธอ เพื่อไม่ได้การนอนร่วมนั้น ชอบใจสงฆ์หรือ? ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอถามสงฆ์เป็นครั้งที่ ๒ ฯลฯ ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอถามสงฆ์เป็นครั้งที่ ๓ ว่า สามเณรชื่อนี้ ๆ มีความเห็นผิด ฯลฯ การลงโทษเธอ เพื่อไม่ได้การนอนร่วมนั้น ชอบใจสงฆ์หรือ? การลงโทษนั้น ชอบใจสงฆ์; เจ้าคนเสีย เจ้าจงไปเสีย เจ้าจงฉิบหายเสีย.

โดยสมัยอื่น สามเณรนั้นขอโทษว่า ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าได้กระทำอย่างนั้น เพราะความเป็นผู้เขลา เพราะไม่รู้ เพราะเป็นผู้ไม่พิจารณา, ข้าพเจ้านั้นขอขมาสงฆ์ ดังนี้ พึงให้เธอขอเพียงครั้งที่ ๓ แล้ว ถอนโทษด้วยอปโลกนกรรมนั้นแล.

ก็แลสามเณรนั้น อภิษุทั้งหลายพึงถอนโทษอย่างนี้ :-

ภิกษุผู้ฉลาด พึงสวดประกาศ โดยอนุมัตติของสงฆ์ในท่ามกลางสงฆ์ว่า ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าถามสงฆ์ว่า สามเณรชื่อนี้ ๆ มีความเห็นผิด มักกล่าวโทษพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ อันสงฆ์ลงโทษแล้ว เพื่อไม่ได้การนอนร่วมกับภิกษุทั้งหลาย ๒-๓ คีณ ซึ่งสามเณรเหล่านี้ได้, บัดนี้ สามเณรนี้

เสียงมาแล้ว เว้นได้แล้ว ประพฤติเจียมตัว หันเข้าหาลัทธิธรรมแล้ว ตั้งมั่น
ในหิริโอตตัมปะแล้ว ได้ทำทัณทกรรมแล้ว สาราพาโทษอยู่; การให้ความ
พร้อมเพรียงด้วยกายสมโภคเหมือนในกาลก่อน แก่สามเณรนี้ ชอบใจ สงฆ์
หรือ ? พึงสวดอย่างนี้ ๓ ครั้ง. อปโลกนกรรมยอมถึงโอสารณาและนิสสารณา
ด้วยประการฉะนี้.

ภณทกรรม ข้าพเจ้าได้กล่าวเสร็จแล้ว ในมหาขันธกัณณา.

[พรหมทัณฑ์]

พรหมทัณฑ์ อันพระอานนทเถระได้กล่าวไว้แล้ว ในปัญจสตักขันธกะ.
ก็แลพรหมทัณฑ์นั้น อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติ เพราะพระฉันนะ
รูปเดียวหามิได้. ภิกษุแม้อื่นใด เป็นผู้มีปากร้าย เสียดสี ด่า ข่มภิกษุทั้งหลาย
ด้วยถ้อยคำหยาบคายอยู่. สงฆ์พึงลงพรหมทัณฑ์แก่ภิกษุแม้นั้น.

ก็แลพรหมทัณฑ์นั้น พึงลงอย่างนี้ :-

ภิกษุผู้ฉลาด พึงสวดประกาศโดยอนุมัติของสงฆ์ ในท่ามกลางสงฆ์ว่า
ท่านผู้เจริญ ภิกษุชื่อนี้ มีปากร้าย เสียดสีภิกษุทั้งหลาย ด้วยถ้อยคำที่หยาบคาย
อยู่, ภิกษุนั้น พึงกล่าวคำที่คนปรารถนาจะกล่าว, ภิกษุชื่อนี้ อันภิกษุทั้งหลาย
ไม่พึงว่ากล่าว ไม่พึงตักเตือน ไม่พึงพราสาสน, ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าถาม
สงฆ์ว่า การลงพรหมทัณฑ์แก่ภิกษุชื่อนี้ ของใจสงฆ์หรือ ? ข้าพเจ้าถาม
เป็นครั้งที่ ๒ ๆ ล ๆ ข้าพเจ้าถามเป็นครั้งที่ ๓ ว่า การลงพรหมทัณฑ์แก่ภิกษุ
ชื่อนี้ ชอบใจสงฆ์หรือ ? ท่านผู้เจริญ.

พรหมทัณฑ์อันสงฆ์พึงระงับแก่ภิกษุนั้น ผู้ประพฤติชอบแล้ว ขอโทษ อยู่โดยสมัยอื่น. ก็แลสงฆ์พึงระงับอย่างนี้ :-

ภิกษุผู้ฉลาด พึงสวดประกาศในท่ามกลางสงฆ์ว่า ท่านผู้เจริญ ภิกษุ สงฆ์ได้ลงพรหมทัณฑ์ แก่ภิกษุโน้น, ภิกษุนั้น เสร็จเรียบร้อยแล้ว ประพฤติเจียมตัว หันเข้าหาศีลวัตรแล้ว ตั้งมั่นในหิริโอตตปะแล้ว พิจารณาแล้ว ตั้งอยู่ใน สัจจระตูปไป, ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าถามสงฆ์ว่า การระงับพรหมทัณฑ์แก่ภิกษุ นั้น ชอบใจสงฆ์หรือ? พึงกล่าวอย่างนี้ เพียงครั้งที่ ๓ ระงับพรหมทัณฑ์เสีย ด้วยอปโลกนกรรมแล.

[กรรมลักษณะ]

สองบทว่า **กมุขลภขณญเณว ปญจัม** มีความว่า ในเรื่องเหล่านี้ ที่ว่า ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุผู้พิศมัย เอน้ำโคลนรด ภิกษุทั้งหลาย ด้วยหมายว่า แม้ไหนภิกษุทั้งหลายพึงรักใคร่ในพวกเรา เปิดกายอวดภิกษุทั้งหลาย, ถลกขาอวดภิกษุทั้งหลาย, เปิดอองคชาตแสดงแก่ภิกษุทั้งหลาย พูดเกี่ยวภิกษุทั้งหลาย ชักสื่อกับภิกษุทั้งหลายด้วยหมายว่า แม้ไหน ภิกษุทั้งหลายพึงรักใคร่ในพวกเรา ดังนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติทุกกฎแก่ ภิกษุเหล่านั้น แล้วทรงอนุญาตวันทียกรรมอันใด ไว้ในภิกษุนี้ชั้นชกอย่างนี้ว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเพื่อลงทัณฑกรรมแก่ภิกษุนั้น, ครั้งนั้นแล ภิกษุทั้งหลายได้มีความรำพึงเช่นนี้ว่า ทัณฑกรรม อันเราจะพึงทำอย่างไรหนอ ? จึงกราบทูลเนื้อความนั้น แต่พระผู้มีพระภาคเจ้า, พระองค์จึงตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนั้นอันภิกษุสงฆ์ พึงทำให้เป็นผู้อันตนไม่ควรไหว้ ดังนี้. อวันทียกรรมนั้น ย่อมเป็นกรรมลักษณะแท้ ย่อมเป็นฐานะที่ครบ ๕ แห่ง อปโลกนกรรมนี้.

จริงอยู่ อวินทียกรรมนั้น เป็นลักษณะคือกรรมแห่งอปโลกนกรรม นั้น หาหลายเป็นอย่างอื่นมีโอสารถาเป็นต้นไม่. เพราะฉะนั้น ท่านจึงเรียกว่า กรรมลักษณะ. การทำวินทียกรรมนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ใน ภิกขุณีขันธกะนั้นแล้วแล.

อีกประการหนึ่ง เพื่อแสดงอวินทียกรรมนั้นกับทั้งกิริยาที่ระงับโดย พิสดาร ข้าพเจ้าจะกล่าวไว้ในกัมมวัคค์แม่นี้ :-

ภิกษุณีผู้ขาด ฟังสวดประกาศโดยอนุมัติของภิกษุณีสงฆ์ ซึ่งประชุม กันในสำนักภิกษุณีว่า แม่เจ้า ข้าพเจ้าถามภิกษุณีสงฆ์ว่า พระผู้เป็นเจ้าของฉัน แสดงอาการไม่น่าเลื่อมใสแก่ภิกษุณีทั้งหลาย, การทำพระผู้เป็นเจ้าของฉัน ให้เป็น ผู้อันภิกษุณีทั้งหลายไม่พึงไหว้ ขอบใจสงฆ์หรือ ? ข้าพเจ้าถามภิกษุณีสงฆ์ เป็นครั้งที่ ๒ ฯลฯ เป็นครั้งที่ ๓ ว่า แม่เจ้า พระผู้เป็นเจ้าของฉัน แสดง อาการไม่น่าเลื่อมใส แก่ภิกษุณีทั้งหลาย, การทำพระผู้เป็นเจ้าของฉัน ให้เป็นผู้อัน ภิกษุณีทั้งหลายไม่พึงไหว้ ขอบใจสงฆ์หรือ ? อวินทียกรรมอันภิกษุณีสงฆ์ ฟังสวดประกาศ ๓ ครั้ง ทำด้วยอปโลกนกรรมอย่างนี้.

จำเดิมแต่นั้น ภิกษุณี อันภิกษุณีทั้งหลายไม่พึงไหว้. ถ้าว่าภิกษุณี อันภิกษุณีทั้งหลายไม่ไหว้อยู่ กลับเกิดหิริและโอตตปะจันแล้ว ประพฤติ ชอบใจ, ภิกษุณีทั้งหลายอันเธอพึงขอโทษ. เมื่อจะขอโทษ ไม่พึงไปสู่สำนัก ภิกษุณี ฟังเข้าหาสงฆ์หรือคณะหรือภิกษุรูปหนึ่ง ในวิหารนั่นเอง นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี ขอโทษว่า ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าพิจารณาแล้ว จะตั้งอยู่ใน สัจจต่อไป, จักไม่แสดงอาการไม่น่าเลื่อมใสอีก, ขอภิกษุณีสงฆ์ จงดอดโทษ แก่ข้าพเจ้าเถิด.

สงฆ์หรือคณะนั้น พึงส่งภิกษุรูปหนึ่งไป หรือภิกษุรูปหนึ่งนั้นพึงไปเองที่เดียว แล้วกล่าวกะภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุนี้พิจารณาแล้ว ตั้งอยู่ในสังวรต่อไป ภิกษุนี้สงฆ์ อันภิกษุนี้สารภาพโทษแล้ว ขอโทษแล้ว, ขอภิกษุนี้สงฆ์ จงทำภิกษุนี้ให้เป็นผู้อันตนพึงไหว้เถิด. ภิกษุนั้น อันภิกษุนี้สงฆ์พึงทำให้เป็นผู้อันตนพึงไหว้.

ก็แลเมื่อจะทำ พึงทำอย่างนี้ :-

ภิกษุผู้ฉลาด พึงสวดประกาศ โดยอนุมัติของภิกษุสงฆ์ผู้ประชุมกันในสำนักภิกษุณีว่า แม่เจ้า ข้าพเจ้าถามภิกษุสงฆ์ว่า พระผู้เป็นเจ้าของฉันแสดงอาการไม่น่าเลื่อมใสแก่ภิกษุทั้งหลาย; พระผู้เป็นเจ้านั้น อันภิกษุสงฆ์ทำให้เป็นผู้อันตนไม่พึงไหว้แล้ว หันเข้าหาลัทธิธรรม พิจารณาแล้ว ตั้งอยู่ในสังวรต่อไป สารภาพโทษแล้ว ขอโทษภิกษุสงฆ์อยู่, การทำพระผู้เป็นเจ้านั้น ให้เป็นผู้อันภิกษุทั้งหลายพึงไหว้ ชอบใจสงฆ์หรือ? พึงกล่าว ๓ ครั้ง. ภิกษุนั้น อันภิกษุสงฆ์พึงทำให้เป็นผู้อันตนพึงไหว้ด้วยอุปโลกนกรรมนั้นแล อย่างนี้.

[กรรมลักษณะวินิจัย]

ก็ในกัมมวคค์นี้ มีวินิจัยกรรมลักษณะแม่ที่พ้นจากบาติ พึงทราบดังต่อไปนี้ :-

จริงอยู่ ขึ้นชื่อว่า กรรมลักษณะ ทรงบัญญัติมีภิกษุสงฆ์เป็นมูล แต่ยอมได้แก่ภิกษุสงฆ์ด้วยแท้.

ก็ภิกษุสงฆ์ทำอปโลคนกรรมใด ในโรงสลาท โรงยาคุ โรงกัตต์ และโรงอุโบสถ, อปโลคนกรรมเมื่อนั้น เป็นกรรมลักษณะแท้.

อันการที่ภิกษุผู้ฉลาด ให้ประชุมสงฆ์แล้ว สวดประกาศเพียงครั้งที่ ๓ ทำอปโลคนกรรม ให้จิ๋วแก่ภิกษุทั้งหลาย ผู้มีจิ๋วถูกโจรชิง ผู้มีจิ๋วเก่า และผู้มีจิ๋วหาย ย่อมควร. แต่ของเล็กน้อยมีเข็มเป็นต้น มีประเภทซึ่งกล่าวแล้วในเสนาสนชั้นธวัณณา อันภิกษุผู้แจกของเล็กน้อย แม้ไม่ต้องอปโลคน ก็ให้แก่ภิกษุผู้ทำจิ๋วได้. ภิกษุผู้แจกของเล็กน้อยนั้นเท่านั้น เป็นใหญ่ในการให้ของเล็กน้อยเหล่านั้น. เมื่อจะให้ของที่เกินกว่านั้น ต้องอปโลคนให้. เพราะ ว่าสงฆ์เป็นเจ้าของในการให้ของที่เกินกว่านั้น.

แม้คิลานเภสัช ซึ่งมีประการดังกล่าวแล้วในเสนาสนชั้นธวัณณานั้น อันภิกษุผู้แจกของเล็กน้อย ฟังให้เองก็ได้. ฟังอปโลคนให้แก่ภิกษุผู้ต้องการมาก.

ก็แต่ว่า ภิกษุใด ไม่มีกำลังก็ดี เป็นง่อยก็ดี ขาดทางภิกษาจารก็ดี อาพาธหนักก็ดี, สำหรับภิกษุนั้น เมื่อจะให้ข้าวสารหนึ่งทะนาน หรือกึ่งทะนาน ทุกๆ วัน หรือจะให้ข้าวสาร ๕ ทะนานหรือ ๑๐ ทะนานเฉพาะวันเดียว จาก กัลปนาสงฆ์ที่เกิดในที่นั้น ในอาวาสใหญ่ทั้งหลาย ต้องทำอปโลคนกรรมให้. เพื่อจะปลดกังวลคือหนีแก่ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักก็ดี จะให้เสนาสนะที่ไม่ต้องย้ายแก่ภิกษุผู้เป็นพหูสูตช่วยภาระของสงฆ์ก็ดี จะให้เบียดเบียนแก่อารามิกชนมีกัมปิย-การกเป็นต้น ผู้ทำกิจของสงฆ์ก็ดี จากกัลปนาสงฆ์ที่เกิดในอาวาสนั้น ควรให้ ด้วยอปโลคนกรรมเท่านั้น.

จะให้บำรุงอวาตของสงฆ์ จากกัลปนาสงฆ์ที่เกิดขึ้นในอวาตนั้นซึ่ง
ทายกถวาย ด้วยอำนาจจตุปัจจัย ก็ควร. แต่เพื่อตัดคำติเตียนว่า ภิกษุนี้
ยอมจัดการ ด้วยถือคนเป็นใหญ่ จึงควรถามสงฆ์ที่ในโรงสลาทเป็นต้น หรือ
ในที่ประชุมอื่นเสียก่อน จึงให้บำรุง.

อวาตอันภิกษุผู้ฉลาดพึงอุปโลกน์แล้วให้บำรุง แม้จากกัลปนาสงฆ์ที่
เกิดขึ้นในอวาตนั้นที่ทายกเจาะจงถวาย เพื่อประโยชน์แก่จิรวและบิณฑบาต.
แม้จะไม่อุปโลกน์ ก็ควร. แต่เพื่อตัดคำติเตียนซึ่งเกิดขึ้นอย่างนี้ว่า ภิกษุนี้
กล้าจริงนะ ให้บำรุงอวาตจากกัลปนาสงฆ์ที่เขาให้ เพื่อประโยชน์แก่จิรวและ
บิณฑบาต จึงควรทำอุปโลกนกรรมก่อน แล้วจึงให้บำรุง.

เมื่อทำฉัตรหรือเวทียี่เจ็ด หรือเรือนโพธิ หรือหอนันซึ่งยังไม่ได้
ทำก็ดี จะปฏิสังขรณ์สิ่งที่ทรุดโทรมก็ดี จะทำการก่อด้วยปูนก็ดี ชักชวนพวก
ชาวบ้านช่วยทำ ก็ควร. ถ้าไม่มีผู้ทำ, พึงให้ทำจากรายได้ที่ฝากไว้เพื่อเจดีย์.
แม้เมื่อรายได้ที่ฝากไว้ไม่มี ก็พึงทำอุปโลกนกรรมแล้วให้จัดทำ จากกัลปนา-
สงฆ์ที่เกิดขึ้นในอวาตนั้น จะอุปโลกน์แล้วกระทำกิจของเจดีย์แม้ด้วยทรัพย์
ของสงฆ์ก็ควร. แม้อุปโลกน์แล้วทำกิจของสงฆ์ด้วยทรัพย์ของเจดีย์หาควรไม่.
แต่จะถือเอาเป็นของยืมแล้วใช้กินในให้อย่างเดิม ควรอยู่.

แต่การที่ภิกษุทั้งหลายผู้ทำสุทธกรรมเป็นต้นที่เจดีย์ เมื่อไม่ได้อาหาร
พอยังอดภาพให้เป็นไป จากภิกขาจารหรือจากสงฆ์ จะจ่ายอาหารพอยังอดภาพ
ให้เป็นไป จากทรัพย์ของเจดีย์มาฉัน กระทำวัตร (ทดแทน) ก็ควร.

จะทำสังฆภัตด้วยปลาและเนื้อเป็นต้น ด้วยอ้างว่าเราทำวัตร หา
ควรไม่.

ต้นไม้มิมีผลเหล่าใด แม้ที่ปลูกไว้ในวัด เป็นของที่สงฆ์หวงห้าม ย่อม
ได้การบำรุง. ภิกษุทั้งหลายย่อมตีระฆังแล้วแบ่งกันฉัน ซึ่งผลทั้งหลายแห่ง
ต้นไม้มิเหล่าใด, ในต้นไม้มิเหล่านั้น ไม่ควรทำอปโลคนกรรม

ส่วนต้นไม้มิมีผลเหล่าใด อันสงฆ์มิหวงห้าม, ในต้นไม้มิเหล่านั้นแล
ควรทำอปโลคนกรรม. กิ้อปโลคนกรรมนั้น ควรทำแม้ในโรงสลาก โรงยาคู
โรงภัตต และที่ประชุมอื่น. อนึ่ง ในโรงอุโบสถก็ควรทำแท้. เพราะ ฉันทะ
และปาริสุทธิของภิกษุทั้งหลาย แม้ผู้มีได้มาในโรงอุโบสถนั้น อันภิกษุรูปหนึ่ง
ย่อมนำมา. เพราะเหตุนี้ อปโลคนกรรมนั้น ย่อมเป็นกรรมที่ชำระให้หมด
จคติ.

ก็แลเมื่อจะทำ พึงทำอย่างนี้ :-

ภิกษุผู้ฉลาด พึงสวดประกาศโดยอนุมัตติของภิกษุสงฆ์ว่า ท่านผู้เจริญ
ข้าพเจ้าถามสงฆ์ว่า สิ่งใดเป็นของสงฆ์ มิรากล เปลือก ใบ หน่อ ดอก และ
ผล ซึ่งควรขบฉันได้เป็นต้น มีอยู่ ภายในสีมาในวัดนี้, การที่ภิกษุทั้งหลาย
ที่มาแล้ว ๆ บริโภคสิ่งทั้งปวงนั้นตามสบาย ชอบใจสงฆ์หรือ ? พึงถาม ๓
ครั้ง. อปโลคนกรรมนั้น อันภิกษุ ๔ - ๕ รูปทำแล้ว ก็เป็นอันใช้ได้แท้.

ภิกษุ ๒-๓ รูปอยู่ในวัดแม้ใด, อปโลคนกรรมแม้ที่ภิกษุเหล่านั้นนั่ง
ทำแล้วในวัดนั้น ย่อมเป็นเช่นกับอปโลคนกรรมที่สงฆ์ทำแล้วแท้. อนึ่ง ใน
วัดใด มีภิกษุรูปเดียว, กตติกวัดแม้ที่ภิกษุนั้น ผู้นั่งกระทำบุพการณ์และ
บุพกิจกระทำแล้วในวันอุโบสถ ย่อมเป็นเช่นกับอปโลคนกรรมที่สงฆ์กระทำ
แล้วเหมือนกัน.

ก็แลกติกวัตถ์นั้น อันภิกษุผู้จะทำ แม้ทำตามคราวแห่งผลไม้ก็ควร.
กำหนดทำอย่างนี้ว่า ๔ เดือน ๖ เดือน ๑ ปี ก็ตาม, ไม่กำหนดทำก็ตาม ควร
ทั้งนั้น

ในคราวที่กำหนด พึงบริโภครวมที่กำหนดไว้ แล้วทำใหม่. ในคราว
ที่ไม่กำหนด ควรเพียงกาลที่ต้นไม้ทั้งหลายยังทรงอยู่. ต้นไม้เหล่าอื่นแม้ใด
ที่เพาะแล้ว ด้วยพืชทั้งหลายแห่งต้นไม้เหล่านั้น, กติกานั้นแล ใช้สำหรับต้นไม้
เหล่านั้นด้วย

ก็ถ้าว่าเป็นต้นไม้ที่เพาะปลูกในวัดอื่น, สงฆ์ในวัดซึ่งเป็นผู้ที่ปลูก
เท่านั้น เป็นเจ้าของต้นไม้เหล่านั้น.

ต้นไม้เหล่าใด อันใคร ๆ นำพืชมาจากที่อื่น ปลูกลงที่หลังในวัด
ดั้งเดิม, สำหรับต้นไม้เหล่านั้น ต้องทำกติกาอย่างอื่น. เมื่อทำกติกาแล้ว ต้น
ไม้เหล่านั้น ย่อมตั้งอยู่ในฐานะเป็นของบุคคล. ควรบริโภครวมเป็นต้นตามสบาย.

ก็ถ้าว่า ภิกษุทั้งหลายในวัดดั้งเดิมนี้อ้อมโอกาสนั้น ๆ ทำบริเวณไว้
แล้วทำนุบำรุงอยู่. ภิกษุเหล่าใด ทำนุบำรุง, ต้นไม้เหล่านั้น ตั้งอยู่ในฐานะ
เป็นของบุคคลแห่งภิกษุเหล่านั้น. ภิกษุเหล่าอื่นย่อมไม่ได้เพื่อบริโภค. แต่
ภิกษุผู้ทำนุบำรุงเหล่านั้น ต้องให้ส่วนที่ ๑๐ แก่สงฆ์ แล้วจึงบริโภค

แม้ภิกษุใด เขาก็ไม่ล้อมรักษาไว้กลางวัด แม้ภิกษุนั้น ก็นัยนี้แล.

ด้วยความดีใจว่า พระเถระมาแล้ว สามเณรทั้งหลายจึงนำผลไม้
ใหญ่มาถวายภิกษุผู้ควรยกย่อง ซึ่งไปสู่วัดเก่าแก่. ถ้าว่าในกาลครั้งเดิม ภิกษุ
ผู้เป็นพหูสูต ทรงปริยัติธรรมทั้งสิ้น อยู่ในวัดนั้น. ภิกษุนั้นพึงบริโภค โดย
ไม่ต้องมีความรังเกียจว่า ในวัดนี้จักมีกติกาที่ทำไว้อย่างเป็นแน่. ผลไม้

ใหญ่ในวัด ย่อมควรแม้แก่ภิกษุทั้งหลายผู้ถือบิณฑบาตจรูงค์ คือไม่ยังจรูงค์ ให้เสีย.

สามเณรทั้งหลายถวายผลไม้ใหญ่เป็นอันมาก แก่อาจารย์ และ อุปัชฌาย์ของตน, ภิกษุเหล่าอื่น เมื่อไม่ได้ยอมโพนทนา การโพนทนานั้น ก็เป็นสักว่าโพนทนาเท่านั้น.

แต่ถ้าเป็นคราวที่ภิกษาฝืดเคือง, ชนทั้ง ๖๐ อาศัขณุนต้นเดียวเลี้ยง ชีวิต. ในกาลเช่นนั้น ต้องแบ่งกันกิน เพื่อประโยชน์จะทำการสงเคราะห์ให้ทั่วถึงกัน. ทำเช่นนี้เป็นการชอบ.

ก็แล้ววัตรตามกติกา ยังไม่ระงับเพียงใด, ผลไม้ที่ภิกษุเหล่านั้นฉันแล้ว เป็นอันฉันแล้วด้วยดีแท้เพียงนั้น. ก็เมื่อไรเล่า วัตรตามกติกา จึงจะระงับ ?. ในกาลใด สงฆ์ผู้พร้อมเพรียงประชุมกันสวดประกาศว่า ตั้งแต่วันนี้ไป ภิกษุทั้งหลายจงแบ่งกันฉัน, ในกาลนั้น วัตรตามกติกา ย่อมระงับ. อนึ่ง ในวัดที่มีภิกษุรูปเดียวเมื่อคำประกาศ แม้อันภิกษุรูปเดียวประกาศ กติกาดเดิม ย่อมระงับเหมือนกัน.

ถ้าว่า เมื่อกติการะงับแล้ว สามเณรทั้งหลายหาได้ยังผลไม้ทั้งหลาย ให้หล่นจากคันไม้ หาได้เก็บผลไม้จากพื้นดินถวายภิกษุทั้งหลายไม่, เทียบเหยียบย่ำผลไม้หล่นแล้วเสียด้วยเท้า. สงฆ์พึงเพิ่มผลไม้ให้แก่สามเณรเหล่านั้น ตั้งแต่เสี้ยวที่ ๑๐ จนถึงถึงส่วนแห่งผลไม้. เพราะได้เพิ่มส่วน พวกเธอ จักนำมาถวายแน่แท้.

ในคราวที่ภิกษากลับหาได้ง่ายอีก เมื่อกบปียการกทั้งหลาย มาทำการ ล้อมด้วยกิ่งไม้เป็นคัน รักษาคันไม้ไว้ ไม่ต้องให้ส่วนเพิ่มแก่พวกสามเณร พึงแบ่งกันบริโภค.

ชนทั้งหลาย จากบ้านรอบวัดคิดว่า ในวัดมีผลไม้ไม่น้อยใหญ่ จึงมาขอ
เพื่อประโยชน์แก่คนไข้หรือหญิงมีครรภ์ว่า ขอท่านจงให้มะพร้าว ๑ ผล, จง
ให้มะม่วง ๑ ผล จงให้ขนุนสำมะล ๑ ผล; ถามว่า ควรให้หรือไม่ควร ?
ตอบว่า ควรให้. เพราะว่า เมื่อภิกษุทั้งหลายไม่ให้ พวกเขาจะพากันเสียใจ.
แต่เมื่อจะให้ ต้องให้ประชุมสงฆ์ สวดประกาศเพียงครั้งที่ ๓ ทำอปโลกนกรรม
ให้หรือพึงทำกตัตถ์ไว้.

ก็แลกตัตถ์นั้น อันสงฆ์พึงทำอย่างนี้ :-

ภิกษุผู้ฉลาด พึงสวดประกาศโดยอนุมัติของสงฆ์ว่า ชนทั้งหลาย จาก
บ้านรอบวัดมาขอผลไม้ไม่น้อยใหญ่ เพื่อประโยชน์แก่คนไข้เป็นต้น, การที่ไม่
ห้ามชนเหล่านั้น ผู้ถือเอามะพร้าว ๒ ผล ตาล ๒ ผล ขนุน ๒ ผล มะม่วง
๕ ผล กัลย ๕ ผล และการที่ไม่ห้ามชนเหล่านั้น ผู้ถือเอาผลไม้จากต้นไม้
โน้น ชอบใจแก่ภิกษุสงฆ์ ดังนี้ พึงสวด ๓ ครั้ง. จำเดิมแต่นั้น ชนเหล่านั้น
เมื่อระบุชื่อคนไข้เป็นต้นขอ อันภิกษุทั้งหลายไม่พึงกล่าวว่า เอาเถิด. แต่พึง
บอกวัตรว่า สงฆ์ได้ตกลงไม่ห้ามชนทั้งหลาย ผู้ถือเอาผลมะพร้าวเป็นต้น โดย
จำกัดชื่อนี้ และผู้ถือเอาผลไม้จากต้นไม้โน้น. แต่ไม่พึงเที่ยวตามบอกว่า
มะม่วงต้นนี้ มีผลอร่อย ท่านจงเก็บจากต้นนี้.

อนึ่ง ภิกษุผู้อันสงฆ์สมมติแล้ว พึงให้กึ่งส่วนแก่ชนเหล่านั้น ผู้มา
แล้วในเวลาแบ่งผลไม้. ภิกษุที่สงฆ์ไม่ได้สมมติ พึงอปโลกน์ให้. บุคคลผู้สิ้น
เสบียงก็ดี พ่อค้าเกวียนผู้จะเดินทางก็ดี อิศรชนอื่นก็ดีมาขอ พึงอปโลกน์ให้.
เมื่อเขาเก็บกินโดยพลการ ก็ไม่พึงห้าม. เพราะเขาโกรธแล้ว จะพึงตัดต้นไม้
เสียก็ได้ จะพึงทำความฉิบหายอย่างอื่นก็ได้. เมื่อเขามายังบริเวณส่วนตัวบุคคล

ขอโดยชื่อคนไข้ ภิกษุผู้เป็นเจ้าของ ฟังบอกว่า ฉันทปลูกไว้เพื่อประโยชน์แก่
ร่วมเงาเป็นต้น. ถ้าผลมี ท่านจงรู้เองเถิด.

ก็ถ้าว่า ต้นไม้ทั้งหลายมีผลตก. ภิกษุเอาหนามสะไว้ ฉันทผลเป็น
คราว ๆ. ภิกษุนั้น เมื่อไม่หวังตอบแทนแล้ว ก็ฟังให้. เมื่อเขาเก็บเอาโดย
ผลการ ก็ไม่ฟังห้าม. เหตุใดในข้อที่ไม่ควรห้ามนี้ ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้แล้วใน
หนหลังแล.

สวนผลไม้ของสงฆ์มี แต่ไม่ได้ในการบำรุง. หากว่า ภิกษุบางรูป
บำรุงสวนนั้น ด้วยมุงวัตรเป็นใหญ่, สวนนั้นยังคงเป็นของสงฆ์. แม้ถ้าว่า
สงฆ์มอบให้เป็นภาระของภิกษุผู้สามารถบางรูปว่า สัตบุรุษ ท่านจงช่วยบำรุง
สวนนี้ให้เถิด, หากภิกษุนั้น บำรุงด้วยมุงวัตร, แม้อย่างนี้ ก็ยังเป็นของสงฆ์.
แต่สงฆ์ฟังให้ส่วนเพิ่มเพียงเสี้ยวที่ ๓ หรือถึงส่วน เก่าภิกษุนั้นผู้หวังส่วนเพิ่ม.

ก็แลเมื่อเธอกล่าวว่า เป็นกรรมหนัก แล้วไม่ปรารถนาด้วยส่วนเพิ่ม
เพียงเท่านั้น ภิกษุทั้งหลายฟังกล่าวข้างว่า ท่านจงทำผลไม้ทั้งหมดให้เป็นของ
ท่านคนเดียว จงให้เพียงส่วนที่ ๑๐ เป็นส่วนมูลค่า แล้วบำรุงเถิด. แต่ไม่ฟัง
ให้ด้วยอำนาจมูลค่า เพราะสวนนั้นเป็นครุภัณฑ์.

ภิกษุผู้ให้ส่วนแห่งมูลค่าแล้วฉันทนั้น ให้สร้างเสนาสนะที่อยู่ซึ่งยังไม่ได้
สร้างบ้าง ท่านบำรุงเสนาสนะที่เขาสร้างไว้แล้วบ้าง แล้วมอบสวนแก่พวก
นิสสิต. แม้พวกนิสสิตนั้น ก็ฟังให้ส่วนแห่งมูลค่า.

ก็ภิกษุทั้งหลายสามารถจะบำรุงเองในกาลใด, ในกาลนั้น สงฆ์ไม่ฟัง
ให้ภิกษุเหล่านั้นบำรุง, ไม่ฟังห้าม ในกาลที่ผลไม้อันพวกเขาได้บำรุงแล้ว.
ฟังห้ามในเวลาที่จะเริ่มจะบำรุงเท่านั้น. ฟังกล่าวว่า พวกเขาได้ฉันทมากแล้ว,
บัดนี้อย่าบำรุงเลย, ภิกษุสงฆ์จักบำรุงเอง.

ก็ถ้าผู้บารุงด้วยมุ้งวัตรก็ไม่มี ผู้บารุงด้วยหวังส่วนเพิ่มก็ไม่มี, ทั้งสงฆ์ก็ไม่สามารถจะบารุงเองไซ้, ภิกษุรูป ๑ ไม่เรียนสงฆ์ก่อน บารุงเอง ทำให้เจริญแล้วหวังส่วนเพิ่ม, ส่วนเพิ่มอันสงฆ์พึงเพิ่มให้ด้วยอปโลกนกรรม.

อปโลกนกรรมแม่ทั้งปวงนี้ จัดเป็นกรรมลักษณะแท้. อปโลกนกรรมย่อมถึงฐานะ ๕ เหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้.

[ญัตติกรรม]

อนึ่ง พึงทราบวินิจฉัย ในประเภทแห่งฐานแห่งญัตติกรรม ดังต่อไปนี้ :-

วาจาสำหรับเรียกอุปสัมปทาปกจะเข้ามา อย่างนี้ว่า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ผู้มีชื่อนี้เป็นอุปสัมปทาปกจะของท่านผู้มีอายุชื่อนี้ ข้าพเจ้าสอนซ่อมเขาแล้ว, ถ้าความพร้อมพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว ขอผู้มีชื่อนี้ฟังมา เพราะฉะนั้นผู้มีชื่อนี้อันข้าพเจ้าพึงเรียกว่า เจ้าจงมา ดังนี้ ชื่อว่าโอสารณา.

วาจาสำหรับถอนภิกษุผู้ธรรมกถิกออก ในอุพาทิกวินิจฉัย อย่างนี้ว่า ขอท่านทั้งหลายจงฟังข้าพเจ้า, ภิกษุผู้มีชื่อนี้รูปนี้เป็นธรรมกถิก, สูตรของพระธรรมกถิกนี้ หามาไม่, วิภังค์แห่งสูตรก็หามาไม่, เธอไม่พิจารณาอรรถค่านอรรถด้วยเงาแห่งพยัญชนะ, ถ้าความพร้อมพร้อมของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, พึงถอนภิกษุชื่อนี้เสีย พวกเราที่เหลือพึงระงับอธิกรณ์นี้ ดังนี้ ชื่อว่านิสสารณา.

ญัตติที่ตั้งด้วยอำนาจอุโบสถกรรมอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า อุโบสถวันนี้ที่ ๑๕, ถ้าความพร้อมพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงทำอุโบสถ ดังนี้ ชื่อว่าอุโบสถ.

ญัตติที่ตั้งด้วยอำนาจปาวารณากรรมอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ปาวารณานี้ที่ ๑๕, ถ้าความพร้อมพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงปาวารณา ดังนี้ ชื่อว่าปาวารณา.

ญัตติที่ตั้ง เพื่อสมมติตนเองหรือผู้อื่นอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ผู้มีชื่อนี้เป็นอุปสัมปทาเปกขะของท่านผู้มีชื่อนี้, ถ้าความพร้อมพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว ข้าพเจ้าพึงสอนซ่อมผู้ที่มีชื่อนี้, ดังนี้ก็ดี, ว่า ถ้าความพร้อมพร้อมของภิกษุถึงที่แล้ว, ผู้มีชื่อนี้ พึงสอนซ่อมผู้ที่มีชื่อนี้ ดังนี้ก็ดี, ว่า ถ้าความพร้อมพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, ข้าพเจ้าพึงถามอันตรายิภกรรมกะผู้มีชื่อนี้ ดังนี้ก็ดี, ว่า ถ้าความพร้อมพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, ผู้มีชื่อนี้ พึงถามอันตรายิภกรรมกะผู้มีชื่อนี้ ดังนี้ก็ดี, ว่า ถ้าความพร้อมพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, ข้าพเจ้าพึงถามวินัยกะผู้มีชื่อนี้ ดังนี้ก็ดี ว่า ถ้าความพร้อมพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, ผู้มีชื่อนี้ พึงถามวินัยกะผู้มีชื่อนี้ ดังนี้ก็ดี ว่า ถ้าความพร้อมพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, ข้าพเจ้าอันผู้มีชื่อนี้ถามวินัยแล้ว ขอวิสาขนา ดังนี้ก็ดี, ว่า ถ้าความพร้อมพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว ผู้มีชื่อนี้ อันผู้มีชื่อนี้ถามวินัยแล้ว พึงวิสาขนา ดังนี้ก็ดี ชื่อว่าสมมติ.

การคืนบริขารมีจีวรและบาตรที่ภิกษุอื่นเสียดละเป็นต้น อย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรนี้ ของภิกษุผู้มีชื่อนี้เป็นนิสสัคคีย์ อันเธอสละแล้วแก่สงฆ์, ถ้าความพร้อมพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงคืนจีวรนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ ว่า ถ้าความพร้อมพร้อมของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, ท่านทั้งหลายพึงคืนจีวรนี้ แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ ดังนี้ ชื่อว่าการให้.

การรับอบัติอย่างนี้ คือ ภิกษุผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ รูปนี้ ระลึกได้เปิดเผย ทำให้ตื่นแสดงอบัติ. ถ้าความพร้อมพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, ข้าพเจ้าพึงรับอบัติของภิกษุผู้มีชื่อนี้, ว่า ถ้าความพร้อมพร้อมของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, ข้าพเจ้าพึงรับอบัติของภิกษุผู้มีชื่อนี้, เธออันภิกษุนั้นพึงกล่าวว่า ท่านเห็นหรือ? เมื่อเธอตอบว่า ขอรับ ข้าพเจ้าเห็น พึงกล่าวว่า ท่านพึงสำรวจต่อไป ดังนี้ ชื่อว่าการรับ.

ปวารณาที่สงฆ์ทำอย่างนี้ คือ ภิกษุเจ้าถิ่นผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศว่า ขอท่านทั้งหลายผู้เจ้าถิ่น จงฟังข้าพเจ้า, ถ้าความพร้อมพร้อมของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, บัดนี้ เราทั้งหลายพึงทำอุโบสถ พึงสวดปาฏิโมกข์ พึงปวารณาในกาฬปักขอันจะมาข้างหน้า. ภิกษุทั้งหลาย ถ้าภิกษุเหล่านั้น เป็นผู้ก่อความบาดหมางกัน ก่อความทะเลาะกัน ก่อการวิวาทกัน ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ หน่วงอยู่ตลอดกาฬปักขนั้นไซ้ ภิกษุเจ้าถิ่นผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้ภิกษุเจ้าถิ่นทั้งหลายทราบ ว่า ขอท่านทั้งหลายผู้เจ้าถิ่น จงฟังข้าพเจ้า, ถ้าความพร้อมพร้อมของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, บัดนี้ เราทั้งหลายพึงทำอุโบสถ พึงสวดปาฏิโมกข์, พึงปวารณาในชุลนปักขอันจะมาข้างหน้า ดังนี้ ชื่อว่าเลื่อนปวารณาออกไป.

ญัตติที่ครอบทั่วไป อันเป็นต้นแห่งญัตติทั้งปวง ซึ่งกระทำด้วยฉันทวารกสมณะอย่างนี้ คือ ภิกษุทุก ๆ รูปพึงประชุมในที่เดียวกัน, ครั้นประชุมกันแล้ว ภิกษุผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า, เมื่อเราทั้งหลายเกิดความบาดหมางกัน ทะเลาะกัน วิวาทกันอยู่ได้ประพฤดิ์ชมาจารไม่สมควรแก่สมณะเป็นอันมาก ต่างกล่าวซัดกัน, ถ้าเรา

ทั้งหลายจะพึงปรับกันและกัน ด้วยอาบัติเหล่านี้, ข้อนั้นจะพึงเป็นอธิกรณ์ก็ได้, อธิกรณ์นั้นจะพึงเป็นไปเพื่อความรุนแรง เพื่อความร้ายกาจ เพื่อความแตกกัน, ถ้าความพรั่งพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงระงับอธิกรณ์นี้ ด้วยติณวัตถารกะ เว้นอาบัติมีโทษต่ำ เว้นอาบัติที่เนื่องด้วยคฤหัสถ์เสีย ดังนี้ ชื่อว่ากรรมลักษณะ.

อรรถ ๒ นับฝ่ายละ ๑ อรรถ ต่อจากศัพท์สังคหิกายัตตินั้นไป ก็ เหมือนกัน.

อรรถกรรมมีประเภทตามที่กล่าวแล้ว ย่อมถึงฐานะ ๕ เหล่านี้ คือ โอสารณา นิสสารณา อุโบสถ ปวารณา สมมติ การให้ การรับ การเลื่อน ปวารณาออกไป และกรรมลักษณะเป็นที่ ๕ ด้วยประการฉะนี้.

[อรรถกถา]

อนึ่ง พึงทราบวินิจฉัยในประเภทแห่งฐานะแห่งอรรถกถากรรม ดังต่อไปนี้ :-

พึงทราบนิสสารณาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในขันธกะ. ด้วยอำนาจควาบาตรแก้วทผลิจจวิ และโอสารณาที่ตรัสด้วยอำนาจหงาบาตรแก้วทผลิจจวินั้นแล.

พึงทราบสมมติ เนื่องด้วยสมมติเหล่านี้ คือ สมมติสีมา สมมติแดน ไม่อยู่ปราศจากไตรจีวร สมมติสันถัต สมมติพระภิกษุเทศก์ สมมติภิกษุผู้เสนาสนคาหาปกะ สมมติภิกษุผู้รักษาเรือนคถัง สมมติภิกษุผู้รับแจกจีวร สมมติภิกษุผู้แจกจีวร สมมติภิกษุผู้แจกยาคุ สมมติภิกษุผู้แจกของเคี้ยว สมมติภิกษุผู้แจกผลไม้ สมมติภิกษุผู้แจกของเล็กน้อย สมมติภิกษุผู้รับผ้า สมมติภิกษุผู้ปิดตคาหาปกะ สมมติภิกษุผู้ใช้คนวัด สมมติภิกษุผู้ใช้สามเณร.

การให้ ฟังทราบด้วยอำนาจการให้จิวรกฐิน และให้จิวรมรดก.

การถอน ฟังทราบด้วยอำนาจการรื้อกฐิน.

การแสดง ฟังทราบด้วยอำนาจแสดงพื้นที่สร้างกุฏิ และพื้นที่สร้าง
วิหาร.

กรรมลักษณะ ฟังทราบด้วยอำนาจบัญญัติทุติยกรรมวาจา ๒ ที่ท่าน
กล่าวไว้ในติณวัตถารกสมณะ คือ เว้นบัญญัติ ๑ อย่าง คือ สัพพสังคาหิกาบัญญัติ
และบัญญัติในฝ่ายหนึ่ง ๆ ฝ่ายละ ๑ บัญญัติเสีย ได้แก่ กรรมวาจาอีกฝ่ายละ ๑.
บัญญัติทุติยกรรม ย่อมถึงฐานะ ๗ นี้ ด้วยประการนี้.

[บัญญัติจตุตถกรรม]

อนึ่ง ฟังทราบวินิจฉัยในประเภทแห่งฐานแห่งบัญญัติจตุตถกรรม ดัง
ต่อไปนี้ :-

นิสสารณา ฟังทราบด้วยอำนาจกรรม ๗ อย่าง มีดัชนีกรรมเป็นต้น.

โอสารณา ฟังทราบด้วยอำนาจการระงับกรรมเหล่านั้นแล.

สมมติ ฟังทราบด้วยอำนาจสมมติภิกษุผู้สอนภิกษุณี.

การให้ ฟังทราบด้วยอำนาจการให้ปริวาสและให้มานัต.

นิกคหะ ฟังทราบด้วยอำนาจมูลาปฎีกัสสกรรม.

สมนุภาสนา ฟังทราบด้วยอำนาจสมนุภาส ๑๑ อย่างเหล่านี้ คือ
อุกขิตตานุวัตตกสิกขาบท ยาวตติยกสิกขาบท ๘ (ของภิกษุณี) อริฎฐสิกขาบท
และจันฑาลีสิกขาบท ยาวตติยกสิกขาบทนั้นเหล่านี้.

ส่วนกรรมลักษณะ ฟังทราบด้วยอำนาจแห่งอุปสมบทกรรม และ
อัปทานกรรม.

ผู้ตติจตุตถกรรม ย่อมถึงฐานะ ๗ เหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้.

พระอุบาลีเถระ ครั้นแสดงธรรม กรรมวิบัติ และความถึงประเภท
แห่งฐานะแห่งกรรมทั้งหลาย ที่เว้นจากวิบัติด้วยประการอย่างนี้แล้ว บัดนี้
จะแสดงจำนวนแห่งสงฆ์ผู้กระทำความผิดเหล่านั้น จึงกล่าวสืบไปว่า ในกรรม
ที่สงฆ์จตุวรรคพึงทำ เป็นอาทิ. เนื้อความแห่งคำนั้น บัณฑิตฟังทราบ โดย
นัยที่ได้กล่าวแล้ว ในวิณณาแห่งกรรมวิบัติโดยปริษะนั้นเทียว ฉะนี้แล.

พรณากัมมวักค์ จบ

[ประโยชน์แห่งการบัญญัติสิกขาบท]

บัดนี้ พระอุบาลีเถระ ได้เริ่มคำว่า เทว อตุลลเส ปฏิจจ เป็นต้น
เพื่อแสดงอานิสงส์ ในการที่ทรงบัญญัติสิกขาบททั้งหลาย ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่ง
กรรมเหล่านั้น.

บรรดาบทเหล่านั้น หลายบทว่า ทิฏฐธมฺมิกานํ อาสวานํ สํวราย
มีความว่า เพื่อประโยชน์แก่การระวัง คือ เพื่อประโยชน์แก่การปิด ซึ่งเวร
อันเป็นไปในทิฏฐธรรม ๕ มีปาณาติบาตเป็นต้น.

หลายบทว่า สมฺปรายิกานํ อาสวานํ ปฏิฆาตาย มีความว่า เพื่อ
ประโยชน์แก่การกำจัด คือ เพื่อประโยชน์แก่การตัดขาด ได้แก่ เพื่อประโยชน์
แก่การไม่เกิดขึ้น แห่งเวรอันเป็นไปในสัมปรายภพกล่าวคือวิปากทุกข์.

หลายบทว่า **ทิกฺขุชฺชมมิกานํ เวรानํ** สํวราย มีความว่า เพื่อประโยชน์แก่การปิดซึ่งเวร ๕ เหล่านั้นแล.

สองบทว่า **สมฺปฺรายนิกานํ เวรानํ** มีความว่า เพื่อประโยชน์แก่การกำจัดวิปากทุกซ์เหล่านั้นแล.

หลายบทว่า **ทิกฺขุชฺชมมิกานํ วชฺชานํ** สํวราย มีความว่า เพื่อประโยชน์แก่การปิดซึ่งเวร ๕ เหล่านั้น.

สองบทว่า **สมฺปฺรายนิกานํ วชฺชานํ** มีความว่า เพื่อประโยชน์แก่การกำจัดวิปากทุกซ์เหล่านั้นแล. จริงอยู่ วิปากทุกซ์นั้นแล อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า โทษ ในที่นี้ ก็เพราะเป็นกรรมอันบัณฑิตพึงเว้น.

สองบทว่า **ทิกฺขุชฺชมมิกานํ ฌยานํ** มีความว่า ภัยเหล่านี้ คือ ความดี การโจท กรรมมีตัชชนียกรรมเป็นต้น การงดอุโบสถและปวารณากรรมที่ประจานความเสียหาย ชื่อว่าภัยเป็นไปในทิกฺขุชฺชธรรม, เพื่อประโยชน์แก่การระงับภัยเหล่านั้น,

ส่วนภัยเป็นไปในสัมปรายภพ ก็คือวิปากทุกซ์นั่นเอง, เพื่อประโยชน์แก่การระงับสัมปรายิกภัยเหล่านั้น.

สองบทว่า **ทิกฺขุชฺชมมิกานํ อกุสลานํ** มีความว่า เพื่อประโยชน์แก่การระงับอกุศล มีเวร ๕ และอกุศลกรรมบถ ๑ เป็นประเภท.

อนึ่ง วิปากทุกซ์นั่นเอง ท่านกล่าววว่า อกุศลเป็นไปในสัมปรายภพ เพราะอรรถว่าไม่ปลอดภัย, เพื่อประโยชน์แก่การกำจัดอกุศลเหล่านี้.

สองบทว่า **คิหิณํ อนุกมฺพาย** มีความว่า เพื่อประโยชน์ที่จะอนุเคราะห์แก่ฤหัสถ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจรักษาศรัทธาไว้.

สองบทว่า **ปาปิจุฉานํ ปกฺขุปลฺลเจตฺถาย** มีความว่า คณโฆชน-
สิกขาบท อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติไว้ เพื่อประโยชน์ที่จะทำลายการ
ควบคุมกันเป็นพวก แห่งบุคคลผู้มีความปรารถนาลามกทั้งหลาย.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตื่นทั้งนั้น.

ก็ในข้อที่ยังเหลืออยู่นี้ จะพึงมีคำใดที่ข้าพเจ้าควรกล่าว, คำทั้งปวงนั้น
ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในวันฉนาแห่งปฐมปาราชิกเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

บรรยายประโยชน์ในสิกขาบท จบ

[พรรณนาบัญญัติวัคค์]

บรรดาธรรมมีปาฏิโมกข์เป็นต้น ปาฏิโมกข์เทศของภิกษุมิ ๕ อย่าง,
ของภิกษุณีมี ๔ อย่าง.

บรรดากรรมมิให้ปริวาสเป็นต้น สองบทว่า **โอสารณียํ ปลฺลตุตฺตํ**
มีความว่า โอสารณียกรรม ทรงบัญญัติสำหรับภิกษุผู้ประพฤติในวัตร ๑๘
หรือ ๔๓. อธิบายว่า ภิกษุอันสงฆ์ยอมเรียกเข้าหมู่ ด้วยกรรมใด กรรมนั้น
ทรงบัญญัติแล้ว.

สองบทว่า **นิสฺสารณียํ ปลฺลตุตฺตํ** มีความว่า ภิกษุผู้ก่อความ
บาดหมางเป็นต้น อันสงฆ์ยอมขับออกจากหมู่ด้วยกรรมใด กรรมนั้นทรง
บัญญัติแล้ว.

[อานิสงส์แห่งบัญญัติ]

บรรดาบทมิบทว่า **อปฺลฺลตุตฺเต** เป็นต้น สองบทว่า **อปฺลฺลตุตฺเต**
ปลฺลตุตฺตํ มีความว่า กองอาบัติทั้ง ๗ ชื่อว่าบัญญัติ ในสิกขาบทที่ใคร ๆ ไม่

ได้บัญญัติในระหว่าง นอกจากพระกฤษณะสัมมาสัมพุทธะ พระโกนาคม-
สัมมาสัมพุทธะ และพระกัสสปสัมมาสัมพุทธะ.

วินิตกถามีมักกฏีวัตถุเป็นต้น ชื่อว่าอนุบัญญัติ ในสิกขาบทที่ทรง
บัญญัติไว้แล้ว.

คำที่เหลือ ในบททั้งปวง ตั้งแต่บัดนั้น ฉะนั้นแล.

พรรณนาอนิสังสวัคค์ จบ

[ว่าด้วยประมวล]

บัดนี้ พระอุบาลี กล่าวคำว่า นว สงฺคหา เป็นต้น เพื่อแสดง
ประมวลสิกขาบททั้งปวงเป็น ๙ ส่วน โดยอาการแต่ละอย่าง.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า วตฺถุสงฺคโห ได้แก่ ประมวลด้วยวัตถุ.
เนื้อความเฉพาะบท แม้ในบทที่เหลือ ก็พึงทราบอย่างนี้.

ก็ในบทว่า วตฺถุสงฺคโห เป็นต้นนี้ มีอรรถโยชนา ดังต่อไปนี้ :-

ประมวลด้วยวัตถุ พึงทราบก่อนอย่างนี้ว่า ก็สิกขาบททั้งปวง ชื่อว่า
พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประมวลด้วยวัตถุ เพราะเหตุว่า ไม่มีแม้แต่สิกขาบท
เดียวที่ทรงบัญญัติ ในเพราะเหตุมิใช่วัตถุ.

อนึ่ง ประมวลด้วยวิบัติ พึงทราบอย่างนี้ว่า เพราะเหตุที่อาบัติ ๒ กอง
ทรงประมวลด้วยศีลวิบัติ, อาบัติ ๕ กอง ทรงประมวลด้วยอาจารวิบัติ, ๖
สิกขาบท ทรงประมวลด้วยอาชีวิวิบัติ ฉะนั้น สิกขาบทแม่ทั้งปวง ชื่อว่า
ทรงประมวลแล้วด้วยวิบัติ.

อนึ่ง ประมวลด้วยอาบัติ ฟังทราบอย่างนี้ว่า เพราะเหตุที่ไม่มีแม่แต่
สิกขาบทเดียว ซึ่งพ้นจากอาบัติ ๗ กอง ฉะนั้น สิกขาบททั้งปวง ชื่อว่าทรง
ประมวลแล้วด้วยอาบัติ.

อนึ่ง ประมวลด้วยนิทาน ฟังทราบอย่างนี้ว่า สิกขาบททั้งปวง ทรง
บัญญัติไว้ใน ๗ นคร เพราะฉะนั้น ชื่อว่าทรงประมวลแล้วด้วยนิทาน.

อนึ่ง ประมวลด้วยบุคคล ฟังทราบอย่างนี้ว่า เพราะเหตุที่ไม่มีแม่แต่
สิกขาบทเดียว ที่ทรงบัญญัติในเมื่อไม่มีบุคคลผู้พระพฤติล่วง ฉะนั้น สิกขาบท
ทั้งปวง ชื่อว่าทรงประมวลแล้วด้วยบุคคล.

อนึ่ง สิกขาบททั้งปวง ทรงประมวลแล้ว ด้วยอาบัติ ๕ กอง และ
๗ กอง. สิกขาบททั้งหมดนั้น เว้นจากสมุฏฐาน ๖ เสียด ย่อมเกิดไม่ได้ เพราะ
ฉะนั้น ชื่อว่าทรงประมวลแล้วด้วยสมุฏฐาน.

อนึ่ง สิกขาบททั้งปวง ทรงประมวลแล้ว ด้วยอาปัติตาริกรรมใน
บรรดาอริกรรม ๔. สิกขาบททั้งปวง ย่อมถึงความระงับด้วยสมณะ ๗ เพราะ
ฉะนั้น ชื่อว่าทรงประมวลแล้วด้วยสมณะ.

แม้ประมวลด้วยกอง อริกรรม สมุฏฐาน และสมณะ ในบทว่า
ขนฺธสงฺคโห เป็นอาทินี้ ก็ฟังทราบอย่างนี้.

คำที่เหลือ มีนัยดังกล่าวแล้วในหนหลังนั่นแล ฉะนั้นแล.

พรรณาสังคหวัคค์ ในอัฐกถาวินัย

ชื่อสมันตปาสาทิกา จบ

และพรรณานาบทที่มีเนื้อความไม่สิ้น

แห่งคัมภีร์ปรีวาร ก็จบดังนี้แล

วินัยภูฏกถาวสานคาถา

พระโลกนาถผู้ขำนะ เมื่อจะทรงแนะนำบุคคลผู้
ควรแนะนำ ได้ตรัสวินัยปิฎกใด ซึ่งแสดงจำแนกโดย
อุตโตวิกังค์ ชันชกะ และปรีวาร, อรรถถาชื่อสมันต-
ปาสาทิกาแห่งวินัยปิฎกนั้น จบบริบูรณ์แล้ว โดยคันทะ
ประมาณ ๒๗,๐๐๐ ถ้วน ด้วยลำดับแห่งคำเพียงเท่านี้แล.

ในคำที่ว่า อรรถถาวินัย ปลูกความเลื่อมใส
รอบด้านนั้น มีคำอธิบายในข้อที่อรรถถาชื่อสมันต
ปาสาทิกา เป็นคัมภีร์ปลูกความเลื่อมใสรอบด้าน ดังนี้ :-

ในสมันตปาสาทิกานี้ ไม่ปรากฏคำน้อยหนึ่งที่ไม่
นำเลื่อมใสแก่วิญญู ชนทั้งหลายผู้พิจารณาอยู่ โดยสืบ
ลำดับแห่งอาจารย์ โดยแสดงประเภทแห่งนิทานและ
วัตถุ โดยเว้นลัทธิของฝ่ายอื่น โดยความหมจดแห่งลัทธิ
ของตน โดยชำระพยัญชนะให้หมจด โดยเนื้อความ
เฉพาะบท โดยลำดับแห่งบาลีและโยชนา โดยวินิจจัย
ในสิกขาบท และโดยแสดงประเภทแห่งนัยที่สมแก่
วิกังค์ เพราะฉะนั้นอรรถถาแห่งวินัย ซึ่งพระโลกนาถ
ผู้ทรงอนุเคราะห์สัตว์โลกผู้ฉลาดในการฝึกชนที่ควร
แนะนำ ได้ตรัสไว้แล้วอย่างนั้นนี้ จึงบ่งนามว่า
" สมันตปาสาทิกา" แล.

ข้าพเจ้าเมื่ออยู่ที่ปราสาท อันห้อมล้อมด้วยกำแพงทองระย้าด้วยต้นไม้มีร่มเงาอันเย็น มีสระน้ำพร้อมมูล เป็นที่รื่นรมย์ใจ ซึ่งอุบายสกุผู้ปรากฏนามว่า มหานิคมสามี ผู้เกิดในสกุลสูงเลื่อมใสในพระรัตนตรัย ด้วยศรัทธาไม่อาภูล บำรุงพระสงฆ์ทุกเมื่อได้สร้างไว้ใกล้เรือนเป็นที่บำเพ็ญเพียรอันสูงลิ่ว ซึ่งภิกษุสงฆ์ผู้มีจาริตศีลอันสะอาดอาศัยอยู่ ที่ตั้งอยู่ทางด้านใต้แห่งมหาวิหาร อันประดับด้วยต้นมหาโพธิของพระศาสดา ซึ่งประดิษฐานอยู่บนภูมิภาคในอุทยานมีนามว่ามหาเมฆวัน (ข้าพเจ้า) ได้ฟังอรรถกถาซึ่งพระเถระในเกาะสีหฬ ได้รจนาไว้ทั้ง ๓ คัมภีร์ เหล่านี้คือ มหาอรรถกถา มหาปัจจรี และกอรุณที ในสำนักพระเถระผู้ปรากฏโดยนามว่า "พุทธมิตต์" ซึ่งเป็นนักปราชญ์ รู้ทั่วถึงพระวินัยมีชื่อเสียง มาค้ำนึ่งพระพุทธรูปเถระผู้มีศีลและอาจารย์สะอาด จึงได้เริ่มรจนาอรรถกถาวินัยอันใด ซึ่งให้สำเร็จประโยชน์อรรถกถาวินัยนี้ ข้าพเจ้าได้เริ่มรจนา ในปีที ๒๐ ถ้วน ซึ่งเป็นปีที่เกษมมีชัย ของพระเจ้าสิริบาล ผู้เป็นที่อาศัยอยู่แห่งสิริ มี

พระยศ ทรงปกครองสังกาทวีปทั้งสิ้น ให้
ปราศจากเสี้ยนหนาม สำเร็จเรียบร้อยเมื่อ
ย่างเข้าปีที่ ๒๑

อรรถกถาวินัยนี้ เข้าถึงความสำเร็จ
ได้ ในโลกซึ่งคับคั่งด้วยอุปัทวะ โดยกาล
เพียงปีเดียว โดยปราศจากอุปัทวะฉันใด,
ความริเริ่มทั้งปวง ที่อิงอาศัยธรรม แห่ง
อุปัทวะของสัตว์โลกทั้งมวล จงพลันสำเร็จ
ฉนั้นนั้นเถิด.

อนึ่ง บุญใด ซึ่งข้าพเจ้าผู้มีความ
นับถือพระสังฆกรรมมากรจนอรรถกถานี้
เพื่อให้พระธรรมตั้งอยู่ยั่งยืน ได้สร้างสม
แล้ว, ด้วยอนุภาพแห่งบุญทั้งหมดนั้น ขอ
สัตว์ทั้งปวง จงเป็นผู้เสวยรสแห่งพระ-
สังฆกรรมของพระธรรมราชาเถิด, ขอพระ
สังฆกรรม จงตั้งอยู่ตลอดกาลนานเถิด, ขอ
ฝนจงตกตามฤดูกาล ยังประชาให้ชุ่มชื้น
ตลอดกาลนานเถิด, ขอพระราชา จง
ปกครองแผ่นดินโดยธรรมเถิด ฉะนี้แล.

อรรถกถาวินัย ชื่อสมันตปาสาทิกา อันพระเถระ
ผู้อันครุทั้งหลายขนานนามว่า "พุทธโฆสะ" ผู้ประดับ
ด้วยศรัทธาปัญญาและความเพียรอันบริสุทธิ์ยิ่ง ผู้รุ่งเรือง

ด้วยกองคุณมีศีลอาจารย์ ความซื่อตรง และความ
อ่อนโยนเป็นต้น ผู้สามารถหยั่งลงสู่ชฎ คือ ศัทธิขของตน
และลัทธิฝ่ายอื่น ผู้ประกอบด้วยความเจ็บแสบแหลมด้วย
ปัญญา ผู้มีอำนาจแห่งญาณไม่ติดขัด ในสัตตสุตตนา
กับทั้งอรรถกถาอันต่างด้วยปริยัติ คือ พระไตรปิฎก
ผู้รู้ไวยากรรมมาก เป็นมหากวีนักพูดประเสริฐ ทุกคำ
ที่ควรพูดในกาลที่ควร ผู้ประกอบด้วยถ้อยคำอันสละ
สลวยไพเราะอย่างยิ่ง ซึ่งเปล่งออกโดยง่าย ซึ่งให้เกิด
แก่กรรมสมบัติ ผู้เป็นเครื่องประดับวงศ์ของพระเถระ
ทั้งหลาย ผู้อยู่ในมหาวิหาร ผู้ยังเถรวงศ์ให้สว่าง มี
ปัญญามั่นคงดีในอุตริมนุสสรรม อันประดับด้วยคุณ มี
อภิญาญา ๖ และปฏิสัมภิทาเป็นต้นเป็นประเภท มีปฏิ-
สัมภิทาญาณอันแตกฉานเป็นบริวารผู้มีปัญญาไพศาล
หมดจดดี ได้รจนมาแล้วนี้ จบแล้ว.

แม้พระนามว่า "พุทโธ" ของพระ-
โลกเชษฐ ผู้มีพระหฤทัยสะอาดคงที่ แสง
หาคุณใหญ่หลวง ยังเป็นไปอยู่ ในโลก
ในโลก แสดงนัย เพื่อความหมดจดแห่งศีล
ในโลก แสดงนัย เพื่อความหมดจดแห่งศีล
แก่กุลบุตรทั้งหลาย ผู้แสวงหาพระนิพพาน
เป็นที่หลีกออกจากโลกตรานั้น เทอญ.

อรรถกถาวินัย จบแล้ว

๑. พุดทั้งผูกทั้งแก้ (?)